

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria-Vlada-Government

**Programi Kombëtar për Zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizim-
Asociimit (PKZMSA) 2018 - 2022**

Maj 2018
Prishtinë

Faqe e zbrahtë

Përmbajtja

<i>Vendimi i Kuvendit për miratimin e PKZMSA 2018 – 2022</i>	5
<i>Vendimi i Qeverisë për miratimin e PKZMSA 2018 – 2022</i>	6
HYRJE	7
Marrëdhëniet ndërmjet Republikës së Kosovës dhe Bashkimit Evropian.....	11
1. BLOKU 1: KRITERET POLITIKE	13
1.1. Demokracia dhe sundimi i ligjit	13
1.1.1. Kushtetuta, parlamenti dhe sistemi zgjedhor	13
1.1.2. Administrata publike	20
1.1.3. Avokati i Popullit	25
1.1.4. Mbikëqyrja civile e forcave të sigurisë.....	28
1.2. Bashkëpunimi rajonal dhe obligimet ndërkombëtare	31
2. BLOKU 2: KRITERET EKONOMIKE	41
2.1. Ekzistenca e ekonomisë funksionale të tregut	42
2.2. Kapaciteti për t'u përballur me presionin e konkurrencës dhe forcat e tregut brenda Unionit	63
3. BLOKU 3: STANDARDET EVROPIANE – PËRAFRIMI I LEGJISLACIONIT TË KOSOVËS ME ACQUIS-NË E BE-SË	81
3.1. Korniza ligjore për përafrimin e legjislacionit të Kosovës me acquis-në e BE-së	81
3.2. Kapitulli 1 i acquis-së: Lëvizja e lirë e mallrave	82
3.3. Kapitulli 2 i acquis-së: Liria e lëvizjes së punonjësve	93
3.4. Kapitulli 3 i acquis-së: E drejta e themelimit të kompanive dhe liria e ofrimit të shërbimeve	96
3.5. Kapitulli 4 i acquis-së: Lëvizja e lirë e kapitalit	103
3.6. Kapitulli 5 i acquis-së: Prokurimi publik	108
3.7. Kapitulli 6 i acquis-së: E drejta e kompanive.....	113
3.8. Kapitulli 7 i acquis-së: E drejta e pronësisë intelektuale	118
3.9. Kapitulli 8 i acquis-së: Politikat e konkurrencës	125
3.10. Kapitulli 9 i acquis-së: Shërbimet financiare	130
3.11. Kapitulli 10 i acquis-së: Shoqëria e informacionit dhe mediat	142
3.12. Kapitulli 11 i acquis-së: Bujqësia dhe zhvillimi rural.....	148
3.13. Kapitulli 12 i acquis-së: Politikat e sigurisë së ushqimit, veterinarisë dhe ato të fitosanitarisë	160
3.14. Kapitulli 13 i acquis-së: Peshkataria	169
3.15. Kapitulli 14 i acquis-së: Politikat e transportit	170
3.16. Kapitulli 15 i acquis-së: Energjia	175
3.17. Kapitulli 16 i acquis-së: Tatimet	189
3.18. Kapitulli 17 i acquis-së: Politikat ekonomike dhe monetare.....	196
3.19. Kapitulli 18 i acquis-së: Statistikat	201
3.20. Kapitulli 19 i acquis-së: Politikat sociale dhe punësimi.....	208
3.21. Kapitulli 20 i acquis-së: Politikat e ndërmarrjeve dhe ato të industrisë	214
3.22. Kapitulli 21 i acquis-së: Rrjetet trans-evropiane	218
3.23. Kapitulli 22 i acquis-së: Politikat rajonale dhe koordinimi i instrumenteve strukturore.....	220
3.24. Kapitulli 23 i acquis-së: Gjyqësori dhe të drejtat themelore.....	224
3.25. Kapitulli 24 i acquis-së: Drejtësia, liria dhe siguria	249
3.26. Kapitulli 25 i acquis-së: Shkenca dhe kërkimet shkencore.....	268
3.27. Kapitulli 26 i acquis-së: Arsimi dhe kultura.....	270
3.28. Kapitulli 27 i acquis-së: Mjedisi	274
3.29. Kapitulli 28 i acquis-së: Mbrojtja e konsumatorit dhe e shëndetit	287
3.30. Kapitulli 29 i acquis-së: Unioni Doganor.....	293
3.31. Kapitulli 30 i acquis-së: Marrëdhëniet me jashtë.....	298
3.32. Kapitulli 31 i acquis-së: Politika e jashtme, e sigurisë dhe ajo e mbrojtjes	304

3.33. Kapitulli 32 i acquis-së: Kontrolli financiar	306
3.34. Kapitulli 33 i acquis-së: Dispozitat financiare dhe buxhetore	313
3.35. Kapitulli 34 i acquis-së: Institucionet	314
3.36. Kapitulli 35 i acquis-së: Çështjet e tjera.....	314
MATRICA E MASAVE AFATSHKURTRA	315

Republika e Kosovës
Republika Kosovo - Republic of Kosovo
Kuvendi - Skupština - Assembly

Legjislatura VI

Kuvendi i Republikës së Kosovës, në mbështetje të nenit 65 (9) të Kushtetutës së Republikës së Kosovës dhe të nenit 67 të Rregullores së Kuvendit, në seancën plenare të mbajtur më 30 maj 2018, pasi e shqyrtoi Programin Kombëtar për zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit për periudhën 2018-2022, mori këtë:

V E N D I M

Miratohet Programi Kombëtar për zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit për periudhën 2018-2022.

Nr. 06-V- 136

Prishtinë, 30.05.2018

Kryetari i Kuvendit

Kadri VESELI

Vendimi u dërgohet:

- Qeverisë së Republikës së Kosovës,
- Drejtorisë për mbështetje komisioneve parlamentare dhe
- Arkivit të Kuvendit.

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Nr. 02/32
Datë: 20.02.2018

Në mbështetje të nenit 92 paragrafi 4. dhe të nenit 93 paragrafi (4) të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, duke u bazuar në nenin 4 të Rregullores nr. 02/2011 për Fushat e Përgjegjësisë Administrative të Zyrës së Kryeministrit dhe Ministrive, e ndryshuar dhe e plotësuar me Rregulloren nr. 14/2017, me Rregulloren nr. 15/2017 dhe me Rregulloren nr. 16/2017 si dhe në nenin 19 të Rregullores së Punës së Qeverisë së Republikës së Kosovës nr. 09/2011, Qeveria e Republikës së Kosovës, në mbledhjen e mbajtur më 20 shkurt 2018, nxjerr këtë:

V E N D I M

1. Miratohet Programi Kombëtar për Zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizim-Asociimit (PKZMSA) 2018 - 2022.
2. Buxheti për zbatimin e këtij Programi mbetet brenda ndarjeve buxhetore të organizatave buxhetore për vitin 2018 dhe në pajtim me Kornizën Afatmesme të Shpenzimeve.
3. Për zbatimin e këtij vendimi obligohet Zyra e Kryeministrit, Ministria e Integritimit Evropian dhe institucionet e tjera përgjegjëse, sipas Programit.
4. Obligohet Ministria e Integritimit Evropian të inkorporojë në Program të gjitha komentet e Komisionit Evropian.
5. Obligohet Ministria e Integritimit Evropian që gjatë vitit 2018 të inkorporojë në Program veprimet pasuese të dalta nga konkluzionet e takimeve të raundit të dytë të organeve të Stabilizim-Asociimit të themeluara me MSA.
6. Obligohet Sekretari i Përgjithshëm i Zyrës së Kryeministrit që të përcjellë këtë Program për miratim në Kuvendin e Republikës së Kosovës.
7. Vendimi hyn në fuqi ditën e nënshkrimit.

Ramush HARADINAJ,

Kryeministër i Republikës së Kosovës

Iu dërgohet:

- Zëvendëskryeministrave
- të gjitha ministrive (ministrave)
- Sekretarit të Përgjithshëm të ZKM-ës
- Arkivit të Qeverisë

HYRJE

Me hyrjen në fuqi të Marrëveshjes së Stabilizim-Asociimit (MSA) ndërmjet Republikës së Kosovës dhe Bashkimit Evropian¹, më 1 prill 2016, Programi i parë Kombëtar për Zbatimin e saj (PKZMSA)² ishte miratuar në fillim të vitit 2016. Në ndërkohë, korniza e planifikimit të politikave dhe ajo e ndërveprimit institucional mes dy palëve (Kosovës dhe BE-së) ka avancuar dhe është bërë më dinamike, me fokus në zbatimin e reformave që kërkon MSA. Në këtë kontekst të ri, i cili kërkon dinamizmin e reformave dhe përkushtim politik shumë më të madh në këtë drejtim, zbatimi i MSA-së zhvillohet në kuadër të dy kornizave të planifikimit të politikave: PKZMSA-së dhe Agjendës për Reforma Evropiane (ERA). Me fjalë të tjera, PKZMSA është korniza ombrellë, ndërsa ERA shërben si dokument më i fokusuar që paraqet prioritetet afatmesme dhe masa afatshkurtra për diskutime të vazhdueshme ndërmjet palëve nënshkruese të MSA-së, në nivelin më të lartë politik, mbi reformat kyçe që duhet të zbatohet Kosova në procesin e aderimit në BE.

Ndërkohë që zbatimi i tij ka vazhduar, rishikimi i rregullt vjetor i PKZMSA-së është kryer gjatë periudhës tetor-dhjetor 2017. Sikur deri më tani, baza ligjore që përcakton strukturën e Programit, ecurinë e procesit dhe përgjegjësitë institucionale është Vendimi i Qeverisë nr. 06/22, i 3 prillit 2015.³ Bazuar në këtë vendim, rishikimi është udhëhequr nga Ministria e Integritimit Evropian (MIE), si institucioni kryesor koordinues, ndërsa kapitujt e veçantë të rishikuar janë hartuar nga ministritë përgjegjëse për fushat përkatëse të politikave, respektivisht kapitujve, nën koordinimin në këtë nivel të Departamenteve për Koordinim të Politikave dhe Integritim Evropian (DIEKP-të). Puna në këtë nivel është zhvilluar me pjesëmarrjen e Departamenteve Ligjore (DL) dhe strukturave të tjera të linjës brenda institucioneve të veçantë të cilat kanë për mandat zhvillimin dhe zbatimin e politikave për fusha të veçanta. MIE si institucioni kryesor koordinues gjithashtu ka marrë pjesë aktive në punën e këtyre ekipeve në të gjitha fazat e rishikimit.

Marrë parasysh ecurinë e deritanishme të planifikimit dhe zbatimit të Programit, janë bërë ndryshime në qasjen e rishikimit. Kështu, MIE ka propozuar masat afatshkurtra, bazuar në reformat e dakorduara në kuadër të organeve të stabilizim-asociimit BE - Kosovë. Pas kësaj, institucionet zbatuese i kanë shtjelluar ato më tej, në raport me zbatueshmërinë e tyre (bazuar në kapacitetet në dispozicion, kohën e nevojshme, etj.), kanë bërë ndërlidhjen e tyre me dokumente të tjera të politikave, i kanë kostuar, dhe kanë konfirmuar ato. Vëmendje e veçantë u është kushtuar tri aspekteve: (1) *institucionalizimit të mëtejshëm të bashkëpunimit me institucionet e 'Qendrës së Qeverisë'*, përmes formalizimit më të mirë të vendimmarrjes në nivel teknik dhe menaxherial për përmbajtjen e reformave të propozuara në Program dhe reflektimin e tyre në PVPQ, bazuar në buxhetin e ndarë për secilin institucion zbatues; (2) *planifikimit më të qëndrueshëm*, me fokus në planifikim më realist afatshkurtër dhe harmonizimin me Planin Vjetor të Punës së Qeverisë (PVPQ) 2018 dhe dokumente të tjera për planifikimin e politikave, përfshirë ato sektoriale; dhe (3) *përmirësimit të kostimit*, përmes një metodologjie të hollësishme për kostim (bazuar në një model standard, udhëzime të hollësishme dhe disa punëtorive trajnuese për këtë qëllim). Në këtë drejtim, MIE ka bashkëpunuar me instrumentin SIGMA të OECD-së dhe Projektin 'Mbështetje procesit të integritimit evropian në Kosovë', financuar nga Qeveria e Republikës Federale të Gjermanisë dhe zbatuar nga GIZ Kosova, kryesisht përmes asistencës teknike në drejtim të ndërlidhjes me dokumentet planifikuese të 'Qendrës së Qeverisë' dhe institucionalizimit më të mirë të bashkëpunimit me institucionet përkatëse (Zyrën e Kryeministrit dhe Ministrinë e Financave).

¹ Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit, në dispozicion në http://www.mei-ks.net/repository/docs/kosovo-eu_saa_final_sq.pdf; dhe në Gazetën Zyrtare të Bashkimit Evropian, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2016:071:0003:0321:EN:PDF>; Ligji nr. 05/L-069 për ratifikimin e MSA-së, në dispozicion në <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=11239>.

² Një përshkrim më të hollësishëm të kontekstit dhe PKZMSA-së si kornizë planifikimi mund ta gjeni në http://www.mei-ks.net/repository/docs/pkzmsa_miratuar nga_kuvendi_final.pdf, fq. 7 - 10.

³ Vendimi i Qeverisë nr. 06/22, në dispozicion në http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Vendimet_e_mbledhjes_se_22_te_Qeverise_2015_.pdf, fq. 6.

Në këtë mënyrë është arritur që Programi të ketë një numër më të vogël të masave afatshkurtra se vitin e kaluar, dhe që fokusi të vihet në masa që pritet të sjellin reforma konkrete, dhe të evitohen masa që përbëjnë aktivitete rutinë e tejet të detajuara. Gjithashtu është përmirësuar dukshëm procesi dhe cilësia e ndërlikohjes së masave afatshkurtra të tij me PVPQ 2017, duke mundësuar kështu integrimin më të mirë të politikë-bërjes për nevoja të brendshme të zhvillimit me atë të integritimit evropian, dhe sinkronizimin më të mirë të rrjedhës së reformave përgjatë të gjitha niveleve (nga ligjvënia e deri te zbatimin konkret në terren). Kjo pritet të përmirësojë më tej zbatimin, pasi që mundëson fokusim të vëmendjes së vendimmarrësve të të gjitha niveleve në zbatim, si dhe monitorimin e raportimin, pasi që do të lehtësojë ngarkesën sasiore. Gjithashtu është përmirësuar planifikimi afatmesëm, përmes përcaktimit të objektivave afatmesëm me prioritet, të cilët janë më konkretë dhe të matshëm se deri më tani.

Në përputhje me Vendimin e Qeverisë nr. 06/22, MIE ka hartuar *Udhëzuesin për rishikimin e Programit*, me udhëzime më të hollësishme dhe më konkrete se vitin paraprak. Ai ka përcaktuar përmbajtjen dhe strukturën e dokumentit, kërkesat përmbajtësore dhe ato të koordinimit ndërinstitucional të rishikimit, si dhe hapat dhe afatet kohore. Prosesi i rishikimit është zhvilluar nga tetori deri në mesin e dhjetorit 2017. Pas kësaj janë zhvilluar konsultimet publike, në përputhje me Rregulloren mbi Standardet Minimale për Procesin e Konsultimit Publik, të cilat kanë përfunduar në fillim të shkurtit 2018, me një konferencë përmbyllëse me OSHC-të.

Më pas, Programi është miratuar nga Qeveria më 20 shkurt 2018, përmes Vendimit nr. 02/32, dhe nga Kuvendi më 30 maj 2018, përmes Vendimit 06-V-136. (shihni fq. 5-6).

Sa i përket përmbajtjes, Programi i rishikuar paraqet një kornizë gjithëpërfshirëse të reformave konkrete afatshkurtra dhe objektivave afatmesme me prioritet (për periudhën 2018-2022) për zbatimin e MSA-së, përmes përfarimit të legjislacionit kombëtar me atë të BE-së dhe zbatimit të legjislacionit të përafuar. Bazuar në strukturën e Kriterëve të Kopenhagës, të gjitha masat dhe prioritetet janë të ndara në tri blloqe: *Kriteret Politike, Kriteret Ekonomike, dhe Standardet Evropiane – Përafrimi i Legjislacionit të Kosovës me Acquis-në e BE-së.*

Blloku 1: Kriteret politike mbulon fushat e ligjvënies, ekzekutivit, reformave kushtetuese, reformës së sistemit zgjedhor dhe të administratës publike, bashkëpunimit rajonal, si dhe, pjesërisht, ato të sundimit të së drejtës, gjyqësorit, të drejtave të themelore dhe mbrojtjes së minoriteteve. Ky bllok ndërlidhet ngushtë edhe me kapitujt 23 dhe 24 të acquis-së (të bllokut të tretë), dhe përmban pesë kapituj: *Kushtetuta, Parlamenti dhe sistemi zgjedhor; Administrata publike; Avokati i Popullit; Mbikëqyrja civile e forcave të sigurisë; dhe Bashkëpunimi rajonal dhe obligimet ndërkombëtare.*

Blloku 2: Kriteret ekonomike është i harmonizuar me Programin për Reforma Ekonomike (PRE). Ky bllok gjithashtu reflekton prioritetet dhe aktivitete të dalë nga mekanizma të tjerë të dialogut me BE-në, si prioritetet vjetore, konkluzionet e strukturave të MSA-së, ose nga mekanizmat multilateralë, si marrëveshjet me FMN, etj.. Ky bllok përmban dy kapituj: *Ekzistenca e ekonomisë funksionale të tregut, dhe Kapaciteti për t'u përballur me presionin e konkurrencës dhe forcat e tregut brenda Unionit.*

Blloku 3: Standardet evropiane – përafrimi i legjislacionit të Kosovës me acquis-në e BE-së përfshin tërë gamën e politikave publike dhe kërkon reformimin e tërë qeverisjes përmes miratimit të tërë acquis-së së BE-së në legjislacionin kombëtar dhe zbatimin të saj, gjë që kërkon edhe kapacitetet administrative për këtë qëllim. Ai përmban 33 kapituj të acquis-së dhe një kapitull mbi kornizën ligjore për përafrimin e legjislacionit vendor me acquis.

Programi është i organizuar në dy pjesë: pjesa narrative dhe matrica e masave afatshkurtra. Pjesa narrative e secilit kapitull përmbledh detyrimet e MSA-së dhe detyrimet e dala nga mekanizmat e tjerë të aderimit në BE, gjendjen aktuale (kornizën ligjore, përfshirë nivelin e përafrimit të legjislacionit me acquis, kornizën e politikave, kornizën institucionale, dhe asistencën e jashtme), si dhe prioritetet afatmesme. Në anën tjetër,

matrica e masave afatshkurtra në kuadër të secilit kapitull përvijon në mënyrë të hollësishme masat konkrete që do të ndërmerren për, të ndara në dy kategori: masa legjislative (të nën-ndara më tej në masa të legjislacionit kornizë dhe akteve nënligjore e akteve të tjera rregullative) dhe masa zbatuese (të nën-ndara më tej në masa të kornizës së politikave, reformave institucionale e ngritjes së kapaciteteve institucionale, dhe masa të zbatimit në praktikë). Gjatë hartimit të masave janë bërë përpjekje që të jenë sa më të zbatueshme dhe të ndërlidhen me Programin e Qeverisë, proceset e dokumentet e buxhetimit, si dhe me dokumente sektoriale.

Më tej, matrica e masave afatshkurtra është strukturuar në atë mënyrë që mundëson ndërlidhjen e masave legjislative me dispozitat e MSA-së (*Objektivat/Referenca kornizë*), identifikimin e akteve konkrete kombëtarë që do të përafrohen me *acquis* (*Aktet kombëtarë që do të harmonizohen*), të akteve të *acquis*-së që do të transpozohen (*Aktet e acquis-së së BE-së që do të transpozohen*) dhe të institucioneve përgjegjëse e atyre mbështetëse, si dhe përcaktimin e afateve kohore (në tremujorë – K1, K2, K3 dhe K4), nivelit të transpozimit (të pjesshëm – P, ose të tërësishëm – T) dhe kostos së përafërt buxhetore (të ndarë në tri kategori – totali, buxheti shtetëror [BRK] dhe burimet e donatorëve). Ngjashëm, kjo matricë mundëson ndërlidhjen e masave zbatuese me dispozitat e MSA-së, përcaktimin e objektivave specifike dhe treguesve që masin përmbushjen e tyre, si dhe të institucioneve përgjegjëse e atyre mbështetëse, të afateve kohore, dokumenteve referuese dhe kostos së përafërt buxhetore (të ndarë në të njëjtat kategori si masat legjislative). Masat afatshkurtra janë paraqitur në matricën e masave afatshkurtra.

Secili organ i administratës shtetërore do të jetë përgjegjës për zbatimin e Programit dhe monitorimin e zbatimit të tij në kuadër të fushëveprimit të kompetencave të tij. Si mekanizmi qendror qeverisës në vend për përmbushjen e detyrimeve që dalin nga MSA, përgjegjësia për monitorimin dhe zbatimin e tij bie mbi Qeverinë e Kosovës, secilin anëtar të Kabinetit dhe secilin organ të administratës shtetërore që e drejtojnë ata, si dhe mbi të gjitha institucionet e tjera të përfshira në përgatitjen e Programit. Rolin kryesor dhe të pazëvendësueshëm në këtë padyshim që Qeveria do të luajë (së bashku me autoritetet e BE-së) në kuadër të strukturave formale të stabilizim-asociimit.

Përveç këtyre, Kuvendi do të jetë një nga shtyllat kryesore institucionale në zbatimin e këtij programi, në veçanti miratimin e legjislacionit. Rol kyç në kuadër të tij do të ketë Komisioni për Integrim Evropian, si në aspektin shtyrjes përpara të agjendës legjislative, ashtu edhe atë të koordinuesit për monitorimin e përmbushjes së detyrimeve të marra përsipër nga Kuvendi. Së treti, Kuvendi do të ndikojë edhe në strukturat e stabilizim-asociimit, në kuadër të Komitetit Parlamentar të Stabilizim-Asociimit.

Rol të pazëvendësueshëm në këtë do të kenë të gjitha institucionet e pavarura dhe Komunitat.

Në emër të BE-së, rol të rëndësishëm në përmbushjen e detyrimeve të MSA-së, dhe rrjedhimisht në zbatimin e PKZMSA-së, do të luajë edhe Komisioni Evropian dhe Zyra e BE-së në Kosovë.

Rolin e tyre në zbatimin e reformave të planifikuara në Program e kanë edhe shoqëria civile dhe palët e tjera të interesuara. MIE, si institucioni përgjegjës i Qeverisë për integrim evropian, do të bashkëpunojë me këta akterë në këtë drejtim, në veçanti sa i përket monitorimit dhe për të mundësuar përfshirjen më të madhe të tyre në zbatimin e reformave. Kjo do të arrihet kyresisht përmes qasjes së tyre në raportet e rregullta mbi zbatimin e Programit dhe sistemit të konsultimeve publike. Sa u përket kësaj të fundit, në përmirësimin e përfshirjes së shoqërisë civile dhe palëve të tjera të interesuara gjithashtu do të ndikojë funksionalizimi, gjatë këtij viti, i mekanizmit konsultues me to në kuadër të organeve të stabilizim-asociimit të krijuara nga MSA.

Koordinimi i përgjithshëm në nivel të Qeverisë do të jetë detyrë e Ministrisë së Integritimit Evropian. Pasi që ky është dokument voluminoz dhe i ngarkuar në aspektin e përmbajtjes, ai është i ndarë sipas fushave të veçanta të përgjegjësive së zyrtarëve të MIE-së përgjegjës për sektorë të veçantë të tij. Duke përcjellë zhvillimet në një sektor të caktuar, zyrtarët MIE-së do të jenë përgjegjës për monitorimin e zbatimit të këtij

programi në nivel kombëtar, përmes kontakteve dhe bashkëpunimit të rregullt me homologët e tyre të sektorëve në organet përkatëse qeveritare që i mbulojnë. Ky sistem mundëson monitorimin e zbatimit në nivel operacional. Për të lehtësuar monitorimin dhe raportimin, këtë vit do të fillohet me përdorimin e një *platforme online për monitorim dhe raportim*, e cila gjithashtu do të mundësojë raportim më sistematik në të gjitha nivelet dhe do të krijojë hapësirë për më shumë transparencë ndaj palëve të tjera të interesuara dhe publikut të gjerë.

Marrëdhëniet ndërmjet Republikës së Kosovës dhe Bashkimit Evropian

Në vitin 1999, BE propozoi themelimin e *Procesit të Stabilizim Asociimit (PSA)* për vendet e Ballkanit Perëndimor, si kornizë për procesin e anëtarësimit të tyre në të. PSA ishte lansuar zyrtarisht në nëntor 2000, në Samitin e Zagrebit. Bazuar në Kriteret e Kopenhagës, BE aty kishte nënvizuar se perspektiva evropiane e këtyre vendeve do të përcaktohej në bazë të progresit të tyre drejt demokracisë së qëndrueshme, shtetit ligjor, ekonomisë së tregut dhe bashkëpunimit rajonal. Kjo perspektivë ishte rikonfirmuar në Këshillin Evropian të Selanikut, të qershorit 2003. Kosova është pjesë e kornizës së PSA-së që nga Samiti i Selanikut. Më specifikisht, në prill 2005 Komisioni Evropian (KE) publiko komunikatën *E ardhmja evropiane për Kosovën*, kurse në vitin 2006 Këshilli miratoi Partneritetin e parë Evropian për Kosovën. Partneriteti i dytë Evropian është miratuar në vitin 2008.

Si përgjigje ndaj Partneritetit Evropian, Qeveria miratoi Planin e parë të Veprimit të Partneritetit Evropian (PVPE) më 2008, duke e rishikuar atë në fund të çdo viti, pas publikimit të Raportit të Progresit. Bazuar në të njëjtën praktikë të hartimit e rishikimit të tij, PVPE ka qenë në fuqi deri në fund të vitit 2012, ndërsa është zëvendësuar me Planin e Veprimit për MSA (PVMSA) gjatë viteve 2013-2014, e i fundit është Plani i Veprimit për adresimin e rekomandimeve të Raportit të Progresit (PVRP 2015).

Në anën tjetër, më 17 shkurt 2008, Kuvendi i Kosovës shpalli Kosovën shtet të pavarur dhe sovran. Republika e Kosovës deri më tani është njohur nga njëqindetrembëdhjetë (113) shtete, nga të cilat 23 shtete anëtare të BE-së.

Deri në fund të vitit 2009 dialogu politik dhe i politikave ndërmjet Kosovës dhe BE-së në kuadër të agjendës evropiane zhvillohej në korniza të Mekanizmit Përcjellës të procesit të Stabilizim-Asociimit (MPSA). Por, në tetor 2009, KE publikoi komunikatën *Kosova – përmbushja e perspektivës së saj evropiane*, në të cilën propozoi thellimin dhe forcimin e perspektivës evropiane të Kosovës. Iniciativat kryesore të reja ishin: avancimi i dialogut politik e teknik në Dialogun e Procesit të Stabilizim-Asociimit (DPSA); inicimin e dialogut të vizave, me perspektivë të liberalizimit eventual të vizave; zgjerimi i Masave Tregtare Autonome dhe një marrëveshje e mundshme tregtare me BE-në; korniza e marrëveshjes me Kosovën mbi parimet e përgjithshme të pjesëmarrjes së saj në Programet e Komunitetit (BE-së); dhe aktivizimi i komponentit IPA për bashkëpunimin ndërkufitar (BNK).

Procesi drejt MSA-së ka nisur në tetor 2011, kur KE, përmes Raportit të Progresit, kishte rekomanduar inicimin e Studimit të Fizibilitetit për MSA. Pas kryerjes së tij, gjatë verës 2012, *Studimin e Fizibilitetit për Marrëveshjen e Stabilizim Asociimit në mes të Bashkimit Evropian dhe Kosovës* u publikua në tetor 2012, duke konstatuar se Kosova ishte e gatshme për t'i filluar negociatat për MSA pasi të përmbushte katër (4) kriteret afatshkurtra. Pas përmbushjes së tyre, ky propozim i Komisionit Evropian ishte miratuar nga Këshilli i BE-së më 12 dhjetor 2012. Me pas, në prill 2013 KE kishte publikuar raportin monitorues për zbatimin e kriterëve afatshkurtra dhe konfirmoi se Kosova kishte përmbushur të gjitha kriteret afatshkurtra për nisjen e negociatave për MSA.

Negociatat filluan më 28 tetor 2013 dhe u përbyllën më 25 korrik 2014 (me vendosjen e inicialeve nga Kryenegociatorët, në Bruksel), pas pesë raundesh të negociatave. Pas kësaj, MSA u miratua në parim nga Kryenegociatorët më 25 korrik 2014 me vendosjen e inicialeve. Pas shqyrtimit dhe miratimit nga Qeveritë e Shteteve Anëtare, MSA u nënshkrua më 27 tetor 2015, në Strasburg, u miratua nga Qeveria e Kosovës më 30 tetor 2015 dhe u ratifikua nga Kuvendi më 2 nëntor 2015. Përfundimisht, MSA hyri në fuqi më 1 prill. Gjatë vitit 2016 gjithashtu janë funksionalizuar organet e përbashkëta Kosovë – BE të krijuara me MSA për mbikëqyrjen e zbatimit të saj: Këshilli i Stabilizim-Asociimit (KSA), Komitetin, nënkomitetet dhe grupet e veçanta, si dhe Komiteti Parlamentar i Stabilizim-Asociimit.

Zhvillim tjetër me rëndësi përbën vendosja e kornizës së *Dialogut të Nivelit të Lartë Kosovë – BE mbi Prioritetet Kyçe*. Krijimi i këtij mekanizmi të nivelit më të lartë politik mes palëve është dakorduar në prag të hyrjes

në fuqi të MSA-së, dhe është lansuar zyrtarisht nga Kryeministri dhe Komisioneri i BE-së për Negociata të Zgjerimit, më 2016, në *Konferencën e Nivelit të Lartë Kosovë-BE për Marrëveshjen e Stabilizim-Asociimit*, të mbajtur në Prishtinë. 22 prioritetet e kornizës planifikuese të këtij mekanizmi, Agjendës për Reforma Evropiane (ERA), kanë vazhduar të zbatohen gjatë vitit 2016, me qëllim në fokusimin e zbatimit të MSA-së duke i dhënë vëmendjen më të lartë politike realizimit të reformave kyçe ekonomike, fuqizimit të sundimit të ligjit dhe konsolidimit të qeverisjes së mirë.

Sa i përket procesit të *liberalizimit të vizave*, ai ishte iniciuar në qershor 2012 me marrjen e Udhërrëfyesit nga KE. Më 1 shtator 2012 Kosova i kishte dorëzuar KE-së Raportin e parë të gatishmërisë, kurse më 12 shkurt 2013 KE kishte publikuar Raportin e parë të progresit për vlerësimin e zbatimit të Udhërrëfyesit. Pas disa misioneve faktmbledhëse (të përbërë nga ekspertë të shteteve anëtare dhe KE-së) dhe raporteve përkatëse vlerësuese, rekomandimi për heqjen e regjimit të vizave me Kosovën (pas përmbushjes së dy rekomandimeve të mbetura: ratifikimit të marrëveshjes për demarkacionin e kufirit me Malin e Zi dhe përparimeve në luftimin e korrupsionit dhe krimin të organizuar) ishte miratuar nga Komisioni Evropian më 4 maj 2016 dhe nga Parlamenti Evropian (respektivisht Komisioni për Liri Qytetare) më 7 korrik 2016. Deri në përmbylljen e këtij procesi mbetet përmbushja e dy rekomandimeve të sipërpërmendura.

Më 25 nëntor 2016, në Bruksel, Kosova dhe BE kanë nënshkruar *Marrëveshjen Kornizë për Pjesëmarrjen e Kosovës në Programet e BE-së*, e cila do të mundësojë qasjen e Kosovës fillimisht në katër (4) programe, dhe pastaj gradualisht në programe të tjera të BE-së.

1. **BLLOKU 1: KRITERET POLITIKE**
- 1.1. **Demokracia dhe sundimi i ligjit**
- 1.1.1. **Kushtetuta, parlamenti dhe sistemi zgjedhor**

Kushtetuta

Republika e Kosovës funksionon bazuar në Kushtetutën e Republikës së Kosovës, e cila është miratuar nga Kuvendi më 9 prill 2008 dhe ka hyrë në fuqi më 15 qershor 2008. Kushtetuta e Republikës së Kosovës përbëhet nga parime të cilat garantojnë zbatimin e drejtpërdrejtë të marrëveshjeve dhe instrumenteve ndërkombëtare, ku të drejtat dhe liritë e njeriut të garantuara me këto marrëveshje dhe instrumente kanë zbatim të drejtpërdrejtë. Rendi kushtetues i Republikës së Kosovës bazohet në parimet e ngjashme si ato të Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit sa i përket lirisë, paqes, demokracisë, barazisë, respektimit të të drejtave dhe lirive të njeriut, sundimin e ligjit, mos-diskriminimit, të drejtës së pronës, mbrojtjes së mjedisit, drejtësisë sociale, pluralizmit, ndarjes së pushtetit shtetëror dhe ekonomisë së tregut, të gjitha këto të parapara me nenin 7 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës si dhe në mesin e parimeve të përgjithshme demokratike të parapara në MSA, specifikisht në kuadër të Nenit 3.

Për të respektuar në tërësi parimet kyçe që formojnë bazën e politikave të BE-së dhe Kosovës si dhe duke pasur parasysh që këto parime përbëjnë elementet thelbësore të MSA-së, Republika e Kosovës ka ndërmarrë masat e nevojshme për të filluar së përmbushuri kriteret e MSA-së në fushat e lartpërmendura përmes ndryshimeve të nevojshme kushtetuese. Konkretisht, për të përmbushur kërkesat e MSA-së (specifikisht nenet 3, 6), Kuvendi ka miratuar ndryshimin e amendamentit 24 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës që mundëson themelimin e Dhomave të Specializuara dhe një Zyreje të Prokurorit të Specializuar, në kuadër të sistemit të drejtësisë të Kosovës. Gjithashtu, institucionet vendimmarrëse kanë miratuar propozimet për plotësim-ndryshimin e Kushtetutës së Republikës së Kosovës, me qëllimin që të arrihet avancim i mëtejshëm i pavarësisë së Këshillit Gjyqësor të Republikës së Kosovës si dhe përmbushja e kriterëve që ndërlidhen me agjendën evropiane dhe të gjeturat e raporteve kryesore për vendin nga Komisioni Evropian.

Përfundimisht, Republika e Kosovës mbetet e përkushtuar për të përmbushur të gjitha obligimet e tjera që dalin nga MSA. Në këtë drejtim, gjatë zbatimit të kësaj marrëveshjeje, Kosova do të kryej reformat kushtetuese të nevojshme, përfshirë ato në fushën e sigurisë, drejtësisë dhe fushat e tjera varësisht nga nevojat që shfaqen gjatë periudhës zbatuese në vitet në vijim.

Parlamenti

Kjo fushë mbulon fushëveprimin e Kuvendit të Republikës së Kosovës, si organ ligjvënës që miraton ligje dhe rezoluta, dhe ndër të tjera shqyrton dhe miraton marrëveshje ndërkombëtare. Gjithashtu, ky kapitull mbulon edhe aspektin mbikëqyrës të Kuvendit që ka të bëjë me mbikëqyrjen e punës së Qeverisë dhe institucioneve të tjera publike të cilat në bazë të Kushtetutës dhe ligjeve i raportojnë Kuvendit, si dhe mbulon rolin e Kuvendit në procesin e integritetit evropian. Pika tjera të rëndësishme që trajtohen nga ky kapitull përfshijnë: reformat kyçe kushtetuese që kërkon aderimi në BE; përbërjen dhe strukturën, përfshirë imunitetin e deputetëve; funksionet e përgjithshme të Kuvendit; funksionimin e strukturave të Kuvendit (bazuar edhe në Rregulloren e punës), me fokus në çështjet relevante për kërkesat e IE, përfshirë ato të MSA-së; funksionin legjislativ të Kuvendit; funksioni mbikëqyrës të Kuvendit; funksionin zgjedhor të Kuvendit (cilat organe/autoritete të administratës shtetërore i zgjedh/emëron dhe shkarkon, dhe procedurat e përgjithshme); rolin e Kuvendit në procesin e harmonizimit të legjislacionit kombëtar me acquis-në e BE-së dhe strukturat përgjegjëse; dhe zgjedhjet (legjislacionin, sistemin zgjedhor, funksionimin dhe ecurinë e proceseve zgjedhore).

Kërkesat e MSA-së

MSA, në nenin 132, parasheh funksionimin e Komisionit Parlamentar i Stabilizim-Asociimit (KPSA) si forum i përbashkët i deputetëve të Parlamentit Evropian dhe atyre të Kuvendit të Republikës së Kosovës për të shkëmbyer mendimet rreth zbatimit të MSA-së. Kuvendi i Kosovës, në zbatim të nenit 132 të MSA-

së me datën 18 mars, 2016, ka themeluar Komisionin Parlamentar të Stabilizim Asociimit (KPSA). Më 16-17 maj 2016 është mbajtur takimi i parë i Komisionit Parlamentar të Stabilizim-Asociimit BE – Kosovë ku është miratuar Rregullorja e Punës e këtij Komisioni. Deri më tani është mbajtur një takim (sesioni dy ditor) i përbashkët i të dyja delegacioneve i cili shënon ngritjen e bashkëpunimit të Kuvendit të Kosovës me Parlamentin Evropian në një nivel më të lartë përmes themelimit të KPSA-së, në përputhje me nenin 132 të MSA-së. KPSA BE – Kosovë, në pajtim me nenin 132 të MSA-së, ka miratuar “Deklaratën dhe Rekomandimet” të cilat i adresohen institucioneve të BE-së dhe atyre të Kosovës. Ky dokument përmban 19 rekomandime. Gjatë legjislaturës së V janë mbajtur takimet e përbashkëta të të dyja delegacioneve i cili shënon ngritjen e bashkëpunimit të Kuvendit të Kosovës me Parlamentin Evropian në një nivel më të lartë. Komisioni Parlamentar i Stabilizim Asociimit mblidhet dy herë në vit (të paktën një herë), në intervale kohore për të cilat do të dakordohen anëtarët e tij, dhe do të kryesohet me rotacion nga deputetë anëtarë të tij nga të dy parlamentet. Ai gjithashtu do të hartojë rregulloren e tij të punës.

Me qëllim të përmbushjes së obligimeve të cilat dalin nga raportet e BE-së për Kosovën, Kuvendi do të miratojë Ligjin për Kuvendin, si dhe do të plotësohet dhe ndryshohet Rregullorja për organizimin dhe përgjegjësitë e Administratës së Kuvendit të Republikës së Kosovës.

Kërkesat e tjera të aderimit në BE

Kërkesat e dala nga strukturat e MSA-së

Në kuadër të Nënkomitetit përkatës, nga Kuvendi kërkohet të sigurojë emërimin e anëtarëve të bordeve të institucioneve të pavarura të cilat janë kompetencë e Kuvendit. Gjithashtu, si kërkesë e dal nga Raporti i Progresit për vitin 2014, Kuvendi do të zhvillojë mekanizmat për llogaridhënie të anëtarëve të bordeve. Pra, Komisionet Parlamentare varësisht nga fushë-veprimi i tyre do të bëjnë mbikëqyrjen e punëve të institucioneve të pavarura si dhe do t'i ftojë këto institucione në raportim.

Kërkesat e dala nga Raporti vjetor i KE-së për Kosovën

Me qëllim të adresimit të kërkesës nga Raporti i KE-së për Kosovën, “nevojiten përpjekje të mëtijshme nga Kuvendi dhe Komisionet e tij për të siguruar kontrollin e buxhetit sidomos në fusha siç është: shëndetësia, bujqësia, asistencë sociale, kultura dhe arsimit” Kuvendi ka paraparë themelimin e Njësisë për analiza buxhetore dhe financiare. Komisioni për mbikëqyrjen e financave publike do të zhvillojë një mekanizëm për të ndjekur zbatimin e rekomandimeve të Kuvendit.

Gjendja aktuale

Korniza legjislativë

Sistemi politik i Kosovës është i bazuar në parimet e demokracisë parlamentare. Kuvendi i Kosovës është institucion ligjvënës dhe zgjedhjet drejtpërdrejt nga populli për një mandat katër vjeçar. Kuvendi i Kosovës është organi më i lartë përfaqësues dhe ligjvënës dhe fushë-veprimtarinë e vet e ushtron në bazë të Kushtetutës së Republikës së Kosovës; dhe Rregullores së Kuvendit të Kosovës.

Përbërja dhe struktura e Kuvendit përcaktohet me kapitullin e IV të Kushtetutës së Republikës së Kosovës. Neni 64 i Kushtetutës përcakton strukturën e Kuvendit, ndërsa paragrafi 1 i nenit 64 përcakton, si vijon; “Kuvendi ka njëqind e njëzet (120) deputetë të zgjedhur me votim të fshehtë bazuar në listat e hapura. Vendet në Kuvend ndahen midis të gjitha partive, koalicioneve, nismave qytetare dhe kandidatëve të pavarur, në përpjesëtim me numrin e votave të vlefshme, të fituara prej tyre, në zgjedhjet për Kuvendin.”

Rregullorja e Kuvendit të Republikës së Kosovës përcakton organizimin dhe funksionimin e Kuvendit të Republikës së Kosovës, të organeve, të trupave të punës së tij, të drejtat dhe detyrat e deputetëve.

Komisionet parlamentare pasqyrojnë përbërjen politike në Kuvend. Komisionet kanë Kryetarin dhe dy zëvendëskryetar që i përkasin grupeve të ndryshme parlamentare, ku së paku një zëvendëskryetar është nga radhët e komunitetit tjetër nga ai i kryetarit.

Një nga rolet kyçe të Kuvendit, përveç përafrimit të legjislacionit vendor me Acquis të BE-së është edhe shqyrtimi dhe verifikimi i këtij përafrimi. Struktura përgjegjëse sa i përket procesit të harmonizimit të legjislacionit të BE-së përbëhet nga Komisioni për Integritim Evropian i cili shqyrton procesin e harmonizimit të çdo ligji të miratuar në Kuvend, me legjislacionin e BE. Komisioni për Integritim Evropian shqyrton jo vetëm tekstin e projektligjeve të proceduara në këtë komision, por edhe amendamentet e bëra nga komisionet funksionale, apo nga deputetët, duke siguruar pajtueshmërinë e këtyre amendamenteve me aktet juridike të Bashkimit Evropian.

Në kuadër të administratës, Drejtoria për Standardizim dhe përafrim dhe harmonizim ligjor bënë verifikimin e deklaratës së MIE-së për përafrimin e Projektligjit me legjislacionin e BE-së si dhe mbikëqyrjen e përafrimit të legjislacionit me “Acquis e BE-së” dhe me standardet ndërkombëtare të aplikueshme në Kosovë, për gjitha projektligjet dhe amendamentet e propozuara nga komisionet parlamentare që i propozohen Kuvendit të Kosovës për shqyrtim.

Korniza e politikave

Programi i Punës së Kuvendit të Republikës së Kosovës paraqet dokumentin bazë për aktivitetin e Kuvendit si organ ligjvënës, mbikëqyrës dhe përfaqësues.

Hartimi i Programit të Punës është i bazuar në këto dokumente:

- Programin Legjislativ të Qeverisë së Republikës së Kosovës;
- Planet e punës së komisioneve parlamentare;
- Planin e veprimit për zbatimin e rekomandimeve nga Raporti i KE-së për Kosovën.

Dinamika e programit të punës realizohet në dy (2) pjesë: Sesioni pranveror dhe Sesioni vjeshtor, që përfshin punën e Kryesisë së Kuvendit, të grupeve parlamentare, të komisioneve parlamentare dhe të seancës plenare.

Kuvendi i Republikës së Kosovës, me qëllim të ngritjes së kapaciteteve profesionale të administratës së tij, rregullisht mban trajnime lidhur me Funkcionimin e Administratës Shtetërore në Republikën e Kosovës, për Monitorimi dhe Vlerësimi i Fondeve IPA, për të drejtat e Qasjes në Dokumente Publike, Planifikimin dhe Menaxhimi i Projekteve me MS Project, Zbatimi i Katalogut të Vendeve të Punës në Shërbimin Civil, Menaxhimi Administrativ, Procesi i Komunikimit, Hartimi i Shkresave, Raporteve, Procesverbaleve si dhe Arkivimi i Dokumenteve, Procedurat Disiplinore dhe Procedurat e Ankesave në Shërbimin Civil, Menaxhimi i Pasurisë Jofinanciare në OB, ISO 27001 (*Information Security Management Systems Lead Implementer*), si dhe Seminari lidhur me ruajtjen dhe mbrojtjen e dokumenteve zyrtare.

Kuvendi i Republikës së Kosovës me qëllim të ngritjes së kapaciteteve profesionale të administratës së tij, rregullisht mban trajnime të vazhdueshme në ngritjen e kapaciteteve, varësisht prej nevojave të administratës së Kuvendit.

Korniza institucionale

Kuvendi për funksionimin e tij, nga radhët e veta e zgjedh Kryesinë e Kuvendit (Kryetarin dhe Nënkryetarët e Kuvendit) dhe emëron Komisionet parlamentare të përhershme dhe funksionale, si dhe Komisionet parlamentare *ad hoc*. Në legjislaturën e V-te të Kuvendit të Republikës së Kosovës janë gjithsej 14 komisione parlamentare, ku katër Komisione janë të përhershme dhe 10 tjera janë komisione

funktionale. Të gjitha projektligjet kalojnë për shqyrtim dhe miratim në Komisionet parlamentare funksionale dhe Komisionet e përhershme parlamentare.

Funksionimi i Kuvendit të Republikës së Kosovës në mënyrë taksative përcaktohet me nenin 65 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës. Ndër funksionet kryesore të Kuvendit është funksioni ligjvënës, ndërsa krahas këtij funksioni, Kuvendi ushtron edhe funksionin mbikëqyrës. Me qëllim të mbajtjes në përgjegjësi, Kuvendi mbikëqyr punën e institucioneve dhe organeve të cilat zgjedhën nga Kuvendi. Përveç kësaj, Kuvendi, kryesisht përmes Komisioneve parlamentare, mbikëqyr edhe zbatimin e ligjeve duke rekomanduar marrjen e masave në rast të mos zbatimit apo zbatimit jo adekuat të ligjeve të mbikëqyruara.

Kuvendi i Republikës së Kosovës ka gjithsej 120 deputet, përfshirë edhe vendet e garantuara për komunitetin jo shumicë në Republikën e Kosovës, ndërsa sa i përket imunitetit të deputetëve, neni 75 i Kushtetutës së Republikës së Kosovës dhe neni 9 i Ligjit nr. 03/L-111 për të drejtat dhe përgjegjësitë e deputetit përcakton garantimin e imunitetit të deputetit nga ndjekja penale nga paditë civile ose nga shkarkimi për veprimet e tyre brenda fushëveprimit dhe përgjegjësi të tyre si deputetë të Kuvendit. Gjithashtu edhe në Rregulloren e Kuvendit është sanksionuar imuniteti i Deputetit, neni 22, paragrafi 2 i kësaj Rregulloreje përcakton që Deputeti gëzon imunitet për deklarimet gojore ose të shkruara, si dhe për veprimet e tjera, të kryera në cilësinë e deputetit të Kuvendit, ndërsa në neni 23 të kësaj Rregullores përcaktohet procedura e heqjes së imunitetit të deputetit.

Në kuadër të përgjegjësi kushtetuese që ka Kuvendi, janë edhe zgjedhja e Qeverisë, Presidentit, dhe Institucioneve të Pavarura. Institucionet e pavarura të cilat zgjedhën nga Kuvendi i Republikës së Kosovës si dhe ato të propozuara nga Qeveria dhe të zgjedhura nga Kuvendi, raportojnë ashtu siç është e paraparë me legjislacionin përkatës në fuqi. Institucionet e pavarura të cilat zgjedhën nga Kuvendi i Republikës së Kosovës si dhe ato të propozuara nga Qeveria dhe të zgjedhura nga Kuvendi, raportojnë ashtu siç është e paraparë me legjislacionin përkatës në fuqi. Disa nga përgjegjësitë kushtetuese që ka Kuvendi, janë edhe Zgjedhja e Qeverisë, Presidentit, dhe Institucioneve të Pavarura.

Sa i përket koordinimit, në nivel administrativ, të Kuvendit me Qeverinë, Njësia për Propozime dhe Parashpresa është në koordinim me zyrtarin ndërlidhës të Qeverisë lidhur me procedimin e projektligjeve, raporteve, propozimeve për emërimet e anëtarëve të bordeve dhe shkresave tjera. Gjithashtu, Kuvendi përmes zyrës për propozime dhe parashpresa i procedon Qeverisë dhe Institucioneve tjera Vendime, Shkresa, Pyetje Parlamentare, Kërkesat për Interpelanca, etj. Kjo zyre bën dërgimin e ligjeve të miratuara në Kuvend për dekretim tek Zyra e Presidentit, gjithashtu Zyra për propozime dhe parashpresa i dorëzon Ligjet e Dekretuara në Gazetën Zyrtare për Publikim, gjithashtu Qeveria e Republikës së Kosovës ka krijuar një mekanizëm dhe sistem të konsoliduar të koordinimit të punës me Kuvendin e Kosovës. Rregullorja e Punës së Qeverisë nr. 09/2011 përcakton hollësisht obligimet dhe përgjegjësitë e Qeverisë në këtë drejtim. Për të mundësuar që çështjet e lartpërmendura të realizohen me përpikëri dhe anëtarët e Qeverisë të informohen me kohë për të gjitha çështjet, Sekretariati Koordinues i Qeverisë, kryen rolin e shërbimit mbështetës për anëtarët e Kabinetit Qeveritar dhe strukturat e tjera të Qeverisë në raport me obligimet ndaj Kuvendit. Përveç kësaj, bazuar në Rregullores së Punës së Qeverisë nr. 09/2011, ka filluar procesi për emërimin e Anëtarit kujdestar të Qeverisë në punimet e Kuvendit.

Kuvendi ka bërë progres në mbikëqyrjen e ekzekutivit dhe konsultimet me shoqërinë civile. Numri i aktiviteteve monitoruese dhe niveli i mbikëqyrjes së zbatimit të legjislacionit është rritur. Kuvendi në mënyrë të rregullt shqyrton raportet e komisioneve parlamentare mbi zbatimin e ligjeve dhe miraton rekomandimet për përmirësimin e zbatimit të ligjeve të monitoruara. Praktika e raportimit të ministrave në komisionet e Kuvendit është rritur. Është rritur numri i stafit mbështetës për komisionet. Kuvendi ka rritur numrin e konsultimeve me shoqërinë civile dhe me publikun. Kuvendi i Kosovës duke përfillur parimet e Strategjisë së Bashkëpunimit, ka miratuar Deklaratën për Partneritet mes Kuvendit dhe Shoqërisë Civile duke institucionalizuar bashkëpunimin në nivel partneriteti. Kuvendi ka angazhuar një zyrtar ndërlidhës për OJQ-të. Në kuadër të këtij bashkëpunimi është krijuar databaza e cila është strukturuar në

mënyrë specifike ashtu që të gjitha OJQ-të e regjistruara në këtë databazë në mënyrë automatike marrin informata për takime, ftesa, materiale nga komisionet përkatëse. Në çdo fillim legjislativ, Kuvendi i përcjell ftesën për regjistrim dhe akreditim të gjitha OJQ-ve që figurojnë në këtë databazë.

Gjithashtu, ka institucionalizuar partneritetin me shoqërinë civile përmes përgjegjësive të përbashkëta në çdo hap të procesit politik dhe vendimmarrës në hartimin dhe mbikëqyrjen e zbatimit të ligjeve dhe politikave duke përfillur Deklaratën për Partneritet mes Kuvendit dhe Shoqërisë Civile. Duke marrë për bazë parimet e Strategjisë së Kuvendit për informim dhe marrëdhënie me publik, Kryesia e Kuvendit me vendim ka themeluar Forumin për Transparencën Parlamentare i përberë nga deputetë, përfaqësues të administratës dhe përfaqësues të shoqërisë civile. Ky Forum është i thirrur që të avancojë dhe sigurojë angazhimin më të madh qytetar duke promovuar kulturën parlamentare përmes informatave, qasjes në informata dhe në punën e Parlamentit si dhe duke fuqizuar qytetarët në procesin legjislativ dhe rritjen e llogaridhënies.

Administrata e Kuvendit, nën autoritetin e Sekretarit të Përgjithshëm, ofron shërbime profesionale, teknike, administrative si dhe shërbime të tjera mbështetëse të nevojshme për Kuvendin dhe organet e tij.

Objektivat prioritare afatmesme

Korniza Institucionale: Miratimi i Rregullores së re të Kuvendit. Kuvendi i Republikës së Kosovës synon që në periudhën afatmesme të miratojë Rregulloren e re për Kuvendin si dhe zhvillimin e një procesi ligjvënës efikas dhe gjithëpërfshirës.

Avancimi i Politikave: hartimi i planeve vjetore të punës së komisioneve parlamentare, planifikimi më i mirë i dinamikës së shqyrtimit të projektligjeve, Strategjisë për bashkëpunim ndërkombëtar dhe ndërparlamentar dhe Strategjia për Kuvendin 2015-2020.

Kapaciteti legjislativ i Kuvendit do të rritet më tej, sidomos për Departamentin e Kuvendit për Çështje Ligjore dhe Procedurale përmes rekrutimit të stafit në pajtim me Rregulloren për Përgjegjësitë dhe Organizimin e Administratës së Kuvendit, duke ofruar trajtim dhe mundësi të barabarta punësimi për gratë dhe burrat. Gjithashtu, Kuvendi do të përmirësojë mbikëqyrjen e ekzekutivit, duke përfshirë edhe sektorin e sigurisë, përmes shqyrtimit të legjislacionit dhe monitorimit të zbatimit të politikave dhe ligjeve. Në përgjithësi, do të forcojë procedurën legjislativë në mënyrë që të sigurojë ekspertizë ndër-sektoriale dhe përputhshmëri me Acquis.

Plani Strategjik i Kuvendit 2015-2020, i cili do të mbulojë rolin dhe përgjegjësitë e Administratës së Kuvendit për ofrimin e shërbimeve në mënyrë cilësore, do të ndihmojë deputetët për të përmbushur funksionin ligjvënës, mbikëqyrës dhe përfaqësues. Plani do të sigurojë një qasje të integruar për zhvillimin dhe forcimin e Kuvendit në periudhën afatmesme, për funksionim të mirëfilltë, si nga aspekti organizativ ashtu edhe në strukturë e përmbajtje. Plani Strategjik i Kuvendit 2015-2020 duhet të përfshijë perspektivën gjinore në përputhje me kërkesat e Ligjit për Barazi Gjinore.

Plani ka 5 objektiva dhe 24 nen- objektiva: të avancohet pavarësia institucionale, integriteti i Kuvendit, ngritja e kapaciteteve të Administratës së Kuvendit, të avancohet procesi i shqyrtimit dhe hartimit të ligjeve nga Kuvendi, të avancohet kapaciteti mbikëqyrës i Kuvendit, të avancohet transparenca, komunikimi me qytetarë dhe roli përfaqësues i deputetëve të zhvillohet dhe avancohet bashkëpunimi rajonal, evropian dhe ndërkombëtar, Gjithashtu Kuvendi parasheh themelimin e Komisioni Parlamentar të Stabilizim-Asociimit.

Zbatimi në praktikë: Organet përgjegjëse të Kuvendit do të sigurojnë një mbikëqyrje të fortë të shpenzimeve buxhetore të parlamentit gjatë vitit financiar, përfshirë analizën e buxhetimit të përgjeshëm gjinor.

Theks i veçantë do t'i kushtohet Komisionit Parlamentar për Integrim Evropian, roli i të cilit do të përmirësohet akoma më shumë pasi që është organ kyç për monitorimin dhe shtyrjen para të reformave dhe kritereve në kuadër të procesit të integrimit evropian dhe procesit të liberalizimit të vizave.

Gjithashtu, Kuvendi do të zhvillojë kapacitetet profesionale të administratës së saj përmes bashkëpunimit me parlamentet e vendeve tjera, përmes prioriteteve të dala nga Strategjia për Bashkëpunim Ndërkombëtar dhe Marrëdhënie ndër-parlamentare.

Reforma e sistemit zgjedhor

Ndër prioritetet kryesore të Kuvendit të Republikës së Kosovës mbetet ndryshimi i legjislacionit përkatës që mundëson reformën e mirëfilltë zgjedhore, përkritazi me standardet e pranuar evropiane. Kjo synohet të arrihet në një periudhë afatmesme përmes adresimit të rekomandimeve të Komisionit të Venecias.

Komisioni përkatës parlamentar që do të angazhohet për reformë zgjedhore pritet të adresojë aspektet kyçe të procesit zgjedhor në mënyrë që këto elemente të detajohen në ligje dhe të shërbejnë si mënyrë e ngritjes së sigurisë ligjore, si dhe ngritjes së besimit në proceset zgjedhore përkritazi me standardet dhe praktikatat më demokratike evropiane.

Në kuadër të reformës zgjedhore dhe me qëllim të përmbushjes së obligimeve të cilat dalin nga raportet e BE-së për Kosovën, Kosova duhet të plotësoj-ndryshoj Ligjin për Zgjedhjet e Përgjithshme, si dhe të themelojë një autoritet të pavarur, ndaras nga KQZ-ja, që të jetë përgjegjës për zbatimin e Ligjit për Financimin e Partive Politike. Konkretisht, Kuvendi i Republikës së Kosovës do të angazhohet që të themelojë Komisionin Ad Hoc për reformë zgjedhore, të cilit do t'i siguroj buxhet, për të përmbushur obligimet të cilat dalin nga ky proces. Ndërsa, më qëllim të zbatimit të Ligjit për Financimin e Partive Politike, Kuvendi i Republikës së Kosovës, do të angazhohet në krijimin e një dikasteri në kuadër të KQZ-së ose në kuadër të Zyrës së Auditorit të Përgjithshëm.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

Reforma zgjedhore në Republikë e Kosovës është e rregulluar sipas: Kushtetutës së Republikës së Kosovës; Ligjit nr. 03/L-073 për Zgjedhjet e Përgjithshme; Ligjit për Zgjedhjet Lokale në Republikën e Kosovës i plotësuar dhe ndryshuar në nëntor 2010; Ligjit nr. 03/1-174 mbi Financimin e Subjekteve Politike. Kushtetuta e Republikës së Kosovës përmban dispozitat bazë me të cilat rregullohet procesi zgjedhor në Republikën e Kosovës.

Sipas Ligjit për Zgjedhjet e Përgjithshme në Republikën e Kosovës dhe Ligji mbi Financimin e Subjekteve Politike i datës 16 shtator 2010, i ndryshuar në dhjetor të vitit 2011 dhe korrik të vitit 2013 përbëjnë atë që quhet legjislacion primar në të cilin bazohet i tërë sistemi zgjedhor në Republikën e Kosovës. Në kuadër të legjislacionit zgjedhor hynë edhe 17 Rregullat zgjedhore të nxjerra nga Komisioni Qendror i zgjedhjeve të cilat sqarojnë dispozitat e ligjit për zgjedhjet dhe japin më shumë hollësi të zbatimit të tij në praktikë. Gjithashtu duhet theksuar që Qeveria e Kosovës është përkushtuar që gjatë gjysmës së dytë të vitit 2018 të miratojë Ligjin për Financimin e Partive Politike, koncept dokumenti i të cilit është miratuar në fund të vitit 2017. Me këtë ligj, ndër të tjera rregullohet mënyra dhe kushtet e financimit të subjekteve politike, mbikëqyrja, transparenca dhe raportimi për shpenzimet e pasurisë dhe të ardhurave të subjekteve politike në Republikën e Kosovës. Avancimi i mëtejme i kornizës ligjore për sa i përket financimit të subjekteve politike është kërkesë e cila del nga Plani Kombëtar për zbatimin e MSA-së, Agjenda për Reforma Evropiane si dhe nga standardet dhe praktikatat më të mira ndërkombëtare. Pra, synimi i përgjithshëm i këtij Ligji është rritja e transparencës dhe llogaridhënies me qëllim të përmirësimit të qeverisjes së mirë dhe funksionimit demokratik të institucioneve si dhe të subjekteve politike.

Sipas Kushtetutës së Republikës së Kosovës institucionet shtetërore garantojnë pjesëmarrjen e secilit shtetas në aktivitete publike dhe të drejtën e secilit për të ndikuar në mënyrë demokratike në vendimet e organeve publike. Çdo shtetasi të Republikës së Kosovës që ka arritur moshën tetëmbëdhjete vjeçare Kushtetuta i garanton të drejtën të zgjedhë dhe të zgjidhet në kuadër të institucioneve shtetërore nëpërmes procesit zgjedhor në të cilin vota e tij duhet të jetë personale e barabartë e lirë dhe e fshehtë.

Më tej, ligji për zgjedhjet e përgjithshme i ndryshuar si me lartë rregullon sistemin zgjedhor, financimin dhe mbajtjen e zgjedhjeve për Kuvendin e Republikës së Kosovës, mirëmbajtjen e listës së votuesve, regjistrimin e partive politike dhe certifikimin e subjekteve politike, përgjegjësitë dhe funksionimin e Komisionit Qendror të Zgjedhjeve, krijimin dhe funksionimin e Panelit Zgjedhor për Ankesa dhe Parashtresa, organizimin dhe funksionimin e komisioneve dhe këshillave të zgjedhjeve, rregullat për akreditimin e vëzhguesve të zgjedhjeve, kufizimet e shpenzimeve për fushatë dhe obligimet për publikim financiar, mbulimin e fushatave zgjedhore nga mediat, kodin e mirësjelljes së subjekteve politike, kandidatëve të tyre dhe mbështetësve, procedurat e votimit, numërimit dhe shpalljes së rezultateve si dhe sanksionet dhe gjobat e ngarkuara për shkeljen e dispozitave të këtij ligji.

Kushtetuta dhe ligji për zgjedhjet e përgjithshme në Republikën e Kosovës rregullojnë sistemin zgjedhor në Kosovë. Sipas Kushtetutës dhe Ligjit, Kosova konsiderohet një zonë zgjedhore me shumë kandidatë. Duke ushtruar të drejtën e tij/saj të votës, votuesi voton për një (1) subjekt politik të certifikuar dhe mund të votoj për një (5) pesë kandidatë nga lista e kandidatëve të këtij subjekti politik. Kuvendi i Republikës së Kosovës ka njëqind e njëzet (120) deputetë të zgjedhur me votim të fshehtë bazuar në listat e hapura. Vendet në Kuvend ndahen midis të gjitha partive, koalicioneve, nismave qytetare dhe kandidatëve të pavarur, në përpjesëtim me numrin e votave të vlefshme, të fituara prej tyre, në zgjedhjet për Kuvendin. Në kuadër të kësaj ndarjeje, njëzet (20) prej njëqind e njëzet (120) vendeve janë të garantuara për përfaqësimin e komuniteteve që nuk janë shumicë në Kosovë. Legjislacioni zgjedhor në Kosovë gjithashtu garanton barazinë gjinore në sistemin zgjedhor, në bazë të nenit 7.2 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës.

Legjislacioni i mësipërm ka ofruar një bazë të mjaftueshme për zgjedhje demokratike në pajtim me instrumentet ndërkombëtare për të cilat Kosova është zotuar në Kushtetutën e saj. Korniza ligjore që ka rregulluar zgjedhjet e kaluara parlamentare dhe lokale edhe përkundër te metave, megjithatë ka siguruar një funksionim dhe ecuri normale të rrjedhjes së procesit të gjithmbarshëm zgjedhor në zgjedhjet lokale të 2017 dhe atyre parlamentare (të parakohshme) të vitit 2017. Zgjedhjet kanë kaluar qetë dhe pa ndonjë incident të madh. Hapja, votimi dhe procedurat përmbyllëse në Ditën e Zgjedhjeve janë vlerësuar pozitivisht edhe nga vëzhguesit vendorë dhe ndërkombëtar, që paraqet përmirësim të dukshëm krahasuar me ecurinë dhe funksionimin e procesit në zgjedhjet të kaluara. Në kuadër të procesit të fundit zgjedhor, sistemi i ulëseve 'të rezervuara' i garantuar me kushtetutë për subjektet politike që përfaqësojnë komunitetet jo-shumicë, tashmë ka kohë që veçse është zëvendësuar me sistemin e përhershëm të ndarjes së 20 ulëseve të 'garantuara'.

Përkundër një numri të madh përpjekjesh për të reformuar sistemin zgjedhor në Kosovë para zgjedhjeve të fundit për kryetar komune dhe zgjedhjet komunale në vjeshtë të vitit 2017, si dhe zgjedhjet e parakohshme parlamentare të 11 qershorit të vitit 2017, ajo ende nuk ka ndodhur. Një varg të metash kanë përcjell këto procese zgjedhore. Mbeten që të adresohen një sërë mangësish, duke përfshirë edhe përafrimin më të mirë të legjislacionit primar dhe sekondar mbi zgjedhjet, afatet e duhura kohore për ankesa dhe parashtresa, saktësinë e listave të votuesve në mënyrë që sa më mirë të pasqyrojnë praktikat dhe standardet më të mira ndërkombëtare.

Me anëtarësimin e Kosovës në Komisionin e Venecias, pritet që mangësitë e identifikuar të adresohen. Në këtë drejtim, edhe Komisioni Qendror i Zgjedhjeve i ka dërguar Komisionit për Legjislacion të Kuvendit të Kosovës rekomandimet për ndryshim plotësim të Ligjit për Zgjedhjet e Përgjithshme dhe Zgjedhjet Lokale. Rekomandimet kanë qenë të bazuara në praktikat e kaluara gjatë zbatimit të Ligjit për Zgjedhjet e përgjithshme dhe Lokale.

1.1.2. Administrata publike

Administrata publike është një ndërlidhje në mes të qeverisë, shoqërisë civile, sektorit privat dhe qytetarëve burra dhe gra, që zbaton politikat publike të ndërmarra nga qeveria duke rritur kështu kohezionin social dhe besimin midis Shtetit dhe qytetarëve burra dhe gra. Pra, administratën publike e përbejnë njësitë institucionale qeveritare, që rregullojnë funksionimin e shoqërisë. Administrata publike efektive është vendimtare për zhvillimin e vendit duke zbatuar procedurat administrative transparente, të qarta dhe të thjeshta dhe shërbime të fokusuara tek qytetarët burra dhe gra, administrata publike Gjithashtu ndihmon bizneset gjatë ushtrimit të veprimtarisë së tyre, duke u lehtësuar procedurat, dhe heqjen e barrierave burokratike.

Kërkesat e MSA-së

Në kuadër të kriterëve për fushën e administratës publike që duhet plotësuar nga qeveria dhe institucionet relevante të Republikës së Kosovës në pajtim me nenin 120 të MSA-së, mbetet konsolidimi i plotë i kornizës ligjore (miratimi i legjislacionit primar dhe sekondar, plotësim/ndryshimi) si dhe zbatimi i politikave dhe legjislacionit në tërësi.

Kërkesat e tjera të aderimit në BE

Kërkesat e dala nga GVRAP dhjetor 2016 dhe GVRAP maj 2017

Planifikimi në fushën e administratës publike duhet të jetë më strategjik dhe i ndërlidhur me prioritetet e Qeverisë, strategjitë sektoriale, Kornizën Afatmesme të shpenzimeve dhe buxhetin në dispozicion. Kriteri rëndësishëm është përfundimi i procesit të klasifikimit të vendeve të punës. Në mënyrë që ky proces të përfundohet me sukses, Qeveria e Kosovës është përkushtuar që gjatë vitit 2018 të miratojë pakon e ligjeve për administratë publike, pra Ligjit për Shërbim Civil, Ligjit të ri të Pagave si dhe Ligjit për Organizimin e Administratës Shtetërore. Sa u përket shërbimeve publike dhe menaxhimit të burimeve njerëzore nevojiten përpjekje të mëtejshme për të depolitizuar administratën dhe për të zbatuar plotësisht dispozitat relevante për parandalimin e korrupsionit dhe promovimin e integritetit në shërbimet civil. Për më shumë, në takimin e GVRAP 2017, fokusi ishte në konsolidimin e mëturjes të Kornizës Strategjike për RAP dhe Raporteve Vjetore Monitoruese korresponduese si dhe ndërlidhjen e çështjeve kryesore të RAP me Programin e ardhshëm të Përkrahjes Buxhetore Sektoriale në kuadër të IPA II. Pra, Qeveria e Kosovës është e përkushtuar në përmbushjen e kriterëve të dakorduara me KE-në, me ç'rast niveli i zbatimit të Programit ndërlidhet direkt me përkrahjen financiare nga KE për këtë fushë.

Pasi që është kryer analiza mbi racionalizimin e agjencive të pavarura, analizë përmes të cilës Qeveria ka arritur të identifikojë funksionin e tyre, mënyrën si janë themeluar këto institucione, strukturën e tyre organizative (duke përfshirë pagat respektive). Si rrjedhojë, gjatë vitit 2018 pritet të finalizohet plani i veprimit mbi racionalizimin e këtyre agjencive. Ky dokument do të integrohet në Planin e Veprimit për Zbatimin e Strategjisë për Modernizimin e Administratës Publike, nën shtyllën e tretë, pra Organizimi i Administratës Publike dhe Llogaridhënia. Krahas kësaj, Kuvendi dhe Qeveria do të nënshkruajnë Memorandum Bashkëpunimi rreth adresimit të çështjes së racionalizimit të agjencive shtetërore. Vlen të theksohet që numri dhe sistemimi i shërbyesve civilë të cilët i takojnë komuniteteve jo shumicë nëpër ministri dhe institucione të tjera duhet të bëhet në përputhje me legjislacionin në fuqi.

Sipas kërkesave të organizatave të shoqërisë civile që merren me barazi gjinore lidhur me punësimin në shërbim civil, numri dhe sistemimi i shërbyesve civilë gra dhe burra nëpër ministri dhe institucione të tjera duhet të bëhet në përputhje me legjislacionin në fuqi.

Në përgjithësi, Kosova do të ketë nevojë për të rritur më tej përpjekjet e saj për të përmirësuar profesionalizmin, llogaridhënien, efikasitetin dhe efektivitetin e administratës publike në të gjitha nivelet duke përfshirë këtu respektimin e vendimeve të KPMSHCK-së

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

Në përputhje me parimet e BE-së, vlerësimet e SIGMA-s dhe në përputhje me të gjeturat e Raportit të Vendit, Kosova ka iniciuar rishikimin e kornizës legjislative, respektivisht Ligjit për Shërbimin Civil, Ligjit për Administratën Shtetërore si dhe Ligjit për Paga. Kërkesa ka qenë që paraprakisht të përgatiten analiza dhe koncept dokumente, të konsultuara me publikun. Qeveria është përkushtuar të miratojë Pakon Ligjore për RAP si paketë e vetme në mënyrë që të sigurohet konsistenca e përgjithshme për të reformuar sistemin në tërësi. Sistemi aktual është vlerësuar i fragmentuar, me mangësi të shfaqura në rregullimin e procedurave administrative, përgjegjësinë publike, me parimet e barazisë gjinore, procedurat gjyqësore administrative si dhe llogaridhënien e institucioneve publike.

Ligjet bazike mbi bazën e të cilave funksionon Administrata Publike janë siç përshkruhen në vijim.

Ligji nr. 03/L-149 mbi Shërbimin Civil të Republikës së Kosovës: Ky ligj rregullon statusin e nëpunësve civilë, si dhe marrëdhënien e tyre të punës në institucionet e administratës qendrore dhe komunale.

Ligji nr. 03/L-147 për Pagat e Nëpunësve Civilë: Qëllimi i këtij ligji është përcaktimi i sistemit dhe strukturës së pagave, shtesave dhe kompensimeve të tjera për nëpunësit civilë, sipas përkufizimit të Ligjit për Shërbimin Civil të Republikës së Kosovës, ku mjetet financiare për pagat, shtesat dhe kompensimet e tjera të nëpunësve civilë, sigurohen nga Buxheti i Republikës së Kosovës.

Ligji nr. 03/L-189 mbi Administratën Shtetërore të Republikës së Kosovës: Qëllimi i këtij ligji është përcaktimi i kornizës ligjore për organizimin, bashkëpunimin dhe menaxhimin e organeve të cilat ushtrojnë kompetenca ekzekutive. Me këtë ligj rregullohet fushëveprimi i organeve të administratës shtetërore.

Ligji nr. 02/L-28 për Procedurën Administrative: Dispozitat e këtij Ligji zbatohen nga të gjitha organet e administratës publike gjatë ushtrimit të funksioneve të tyre nëpërmjet akteve individuale dhe kolektive. Dispozitat e këtij Ligji zbatohen edhe nga personat fizikë dhe juridikë të cilëve me ligj, akt nënligjor ose kontratë u është dhënë e drejta për të ushtruar detyra dhe kompetenca me rëndësi publike. Parimet e përgjithshme të këtij Ligji janë të detyrueshme edhe për veprimtarinë e personave fizikë dhe juridikë në ato raste kur veprimtaria e tyre prek interesat publike.

Korniza e politikave

Korniza strategjike për reformën e administratës publike është përcaktuar nga Këshillim Ministror për Reformën e Administratës Publike, duke dhënë udhëzimet e nevojshme për rolet dhe përgjegjësitë e institucioneve përgjegjëse. Në këtë mënyrë, qasja për reformën e administratës publike është përcaktuar përmes Pakos Strategjike të Reformës së Administratës publike e përbërë nga tri dokumente të ndara, të përgatitura dhe menaxhuara nga portofolat kryesorë, më një nivel të koordinimit qendror. Në formësimin e qasjes së re të reformës, janë marrë parasysh çështjet kyçe të përcaktuara në strategjinë e zgjerimit të Komisionit Evropian dhe të paraqitura në hollësi nga OECD/SIGMA përmes Parimeve të Administratës Publike. Konkretisht, administrata publike në Republikën e Kosovës është duke u angazhuar që të funksionoj mbi bazën e parimeve dhe fushave kryesore të OECD/SIGMA, siç janë:

- Korniza strategjike e reformës së administratës publike;
- Zhvillimi dhe koordinimi i politikave;
- Shërbimi publik dhe menaxhimi i burimeve njerëzore;
- Llogaridhënia;
- Ofrimi i shërbimeve;
- Menaxhimi i financave publike.

Në përputhshmëri me këto parime, fushat përkatëse janë grupuar në tri "Shtylla të RAP-it", në kuadër të të cilave portofolave kryesore i është dhënë përgjegjësia për zhvillimin e një ose më shumë dokumenteve strategjike. Tri shtyllat e kornizës strategjike për reformën në administratë publike janë:

- Shtylla e parë – zhvillimi dhe koordinimi i politikave – është nën përgjegjësinë e Zyrës së Kryeministrit
- Shtylla e dytë – shërbimi civil, burimet njerëzore, llogaridhënia dhe ofrimi i shërbimeve – është nën përgjegjësinë e Ministrisë së Administratës Publike
- Shtylla e tretë – menaxhimi i financave publike – është nën përgjegjësinë e Ministrisë së Financave.

Sipas kërkesës së organizatave të shoqërisë civile që merren me barazi gjinore, shtylla e dytë duhet të përfshijë kriterin e ofrimit të shërbimeve sipas parimit të trajtimit të barabartë për gra dhe burra.

Korniza e politikave për shtyllën e parë të reformës së administratës publike përbëhet nga dokumentet e përshkruar në vijim.

Strategjia për përmirësimin dhe koordinimin e politikave 2016-2018 – paraqet orientimin strategjik të Qeverisë së Republikës së Kosovës si pjesë e shtyllës së dytë të Reformës së Administratës Publike. Dokumenti trajton planifikimin dhe koordinimin e politikave në nivelin qendror të qeverisë, por edhe në nivelin e ministrive të linjës. Si parim strategjia përmes veprimeve konkrete duke filluar nga viti 2015 synon vendosjen e një sistemi të planifikimit të integruar, për tu zbatuar gjatë periudhës së ardhshme tre vjeçare. Qëllimi kryesor i përmirësimit të sistemit të planifikimit në Kosovë është evitimi i fragmentimeve dhe dyfishimeve ndërmjet proceseve qendrore të planifikimit të politikave dhe atij financiar.

Strategjia për rregullim më të mirë 2014-2020 – fokusohet në krijimin e një sistemi efikas rregullativ që i baraspeshon kostot me përfitimet ekonomike, mjedisore dhe sociale, duke respektuar parimet dhe procedurat e vlerësimit të ndikimit rregullativ, për të siguruar që i gjithë legjislativi i plotëson këtë standard. Strategjia gjithashtu, trajton sfidën kryesore që i jep formën suksesit të reformave rregullative, përmes bërjes më efektive të procedurave administrative për të mbajtur në minimum barrën e nevojshme administrative për qytetarët dhe biznesin. Për më tepër, strategjia synon forcimin e dialogut, përfshirjen e sektorit privat dhe sigurimi i ndikimit maksimal të tij në proces, me qëllim të arritjes së rezultateve. Komunikimi gjithashtu përfshinë aftësi më të mira të kontaktit me qytetarët në përgjithësi si dhe investitorët dhe analistët. Pra, në total strategjia ka tri objektiva kryesore strategjike: sistemin rregullativ lehtësues, zbatimin efikas, si dhe komunikimin efektiv.

Korniza e politikave për shtyllën e dytë të reformës së administratës publike përbëhet nga dokumentet e përshkruar në vijim.

Strategjia për Modernizimin e Administratës Publike 2015-2020 – përcakton qëllimet dhe politikat strategjike që Qeveria e Republikës së Kosovës synon ti arrij brenda periudhës së ardhme afatmesme me qëllim të përmirësimit të funksionimit dhe modernizimit të administratës publike, përmbushjes së obligimeve të saj ligjore dhe përmirësimin e ofrimit të shërbimeve.

Strategjia e trajnimit të nëpunësve civilë të Kosovës ka për qëllim që ta përmirësojë kornizën ekzistuese për nëpunësit civilë të përcaktuar me strategjinë e mëparshme të trajnimeve (2011-2013). Strategjia ka në fokus trajnimin e nëpunësve civilë gra dhe burra në Kosovë, me synim të krijimit të administratës moderne, profesionale dhe kompetente në nivelin qendrorë dhe lokalë, administratë e cila ofron shërbime publike cilësore për qytetarët gra dhe burra, si dhe personat juridikë.

Strategjia e Qeverisjes Elektronike 2016-2020 – ka për qëllim rritjen e transparencës, përfshirjen dhe pjesëmarrjen qytetare, ngritjen e efikasitetit dhe eficiencës, shtimin e konkurrencës ekonomike, shtimin e njohurive si dhe harmonizimin e politikave me kornizën e qeverisjes elektronike të definuar në nivel

evropian. Konkretisht, një qeverisje e mirë kërkon që informatat të prodhohen dhe të paraqiten në formë të thjeshtë, të qartë dhe të qasshme për qytetarin. Kjo qasje Gjithashtu nxit dhe inkurajon pjesëmarrjen qytetare në vendimmarrje. Gjithashtu, qeverisja elektronike përmes teknologjisë së komunikimit mundëson përdorimin e informatave të sektorit publik me qëllim të përmirësimit të ofrimit të shërbimeve, rritjes së llogaridhënies, transparencës si dhe efikasitetit dhe efektivitetit qeverisës. Sipas kërkesës së organizatave të shoqërisë civile që merren me barazi gjinore, kjo strategji duhet të reflektojë perspektivën gjinore.

Korniza e politikave për shtyllën e tretë të reformës së administratës publike përbëhet nga dokumentet e përshkruar në vijim.

Strategjia e Kontrollit të Brendshëm të Financave Publike 2015-2019 - Strategjia është një dokument që trajton pesë vitet e ardhshme duke synuar përmirësimin e sistemit të menaxhimit financiar dhe kontrollit, duke lehtësuar shpenzim më efikas publik, shërbim publik më të mirë, sigurim të transparencës dhe shfrytëzim adekuat të buxhetit shtetëror të Kosovës, granteve të donatorëve dhe fondeve të huazuara.

Strategjia e Menaxhimit të Financave Publike: Reformat në menaxhimin e financave publike bazohen në objektivat e institucioneve për rritjen e efektivitetit dhe efikasitetit të shpenzimeve publike, duke përmirësuar praktikën e menaxhimit të parasë publike në pajtueshmëri me praktikën me të mira dhe standardet ndërkombëtare, duke përfshirë këtu edhe menaxhimin e parasë publike në pajtim me nevojat dhe interesat potencialisht të ndryshme të grave dhe burrave. Përmirësimi i MFP-së kërkon angazhim të të gjitha institucioneve që shfrytëzojnë paratë publike, autoriteteve publike, prandaj suksesi i ndërmarrjes së këtyre veprimeve për përmirësimin e MFP-së kërkon një angazhim gjithëpërfshirës të institucioneve.

Korniza institucionale

Kosova ka konsoliduar në mënyrë të konsiderueshme kornizën institucionale në fushën e administratës publike, siç përshkruhet në vijim.

Ministria për Administratë Publike është përgjegjëse për hartimin dhe mbikëqyrjen e zbatimit të politikave të shërbimit civil dhe administratës publike; hartimin e legjislacionit primar dhe sekondar për shërbimin civil; përcaktimin e normave dhe standardeve për organizimin funksional të institucioneve të administratës publike; propozimin dhe hartimin e politikave dhe strukturën e pagave dhe shpërblimeve në administratën publike; zhvillimin, koordinimin, mbikëqyrjen dhe zbatimin e politikave të barabarta të trajnimit, arsimimit dhe zhvillimit të kapaciteteve të burimeve njerëzore në shërbimin civil (për shërbyes civilë gra dhe burra); krijimin dhe administrimin e sistemit të informatave për menaxhimin e burimeve njerëzore në administratën publike.

Në kuadër të infrastrukturës teknike, për TIK, Agjencia e Shoqërisë së Informacionit (ASHI)- MAP ka të ndërtuar tani një infrastrukturë të avancuar për të mundësuar dhënien e shërbimeve elektronike përmes Rrjetit Shtetëror i cili mbulon të gjitha zyrat e administratës qendrore dhe lokale dhe Qendrës së të Dhënave Shtetërore. Kjo infrastrukturë u shërben të gjitha institucioneve të nivelit qendror edhe atij lokal. Arkitektura aktuale e kësaj infrastrukture është një bazë e fuqishme për dhënien e shërbimeve elektronike për qytetarë si dhe për modernizimin e administratës publike. Modernizimi i mëtejshëm i administratës publike kërkon mirëmbajtje dhe investime të vazhdueshme konform rritjes së shërbimeve elektronike, trendeve të zhvillimeve tekniko-teknologjike dhe rritjen e sigurisë.

Megjithatë, standardet minimale për konsultim publik së bashku me platformën “online” për shoqëri civile duhet të finalizohen në mënyrë që të mundësojnë reagimin e hershëm të publikut (grave dhe burrave) rreth legjislacionit, politikave dhe strategjive dhe të rrisin transparencën në kuadër të llogaridhënies si parim bazë për administratë publike.

Është hartuar Strategjia për Modernizimit e Administratës Publike 2015-2020, gjithashtu edhe Plani i Veprimit 2015-2017 për zbatimin e kësaj strategjie. Në nëntor 2017 ka filluar rishikimi dhe rishqyrtimi afatmesëm i kësaj Strategjie, ku rrjedhimisht pritet të miratohet edhe Plani korrespondues i Veprimit. Ndër të tjera, gjatë dy muajve të fundit të vitit 2017 në këtë drejtim janë rishikuar (ose shtuar) objektivat edhe të përgjithshme edhe specifike, varësisht nga relevanca e tyre. Gjithashtu, duke pasur parasysh marrëdhënien kontraktuale me BE-në përmes Përkrahjes Buxhetore Sektoriale në këtë fushë, gjatë rishikimit theks i veçantë i është kushtuar shqyrtimit të treguesve dhe synimeve të tyre varësisht nga rëndësia e tyre, nëse përmbushja e tyre është reale apo nëse ato ende janë të rëndësishme. Do të thotë që kriteret gjatë rishikimit të Strategjisë këtë rradhë janë edhe më strikte, duke pasur parasysh pra ndërlidhjen me fondet e IPA II për këtë fushë.

Objektivat prioritare afatmesme

Për të realizuar misionin e saj, Qeveria në periudhën afatmesme planifikon të krijoj një shërbim civil apolitik, profesional, të bazuar në merita dhe të menaxhuar mire. Kjo është planifikuar të arrihet përmes ri-organizimit të ministrive dhe organeve vartëse të tyre, finalizimit të procesit të klasifikimit të vendeve të punës, zbatimi të sistemit të ri të pagave dhe gradimeve si dhe zbatimit të Planit të Veprimit të Strategjisë për Modernizim të Administratës Publike 2015-2017, duke siguruar gjithashtu burime të mjaftueshme financiare dhe njerëzore, sidomos për Departamentin që menaxhon RAP-in. Gjithashtu MAP do të përmirësojë sistemin për menaxhim të burimeve njerëzore duke ndërlidhur atë me sistemin e pagave, pasi që të aprovohet dhe finalizohet procesi i klasifikimit të vendeve të punës, si dhe duke e ddërlidhur atë me Trustin Pensional.

Në këtë kontekst dhe për të qenë më specifik, korniza strategjike për RAP është planifikuar në atë mënyrë që përmes dy (2) strategjive në kuadër të koordinimit të politikave jo vetëm të vendos një sistem të vetëm për planifikim të integruar të politikave në nivel qendror, por gjithashtu të siguroj që sistemi të jetë lehtësues nga aspekti rregullativ, eficient nga aspekti i ndikimit financiar (duke baraspeshuar kostot me përfitimet ekonomike) dhe zvoglëlimin e barrës administrative për qytetare dhe biznes.

Derisa, përmes tri (3) strategjive që fokusohen në shërbimin civil dhe llogaridhënien synohet të modernizohet administrata publike duke siguruar funksionimin e saj si administratë jo e fragmentuar, e përbërë nga nëpunës të aftë profesionalisht që janë në gjendje të ofrojnë shërbime publike cilësore për qytetarët e vendit. Në anën tjetër, synim parësor tjetër i këtyre tri (3) strategjive është gjithashtu rritja e transparencës, krijimi i kushteve ku mundësohet pjesëmarrja qytetare në vendimmarrje si dhe rritja e konkurrencës ekonomike, që të gjitha këto në kuadër të rritjes së eficientë dhe efektivitetit të administratës së Kosovës.

Dy (2) strategjitë e fundit që përmbyllin kornizën strategjike për RAP fokusohen në ndërlidhjen e gjithë këtyre iniciativave me menaxhim të financave publike. Pra, jo vetëm që nevojitet përmirësimi i sistemit të menaxhimit financiar dhe kontrollit duke rritur eficientë dhe efektivitetin e shpenzimeve publike bazuar në praktikat më të mira dhe standardet ndërkombëtare, por e gjithë kjo duhet bërë në harmoni të plotë me të gjitha strategjitë paraprake. Me këtë kornizë strategjike, Kosova synon të plotësojë një nga kriteret themelore të përcaktuar nga Komisioni Evropian, që kërkon që vendet aspirante për integrim të kenë kornizë të qartë të politikave strategjike, duke siguruar mandate të qarta ndër-institucionale, derisa siguron mjete të mjaftueshme financiare dhe njerëzore për zbatimin e tyre si dhe të ketë mekanizma të qartë të monitorimit dhe zbatimit të tyre. Vetëm në këtë mënyrë sigurohet konsistencë dhe administratë apolitike, eficiente dhe të orientuar drejt qytetarit.

Gjithashtu Kosova do të rrisë përqindjen e grupeve jo-shumicë të nëpunësve civil në administratë duke u bazuar në legjislacionin në fuqi, pra 10% në nivel qendror (nga 8.75% sa është tani) dhe në proporcion të drejtë me popullsinë në kuadër të komunës relevante të nivelit lokal. Sipas kërkesës së organizatave të shoqërisë civile që merren me barazi gjinore, gjithashtu duhet të sigurohet përfshirja e barabartë e grave

dhe burrave në të gjitha nivelet, përfshirë nivelet e vendimmarrjes, sipas kërkesave të Ligjit të ri për Barazi Gjinore.

Kompletimi i kornizës ligjore dhe operative të RAP-it dhe finalizimit i reformave të kostimit do të formojnë bazën për përcaktimin e fushëveprimin e përgjithshëm dhe financiar të përkrahje buxhetore sektoriale. Kosova do të përqendrohet në fushën e RAP-it me program të vetëm për Përkrahje Buxhetore Sektoriale. Republika e Kosovës me 7 dhjetor 2017 ka përfunduar procedurat e nevojshme që mundësojnë hyrjen në fuqi të Marrëveshjes Financiare rreth Programit Punues Vjetor në kuadër të IPA II. Kjo marrëveshje ka hyr në fuqi me datën 15 dhjetor 2017 dhe si e tillë rregullon zbatimin e përkrahjes buxhetore sektoriale për reformën e administratës publike. Qëllimi i përgjithshëm i Programit për Përkrahje Buxhetore Sektoriale është të mbështesë procesin e reformave të administratës së Kosovës në mënyrë që të forcojë llogaridhënien, efektivitetin dhe efikasitetin e ofrimit të shërbimeve për qytetarët dhe bizneset. Ky program synon të ndihmojë Qeverinë e Kosovës në zbatimin e planeve të saj strategjike në kuadër të RAP, me fokus të veçantë në përmirësimin e kapaciteteve të menaxhimit të politikave, duke krijuar themelet e menaxhimit modern të SIMBNJ dhe transparencën në Shërbimin Civil, si dhe krijimin e bazës për modernizimin e shërbimeve publike të orientuar drejt klientit. Ndikimi indirekt i programit do të çojë në forcimin e kapaciteteve administrative të nevojshme për zbatimin e *acquis* të BE-së. Programi do të kontribuojë në zbatimin e Pakos Strategjike të Reformës së Administratës Publike të miratuar nga Qeveria e Kosovës në vitin 2015.

Përmes IPA 2014 do të ketë përkrahje financiare nga Komisioni Evropian për zbatimin e Ligjit për Procedurë të Përgjithshme Administrative pasi që të miratohet. Gjithashtu, Qeveria do të sigurojë fonde të mjaftueshme për zbatimin e procesit të klasifikimit të vendeve të punës dhe në përgjithësi përmirësimin e menaxhimit të burimeve njerëzore, duke siguruar trajtim dhe mundësi të barabarta për gratë dhe burrat.

Në periudhën afatmesme planifikohet të behet avancimin i qeverisjes elektronike me qëllim të rritjes së efektivitetit të shërbimeve dhe transparencës ndaj publikut. Gjithashtu do të sigurohet zbatimi i Strategjisë dhe Planit të Veprimit të e-Qeverisjes 2016-2020. ASHI/MAP-i ka për qëllim modernizimin dhe ngritjen e cilësisë për ofrimin e shërbimeve elektronike e cila do të ndikojë në ngritjen e transparencës.

Vetëqeverisja lokale

Baza kushtetuese e vetëqeverisje lokale jepet nga Kushtetuta e Republikës së Kosovës, Kapitulli X përcakton se "Njësisia themelore e vetëqeverisjes lokale në Kosovë është komuna. Komunitetet gëzojnë shkallë të lartë të vetëqeverisjes lokale dhe inkurajojnë e sigurojnë pjesëmarrje aktive të të gjithë qytetarëve gra dhe burra në procesin e vendimmarrjes së organeve komunale".

E drejta e vetëqeverisjes lokale garantohet me kushtetutë dhe rregullohet me ligj. Gjithashtu, vetëqeverisja lokale ushtrohet nëpërmjet organeve përfaqësuese të zgjedhura në zgjedhje lokale të përgjithshme, të barabarta, të lira e të drejtpërdrejta dhe me votim të fshehtë. Republika e Kosovës merr parasysh dhe zbaton Kartën Evropiane për Vetëqeverisjen Lokale në masën e kërkuar nga vendi nënshkruar. Vetëqeverisja lokale bazohet në parimet e qeverisjes së mirë, barazisë gjinore, transparencës, efikasitetit dhe efektivitetit në ofrimin e shërbimeve publike, duke u kushtuar kujdes të veçantë nevojave dhe brengave specifike, përfshirë grave, burrave, personave me aftësi të kufizuara, si dhe të komuniteteve që nuk janë shumicë dhe pjesëtarëve të tyre.

1.1.3. Avokati i Popullit⁴

Ky kapitull mbulon fushëveprimin e Institucionit të Avokatit të Popullit (IAP), si institucion i pavarur kushtetues që monitoron, mbron dhe promovon të drejtat dhe liritë e njeriut. Në të përfshihen kriteret e dala në kuadër të procesit integruar të Republikës së Kosovës në Bashkimin Evropian, gjendjen aktuale të

⁴ Ky kapitull lidhet me kapitullin 3.24. Kapitulli 23 i *acquis*-së: *Gjyqësori dhe të drejtat themelore* (matrica e masave afatshkurtra).

përmbushjes së mandatit, sfidave me të cilat përballët ky institucion dhe planet dhe prioritetet për të ardhmen.

Kërkesat e MSA-së

Duke qenë se Bashkimi Evropian i kushton rëndësi të veçantë të drejtave të njeriut, në mënyrë që të garantohet respektimi i tyre, ka imponuar disa parakushte, e një nga to janë edhe kriteret politike, t; ashtuquajtura Kriteret e Kopenhagës, të cilat ndër të tjera kërkojnë stabilitet të institucioneve që garantojnë demokracinë, sundimin e ligjit, të drejtat e njeriut dhe respektimin dhe mbrojtjen e pakicave kombëtare, ku hynë edhe Institucioni i Avokatit të Popullit.

Në këtë kuadër nenet relevante të MSA që ndërlidhen me Institucionin e Avokatit të Popullit dhe mandatin e tij janë si në vijim.

Neni 3 :“ Respekti për parimet demokratike dhe të drejtat e njeriut siç janë shpallur në Deklaratën Universale të të Drejtave të Njeriut të vitit 1948 dhe siç janë përkufizuar në Konventën për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut të vitit 1950, në aktin final të Helsinkit dhe në Kartën e Parisit për një Evropë të re, respekti për parimet e së drejtës ndërkombëtare, duke përfshirë bashkëpunimin e plotë me Tribunalin Penal Ndërkombëtar për ish-Jugosllavinë (TPNJ) dhe mekanizmit të saj të mbetur, Tribunali Penal Ndërkombëtar, dhe respekti i shtetit të së drejtës dhe parimet e ekonomisë së tregut siç pasqyrohen në Dokumentin e Konferencës së Bonit për Bashkëpunim Ekonomik të Konferencës për Bashkëpunim për Siguri në Evropë formojnë bazën e politikave të BE-së dhe të Kosovës dhe përbëjnë elementët thelbësorë të kësaj Marrëveshje.

Neni 4: “Kosova angazhohet të respektojë të drejtën dhe instrumentet ndërkombëtare, por jo vetëm ato që ndërlidhen me mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe të drejtave themelore, e deri tek mbrojtja e personave që u përkasin minoriteteve dhe pa diskriminim mbi çfarëdo baze.”

Neni 7: “Zhvillimi i bashkëpunimit rajonal dhe marrëdhëniet e mira fqinjësore, si dhe respektimi i të drejtave të njeriut, përfshirë të drejtat e personave që u përkasin minoriteteve, janë të rëndësishme për PSA-në. Arritja dhe zbatimi i kësaj Marrëveshje bëhet në kuadër të PSA-së dhe bazohet në vet meritat e Kosovës”.

Ndërsa në nenin 120 të MSA përveç që kërkohet administratë publike profesionale, efiçente dhe llogaridhënëse, aty shprehimisht thuhet *“Bashkëpunimi do të përfshij gjithashtu përmirësimin e efikasitetit dhe kapacitetit të organeve të pavarura që shërbejnë për funksionimin e administratës publike dhe për një sistem efikas të kontrolleve dhe balancave.”*

Kërkesat e tjera të aderimit në BE

Kërkesat e dala nga Nënkomiteti për Drejtësi, Liri dhe Siguri

Në konkluzionet e dala nga takimi i Nënkomitetit për Drejtësi, Liri dhe Siguri kërkohet zbatimi i pakos ligjore për të drejtat e njeriut, duke përfshirë edhe legjislacionin dytësor, mbajtja e fushatave promovuese dhe ngritja e kapaciteteve.

Përfundimisht, Republika e Kosovës duhet në përgjithësi të përmirësojë kushtet për funksionimin e Institucionit e Avokatit të Popullit, si në aspektin e zbatimit të kornizës ligjore, garantimin e qëndrueshëm të pavarësisë financiare, organizative dhe funksionale dhe adresimin dhe përcjellja adekuate e zbatimit të rekomandimeve që u drejtohen autoriteteve publike në Republikën e Kosovës.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

Në vijim është listuar korniza kryesore ligjore e cila rregullon fushë-veprimtarinë e Institucionit të Avokatit të Popullit në Republikën e Kosovës:

- Kushtetuta e Republikës së Kosovës
- Ligji për Avokatin e Popullit
- Ligji për Mbrojtjen nga Diskriminimi
- Ligji për Barazi Gjinore
- Ligji për Qasjen në Dokumente Publike;
- Ligji për mbrojtjen e konsumatorit.

Me pakon ligjore për të drejtat e njeriut, e cila është përbërë nga Ligji për Avokatin e Popullit, Ligji për Mbrojtjen nga Diskriminimi dhe Ligji për Barazi Gjinore, e miratuar në korrik 2015, Institucionit të Avokatit të Popullit i janë bartur edhe disa përgjegjësi të reja.

Me qëllim që IAP të jetë në harmoni të plotë me Parimet e Parisit për Institucionet Kombëtare për të Drejtat e Njeriut, që janë kriteret minimale ndërkombëtare që duhet të plotësoj çdo institucion kombëtar për të drejtat e njeriut në një vend në mënyrë që të mund të konsiderohet kredibil dhe i denjë që të kryej mandatin e tij, Ligji i ri për Avokatin e Popullit është përpjekur që ta fuqizojë edhe me tutje rolin e këtij institucioni, duke shtuar dispozita që garantojnë pavarësi organizative, administrative dhe financiare. Për më tepër, me këtë ligj është shtrirë imuniteti funksional jo vetëm për Avokatin e Popullit dhe zëvendësit e tij, por për të gjithë stafin, pastaj Qeveria dhe komunat janë obliguar që të sigurojnë hapësira apo zyra të përshtatshme për punë në pronësi publike në mënyrë që të mundësohet kryerja efektive e funksioneve dhe përgjegjësi të IAP e gjithashtu është garantuar edhe pavarësia financiare. Sipas nenit 35 të këtij ligji përcaktohet:

- *“Pavarësisht nga dispozitat e ligjeve të tjera, Institucioni i Avokatit të Popullit përgatit propozimin e buxhetit të tij vjetor dhe ia dërgon atë për miratim Kuvendit të Republikës së Kosovës, **cili nuk mund të jetë më i vogël se buxheti i miratuar për vitin e mëparshëm. Buxheti mund të shkurtohet vetëm me miratimin e Avokatit të Popullit.**”*
- *Në rast të shtimit të obligimeve dhe kompetencave të Institucionit të Avokatit të Popullit me këtë ligj dhe ligje të tjera, kjo përcillet edhe **me burime shtesë përkatëse dhe adekuate financiare dhe njerëzore.***
- *Institucioni i Avokatit të Popullit menaxhon në mënyrë të pavarur me buxhetin e tij” .*

Pakoja ligjore për të drejtat e njeriut ndër të tjera ka përcaktuar afate më të shpejta kohore për shqyrtim të rasteve, themelimin e Mekanizmit Kombëtar për Parandalimin e Torturës (MKPT), mbulimin jo vetëm të sektorit publik por edhe atij privat, përkitazi me rastet e diskriminimit, masa ndëshkimore për mosbashkëpunim me Avokatin e Popullit, inicimin e procedurave gjyqësore nga Avokati i Popullit, paraqitjen e Avokatit të Popullit në cilësinë e Mikut të Gjykatës (*amicus curiae*) në proceset gjyqësore që kanë të bëjnë me të drejtat e njeriut, çështjet e barazisë dhe mbrojtjes nga diskriminimi, etj.

Avokati i Popullit, në kuadër të përgjegjësi si MKPT, është i obliguar që t’i vizitoj rregullisht dhe pa paralajmërim të gjitha vendet ku mbahen personat e privuar nga liria (duke përfshirë ndalimin policor, paraburgimin, qëndrimin në institucionet shëndetësore, ndalimin doganor, ndalimin e emigracionit dhe çdo vend tjetër kur dyshohet se ka shkelje të të drejtave dhe lirive të njeriut); si dhe të krijoj mekanizëm të veçantë që do të kryej të gjitha funksionet e MKPT-së. Avokati i Popullit duhet të bashkëpunojë me mekanizmat ndërkombëtar dhe vendor në fushën e parandalimit të torturës si dhe formave të tjera të trajtimit apo ndëshkimit mizor, jonjerëzor dhe poshtërues. Gjithashtu, Avokati i Popullit mund të jap sugjerime dhe rekomandime për personat dhe institucionet përgjegjëse ku mbahen personat e privuar nga liria pa marrë parasysh llojin apo objektin dhe rrethanat e mbajtjes së tyre, për përmirësimin e trajtimit dhe kushteve të tyre.

Sa i përket transpozimit të *acquis* në legjislationin kombëtar të kësaj fushe, deri më tani është arritur transpozim i *konsiderueshëm* (i pjesshëm), më konkretisht Ligji për Mbrojtje nga Diskriminimi dhe Ligjin për Barazi Gjinore.

Institucioni i Avokatit të Popullit në Kosovë ka vazhduar të punojë në përmbushjen e misionit kushtetues që të jetë mbrojtës i të drejtave të qytetarëve të Kosovës vis-à-vis veprimeve të autoriteteve publike. Aktualisht, IAP veprimtarinë e tij e zhvillon në Zyrën Qendrore në Prishtinë dhe në zyrat rajonale në: Prizren, Pejë, Gjilan, Ferizaj, Gjakovë, Graçanicë, Mitrovicë dhe në Mitrovicën e Veriut.

Sipas raportit vjetor të Avokatit të Popullit është evidentuar rritje progresive nga viti në vit i numrit të rekomandimeve të dërguara në institucionet përgjegjëse si dhe trend pozitiv i zbatimit të tyre, gjë e cila ka ndikuar në ngritjen e besimit të qytetarëve në institucion dhe rritje të përgjegjshmërisë nga ana e autoriteteve publike, sa i përket përmbushjes së obligimeve të tyre kushtetuese dhe ligjore, në shërbim të qytetarit.

Objektivat prioritare afatmesme

Në bazë të mandatit dhe misionit të IAP-së, synimi dhe objektivi themelor i punës së IAP-it është që të arrijë hetimin e rasteve, sipas parashtrësave të qytetarëve burra dhe gra, me qëllim që mbrojtja dhe promovimi i të drejtave dhe lirive themelore të njeriut të realizohet me përgjegjësi, shpejtësinë e duhur dhe profesionalizëm. Në këtë drejtim, IAP në këtë periudhë do të rris edhe më tutje përqindjen dhe numrin e rasteve të zgjidhura pozitivisht dhe numrin e rekomandimeve të drejtuara tek autoritetet përgjegjëse. Gjithashtu, IAP do të rrisë numrin e trajtimit të rasteve *ex officio* me anë të të cilave do të adresojë çështje sistematike të të drejtave të njeriut që përfshijnë numër të madh të qytetarëve dhe në këtë mënyrë të ndikojë në përmirësimin e sistemit të të drejtave të njeriut në Republikën e Kosovës. Kjo e fundit do të arrihet përmes ngritjes së kapaciteteve profesionale të bashkëpunëtorëve në IAP-it në fusha të caktuara, që do të përcillet me rritjen kualitative të trajtimit të rasteve, rekomandimeve dhe zbatimit të tyre, që pritet të shënojë rritje të konsiderueshme nga viti në vit. IAP do t'i kushtojë rëndësi edhe avancimit të bashkëpunimit me autoritete publike, shoqëri civile dhe media, por edhe anëtarësimit në rrjete të ndryshme ndërkombëtare, të cilat mundësojnë shkëmbimin e informatave rreth zhvillimeve më të reja në fushën e të drejtave të njeriut dhe përvojave të institucioneve të tjera simotra, në mënyrë që të njëjtat t'i zbatojë në Kosovë. Prioretet kryesore afatmesme janë:

- Ngritja e besueshmërisë së qytetarëve në Institucionin e Avokatit të Popullit dhe promovimi i të drejtave të njeriut.
- Ngritja e shkallës së zbatimit/zbatimit të rekomandimeve të Institucionit të Avokatit të Popullit nga institucionet tjera relevante.
- Mbrojtja e të drejtave dhe lirive të njeriut, me focus të veçantë në çështjet sistematike të cilat janë më të rëndësishme për interesin dhe shqetësimet e qytetarëve.
- Fuqizimi i kapaciteteve të Institucionit të Avokatit të Popullit me qëllim të rritjes së ndikimit dhe efektivitetit në mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe lirive themelore.
- Avancimi i bashkëpunimit si me autoritetet publike, shoqëri civile dhe media, por gjithashtu edhe me rrjete të ndryshme ndërkombëtare.

1.1.4. Mbikëqyrja civile e forcave të sigurisë⁵

Ky Kapitull mbulon mbikëqyrjen demokratike civile ndaj institucioneve të sigurisë, i cili i referohet ushtrimit të kontrollit civil përmes Kuvendit të Republikës së Kosovës, respektivisht përmes Komisioneve përkatëse parlamentare (Komisioni për Punë të Brendshme, Siguri dhe Mbikëqyrjen e Forcave të Sigurisë në Kosovë, Komisioni për Mbikëqyrjen e Agjencisë Kosovar për Inteligjencë), Presidentit, Kryeministrit dhe Ministrit të Forcës së Sigurisë së Kosovës.

Duke marrë parasysh kërkesat që dalin nga Kriteret afatmesme të Studimit të Fizibilitetit, Raportit të Progresit, dhe mekanizmave të tjerë, Kosova mbetet e fokusuar në forcimin e mbikëqyrjes civile

⁵ Ky kapitull lidhet me kapitullin 3.32. Kapitulli 31 i *acquis*-së: Politika e jashtme, e mbrojtjes dhe e sigurisë.

demokratike të sektorit të sigurisë. Ia vlen të theksohet se dispozitat e MSA-së nuk parashohin obligime në këtë fushë.

Kërkesat e dala nga Raporti i KE-së për Kosovën

Raporti i Progresit ka cilësuar çështjen e verifikimit të anëtarëve të Komisionit parlamentar për mbikëqyrje të Agjencisë së Kosovës për Inteligjencë (AKI) si verifikim joprofesional dhe partizan i sigurisë, duke theksuar se Kuvendi duhet të rrisë kapacitetin e kësaj Agjencie dhe të përmirësojë ekspertizën e saj për të mbikëqyrur këtë segment. Mbetet obligim i Kosovës, që përmes plotësimit dhe ndryshimit të Ligjit për Klasifikimin e Informacioneve dhe Verifikimit të Sigurisë të themelojë Agjencinë për Sigurinë e Informacionit të Klasifikuar si autoritet i sigurisë kombëtare. Në bashkëpunim të ngushtë me mekanizmat e tjerë të Republikës së Kosovës, kjo agjenci duhet të përfshihet në procesin e vendimmarrjes së verifikimit të sigurisë dhe njëkohësisht, duhet të arrihen standardet minimale të sigurisë për mbrojtjen e informacioneve të klasifikuara që janë në administrim të institucioneve përkatëse të Republikës së Kosovës. Komisioni përkatës parlamentar për Sigurinë do të jetë mekanizëm mbikëqyrës i kësaj agjencie dhe të njëjtit nuk do t'i nënshtrohen verifikimit të sigurisë.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

Për sa i përket mbikëqyrjes demokratike civile, Republika e Kosovës këtë segment e ka të mbuluar me kornizën ligjore si në vijim.

Kushtetuta e Republikës së Kosovës - Neni 65, paragrafi 12 - parasheh mbikëqyrjen e politikës së jashtme dhe të sigurisë nga ana e Kuvendit të Kosovës.

Ligji nr. 04/L-045 për Ministrinë e Forcës së Sigurisë së Kosovës, me të cilin themelohet Ministria për Forcën e Sigurisë së Kosovës në kuadër të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Ministri për Forcën e Sigurisë së Kosovës do të ketë autoritet ekzekutiv mbi të, mbi parimet e përgjithshme ku Kuvendi i Republikës së Kosovës, Presidenti, Kryeministri dhe Ministri për Forcën e Sigurisë së Kosovës përbëjnë zinxhirin e mbikëqyrjes civile mbi Forcën e Sigurisë së Kosovës, siç është përcaktuar me Kushtetutë.

Ligji 03/L-178 për Klasifikimin e Informacioneve dhe verifikimin e Sigurisë - me të cilin themelohet një sistem unik për klasifikimin dhe ruajtjen e informacioneve që kanë të bëjnë me interesat e sigurisë së Kosovës si dhe për verifikimin e sigurisë së personave që kanë qasje në këto informacione.

Ligji nr. 03/L-063 për Agjencinë e Kosovës për Inteligjencë - me të cilin themelohet Agjencia e Kosovës për Inteligjencë dhe përcaktohet funksionimi, kompetencat dhe fushë-veprimtaria e saj. Me dispozitat e këtij Ligji përcaktohet edhe roli i Kuvendit të Kosovës në mbikëqyrjen e kësaj Agjencie, përmes Komisionit përkatës parlamentar.

Korniza e politikave

Analiza e Rishikimit Strategjik të Sektorit të Sigurisë - e miratuar në vitin 2014, ka përcaktuar objektivat strategjike të Sektorit të Sigurisë së Republikës së Kosovës, si në vijim: Pavarësia, sovraniteti dhe integriteti territorial; rendi kushtetues; zhvillimi i qëndrueshëm ekonomik; jeta, mirëqenia, prona dhe siguria e qytetarëve të Kosovës; dhe stabiliteti rajonal dhe anëtarësimi në organizata ndërkombëtare.

Interesat dhe Objektivat e Sigurisë Kombëtare përcaktojnë bazat për misionin dhe detyrat aktuale dhe të ardhshme të institucioneve në përgjithësi, dhe institucioneve të sigurisë në veçanti.

Në kuadër të interesave dhe sigurisë kombëtare nga Analiza e RSSS-së fushëveprimi e kësaj strategjie ndërlihet me integrimin e RKS në BE apo NATO, pra Stabilitetin rajonal dhe anëtarësimin në organizatat ndërkombëtare.

Korniza institucionale

Zinxhiri i kontrollit demokratik civil fillon nga Kuvendi (përmes komisioneve relevante parlamentare), Presidenti i Kosovës, si Komandant Suprem i FSK-së, Kryeministri dhe Ministri, kompetencat e të cilëve ushtrohen në thirrjen për raportim, emërimin, gradimin dhe mbikëqyrjen e financave. Funksionimi i Komisioneve parlamentare, përgjigja e eprorëve të forcave të sigurisë ndaj kërkesave për raportime në këto komisione, konstaton se aktualisht ekziston një frymë demokratike dhe mirëfilli e ndërtuar mbi bazën e përgjegjësisë.

Korniza institucionale për fushën e mbikëqyrjes demokratike civile të forcave të sigurisë përbëhet nga institucionet në vijim.

Presidenti i Republikës së Kosovës – në bazë të nenit 84, paragrafi 12 të Kushtetutës së Kosovës, është Komandant Suprem i FSK-së. Neni 131, paragrafi 7 parasheh se Presidenti i Republikës së Kosovës, pas konsultimit me Qeverinë dhe Kuvendin, mund të urdhërojë mobilizimin e Forcës së Sigurisë të Kosovës, për të ndihmuar në Gjendjen e Jashtëzakonshme. Mbi këtë bazë dhe mbi bazën e nenit 5 të Ligjit nr. 04/L-045 për Ministrinë për Forcën e Sigurisë së Kosovës, Presidenti ka pushtet të autorizojë dërgimin e Forcave të Sigurisë së Kosovës në veprime gjatë gjendjes emergjente ose gjatë veprimeve në mbështetje të paqes jashtë vendit, pas miratimit nga Kuvendi i Republikës së Kosovës. Presidenti ka kompetencë që: a) të emërojë Komandantin e Forcës së Sigurisë së Kosovës pas rekomandimit nga Qeveria; b) t'i miratojë të gjitha promovimet në gradën e Gjeneralit mbi rekomandimin e përbashkët të Komandantit të Forcës së Sigurisë së Kosovës dhe Ministrisë për Forcën e Sigurisë së Kosovës; c) t'i miratojë të gjitha ndryshimet e emërimit të Gjeneralëve sipas rekomandimit të përbashkët të Komandantit të Forcës së Sigurisë së Kosovës dhe Ministrisë për Forcën e Sigurisë së Kosovës; d) të ndajë dekorata, medalje, çmime dhe shpërblime.

Kuvendi i Republikës së Kosovës (Komisioni për Mbikëqyrje) – Në pajtim me Ligjin nr. 04/L-045 për Ministrinë për Forcën e Sigurisë, Kuvendi i Republikës së Kosovës ka kompetenca për të: a) ushtruar kontroll demokratik parlamentar mbi Forcën e Sigurisë së Kosovës; b) mbikëqyrur dhe hetuar të gjitha çështjet që kanë të bëjnë me organizimin, financimin, personelin, pajisjet dhe dërgimin e Forcës së Sigurisë së Kosovës; c) përcaktuar me ligj të gjitha çështjet e ndërlidhura me organizimin, financimin, personelin, pajisjet dhe dërgimin e Forcës së Sigurisë së Kosovës; d) miratuar buxhetin vjetor dhe planin dhjetë vjeçar rotativ për Forcën e Sigurisë së Kosovës; e) miratuar dërgimin e Forcës së Sigurisë së Kosovës gjatë periudhave të jashtëzakonshme apo në operacione në mbështetje të paqes jashtë vendit. Kuvendi i Republikës së Kosovës themelon një Komision Parlamentar, i cili ka kompetencë që:

- t'i kërkojë Komandantit të Forcës së Sigurisë së Kosovës të dorëzojë një raport vjetor dhe t'u përgjigjet pyetjeve personalisht, sipas nevojës. Raporti i dërgohet Presidentit dhe Kryeministrit;
- të kërkojë praninë e Komandantit të Forcës së Sigurisë së Kosovës në takimet e tyre dhe t'u përgjigjet pyetjeve;
- të shqyrtojë buxhetin e Forcës së Sigurisë së Kosovës para dorëzimit të tij për miratim në Kuvendin e Kosovës;
- të shqyrtojë të gjitha projektet për pajisje që janë të vlerës më shumë se një milion Euro, si të atyre që financohen nga Qeveria e Kosovës ashtu edhe të atyre që financohen nga donatorët, para dorëzimit të tyre për miratim në Kuvendin e Kosovës;
- t'i vë në dispozicion të Pranisë Ndërkombëtare Ushtarake të gjitha informatat e nevojshme për t'i identifikuar të gjitha burimet e fondeve dhe pajisjeve që i janë dhënë Forcës së Sigurisë së Kosovës.

Kryeministri – Në pajtim me Ligjin nr. 04/L-045 Kryeministri ka kompetencë që në mënyrë efektive ta mbikëqyrë dhe të ushtroj kontroll mbi Forcën e Sigurisë së Kosovës, përmes Ministrit të Ministrisë për Forcën e Sigurisë së Kosovës. Në zbatim të autoritetit nga Kuvendi i Kosovës, Kryeministri ka kompetencë që: a) të autorizoj Ministrin për Forcën e Sigurisë së Kosovës që të urdhërojë angazhimin dhe dërgimin e Forcës së Sigurisë së Kosovës; b) të angazhoj Forcën e Sigurisë së Kosovës për t’i ndihmuar autoritetet civile në përgjigje të fatkeqësive apo aksidenteve natyrore dhe fatkeqësive apo aksidenteve tjera; c) të përcaktoj dhe të modifikoj strukturën e Forcës së Sigurisë së Kosovës sipas nevojës, në konsultim me Presidentin dhe t’i nënshtrohet konfirmimit nga ana e Kuvendit, d) të përcaktoj minimumin e përfaqësimit të të gjitha komuniteteve brenda Forcës së Sigurisë së Kosovës, sipas regjistrimit të fundit të popullsisë.

Ministria e Forcës së Sigurisë/Ministri – Në pajtim me Ligjin për Ministrinë për Forcën e Sigurisë së Kosovës, Ministri i Ministrisë për Forcën e Sigurisë së Kosovës ka kompetencë për të ushtruar kontroll dhe administrim të përgjithshëm të Forcës së Sigurisë së Kosovës, përfshirë edhe çfarëdo kompetenca, të cilat me ligj i janë caktuar Komandantit të Forcës së Sigurisë së Kosovës; Ministri për Forcën e Sigurisë së Kosovës vepron si përfaqësues ndërkombëtar i Kosovës në çështjet lidhur me forcën e sigurisë së Kosovës në nivelin ministror, por ai mundet ta delegojë këtë funksion për aktivitete të caktuara. Ndërsa Ligji nr. 04/L-46 për Forcën e Sigurisë së Kosovës, përcakton kompetencat e Ministrit të FSK-së në mënyrë të detajuar, ku ndër të tjerash, kontrolli dhe administrimi i Ministrit përfshinë të gjitha fuqitë që bien mbi Komandantin e Forcës së Sigurisë të Kosovës.

Këshilli i Sigurisë Kombëtare është një institucion tjetër mbikëqyrës i Forcës së Sigurisë së Kosovës, i cili, sipas Ligjit nr. 04/L-45 merr në shqyrtim dhe këshillon në lidhje me të gjitha çështjet e ndërlidhura me sigurinë e Republikës së Kosovës, përfshirë përdorimin e Forcës së Sigurisë së Kosovës.

Objektivat prioritarë afatmesme

Transformimi i FSK-së në FAK në bashkëpunim të ngushtë me partnerët strategjik të Kosovës, duke siguruar kështu vazhdimin e përkrahjes së plotë në profesionalizimin e forcave tona të armatosura sipas standardeve të NATO-së.

1.2. Bashkëpunimi rajonal dhe obligimet ndërkombëtare⁶

Qeveria e Republikës së Kosovës do të vazhdojë të promovojë fqinjësi të mirë dhe konstruktive me të gjitha shtetet e rajonit. Në përmbushje të politikës rajonale, Kosova mbetet e angazhuar në mënyrë konstruktive dhe pragmatike për të rritur bashkëpunimin rajonal efektiv. Qëllim kryesor mbetet forcimi i marrëdhënieve me fqinjët e parë, ngritja e nivelit aktual të shkëmbimeve të gjithanshme, avancimin e bashkëpunimit në të gjitha fushat me interes të përbashkët.

Kosova vazhdon të mbështes dialogun e të gjitha niveleve, sigurinë rajonale, bashkëpunimin ekonomik, thellimin e shkëmbimeve tregtare, mbrojtjes dhe promovimit të drejtave dhe lirive të njeriut. Kosova mbetet e përkushtuar për normalizimin e plotë të marrëdhënieve ndërshtetërore me Serbinë dhe vazhdimin e dialogut, ku synohet të finalizohet me njohje reciproke, gjë që do të mundësonte ndërtimin e paqes së qëndrueshme në mes të dyja vendeve dhe vendosjen e marrëdhënieve diplomatike dhe të mira fqinjësore në frymën evropiane, duke përfshirë pjesëmarrjen e grave dhe burrave në proceset e dialogut në përputhje me Rezolutën e Kombeve të Bashkuara 1325 mbi Gratë, Paqen dhe Sigurinë si dhe strategjitë e deritanishme qeveritare.

Anëtarësimi i Republikës së Kosovës në organizata ndërkombëtare mbetet një ndër prioritetet parësore të Qeverisë së Kosovës, si dhe vazhdojnë përpjekjet për t’u bërë anëtare e plotë e OKB-së, agjencive të saja të specializuara dhe të rrisë pjesëmarrjen dhe përfaqësimin e saj në mekanizmat multilateralë. Diplomacia

⁶ Ky kapitull lidhet me kapitullin 3.32. Kapitulli 31 i *acquis*-së: Politika e jashtme, e mbrojtjes dhe e sigurisë.

multilaterale e Kosovës vazhdon të jetë në shërbim të avancimit të interesave shtetërore të Kosovës, zhvillimit demokratik dhe ekonomik të vendit, si dhe marrjes së përgjegjësive ndërkombëtare.

Republika e Kosovës, si anëtare me të drejta të plota në organizatën Këshilli për Bashkëpunim Rajonal (RCC), merr pjesë në takimet vjetore, takimet e bordit, të Koordinatorëve Nacionalë dhe në takimet sektoriale të tij. Institucionet e Kosovës në përputhje me kërkesat e Ligjit për Barazi Gjinore, sigurojnë së në të gjitha takimet, mbledhjet, seminarët dhe konferencat ekziston përfaqësimi i barabartë i burrave dhe grave.

Sipas kërkesave në kuadër të anëtarësimit në BE që dalin nga MSA dhe mekanizmat e tjerë të këtij procesi në fushën e bashkëpunimit rajonal dhe obligimeve ndërkombëtare, Kosova vazhdon të zhvilloj bashkëpunim rajonal në respektimin e drejtave të njeriut, veçanërisht të minoriteteve, në nxitjen e bashkëpunimit rajonal lidhur me lëvizjen e personave, mallrave dhe shërbimeve, si dhe kapitalit. Rrjedhimisht, Kosova zhvillon dialog politik me qëllim të konsolidimit të përafrimit ndërmjet Bashkimit Evropian dhe Kosovës në avancimin e formave të reja të bashkëpunimit, në kuadër të procesit të normalizimit të marrëdhënieve në mes të Kosovës dhe Serbisë, si dhe promovon në mënyrë aktive bashkëpunimin rajonal.

Është thelbësore që Kosova vazhdon zbatimin në mirëbesim të të gjitha marrëveshjeve të arritura deri më tani në mes të Beogradit dhe Prishtinës, dhe angazhohet në mënyrë konstruktive në gamën e plotë të çështjeve me lehtësimin e BE-së, përfshirë Traktatin e Komunitetit të Transportit, bashkëpunimin gjyqësor, dhe marrëveshjet për punësim dhe politikat sociale në kuadër të EJL, punësimin dhe Rrjetin e Politikave Sociale dhe Rrjetit shëndetësor të EJL. Andaj duhet gjithashtu të sigurohet pjesëmarrja e plotë e Kosovës në Dekadën Rome.

Sipas Konkluzioneve të Këshillit, prill 1997, bashkëpunimi rajonal është një nga kushtet kryesore për të lidhur marrëdhënie kontraktuale me BE-në. Gjithashtu, për të përmbushur detyrimet e dala nga SF dhe DPSA, Kosova vazhdon të sigurojë bashkëpunimin aktiv dhe konstruktiv me të gjithë partnerët rajonal. Qeveria e Republikës së Kosovës vazhdon të jetë konstruktive sa i përket dialogut me Republikën e Serbisë dhe në të njëjtën kohë ka intensifikuar përpjekjet për thellimin e raporteve të mira me vendet fqinje. Gjithashtu mbetet prioritet anëtarësimi dhe pjesëmarrja proaktive në organizatat rajonale dhe ndërkombëtare.

Në kuadër të kompletimit të kornizës ligjore përmes ndryshimeve në legjislacionin kyç, përfshirë edhe në Kushtetutë, Kosova ka plotësuar dhe ndryshuar Kushtetutën e saj për të themeluar gjykatën speciale dhe zyrën e saj të prokurorisë. Në këtë drejtim është miratuar Ligji për Dhomat e Specializuara dhe Zyrën e Prokurorit të Specializuar, dhe Ligji për mbrojtjen juridike dhe mbështetjen financiare të personave të akuzuar potencial në proceset gjyqësore pranë Dhomave të Specializuara. Qeveria Gjithashtu duhet të miratojë strategjinë për drejtësinë tranzicionale, me ç'rast grupi punues ndërministror për ballafaqim me të kaluarën, në pajtim me nëngrupet punuese është duke bërë një analizë paraprake për hartimin e projekt strategjisë në një periudhë afatmesme lidhur me mekanizmat relevantë për të mbledhur informata në lidhje me hetimet mbi krimet e luftës dhe personat e zhdukur.

Në kuadër të dialogut në mes të Republikës së Kosovës dhe Serbisë me ndërmjetësimin e Bashkimit Evropian, Kosova është përfshirë në mënyrë aktive në këtë proces sa i përket edhe zbatimit të marrëveshjeve të arritura deri tani. Tregues pozitiv në këtë aspekt janë: Marrëveshja mbi Zbatimin e Drejtësisë dhe Licencimi i kompanive të pjesës veriore të Kosovës për mallra të kontrolluara në kuadër të Marrëveshjes për Mbledhjen e të Hyrave Doganore në dy pikë kalimet kufitare Jarinje dhe Bërnjak + Asociacioni.

Deri më tash mund të konstatohet se strukturat paralele janë shuar në fushën e policisë, në fushën e doganave dhe atyre të gjendjes civile dhe po vazhdohet edhe në fushën e drejtësisë, gjykatave dhe

prokurorisë. Sa i përket të ashtuquajturës “Mbrotjtja Civile”, marrëveshja për shpërbërjen e saj parasheh integrimin e individëve (ish-pjesëtarë) të kësaj strukture në institucionet civile të Republikës së Kosovës. Rrjedhimisht, pritet që të bëhet shuarja e plotë e kësaj strukture ilegale.

Përkundër arritjeve në rrafshin e marrëdhënieve ndërkombëtare, ende mbetin sfida të cilat vështirësojnë pozitën e Kosovës në rrafshin ndërkombëtar. Mosnjohja nga 5 vendet anëtare të BE-s paraqesin sfidë në rrugën e Kosovës drejt procesit të integritimit Evropian. Gjithashtu mungesa e njohjeve të mjaftueshme pengon anëtarësimin e Kosovës në mekanizmat tjerë ndërkombëtarë si në OKB, OSBE apo Këshill të Evropës, si rrjedhojë Kosova nuk është në gjendje të përfitojë plotësisht nga mekanizmat e vlerësimit të konventave përkatëse.

Sa u përket të arriturave në fushën me ballafaqim me të kaluarën, Qeveria e Republikës së Kosovës më datë 15 tetor 2014, me vendimin nr. 02/200 ka miratuar Rregulloren (QRK) - nr. 18/2014 për punën e grupit punues për ballafaqim me të kaluarën dhe pajtim.

Gjendja aktuale

Korniza legislative

Baza ligjore për rregullimin e fushës për marrëveshjet ndërkombëtare përbëhet nga legjislacioni si në vijim.

Ligji nr. 04/L-052 për Marrëveshjet Ndërkombëtare. Me këtë ligj përcakton procedurën e lidhjes, nënshkrimit, ratifikimit, rezervave dhe deklaratave, ndryshimit dhe plotësimit, tërheqjes nga marrëveshja, si dhe zbatimin e marrëveshjeve ndërkombëtare të Republikës së Kosovës, si dhe është në pajtim me rregullat dhe parimet e pranuar universale të së drejtës ndërkombëtare, që rregullojnë lidhjen dhe ekzekutimin e traktateve ndërkombëtare, të kodifikuara në Konventën e Vjenës të 23 majit 1969 për të Drejtën e Traktateve, dhe Konventën e Vjenës të 21 marsit 1986 për të Drejtën e Traktateve ndërmjet Shteteve dhe Organizatave Ndërkombëtare ose ndërmjet Organizatave Ndërkombëtare.

Ligji nr. 04/L-199 për ratifikimin e Marrëveshjes së parë ndërkombëtare të parimeve që rregullojnë normalizimin e marrëdhënieve ndërmjet Republikës së Kosovës dhe Republikës së Serbisë si dhe Protokolleve zbatuese të Marrëveshjes bazë për normalizimin e marrëdhënieve. Me këtë ligj ratifikohet Marrëveshja e parë ndërkombëtare e parimeve që rregullojnë normalizimin e marrëdhënieve në mes të Republikës së Kosovës dhe Republikës së Serbisë, përafuar më 19 prill 2013 nga Kryeministri i Republikës së Kosovës dhe Kryeministri i Republikës së Serbisë, miratuar nga Qeveria e Republikës së Kosovës më 22 prill 2013, Vendimi nr. 01/126, dhe nga Kuvendi i Republikës së Kosovës, më 22 prill 2013, Rezoluta nr. 04-R-10, si dhe fushëveprimi i këtij ligji është Marrëveshja e parë ndërkombëtare e parimeve që rregullojnë normalizimin e marrëdhënieve në mes të Republikës së Kosovës dhe Republikës së Serbisë, dhe kjo Marrëveshje është pjesë përbërëse e këtij ligji. Ky ligj do të zbatohet nga Republika e Kosovës, me ndihmën e Bashkimit Evropian, (BE), Forcave të Organizatës së Traktatit të Atlantikut të Veriut në Kosovë, (KFOR), dhe Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE).

Ndërsa, baza ligjore për rregullimin e fushës për personat e zhdukur të marrëveshjeve ndërkombëtare bëhet me Ligjin nr. 04/L-023 për persona të zhdukur, ligj i cili për qëllim ka të mbroj të drejtat dhe interesat e personave të zhdukur dhe familjarëve të tyre, në veçanti të drejtën e familjarëve për të ditur fatin e personave të zhdukur, të cilët u zhdukën gjatë periudhës 1 janar 1998 – 31 dhjetor 2000, si pasojë e luftës në Kosovë në vitet 1998-1999, Gjithashtu përcakton kompetencat dhe përgjegjësitë e Komisionit Qeveritar për Persona të Zhdukur.

Korniza institucionale

Korniza institucionale për fushën e bashkëpunimit rajonal dhe obligimet ndërkombëtare përbëhet nga institucionet e përshkruar në vijim.

Ministria e Punëve të Jashtme, përkatësisht Departamenti për Marrëdhënie Rajonale identifikon dhe përcakton një arkiv të komunikimit zyrtar, dhe të dhënave lidhur me marrëveshjet dypalëshe me vendet e rajonit sikurse marrëdhëniet shumëpalëshe që lidhen me iniciativat dhe organizatat rajonale, si dhe përcjellë anëtarësimin dhe pjesëmarrjen e Kosovës në organizatat dhe nismat rajonale.

Dialogu ka për qëllim zgjidhjen e çështjeve praktike ndërmjet dy shteteve të pavarura dhe sovrane. Dialogu ndërmjetësohet nga Bashkimi Evropian dhe mbështetet nga SHBA-të. Dialogu ka dal si obligim ndërkombëtar nga Rezoluta e OKB-së e shtatorit 2010 për të cilën Qeveria e Republikës së Kosovës, në harmoni me Kushtetutën e vendit dhe Rezolutën e Kuvendit ka treguar gatishmërinë për përmbushjen e këtij obligimi, si dhe të objektivave për përmirësimin e jetës së qytetarëve dhe afrimin e Kosovës me Bashkimin Evropian.

Zyra e Kryeministrit, përkatësisht Zyra e Këshillit për Bashkëpunim Rajonal dhe Komisioni Qeveritar për Persona të Zhdukur.

Zyra e Këshillit për Bashkëpunim Rajonal e cila përfaqëson Republikën e Kosovës si Koordinator Kombëtar për iniciativat për bashkëpunim rajonal në kuadër të vendeve të EJLsi dhe koordinon aktivitetet e bashkëpunimit rajonal në kuadër të Këshillit për Bashkëpunim Rajonal direkt me Sekretariatën në Sarajevë.

Komisioni Qeveritar për Persona të Zhdukur ka për qëllim të mbrojë të drejtat dhe interesat e personave të zhdukur dhe familjarëve të tyre, në veçanti të drejtën e familjarëve për të ditur fatin e personave të zhdukur, të cilët u zhdukën gjatë periudhës 1 janar 1998 31 dhjetor 2000, si pasojë e luftës në Kosovë në vitet 1998-1999.

Kosova ka arritur pajtim me Bashkimin Evropian për zgjatjen e mandatit të EULEX-it deri në qershor të vitit 2018. Gjithashtu, Kosova në mënyrë koherente vazhdon përpjekjet për shtimin e njohjeve të Kosovës si shtet të pavarur dhe si rrjedhojë numri i njohjeve ka arritur në 114. Rrjedhimisht, Kosova është anëtare e Fondit Monetar Ndërkombëtar, Bankës Botërore, Bankës Evropiane për Zhvillim dhe Rindërtim.

Republika e Kosovës është pjesëmarrëse aktive në nismat dhe organizatat multilaterale që veprojnë në rajonin e Evropës Juglindore e më gjerë. Për më tepër, Kosova është anëtare e këtyre nismave rajonale: Marrëveshjes për Tregti të Lirë në Evropën Qendrore (CEFTA); Forumit Ekonomik të Vjenës (VEF); Procesit të Brdos; Kornizës Investuese për Ballkanin Perëndimor (WBIF); Traktatit të Komunitetit të Energjisë (ECT); Komisionit për Investime të Evropës Juglindore (SEEIC); Këshillit për Bashkëpunim Rajonal (RCC); Grupit Punues për Zhvillimin Rural të Rajonit (SËG); Forumit të Bashkësisë Tregtare të Evropës Juglindore (SEETUF); Iniciativës elektronike të Evropës Juglindore (eSEE); Observatorit të Transportit në Evropën Juglindore (SEETO); Rrjetit të Asociacioneve të Autoriteteve Lokale të Evropës Juglindore (NALAS); Rrjetit të Partneritetit Publiko-Privat të Evropës Juglindore (SEPPPN); SHBA – Karta e Adriatikut (A-5); Nisma e Reformës Arsimore për Evropën Juglindore (ERI SEE); Qendrës Rajonale të Mjedisit (REC); Ballkanit Perëndimor 6; Qendrës për Bashkëpunim për Siguri (RACVIAC); Iniciativës Rajonale për Migracion, Azil dhe Refugjatë (MARRI); Procesit të Bashkëpunimit të Evropës Juglindore (SEECIP); Shkollës Rajonale për Administratë Publike (ReSPA); Rrjetit Rajonal Mjedisor për Anëtarësim (RENA); Qendrës Rajonale të të Mësuarit për Sipërmarrje në Evropën Juglindore (SEECCL); Task Forcës për Avancimin dhe Ngritjen e Kapitalit Njerëzor (TFFBHC); Komisionit të Venecias, Organizatën Ndërkombëtare të Frankofonisë. Kosova gjithashtu është e anëtarësuar me të drejta të plota në ndërkombëtare të sportit, përfshirë Federatën Ndërkombëtare të Basketbollit, Federatën Ndërkombëtare të Notit, Komitetin Olimpik Ndërkombëtar, Federatën Ndërkombëtare Hendbollit, Federatën Botërore të Taekwondo-së, Federatën Ndërkombëtare të Mundjes, Federatën Ndërkombëtare të Futbollit (FIFA) dhe Federatën Evropiane të Futbollit (UEFA).

Sa i përket bashkëpunimit rajonal Kosova vazhdon të ketë bashkëpunim të kënaqshëm me shtetet e rajonit.

Bashkëpunimi me Shqipërinë: Në kuadër të forcimit të bashkëpunimit strategjik me Republikën e Shqipërisë në fushën ekonomike, politike, kulturore, sportive dhe fusha tjera, më 23 mars 2015, është mbajtur në Tiranë mbledhja e dytë e përbashkët ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë me ç'rast janë analizuar rezultatet e mbledhjes së parë dhe të dy kryeministrat kanë nënshkruar deklaratën e përbashkët "Për Bashkëpunim në Fushën e Zhvillimit Rajonal në Zonat Ndërkufitare Kosovë-Shqipëri".

Gjithashtu, janë nënshkruar disa marrëveshje dhe memorandum bashkëpunimi nga ministrat përkatës, që thellojnë bashkëpunimin dypalësh në shumë fusha, si në vijim: Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë "Për bashkëpunim te ndërsjellë në fushën e sigurisë", Protokollin për zbatimin e marrëveshjes kuadër "Për Bashkëpunimin në nxitjen dhe Lehtësimin e Tregtisë", Protokollin ndërmjet Ministrisë së Brendshme të Republikës së Kosovës dhe Ministrisë së Brendshme të Republikës së Shqipërisë "Për Ndjekjen e Menjëhershme Ndërkufitare", Protokollin ndërmjet Ministrisë së Brendshme të Republikës së Kosovës dhe Ministrisë së Brendshme të Republikës së Shqipërisë "Mbi shfrytëzimin e përbashkët të pasjeve për kontrollin e kufirit", Memorandumin "Për bashkëpunimin në fushën e bujqësisë dhe zhvillimit rural", Memorandumin Bashkëpunimi mes Ministrisë së Kulturës, Rinisë dhe Sportit të Republikës së Kosovës, Ministrisë së Diasporës të Republikës së Kosovës dhe Ministrisë së Kulturës të Republikës së Shqipërisë, Memorandumin bashkëpunimi ndërmjet Ministrisë së Brendshme të Republikës së Kosovës dhe Ministrisë së Brendshme të Republikës së Shqipërisë "Mbi forcimin e bashkëpunimit në fushën e kontrollit të brendshëm", Memorandumin bashkëpunimi "Për forcimin e bashkëpunimit" ndërmjet Ministrisë së Financave të Republikës së Kosovës dhe Ministrisë së Financave të Republikës së Shqipërisë. Marrëveshje bashkëpunimi "Në fushën e Arsimit të Lartë dhe Kërkimit Shkencor", Marrëveshje Bashkëpunimi "Për organizimin e përbashkët të mësimin të Gjuhës dhe Kulturës Shqipe në Mërgatë", Marrëveshje Bashkëpunimi "Për bashkëpunim institucional për përparimin dhe zhvillimin profesional të mësimdhënësve në arsim parauniversitar".

Në vazhdimësi të konsolidimit dhe thellimit të bashkëpunimit strategjik mes Republikës së Kosovës dhe Republikës së Shqipërisë të cekura më sipër, më 3 qershor 2016 është mbajtur mbledhja e radhës e përbashkët mes dy qeverive, me ç'rast janë nënshkruar edhe 5 marrëveshje dhe 2 memorandum bashkëpunimi që përfshijnë fushat e ndryshme, të cekura në vijim: marrëveshje bashkëpunimi ndërmjet Ministrisë së Financave të Republikës së Kosovës dhe Ministrisë së Financave të Republikës së Shqipërisë "Në Fushën e Hetimeve Administrative, Tatimore dhe Doganore", marrëveshje ndërmjet Ministrisë së Financave të Republikës së Kosovës dhe Ministrisë së Financave të Republikës së Shqipërisë "Për Krijimin e Qendrës së Përbashkët Trajnuese", memorandumin mirëkuptimi ndërmjet Ministrisë së Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor të Republikës së Kosovës dhe Ministrisë së Mjedisit të Republikës së Shqipërisë "Për Bashkëpunimin në Fushën e Mbrojtjes së Mjedisit dhe të Zhvillimit të Qëndrueshëm", marrëveshje bashkëpunimi ndërmjet Ministrisë së Administratës Publike të Republikës së Kosovës dhe Ministrisë së Shtetit për Inovacionin të Republikës së Shqipërisë "Për Ngritjen e Kapaciteteve në Realizimin e Reformave në Fushën e Mirëqeverisjes dhe Administrimit Publik", marrëveshje ndërmjet Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë së Republikës së Kosovës dhe Ministrisë së Transportit dhe Infrastrukturës së Republikës së Shqipërisë "Mbi Njohjen e Ndërsjellë të Certifikatës së Testim/Kalibrimit të Tahogرافit të Mjeteve Rrugore", memorandum bashkëpunimi ndërmjet Ministrisë së Zhvillimit Ekonomik të Republikës së Kosovës dhe Ministrisë së Energjisë dhe Industrisë së Republikës së Shqipërisë, marrëveshjes së partneritetit "Për Bashkëpunimin Ndërkufitar Ndërmjet Republikës së Kosovës dhe Republikës së Shqipërisë".

Në kuadër të Deklaratës të Bashkëpunimit dhe Partneritetit Strategjik Kosovë - Shqipëri të nënshkruar më 11 janar 2014, në kuadër të së cilës të dy qeveritë janë zotuar për thellimin dhe forcimin e bashkëpunimit ekonomik - social ndërkufitar në fusha si turizmi, bujqësia, energjia e infrastruktura, gjithashtu, pas mbledhjes së përbashkët të datës 3 qershor 2016, në deklaratën strategjike të dy qeverive, është përcaktuar

edhe themelimi i Sekretariatit të Përbashkët i cili ka për qëllim monitorimin e zbatimit të marrëveshjeve të nënshkruara, evidentimin e telasheve gjatë zbatimit si dhe propozimin e marrëveshjeve të reja.

Gjithashtu më 27 nëntor 2017 në Korçë është mbajtur mbledhja e katërt e përbashkët e Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë, ku ka vazhduar thellimi i bashkëpunimit strategjik ndërmjet dy vendeve me nënshkrimin e disa marrëveshjeve në fusha të ndryshme. Ndër marrëveshjet e nënshkruara janë: Marrëveshje bashkëpunimi ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Republikës së Kosovës për financimin dhe organizimin e përbashkët të mesimit të gjuhës shqipe dhe kulturës shqiptare në diasporë; Marrëveshje ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Republikës së Kosovës për bashkëpunimin në fushën e diasporës, Marrëveshje ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Republikës së Kosovës për qendrat kulturore në diasporë; Memorandum mirëkuptimi ndërmjet Ministrisë për Evropën dhe Punët e Jashtme të Republikës së Shqipërisë dhe Ministrisë së Punëve të Jashtme të Republikës së Kosovës për bashkëpunim në fushën e politikës së jashtme; Marrëveshje bashkëpunimi ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Republikës së Kosovës në kuadër të anëtarësimit në Bashkimin Evropian; Memorandum bashkëpunimi ndërmjet Kryeministrit të Republikës së Shqipërisë dhe Zyrës së Kryeministrit të Republikës së Kosovës për shkëmbimin e përvojave dhe bashkëpunim për zbatimin e rregullimit më të mirë, e të vlerësimit të ndikimit dhe për përmirësimin e praktikave të zhvillimit të politikave; Marrëveshje ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Republikës së Kosovës për vërtetimin e periudhave të sigurimit për realizimin e të Drejtës për Pension; Memorandum Mirëkuptimi ndërmjet Agjencisë Shqiptare të Zhvillimit të Investimeve- AIDA dhe Agjencisë për Investime dhe Përkrahjen e Ndërmarrjeve në Kosovë - KEISA; Memorandum bashkëpunimi ndërmjet Ministrisë së Kulturës të Republikës së Shqipërisë dhe Ministrisë së Kulturës, Rinisë dhe Sportit të Republikës së Kosovës; Protokoll për bashkëpunimin teknik në fushën e bujqësisë ndërmjet Ministrisë së Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural të Republikës së Shqipërisë dhe Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural të Republikës së Kosovës për njohjen bilaterale të certifikatave veterinare dhe produkteve me origjinë shtazore dhe joshtazore; Memorandum bashkëpunimi ndërmjet Ministrisë së Turizmit dhe Mjedisit të Republikës së Shqipërisë dhe Ministrisë së Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor të Republikës së Kosovës për bashkëpunim në fushën e mbrojtjes së mjedisit dhe zhvillimit të qëndrueshëm; Memorandum Mirëkuptimi për bashkëpunimin në krijimin dhe funksionimin e bursës shqiptare të energjisë elektrike ndërmjet Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë të Republikës së Shqipërisë dhe Ministrisë së Zhvillimit Ekonomik të Republikës së Kosovës.

Deri me tani Sekretariati i Përbashkët Kosovë- Shqipëri ka zhvilluar dy takime. Një takim - ai themelues - është zhvilluar në Prishtinë në nëntor 2016, ndërsa takimi i dytë është mbajtur në shkurt 2017 në Tiranë. Sekretariati në takimin themelues të mbajtur në Prishtinë është dakorduar për mbajtje të takimeve në distanca dy mujore.

Bashkëpunimi me Maqedoninë: Që nga nënshkrimi i marrëveshjes së demarkacionit, janë vendosur marrëdhëniet diplomatike mes dy vendeve (17 tetor 2009), kështu duke vazhduar me marrëdhënie të një niveli mjaft të mirë deri në ditët e sotme. Republika e Maqedonisë ndanë objektivin e ngjashëm me politikën e jashtme të Kosovës, duke aspiruar anëtarësimin e plotë në BE dhe NATO.

Në kuadër të bashkëpunimit strategjik dhe fqinjësor, marrëveshjet bilaterale të nënshkruara mes Kosovës dhe Maqedonisë janë këto: Marrëveshja e partneritetit mbi asistencën teknike për programin e bashkëpunimit ndërkuftar 2014 - 2020, në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Maqedonisë, Marrëveshje e bashkëpunimit në çështjet e integritetit në bashkëpunim evropian, në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Maqedonisë, Marrëveshja financiare për IPA 2015, për bashkëpunim ndërkuftar, në mes të Qeverisë së Kosovës dhe Qeverisë së Maqedonisë, Marrëveshje ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Maqedonisë për Kushtet e Udhëtimit për shtetasit e dy vendeve, Marrëveshja Financiare për IPA 2014, për bashkëpunim ndërkuftar,

në mes Qeverisë së Kosovës dhe Qeverisë së Maqedonisë, Marrëveshje në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Maqedonisë për "Nxitjen dhe Mbrojtjen Reciproke të Investimeve", Marrëveshje mes Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Maqedonisë për hapjen e pikës së re kufitare të përbashkët për udhëtim rrugor ndërkombëtar në mes dy vendeve "Stançiq - Belanocë", Marrëveshje në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Maqedonisë "Mbi Bashkëpunimin në Fushën e Kulturës", Marrëveshje në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Maqedonisë "Për Konfirmimin e Periudhave të Sigurimit për Realizimin e së Drejtës në Pension", marrëveshje për "Shmangien e Tatimit të Dyfishtë dhe Parandalimin e Evazionit Fiskal në Lidhje me Tatimet mbi të Ardhurat dhe mbi Kapitalin" ndërmjet Republikës së Kosovës dhe Republikës së Maqedonisë, Marrëveshje për "Bashkëpunimin dhe Ndihmë të Ndërsjellë në Çështjet Doganore" ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Maqedonisë, Marrëveshje për "Ndihmën e Ndërsjellë Ligjore në Çështjet Penale", ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Maqedonisë, Marrëveshje për "Transferim të Personave të Dënuar", ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Maqedonisë, Marrëveshje për "Ekstradim", ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Maqedonisë, Marrëveshje për "Transport Ndërkombëtar Hekurudhor" ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Maqedonisë, Marrëveshje për "Bashkëpunim në Fushën e Shëndetësisë dhe Medicinës" ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Maqedonisë, Marrëveshje për "Bashkëpunim Policor", ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Maqedonisë, Marrëveshje për "Bashkëpunim Ekonomik", ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Maqedonisë, Marrëveshje për "Demarkacionin Fizik të Kufijve", ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Maqedonisë.

Bashkëpunimi me Malin e Zi: Gjatë tre viteve të fundit janë nënshkruar disa marrëveshje të rëndësishme, të cilat janë: Marrëveshje Bashkëpunimi në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Malit të Zi, për "Bashkëpunim në Procesin e Integritimit Evropian", marrëveshje në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Malit të Zi për "Përcaktimin e kalimit kufitar rrugor ndërkombëtar Kullë-Savino Vodë", marrëveshja mbi "Ripranimin e Personave që Qëndrojnë pa autorizim" mes Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Malit të Zi, marrëveshje në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Malit të Zi për "Rregullimin e Regjimit të Trafikut Kufitar", marrëveshje në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Malit të Zi për "Hapjen e kalimit kufitar të përbashkët Kotlovë-Kuqishtë për trafikun rrugor ndërkombëtar të udhëtarëve", marrëveshje Bashkëpunimi ndërmjet Komisionit Qeveritar për Persona të Zhdukur i Republikës së Kosovës dhe Komisionit për Persona të Zhdukur i Qeverisë së Malit të Zi, marrëveshja dypalëshe për programin e bashkëpunimit ndërkufitar ndërmjet Malit të Zi dhe Kosovës sipas IPA II (2014-2020), marrëveshja Financiare për IPA 2015, për bashkëpunim ndërkufitar, në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Malit të Zi, si dhe marrëveshja për bashkëpunim në fushën e kulturës.

Gjithashtu, me Malin e Zi në proces janë një numër nismash të ndryshme të cilat janë në faza të negociimit dhe në një të ardhme të afërt pritet të finalizohen: draft-marrëveshja e Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Malit të Zi për "Kthimin vullnetar të personave të zhvendosur nga Kosova me qëndrim në Mal të Zi", draft-marrëveshja për "Shkëmbimin dhe Mbrojtjen e Dyanshme të Informatave të Klasifikuara", draft marrëveshja për "Promovimin Reciprok dhe Mbrojtjen e Investimeve", draft-marrëveshja për eliminimin e taksave të dyfishta, draft-marrëveshja për "Transport Ndërkombëtar", draft-marrëveshja për "Hapjen e pikave kufitare për trafikun ndërkombëtar si dhe për rikonstruksionin dhe hapjen e rrugës Morinë-Çakor-Peja, draft-marrëveshja për bashkëpunim gjyqësor në çështjet penale", "Zbatimi i vendimeve gjyqësore në çështjet penale", si dhe ajo për "Ekstradim", draft-marrëveshja në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës, Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Malit të Zi "lidhur me Pikën e përbashkët kufitare të Republikës së Kosovës, Republikës së Shqipërisë, Malit të Zi, me të cilën shënohet tre-kufiri dhe mirëmbajtja e saj", draft-protokoll mes Ministrisë së Brendshme të Republikës së Kosovës, Zyra e Koordinatorit Nacional për Luftën Kundër Trafikimit me Qenie Njerëzore dhe Sekretariatit Gjeneral

të Qeverisë së Malit të Zi, Zyra për Luftën kundër Trafikimit me Qenie Njerëzore në bashkëpunim në Luftë kundër Trafikimit me Qenie Njerëzore, draft-marrëveshja në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Republikës së Malit të Zi për Bashkëpunim në Sferën Ekonomike, draft-marrëveshja në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Republikës së Malit të Zi për “Zbatimin e Programit të Bashkëpunimit Ndërkufitar, që financohet në kuadër të Instrumentit të Para-Anëtarësimit (IPA) 2014-2020”, draft-marrëveshja e Bashkëpunimit ndërmjet MMPH gjegjësisht Institutit Hidrometeorologjik të Kosovës, Institutit të Gjeoshkencave, Energjisë, Ujit dhe Mjedisit të Shqipërisë, Institutin e Hidrometeorologjisë dhe Seizmologjisë të Malit të Zi, dhe Shërbimit Hidrometeorologjik të Maqedonisë, draft-memorandum e bashkëpunimit në mes të Ministrisë së Ekonomisë së Malit të Zi dhe Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë së Republikës së Kosovës në fushën e kontrollit të mallrave strategjike, draft-memorandumit për bashkëpunim në fushën e bujqësisë, zhvillimit rural dhe pylltarisë, draft-marrëveshjen në fushën e turizmit, draft-marrëveshje për bashkëpunim në fushën e shkencës dhe teknologjisë, draft-memorandumit për bashkëpunim në fushën e kontrollit të mallrave strategjike mes MTI-se dhe Ministrisë së Ekonomisë së Malit të Zi.

Bashkëpunimi me Bosnjën dhe Hercegovinën: Nuk e ka ndryshuar qëndrimin e saj për njohjen e pavarësisë dhe sovranitetit të Kosovës. Përkundër faktit se shtetasit Kosovar duhet të pajiseshin me vizë për hyrje në Bosnje dhe Hercegovinë, autoritetet Kosovare edhe pas pavarësimit dhe krijimit të regjimit të vizave, nuk kishin aplikuar detyrimin për pajisje me viza të qytetarëve boshnjak për hyrje në Kosovë. Edhe pas vullnetit të mirë të Kosovës, autoritetet boshnjake nuk kishin reaguar pozitivisht, ku edhe më tej, vizat për qëndrim të shkurtër për shtetasit e Kosovës lëshohen vetëm me ftesë nga misionet e huaja diplomatike dhe të organizatave ndërkombëtare të akredituara në Bosnjë dhe Hercegovinë. Kështu, përmes një vendimi qeveritar të Republikës së Kosovës, në janar 2014, listës së shteteve, qytetarët të cilave kishin nevojë të pajisen me vizë për hyrje në territorin e Kosovës iu shtua edhe Bosnjë e Hercegovina, ku aktualisht qytetarët boshnjak duhet të paraqiten tek ambasada e Kosovës në Tiranë për tu pajisur me vizë, ndërsa qytetarët e Kosovës pajisen me viza në Ambasadën e Bosnjës e Hercegovinës në Shkup.

Pas vendosjes së masave reciproke, ka pasur përpjekje të vazhdueshme për të realizuar takime në nivel teknik për zgjidhje të problemit të vizave, por pa sukses për shkak të zhvillimeve dhe rrethanave politike në të dy vendet, e gjithashtu edhe për shkak të refuzimit nga zyrtarët e lartë të Bosnjë e Hercegovinës. Megjithatë, institucionet e Kosovës vazhdojnë të jenë maksimalisht të përkushtuara dhe insistuese për zgjidhjen e kësaj çështjeje.

Bashkëpunimi me Serbinë: Marrëdhëniet bilaterale me Serbinë zhvillohen kryesisht në kuadër të procesit normalizimit, të ndërmjetësuar nga BE. Në kuadër të këtij procesi ekzistojnë një numër marrëveshjesh të cilat janë të përshkruara në vijim.

Energjia: Pavarësisht që marrëveshja e energjisë është negociuar për më shumë se gjashtë vjet ajo ende nuk mund të zbatohet pasi që është duke u bllokuar në mos lejimin që kompania e re të regjistrohet në Kosovë në pajtim me Ligjet e Kosovës ashtu siç parashihet me marrëveshjen e energjisë të arritur në vitin 2013. Në terma konkretë, kompania e re, si një degë e një kompanie serbe, po refuzon të përmendë në Kosovën si shtetin ku do të operoj, në statutin saj, pavarësisht faktit se marrëveshja kërkon respektimin e Ligjeve të Kosovës. Moszbatimi i kësaj marrëveshjeje ka ndikim negativ në vendosjen e sistemit unik të këtij sektori në Kosovë, ndikim në përmbushjen e obligimeve ndaj qytetarëve të Kosovës dhe sigurinë energjetike në vend, dhe gjithashtu edhe në agjendën 6+ të procesit të Berlinit për agjendën e konektivitetit.

Diplomat: Edhe në fushën e arsimit Serbia nuk ka treguar gatishmëri për të ndihmuar studentët, përmes zbatimit të marrëveshjes për pranimin reciprok të diplomave midis dy shteteve, Kosovës dhe Serbisë. Që nga viti 2011, kur u arrit kjo marrëveshje dhe më vonë u zgjerua në janar të vitit 2016, ajo kurrë nuk është zbatuar nga Serbia. Motivet për bllokadë duket të jenë të natyrës politike, të orientuara kundër shqiptarëve të Luginës së Preshevës, të cilët veçanërisht kanë nevojë për pranimin e diplomave të tyre, duke qenë se studiojnë në Kosovë, në mungesë të Universitetit në gjuhën shqipe në Luginën e Preshevës në Serbi dhe të

cilët kërkojnë të kthehen dhe të shërbejnë në sektorin e arsimit ose të punësohen në sektorë të tjerë publikë në Luginën e Preshevës.

Kadastra: Marrëveshja për kadastrën, e arritur në vitin 2011, ende nuk ka filluar zbatimin. Megjithëse është miratuar Ligji për agjencinë teknike, në qershor 2016, për krahasimin dhe verifikimin e dokumenteve kadastrale që do të kthehen në Kosovë, Serbia ende nuk ka filluar zbatimin për t'i kthyer në Kosovë dokumentet e skanuara dhe verifikuara të kadastrave të Kosovës. Edhe pse **rivitalizimi i plotë të Urës së Mitrovicës** dhe rivitalizimi i rrugës kryesore në Mitrovicën veriore ka përfunduar, për arsye të natyrës politike, pala serbe është duke e penguar hapjen e saj për qarkullim të lirë të këmbësorëve dhe automjeteve.

Integrimi i ish-pjesëtarëve të strukturave paralele: Integrimi i ish-policëve në Policinë e Kosovës në komunat në veri të Ibrit është përmyllur me sukses. Sa i përket integritet të individëve të ish, të ashtuquajturës "Mbrotjtje Civile", Qeveria e Kosovës i ka përmbushur obligimet që burojnë nga marrëveshja. Në këtë kontekst sfidë e veçantë mbetet hapja e zyrave për këta punonjës në komunat në veri të Ibrit.

Lidhur me **Menaxhimin e integruar të kufirit (IBM)**, pala e Kosovës është duke e zbatuar në tërësi këtë marrëveshje, përfshirë ndërtesat e përhershme të IBM-it: në Merdare ka filluar ndërtimi i pikë-kalimit kufitar, më 16 shkurt 2017, ndërsa shumë shpejt do të fillojë edhe ndërtimi i pikë-kalimit kufitar Mutivodë. Pala serbe po bën pengesa politike në fillimin e ndërtimit të pikë-kalimit në Bërnjak, për të cilat është njoftuar BE. Në anën tjetër Serbia ende nuk ka lëvizur fare në ndërtimin e 3 pikë-kalimeve të tjera ku është palë nikoqire, respektivisht në: Jarinje, Muqibabë dhe Dheu i Bardhë.

Sa i përket **telekomunikacionit**, në përgjithësi kjo marrëveshje është duke u zbatuar, dhe Qeveria e Kosovës është e gatshme të ndërmarrë të gjitha veprimet me qëllim të zbatimit të plotë të saj, duke siguruar edhe progresin për çështjet që po ngecin si: koordinimi i frekuencave ndërkufitare, interkoneksioni dhe roamingu mes operatorëve.

Lidhur me Marrëveshjen për avancimin e lirisë së lëvizjes, përkatësisht **Reciprocitetit për targarat e regjistrimit të automjeteve**, marrëveshje që është arrit në shtator të vitit 2016 dhe ishte planifikuar të fillonte zbatimin më 15 nëntor të vitit 2016, për shkak të vonesave në miratimin e vendimeve të nevojshme lidhur me zbatimin e saj dhe zhvillimet e fundit politike duke rezultuar me zgjedhjet nacionale dhe krijimin e institucioneve të reja në vend, Kosova ka vonuar zbatimin e saj. Qeveria e Kosovës është e përkushtuar që të marrë të gjitha veprimet e duhura me qëllim të zbatimit të plotë.

Zbatimi i programeve të bashkëpunimit ndërkufitar:

Sa u përket programeve të bashkëpunimit ndërkufitar, ju lutem referojuni Kaputullit 22.

Objektivat prioritare afatmesme

MPJ është në proces të konsolidimit të infrastrukturës së saj institucionale duke siguruar kështu një mbulim diplomatik/konsullor me shtrirje në të gjitha kontinentet për të forcuar shtetësinë e Kosovës në rrafshin ndërkombëtar. Në periudhë afatmesme do të shtrijë më tutje rrjetin diplomatik, të përbërë nga gra dhe burra, në shtetet me fuqi rajonale dhe globale në mënyrë që të konsolidojë subjektivitetin ndërkombëtar të Republikës së Kosovës dhe të anëtarësoj Republikën e Kosovës në Organizata Ndërkombëtare. Në këtë drejtim, Kosova do të hapë misionet e reja diplomatike dhe konsullore/zyra ndërlidhëse të fuqizoj ambasadat dhe do të rrisë numrin e diplomatëve në Bruksel, Nju Jork, Uashington, Gjenevë, si dhe në kuadër të Akademisë Diplomatike dhe Ministrisë së Punëve të Jashtme (si në departament politik ashtu edhe administrativ).

Kosova do të përqendrohet për të zgjidhur fatin e personave të zhdukur. Do të intensifikojë përpjekjet rreth shkëmbimit të informative për varrezat e mundshme masive. Për të arritur kapacitetin e plotë të

Departamentit për Mjekësi Ligjore në kuadër të përmbushjes së standardeve të kërkuara për praktika të qëndrueshme ligjore, Qeveria fillimisht do të hartojë një koncept dokument për rregullimin e fushës së mjekësisë ligjore dhe to të miratoj legjislacionin zbatues për krijimin e një regjistri qendror dhe për mbylljen e rasteve, duke përfshirë të dhënat e ndara sipas gjinisë. Gjithashtu, do të rekrutoj dhe zhvilloj profesionalisht ekspertizë të nevojshme në fushën e antropologjisë dhe mjekësisë ligjore në përgjithësi, duke pasur parasysh pjesëmarrje të barabartë të grave dhe burrave, si dhe integrimin e stafit nga komuniteti jo-shumicë.

Strukturat paralele të Serbisë në Kosovë janë pengesa kryesore në procesin e normalizimit të situatës në pjesën veriore të Kosovës, prandaj shpërbërja e tyre është shumë e rëndësishme për zbatimin efektiv të marrëveshjes. Serbia vazhdon të ndërhyj në Kosovë përmes ruajtjes së një pjesë të strukturave të saja paralele, në kundërshtim me marrëveshjen e Brukselit për normalizimin e marrëdhënieve fqinjësore në mes të dy shteteve.

Marrëveshja për Normalizimin e Marrëdhënieve në mes të Republikës së Kosovës dhe asaj të Serbisë ka paraparë në mënyrë implicite shuarjen e strukturave paralele të mbështetura nga Serbia në fushën e policisë, drejtësisë, mbrojtjes civile dhe atyre administrative (pas mbajtjes së zgjedhjeve lokale dhe funksionalizimit të komunave në pjesën veriore), më herët gjatë dialogut teknik është paraparë shuarja e strukturave paralele në fushën e energjisë, telekomit, shërbimeve të gjendjes civile, kadastrale si dhe të atyre doganore.

Sa i përket zbatimit në praktikë, në periudhë afatmesme do të hiqen strukturat paralele të Serbisë që vazhdojnë të shtohen dhe që shkelin Marrëveshjen e Brukselit për Normalizim të Marrëdhënieve në mes të dy shteteve.

2. BLOKU 2: KRITERET EKONOMIKE

Plotësimi i kriterëve ekonomike për anëtarësim është i bazuar në kërkesat e dala në konkluzionet e Këshillit Evropian të vitit 1993 të quajtura si Kriteret e Kopenhagës. Ekonomia e tregut funksionale është kriteri i pare ekonomik i Kopenhagës, i cili përfshin:

- Ekzistimi i një konsensusi të gjerë për politikat esenciale ekonomike
- Arritjen e stabilitetit makroekonomik, duke përfshirë stabilitetin adekuat të çmimeve dhe qëndrueshmëri të financave publike dhe bilancit të jashtëm të pagesave;
- Ndërveprimin e lirë të forcave të tregut të bazuar në mekanizmat e ofertës dhe kërkesës, përfshirë vendosjen e çmimeve dhe liberalizimin të tregtisë;
- Eliminimin e barrierave të qenësishme ndaj hyrjes dhe daljes nga tregu (në aspektin e krijimit të shoqërive të reja ose falimentimit të atyre ekzistuese);
- Ekzistencën e sistemit ligjor, duke përfshirë edhe rregullimin e të drejtave të pronësisë, si edhe imponimin e zbatimit të ligjeve dhe kontratave;
- Konsensusin e gjerë për çështje kyçe të politikave ekonomike;
- Sektorin financiar të zhvilluar mjaftueshëm për të kanalizuar kursimet drejt investimeve produktive.

Kriteret e Maastrichtit të njohura si kriterë ekonomike të konvergencës kanë të bëjnë me integrimin monetar në kuadër të Euro zonës. Me saktësisht, shtetet që synojnë adoptimin e Euro duhet të përmbushin një numër të indikatorëve makroekonomik që matë:

- Stabilitetin e çmimeve përmes CPI;
- Qëndrueshmërinë dhe adekuatshmerinë e financave publike përmes limitimit të nivelit të deficitit buxhetor (në 3% e GDP) dhe nivelit të borxhit qeveritar në raport me BPV;
- Stabilitetin e normës afatgjate të interesit; dhe
- Stabilitetin e normës së këmbimit.

Bazuar në konkluzionet e Këshillit të vitit 2008⁷ dhe Këshillit për Çështje të Përgjithshme, Komisioni Evropian në dy vitet e fundit ka nisur një qasje të re për të promovuar zhvillimin ekonomik dhe politik të Kosovës, të ngjashme me instrumentet dhe mekanizmat e vendeve anëtare. Në këtë kontekst, Strategjia e zgjerimit për Kosovën (dhe Ballkanin në përgjithësi) bazohet në tri shtylla bazë ndër të cilat edhe qeverisja ekonomike. Një nga instrumentet kryesore për të forcuar qeverisjen ekonomike është dialogu me BE përfshirë edhe përgatitjen e Programit për Reforma në Ekonomi. Andaj edhe vlerësimi i progresit në përmbushjen e kriterëve ekonomike do të jetë i ndërlidhur ngushtë me përmirësimin e qeverisjes ekonomike dhe programin e reformave ekonomike.

Si rezultat, objektivat dhe masat prioritare në kuadër të kriterëve ekonomike synojnë të reflektojnë substancën e reformave strukturore në Programin për Reforma në Ekonomi. Natyrisht, të gjitha masat lidhen ngushtë me dokumentet strategjike të institucioneve të Republikës së Kosovës si Programi i Qeverisë 2017-2021, Strategjitë sektoriale, dhe Strategjia Kombëtare për Zhvillim. Dokumenti inkorporon edhe disa nga masat e rekomanduara në Raportin e KE-së për Kosovën dhe Nën-komitetin vjetor për Stabilizim Asociim për “Ekonomi, Çështje Financiare, Statistika”.

Sa i përket përparimit në plotësimin e kriterëve ekonomike për anëtarësim⁸, Kosova duhet të vazhdojë përpjekjet për krijimin e një ekonomie funksionale të tregut të aftë për t’u përballur me konkurrencën duke drejtuar buxhetin drejt investimeve që gjenerojnë rritje, dhe forcuar konkurrueshmërinë që do të kishte efekte pozitive edhe në zvogëlim të disbalancit të jashtëm. Duhet të vazhdojë privatizimi, dhe të punohet për rritjen e mbledhjes së tatimeve të brendshme. Qartësimi i procedurave të falimentimit do të kontribuonin pozitivisht në ekonomi. Ngjashëm, duhet të zhvillohet kapitali njerëzor për të reduktuar

⁷ Këshilli i Bashkimit Evropian.

⁸ Bazuar në Raportin e KE-së për Kosovën 2016.

normën e lartë të papunësisë së burrave dhe grave, të luftohet ekonomia informale dhe të forcohet sundimi i ligjit për të përmirësuar ambientin e biznesit për sektorin privat dhe konkurrencën në treg. Stabiliteti dhe politikat e qëndrueshme fiskale dhe zhvillimi i mëtejshëm i tregut financiar që përmirëson qasjen në financa do të krijojnë mbështetje të mirë për zhvillimin e ekonomisë. Në funksion të rritjes së kapacitetit për të qenë më konkurrues, ende ka nevojë për reforma të konsiderueshme përfshirë ndër të tjera edhe sektorin e energjisë dhe zhvillimin e sistemit të arsimit.

2.1. Ekzistenca e ekonomisë funksionale të tregut

Qeverisja ekonomike

Ekziston një konsensus i gjerë për politika dhe reforma ekonomike të orientuara drejt tregut. Kjo reflektohet edhe në Programin e Qeverisë 2017-2021 ku nënvizohet se një nga parimet bazë të qeverisë është të promovojë zhvillim të hovshëm dhe qëndrueshëm ekonomik i mbështetur në potencialin njerëzor dhe pasuritë natyrore të Kosovës. Vizioni i Qeverisë është rritja e mirëqenies, hapja e vende të reja të punës dhe zhdukja e varfërisë ekstreme në Kosovë. Në këtë mandat qeverisë do të targetojmë rritje të qëndrueshme ekonomike me normë mesatare prej 5 deri në 7 për qind. Për të arritur këto norma që tejkalojnë substancialisht mesataren e viteve të fundit, Qeveria do të fokusohet në zbatimin me sukses të reformave që kanë ndikim direkt në përmirësimin e ambientit ekonomik, fiskal dhe financiar.

Masat programore pritet të rezultojnë në rritje të aktivitetit ekonomik, sidomos në industrinë prodhuese, përpunuese dhe atë të shërbimeve, duke mbështetur zgjerimin e eksporteve, zvogëlimin e importeve dhe rrjedhimisht përmirësimin e bilancit tregtar të vendit. Paralelisht, Qeveria do të fokusojë resurset e veta në zbatimin e projekteve të mëdha zhvillimore, të cilat do të financohen përmes modaliteteve të ndryshme publiko-private. Zbatimi i këtyre projekteve përveç stimulimit afatmesëm, do të ndikojë në transformimin afatgjatë të strukturës ekonomike dhe në uljen e papunësisë.

Përgjatë mandatit, caqet programore të zhvillimit do të përkthehen në targete vjetore të rritjes përmes Kornizës Afatmesme të Shpenzimeve, planit vjetor të punës së Qeverisë, dhe Buxheteve vjetore.

Sa i përket **kornizës së politikave**, Programi i Qeverisë 2017-2021 është një nga dokumentet bazë i politikave në planin afatmesëm. Financimi i këtyre politikave dhe objektivave prioritare pastaj konkretizohet në ndarje indikative të mjeteve për sektorët përkatës në Kornizën Afatmesme të Shpenzimeve. Programi fokusohet në pesë shtylla kryesore prioritare: i) sundimi i ligjit, ii) zhvillimi ekonomik dhe punësim, iii) politika e jashtme dhe integrimet euro-atlanike (politika e jashtme, dialogu me Serbinë, Integrimi në BE, kontrobuti për siguri), dhe iv) zhvillimi sectorial (Arsimi, Shëndetsia, Infrastruktura, Mirëqenia Sociale, Kultura Rinia Sporti, dhe Mjedisi dhe Planifikimi Hapësinor).

Programi parashihet politika fiskale të favorshme dhe përmirësim të mjedisit afarist përmes politikave konkurruese të tregut, luftimit të ekonomisë joformale dhe eliminimit të barrierave për biznes. Zhvillimi i sektorëve me rëndësi ekonomike si energjisë, infrastrukturës, bujqësisë, telekomunikacionit dhe shoqërisë informative dhe turizmit janë objektiva prioritare. Masat tjera në kuadër të shtyllës së parë për zhvillim të qëndrueshëm ekonomik dhe mirëqenie përfshijnë promovimin e investimeve (përfshirë fondin e investimeve), mbështetjen për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, privatizimin dhe përmirësimin e performancës së ndërmarrjeve publike, dhe politikat sociale për të përmirësuar standardin e jetës dhe mirëqenies sociale.

Pjesë integrale e bashkëpunimit të përforcuar institucional në mes të Kosovës dhe BE-së është edhe pjesëmarrja në dialogun e strukturuar për qeverisjen ekonomike që zhvillohet midis vendeve candidate nga njëra anë, dhe institucionet e BE-së, veçanërisht Këshilli dhe Komisioni, nga ana tjetër. Në kuadër të këtij dialogu, Republika e Kosovës ka përgatitur edhe **Programi e radhës për Reforma në Ekonomi (PRE)**. PRE është mjet i cili ka për qëllim të përmirësojë qeverisjen ekonomike duke ofruar një kornizë të qartë në zbatimin e reformave. Dokumenti përbëhet nga një analizë makroekonomike dhe fiskale, si dhe kornizën

e përgjithshme të reformave prioritare strukturore për sektorë të caktuar. Ky dokument do të jetë në ndërlidhje të drejtpërdrejtë me Strategjinë Kombëtare për Zhvillim, dokumentet tjera strategjike rreth reformave strukturore dhe menaxhimit të financave publike në planin afatmesëm. Përgatitja e programit për vitin 2017 është në fazë të avancuar pasi tashmë është zhvilluar drafti final i dokumentit (PRE është dokument tre-vjeçar që rishikohet çdo vit) i cili do të miratohet deri në fund të janarit të vitit relevant. Strukturalisht, dokumenti përmban reformat kryesore strukturore të ndara në nëntë fusha prioritare që kanë ndikim në rritje ekonomike, rritje të konkurrenshëmërisë dhe në punësim: (i) menaxhimi i financave publike, (ii) energjia, transporti dhe tregu i telekomunikimeve, (iii) zhvillimet sektoriale (bujqësia, industria, shërbimet etj), (iv) ambienti i biznesit, qeverisja korporative dhe reduktimi i ekonomisë informale, (v) hulumtimet dhe inovacioni, (vi) tregtia e jashtme dhe investimet, (vii) arsimi dhe aftësitë, (viii) punësimi dhe tregu i punës, dhe (IX) gjithëpërfshirja sociale, promovimi i mundësive të barabarta dhe luftimi i varfërisë.

Ka vazhduar zbatimin e suksesshëm të kriterëve strukturore dhe kuantitative të Marrëveshjes Stand-By me Fondin Monetar Ndërkombëtar, qëllimi i të cilës është të mbështesë ruajtjen e stabilitetit fiskal, ruajtjen e nivelit të ulët të borxhit publik, si dhe përmirësimin e kualitetit të shpenzimeve publike.

Stabiliteti makroekonomik

Në vitet e fundit, Kosova shënoi norma mesatare të rritjes së BPV-së ndër më të lartat në rajon. Në tremujorin e parë dhe të dytë të vitit 2017, ekonomia e Kosovës u rrit. Sipas të dhënave zyrtare nga Agjencia e Statistikave të Kosovës (ASK), aktiviteti ekonomik i matur përmes BPV-së ka pasur një rritje reale prej 2.7% në tremujorin e parë të vitit, 4.4% në të dytin, dhe 4.4% në tremujorin e tretë. Kjo përfaqëson një rritje prej 3.8% krahasuar me periudhën e njëjtë të vitit paraprak. Sipas ASK-së, përkundër një inflacioni mesatar prej 1.6% (deri në muajin Nëntor) në çmimet e konsumit dhe 3.9% në çmimet e importit përgjatë periudhës Janar-Shtator 2017, rënia në kostot e investimit dhe eksportit ka bërë që periudha nëntëmujore e vitit të përmbyllet me një rënie prej 0.15% në nivelin e deflatorit të BPV-së.

Gjatë vitit 2017 parashihej një shtytje e fortë e rritjes përmes investimeve publike të financuara nga klauzola e investimeve dhe mjetet e likuidimit të ndërmarrjeve shoqërore. Përkundër mungesës së kësaj shtytje, të dhënat aktuale tregojnë se rritja ka buruar nga zgjerimi i investimeve private dhe eksportit, e mbështetur nga ulja e vazhdueshme e kostos së kreditimit dhe ngritjes së komponentëve të bilancit të pagesave që ndikohet nga dërgesat e diasporës (remitencat, eksportet e shërbimeve, dhe investimet e huaja direkte).

Të dhënat nga **tregtia e jashtme** në Kosovë tregojnë për një deficit tregtar më të lartë për 7% në periudhën janar-gusht 2017, në raport me periudhën e njëjtë të vitit 2016, vlerat e parashikuara për vitin 2017 të deficitit të llogarisë rrjedhëse pritet të jetë 9%. Ky tregues pritet të mbajë nivel të njëjtë gjatë tërë periudhës së parashikuara (mesatarisht 10.2%) e nxitur kryesisht nga projektet e (planifikuara) infrastrukturës publike. Bilanci tregtar për vitin 2017 përlllogarit të arrijë në rreth -28.4% të BPV-së; me mesatare në nivel të ngjashëm edhe gjatë periudhës së parashikuara 2018 – 2020.

Në përgjithësi, Kosova ka bilanc tregtar negativ. Mbulimi i importeve nga eksporti i mallrave është 12.8% në vitin 2017, pak më i lartë se një vit më parë (11.1%). Në vitin 2017, pjesa e produkteve minerale të importuara në Kosovë përbënte 14.5% të totalit të importeve (rritje e sërishme pas rënies së vitit të kaluar (11.7%)). Kategoritë e mallrave të importuara (niveli i lartë i diversifikimit të produkteve të importit) mbetet e njëjtë ndaj totalit të importit të mallrave krahasuar me vitin e kaluar.

Struktura e eksportit të Kosovës aktualisht është e përqendruar në drejtim të eksportit të metaleve bazë dhe artikujve nga metalet bazë si dhe produkteve minerale, të cilat deri në nëntor 2017 përbëjnë 55.33% të totalit të eksporteve.

Eksporti i mallrave në vendet e BE-së ka rënë tek i gjithë grupi, (më shumë se 30% e totalit të eksporteve në 2014 dhe 2015, në 21% përkatësisht 24% në 2016 dhe 2017), me përjashtim të Austrisë, Danimarkës dhe

Mbretërisë së Bashkuar, tek të cilat Kosova ka eksportuar më shumë gjatë vitit 2017 në krahasim me vitin e kaluar. Në anën tjetër, eksportet drejt vendeve anëtarë të CEFTA-s janë rritur, kryesisht eksportet në Shqipëri dhe Mal të Zi.

Ndërsa, importi i mallrave nga vendet e BE-së ka pak a shumë të njëjtin nivel në të gjithë grupin (rreth 42-43% të importeve totale), më shumë se 25% të importeve nga BE-ja që vijnë nga Gjermania. Në anën tjetër, importet nga vendet anëtare të CEFTA-s përbëjnë rreth 28% të totalit të importeve, kryesisht nga Serbia, Maqedonia dhe Shqipëria.

Bilanci i **Investimeve të Huaja Direkte (IHD)** deri në tetor 2017, ka arritur rreth 239.3 milionë euro. Krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit të kaluar IHD-të janë rritur me 15.3%. Sektori i pasurive të paluajtshme dhe qiradhënies përbën rreth 65.2% të IHD-ve në periudhën janar-gusht 2017. Deri në muajin tetor të vitit 2017 remitencat arritën vlerën rreth 623.7 milionë euro, rritje 10% krahasuar me të njëjtën periudhë vitit të kaluar. Në këtë kuptim, remitencat mbeten kontribues i rëndësishëm në bilancin e llogarisë rrjedhëse, edhe gjatë periudhës së parashikuar remitencat pritet të rriten me normë mesatare prej 3.5%, duke ruajtur mesataren prej 11.2% të BPV-së.

Shërbimet financiare vijnë si absorbuesi i dytë më i madh i IHD-ve, që përbëjnë 18% të totalit të IHD-ve. Pas kësaj, sektori i ndërtimit përfaqëson 14.2% të totalit të IHD-ve për këtë periudhë të vitit 2017.

Në tremujorin e dytë të vitit 2017, **bilanci neto i pozicionit të investimeve ndërkombëtare (PIN)** ka arritur në -77.2 milionë euro, që është 55% më i lartë krahasuar me tremujorin e tretë të vitit të kaluar. Struktura e aseteve dominohet nga investimet në formën e borxhit që përbën rreth 40.6% të aseteve, pasuar nga portfolio e investimeve që përbën 36.7% të aseteve. Nga ana tjetër, investimet e huaja direkte vazhdojnë të jenë kategoria më e madhe në kuadër të detyrimeve, që përfshin 71.7% të totalit të detyrimeve deri në fund të TM3 të vitit 2017.

Pozicioni i **bilancit të pagesave** në Kosovë u karakterizua me rënie të deficitit në llogarinë rrjedhëse dhe kapitale deri në qershor të vitit 2017. Deficiti i llogarisë rrjedhëse dhe kapitale ka shënuar vlerën prej 372.4 milionë euro, krahasuar me deficitin prej 387.4 milionë euro në periudhën e njëjtët të vitit të kaluar. Ky deficit i llogarisë rrjedhëse dhe kapitale i atribuohet kryesisht deficitit në llogarinë e mallrave. Në anën tjetër, bilancet pozitive të shërbimeve, llogarisë së të ardhurave parësore dhe llogarisë së të ardhurave dytësore shënuan rritje.

Sa i përket **inflacionit**, shkalla mesatare vjetore në vitin 2017 ishte 1.5%, krahasuar me 0.3% në vitin 2016.

Indeksi i tërësishëm i harmonizuar i çmimeve të konsumit në vend është i pandryshuar 0.0% në muajin dhjetor 2017, krahasuar me muajin nëntor 2017. Shkalla e inflacionit e matur në muajin dhjetor 2017 me muajin dhjetor 2016 ishte 0.5%. Në këtë periudhë vërehen disa ndryshime të çmimeve të artikujve dhe shërbimeve të grupet dhe nëngrupet e COICOP-it.

Sa i përket **borxhit publik**, korniza parësore ligjore për menaxhimin e borxhit shtetëror është Ligji për Borxhin Publik nr. 03/L - 175 i miratuar në Kuvendin e Republikës së Kosovës me 29 Dhjetor 2009. Ky Ligj i krijon të drejtën Republikës së Kosovës "për të marrë hua, për të dhënë garanci për hua, për të paguar shpenzimet për marrjen e borxhit dhe për të paguar kryegjëne dhe interesin e Borxheve të saja Shtetërore". Për më shumë, sipas Ligjit, shumica e papaguar e borxhit të përgjithshëm në asnjë rast nuk duhet të tejkalojë 40% të Bruto Produktit Vendor (BPV). Një amendament është shtuar në Ligjin për Menaxhimin e Financave Publike dhe Përgjegjësitë (LMFPP), i cili kufizon deficitin vjetor të buxhetit jo më shumë se 2 për qind të BPV-së së parashikuar. Një tjetër ndryshim i LMFPP-së është shtuar në vitin 2015, i cili lejon qeverinë të kontrakttojë borxhin që tejkalojë rregullin fiskal prej 2 për qind, vetëm nëse financimi ofrohet nga institucionet financiare ndërkombëtare dhe dedikohet për projekte kapitale.

Portofoli Aktual i Borxhit Shtetëror: Borxhi i Përgjithshëm në fund të vitit 2017 parashihet të jetë 1,044.7 milion euro ose 15.69%⁹ e BPV-së.

Deri në vitin 2017 shuma e përgjithshme e garancive shtetërore ishte 20 milionë euro. Gjatë tremujorit të dytë të vitit 2017, është lëshuar garanci e re shtetërore në vlerë prej 24 milionë eurosh, duke e çuar shumën totale të garancive në 44 milionë euro.

Tabela 2.1. Gjithsej borxhi i Qeverisë (në milionë euro, përveç nëse tregohet ndryshe)

Përshkrimi	2012	2013	2014	2015	2016	Vler. 2017
Borxhi ndërkombëtar	336.6	323.8	326.4	371.2	373.4	421.4
Borxhi i brendshëm	73.3	152.5	256.5	377.8	478.6	579.3
Gjithsej borxhi i Qeverisë	409.9	476.3	582.9	749.0	852.0	1,000.7
Garancitë shtetërore	0.0	0.0	10.0	10.0	20.0	44.0
Borxhi / BPV (përf. garancitë e shteteve)	8.44%	9.10%	10.63%	12.98%	14.44%	15.69%

Gjysma e mbetur e borxhit shtetëror të Kosovës është borxhi i jashtëm i cili përbëhet nga programet me Fondin Monetar Ndërkombëtar (FMN), huazimet nga Banka Botërore (BB), Banka Gjermane për Zhvillim (KfW), Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim (BERZH) dhe kreditorë tjerë me pjesëmarrje të vogël. Përjashtuar programet me FMN, të gjitha huazimet tjera janë të lidhura më financimin e projekteve specifike në sektorë të ndryshëm. Deri në fund të vitit 2017, stoku i borxhit të jashtëm shtetëror vlerësohet të arrij në 421.4 milion euro.

Për shkak të kushteve të favorshme për huazim, në periudhën afat-mesëm, Qeveria synon të orientohet lehtësisht drejt huamarrjes ndërkombëtare. Për më tepër, Ministria e Financave synon të zhvillojë edhe më tej tregun e brendshëm të Letrave me Vlerë duke stimuluar dhe përkrahur zgjerimin e bazës së investitorëve. Zgjerimi i bazës së investitorëve planifikohet të bëhet duke emetuar instrumente të reja të borxhit të cilat në disa raste do të targetojnë grupe të reja në treg me potencial të madh investues.

Sa u përket **politikave fiskale**, të ardhurat nga buxheti për vitin 2017 kanë qenë 1,725 milionë euro. Ky trend pozitiv i të ardhurave në krahasim me vitin e kaluar pritet të vazhdojë në periudhën e ardhshme si rezultat i aktiviteteve që reflektohen në tregues të tjerë si rritja ekonomike, rritja e performancës së sektorit privat dhe aktivitetet e ndërmarra në reduktimin e hendekut tatimor dhe përmirësimin e mëtejshëm të mjedisit të biznesit. Ndërsa, shpenzimet buxhetore duke përfshirë pagesat e interesit kanë qenë 1,811 miliardë euro në vitin 2017.

Rregulli fiskal është zbatuar duke e mbajtur deficitin buxhetor nën 2% të PBB-së. Deficiti buxhetor në vitin 2016 ishte -0.9% të PBB-së, ndërsa në vitin 2017, deficiti ka qenë -1.5% të PBB-së.

Objektivat kryesorë të strategjisë fiskale për periudhën 2017-2019 janë: Forcimi i financave publike – respektimi i rregullës fiskale e cila kufizon deficitin e përgjithshëm në 2% të BPV duke ndërmarrë masa për përmirësimin e strukturës së shpenzimeve buxhetore përmes reduktimit të shpenzimeve rrjedhëse jo-produktive dhe krijimin e hapësirës për projekte zhvillimore. Qeveria është e përkushtuar të përcjellë një politikë të matur të punësimit dhe pagave, politikë kjo të cilën synon ta rregullojë përmes vendosjes së një kornize ligjore. Për më shumë, Qeveria ka prezantuar edhe një mekanizëm të bazuar në rregulla ku specifikohet se rritja e faturës së pagave të sektorit publik lidhet me rritjen e BPV nominale që ka për qëllim ndërlidhjen më të mirë të rritjes së pagave të sektorit publik me produktivitetin.

Sipas kërkesës së organizatave të shoqërisë civile që merren me barazi gjinore, Qeveria duhet të përkujdeset që shpenzimet kapitale të planifikohen, ekzekutohen, dhe monitorohen në përputhje me Ligjin për Barazi Gjinore nr. 05/0-20, sipas të cilit gratë dhe burrat duhet të marrin pjesë në mënyrë të barabartë në

⁹ Borxhi si përqindje ndaj BPV përfshin edhe garancitë në vlerë 44 milionë Euro (aktuale dhe të parashikuara për vitin 2017).

planifikimin dhe ekzekutimin e projekteve kapitale. Ndarja në planifikim dhe ekzekutim të barabartë të projekteve, ofron zhvillimin të barabartë dhe të qëndrueshëm.

Parashikimet makroekonomike për periudhën 2018-2020

Edhe për periudhën 2018-2020 indikatorët kryesor makroekonomik të projektuar tregojnë se rritja e BPV-së është nxitur gjerësisht nga shtytësit e njëjtë (konsumi privat, importi), mirëpo për këtë periudhë vlen të përmendet rritja e ndikimit të komponentit të investimeve në rritjen e BPV-së.

Instrumentalizimi i 'Klauzolës së Investimeve' ka rritur projeksionet për shpenzimet kapitale (të lidhura me projekte zhvillimore), duke ndikuar kështu në rritjen e konsiderueshme të komponentit të investimit në BPV. Deficiti tregtar mbetet sfidë e ekonomisë kosovare prandaj Qeveria ka iniciuar disa ndryshime tatimore për nxitjen e prodhimit vendor dhe diversifikimin e eksportit të cilat janë përfshirë, në masë të matur, në projeksionet për rritjen e BVP.

Një problem i vazhdueshëm i ekonomisë kosovare është pjesëmarrja e lartë e produkteve të konsumit në importin në Kosovë. Qeveria po bën përpjekje të vazhdueshme për të ndihmuar prodhuesit vendor të zgjerojnë linjat, të rrisin prodhimin, e të stimulohet eksporti, sidomos duke pasur parasysh se periudha në vijim është e një rëndësie të veçantë për shkak të zbatimit të MSA-së. Lehtësirat tatimore që Ministria e Financave ka hartuar në bashkëpunim me odat dhe shoqatat e bizneseve kanë për qëllim final ngritjen e aftësisë konkurruese të vendit në mënyrë që Kosova të mund shfrytëzojë potencialet që ofron MSA, e të minimizojë ndikimin negativ (rënien e të hyrave nga taksa doganore) që sjellë kjo marrëveshje. Bilanci tregtar negativ vazhdon të jetë sfidë për ekonominë e Kosovës. Viti 2016 pa një rënie të eksportit të mallrave, kjo për shkak të vështirësive në operim për 'Ferronikelin' si pasojë e rënies së çmimeve globale të metaleve (kujtojmë se metalet përbëjnë më se gjysmën e eksportit).

Funksionimi i tregut të produkteve

Mjedisi afarist

Ligji për Shoqëritë Tregtare nr. 02/L-123 përcakton llojet e organizatave dhe llojin e aktiviteteve ekonomike që mund të zhvillojnë. Ai gjithashtu përcakton kushtet ligjore lidhur me të drejtat dhe detyrimet e pronarëve, menaxherëve, përfaqësuesit ligjor të organizatave tregtare dhe palët e interesuara, që shërbejnë për të facilituar funksionimin dhe mbylljen në mënyrë të duhur dhe efektive. Ligji është aktualisht në proces plotësim-ndryshimi, projektligji është aprovuar në Qeveri më 20.10.2017.

Sa i përket **korvizës institucionale**, institucioni bartës për këtë është Agjencia për Regjistrimin e Bizneseve të Kosovës (ARBK), në Ministrinë e Tregtisë dhe Industrisë. ARBK kryen regjistrimin e të gjitha organizatave të biznesit vendore dhe të huaja në përputhje me Ligjin nr. 02/L-123 për Shoqëritë Tregtare dhe Ligjin nr. 04/L-006 për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit në fuqi për Shoqëritë Tregtare. Agjencia siguron informacion dhe bashkëpunon me Zyrën e Statistikave, Administratën Tatimore, Doganat, Shërbimin Policor dhe agjencive të tjera. Më tej, ajo regjistron të gjitha bizneset e reja, modifikimet e të dhënave të biznesit, mbylljes së bizneseve, lëshimin e certifikatës së regjistrimit me numër fiskal, certifikatën e tatimit mbi vlerën e shtuar, certifikatën e import-eksportit, si dhe ofron informata dhe formularët falas.

Ndërsa lidhur me **kapacitetet administrative** të ARBK, agjencia përbëhen nga drejtoria për çështje administrative dhe regjistrimit të biznesit dhe 3 sektorë (Aprovuesit, Përpunimi i të dhënave dhe kolaterali). Përveç kësaj, ajo ka hapur 28 qendra komunale afariste one stop shop.

Sa u përket politikave dhe reformave Kosova ka bërë përparim në lehtësimin e fillimit të një biznesi dhe lehtësimin e ofrimit të shërbimeve përmes konceptit one stop shop. Procedurat për hapjen e biznesit janë thjeshtësuar dhe shkurtuar dhe kjo mund të bëhet ose në cilëndo qendër komunale të ARBK-së varësisht nga lokacioni i shtrimit të aktivitetit të entitetit aplikues. Për bizneset individuale dhe ortakëritë, regjistrimi bëhet brenda 1 (një) dite. Ndërsa për shoqëritë aksionare dhe ato me përgjegjësi të kufizuar (L.L.C)

regjistrimi bëhet brenda 2-3 ditëve. Kjo evidentohet edhe në Rpaortin e fundit të Të Bërit Biznes 2017 të Bankës Botërore ku Kosova ka pasur përparim për 14 pozita sa i përket nisjes së biznesit (nga pozita e 27 në vitin paraprak, në atë të 13)¹⁰.

Ndërsa në vlerësimin e përgjithshëm, të Të Bërit Biznes 2017, Kosova ka pasur një përmirësim për 4 pozita në rankim (nga pozita 64 një vit më herët, në atë të 60). Ngritje të konsiderueshme në rankim ka pasur edhe sa i përket *pagesës së taksave* (për 14 pozita) dhe *tregtisë ndërkuftare* (për 4 pozita). Rënie të madhe ka pasur në kriterin për lejet ndërtimore (4 pozita) dhe sa i përket furnizimit me energji elektrike. Sidoqoftë, vështirësitë kryesore për bizneset mbeten në qasjen në financa, në veçanti për bizneset e udhëhequra nga gratë, zgjidhjen efektive të kontesteve në sistemin gjyqësor, furnizimin me energji elektrike dhe zbatimin e kontratave. Një nga çështjet që pengon zhvillimin e biznesit është edhe shkalla e informalitetit në ekonomi (shih për shembull Raportin e KE-së për Kosovën të Komisionit Evropian. Për më shumë rreth reformave në këtë fushë, shih Kapitullin 20 për ndërmarrjet dhe industrinë.

Në vitin 2016, numri i përgjithshëm i ndërmarrjeve të reja të regjistruara ishte me i madh se numri i ndërmarrjeve të reja të regjistruara në vitin 2015. Numri total i ndërmarrjeve të reja është rritur me rreth 6%, nga 9,833 në vitin 2015 në 10,424 në vitin 2016.

Tabela 2.2. Numri i bizneseve të regjistruara 2012-T2 2017

Përshkrimi	2012	2013	2014	2015	2016	TM1 2017	TM2 2017
Të regjistruara	9,576	9,420	9,404	9,833	10,424	2,850	2,237
Të shuara	1,081	1,508	1,671	2,205	2,360	445	445

Burimi: Repertori Statistikor mbi Ndërmarrjet Ekonomike në Kosovë TM2 2017, ASK

Sa i përket **madhësisë së sektorit privat**, pjesëmarrja e sektorit privat në BPV lëviz midis 83 dhe 85 pikë të përqindjes në periudhën 2015-2020 siç shihet në tabelën më poshtë. Investimet private pritet të zvogëlohen nga 21% në vitin 2016 në 20% në vitin 2017. Konsumi privat bazuar në projeksionet për vitin 2017 pritet të ketë një rënie të lehtë krahasuar me vitin paraprak.

Tabela 2.3. Pjesëmarrja e sektorit privat në BPV, në%

Përshkrimi	2015	2016 (vl.)	2017 (proj.)	2018 (proj.)	2019 (proj.)	2020 (proj.)
Konsumi privat	85%	85%	84%	84%	83%	83%
Investimet private	21%	21%	20%	20%	20%	21%

Burimi: KASH 2018-2020

Sipas kërkesës së organizatave të shoqërisë civile që merren me barazi gjinore, këto statistika duhet të plotësohen me të dhëna sipas gjinisë.

Rregullat ligjore që rregullojnë mjedisin afarist

Mjedisi afarist, sistemi gjyqësor dhe kapacitetet administrative

Sistemi gjyqësor është faktor shumë i rëndësishëm për zhvillimin ekonomik të vendit dhe luan rol kyç në lehtësimin e investimeve, mbrojtjen adekuate të të drejtave kontraktuale të bizneseve dhe rritjen e sektorit privat. Ky sistem është i rregulluar më Kushtetutën e Republikës së Kosovës, Ligjin për gjykatat, Ligjin për Këshillin Gjyqësor të Kosovës. Ligji për gjykatat ka përcaktuar 7 gjykata Themelore të shkallës së parë në territorin e Republikës së Kosovës. Gjykata Themelore janë të ndara në regjione dhe atë si vijon: Gjykata Themelore e Prishtinës, Gjykata Themelore e Gjilanit, Gjykata Themelore e Prizrenit, Gjykata Themelore në Gjakovë, Gjykata Themelore e Pejës, Gjykata Themelore e Ferizajt, dhe Gjykata Themelore e Mitrovicës.

Organizimin e Brendshëm të Gjykatës Themelore ligji për gjykatat ka përcaktuar si në vijim:

¹⁰ <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/kosovo>.

- Departamenti për Çështjet Ekonomike që vepron në Gjykatën Themelore në Prishtinës, për gjithë territorin e Republikës së Kosovës;
- Departamenti për Çështjet Administrative që vepron në Gjykatën Themelore në Prishtinës, për gjithë territorin e Republikës së Kosovës;
- Departamenti për Krimet e Rënda që vepron në selinë e secilës Gjykatë Themelore;
- Departamenti i Përgjithshëm që vepron në selinë e secilës Gjykatë Themelore, si dhe në secilën degë të Gjykatës Themelore;
- Departamenti për të Mitur, që vepron në kuadër të gjykatave themelore.

Ligji për gjykata ka përcaktuar Gjykatën e Apelit si gjykatë e shkallës së dytë, me jursdikcion territorial në gjithë Republikën e Kosovës e cila ka në strukturën e saj organizative edhe Departamentin për Çështjet Ekonomike. Gjykata Supreme e Kosovës është instanca më e lartë gjyqësore në Kosovë. Gjykata Supreme përfshin kolegjin e apelit të Agjencisë Kosovare të Pronës si dhe Dhomën e Posaçme të Gjykatës Supreme, gjyqtarët e së cilës janë pjesë e Gjykatës Supreme. Kushtetuta dhe Ligji për Këshillin Gjyqësor të Kosovës parashohin që propozimi të Presidenti për emërimin, riemërimin dhe shkarkimin e gjyqtarëve është kompetencë e Këshillit Gjyqësor të Kosovës. Në bazë të ligjit, organizimi, mbikëqyrja dhe funksionimi i duhur i gjykatave është kompetencë e Këshillit Gjyqësor të Kosovës. Në sistemin gjyqësor janë duke punuar 350 gjyqtarë.

Në lidhje me të drejtën e pronës, neni 119 pika 1 i Kushtetutës së Republikës së Kosovës siguron një mjedis të favorshëm ligjor për ekonominë e tregut, lirinë e aktiviteteve ekonomike dhe sigurinë e pronës publike dhe private. Me këtë, forma e pronës publike dhe pronës private njihet si kategori kushtetuese. Me Kushtetutë garantohet e drejta e pronësisë, dhe ofrohen garanci të cilat përjashtojnë mundësinë e privimit në mënyrë arbitrare nga prona. Pasi që llojet e pronës janë përcaktuar me Kushtetutë, rregullimi i përmbajtjes së tyre i delegohet legjislativit. Legjislativi ka nxjerrë Ligjin nr. 03/1-154 për Pronësinë dhe të Drejtat tjera Sendore (ky ligj është në proces të rishikimit), i cili rregullon krijimin, përmbajtjen, bartjen, mbrojtjen dhe shuarjen e të drejtave sendore si dhe rregullon pronësinë dhe të drejtat sendore të kufizuara si posedimin, të drejtat sendore të sigurimit si dhe të drejtat sendore të shfrytëzimit, ndërsa ende nuk ka një ligj që rregullon pronën publike në përgjithësi. Hulumtime të ndryshme tregojnë që gratë dhe vajzat kanë qasje më të kufizuara në pronë.

Qeveria e Kosovës me qëllim të përmirësimit të kornizës politikave për të drejtat pronësore, në dhjetor 2016 ka miratuar Strategjinë Kombëtare për të Drejtat Pronësore e cila përcakton vizionin strategjik për sigurimin e të drejtave. Aspektet kryesore të strategjisë kanë të bëjnë me përmirësimin e kornizës ligjore me qëllim të thjeshtësimit dhe lehtësimit të procedurave dhe krijimit të parakushteve për zhvillim të qëndrueshëm ekonomik.

Në vitin 2017 është finalizuar koncept dokumenti për ndryshimin e ligjit për trashëgiminë dhe noterinë, miratimi i Projektligji për Noterinë pritet të miratohen në Qeveri më 27.10.2017 dhe miratimin i tij në Kuvendin e Kosovës në vitin 2018. Sa i përket intervenimit për njohjen juridike e të drejtave pronësore de facto, që burojnë nga kontratat joformale dhe të parandalimit të informalitetit dhe jokonsistencës, do të bëhet përgatitja e koncept dokumenteve për ndryshimet e ligjeve për pronën dhe të drejtat tjera sendore, ligjit për procedurën kontestimore dhe për procedurën jokontestimore në vitin 2017 dhe miratimin e tyre nga Kuvendi i Kosovës në vitin 2018. Gjithashtu do të hartohet dhe miratohet ligji i integruar mbi kadastrën, i cili do ta përfshinte Ligjin për kadastrën, Ligjin për THRDPP –në, dhe Ligjin për hipotekën që do të kërkonte organizimin vertikal të kadastrës (2018).

Në kuadër të regjistrimit të të drejtave pronësore, do të bëhet një analizë e plotë lidhur me procedurat e Agjencisë së Kadastrit, dhe hartimi i politikave të cilat sigurojnë regjistrim të saktë që do ta ndihmonte efikasitetin, thjeshtësinë, përballueshmërinë ekonomike, transparencën dhe parashikueshmërinë e procesit të regjistrimit. Me qëllim të thjeshtësimit të procedurave të regjistrimit dhe uljes kostos përkatëse, do të

shfuqizohen tatimet komunale për bartjen e pronësisë dhe do të zbatohen vetëm tarifat e parapara me UA 08/2014 mbi tarifat për Shërbimet e Regjistrimit të të Drejtave mbi Pronën e Paluajtshme nga Zyrat Kadastrale Komunale (2018). Intervenimet në kuadër të këtij prioriteti do të përfshijnë gjithashtu edhe aktivitete përkatëse të informimit dhe ngritjes së kapaciteteve që do të shtrihen gjatë vitit 2018 dhe 2019. Gjithashtu, gjatë vitit 2017 është punuar në përgatitjen e Koncept Dokumentit për sigurimin e të drejtave pronësore të shtetasve dhe kompanive të BE-së sipas Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit, ky koncept dokument pritet të miratohet nga Qeveria në Nëntor 2017.

Krijimi i një sistemi efektiv të të drejtave të pronësisë krijon siguri ligjore për investitorët dhe rrjedhimisht rrit mundësitë për investime, ndërsa kjo u krijon shtetasve më shumë mundësi për të përdorur pronën si kolateral dhe për këtë arsye përmirëson qasjen në financa. Në përgjithësi, ndikimi përfshinë gjithashtu përmirësimin e indikatorëve të Bankës Botërore për mjedisin e të bërit biznes, sikurse: ulja e kostos së regjistrimit të pronës, ulja e numrit të përgjithshëm të procedurave me ligj për regjistrimin e pronës, numrin e ditëve që nevojitet për regjistrimin e pronës, përmirësimin e indeksit të administrimit të tokës (besueshmëria e infrastrukturës, transparenca e informatave, mbulimi gjeografik dhe zgjidhja e kontesteve mbi tokën).

Në kuadër të **reformës së sistemit të drejtësisë**, për të siguruar pavarësinë, paanshmërinë, transparencën, dhe për të ngritur efikasitetin e gjyqësorit, Qeveria e Kosovës miratoi katër ligjet e pakos së gjyqësorit (Ligjin për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për Gjykatat, Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për Prokurorin e Shtetit, Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për Këshillin Prokurorial, Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për Këshillin Gjyqësor).

Korniza ligjore për **fushën e ndërmjetësimit** rregullohet me *Ligjin nr. 03/l-057 për Ndërmjetësim*. Nga praktika e deritanishme zbatimi i formave alternative të zgjidhjes së mosmarrëveshjeve ka rezultuar shumë i mirë.

Mirëpo, nga analizat dhe rekomandimet e sugjeruara në praktikë është konkluduar se duhet të ketë një koordinim më i mirë në mes të qendrës së ndërmjetësimit si dhe Gjykatës apo Prokurorisë dhe të jetë e sqaruar më tepër roli dhe rëndësia e qendrës së ndërmjetësimit, tarifat e administrimit të rastit të ndërmjetësuar në një qendër të ndërmjetësimit, dhe mbulimi i kostos financiare nga buxheti i Republikës së Kosovës.

Një ndër inovacionet e **procedurës përmbartimore**, dhe e cila ndikon në zbatueshmërinë e vendimeve, u arrit me anë të ligjit 04/L-139 për Procedurën përmbartimore, i cili zhvendosi përmbartimin prej gjykatave tek përmbartuesit privat, të cilët emërohen nga Ministria e Drejtësisë për kryerjen e autorizimeve publike të besuara, në përjashtim të kompetencës për të vendosur në procedurën e përmbartimit dhe të zbatoj përmbartimin në të gjitha çështjet nga e drejta familjare dhe kthimin e punëtorëve dhe shërbyesve civil në punë dhe kompensimet tjera.

Në fillim problem me të madh ka shkaktuar titulli përmbartues privat, sepse debitorët nuk e trajtonin si institucion të themeluar në bazë të ligjit. Vendosja sipas prapësimit po e zvarrit Gjithashtu procedurën sepse sipas ligjit nuk ka një afat në bazë të cilit gjykatat duhet të vendosin në lidhje me prapësimin e debitorit. Sipas ligjit prapësimi duhet të dorëzohet në gjykatë, dhe kjo çështje është rregulluar me një qarkore të Gjykatës Supreme me të cilën është rregulluar dorëzimi i prapësimeve në zyrat përmbartuese.

Ndërsa sa i përket efikasitetit të sistemit gjyqësor, Këshilli Gjyqësor i Kosovës ka deleguar përgjegjësitë nga Sekretariati i Këshillit Gjyqësor në gjykata në fushat e personelit, financave, prokurimit dhe logjistikës me qëllimin e rritjes së efikasitetit të sistemit.

Agjencia e Pronës është themeluar si një agjenci e pavarur me mandat për pranimin, regjistrimin dhe zgjidhjen e kontesteve pronësore për pronat e paluajtshme private përfshirë pronën bujqësore dhe

komerciale (që burojnë nga periudha e luftës 1998-1999). Vendimet e marra nga Komisioni për Kërkesa Pronësore i Agjencisë mund të apelojnë vetëm në Gjykatën Supreme të Kosovës.

Sfidat kryesore të sistemit gjyqësor në Kosovë bazuar edhe në raportet ndërkombëtare përfshirë Raportin e për Vendin konsistojnë në zbatimin efektiv të kornizës gjyqësore, forcimin e kapaciteteve për funksionim efektiv dhe zgjidhjen e numrit të madh të lëndëve të grumbulluara. Kjo do të kontribuonte në përmirësimin e ambientit për të bërë biznes.

Sa i përket **të drejtës së regjistrimit të pronës përmes sistemit kadastral**, regjistri i të drejtave të pronës së paluajtshme rregullohet me legjislacionin e mëposhtëm:

- Ligji mbi Hipotekat nr. 2002-4;
- Ligji mbi Themelimin e Regjistrimit të të Drejtave mbi Pronën e Paluajtshme nr. 2002-5;
- Ligji për ndryshime dhe plotësime të Ligjit për kadastrën nr. 02 L-96;
- Ligji nr. 04_L-009 për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit 2002 5 për themelimin e regjistrimit të të drejtave të pronës së paluajtshme;
- Ligji për Kadastër nr. 04-L/013;
- Ligji nr. 04/L-071 për sistemin e adresave;
- Ligji për Kadastrën nr. 2003/25 (ligji paraparak); dhe
- Ligji mbi Plotësimet dhe ndryshimet e Ligjit të RDPP 2003-13.

Sipas kërkesës së organizatave të shoqërisë civile që merren me barazi gjinore, kjo rregullativë duhet të sigurojë që të gjitha të dhënat e sistemit kadastral duhet të jenë të ndara sipas gjinisë.

Ndërsa legjislacioni zbatues përbëhet nga rreth 15 udhëzime administrative. Të drejtat pronësore regjistrohen duke u mbështetur në dispozitat e Ligjit nr. 04/L-009 për Regjistrin e të drejtave të pronës së paluajtshme, sipas të cilit regjistrohen në bazë të:

- vendimit të plotfuqishëm të gjykatës;
- vendimit të organit administrativ shtetëror;
- kontratës për bartjen e së drejtës së pronës së paluajtshme të vërtetuar nga organi kompetent;
- vendimit apo kontratës për privatizim të lëshuara nga Agjencia kosovare e privatizimit;
- vendimit të Komisionit për rindërtimin e kadastrës;
- vendimit të Komisionit për rregullimin e tokave; dhe
- dokumentit tjetër që me ligje të veçanta parashihet regjistrimi i të drejtave pronësore.

Regjistri i kadastrave mbahet në formë elektronike në nivel vendi, ndërsa i gjithë dokumentacioni kadastral mbahet në nivel të komunave si dhe shërbimet qytetarëve iu ofron në afërsi me vendbanimin d.m.th. në secilën komunë.

Të drejtat e pronave të paluajtshme përfshijnë pronësinë, hipotekat, servitutet, të drejtat e shfrytëzimit të pronave komunale, publike, shoqërore dhe pronave shtetërore; dhe barrët dhe ngarkesat pronësore.

Agjencia Kadastrale Kosovës (AKK) është institucion publik për regjistrimin, mbajtjen dhe përditësimin e të drejtave të pronarëve mbi pronën e paluajtshme. Agjencia është autoriteti qendror për mirëmbajtjen e bazës së të dhënave kadastrale, për mirëmbajtjen e regjistrave pronësorë, për hartografi dhe për GIS. Gjithashtu është autoriteti qendror për infrastrukturën e të dhënave gjeohapësinore. Agjencia është përgjegjëse për certifikimin e personave në Zyrat Komunale Kadastrale dhe licencimin e kompanive dhe gjeodetëve për kryerjen e matjeve kadastrale. Organizimi është në nivel vendi, dhe disa të drejta dhe detyrime janë të deleguara në bazë të ligjit për kadastër në pushtetin lokal, përkatësisht tek Zyrat Komunale Kadastrale. Aktivitetet e zyrave komunale janë të lidhura dhe pasqyrohen në bazën qendrore të të dhënave të Agjencisë.

Në vitet e fundit sistemi kadastral është konsoliduar dhe zhvilluar në shumë aspekte përfshirë projektet kryesore për rindërtimin e informacioni kadastral, regjistrimin e pronave të paluajtshme në 50 zona kadastrave në gjithë vendin me asistencë nga Banka Botërore, zhvillimin e databazës, regjistrimin e ndërtesave (që nuk ka ekzistuar më parë), sistemin e adresave (nga viti 2014 ka filluar të zbatohet edhe në nivel lokal), përpilimin e hartës topografike përfshirë hartat topografike digjitale, rëlevimet aerofotografike (janë bërë 4 rëlevime nga viti 2001, i fundit në 2013). Gjithashtu me asistencë të qeverisë Norvegjeze është ndërtuar gjeoportali - një ueb portal i cili paraqet informata gjeografike nga burime të ndryshme në mënyrë të unifikuar. Qëllimi kryesor i tij është ofrimi i shërbimeve online duke mundësuar qasje në të dhëna hapësinore për të interesuarit. Këto zhvillime të sistemit kadastral kontribuojnë në lehtësimin e ambientit afarist duke ofruar shërbime më të mira për regjistrimin dhe menaxhimin e pronës, planifikimin hapësinor, ndihmesë në sistemin tatimor dhe në dizajnimin e politikave publike në shumë fusha. Gjithashtu kjo do t'i mundësojë sistemit gjyqësor zbatim më efikas të parimit të ligjshmërisë dhe të drejtave pronësore.

Për të rritur kapacitetet dhe menaxhimin efektiv të institucioneve publike të sistemit kadastral, do të bëhet organizimi vertikal i sistemit. Kjo e bën më të lehtë të menaxhohet sistemi i kadastrës të pronës së paluajtshme si dhe stafi i cili bënë regjistrimin, mbajtjen dhe përditësimin e të dhënave, përfshirë këtu edhe ndarjen e të dhënave sipas gjinisë, pasi që do të organizohet nga një qendër.

Regjistrimi i të drejtave pronësore bëhet në Zyrat Kadastrale Komunale (ZKK) e cila evidencë monitorohet në bazë ditore, ndërsa publikohet çdo ditë ueb faqe te AKK-së.¹¹ Afati ligjor për aplikimin tek zyrat kadastrave për transaksionet e shitblerjes, trashëgimisë, pengut është 30 ditë. Por bazuar në të dhënat e fundit të zyrave kadastrave ky proces kryhet mesatarisht për 10 ditë.

Kosova renditet në vendin e 33-të për regjistrimin e pronës në Raportin e Bankës Botërore "Të Bërit Biznes" 2017¹², që është rangimi më i lartë nga të gjitha vendet në regjion. Koha që kërkohet për regjistrim të pronës së paluajtshme është 27 ditë që është vetëm pesë ditë më shumë sesa në regjionin e Evropës dhe Azisë Qendrore (sipas Raportit Të Bërit Biznes 2017 të Bankës Botërore). Ndërsa kërkohen vetëm 6 procedura për regjistrim të pronës, dallim relativisht jo i madh në krahasim me numrin e procedurave në gjithë regjionin e Evropës dhe Azisë Qendrore (5.3).

Liberalizimi i çmimeve

Ligji nr. 03/L-185 për Rregullatorin e **Energjisë**, rregullon funksionimin e Zyrës së Rregullatorit për Energji, përfshirë kushtet për dhënien e licencave për kryerjen e aktiviteteve në fushën e energjisë, procedurat për dhënien e autorizimeve për ndërtimin e kapaciteteve të reja prodhuese, krijimin dhe funksionimin efikas të tregjeve konkurruese të energjisë si dhe kriteret për rregullimin e tarifave dhe kushtet për furnizim me energji. Kjo përfshin energjinë elektrike, ngrohjes dhe gazit natyror. Bazuar në këtë ligj, rregullatori ka autoritetin dhe përgjegjësinë të miratojë metodologjitë tarifore të përgatitura nga Operatori i Sistemit të Transmisionit, Operatori i Tregut dhe Operatori i Sistemit të Shpërndarjes për tarifave e vendosura për shërbimet e tyre të rregulluara të energjisë dhe të sigurojë se ato janë proporcionale dhe që zbatohen në mënyrë jodiskriminuese. Tarifave për konsumatorin fundor do të reflektojnë plotësisht koston nga ndërmarrja e energjisë.

Sa i përket **tarifave të shërbimeve publike të ujit dhe kanalizimit**, bazuar në Ligjin 05/L-042, tarifave vendosen nga rregullatori i ujit dhe mbeturinave bazuar në kërkesën dhe fizibilitetin e ofrimit të shërbimeve të ujit dhe mbeturinave si dhe duke marrë parasysh qëndrueshmërinë e çmimeve nga perspektiva e konsumatorëve. Ligji nr. 05/L -042 për Rregullimin e Shërbimeve të Ujit është hartuar për këtë fushë dhe është miratuar nga Kuvendi i Kosovës, i publikuar më 14 Janar 2016. Metodologjia për caktimin e tarifave është e rregulluar me Rregullën për Caktimin e Tarifave për Shërbimet e Ujësjetës dhe Kanalizimit dhe Furnizimit me shumicë (R-02/ U&K).

¹¹ Të dhënat e përditësuara gjenden në:<http://akk-statistics.rks-gov.net/>

¹² <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/kosovo/#registering-property>.

ZRRUK aplikon tarifa tri-vjeçare (2015-2017) të cilat gjatë kësaj periudhe mund të rikonfigurohen nëse e nevojshme. Rregulatori monitoron eficiencën operacionale dhe financiare për të siguruar që tarifat përmbushin standardet relevante të ofrimit të këtyre shërbimeve. Rregulatori ka hartuar Kartën e Konsumatorëve që parasheh zhvillimin e marrëdhënieve kontraktuale ligjore midis ofruesve të shërbimeve dhe konsumatorëve gra dhe burra. Pra, Karta vendos obligimet dhe të drejtat ligjore të pjesëmarrësve. Për të siguruar cilësinë e ujit, rregullativa obligon secilin ofrues të shërbimeve që të jetë i pajisur me laborator testues për kontrollin e kualitetit të ujit.

Në bazë të Ligjit nr. 04/L-109 për **Komunikime Elektronike (LKE)**, ARKEP ka të drejtë që t'i imponojë ndërmarrjeve me fuqi të ndjeshme në treg detyrimin për kontrollimin e çmimeve dhe llogaritjen e kostos sipas dispozitave të nenit 35 të ligjit. Sipas nenit 40, rregulatori mund t'u imponojë ndërmarrjeve me fuqi të ndjeshme në treg (FNT) detyrimin për mbulimin e kostove dhe kontrollimin e çmimeve, duke përfshirë detyrimet për çmimet e bazuara në kosto dhe detyrimet lidhur me sistemet e llogaritjes së kostos, për ofrimin e llojeve specifike të interkonjeksionit dhe/ose qasjes, në situatë kur një analizë e tregut tregon mundësi të konkurrencës efektive që do të thotë që operatori përkatës mban çmimet në një nivel tepër të lartë, ose mund të zbatojë një ngjeshje të çmimeve, në dëm të shfrytëzuesve fundor.

Gjithashtu, në bazë të nenit 64 të ligjit, rregulatori për t'i mbrojtur interesat e shfrytëzuesve fundor dhe promovuar konkurrencën efektive, ka të drejtë të vendos nivelet më të larta të çmimit, ndërmarrë masa për kontrollim të tarifave individuale dhe të imponojë obligime për orientim të tarifave kah kostot apo çmimeve në tregjet e krahasueshme.

Në rast të zgjidhjes së mos marrëveshjeve në mes të operatoreve lidhur me interkonjeksion, gjatë zgjidhjes së mosmarrëveshjes rregulatori vendos edhe për çmimet e interkonjeksionit. Rasti i fundit kur ka vendosur ARKEP lidhur me këtë çështje është në vitin 2012 me vendimin nr. 271, çmimet për interkonjeksion janë caktuar për terminim të thirrjeve mobile MTR dhe terminim të thirrjeve fikse FTR, si dhe për çmimet e numrave 8X për shërbime të veçanta dhe 9X për shërbime me vlerë të shtuar. Pra, këtu janë vendosur çmimet me shumicë.

Në bazë të Ligjit nr. 03/L-173 për Shërbimet Postare, neni 6 paragrafi 1.3 përcakton se ARKEP miraton **tarifat për shërbimet universal dhe të rezervuara postare**, të propozuara nga operatori publik postar, si dhe në bazë të nenit 6 paragrafi 1.9, rregulatori mbikëqyrë përdorimin e tarifave të shërbimeve postare dhe propozon marrjen e masave ligjore në rast kur operatori postar nxjerr ose përdorë tarifa në kundërshtim me masat e përcaktuara me këtë ligj. Gjithashtu ARKEP me vendimin nr. 351 ka vendosur tarifatat për shërbimet universale postare.

Kompania publike TRAINKOS JSC ka opsionin e **caktimit të tarifave për hekurudhat** e Kosovës bazuar në Ligjin nr. 04/L-63.

Në **fushën e arsimit**, tarifatat e institucioneve private të arsimit caktohen lirshëm nga ato institucione të ofrimit të shërbimeve të edukimit. Ndërsa sipas Ligjit për Arsimin e Lartë¹³, Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë përmes legjislacionit sekondar cakton tarifatat maksimale që duhet paguar për studentët në institucionet publike të financuara nga ministria. Niveli i pagesës caktohet varësisht nga statusi rezidencial i studentit (Kosova apo jashtë Kosovës), natyra dhe kosto e programit të studimeve. Tarifatat që paguhen në arsimin e lartë përfshijnë tarifën e pranimit, pagesën vjetore, tarifën e ri-hyrjes në provime dhe pagesën për kartën studentore. Këto tarifa aprovohen nga institucionet respektive të arsimit dhe konfirmohen nga MASHT.

¹³ <http://masht.rks-gov.net/uploads/2015/06/2-ligji-per-arsimin-e-larte.pdf>.

Çmimet për **shërbimet shëndetësore** në sektorin privat caktohen në mënyrë të pavarur nga operatorët, ndërsa çmimet e shërbimeve shëndetësore të ofruara nga sektori publik janë të uniforme për të gjithë Kosovën. Ato caktohen nga Ministria e Shëndetësisë bazuar në analizën e kostos materiale dhe kostos së punës. Rregullimi i çmimit të produkteve medicinale dhe caktimi i marzhave për produkte medicinale dhe pajisje medicinale bëhet nga Agjencia për Produkte dhe Pajisje Medicinale dhe Ministria e Shëndetësisë në bashkëpunim me institucionet tjera të qeverisë bazuar në Ligjin nr. 2013/04-L-190 për Produktet dhe Pajisjet Medicinale.

Ndikimi i shtetit në tregun e produkteve

Sa i përket, **ndërmarrjeve të mëdha shtetërore**, aktualisht në Kosovë funksionojnë 8 ndërmarrje të mëdha publike qendrore me pronësi shtetërore (këtu nuk bënë pjesë Trepça). Me hyrjen në fuqi të ligjit nr. 05/L - 120 për Trepçen –shëndërrohet në " Trepça Sh.A." - shoqëri aksionare në pronësi 80% të aksioneve të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe 20% të aksioneve të janë të punëtorëve.

Në sektorin e energjisë operojnë KEK-u dhe KOSTT-i, në telekomunikacion PTK-ja dhe PK-ja, në transport vepron ndërmarrjet hekurudhore TrainKos dhe InfraKos, në sektorin e ujitjes vepron Ndërmarrja Ibër-Lepenci dhe në atë të ujësjellësit, Kompania Regjionale e Ujërave - Prishtina¹⁴. Vlera e aseteve që kanë këto ndërmarrje publike është rreth 825 milion euro, kurse numri i të punësuarve gjithsej në to është 9,685 punonjës.

Sipas kërkesës së organizatave të shoqërisë civile që merren me barazi gjinore, këto statistika duhet të ndahen sipas gjinisë.

Në vitin financiar 2016 rezulton se nga gjithsej 7 ndërmarrje të mëdha publike qendrore, vitin kanë mbyllur me fitim financiar 2 ndërmarrje publike (KEK dhe KRU Prishtina), ndërsa 5 Ndërmarrjet tjera publike e kanë mbyllur vitin me humbje financiare. Të punësuar gjithsej në këto ndërmarrje publike janë 8,799 punëtorë.

Sa i përket **ristrukturimit të ndërmarrjeve**, në pajtim me dispozitat e Ligjit për Energjinë Elektrike dhe kushtet e Traktatit për Komunitetin e Energjisë mbi shthurjen/ristrukturimin e sektorit elektroenergetik, në vitin 2006 është themeluar Kompania Operatori i Sistemit të Transmetimit dhe Tregut të Energjisë Elektrike (KOSTT sh.a.) si subjekt i pavarur. Ky aktivitet më parë është zhvilluar në kuadër të Ndërmarrjes KEK.

Procesi i shthurjes së aktiviteteve brenda sektorit të energjisë elektrike ka vazhduar më pas me ndarjen e gjenerimit nga distribucioni dhe furnizimi me energji elektrike. Në kuadër të shthurjes së plotë të aktiviteteve të sektorit energjetik, Qeveria e Republikës së Kosovës, përmes vendimeve nr. 04/36 dhe 03/38 ka urdhëruar shthurjen ligjore të KEK sh.a., duke themeluar subjektin e ri ligjor: Kompania Kosovare për Shpërndarje dhe Furnizim të Energjisë Elektrike (KKDFE sh.a. /KEDS)dhe më pas është bërë privatizimi i kësaj kompanie. Në fund të vitit 2014 është ndarë ligjërisht aktiviteti i shpërndarjes nga ai i furnizimit duke u ndarë në dy kompani: KEDS si kompani e shpërndarjes dhe KES/CO si kompani e furnizimit.

Reformat strukturore në sektorin e energjisë janë ende në vazhdim dhe kanë për qëllim të sigurojnë konkurrencë në tregun e energjisë, sipas parimeve të përgjithshme të konkurrencës së hapur, mos-diskriminimit, transparencës, barazisë, respektimit të mbrojtjes së konsumatorëve dhe zhvillimit të qëndrueshëm të shoqërisë. Me c’rast, me hyrjen në fuqi të Ligjit për energjinë elektrike nr. 05/L - 085 (Gazeta Zyrtare nr. 26/21 Korrik 2016) të drejtat e Aksionarit për Ndërmarrjen Publike Qendrore “KOSTT” do të ushtrohen nga Kuvendi i Kosovës.

¹⁴ Në sektorin e ujit operojnë gjithsej 6 ndërmarrje rajonale ndërsa në atë të ujitjes 2.

Përveç në sektorin e energjisë, restrukturimi i ndërmarrjeve është bërë edhe në sektorët tjerë. Që nga 2008 janë restrukturuar Ndërmarrja e Post Telekomunikacionit PTK (nga Vala dhe Telekom) është ndarë Posta e Kosovës) dhe Hekurudhat e Kosovës ku janë ndarë në vitin 2011 entitete të veçanta afariste InfraKos dhe TrainKos.

Ndërmarrja Trepça me hyrjen në fuqi të ligjit nr. 05/L-120 për Trepçën –shndërrohet në “ Trepça Sh.A.” - shoqëri aksionare në pronësi 80% të aksioneve të Trepça Sh.A. janë të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe 20% të aksioneve të Trepça Sh.A. janë të punëtorëve. Struktura organizative, kapitali themeltar, menaxhimi dhe çështjet tjera organizative specifike të Trepça Sh.A, përcaktohen në statutin e shoqërisë aksionare sipas ligjit. Njësitë afariste të Trepça Sh.A janë: Minierat me Flotacion Trepça - Stan Tërg, Minierat me Flotacion Kishnicë dhe Artanë, Minierat me Flotacion Kopaonik - Leposaviç. Pritet të përfundoj studimi i fizibilitetit për Trepçën dhe bazuar në studimin e fizibilitetit dhe arsyeshmërinë ekonomike e financiare, në përbërje të Trepça Sh.A. formohen edhe këto njësi afariste: Metalurgjia e Plumbit; Metalurgjia e Zinkut; Industria Kimike.

Sa i përket, **ndihmës shtetërore**, Ligji i ri nr. 05/L-100 për Ndhimën Shtetërore vendosi bazën për zhvillimin e sistemit të ndihmës shtetërore, principet dhe procedurat për dhënien e ndihmës shtetërore. Ligji përmban definicionet bazë përfshirë atë të ndihmës shtetërore, vendos mekanizmin dhe kornizën për kontrollin e ndihmës shtetërore. Ai gjithashtu krijon bazën për themelimin e inventarit gjithëpërfshirës të ndihmave shtetërore dhe sistemin e raportimit. Ligji është miratuar nga Kuvendi më 23.12.2016. Ndërsa rregullat e acquis të kësaj fushe do të transpozohen përmes legjislacionit dytësor pas miratimit të ligjit.

Korniza institucionale konsiston në Komisionin e ndihmës Shtetërore dhe Zyrën për ndihmë shtetërore. Bazuar në ligj, Komisioni i Ndhimës Shtetërore është organi vendimmarrës i pavarur për ndihmë shtetërore. Komisioni përbëhet nga Kryesuesi (Ministri i Financave), dhe 4 anëtarë: Kryetari i Komisionit të Kuvendit për Buxhet dhe Financa, Kryetari i Komisionit të Konkurrencës, Përfaqësuesi i Asociacionit të Komunave, dhe Përfaqësuesi i shoqërisë civile. Pas kalimit të fazës tranzitore (pas vitit 2017), Komisioni i Ndhimës Shtetërore do të përbëhet nga 5 anëtarë ekspertë të pavarur me mandat 3 vjeçar të cilët do të zgjidhen nga Kuvendi pas një procesi selektimi të hapur dhe merititor. Anëtarët propozohen nga Komisioni i përbërë nga Kryetari i Komisionit për Mbikëqyrjen e Financave Publike, Kryetari i Komisionit për Buxhet dhe Financa i Kuvendit, Kryetari i Komisionit për Zhvillim Ekonomik.

Zyra për Ndhimën Shtetërore është përgjegjëse për marrjen, analizën dhe mbikëqyrjen e njoftimeve si dhe të dhënave të tjera lidhur me skemat e ndihmës. Zyra që nga themelimi funksionon me kapacitete jo të plota. Nga 6 zyrtar të lejuar me Ligjin për ndihmën shtetërore, zyra operon me vetëm 2 zyrtar: Drejtori dhe një zyrtarë Bazuar në ligjin e ri të ndihmës shtetërore, Zyra ka kaluar në Ministrinë e Financave kur pritet të nisë edhe rekrutimi i stafit të paraparë. Sipas kërkesës së organizatave të shoqërisë civile që merren me barazi gjinore, të gjitha mjetet e mbledhura do të ndahen në atë mënyrë që të përfitojnë gratë, burrat, vajzat dhe djemtë në mënyrë të barabartë, duke iu shërbyer nevojave dhe interesave të tyre të ndryshme. Për të arritur këtë, buxhetimi i përgjegjshëm gjinor duhet të zbatohet në të gjitha fazat e planifikimit financiar të ndihmës, monitorimit dhe vlerësimit. Për më shumë detaje rreth masave në këtë fushë, ju lutem shihni Kapitullin 8 Politikat e Konkurrencës.

Privatizimi dhe restrukturimi

Agjencia Kosovare e Privatizimit (AKP) është themeluar si një organ i pavarur publik i cili i ushtron funksionet dhe përgjegjësitë e saj me autonomi të plotë, në bazë të Kuvendit të Kosovës me Ligjin nr. 04 /L-034, mbi AKP-në. Agjencia Kosovare e Privatizimit (AKP), është e autorizuar për të administruar, shitur, transferuar dhe/ ose bërë likuidimin e ndërmarrjeve shoqërore dhe asetëve të tyre. Për të përmbushur këtë mision, Agjencia mban dhe administron çdo ndërmarrje (sipas mandatit të saj), në mirëbesim dhe për të mirën e pronarëve dhe kreditorëve të tyre, dhe i shet ose likuidon ndërmarrjet dhe asetet në përputhje me ligjin. AKP është themeluar si trashëgimtare e Agjencisë së Mirëbesimit të Kosovës (AKM) dhe të gjitha asetet dhe detyrimet e kësaj të fundit janë transferuar si asete dhe detyrime të AKP-së.

Procesi i transformimit të pronësisë shoqërore dhe privatizimit në Kosovë ka filluar me themelimin e AKM-së në vitin 2002. Metodatat e përdorura për privatizim të NSH-ve dhe asetet e tyre ishin Spin Off-i i rregull, Spin Off-i me kushte dhe Spin Off-i special. Përderisa Spin Off-i i Rregullt nuk ngërthen kushte në vete përveç çmimit më të lartë i cili është kryer në një rund të ofertave, Spin Off-i me kushte dhe Spin Off-i special përveç çmimit më të lartë (50% të pikave) ofertuesi fitues është përcaktuar edhe në bazë të zotimeve për punësim (25% pikave) dhe zotimeve për investim (25% pikave) të ofruara nga ofertuesit dhe për më tepër, kjo metodë përfshinte dy runde të ofertimit dhe në rundën e dytë kanë marr pjesë vetëm tre ofertuesit me çmim më të lartë nga rundi i parë.

Në përputhje me Ligjin nr. 04/L-034 për Agjencinë Kosovare të Privatizimit metoda e privatizimit përmes Spin Off-it special nuk përdoret nga AKP pasi që puna me spin off-et speciale, të cilat janë trashëguara nga AKM-ja, ka dëshmuar të jetë tejet komplekse për menaxhmentin dhe Bordin e AKP-së. Disa prej ndërmarrjeve të privatizuara me Spin Off Special kanë prolonguar tej mase përmbushjen e zotimeve për punësim dhe investime. Komplikimet kanë dalë për shkak të kontratave të lidhura bazuar në ligjin Anglez i cili nuk përkon me ligjet në fuqi në Kosovë. Privatizimi tani bëhet përmes dy metodave kryesore: Metodës së Spin Off-it dhe metodës së Likuidimit që ne e quajmë Shitje të Aseteve.

Numri total i ndërmarrjeve shoqërore të privatizuara deri më tani është 338 dhe në total që nga fillimi i procesit janë shitur 1494 asete. Ndërsa janë edhe përafërsisht 365 ndërmarrje shoqërore që kanë një numër prej 1966 aseteve për t'u shitur. Gjatë gjithë procesit të privatizimit nga 338 NSH janë krijuar gjithsej 768 ndërmarrje të reja dhe 684 asete përmes likuidimit. Ndërsa zhvillimet kryesore sa i përket rezultateve financiare të fondeve në mirëbesim janë të përmbledhura në tabelën më poshtë.

Tabela 2.4. Përmbledhje e rezultateve financiare të fondeve në mirëbesim: hyrjet kryesore gjatë tërë procesit, deri më 29 shtator 2017

Përshkrimi	Shumat
Të hyrat nga shitjet e aseteve (ndërmarrjet e reja dhe shitja e aseteve në likuidim dhe shitja e banesave)	686,974,323
Të hyrat nga komercializimi	5,021,319
Të hyrat nga qiraja e rregullt	25,783,072
Tarifa për pjesëmarrjen në tenderat e shijtes	10,436,364
Të hyra të tjera	6,831,395
Të hyrat nga interesi në bankë	34,844,700
Gjithsej Pranimet	770,904,372.94
Shpenzimet/Shpërndarja	
20% i punëtorëve transferuar në BSPK	117,560,065
Ofruesi i Shërbimeve Profesionale (Autoriteti i Likuidimit)	15,087,930
Mallra dhe shërbime	13,746,742
Shërbime publike	1,823,959
Tatimet	4,611,149
Vendimet e gjykatave/përmblyesve (depozita dhe taksa)	1,793,994
Transferimi i mjeteve 5% për mbulimin e aktiviteteve të AKP-së	38,248,000
Të tjera	741,319
Pagesat ndaj kreditorëve të NSh-së	22,591,827
Fondet tepriçë transferuar Qeverisë	90,244,911
Gjithsej Shpenzimet/Shpërndarja	306,449,896.45
Gjendja bankare	464,454,476

Procesi i likuidimit

Bordi i Drejtorëve të Agjencisë ka miratuar fillimin e procesit të likuidimit për 500 Ndërmarrje Shoqërore deri më 30 Shtator 2017. Të arriturat në procesin e likuidimit janë pasqyruar në tabelën si më poshtë:

Tabela 2.5. Përmbledhje e aktiviteteve në lidhje me procesin e likuidimit

Përshkrimi	Tërë procesi (deri më 30 shtator 2017)
Numri i NSh-ve në likuidim	500
Numri i kërkesave të parashtruara të kreditorëve	90,781
Numri total i kërkesave të shqyrtuara (KL&AL)	90,479
Numri i NSh-ve të mbyllura sipas aktvendimeve të Dhomes së Posaçme të Gjykatës Supreme të Kosovës (DhPGjSK) - NSh-të pa asete apo pa kërkesa kreditore	16
Numri i raporteve përfundimtare dorëzuar nga AL-të në DhPGjSK për mbyllje të NSh-së (në pritje të vendimit)	0
Numri i raporteve të shpërndarjes përfundimtare apo të përkohshme të fondeve për kreditorët	151
Shuma e shpërndarjes tek kreditorët	22,803,234.95

Agjencia Kosovare e Privatizimit (AKP) është organ përgjegjës për procesin e privatizimit, përfshirë këtu edhe shpërndarjen e 20% për ish punëtorët e ndërmarrjeve shoqërore. Deri më 30 shtator 2017 AKP ka realizuar shpërndarjen për 46,088 punëtorë të kualifikuar të 310 ndërmarrjeve shoqërore në vlerë prej EUR 117,560,065. Agjencia ka nën administrim rreth 599 ndërmarrje shoqërore. Gjatë procesit të likuidimit dhe privatizimit, janë krijuar 769 ndërmarrje të reja dhe janë shitur 534 asete. Sipas kërkesës së OSHC-ve që

merren me barazi gjinore të dhënat e ndara gjinore për punëtorët e kualifikuar në mënyrë që të kuptohet edhe shpërndarja e të mirave nga aspekti gjinor në përputhje me kërkesat e Ligjit për Barazi Gjinore.

Funksionimi i tregut financiar

Kjo pjesë do të fokusohet kryesisht në stabilitetin dhe zhvillimin e sektorit financiar nga perspektiva e strukturës, madhësisë dhe efikasitetit të ndërmjetësimit financiar. Aspektet e natyrës legislative dhe kërkesat që dalin nga MSA do të elaborohen më gjerësisht në kapitujt tjerë relevant si kapitulli për lëvizjen e lirë të kapitalit dhe ai për shërbimet financiare.

Në Kosovë autoriteti i vetëm mbikëqyrës dhe rregullativ i institucioneve financiare është Banka Qendrore e Republikës së Kosovës (në vijim: BQK) e themeluar me Ligjin nr. 03/L-209 për Bankën Qendrore të Republikës së Kosovës. Objektivi parësor i BQK-së është nxitja dhe ruajtja e një sistemi të qëndrueshëm financiar duke përfshirë një sistem të sigurt dhe efikas të pagesave. Ky objektivi i BQK-së është i lidhur me detyrat dhe përgjegjësitë saj si përgjegjëse kryesore për licencimin, mbikëqyrjen dhe rregullimin e institucioneve financiare që operojnë në Republikën e Kosovës, siç janë bankat, institucionet mikro-financiare, institucionet financiare jo-bankare, kompanitë e sigurimit dhe fondet pensionale. Që nga themelimi i saj ka zhvilluar dhe zbatuar politika dhe praktika mbikëqyrëse të bazuara në standardet më të mira ndërkombëtare për rregullimin dhe mbikëqyrjen e institucioneve financiare në funksion të stabilitetit financiar në Kosovë, kryesisht të bazuara në Direktiva t e BE-së dhe standardet e nxjerra nga mekanizmat ndërkombëtar të njohur për përgatitjen dhe harmonizimin e standardeve në fushën e mbikëqyrjes së bankave, sigurimeve dhe pensione, siç janë BCBS, IAIS dhe IOPS.

Sistemi financiar përbëhet nga sektori bankar me 10 banka, sektori i sigurimeve me 15 kompani sigurimesh, fondet pensionale (2 fonde), sektori mikro-financiar me 18 IMF (13 nga të cilat janë në pronësi të huaj) dhe tregu i letrave me vlerë. Sistemi financiar ka vazhduar të zgjerohet në mënyrë të vazhdueshme duke arritur shkallën e ndërmjetësimit financiar në 90% e BPV-së deri në fund të vitit 2016 krahasuar me 84.5 përqind në vitin paraprak. Bankat janë ndërmjetësuesit financiar kryesor me rreth 61% të aseteve të sektorit financiar pasuar nga fondet pensionale dhe sektori i sigurimeve me 24% dhe 3%, respektivisht.

Në kuadër të BQK-së, si përgjegjës ekskluziv për licencimin, rregullimin dhe mbikëqyrjen e institucioneve financiare, janë themeluar departamentet dhe divizionet përkatëse për mbikëqyrjen e institucioneve financiare, si në vijim: Departamenti për Mbikëqyrjen e Bankave, Departamenti për Mbikëqyrjen e Sigurimeve, Departamenti për Licencim dhe Standardizim, Divizioni për Mbikëqyrjen e Fondeve Pensionale dhe Tregut të Letrave me Vlerë dhe Divizioni për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Parandalimin e Financimit të Terrorizmit, të cilët janë të vendosura në pjesën e Mbikëqyrjes Financiare.

Në vazhdimësi është investuar në zhvillimin profesional të stafit, të cilët kanë marr pjesë në shumë trajnime të organizuara nga institucione të njohura ndërkombëtare për organizimin e trajnimeve në fushën e bankave, sigurimeve dhe pensione si Rezerva Shtetërore e SHBA-ve (Federal Reserve), Fondi Monetar Ndërkombëtar (FMN), Banka Botërore (BB), Joint Vienna Institute, FSI, Banka Qendrore Evropiane (ECB) dhe bankat qendrore të vendeve të BE-së, si Deutsche Bundesbank, Banque De France etj. Në zhvillimin e projekteve të rëndësishme, BQK ka bashkëpunuar dhe është mbështetur nga këshilltar të FMN-së, BB-së dhe Thesarit Amerikan, por edhe nga institucione tjera ndërkombëtare.

Gjithashtu, me rritjen e volumit të punëve, kryesisht duke u bazuar në Planin Strategjik 2015-2019, ndërlidhur me harmonizimin e legjislacionit me Acquis të BE-së dhe kërkesat e parashikuara të MSA-së, BQK ka në fokus rritjen dhe avancimin e kapaciteteve përmes rekrutimit të stafit të ri dhe trajnimit të stafit ekzistues për specializime më të avancuara. Sipas kërkesës së organizatave të shoqërisë civile që merren me barazi gjinore, rekrutimi dhe trajnimi i stafit do të bëhet duke ofruar trajtim dhe mundësi të barabarta për gra dhe burra, dhe aplikimi i masave afirmative për inkurajimin e rekrutimit të gjinisë së nën përfaqësuar, në pajtim me Ligjin për Barazi Gjinore.

Sa i përket **bashkëpunimit**, BQK ka marrëveshje bashkëpunimi me autoritetet rregullative dhe mbikëqyrëse të vendeve të tjera, kryesisht vendeve ku janë të themeluara institucionet amë të bankave dhe kompanive të sigurimit me kapital të huaj, që operojnë në Kosovë. Gjithashtu, në kuadër të bashkëpunimit ndërkombëtar, BQK merr pjesë edhe në kolegje të organizuara nga mbikëqyrësit e bankave amë, si dhe në iniciativat rajonale dhe konferencat e organizuara ndërkombëtare në fushën e mbikëqyrjes së bankave, sigurimeve dhe pensioneve. BQK së fundi është pjesë edhe e Iniciativës së Vjenës e cila është një nismë me karakter ndërkombëtar ku përveç vendeve të Bashkimit Evropian marrin pjesë edhe vendet e rajonit si: Kosova, Shqipëria, Maqedonia, Bosnja dhe Hercegovina dhe Serbia. Qëllimi i kryesor i kësaj iniciative është avancimi i nivelit të bashkëpunimit në fushën e mbikëqyrjes bankare.

Zhvillimet në tregun financiar

Sektori bankar vazhdon të jetë i koncentruar nga bankat me pronësi të huaj, të cilat në vitin 2016 menaxhuan 88.9 përqind e aseteve dhe 91.4 përqind e kapitalit të sektorit bankar. Nga bankat me pronësi të huaj, pesë prej tyre kanë vend të origjinës Austrinë, Gjermaninë, Slloveninë, Shqipërinë dhe Serbinë, tri kanë vend të origjinës Turqinë (figura 34) përderisa vetëm dy banka operojnë me pronësi vendore.

Në vitin 2016, sektori bankar shënoi rënie të shkallës së koncentrimin bankar. Shprehur si raport i aseteve të tri bankave më të mëdha ndaj gjithsej aseteve të sektorit, shkalla e koncentrimin bankar shënoi rënie nga 64.3 përqind në vitin 2015 në 62.7 përqind në vitin 2016. Rënia e shkallës së koncentrimin të tregut vërehet edhe përmes rënies së vazhdueshme të Indeksit Herfindahl-Hirschman (IHH). Në strukturën e aseteve, kategoria e kredive shënoi rënie për 1.4 pikë përqindje të shkallës së koncentrimin, krahasuar me rënie prej 1.3 pikë përqindje të koncentrimin në depozita. Rënia e koncentrimin, si në kredi ashtu edhe në depozita, erdhi si rezultat i rritjes më të shpejtë të këtyre zërave nga ana e bankave më të vogla. Në vitin 2016, tri bankat më të mëdha shënuan rritje vjetore të kredive prej 8.3 përqind, përderisa kreditë e bankave të tjera shënuan rritje prej 14.9 përqind. Për sa i përket depozitave, tri bankat më të mëdha shënuan rritje vjetore prej 6.9 përqind, krahasuar me rritjen prej 13.2 përqind në bankat e tjera.

Pozita e likuiditetit të sektorit bankar vazhdon të jetë në nivel të qëndrueshëm, përkundër rritjes së përshpejtuar të kreditimit që ndikoi në rritjen e raportit të kredive ndaj depozitave në 77.0 përqind. Raporti i mjeteve likuide ndaj detyrimeve afatshkurtra qëndroi në 41.5 përqind, që është mjaft mbi minimumin rregullator prej 25 përqind. Pozita e kapitalizimit të sektorit vazhdon të reflektoj qëndrueshmëri dhe aftësi të lartë të sektorit bankar për të përballuar humbjet potenciale. Treguesi i kapitalizimit zbriti në 17.9 përqind si rezultat i rënies së kapitalit të klasit të dytë, por cilësia e kapitalit rregullativ vazhdoi rritjen për të tretin vit radhazi si rezultat i rritjes së kapitalit të klasit të parë të mbështetur nga profiti i akumuluar ndër vite. Rrjedhimisht, pjesëmarrja e kapitalit të klasit të parë në gjithsej kapitalin rregullativ në dhjetor 2016 arriti në 88.7 përqind nga 87.7 një vit më parë.

Norma edhe ashtu e ulët e kredive joperformuese në sektorin bankar shënoi rënie të mëtutjeshme gjatë vitit 2016. Raporti i kredive joperformuese (KJP) ndaj gjithsej kredive në dhjetor 2016 zbriti në 4.9 përqind krahasuar me 6.2 përqind një vit më parë. Rënia e normës së KJP-ve reflekton si rritjen vjetore të kreditimit prej 10.4 përqind ashtu edhe përmirësimin e theksuar të cilësisë së portofolit kreditor, ku vlera e kredive jo-përformuese shënoi rënie vjetore prej 12.1 përqind.

Norma mesatare e interesit në kredi vazhdoi trendin rënës si te kreditë ndaj ndërmarrjeve ashtu dhe te kreditë ndaj ekonomive familjare. Norma mesatare e interesit në kreditë ndaj ndërmarrjeve zbriti në 6.8 përqind. Të gjitha kategoritë e kredive të reja ndaj ndërmarrjeve u karakterizuan me rënie të normave të interesit. Norma mesatare e interesit për kreditë investuese zbriti në 6.7 përqind, ndërsa norma e interesit për kreditë jo-investuese zbriti në 7.0 përqind.

Normat e interesit u zvogëluan për të gjitha kategoritë e kredive ndaj ndërmarrjeve sipas afatit të maturimit, përveç të atyre me afat maturimi 'mbi 1 deri në 2 vite'. Kjo kategori, që njëherësh ka edhe normën më të lartë të interesit prej 7.8 përqind, u karakterizua me një rritje të normës së interesit për 0.4

pikë përqindje në vitin 2016. Zvogëlimi më i theksuar i normës së interesit në 6.8 përqind nga 8.0 përqind u shënuar te kreditë ndaj ndërmarrjeve me afat maturimi 'deri në 1 vit'.

Me rënie të normave të interesit u karakterizuan të gjitha kategoritë e kredive sipas veprimtarive ekonomike. Rënia më e theksuar e normës së interesit ishte në kreditë ndaj sektorit të shërbimeve, që në vitin 2016 zbriti në 6.8 përqind. Norma mesatare e interesit në kreditë ndaj sektorit të bujqësisë shënoi rënien e dytë më të lartë duke u zvogëluar në 6.7 përqind dhe njëherit duke rënë në nivelin më të ulët në kuadër të veprimtarive ekonomike. Sektori i industrisë gjithashtu u karakterizua me rënie të normës së interesit në 7.0 përqind.

Sa i përket kredive ndaj ekonomive familjare, norma mesatare e interesit u zvogëlua në 7.9 përqind nga 8.4 përqind sa ishte në vitin 2015. Zvogëlimi më i theksuar i normës së interesit u regjistrua te kreditë hipotekare në 6.1 përqind. Ndërsa, në kreditë konsumuese norma e interesit u zvogëlua lehtësisht në 8.3 përqind.

Treguesit e profitabilitetit vazhdojnë të qëndrojnë në nivel të lartë në sektorin bankar. Megjithatë, si rezultat i rënies së profitit, Kthimi në Mesataren e Aseteve (KMA) zbriti në 2.3 përqind, ndërsa Kthimi në Mesataren e Kapitalit (KMK) zbriti në 19.7 përqind.

Treguesi i përgjithshëm i efikasitetit, i shprehur përmes raportit të shpenzimeve ndaj të hyrave të përgjithshme, gjithashtu shënoi përkeqësim të lehtë krahasuar me vitin paraprak. Ky raport u rrit në 67.3 përqind, si rezultat i rritjes së shpenzimeve dhe i rënies së të hyrave.

Raporti i të hyrave nga interesi ndaj mesatares së aseteve që sjellin interes ka shënuar rënie për 0.6 pikë përqindje, si pasojë e rritjes së aseteve që sjellin interes në njërin anë dhe rënies së të hyrave nga interesi në anën tjetër. Gjithashtu, edhe raporti i shpenzimeve për interesa ndaj mesatares së detyrimeve që bartin interes u përmirësua duke rënë për 0.3 pikë përqindje, që nënkupton rënien e shpenzimeve të krijuara nga shfrytëzimi i mjeteve të klientëve kryesisht si rezultat i shpenzimeve mjaft të ulëta të interesit në depozita. Zvogëlimi i normave të interesit në kredi si dhe rritja e lehtë e normave të interesit në depozita ndikuan në rënien e të hyrave neto nga interesi, duke zvogëluar rrjedhimisht marginën neto të interesit në 5.5 përqind nga 5.9 përqind në vitin paraprak.

Sektori mikro-financiar mbetet kryesisht në pronësi të huaj ku rreth 93.5 përqind të aseteve totale janë në pronësi të huaj. Sektori mikrofinanciar u karakterizua me rritje të përshpejtuar të aktivitetit. Asetet e sektorit arritën vlerën 142.2 milionë euro në vitin 2016, që korrespondojnë me rritje vjetore prej 23.7 përqind. Në tregun vendor operojnë 16 institucione mikrofinanciare, 31 nga të cilat 12 kanë pronësi të huaj dhe përfaqësojnë 93.5 përqind të gjithë aseteve të sektorit. Ndërsa, pjesëmarrja e aseteve të tri institucioneve më të mëdha në gjithë asetet e sektorit zbriti në 53.2 përqind nga 51.6 përqind sa ishte në vitin 2015.

Struktura e aseteve të sektorit mikrofinanciar dominohet nga kreditë që përbëjnë 73.7 përqind të gjithë aseteve të sektorit (68.8 përqind në vitin 2015). Kategoria e dytë më e rëndësishme për nga pesha janë lizingjet, që kanë një pjesëmarrje prej 15.2 përqind (18.2 përqind në vitin 2015). Në vitin e fundit, vërehet tendencë e ndryshimit të strukturës së aseteve të sektorit mikrofinanciar, me ç'rast lizingjet u karakterizuan me rënie të pjesëmarrjes ndërsa kreditë me rritje të pjesëmarrjes në gjithë asetet. Sa i përket detyrimeve, aktiviteti i sektorit mikrofinanciar financohet kryesisht nga huamarrjet nga sektori i jashtëm. Kategoria 'llogaritë e pagueshme' përbën 74.5 përqind të gjithë detyrimeve të sektorit mikrofinanciar.

Sektori mikrofinanciar u karakterizua me përmirësim të performancës financiare në krahasim me tre vitet e fundit. Në vitin 2016, profiti i realizuar arriti vlerën prej 4.1 milionë euro, krahasuar me profitin prej 2.5 milionë euro të realizuar në vitin paraprak. Rritja e profitit ishte kryesisht rezultat i rritjes më të lartë të të hyrave kundrejt rritjes që shënuan shpenzimet.

Struktura e **sektorit të sigurimeve** vazhdon të dominohet nga shërbimet e sigurimit 'jo-jetë', i cili përfaqëson 89.9 përqind të aseteve të tregut të sigurimeve, ndërsa pjesa e mbetur përbëhet nga asetet e kompanive të sigurimit 'jetë'. Në tregun vendor operojnë 12 kompani që ofrojnë produkte të sigurimit 'jo-jetë', ndërsa tri kompani ofrojnë produkte të sigurimit 'jetë'.

Kompanitë me pronësi të huaj përbëjnë 50.2% të gjithsej aseteve, ndërsa ato vendore kanë një pjesëmarrje prej 49.8% në gjithsej asetet e sektorit të sigurimeve. Në vitin 2016 është aprovuar shitja e një kompanie me pronësi të huaj tek pronarët vendor dhe hapja e një kompanie të re me aksionar vendor, gjë që u reflektua edhe në strukturën e aseteve sipas pronësisë. Si rrjedhojë, në sektorin e sigurimeve tashmë operojnë shtatë kompani me pronësi vendore dhe tetë kompani sigurimi me pronësi të huaj.

Shkalla e koncentrimit të tregut në sektorin e sigurimeve mund të konsiderohet e ulët, sidomos në krahasim me shkallën e koncentrimit të tregut bankar. Shprehur përmes pjesëmarrjes së tri kompanive më të mëdha në gjithsej asetet e sektorit të sigurimeve, shkalla e koncentrimit qëndroi në 35.5 përqind në vitin 2016, që paraqet një nivel të ngjashëm me vitin paraprak.

Asetet e sektorit të sigurimeve arritën vlerën 161.8 milionë, që përkon me një rritje vjetore prej 5.9 përqind. Asetet e kompanive të sigurimeve 'jo-jetë' u rritën për 5.6 përqind, përderisa asetet në kuadër të sigurimit 'jetë' shënuan rritje vjetore prej 8.3 përqind. Struktura e aseteve të sektorit të sigurimeve vazhdoi të dominohet nga paraja e gatshme dhe depozitat, kategori që u karakterizuan me rritje të pjesëmarrjes në këtë periudhë. Nga 52.0 përqind në vitin 2015, pjesëmarrja e parave të gatshme dhe depozitave u rrit në 52.4 përqind të gjithsej aseteve në vitin 2016. Në anën tjetër, kategoria e aseteve financiare rriti pjesëmarrjen në 13.4 përqind, nga 9.4 përqind sa ishin në vitin 2015.

Indikatorët e performancës së sektorit të sigurimeve u përkeqësuan gjatë vitit 2016. Sektori vazhdoi të regjistroj humbje, që në vitin 2016 është thelluar dukshëm kundrejt vitit paraprak. Të hyrat neto nga primet e sektorit të sigurimeve (të cilat përfaqësojnë rreth 95 përqind të të hyrave) shënuan rritje vjetore prej 1.2 përqind, përderisa në të njëjtën periudhë dëmet e ndodhura shënuan rritje prej 32.5 përqind (dëmet e ndodhura përfaqësuan rreth 50 përqind të gjithsej shpenzimeve në dy vitet e fundit). Shpenzimet tjera u rritën për 11.4 përqind, kryesisht si rezultat i rritjes së neto shpenzimeve operative. Si pasojë e rritjes më të lartë të shpenzimeve tjera dhe dëmeve të ndodhura kundrejt të hyrave, sektori i sigurimeve regjistroi humbje prej 25.6 milionë euro (humbje prej 8.9 milionë në dhjetor 2015).

Me humbje u karakterizua sigurimi 'jo-jetë', 25.9 milionë, përderisa performanca financiare e sigurimit jetë ishte pozitive me neto fitim prej 351.4 mijë euro. Humbja financiare e sigurimit 'jo-jetë' u ndikua kryesisht nga rivlerësimi aktuarial i provizioneve teknike të disa kompanive të sigurimeve jo-jetë të cilat me vite të tëra kishin nënvlerësuar provizionet teknike, përkatësisht provizionet për dëmet pezull.³⁰ Faktor tjetër me peshë në thellimin e humbjes ishte edhe niveli i lartë i shpenzimeve si rrjedhojë e mos menaxhimit të duhur të tyre.

Sektori u karakterizua edhe me rënie të treguesve kryesorë të likuiditetit. Raporti ndërmjet parasë së gatshme dhe ekuivalentëve të saj ndaj rezervave zbriti në 90.7 përqind në vitin 2016 (114.8 në vitin 2015). Raporti ndërmjet parasë së gatshme dhe ekuivalentëve të saj ndaj gjithsej detyrimeve u zvogëlua gjithashtu në 83.4 përqind (103.4 në vitin 2015). Rënia e nivelit të likuiditetit, ndër tjera, reflekton edhe ndryshimin në strukturën e aseteve të kompanive të sigurimit, ku u regjistrua zhvendosje e një pjesë të investimeve që mbahej në formë të parasë së gatshme dhe ekuivalentëve të saj në drejtim të investimeve në letra me vlerë.

Raporti i kapitalizimit, i shprehur përmes raportit të borxhit në gjithsej detyrimet dhe kapitalin e sektorit, është përkeqësuar duke arritur në 81.2 përqind në vitin 2016 nga 67.2 përqind një vit më parë. Ngritja e raportit të borxhit në gjithsej detyrimet tregon për mbështetje më të lartë të sektorit në instrumente borxhi për financimin e aseteve, dhe njëherit nivel më të ulët të kapitalit si formë më e qëndrueshme e financimit.

Sa i përket numrit të institucioneve financiare në **fushën e pensioneve**, aktualisht në Kosovë janë dy fonde pensionale, Fondi Kursimeve Pensionale të Kosovës (FKPK) dhe Fondi Slloveno-Kosovar i Pensioneve (FSKP).

Vlera e aseteve të sektorit pensional në vitin 2016 arriti në 1.43 miliardë euro, duke shënuar rritje vjetore prej 15.2 përqind. Fondi i Kursimeve Pensionale të Kosovës (FKPK) përfaqëson pjesën më të madhe të aseteve të sektorit (99.5 përqind), ndërsa pjesa prej 0.5 për qind të aseteve që menaxhohet nga Fondi Slloveno-Kosovar i Pensioneve (FSKP).

Struktura e aseteve të FKPK-së vazhdon të dominohet nga investimet në tregun e jashtëm, të cilat kryesisht mbahen në formë të aksioneve dhe bonove të thesarit të qeverive të huaja. Gjatë vitit 2016, është vënë re një rritje e investimeve të FKPK-së jashtë vendit, përderisa investimet brenda vendit janë zvogëluar, që mund t'i atribuohet kthimit më të lartë që realizohet nga investimet jashtë. Investimet jashtë vendit rritën pjesëmarrjen në 91.9 përqind (88.1 përqind në vitin 2015), ndërsa investimet brenda vendit ulën pjesëmarrjen në 8.1 përqind (11.9 përqind në vitin 2015).

Kthimi në investime i FKPK-së në vitin 2016 arriti vlerën 64.6 milionë euro, që është për 35.0 milionë euro më i lartë se vitin paraprak. Për më tepër, FKPK mbylli ditën e fundit të dhjetorit 2016 me çmim më të lartë të aksionit. Më saktësisht, çmimi i aksionit arriti në 1.38 euro, krahasuar me 1.32 euro në vitin 2015.

Ngjashëm, edhe FSKP shënoi kthim pozitiv nga investimet. Në vitin 2016, kthimi neto nga investimet arriti në 526.9 mijë euro, që është dukshëm më i lartë se kthimi i regjistruar një vit më parë (7.81 mijë euro në vitin 2015). Gjithashtu, çmimi i aksionit të FSKP-së në ditën e fundit të dhjetorit 2016 ishte më i lartë se vitin paraprak, duke arritur në 158.4 euro kundrejt 145.3 euro në vitin 2015.

Në fushën e **tregut financiar**, deri tani është zhvilluar vetëm tregu i borxhit të brendshëm, i rregulluar me Ligjin 04/L-175 mbi Borxhin Publik, në fuqi nga nëntori i vitit 2009 dhe me aktet nën ligjore, Rregullorja MF-BQK nr. 01/2014 për tregun primar dhe sekondar të letrave me vlerë të Qeverisë së Republikës së Kosovës të nxjerra në vitin 2012 (amendamentuar me 2014).

Tregu i borxhit të brendshëm zhvillohet përmes emetimit të letrave me vlerë të Qeverisë së Kosovës, që funksionon me platformën elektronike të tregtimit të letrave me vlerë. Ky aktivitet realizohet në ankandet e letrave me vlerë dhe është i bazuar në sistemin e akterëve primar (bankave komerciale), me ç'rast personat fizik dhe juridik mund të marrin pjesë në treg përmes akterëve primar të cekur më lartë.

Emetimi i parë në tregun primar të letrave me vlerë të Qeverisë së Kosovës është realizuar me 17 janar 2012 ku është emetuar një instrument me maturitet 3 muaj dhe është vazhduar me emetime 6 dhe 12 mujore. Përveç bonove të thesarit emetohen edhe obligacione me afat maturimi 2, 3 dhe 5-vjeçare.

Funksionimi i tregut të punës

Në tremujorin e dytë të vitit 2016, nga popullsia e përgjithshme e përllogaritur prej 1,793,467, popullsia në moshë pune (të moshës 15 deri 64 vjeç) ishte 1,197,561 persona. Prej këtyre, 43.03% (500,251 persona) merrnin pjesë në fuqinë punëtore (ekonomikisht aktivë). Kjo do të thotë se ata janë ose të punësuar ose të papunë (por aktivë në kërkim të një pune dhe të gatshëm për punë). Shkalla e pjesëmarrjes është dukshëm më e lartë për burra (65.7%) sesa për gra (20%). Pjesa tjetër prej 56.97% (682,200) ishin ekonomikisht joaktivë, shkallë shumë më e lartë për gratë (80%) sesa për burrat 34.3%. Personat ekonomikisht joaktivë përfshijnë studentët, amviset, punonjësit e dekurajuar dhe persona të tjerë, të cilët nuk ishin aktivë në kërkim të një pune dhe kjo kategori është shqyrtuar më hollësisht në kapitullin e ardhshëm. Tabela më poshtë përmbledh treguesit kryesorë të tregut të punës për periudhën TM2 2017.

Shkalla e punësimit në Anketën e Fuqisë Punëtore (AFP), për tremujorin e dytë (TM2) 2017, është 29.9%, shkalla e papunësisë është 30.6% ndërsa shkalla e jo aktivitetit është 57.0%. Punësimi më i lartë është te

meshkujt, 65.7%; ndërsa, punësimi te femrat është 20%. Femrat janë të punësuar kryesisht në sektorët e arsimit, tregtisë dhe kujdesit shëndetësor, me rreth 47.1% të tyre, ndërsa meshkujt janë kryesisht të punësuar në sektorët e prodhimit, ndërtimtarisë dhe tregtisë, me rreth 47.4%.

Sektorët ekonomikë që prijnë me punësim vazhdojnë të jenë tregtia, me 14.5%; prodhimi, me 13.9%; ndërtimtaria, me 13.6%, dhe arsimi, me 8.9%. Sektorët e tjerë marrin pjesë në punësim me përqindje më të vogël.

Tabela 2.6. Indikatorët kryesorë të tregut të punës, TM3 2017

Treguesi	Meshkuj	Femra	Gjithsej
Shkalla e pjesëmarrjes në fuqinë punëtore	66.6	20.2	43.5
Shkalla e joaktivitetit	33.4	79.8	56.5
Raporti punësim ndaj popullsisë (shkalla e punësimit)	48.1	12.5	30.4
Shkalla e papunësisë	27.8	38	30.2
Shkalla e papunësisë tek të rinjtë (15-24 vjeç)	48.6	64.8	53.3
Përqindja e të rinjve NEET në popullsinë e të rinjve (15-24 vjeç)	23.4	31.8	27.4
Përqindja e punësimit të paqëndrueshëm ndaj punësimit të përgjithshëm	24.3	18.0	23.0

Burimi: Anketa e Fuqisë Punëtore TM3 2017

Sa i përket të punësuarve me kontrata, del se 29.0% e personave të punësuar kanë kontratë të përhershme në punën e tyre kryesore, ndërkohë që 71.0% kanë kontratë të përkohshme. Sipas kërkesesë së OShC-ve që merren me barazi gjinore të dhëna të ofrohen të ndara sipas gjinisë, pra të përfshihet përqindja e grave dhe burrave që punojnë me/pa kontrata, në përputhje me kërkesat e Ligjit për Barazi Gjinore.

Objektivat prioritarë afatmesme

Në planin afatmesëm prioritetet kryesore që parashikohet të realizohen janë:

- Ruajtja e pjesëmarrjes së shpenzimeve kapitale në buxhet;
- Vazhdimi me reformat që janë të rëndësishme në kontekst të stabilitetit makroekonomik dhe sektorit financiar përfshirë këtu edhe zbatimin e rregullës fiskale për deficitin buxhetor;
- Privatizimi dhe likuidimi i ndërmarrjeve shoqërore;
- Miratimi i politikave të bazuara në të dhëna për përmirësimin e zhvillimit të politikave dhe legjislacionit të bazuar në të dhëna, dhe proces të mirëfilltë konsultimi;
- Zbatimi i prokurimit elektronik në të gjitha organizatat buxhetore;
- Sigurimi i të drejtave pronësore duke adresuar informalitetin në sektorin e pronës së paluajtshme;
- Rritja e efikasitetit gjyqësor për të arritur cakun 0% të lëndëve të vjetra deri në vitin 2021;;
- Përmirësimi i qasjes në financa për NVM-të përmes rritjes së Fondit Kosovar për Garanci Kreditore;
- Avancimi i vazhdueshëm i kornizës rregullative për **sistemin bankar** në harmoni me standardet ndërkombëtare dhe legjislacionin e BE-së si në vijim:
 - Plotësimi i rregullores për adekuatshmërinë e kapitalit në mënyrë që të adaptoj kërkesat për definicionin e kapitalit sipas Basel III, të harmonizoj plotësisht peshimet me rrezik ndaj rrezikut kreditor sipas qasjes së standardizuar, të adaptoj kërkesat e kapitalit ndaj rrezikut të tregut, si dhe të njohë faktorët mitigues të rrezikut kreditor në pajtim me qasjen e standardizuar;
 - Adaptimi i standardeve të Shtyllës së II dhe Shtyllës së III të Kornizës së Basel-it për Kapital;
 - Adaptimi i kërkesave për menaxhimin e rrezikut të likuiditetit dhe raportit të leverazhit bazuar në standardet e reja të njohura si Bassel III;
 - Rregullorja për Faktoringun;

- Hartimi i kornizës juridike për Likuidimin Bankar (jemi në fillim të procesit dhe varësisht nga vlerësimi të grupit punues do vendoset se çfarë akte juridike do të nxjerrën p.sh. rregullore dhe manual);
- Rregullorja për ICAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process);
- Rregullorja për Zbatimin e Standardit ndërkombëtar për Raportim financiar.
- Përafrimi i mëturshëm i rregulloreve të sigurimeve në Kosovë me Direktivat përkatëse evropiane. Në varësi të ndryshimeve të kërkesave juridike të BE-se dhe standardeve ndërkombëtare, rregulloret ekzistuese do të nënshtrohet ndryshimeve/plotësim-ndryshimeve për ta për të qenë në harmoni të plote me këto kërkesa.

2.2. Kapaciteti për t'u përballur me presionin e konkurrencës dhe forcat e tregut brenda Unionit

Ky kapitull adreson pikën e dytë të kriterëve ekonomike të Kopenhagës për anëtarësim që ka të bëjë me kapacitetin e vendit për të përballuar dhe qenë konkurrues në tregun e BE-së. Faktorët kyç për të arritur këtë qëllim dhe në bazë të të cilëve Komisioni Evropian monitoron dhe vlerëson progresin drejt anëtarësimit përbëhet nga:

- Zhvillimi i kapitalit njerëzor dhe fizik në nivel të kënaqshëm ku vlerësohen aspekte të zhvillimit të arsimit, hulumtimeve dhe infrastrukturës,
- Struktura adekuate sektoriale dhe e ndërmarrjeve, përfshirë kompozicionin sektorial, zhvillimin e NVM-ve dhe çështjet e ristrukturimit të ndërmarrjeve,
- Shkalla e limituar e ndikimit të shtetit në konkurrueshmëri ku ndër të tjera shqyrtohet ndikimi i politikave dhe segmenteve të caktuara në ekonomi përfshirë këtu ndihmën shtetërore dhe mbështetja për NVM-të, dhe
- Integrimi i mjaftueshëm tregtar i ekonomisë me vendet e BE-së.

Prioritetet e Qeverisë mbeten të orientuara në zhvillimin e kapitalit fizik përmes zhvillimit të infrastrukturës, zhvillimin e kapitalit njerëzor përmes reformave në arsim dhe masave për mbështetje të sektorit privat. Korniza strategjike që përcakton masat dhe objektivat prioritare përbehet nga Programi i Qeverisë 2017-2021, dhe dokumente strategjike sektoriale përfshirë Strategjinë për Zhvillimin e Sektorit Privat 2013-2018, Planin Strategjik të Arsimit në Kosovë 2017-2021, Draft Strategjinë Sektoriale të Punës. Zhvillimi i sektorëve me rëndësi ekonomike si energjisë, infrastrukturës, bujqësisë, telekomunikacionit dhe shoqërisë informative dhe turizmit janë objektiva prioritare. Ngjashëm si Programi i Qeverisë, ashtu edhe Strategjia për Zhvillimin e Sektorit Privat synojnë zhvillim të qëndrueshëm ekonomik, politika sociale që rrisin mirëqenien, promovimin e investimeve (përfshirë fondin e investimeve), mbështetjen për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, privatizimin dhe përmirësimin e performancës së ndërmarrjeve publike. Gjithashtu, në planin afatmesëm, përpjekjet do të intensifikohen në përmirësimin e cilësisë së arsimit dhe ndërlidhjen më të mirë të edukimit me kërkesat e tregut.

Në kuadër të kornizës së bashkëpunimit regjional dhe procesit të integritit evropian, Republika e Kosovës është e angazhuar edhe në arritjen e objektivave të Strategjisë së Evropës Juglindore 2020 dhe agjendës së ndërlidhjes infrastrukturale përfshirë edhe atë që tani quhet si 'Procesi i Berlinit'. Përmirësimi i konkurrueshmërisë, tregut të punës dhe politikave industriale, facilitimi i tregtisë midis vendeve të regjionit, përmirësimi i rritjes të infrastrukturës rrugore dhe tregu i energjisë janë disa nga objektivat kryesor në nivel regjional. Republika e Kosovës ka integruar realizimin e tyre në kornizën e objektivave strategjike dhe planet përkatëse të veprimit.

Sidoqoftë, përpjekjet duhet të vazhdojnë në adresimin e sfidave që lidhen me përmirësimin e kapacitetit konkurrues¹⁵ të vendit. Për këtë qëllim, vendi duhet të angazhohet në përmirësimin e cilësisë së arsimit dhe ndërlidhjen me tregun e punës, sigurimin e furnizimit stabil me energji, zhvillimin infrastrukturor dhe eficiencën e energjisë, përmirësimin e ambientit të biznesit përfshirë edhe rritjen e kapacitetit dhe

¹⁵ Sfidat bazohen në Raportin e KE-së për Kosovën 2016.

efikasitetit të sistemit gjyqësor, luftimin e informalitetit në ekonomi, tërheqjen e investimeve të huaja dhe mbrojtjen e investitorëve për të mbështetur objektivat strategjike, zhvillimin e mekanizmave për ndihmën shtetërore dhe facilitimin e tregtisë.

Sa i përket **asistencës së jashtme**, në kuadër të qasjes sektoriale të Instrumentit të Asistencës së Par-anëtarësimit IPA II, është në fazën finale përgatitja e Dokumentit Planifikues Sektorial “Konkurrueshmëria” ku parashihet mbështetje afatmesme nga asistenca e Komisionit Evropian për realizimin e disa objektivave specifike për të rritur konkurrueshmërinë dhe integruar ekonominë e vendit në ekonominë globale. Fushat ku është paraparë asistenca janë zhvillimi i sektorit privat, punësimi dhe edukimi.

Ngjashëm, procesi i Berlinit ofron edhe mbështetje financiare nga Komisioni Evropian dhe institucionet financiare ndërkombëtare për projektet e rëndësishme infrastrukturore. Më specifikisht, Kosova do të përfitojë mbështetje në infrastrukturën rrugore në kudër të korridorit Durrës-Prishtinë-Nish dhe në infrastrukturën hekurudhore në dy akset e saj kryesore. Për më shumë rreth instrumenteve tjera të asistencës dhe projektet konkrete, ju lutem shihni kapitujt respektiv në bllokun e tretë.

Në vazhdim do të jepet një pasqyrë e zhvillimeve të secilit nga këta faktorë kyç të kriterit të dytë ekonomik.

Arsimi dhe inovacioni

Marrë parasysh se Kosova është një vend me më pak se dy milionë banorë, zhvillimi i kapitalit njerëzor është faktor i rëndësishëm për zhvillimin e përgjithshëm të vendit dhe një shoqërie të dijes. Zhvillimi dhe transformimi i sistemit arsimor është orientuar në mënyrë që t'i shërbejë nevojave dhe kërkesave të shoqërisë në procesin e tranzicionit dhe zhvillimit ekonomik, të ofrojë mundësi të barabarta dhe të zhvillohet në harmoni me standardet evropiane. Reforma e arsimit bazohet në parimet e paanësisë, barazisë, cilësisë, të mësuarit gjatë gjithë jetës, efektshmërisë dhe eficiencës, autonomisë institucionale dhe sistemit të decentralizuar, dhe përgjegjshmërisë publike.

Plani Strategjik i Arsimit në Kosovë 2017-2021 është dokumenti bazë sektorial për zhvillimin e sektorit të arsimit në Kosovë. Plani fokusohet në arritjen e 7 objektivave strategjike, përkatësisht pjesëmarrja dhe gjithëpërfshirja në arsim, menaxhimi cilësor dhe efikas i sistemit arsimor, zhvillimi i sistemit të cilësisë në linjë me standardet ndërkombëtare, rritja e cilësisë së mësimdhënies, zhvillimi i mëtejëm i arsimit profesional për të adresuar kërkesat e tregut, dhe rritja e cilësisë së arsimit të lartë. Bashkë me Planin Strategjik është zhvilluar dhe miratuar edhe Plani zbatues i Veprimit I cili identifikon aktivitetet, institucionet, afatet kohore dhe mjetet e nevojshme buxhetore për realizimin e këtyre objektivave të strategjisë. Ndërsa **Programi i Qeverisë 2017-2021**, definon se reforma strukturore në arsim fokusohet në rritja e pjesëmarrjes dhe qasja e barabartë në arsim, sigurimin, garantimin dhe rritjen e cilësisë së arsimit, menaxhimin e institucioneve të arsimit, integrimin dhe bashkëpunimin ndërkombëtar, promovimin e shkencës dhe hulumtimeve, dhe financimin e arsimit dhe shkencës përmes rishikimit të formulës së financimit.

Sipas kërkesës së organizatave të shoqërisë civile që merren me barazi gjinore, gjithashtu duhet të sigurohet integrimi gjinor në plan-programet shkollore.

Në **arsimin para-universitar**, reforma është fokusuar në rishikimin e kurrikulës përkatësisht në zhvillimin e kurrikulës së re dhe rritjen e kapaciteteve njerëzore në nivel të ministrisë, komunës dhe shkollës për zbatimin e kurrikulës së re. Kurrikula e re tashmë është pilotuar në zbatim në 92 shkolla. Sipas të dhënave të Ministrisë së Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë, në Kosovë funksionojnë gjithsej 1153 institucione arsimore (778 shkolla ame dhe 375 paralele te ndara) të ndara në:

- Institucione parashkollore: 43 (36 ame, 7 paralele te ndara);
- Shkolla fillore: 985 (633 ame, 352 paralele te ndara);
- Shkolla te mesme: 119 (103 ame, 16 paralele te ndara);

- Shkolla speciale: 6 (të gjitha amë).

Numri i përgjithshëm i nxënësve të përfshirë në arsimin para-universitar është 369,309 (191,239 meshkuj dhe 178,070 femra), ndërsa numri i personelit të punësuar në këto institucione është 27,964 (15,057 meshkuj dhe 12,907 femra), prej tyre 23,202 mësimdhënës, personel administrativ 1,673 dhe personel ndihmës 3,089).

Tabela 2.7. Numri i nxënësve sipas nivelit të arsimit dhe gjinisë, 2016/2017

Niveli	Gjithsej	Meshkuj	Femra
Parashkollor	5892	3192	2700
Parafillor	23094	11901	11193
Fillor dhe i mesëm i ulët	250931	129697	121234
I mesëm i lartë	89392	46449	42943

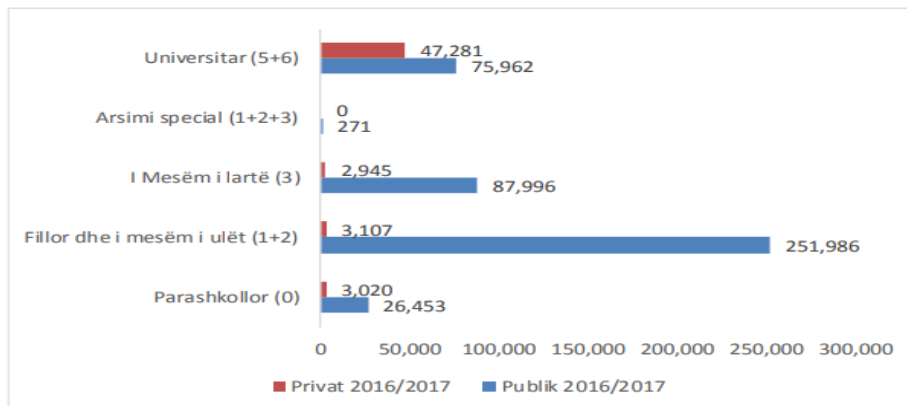
Burimi: Statistikat e Arsimit në Kosovë, MASHT

Në **arsimin profesional**, qëllimi primar është përgatitja e kuadrove për tregun e punës. Ky nivel funksionon konform Ligjit të arsimit dhe aftësimin profesional dhe arsimit për të rritur dhe Kornizës së Kualifikimeve Kombëtare. Përveç shkollave profesionale janë ngritur 4 qendra të Kompetencës. Sistemi i paraparë me legjislacionin në fuqi për Arsim dhe Aftësim Profesional 3+1+1 është në përputhje me kërkesat e tregut të punës. Janë hartuar 142 plan-programe mësimore të shtrirë në 17 fusha-sektor dhe 29 standarde të profesionit. Gjithashtu janë hartuar edhe udhëzuesi për shkollat profesionale dhe udhëzuesi për punëdhënës. Është themeluar dhe funksionalizuar Agjencia për Arsim dhe Aftësim Profesional dhe Arsim të të Rriturve e cila synon të zhvillojë sistemin e arsimit profesional, kualifikime të bazuar në kompetenca të bazuar edhe në nevojat e tregut dhe të krijojë sistem të sigurimit të cilësisë. Agjencia nën ombrellën e vet ka edhe qendrat e kompetencës. Megjithatë, përqindja e vogël e grave dhe vajzave që marrin pjesë në arsimim dhe aftësim profesional mbetet problem i theksuar. Në kuadër të arsimit dhe aftësimin profesional është hartuar Korniza e Kurrikulës bërthamë me fusha sektoriale dhe gjatë vitit shkollor 2017/2018 do diskutohet dhe do të informohen mësimdhënësit me qasjen e integruar të kurrikulave, ndërsa me kurrikula të integruara bazuar në standarde të profesionit është filluar me 24 profile për klasën e dhjetë (10). Gjatë kësaj periudhe është formuar grupi i eksperteve të fushave sektoriale për hartimin e standardeve të profesionit së bashku me sektorin e ekonomisë dhe grupeve të interesit të cilat bashkërisht do të bëjnë për të gjitha profilet standardet e profesionit e nga ato do të hartohen plan programe për profilet që do të dalin nga kërkesat e sektorit ekonomik.

Për të avancuar menaxhimin e cilësisë në **arsimin parauniversitar**, përpjekjet janë fokusuar në ngritjen së cilësisë së brendshme, zbatimin e mekanizmave për vlerësim të cilësisë së jashtme dhe ngritjen e kapaciteteve të Inspektoratit të Arsimit.

Arsimi i lartë ofron mundësi studimi për të gjithë personat brenda apo jashtë territorit të Kosovës, pa asnjë lloj diskriminimi (nacional, racor, fetar, gjinor). Tanimë funksionojnë 6 universitete publike brenda territorit të Republikës së Kosovës, si dhe 25 kolegje private. Secili nga këto institucione të arsimit të lartë qofshin publike apo private ofrojnë programe studimi të akredituara nga Agjencia e Akreditimit të Kosovës. Nuk ka kufizim moshe për t'u regjistruar apo për të fituar kualifikim të arsimit të lartë në Kosovë.

Grafiku 2.1. Numri i fëmijëve, nxënësve dhe studentëve në të gjitha nivelet e arsimit në sektorin publik dhe privat 2016/2017

Burimi: Statistikat e Arsimit në Kosovë 2016/2017, ASK

Brenda Ministrisë së Arsimit, të Shkencës dhe të Teknologjisë funksionon edhe qendra NARIC, e cila bën barasvlerën e diplomave të arsimit të lartë të fituara jashtë Kosovës. Kosova zyrtarisht nuk i është bashkuar procesit të Bolonjës por aplikimi për praninë formale është dorëzuar në vitin 2014. Baza ligjore harmonizon praktikatat aktuale arsimore me prioritetet e deklaratave të Grupit të Bolonjës, sidomos në lidhje me harmonizimin e dispozitave të caktuara të ligjit me Ligjin dhe Kornizën Kombëtare për Kualifikime (Nr. 03/L-060) dhe lehtësimin të njohjes së mësimit paraprak dhe kualifikimeve të fituara në vendet tjera përmes qendrës NARIC.

Agjencia e Akreditimit të Kosovës bën vlerësimin e jashtëm të institucioneve dhe programeve. Deri në Korrik të vitit 2016, kanë qenë gjithsejtë 468 programe të akredituara të studimit në institucionet publike dhe private të arsimit të lartë, përkatësisht 262 në publik dhe 206 në sektorin privat, të ofruara nga gjithsejtë 38 IAL. Megjithatë, me zbatimin e plotë të UA për akreditim (kërkesën për 3 PhD për program të studimit) ka pasur një zbritje domethënëse të programeve të akredituara të studimit për shkak se disa institucione kanë dështuar që të plotësojnë këto kritere. Për më tepër, 6 institucione private të arsimit të lartë nuk janë lejuar të regjistrojnë studentë të rinj për shkak se nuk kanë arritur të marrin ri/akreditimin institucional.

Vlerësimi dhe akreditimi

Agjencia e Kosovës për Akreditim (AKA) në vitin 2016 ka kryer vlerësimin dhe akreditimin/ri-akreditimin institucional dhe të programeve të studimit, në institucione publike dhe private. Janë pranuar aplikacione nga institucionet publike dhe private për ri/akreditimin e gjithsejtë 305 programeve të studimit në nivelin BA, MA dhe PhD. AKA ka realizuar procesin e akreditimit në përputhje me UA për Akreditim, me ekspertë ndërkombëtarë në IAL-të publike dhe private, të cilat kanë rezultuar në hartimin e raporteve të vlerësimit, në bazë të së cilës Bordi i AKA-së ka marr vendimet për akreditim.

Mbledhjet e Bordit të AKA-së, përkatësisht Këshillit Shtetëror të Cilësisë (KSHC), janë mbajtur në muajin Janar, Mars, Prill, Maj, Korrik, gusht, Shtator, Tetor, Dhjetor 2016. Këto mbledhje kanë qenë mbledhje të rregullta fizike si dhe mbledhje të tjera të jashtëzakonshme, apo mbledhje të mbajtura përmes Skype, në varësi të nevojave të AKA-së. Në këto mbledhje janë trajtuar aplikacionet e IAL-ve për aprovim formal si dhe në bazë të raporteve të vlerësimit të hartuara nga ekspertët ndërkombëtarë të vlerësimit, KSHC ka vendosur siç paraqitet në dy tabelat në vijim.

Tabela 2.8: Pasqyrë e vendimeve të marra nga KShC gjatë vitit 2016 për IAL publike

Nr.	Institucioni	Nr. i aplikacioneve	Aprovim formal i aplikacioneve	Refuzim formal i aplikacioneve	Vendimi për akreditim	Vendimi për mosakreditim
1	Universiteti i Prishtinës					
	<i>Fakulteti Filozofik</i>	5	5	0	5	0
	<i>Fakulteti Filologji</i>	16	16	0	13	2
	<i>Fakulteti i Arteve</i>	17	17	0	17	0
	<i>Fakulteti i Bujqësisë dhe Veterinarisë</i>	2	2	0	2	0
	<i>Fakulteti i Edukimit</i>	12	12	0	12	0
	<i>Fakulteti i Edukimit Fizik dhe i Sportit</i>	2	2	0	2	0
	<i>Fakulteti i Inxhinierisë Mekanike</i>	10	10	0	8	2
	<i>Fakulteti i Mjekësisë</i>	11	11	0	10	1
	<i>Fakulteti i Shkencave Matematike Natyrore</i>	16	16	0	15	1
2	Universiteti i Prizrenit	19	11	8	11	0
3	Universiteti i Pejës	11	4	7	3	1
4	Universiteti i Gjakovës	5	4	1	4	0
5	Universiteti i Gjilanit	5	5	0	5	0
6	Universiteti i Mitrovicës	2	0	2	0	0
7	Universiteti i Shkencave të Aplikuara Ferizaj	5	4	1	4	0
8	Akademia e Kosovës për Siguri Publike	0	0	0	0	0
9	Fakulteti i Studimeve Islame	0	0	0	0	0
	TOTAL	138	119	19	111	7

Tabela 2.9: Pasqyrë e vendimeve të marra nga KShC gjatë vitit 2016 për IAL private

Nr.	Institucioni	Nr. i aplikacioneve	Aprovim formal i aplikacioneve	Refuzim formal i aplikacioneve	Vendimi për akreditim	Vendimi për mosakreditim
1	Akademia Evolucion	6	6	0	6	0
2	Kolegji AAB	21	21	0	20	1
3	Kolegji Biznesi	4	3	1	3	0
4	Kolegji Dardania	17	6	11	5	1
5	Kolegji Dukagjini	2	2	0	0	2
6	Kolegji ESLG	5	3	2	1	0
7	Kolegji FAMA	18	10	8	9	0
8	Kolegji Gjilani	5	1	4	0	0
9	Kolegji Globus	3	3	0	2	1
10	Kolegji Humanistica	7	0	7	0	0
11	Kolegji Iliria	21	8	13	8	0
12	Kolegji Internacional i Prizrenit	2	0	2	0	0
13	Kolegji ISPE	5	5	0	4	1
14	Kolegji Juridica	1	1	0	1	0
15	Kolegji Pjeter Budi	5	3	2	3	0
16	Kolegji QEAP Heimerer	3	1	2	1	0
17	Kolegji UBT	20	15	5	13	2
18	Kolegji Universi	3	3	0	2	1
19	Kolegji Universum	10	7	3	5	0
20	Kolegji VPA	6	2	4	0	2
21	Kosovo Art Academy	3	3	0	0	3
	TOTAL	167	101	66	83	12

Agjencia e Kosovës për Akreditim (AKA) me rastin e pranimit në Rrjetin Evropian të Agjencive të Sigurimit të Cilësisë për Arsim të Lartë (ENQA) dhe Regjistrin Evropian për Sigurimin e Cilësisë në Arsimin e Lartë (EQAR) ka pranuar disa rekomandime të cilat duhet të plotësohen përgjatë 5 viteve të anëtarësisë së plotë saj në këto dy rrjete. Në këtë drejtim, AKA në baza të rregullta është duke hartuar raporte dhe plane të zbatimit të rekomandimeve me qëllim që të dëshmojë se është në proces e sipër të zbatimit në tërësi të këtyre rekomandimeve.

Fusha e hulumtimeve shkencore ende mbetet e limituar. Mbështetja për hulumtime konsiston në përkrahjen financiare përmes skemës së mobilitetit, dhe botimeve dhe publikimeve shkencore.

Sa u përket zhvillimeve në tregun e punës, pothuajse dy të tretat e popullsisë së Kosovës është në moshë pune (15-64 vjeç). Pritet që popullsia në moshë pune të rritet shpejt gjatë dekadës së ardhshme pasi Kosova është ndër vendet me popullsinë më të re në Evropë.

Nga popullsia në moshë pune, 57.0% nuk janë ekonomikisht aktivë, shkallë shumë më e lartë për gratë (80%) sesa për burrat 34.3%, që do të thotë se ata nuk janë të punësuar dhe nuk kanë qenë aktivë në kërkim të punësimit gjatë katër javëve të kaluara dhe/ose nuk janë të gatshëm të fillojnë punë brenda dy javësh. Nga 43.0% e popullsisë, që është ekonomikisht aktive, 30.6% (157,752 persona) janë të papunë, 36.6% për gra krahasuar me 28.8% për burra. Kjo do të thotë se 69.4% (357,608) e personave ekonomikisht aktivë janë të punësuar, duke krijuar një raport punësimi ndaj popullsisë (shkalla e punësimit) prej 29.9%, 46.8% për burra krahasuar me 12.7% për gra.

Ekzistojnë dallime të mëdha gjinore në tërë tregun e punës. Një në pesë femra (20.0%) në moshë pune janë aktive në tregun e punës, krahasuar me rreth tri të pestat e meshkujve (65.7%) në moshë pune. Në mesin e personave në fuqinë punëtore, papunësia është më e lartë për femrat se sa për meshkujt (36.6% krahasuar me 28.8%). Shkalla e punësimit në mesin e femrave në moshë pune është vetëm 12.7%, krahasuar me 46.8% për meshkujt. Kjo shkallë shumë e ulët e papunësisë të femrat rrjedh nga kombinimi i pjesëmarrjes shumë të ulët në fuqinë punëtore dhe papunësisë së lartë. Përgjegjësitë familjare ishin arsyeja kryesore për mosaktivitetin e femrave në tregun e punës, 38.3% e femrave të intervistuar kanë dhënë këtë arsye. Femrat ishin të punësuar kryesisht në sektorët e arsimit, shëndetësisë dhe të tregtisë (47.1% e femrave të punësuar). Meshkujt ishin kryesisht të punësuar në sektorët e ndërtimitarisë, prodhimit dhe tregtisë (duke punësuar 47.4% të meshkujve të punësuar).

Papunësia tek të rinjtë është shumë e lartë në Kosovë. Në tremujorin e dytë të vitit 2017, të rinjtë në Kosovë kishin gjasa dy herë më shumë të jenë të papunë krahasuar me të rriturit. Në mesin e personave të moshës 15-24 vjeçare dhe në fuqinë punëtore, 50.9% ishin të papunë. Papunësia është më e lartë te femrat e reja (60.2%) se te të rinjtë meshkuj (47.1%). Pothuaj një e treta (27.1%) e personave të moshës 15 deri 24 vjeçare në Kosovë nuk ishin në shkollim, punësim apo trajnim (NEET). Kjo shifër është 32.0% për femrat e reja krahasuar me 22.6% për të rinjtë meshkuj.

Pjesa më e madhe e atyre që janë të punësuar raportojnë të punojnë me orar të plotë. 93.8% e të intervistuarve raportuan se punojnë me orar të plotë në punën e tyre kryesore. Arsyet e të punuarit me orar të pjesshëm dallojnë midis dy gjinive, pasi gratë, duke marrë përsipër më shumë rolin e kujdesit brenda familjes, reduktojnë orët në dispozicion për punësim. Arsyeja numër një për meshkujt pse nuk punojnë me orar të plotë, ishte mungesa e një pune me orar të plotë. 24.0% e personave të punësuar i përkiste kategorisë së punësimit të paqëndrueshëm. Kjo do të thotë se ata ose janë të punësuar në biznesin e tyre (punëtorë për llogaritë vetanake), ose kontribuojnë në një biznes familjar (të paguar ose të papaguar).

Vetëm 29.0% e personave të punësuar kishin kontratë të përhershme në punën e tyre kryesore, ndërkohë që 71.0% kishin kontratë të përkohshme, pa dallime sinjifikante midis meshkujve dhe femrave. Personat, që kishin kontrata të përkohshme, u pyetën se pse kishin këtë lloj kontrate dhe 93.0% e të intervistuarve

raportuan se nuk kishte kontratë tjetër në dispozicion. Pagat neto të shumicës së punonjësve ishin midis 400 deri 500 euro në muaj. Janë vërejtur dallime shumë të vogla gjinore.¹⁶

Kapitali fizik dhe cilësia e infrastrukturës

Në përgjithësi, investimet private kanë pasur një rënie në vitet 2012-2013, ndërsa në pjesën tjetër të periudhës 2014-2016 kanë ruajtur një nivel pak a shumë konstant. Në kontrast, investimet publike janë rritur gradualisht në periudhën 2011-2013 në masë të madhe edhe për shkak të investimeve në infrastrukturë, dhe kanë pësuar një rënie në vitet 2014-2015 (që lidhet me përfundimin e projekteve të mëdha, p.sh autostradës Prishtinë-Vërmicë). Në vitin 2016 ka pasur rritje në investimet private dhe publike. Përdorimi i klauzolës së investimeve ndryshimet e fundit në politikën tatimore që mbështesin prodhimin vendor, si dhe rënia e vazhdueshme e normave të interesit në kredi pritet të ushqejnë konsumin dhe investimet gjatë periudhës së ardhshme afatmesme.

Supozimet bazë që mbështesin opinionin për 2018-2020 rezultojnë në një normë reale të rritjes së BVP-së prej mesatarisht 4.2%. Në periudhën e ardhshme theks të veçantë do t'i kushtohet klauzolë të investimeve përmes së cilës Qeveria e Republikës së Kosovës synon të investoj në projektet e mëdha infrastrukturore për të tejkaluar sfidat strukturore të cilat kanë penguar shfrytëzimin maksimal të potencialit zhvillimor të vendit. Për të munduruar një rritje gjithëpërfshirëse ekonomike në vend, Qeveria ka rritur hapësirën për shpenzime kapitale në nivel të komunave.

Tabela 2.10. Investimet private dhe publike, 2012-2020

Përshkrimi	2012	2013	2014	2015	2016 vler.	2017 proj.	2018 proj.	2019 proj.	2020 proj.
Investimet private	837	942	1,024	1,197	1,245	1298	1368	1443	1534
Investimet publike	550	529	411	404	444	590	677	756	826

Burimi: KASh 2018-2020

Infrastruktura rrugore

Qeveria e Republikës së Kosovës mbetet e përkushtuar në përmirësimin e mëtutjeshëm të infrastrukturës rrugore dhe hekurudhore, duke u fokusuar në përfundimin e akteve kryesore ndërkombëtare, rrugwt R7 dhe R6 dhe rajonale rrugore M9, M2, si dhe linja ndërkombëtare hekurudhore, Linja 10 për të munduruar qarkullim më të shpejtë dhe më të lirë të qytetarëve dhe mallrave, duke ulur kostot dhe distancat e transportit të njerëzve dhe mallrave brenda dhe jashtë Kosovës. Kjo do të lehtësojë për bizneset plasimin e mallrave në tregjet lokale dhe ndërkombëtare, ndërsa modernizimi i rrjetit hekurudhor ndërkombëtar do të ndihmojë sektorin e eksportit të minerareve dhe mallrave bujqësore.

Infrastruktura rrugore ka qenë një nga prioritetet kryesore në vitet e fundit. Janë bërë shumë investime në rrugët nacionale që lidhen me korridoret regjionale, në rrugët regjionale dhe ato lokale. Aktualisht, vendi ka 1962 km rrugë nacionale dhe regjionale dhe 4761 km rrugë lokale (shih tabelën më poshtë).

Objektivat kryesor në këtë sektor përfshijnë: i) integrimi i Kosovës në rrjetin rajonal rrugor përmes zhvillimit të rrugëve 6 dhe 7 përgjatë korridoreve pan-evropiane, ii) zvogëlimi i shpenzimeve të transportit, dhe uljen e ngarkesës në trafik përmes rrugëve të reja përfshirë rrugët transit rreth qendrave urbane, iii) rritja e sigurisë përmes përmirësimit të sinjalizimit horizontal dhe vertikal, përmirësimit të kualitetit të infrastrukturës rrugore dhe fushatave për sigurinë në rrugë, dhe iv) mirëmbajtja dhe përmirësimi i rrugëve ekzistuese që mundësojnë shërbime të mira të transportit privat dhe publik.

Ka përfunduar pjesa e autostradës Prishtinë-Vërmicë që është pjesë e autostradës kombëtare Vërmicë-Merdare (R7) që lidhet me korridoret ndërkombëtare 8 dhe 10. Edhe segmenti Prishtinë-Milloshëvë i

¹⁶ Anketa e Fuqisë Punëtore TM2 2017, ASK.

autostradës M2 është përfunduar. Në vijim do të elaborohen projektet kryesore infrastrukturore që janë duke u zhvilluar aktualisht dhe ato që janë duke u planifikuar.

Zhvillimi i Drejtimit Rrugor 6 dhe 7 janë prioritet i Qeverisë së Kosovës për të përmirësuar rrjetin e transportit dhe integruar plotësisht rrjetin rajonal. Zhvillimi i të dy rutave shihet të jetë me rëndësi primare për ekonominë e Kosovës dhe në mënyrë strategjike për rajonin, duke përbërë dy lidhjet kryesore në kuadër të rrjetit rajonal të transportit. Në të njëjtën kohë kjo lidh qytetet kryesore dhe qendrat ekonomike përbrenda Kosovës.

Drejtimi Rrugor 6 në kuadër të rrjetit të Transportit të Evropës Juglindore lidh Korridoret VIII dhe X në Maqedoni me Prishtinën dhe vazhdon më tutje me Malin e Zi, Kroacinë dhe Bosnjë - Hercegovinën. Në kuadër të procesit të Modifikimit të rrjetit bazik të EJK-së (2009) është përfshirë *Drejtimi rrugor 6 A Prishtinë-Sllatine (Aerport) - Pejë - Mali i Zi -Kroaci dhe më tutje*. Në këtë drejtim rrugor janë duke u investuar mjete të konsiderueshme me qëllim të zhvillimit të tij. Drejtimi Rrugor 6 në kuadër të rrjetit të Transportit të Evropës Juglindore e cila lidh Korridoret VIII dhe X në Maqedoni me Prishtinën, ka një rëndësi të veçantë ekonomike për Kosovën dhe rajonin, duke i integruar kryeqytetet e rajonit dhe qendrat ekonomike në rrjetin rajonal të transportit.

Me 2 korrik 2015 është nënshkruar kontrata në mes të Ministrisë së Infrastrukturës dhe Kompanisë fituese Bechtel Enka për ndërtimin e Autostradës Prishtine - Hani i Elezit, ndërtimi i autostradës pritet të përfundoj në fund të vitit 2018 (Segmenti C1 ka përfunduar, Segmenti C2 pritet të përfundoj deri në fund të vitit 2017 dhe Segmenti C3 pritet të përfundoj deri në fund të vitit 2018).

Tabela 2.11. Rrjeti i infrastrukturës rrugore, në km

Lloji	Të asfaltuara	%	Të paasfaltuara	%	Totali
Qendrore	1,921	95.48	91	4.52	2,012
Autoudhë	78	100	-	-	78
Nacionale	626	99.52	3	0.48	629
Regjionale	1,217	93.26	88	6.74	1,305
Komunale*					4,925
Lokale*					4,355
Urbane*					570
Total					6,937

* Vlerësim

Pas lëshimit në qarkullim të segmenteve të Autostradës R7, Morinë - Gjurgjicë (Lidhja me N9) Bresje - Besi, Ministria e Infrastrukturës në bashkëpunim me WBIF-in dhe EIB ka filluar Plotësimin e Studimit të Fizibilitetit dhe Ndikimit Mjedisor si dhe të Projektit Preliminar për segmentin Besi - Merdare (Kufiri me Serbine).

Kompania Konsulente COWI ka kryer studimin e disa alternative të korridorit të ardhshëm të Autostradës nga Besi - Merdare (25 Km), këto alternativa të korridorit të Autostradës janë vlerësuar sipas një mekanizimi të përbërë nga kriteret teknike, financiare, sociale, mjedisore dhe të sigurisë dhe në bazë të të gjeturave është përgatitur Raporti Final, me variantin më të favorshëm.

Në bashkëpunim me WBIF dhe EIB/EBRD do të vazhdohet me definimin e hapave të mëtejshme në përgatitjen e projektit dhe format e financimit të këtij projekti.

Projekti i Autostradës “Prishtinë-Gjilan-Dheu i Bardhë”: Qeveria e Republikës së Kosovës ka identifikuar ndërtimin e Autostradës Prishtinë -Gjilan - Dheu i Bardhë me gjatësi 47.1 km si një investim me prioritet të lartë për infrastrukturën dhe zhvillimin ekonomik të Kosovës. Ky drejtim rrugor lidhet me drejtimet kryesore rrugore të Evropës Juglindore Autostradat 6 dhe 7 si dhe me korridorin X në Serbi. Është me

rëndësi të fillohet me realizimin e projektit të ndërtimit të Autostradës Prishtinë –Gjilan – Dheu i Bardhë, që ky drejtim rrugor të përfshihet në hartën e Rrjetit Bazik të Transportit për Evropën Juglindore (Core Transport Network).

Zgjerimi i **Rrugës Nacionale N25**, nga Rrethrotullimi Besi –Podujevë: për realizimin e këtij projekti tashme është filluar me hartimin e projektit të zgjerimit të rrugës N25, për segmentin e cekur. Rruga e zgjeruar do të ketë 4 shirita qarkullim (4x3.75m) me ndarje në mes me shiritin ndarës prej 1.50m. Në kycje dhe udhëkryqje do të punohet edhe shiriti shtesë me gjerësi prej 3.0m. Kryesisht udhëkryqet do të jenë në dy nivele (vetëm në raste specifike udhëkryqet do të projektohen në një nivel). Ka filluar zgjerimi i trasës të rrugës te rreth rrotullimi në Besi, kurse mbarimi do të jetë në udhëkryqin për Podujevë. Gjatësia e planifikuar e zgjerimit të rrugës Nacionale N25, është rreth 20km. Ky projekt nuk e cenon vazhdimin e korridorit të rrugës 7 Durrës – Morine – Prishtinë – Merdare –Nish. Karakteri i këtij projekti është më tepër i nivelit të lidhjesse dy zonave gravituese asaj te Podujevës me Prishtinën dhe ngritjen e kapacitetit të rrugës ekzistuese. Plani tentativ për përfundimin e kesaj është fundi i vitit 2018.

Vazhdimi i projektit të **zgjerimit të rrugës Nacionale N9, Prishtinë - Pejë**: Në bashkëpunim me Kornizën Investive të Ballkanit perëndimor¹⁷ (Western Balkan Investment Framework) dhe BERZH-in ka filluar studimi i fizibilitetit dhe ndikimit mjedisor për segmentin Kijevë–Zahaq (32 Km) dhe plotësimi i projektit zbatues, si parakusht për fillimin e zbatimit te projektit. Plani tentativ për përfundimin e kesaj pjese është fundi i vitit 2018.

Vazhdimi i projektit të **zgjerimit të rrugës Nacionale N2, Prishtinë - Mitrovicë**. Gjatë tri viteve të ardhshme, Ministria e Infrastrukturës do të vazhdojë me zgjerimin e rrugës Nacionale N2 në drejtim të Mitrovicës.

Transporti hekurudhor

Infrastruktura e Hekurudhave të Kosovës ShA (INFRAK OS) menaxhon me infrastrukturën hekurudhore në pronësi të shtetit. Kjo është një kompani publike me përgjegjësi të kufizuar me 100% të aksioneve të zotëruara nga Agjencia Kosovare e Mirëbesimit.

Rrjeti hekurudhor i Kosovës përbëhet nga 335,079 km të hekurudhës. Katër linjat hekurudhore kanë nevojë për nivele të ndryshme të rehabilitimit për t'i sjellur hekurudhat në standardet moderne të shpejtësisë dhe sigurisë. Gjatë vitit të kaluar, si trafiku i pasagjerëve edhe ai i mallrave kishin rritje.

Një mirëmbajtje e kufizuar është bërë. Më konkretisht infrastruktura hekurudhore është si më poshtë:

- Rruga hekurudhore 10 (kufi me Serbinë - Leshak - Mitrovicë - Fushë Kosovë - Hani i Elezit - Kufitare me Maqedoninë), me gjatësi prej 149.110 km, me vetëm një palë binarë, e pa elektrizuar, me gjerësi 1435 mm, Kategoria D3, masë e boshtit 22.5 ton dhe masë longitudinale 7.2 ton/m;
- Linja hekurudhore lindore (kufi me Serbinë - Podujevë - Prishtinë - Fushë Kosovë), me gjatësi prej 45.198 km, vetëm një palë binarë, e pa elektrizuar, me gjerësi 1435 mm, kategoria D3, masa e boshtit 22.5 ton dhe 16 ton, dhe masa longitudinale 7.2 ton/m dhe 5 ton/m;
- Linja hekurudhore perëndimore (Fushë Kosovë-Pejë) me gjatësi 81.940 km, vetëm një palë binarë, jo e elektrizuar, me gjerësi 1435 mm, Kategoria C2, masa e boshtit 20 ton dhe masa longitudinale 6.4 ton/ m; dhe
- Linja hekurudhore jug-perëndimore (Klinë-Xërxë-Prizren) me gjatësi 58.831 km, me vetëm një palë binarë, jo e elektrizuar, me gjatësi 1.435 mm, Kategoria D3 dhe B1, masa e boshtit 22.5 tonë dhe 18 tonë, dhe masa longitudinale 7.2 ton/m dhe 5 ton/m.

¹⁷ Iniciativë e përbashkët që grumbullon fondet e Komisionit Evropian, Bankës Investive Evropiane (EIB), Bankës Zhvillimore të Këshillit të Evropës (CEB), Bankës Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim (EBRD), Bankës Botërore, KfW etj.

Ligji 04 /L-063 për Hekurudhat e Kosovës themelon Autoritetin Rregullativ të Hekurudhave i cili përbëhet nga organe të pavarura, përveç organit të hetimit që është nën zyrën e kryeministrit për të monitoruar dhe për të rregulluar sektorin hekurudhor.

Ministria e Infrastrukturës ka zhvilluar Strategjinë Sektoriale të Transportit Multimodal 2015-2025 e cila përfshin edhe sektorin hekurudhor. Strategjia ka marrë parasysh edhe interoperabilitetin e sistemit hekurudhor Evropian, sigurinë dhe standardet e sistemit hekurudhor evropian, dhe strategjitë e zhvilluara sipas Marrëveshjes së Komunitetit të Transportit në mes të partnerëve të Observatorit të Transportit të Evropës Juglindore (SEETO).

Pasi që rruga hekurudhore 10, që lidh Kosovën me Serbinë dhe Maqedoninë, është pjesë e korridoreve dhe rrugëve hekurudhore të SEETO-s, është rrugë prioritare për modernizim. Bazuar në Klauzolen e investimeve sipas Marrëveshjes Stand-By me FMN, rehabilitimi i hekurudhave Linja 10 - Institucioni që zbaton këtë projekt është Ndërmarrja Publike "Infrakos", Prishtinë. Kostoja totale e projektit pritet të jetë 195,4 milionë euro. BERZH, Banka Evropiane e Investimeve dhe Bashkimi Evropian financojnë këtë projekt.

Transporti ajror

Kosova ka Aeroportin Ndërkombëtar të Prishtinës "Adem Jashari" që operon me shërbime të kombinuara civile dhe ushtarake. Në prill të vitit 2010 ka hyrë në fuqi Kontrata e partneritetit publiko-privat në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Konsorciumit Turko - Francez Limak- Aeroport de Lyon për dhënien me Koncesion të Aeroportit Ndërkombëtar të Prishtinës, dhe ky është një nga shembujt e suksesshëm të projekteve të Koncesionimit në Evropën Juglindore.

Terminali i ri, i cili është përfunduar më 23 tetor të vitit 2013 është një investim prej rreth 100 milion euro dhe ofron më shumë komoditet për udhëtarët, shërbime të nivelit të parë si dhe hapësirë të mjaftueshme dhe një mjedis social e relaksues për pasagjerët gra dhe burra. Terminali i ri ka 44,000 m² dhe kapacitet që mundëson pritjen e rreth 4 milionë pasagjerëve në vit. Kjo e bën Aeroportin Ndërkombëtar të Prishtinës lider në rajon si për nga hapësirat e terminalit ashtu edhe nga kulla e kontrollit, dhe ka potencial ta shndërrojë Prishtinën dhe Kosovën në pikën lidhëse dhe qendër të aviacionit rajonal.

Cilësia dhe sasia e shërbimeve në këtë aeroport është rritur ndjeshëm. Si pjesë e rrjetit themelor regional dhe ndërkombëtar, mbetet si synim zgjerimi dhe ngritja e vazhdueshme e kapaciteteve të këtij aeroporti.

Energjia

Prodhimi i energjisë elektrike në vend bëhet kryesisht nga Korporata Energjetike e Kosovës (KEK sh.a) e cila përbëhet nga dy termocentrale (Kosova A dhe Kosova B) si dhe Minierat e Qymyrit. Prodhues të energjisë janë edhe pesë hidrocentrale të vogla (një është në kuadër të Ndërmarrjes Publike Ibër Lepenci dhe 4 menaxhohen nga kompani private). Kapacitetet e instaluar të termocentraleve janë 1478 MW, mirëpo për shkak të vjetërsisë së tyre, kapaciteti aktual operativ i tyre sillet rreth 915 MW. Kapacitetet e instaluar hidrike janë 45.84 MW.

Sistemi i transmisionit menaxhohet nga Operatori i Sistemit të Transmisionit dhe Tregut (KOSTT sh.a.). Ky sistem është i ndërlidhur me të gjitha sistemet fqinje në nivelin 400 kV, përveç me Shqipërinë, ku lidhja është vetëm në nivelin 220 kV. Linja e re e transmisionit të energjisë me Shqipërinë e ndërtuar në vitin 2016 ka përmirësuar sigurinë e furnizimit dhe lidhjen e vendin me tregjet rajonale të energjisë elektrike, por kjo do të bëhet funksionale vetëm pasi Kosova të është pranuar në Rrjetin Evropian të Operatorëve të Sistemit të Transmisionit. Kjo do të ndikojë në ngritjen e kapaciteteve transmetuese ndërmjet dy vendeve dhe regjionit, ngritjen e sigurisë dhe besueshmërisë së sistemeve të energjisë elektrike të Kosovës dhe Shqipërisë, dhe optimizimin e punës së dy sistemeve. Gjatësia e tërësishme e linjave të transmisionit (400 kV, 220 kV dhe 110 kV) është 1,223 km.

Kompania Kosovare për Shpërndarje të Energjisë Elektrike-KEDS, menaxhon me Operatorin e Sistemit të Shpërndarjes së energjisë elektrike në Kosovë. Operatori i Sistemit të Shpërndarjes (OSSh) ka në pronësi 624.5 km të rrjetit 35 kV, 1259.2 km të rrjetit 10 (20) kV, 5743.5 km gjatësi të rrjetit 10 kV, rreth 50.1 km të rrjetit 6 kV dhe 11635.9 km gjatësi të rrjetit 0.4 kV. Gjithashtu, në pronësi të OSSh-së janë 7863 trafostacione nga niveli 35/10 kV deri në nivelin 6/0.4 kV dhe 7610 nënstacione nga niveli 35/10 kV deri në nivelin 6/0.4 kV.

Përkundër progresit në rritjen e kapaciteteve të transmisionit dhe distribucionit, furnizimit me energji elektrike, rritjes së efikasitetit në shfrytëzimin e resurseve minerale, mbetet që edhe më tutje të këtë angazhim për përmirësimin e gjendjes aktuale. Sektori i energjisë elektrike si një prej faktorëve kyç për zhvillimin ekonomik dhe të mirëqenies shoqërore, edhe më tej përcillet me humbje komerciale dhe teknike dhe teknologji të vjetruar që nuk ka kapacitet të mjaftueshëm për furnizim stabil me energji.

Sektori i ngrohjes përbëhet nga 4 ngrohore në gjithë Kosovën (Prishtinë, Gjakovë, Mitrovicë dhe Zveçan). Në fund të vitit 2014 Ngrohortorja e Prishtinës, Termokos është kyçur në sistemin e kogjenerimit në TC Kosova B që ka ndikuar ndjeshëm në rritjen e performancës së furnizimit të qytetarëve të Prishtinës me ngrohje. Ekzistojnë potenciale të konsiderueshme energjetike për zhvillimin e sistemit të ngrohjes. Zhvillimi i sistemit të ngrohjes ndikon ndjeshëm në rritjen e sigurisë së furnizimit me energji elektrike veçanërisht gjatë sezonit të dimrit kur kemi ngarkesa të mëdha në sistemin elektroenergjetik.

Kosova nuk ka rrjet të gazit natyror, por zhvillimet e kohëve të fundit në rajon, sa i përket projekteve ndërkombëtare, paraqesin një mundësi që duhet shfrytëzuar, por paraprakisht kërkohen studime dhe analiza teknike dhe financiare.

Me gjithë identifikimin e potencialeve energjetike nga burimet e ndryshme të energjisë, shfrytëzimi i këtyre potencialeve është tepër i vogël. Kjo situatë duhet ndryshuar me politika dhe masa konkrete në mënyrë që të diversifikohen burimet e energjisë si dhe të rritet siguria e furnizimit. Konsumatorëve gra dhe burra duhet t'u mundësohen sa më shumë alternativa për plotësimin e nevojave të tyre energjetike me produkte me kosto të përbalueshme.

Sa i përket **kornizës rregullative dhe institucionale**, janë bërë disa hapa të rëndësishëm që krijojnë bazën për hapjen e tregut dhe nxitjen e konkurrencës në sektorin e energjisë. Zyra e Rregullatorit të Energjisë ka autoritetin ligjor për të obliguar palët, që të ofrojnë në tregun e lirë sasi të caktuara të energjisë (aktualisht operon vetën një furnizues). Sipas dizajnit të tregut të energjisë elektrike, Kosova ka treg bilateral në të cilin pjesëmarrësit e licencuar blejnë dhe shesin energji për të mundësuar një sistem energjetik të balancuar. Ky treg shoqërohet me një mekanizëm balancues në të cilin Operatori i Sistemit të Transmisionit KOSTT pranon oferta për blerje dhe shitje të energjisë nga të licencuarit, për të menaxhuar diferencat e rrjedhave të cilat nuk janë të mbuluara me kontrata bilaterale. Ndarja ligjore mes distribuimit dhe furnizimit është bërë dhe të dy funksionet tashmë janë privatizuar. Ndërsa menaxhimi me mihjet e thëngjillit dhe gjenerimin e energjisë elektrike nga termocentralet bëhet nga kompania publike KEK.

Hartimi i politikave, organizimi, rregullimi dhe menaxhimi i sektorit të energjisë bëhet nëpërmjet infrastrukturës ligjore, që përgjithësisht është mjaft e kompletuar dhe mjaft e përafëruar me acquis të Bashkimit Evropian (BE). Të gjitha proceset e hartimit të politikave, organizimit dhe zbatimit duhet të përfshijnë edhe perspektivën gjinore.

Gjithashtu që nga viti 2004 janë zhvilluar institucionet qeveritare, rregullatore dhe operatorë të aftë për të menaxhuar me sukses sektorin e energjisë. Institucionet kryesore që udhëheqin me sektorin e energjisë janë:

- Ministria e Zhvillimit Ekonomik (MZHE) e cila është përgjegjëse për hartimin e politikave të sektorit të energjisë dhe monitorimin e zbatimit të tyre;

- Zyra e Rregullatorit për Energji (ZRRÉ), që vepron si agjenci e pavarur rregullatorë që ka përgjegjësi për rregullimin e tregut të energjisë (energjisë elektrike, gazit natyror dhe energjisë së ngrohjes);
- Komisioni i Pavarur për Miniera dhe Minerale (KPM) - që vepron si agjenci e pavarur rregullatorë për rregullimin e aktiviteteve minerare ku bënë pjesë edhe thëngjilli;
- Operatori i Sistemit, Transmisionit dhe Tregut të Energjisë Elektrike të Kosovës (KOSTT sh.a.) e cila është ndërmarrje publike që menaxhon me rrjetin e transmisionit dhe ka rolin e Operatorit të Sistemit të Transmisionit dhe Operatorit të Tregut të energjisë elektrike.

Institucionet tjera qeveritare, siç janë Ministria e Mjedisit dhe e Planifikimit Hapësinor (MMPH), Ministria e Punës dhe e Mirëqenies Sociale (MPMS), Ministria e Tregtisë dhe Industrisë (MTI), Ministria e Financave (MF), si dhe Komisioni Kosovar i Konkurrencës, kanë rol të rëndësishëm në mbikëqyrjen e përgjegjësi sociale, ekonomike dhe mjedisore të sektorit të energjisë.

Tregu i komunikimeve elektronike

Në Kosovë sektori i TIK-ut ka rëndësi shumë të madhe ekonomike me vet faktin që në dhjetë vitet e fundit merr pjesë në GDP-në e Kosovës përreth shifrës 10%. Përveç rëndësisë ekonomike ky sektor ka ndikim shumë të madh edhe në kohezionin social, në sferën e edukimit, shëndetësisë, në ngritjen e kapaciteteve njerëzore në përgjithësi si dhe në ngritjen e konkurrueshmërisë së përgjithshme të Kosovës në nivel global.

Sa i përket zhvillimeve në treg, **telefonja fikse** historikisht ka një zhvillim të ulët në vendin tonë. Me liberalizimin e këtij tregu është mundur edhe hyrja e operatorit alternativ (IPKO) që i bën konkurrencë operatorit deri atëherë monopolist PTK-së (TiK). Tashmë autorizim për të ofruar shërbime të telefonisë fikse ka edhe operatori Kujtesa. Gjatë vitit 2015 pranë Autoriteti është notifikuar 1 operator i ri për ofrimin e shërbimeve të telefonisë fikse e që në total deri tani kemi katër operatorë për ofrimin e shërbimeve telekomunikuese fikse.

Operatorët në fjalë janë:

- Telekom i Kosovës Sh.A (ish PTK -), e licencuar me datën; 30/07/2004,
- IPKO Telecommunications LLC, e licencuar me datën; 08/09/2006,
- Kujtesa.Net, e licencuar me datën 07/01/2014 dhe
- Fiberlink (Vendimin nr. 607 (nr. prot. 013/B/15), ka caktuar bllokun numerik nga seria e numeracionit Gjeografik për përdorim nga "FiberLink" Sh.P.K.)

Numri i linjave aktive të telefonisë fikse këtë tremujor rezulton të ketë rritje të theksuar për shkak se prej kësaj periudhe janë përfshirë edhe të dhënat për operatorin MTS DOO. Në këtë periudhë, TM2 2017, është shënuar rritje e numrit të parapaguesve për 32.28% krahasuar me tremujorin paraprak, dhe rritje gjithashtu në raport me periudhen e njëjtë të vitit të kaluar për 18.96%. Gjithashtu të dhënat për normën e penetrimit të telefonisë fikse në Kosovë në këtë tremujor shënon trend pozitiv gjegjësisht rritje, për shkak të përfshirjes së të dhënave të operatorit shtesë në fjalë.

Pjesëmarrjen më të lartë në treg e ka kompania publike Telekom i Kosovës, e ndjekur nga kompania MTS D.O.O dhe pastaj IPKO¹⁸. Sidoqoftë, të gjithë indikatorët e telefonisë fikse tregojnë për një zhvillim shumë të ngadalshëm dhe në rënie.¹⁹

Një trend i tillë i zhvillimit të ulët të telefonisë fikse vërehet edhe në nivel global. Shkalla e ulët e penetrimit varet nga evoluimi i vazhdueshëm i shërbimeve tjera që zëvendësojnë shërbimet e telefonisë fikse duke

¹⁸ Për arsye të përfshirjes së të dhënave për operatorin MTS DOO, pjesëmarrja e operatorëve tjerë në treg është zvogëluar sidomos kjo ka ndikuar tek Telekom i Kosovës që e ka pas pjesëmarrjen më të madhe në treg.

¹⁹ http://arkep-rks.org/repository/docs/Pasqyra%20e%20tregut%20t%C3%AB%20KE%20_Indikator%C3%ABt%20kryesor%20p%C3%ABr%20TM2_2017.pdf.

ofruar njëkohësisht vlera të shtuara në realizimin e komunikimeve elektronike. Normalisht, investimet janë të orientuara në drejtim të ofrimit të shërbimeve më atraktive ku kërkesa është shumë e madhe dhe kthimi i investimeve i pritshëm. Rrjetet e reja telekomunikuese janë vlerë e shtuar për shoqërinë dhe alternativë e mjaftueshme në raport me rrjetet tradicionale të telefonisë fikse.

Sa i përket **shërbimeve postare**, në bazë të të dhënave të përpunuar nga Autoriteti, rezulton se krahasuar me vitin 2015, në vitin 2016 kemi një rritje të theksuar të numrit të përgjithshëm të artikujve – dërgesave postare në përgjithësi, dhe atë në vlerën prej; 3.38%, përderisa NPQ 'Posta Kosovës SHA', ka një rritje të volumit të përgjithshëm të dërgesave postare në vlerën prej; 4.20%, ndërsa operatorët privat kanë një rënie në vlerën prej; 13.50%. Bazuar në numrin e dërgesave postare, lëvizja dhe krahasimi nga viti 2012 deri në 2016, tregon se kemi një rritje kontinuele të volumit të përgjithshëm të dërgesave postare dhe atë në vlerën; 37.74%. Nga numri i përgjithshëm i dërgesave postare numri më i madh i tyre rreth; 50.90%, janë letër dergesa postare, kurse rreth 44.94% e dërgesave janë Postë Direkte, ndërsa rreth; 4.16%, janë dërgesa të pakove – koli. Nga numri i përgjithshëm i dërgesave rreth; 89.33%, e dërgesave postare janë postë e brendshme – vendore, ndërsa rreth 10.67%, janë postë ndërkombëtare.

Gjithashtu, krahasuar me vitin 2015, në vitin 2016, sektori i shërbimeve postare në totalin e përgjithshëm të të hyrave nga sektori, ka të regjistruar rritje të të hyrave të përgjithshme në vlerën prej; 13.90%, përderisa NPQ 'Posta e Kosovës SHA', ka realizuar një rritje në vlerën prej; 23.81%, ndërsa operatorët privat kanë patur një rënie të lehtë në vlerën prej; 0.59%. Nëse kemi parasysh lëvizjet e të hyrave të 'Sektorit Postar', nga viti 2012 deri në vitin 2016, atëherë mund të themi se sektori i shërbimeve postare në Republikën e Kosovës në vazhdimësi ka rritje të të hyrave, që krahasuar me vitin 2012, ka një rritje në vlerën prej; 30.37%, ndërsa krahasimi në mes të vitit 2015 me vitin 2014, tregon një rritje në vlerën prej; 12.07%, ku NPQ 'Posta e Kosovës SHA', kishte një rritje në vlerën prej; 10.39%, ndërsa operatorët privat postar, gjithashtu kanë patur një rritje në vlerën prej; 13.35%.

Tregu i telefonisë mobile ka shtrirjen më të gjerë në gjithë komunikimet elektronike. Momentalisht në Kosovë operojnë dy operator të autorizuar të rrjetave të telefonisë mobile në brezin frekuencor 900/1800 MHz:

- Telekom i Kosovës Sh.a/Vala e licencuar më datë; 30/07/2004 (ART nr. Prot. 111/04) me periudhë vlefshmërie prej 15 vite, dhe
- IPKO Telecommunications LLC e licencuar më datë; 06/03/2007 (ART nr. Prot. 77/07) me periudhë vlefshmërie prej 15 vite

Krahas dy operatorëve të autorizuar të rrjetave MNO (Mobile Network Operator) të përmendur më lartë, janë licencuar edhe dy operatorë tjerë mobil virtual (MVNO):

- Dardafon.net LLC (Z Mobile) e licencuar më datë; 12/06/2008 (ART nr. Prot. 112/08) me një periudhë vlefshmërie prej 15 vite, dhe
- Dukagjini Telecommunications sh.a. (D3 mobile) e licencuar më datë; 24/06/2008 (ART nr. Prot. 124/08) me një periudhë vlefshmërie prej 15 vite.

Numri total i përdoruesve të telefonisë mobile në fund të tre-mujorit të dytë (TM2-2017) ka arritur në 2,035,968 përkatësisht për 15.5 % më i lartë krahasuar me periudhën e njëjtë të vitit të kaluar (TM2-2016). Ndërsa, krahasuar me tremujorin paraprak TM1-2017, numri i përdoruesve ka rritje 2.76 % (ose 54,603 përdorues).

Ngjashëm me numrin e përdoruesve, edhe penetrimi i shërbimeve të telefonisë mobile në periudhën raportuese ka shënuar rritje të lehtë në krahasim me tremujorin paraprak, ndërsa rritje më e theksuar krahasuar me tremujorin e njëjtë të vitit të kaluar (TM2 2016). Penetrimi i shërbimeve të telefonisë mobile tani është në nivelin 112.1 % të numrit të popullsisë.

Numri i përdoruesve (parapaguesve) të internetit me qasje brezgjere fikse dhe mobile deri në TM2 2017, i raportuar nga operatorët është (prej 1,443,776 parapagues), ku vërehet një rritje prej 51,506 parapagues apo 3.69% në krahasim me TM1 2017, respektivisht një rritje më e theksuar prej 340,777 parapagues apo shprehur në përqindje 30.89% në krahasim me periudhën e njëjtë të vitit të kaluar (TM2 2016).

Numri i linjave të internetit me qasje fikse brez gjere deri në TM2 2017 i raportuar nga operatorët shënon shifrën 257,645 parapaguesë të internetit. Nga kjo vërehet një rritje prej 11,201 parapagues ose rreth 4.54% në krahasim me TM1 2017, respektivisht një rritje më të theksuar prej 33,349 parapaguesë apo 14.86% në krahasim me periudhën TM2 2016. Ndërsa, penetrimi i internetit përmes qasjes fikse brezgjere në internet për ekonomi familjare është 86.7%, përkatësisht penetrimi i internetit sipas banorëve (për 100 banorë) rezulton të jetë 14.19%.

Numri i përdoruesve të shërbimeve të internetit mobil (Mobile Broadband) apo qasja në internet përmes rrjetit mobil 3G dhe 4G vazhdimisht është duke u rritur, ky numër në periudhën TM2 2017 ka arritur në 1,186,131 përdoruesish e që shënon një rritje prej 3.51% krahasuar me TM1 2017.

Trendi i numrit të parapaguesve të qasjes në internet përmes rrjetit mobil që nga fillimi i ofrimit të këtyre shërbimeve në treg është karakterizuar me një rritje të vazhdueshme, edhe pse në periudhën TM4 2016 është vërejtur një rënie e lehtë. Në periudhën raportuese (TM2 2017) vërehet rritje e lehtë e penetrimit të këtyre shërbimeve prej 3.7% në raport me TM1 2017 përkatësisht një 34.97% në raport me periudhën e njëjtë të vitit 2016.

Sa i përket ndarjes së tregut të shërbimeve të internetit sipas *përdoruesve për operator*, në fund të K2 të vitit 2017, Telekom i Kosovës kishte 13.68%, IPKO 44.63%, Kujtesa 25.07%, Artmotion 1.82% dhe të tjerët pjesën e mbetur.

Sa i përket ndarjes së tregut të shërbimeve të internetit sipas të *hyrave për operator*, në fund të K2 të vitit 2017, Telekom i Kosovës kishte 18.24%, IPKO 39.36%, Kujtesa 22.62%, Artmotion 5.35% dhe të tjerët pjesën e mbetur.

Investimet e bëra nga operatorët e shërbimeve telekomunikuese për vitin 2015 në sektorin e telekomunikacionit (telefonja fikse, mobile, interneti) kapin shifrën prej 40,700,309.84 e që shënon rënie krahasuar me vitin e kaluar (2014), ku investimet kanë qenë 52,265,346 EUR. Gjatë vitit 2015, pjesën më të madhe të investimeve e përbën telefonja mobile me rreth 49.92%, telefonja fikse me 4.98% dhe internet 45.11%.

Sa i përket **kornizës rregullative dhe të politikave**, Ligji për Komunikimet Elektronike dhe legjislacioni tjetër zbatues vendosin një kornizë gjithëpërfshirëse ligjore në harmoni me Direktiva t e BE-së (Pakoja e Direktiva ve të vitit 2009, si plotësim-ndryshim i Pakos së Direktiva ve të vitit 2002 për sektorin e Komunikimeve Elektronike).

Ligji për Komunikimet Elektronike ndër të tjera ka krijuar bazën ligjore për kalimin nga regjimi i licencave në regjimin e autorizimeve të përgjithshme (ang. General Authorization) për ofrimin e shërbimeve dhe rrjeteve të komunikimeve elektronike. Kjo nënkupton rritje të mundësive dhe përmirësim cilësor të ambientit për investime të reja dhe konkurrencë të drejtë e fer, çka edhe është një nga synimet (prioritetet) kryesore të Qeverisë.

Vizioni dhe qëllimet strategjike të Qeverisë së Kosovës për sektorin e teknologjisë informative, rrjedhimisht edhe për sektorin e Komunikimeve Elektronike janë të shprehura në dokumentin *“Politikat e Sektorit të Komunikimeve Elektronike – Agjenda Digjitale për Kosovën 2013-2020”*. Dokumenti i Politikave është në përputhje edhe me objektivat e përcaktuara në Komunikatën e Komisionit Evropian të datës 19 maj 2010 për Parlamentin Evropian, Këshillin e Evropës, Komitetin Evropian Ekonomik dhe Social dhe Komitetin e

Rajoneve "Agjenda Digjitale për Evropën" (COM (2010) 245 final). Prioritetet Afatmesme bazuar në dokumentin e politikave për komunikimet Elektronike janë: zhvillimi i infrastrukturës së TIK, zhvillimi i shërbimeve dhe përmbajtjeve elektronike dhe promovimi i shfrytëzimit të tyre, avancimi i aftësive të banorëve gra dhe burra të Kosovës në përdorimin e TIK.

Në këtë dokument janë të transpozuar idetë dhe objektivat strategjike të parapara në Agjendën Digjitale për Evropën por duke marrë parasysh dhe duke i 'u përshtatur realitetit dhe gjendjes së sektorit të TIK në Kosovë.

Struktura sektoriale dhe e ndërmarrjeve

Në vitin 2016, numri i përgjithshëm i ndërmarrjeve të reja të regjistruara ishte me i madh se numri i ndërmarrjeve të reja të regjistruara në vitin 2015. Numri total i ndërmarrjeve të reja të regjistruara ka lëvizur midis 9,600 dhe 10,553 në periudhën 2014-2017 me një rritje të dukshme në vitet 2015 dhe 2016. Tendencë e ngjashme është regjistruar edhe tek bizneset e shuara. Ndërsa numri i bizneseve të regjistruara me pronare femra, edhe pse përgjithësisht i ulët, ka pasur një tendencë rritjeje nga 2014 e këndeje.

Tabela 2.12. Numri i bizneseve të regjistruara dhe atyre me pronare gra gjatw periudhws 2014 – 2017

Përshkrimi	2014	2015	2016	2017	Total
Biznese të regjistruara	9,612	10,070	10,553	9,335	39,570
Biznese të shuara	1,622	2,164	2,328	1,547	7,661
Biznese me pronare gra	1,529	2,020	2,332	2,096	7,977

Burimi: Repertori Statistikor mbi Ndërmarrjet Ekonomike në Kosovë, ASK dhe ABRK në MTI

Ndërsa në vitin 2017, më saktësisht në tremujorin e dytë (TM2) të vitit 2017 janë regjistruar gjithsej 2237 ndërmarrje. Krahasuar me tremujorin paraprak (TM1 2017), në këtë tremujor (TM2) ka pasur një rënie prej 21.5% të ndërmarrjeve të regjistruara. Gjithashtu, rënie për 20.1% të ndërmarrjeve të regjistruara vërehet edhe nëse e krahasojmë me tremujorin e njëjtë të vitit të kaluar (TM2 2016).

Bizneset mikro përbëjnë rreth 99% të bizneseve të reja të regjistruara përgjatë gjithë periudhës 2010-2016.

Sa i përket strukturës së Bruto Produktit Vendor sipas aktiviteteve ekonomike të dhënat tregojnë se rritja reale e BPV-së sipas aktiviteteve ekonomike është si vijon: industria nxjerrëse me 21.9%, ndërtimtaria 16.4%, shërbime tjera 12.2%, aktivitetet financiare dhe te sigurimit 12.1%, tregtia me shumicë dhe pakicë 7.1%, transporti dhe magazinimi 6.7%, hotelet dhe restorantet me 6.5%, afarizmi me pasuri të patundshme 5.9%, industria përpunuese 5.3%, furnizimi me energji elektrike, ujë dhe trajtimi i mbeturinave 1.5%; ndërsa rënie reale kishte në të dhënat e bujqësisë (4.0%), administrimi publik (3.9%). BPV sipas qasjes së shpenzimeve ka pasur rritje në: Formimi i bruto kapitalit me 13.7%, Eksporti i mallrave dhe shërbimeve 4.5%, shpenzimet e konsumit final të ekonomive shtëpiake dhe Institucionet jo përfituese në shërbim të ekonomive shtëpiake (IJPESHESH) 3.9%, Importi i mallrave dhe shërbimeve 3.8%, ndërsa rënie reale kishte te shpenzimet e konsumit final te qeverisë (10.7%) krahasuar me periudhën e njëjtë të vitit paraprak.

Sa i përket **madhësisë së sektorit privat**, pjesëmarrja e sektorit privat në BPV lëviz midis 83 dhe 85 pikë të përqindjes në periudhën 2015-2020 siç shihet në tabelën më poshtë. Investimet private pritet të zvogëlohen nga 21% në vitin 2016 në 20% në vitin 2017. Konsumi privat bazuar në projeksionet për vitin 2017 pritet të ketë një rënie të lehtë krahasuar me vitin paraprak.

Tabela 2.13. Pjesëmarrja e sektorit privat në BPV, në %

Përshkrimi	2015	2016 (vl.)	2017 (proj.)	2018 (proj.)	2019 (proj.)	2020 (proj.)
Konsumi privat	85%	85%	84%	84%	83%	83%
Investimet private	21%	21%	20%	20%	20%	21%

Burimi: KASh 2018-2020, MF

Sipas Ligjit 05/L-020 mbi Barazinë Gjimore, këto statistika duhet të plotësohen me të dhëna sipas gjinisë dhe të integrohen si të tilla në KASH.

Integrimi Ekonomik me BE-së dhe konkurrueshmëria e çmimeve

Sa i përket tregtimit të mallrave në vazhdimësi kemi një bilanc negativë, shoqëruare me deficit të lartë tregtarë. Përbërja sektoriale dhe gjeografia e tregtisë mbetet kryesisht e ngjashme, krahasuar me periudhat e mëparshme, me një përjashtim eksportet në tregjet BE-s dhe tregjet aziatike kane shënuare prape rritje.

Gjatë periudhës Janar – gusht 2017 shkëmbimet tregtare në mallra kanë shënuar vlerën prej 2 miliard 219 milion euro e cila rezulton me një rritje prej mbi 205 milion euro krahas periudhës së njëjtë të vitit paraprak. Mallrat e eksportuara në këtë periudhë kohore kapën vlerën prej mbi 250 milion euro rritje për 22.5%. Në këtë periudhë kohore tregtinë e jashtme të Kosovës 88.7% e përbejnë importe dhe 11.3% eksporte, kështu krahasuar me periudhën e njëjtë të vitit paraprak raportet e vëllimit të përgjithshëm tregtar mbeten të njëjta.

Sa i përket importeve ato shënuan vlerën prej mbi 1 miliard 968 milion euro rritje mbi 159 milion euro konkretisht me e lartë për 8.8%. Pjesëmarrja e eksporteve në BPV gjate Q1 2017 ishte vetëm 6.1% e cila karakterizohet me ecuri pothuajse të njëjta për shumë vite.

Kosova përgjatë vitit të kaluar ka qene e ballafaquar me rënie e çmimeve në tregun global për produktet e tyre me të eksportuara, ky zhvillim është shoqëruar me rënien e çmimeve të metaleve e veqmas të nikelit, aluminit, zingut etj e cila ka ndikuar në rënien jashtzakonisht të lartë të eksporteve, për më tepër, indikacionet për trende negative të rënies së eksporteve është shfaqur kryesisht në vendet e BE-s, Kinë dhe Indi.

Sidoqoftë, nga analiza e strukturës së mallrave eksportuese të Kosovës, kuptuam se rritjen e volumit të eksporteve e ka mundësuar rritja e çmimeve të metaleve në tregun ndërkombëtarë si dhe rritja e prodhimit të nikelit e cila ka qene për vite të tëra dominante në strukturën eksportuese përjashtuar vitin e kaluar ku pati një rënie të madhe të vlerës eksportuese. Por, vlen të theksohet rritja eksportuese të produkteve që i takojnë sektorit të mallrave ushqimore industriale, pijeve si dhe atyre bujqesore. Vlera eksportuese e tyre është ngritur nga 17.7 mil euro në 25.7 mil euro, ose e shprehur në përqindje rritje prej 45%, (1H 2017). Gama e mallrave të prodhuara nga kompanitë kosovare ende është e kufizuar nuk është e shpërndare dhe është mjaft homogjene.

Por, nga analiza e strukturës së përgjithshme të mallrave të dedikuara për eksport shohim se edhe gjate kësaj periudhe kohore eksportet e metaleve baze të papërpunuar dhe produktet minerale paraqiten si zërat kryesor për eksportet kosovare, ato kane mbuluar 56% të eksporteve në nivelin e përgjithshëm (Janar – Qershor 2017).

Ndërsa, struktura e importeve ka mbetur përafërsisht e njëjtë si me vitet e mëparshme. Importet vazhdojnë të dominohen nga produktet minerale (lëndë djegës nafta dhe produktet e saj), nga kategoria e ushqimeve industriale të përpunuar, mjetet e transportit dhe kategoria e makinave dhe pajisjeve. Por si produkt, importi i naftës dhe i vajrave kanë dominuar në importet e përgjithshme (124.5 milion Euro), pasuar nga auto veturat (80.6 milion Euro), shufra çeliku (36.5 milion Euro), medikamente (27.2 milion Euro), cigare (26.2 milion Euro) etj, gjate 1H 2017.

Në gjeografinë e tregtisë së mallrave, Bashkimi Evropian dhe vendet e CEFTA mbeten tregjet dominante për eksportet dhe importet në Kosovë, me pjesëmarrje totale në tregtinë e jashtme (eksport+import) rreth 70%. Megjithatë, ekziston një trend në rritje të eksporteve drejt BE-së në krahasim me të njëjtën periudhë të vitit 2016.

Gjate periudhës Janar – gusht 2017, Shqipëria, India, Maqedonia, Serbia dhe Zvicra, janë vendet ku Kosova ka eksportuar më së shumti. Është interesante se Kosova përkundër asaj se ka filluar të diversifikon tregjet e saj, një rritje e ndjeshme është vërejtur për eksportet e vendeve të treta (përtej BE-së dhe CEFTA).

Bashkimi Evropian është partneri kryesor i Kosovës në import me një pjesëmarrje prej 42.8% të importeve totale ose € 842.3 milionë nga muaji Janar deri në muajin gusht 2017. Ka një trend në rritje të importeve nga BE-ja në krahasim me të njëjtën periudhë (I – VIII) të vitit 2016, për 9.3%. Megjithatë, ekziston një trend në rritje të vlerës së mallrave eksportuese në BE. Kështu, sa i përket eksporteve për periudhën Janar – gusht 2017 mallrat me origjinë kosovare të eksportuara me destinacion vendet e BE-s kanë shënuar vlerën në € 61 milion ose 24.4% e totalit të eksporteve, rritje prej 34.2% në raport me tetëmujorin e vitit 2016.

Sa i përket bilancit tregtar për mallra bujqësore në korrelacion Kosovë - BE, importet për mallra bujqësore tejkalojnë eksportet e cila rezultojnë me deficitin të lartë tregtar. Mirëpo vlene të ceket se eksportet e mallrave nga sektori bujqësor me destinacion vendet e BE-s, janë rritur për 13.5% në 2016 krahas vitit paraprak. Andaj, produktet bimore dhe produktet industriale ushqimore dhe pijet mbeten një potencial i konsiderueshëm për të rritur nivelin e eksportit. Këtë e tregojnë shifrat sipas kategorizimit të mallrave bujqësore ku shihet se kemi një rritje të eksporteve për produkte bimore dhe kategoria e produkteve ushqimore të përgatitura dhe pijet. Pavarësisht nivelit të rritjes jo shume të larta e shprehur në vlera, ato mbeten si burime të mëdha për prodhim si dhe potencial të rritjes dhe qëndrueshmërisë ekonomike. Pra, nga krahasimi i treguesve real të tregtisë, rezultojnë se sektori industrisë së ushqimit dhe pijeve edhe ai bimor ka tendencë rritje dhe kjo rritje premtun një trend pozitiv që do të ndihmojë në përmirësimin e bilancit tregtar dhe rritjen e përparësive konkurruese. Mbulojnë 17% të eksporteve të përgjithshme kosovare në drejtim të BE (2016).

Megjithatë, është me rëndësi të ceket raporti tregtar me BE përkatësisht analiza e eksporteve për mallra bujqësore referuar kryesisht periudhës kohore Janar – Qershor 2017/2016. Nga kalkulimi i të dhënave statistikore është kuptuar se kemi një rritje të lartë të eksportit të mallrave bujqësore nga 3.6 milion euro në mbi 8 milion euro ose e shprehur në përqindje në 128% rritje.

Gjithashtu CEFTA është një partner i rëndësishëm tregtar e cila mbulon 30% të shkëmbimit të përgjithshëm tregtar të Kosovës. Mallrat kosovare të cilët eksportohen në vendet e CEFTA-s mbulojnë 48.5% të eksporteve të përgjithshme, rritje për 35.3%. Importet nga vendet e CEFTA-s janë rreth 554 milionë euro, rritje për 14.6% dhe mbulon 28% të importeve totale në Kosovë, (Janar – gusht 2017).

Tregtia në shërbime në Kosovë për periudhën Janar-Qershor 2017 ka arritur në total prej 568.2 milion Euro. Nga kjo shumë, totali i eksportit përfshinë shumën prej 350.1 milion Euro, ndërsa importi shumën prej 218.1 milion Euro. Kjo tregon një bilanc tregtar pozitivë prej 132.1 milion Euro. Nëse e krahasojmë me periudhën e njëjtë të vitit Janar-Qershor 2016, shohim se eksporti i shërbimeve ishte 324.8 milion euro, përderisa importi rezultoi me 204.5 dhe bilanci 120.2 milion Euro në tregtimin ndërkombëtar të shërbimeve. Nga statistikat e mësipërme mund të shihet se kemi një trend pozitiv të rritjes së bilancit të shërbimeve me 11.9 milionë Euro ose 10%.

Sektorët kryesorë të cilët kontribuan drejt një bilanc tregtar pozitiv për periudhën Janar-Qershor 2017 janë: Udhëtimet (turizmi) me eksport në vlerën prej 241.4 milionë Euro, pasuar nga shërbimet profesionale dhe të biznesit me 31.5 milion Euro, shërbimet e komunikimit (ICT) me 23.5 milionë Euro, shërbimet qeveritare me 17.9 milionë Euro dhe shërbimet e ndërtimit me 3.6 milion Euro.

Shërbimet e udhëtimit dhe turizmit kryesisht i atribuohen diasporës dhe shtetasve të huaj që punojnë në Kosovë.

Krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit 2016, shërbimet e udhëtimit (turizmit) eksporti i të cilit ka arritur në 219.1 milionë Euro, pasuar nga shërbimet afariste dhe profesionale me 29.6 milionë Euro, shërbimet e

komunikimit 21.8 milionë Euro, shërbimet e qeverisë 17.5 milionë Euro dhe shërbimet e ndërtimit 5.2 milionë Euro. Duke analizuar këto statistika, mund të shihet se kemi një trend pozitiv të rritjes së eksportit në shërbime.

Trendi negativ i tregtisë në shërbime (sa i përket bilancit të shërbimeve) duke se çdo vit e përfshinë një prej sektorëve kryesor: transportin me -38.7 milion Euro dhe shërbimet pensionale dhe te sigurimit -11.8 milion Euro në vitin 2017 (periudha: Janar-Qershor). Të pasurit e një bilanci pozitiv të shërbimeve ka rezultuar në zvogëlimin e deficitit të lartë tregtar në mallra.

Objektivat prioritetare afatmesme:

- Ulja e konsumit të energjisë nëpërmjet masave të eficiencës së energjisë duke zbatuar këto masa në 61 ndërtesa publike në vitin 2019 dhe 52 ndërtesa publike gjatë vitit 2020;
- Shtrirja e infrastrukturës të rrjetave të TIK-ut për zhvillim socio-ekonomik;
- Përmirësimi i kornizës së politikave dhe strategjike dhe ngritja e kapaciteteve për hulumtim dhe inovacion;
- Harmonizimi i ofertës dhe kërkesës përmes hartimit të standardeve të profesionit dhe rishikimit të kurrikulave;
- Zbatimi dhe përmirësimi i sistemit të karrierës për mësimdhënës;
- Përmirësimi i shërbimeve sociale dhe shëndetësore;
- Rritja e efikasitetit për kosto të transaksioneve ndërkombëtare tregtare.

3. BLOKU 3: STANDARDET EVROPIANE – PËRAFRIMI I LEGJISLACIONIT TË KOSOVËS ME ACQUIS-NË E BE-SË

3.1. Korniza ligjore për përafrimin e legjislacionit të Kosovës me acquis-në e BE-së²⁰

Kërkesat e MSA-së

Neni 74 i MSA-së në mënyrë koncize përcakton përafrimin e legjislacionit të Kosovës me acquis të BE-së. Më në detaje, ky nen përkufizon fushat prioritare të acquis që duhet të transpozohen në legjislacionin vendor, në fushën e tregut të brendshëm, fushën e lirisë, sigurisë dhe drejtësisë, si dhe fushat e lidhura me tregti.

Me miratimin dhe hyrjen në fuqi të Rregullores së Punës së Qeverisë së Republikës së Kosovë nr. 09/2011, Rregullores për Shërbimin Ligjor Qeveritar nr. 13/2013, si dhe të Udhëzimit Administrativ për Standardet e Hartimit të Akteve Normative nr. 03/2013, është kompletuar korniza ligjore e Kosovës për procesin e përafrimit ligjor. Gjithashtu janë përpiluar edhe: 'Udhëzuesi Praktik për Përafrimin e Legjislacionit të Republikës së Kosovës me Legjislacionin e BE-së' dhe 'Manuali Praktik për Plotësimin e Tabelave dhe Deklaratës së Përputhshmërisë', dokumente këto udhëzuese për procesin e përafrimit të legjislacionit.

Në përgjithësi, përgjegjësia për zhvillimin e politikave dhe përafrimin e legjislacionit është kompetencë e institucioneve përkatëse të cilat janë Gjithashtu përgjegjëse për hartimin e legjislacionit për fushat respektive. Institucioni që e propozon një projekt akt normativ duhet të bëjë përafrimin ligjor me aktet relevante të BE-së, si dhe të vlerësojë përputhshmërinë e projekt-aktit normativ me acquis të BE-së.

Në funksion të përafrimit ligjor sipas standardeve evropiane, ky proces realizohet dhe vlerësohet nga institucionet gjegjëse përmes përpilimit të Deklaratës së Përputhshmërisë (DeP) dhe Tabelave të Përputhshmërisë (TeP). Këto dokumente janë instrumente dhe shërbejnë për vlerësimin e përputhshmërisë së një projekt akti normativ me acquis, të cilat përpilohen nga institucioni propozues i projekt aktit normativ. Mbi këtë bazë, pastaj Ministria e Integritimit Evropian lëshon Opinion Ligjor të Përputhshmërisë (OeP) me legjislacion të BE-së për projekt-aktin normativ. Projekt-akti normativ, së bashku me DeP, TeP dhe OeP, i dërgohen Zyrës Ligjore të Zyrës së Kryeministrit që shqyrton përputhshmërinë e e projekt-aktit me Kushtetutën dhe rendin juridik, zhvillimin procedural të aktit, si dhe me standardet e hartimit të akteve normative. Si rrjedhojë, pas miratimit të projektligjit nga Qeveria, ai dërgohet në Kuvend për miratim. Pakoja e projektligjit me të gjitha dokumentet relevante dërgohet në Komisionin për Legjislacion, Komisionin për Integritim Evropian, si dhe sipas fushëveprimit të projektligjit, mund të dërgohet edhe tek komisionet tjera, të cilët bëjnë rishikimin, analizën, si dhe sipas nevojës plotësim-ndryshimin e projektligjit përkatës dhe më pas dërgohet për miratim.

Njëherit përkthimi i legjislacionit të BE-së është pjesë integrale e procesit të përafrimit të legjislacionit vendor me acquis të BE-së. Njëra ndër përgjegjësitë e Ministrisë së Integritimit Evropian që rrjedhë nga Vendimi nr. 6/121 i datës 22.04.2010 për fushëveprimin e MIE-së është Gjithashtu "Koordinimi i përkthimit të legjislacionit të BE-së në gjuhët zyrtare të Republikës së Kosovës". Në këtë kontekst, procesi i përkthimit të legjislacionit të Bashkimit Evropian është i rregulluar me "Rregulloren për Procesin e Përkthimit të Legjislacionit të Bashkimit Evropian në Gjuhët Zyrtare të Republikës së Kosovës, nr. 02/2015", e cila përcakton procedurat e përkthimit, koordinimin e procesit të përkthimit, si dhe unifikimin e terminologjisë të Acquis të BE-së në gjuhët zyrtare të Republikës së Kosovës.

Në sajë të ngritjes së kapaciteteve profesionale dhe bashkëpunimit në këtë fushë, që nga viti 2014, Ministria e Integritimit Evropian e Republikës së Kosovës dhe Ministria e Integritimit Evropian e Republikës së Shqipërisë kanë nënshkruar Marrëveshje Bashkëpunimi për krijimin e Komisionit Teknik për Përkthimin e Legjislacionit të BE-së në gjuhën shqipe, si dhe bashkëpunimit në sferën e përafrimit të legjislacionit, për koordinimin e agjendës së përbashkët të përkthimit të akteve të BE-së bazuar në aktet relevante për

²⁰ Ky kapitull nuk përmban matricë të masave afatshkurtra.

përafrim të përcaktuara në MSA, si dhe shkëmbimin e akteve ligjore të përkthyer nga të dy vendet. Vlen të theksohet që Komisioni Teknik ka krijuar platformën elektronike 'albterm.net' në të cilën publikohen aktet e acquis të përkthyer në gjuhën shqipe.

Gjithashtu, Ministria e Integritimit Evropian dhe Universiteti i Prishtinës "Hasan Prishtina", që nga viti 2015 kanë nënshkruar Marrëveshje Bashkëpunimi në fushën e përkthimit të legjislacionit të Bashkimit Evropian, me qëllim të përkthimit profesional të akteve ligjore në gjuhët zyrtare të Republikës së Kosovës.

Objektivat prioritare afatmesme

Kosova në mënyrë graduale do bëjë përafrimin e legjislacionit vendor me acquis të BE-së sipas kërkesave dhe brenda periudhave kohore tranzitore të përcaktuara në Marrëveshjen e Stabilizim-Asociimit. Njëherit legjislacioni vendor do të përafrohet në mënyrë graduale edhe me kërkesat ligjore që derivojnë nga konventat, traktatet dhe obligimet për anëtarësim të Kosovës në organizata tjera që derivojnë nga MSA-ja.

Me qëllim të përmbushjes së obligimeve të dala nga MSA, parashihen këto prioritete afatmesme:

- Në funksion të realizimit të përkthimit profesional të acquis të BE-së në versionin e gjuhës serbe, do të shqyrtohen dhe bëhen përpjekje në identifikimin e mundësive dhe përzgjedhjen e modaliteteve për realizimin e përkthimit të acquis të BE-së me institucionet relevante të cilat mund të kontribuojnë në këtë proces, përfshirë këtu edhe bashkëpunimin rajonal.
- Krijimi dhe funksionalizimi i një platforme elektronike që do të ketë në funksion: ruajtjen e TeP dhe DeP; Plotësimin e TeP; dhe ndërlidhjen e aktit vendor me acquis të BE-së, përcaktimin e shkallës së përafrimit, ndërlidhjen me PKZMSA, si dhe ndërlidhja me aktet ligjore të BE-së të përkthyer në gjuhët zyrtare të vendit.
- Përpilimi i analizës së boshllëqeve edhe për kapitujt tjerë të acquis-së së BE-së.

3.2. Kapitulli 1 i acquis-së: Lëvizja e lirë e mallrave

Ky kapitull mbulon kërkesat që dalin nga legjislacioni i BE-së me qëllim të sigurimit të qarkullimit plotësisht të lirë të produkteve në tregun e brendshëm dhe respektimit e zbatimit të këtij parimi të përgjithshëm nga secili shtet anëtar. Për të siguruar respektimin dhe zbatimin e këtij parimi themelor të funksionit të tregut të brendshëm, me qëllim që produktet të përmbushin standardet dhe kërkesat për t'u tregtuar në tregun e brendshëm të BE-së, zbatimi i këtij kapitulli nga ana e shteteve aderuese u kërkon atyre që të vendosin tërë kornizën ligjore e rregullative, në harmoni me atë të BE-së, për 'qasjen e vjetër' (që përcakton kërkesat specifike për produkte) dhe 'qasjen e re' (që përcakton specifikit esenciale për produkte). Harmonizimi i legjislacionit vendor arrihet përmes transpozimit të plotë të acquis-it të BE-së në kuadër të fushëveprimit të këtij kapitulli deri në anëtarësimin e plotë. Përveç kësaj, shteteve aderuese gjithashtu u kërkohet të zhvillojnë dhe zbatojnë politika nacionale për të siguruar zbatimin e legjislacionit të harmonizuar me atë të BE-së, si dhe të vendosin dhe funksionalizojnë plotësisht tërë sistemin institucional dhe kapacitetet institucionale që nevojiten për të zbatuar këtë legjislacion e politika, si dhe për të zbatuar masat horizontale e procedurale në fushat specifike të standardizimit, vlerësimit të konformitetit, akreditimit, metrologjisë dhe mbikëqyrjes së tregut.

Lëvizja e lirë e mallrave është një element kyç në krijimin dhe zhvillimin e tregut të brendshëm. Nenet 34, 35 dhe 36 të Traktatit mbi Funksionimin e Bashkimit Evropian (TFBE), parandalojnë Shtetet Anëtare që të miratojnë dhe vendosin kufizime të pajustificuara ndaj tregtimit të lirë të mallrave brenda tregut të brendshëm, përveç tregtisë brenda BE-së. Dispozitat e TFBE-së nuk përjashtojnë ndalesat e justifikuar, dhe zbatohen proporcionalisht, mbi bazën e moralit publik, politikave publike ose sigurisë publike, mbrojtjes së shëndetit dhe jetës së njerëzve, kafshëve ose bimëve, apo mbrojtjes së pronësisë industriale e komerciale, si dhe të kërkesave të tjera të detyrueshme të njohura nga Gjykata e Drejtësisë (p.sh. mbrojtja e mjedisit). Masat që kanë efekt të barasvlershëm me kufizim sasior, përveç disa përjashtimeve, gjithashtu

janë të ndaluara. Kjo sidomos nënkupton eliminimin e barrierave teknike në tregti dhe respektimin e parimit të njohjes së ndërsjellë, përfshirë procedurat e shkëmbimit të informatave.

Legjislacioni i qasjes së re dhe globale mbulon pajisjet e tensionit të ulët (LVD), kontabilitetin elektromagnetik (EMC), lodrat, makinerinë, ashensorët, emetimet e zhurmës nga pajisjet për përdorim jashtë objekteve, emetimet e ndotësve nga motorët e makinerive të lëvizshme jo rrugore, pajisjet personale mbrojtëse (PPM), pajisjet dhe sistemet mbrojtëse të destinuara për përdorim në atmosfera shpërthyes (ATEX), pajisjet mjekësore, pajisjet e gazit, veglat nën presion, instalimet e teleferikut, produktet e ndërtimit, artizanate rekreative, kërkesat e eko-projektimit për produktet e lidhura me energjinë (ErP), dhe pajisjet terminale të radio dhe telekomunikacionit (R&TTE). Legjislacioni i qasjes së vjetër mbulon fushat e automjeteve motorike dhe kimikateve²¹.

Kërkesat e MSA-së

Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit ndërmjet Bashkimit Evropian dhe Kosovës (MSA), "duke pasur parasysh angazhimin e palëve ndaj tregtisë së lirë, në përputhje me parimet përkatëse të Organizatës Botërore të Tregtisë të cilat duhet të zbatohen në mënyrë transparente dhe jo-diskriminuese", nën Titullin IV "Lëvizja e lirë e mallrave" përmban disa dispozita thelbësore, relevante për Kapitullin 1 të Acquis-së së BE-së.

Në nenin 20 thuhet se BE-ja dhe Kosova gradualisht do të krijojnë një zonë të tregtisë së lirë gjatë një periudhe maksimale prej 10 vjetësh, duke filluar nga hyrja e MSA-së në fuqi. Në nenin 22 ("koncesionet e BE-së për produktet industriale") thuhet se kufizimet sasiore mbi importet në BE dhe masat me efekt të njëjtë, për produktet me origjinë në Kosovë, do të shfuqizohen në datën e hyrjes së MSA-së në fuqi. Kosova ka marrë përsipër të njëjtin koncesion për produktet industriale me origjinë në BE (neni 23). Në nenin 24 ("Detyrimet dhe kufizimet mbi eksportin") të dy palët shpallin se me hyrjen e MSA-së në fuqi do të heqin të gjitha kufizimet sasiore mbi eksportet dhe masat ekuivalente.

Neni 35 i MSA-së e definojnë çështjen e indikatorëve gjeografik mirëpo kjo çështje shtjellohet në kapitullin 7 të Pronësisë Intelektuale. Neni 42 i jep të drejta palëve që të marrin masa mbrojtëse në rast të gjetjes së veprimeve të dumpingut, këto veprime duhet të jenë në pajtim me rregullat e OBT-së, pjesa që zbaton nenin 6 të GATT-it 1994.

Ndërsa tek mbrojtja e tregut, MSA kërkon të aplikohet Neni XIX i GATT 1994 dhe rregullat e OBT-së për mbrojtje të tregut. Neni 43 kërkon që masat e mbrojtjes së tregut të merren vetëm për qëllimin e adresimit të problemit, dhe po i njëjti nen cek se këto masa nuk guxojnë të merren në një periudhë më të gjatë se dy vite.

Raporti i KE-së për Kosovën 2016 vlerëson se duhet të përmirësohet bashkëpunimi ndër-institucional për të siguruar zbatimin e legjislacionit në fushën e lëvizjes së lirë të mallrave. Ky raport gjithashtu potencon që edhe më tutje duhet të përmirësohet infrastruktura e cilësisë.

Në mënyrë më specifike, për sa i përket standardizimit, potencohet fakti që Agjencia Kosovare për Standardizim duhet të konsolidohet si një institucion. Agjencisë i mungojnë kapacitetet dhe resurset që të zgjerojë shitjen elektronike të standardeve (funksionin *e-commerce*). Gjithashtu sfidues potencohet fakti që agjencia nuk është anëtare e CEN CENELEC-ut.

Në lidhje me vlerësimin e konformitetit, është vlerësuar që duhet edhe më tutje të bëhet harmonizimi i legjislacionit vendor me rregullat e BE-së dhe të vazhdojë përmirësimi i zbatimit të vlerësimit të konformitetit.

²¹ Farmaceutikët dhe kozmetikët janë të mbuluara në Kapitullin 28.

Në fushën e metrologjisë theksohet që kapaciteti operacional i laboratorëve duhet të rritet për të përmbushur standardet e nevojshme të cilësisë. Gjithashtu vlerësohet i nevojshëm miratimi i direktivës së instrumenteve matëse, e cila tanimë është miratuar dhe është filluar me zbatimin e saj.

Sa i përket mbikëqyrjes së tregut, kërkohet të përmirësohen mekanizmat e komunikimit dhe koordinimit ndërmjet autoriteteve përgjegjëse për mbikëqyrjen e tregut në Kosovë si dhe zbatimi duhet të forcohet tutje. Ekzistimi i dy nivele të inspektoratit, qendror dhe lokal, sjell probleme të koordinimit. Vlerësohet që inspektoratit në përgjithësi i mungojnë kompetenca dhe resurset.

Gjendja aktuale

Korniza legislative

Cështjet horizontale

Legjislacioni në fushën e Standardizimit rregullohet me Ligjin për Standardizim nr. 03/L-14, i cili është i përafuar pjesërisht me Direktivën 98/34/KE (amendamentuar me Direktivën 98/48/KE). Vlen të ceket që projektligji i ri për Standardizim, i cili transponon Rregulloren nr. 1025/2012 të Parlamentit Evropian dhe Këshillit të datës 25 Tetor 2012 për Standardizim Evropian, është miratuar në qeveri në Tetor, 2017.

Deri më tani AKS ka miratuar në total rreth 9500 Standarde Evropiane (EN) dhe Ndërkombëtare si standarde të Kosovës. Standardet sigurohen nga Drejtoria e Përgjithshme e Standardizimit të Shqipërisë DPS dhe adoptohen përmes metodës së faqes së parë).

Korniza ligjore në fushën e Akreditimit rregullohet me Ligjin nr. 05/L-117, i cili ka hyrë në fuqi në Janar, 2017. Ky ligj përcakton rregullat e funksionimit të sistemit të akreditimit të organit kompetent për vlerësimin e konformitetit. Ky ligj transponon pjesërisht Rregulloren (KE) nr. 765/2008 e cila përcakton kërkesat për akreditim dhe mbikëqyrje të tregut që kanë të bëjnë me vënien e produkteve në treg.

Korniza ligjore për Vlerësim të Konformitetit në Kosovë përbëhet nga Ligji nr. 04/L-039 për Kërkesat Teknike për Produkte dhe Vlerësim të Konformitetit. Me këtë ligj rregullohet mënyra e përcaktimit të kërkesave teknike për produkte, procedurat e vlerësimit të konformitetit me kërkesat e përcaktuara si dhe nxjerrjen e rregulloreve nga ana e Ministrive kompetente. Ky ligj transponon pjesërisht Rregulloren (KE) 768/2008 dhe Vendimin nr. 768/2008/KE.

Për zbatim të këtij ligji, janë nxjerr aktet nënligjore si në vijim:

- Rregullorja nr. 08/2014 për Mënyrën e Shkëmbimit të Informacioneve dhe Notifikimin e Rregulloreve Teknike, Procedurave të Vlerësimit të Konformitetit dhe Standardeve, që transponon pjesërisht Direktivën 98/34/KE.
- Rregullorja nr. 13/2012 mbi Njoftimin në Lidhje me Produktet që Paraqesin Rrezik për Konsumatorët, transponon pjesërisht Direktivën 2001/95/KE.
- Rregullorja nr. 08/2013 për Mënyrën e Themelimit dhe Funksionimit të Shkëmbimit të Shpejtë e Sistemit të Informimit për Produktet e Rrezikshme, që transponon pjesërisht Direktivën 2001/95/KE.
- UA nr. 04/2016 për Mënyrën e Autorizimit të Trupave për Vlerësim të Konformitetit, që transponon dispozita të Vendimin nr. 768/2008/KE.

Vlen të ceket që projektligjit i ri për Kërkesat Teknike për Produkte dhe Vlerësim të Konformitetit është miratuar në Qeveri më 15 Dhjetor, 2017.. Ky ligj do të transpozohet pjesërisht Rregulloren nr. 765/2008/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit të datës 9 Korrik 2008, që përcakton kërkesat për akreditim dhe mbikëqyrje të tregut, Vendimit 768/2008/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit të datës 9 Korrik 2008 mbi një Kornizë të Përbashkët për Marketingun e Produkteve.

Sa u përket Procedurave të Notifikimit, Ligji nr. 04/L-039 për Kërkesat Teknike për Produkte dhe Vlerësim të Konformitetit gjithashtu ka krijuar bazën ligjore për transpozimin e Direktivës 98/34/KE dhe plotësim-ndryshimin e Direktivës 98/48/KE në legjislacionin vendor. Me këtë është nxjerrë Rregullorja nr. 08/2014 për mënyrën e shkëmbimit të informacioneve dhe notifikimin e rregulloreve teknike, procedurave të vlerësimit të konformitetit dhe standardeve, e cila ka të bëjë me detyrimin e Shteteve Anëtare për të njoftuar njëri-tjetrin me rregulloret që planifikojnë t'i miratojnë me qëllim të shmangies së krijimit të pengesave të panevojshme për tregti. Për momentin kjo rregullore paraqet një bazë për të njoftuar dhe informuar shtetet anëtare të CEFTA-s në lidhje me punën rregullatore dhe të standardeve të cilat janë në përgatitje e sipër.

Sistemi Metrologjik i Kosovës është i bazuar në Ligjin nr. 2010/03-L-203 mbi Metrologjinë. Me këtë ligj rregullohet sistemi i njësive matëse, etalonët për matje, procedurat e vlerësimit të konformitetit të mjeteve matëse, kërkesat tekniko-metrologjike për produktet e para paketuara, autorizimet në fushën e metrologjisë, mbikëqyrjen metrologjike si dhe përgjegjësitë e Agjencisë së Metrologjisë së Kosovës. Për zbatim të tij është nxjerrë UA nr. 15/2011 për kërkesat tekniko-metrologjike dhe procedurat e vlerësimit të konformitetit për peshoret jo-automatike, e cila transponon pjesërisht Direktivën 2009/23/KE, si dhe Rregullorja për Instrumentet Matëse. Është me rëndësi të ceket që Projektligji i ri për Metrologji është miratuar në Qeveri më 21 Dhjetor, 2017. Ky projektligj do të transpozojë Dokumentin D1 I OIML-së, konkretisht versionin 2012.

Sa i përket Mbikëqyrjes së Tregut, korniza ligjore e Kosovës për zbatimin e sigurisë dhe përputhshmërisë së produkteve sigurohet nga Ligji mbi Kërkesat Teknike për Produkte dhe Vlerësim të Konformitetit i cili përcakton kornizën horizontale për mbikëqyrjen e tregut. Ky ligj është pjesërisht i përafuar me Rregulloren (KE) nr. 765/2008. Aktualisht është në proces të hartimit Projektligji i ri për Inspektimet e Përgjithshme, i cili do të reformojë aspektet kryesore procedurale, institucionale dhe funksionale të inspektimeve në vend.

Ligjet tjera përkatëse për mbikëqyrjen e tregut janë Ligji nr. 04/L-078 mbi Sigurinë e Përgjithshme të Produkteve dhe Ligji nr. 03/L-181 mbi Inspektoratin e Tregut dhe Mbikëqyrjen Inspektuese.

Baza ligjore për Kontrollin Kufitare të Jashtë është Ligji nr. 04/L-039 mbi Kërkesat Teknike për Produkte dhe Vlerësim të Konformitetit i cili transponon pjesërisht Rregulloren 765/2008 (KE) dhe Vendimin 768/2008 (KE). Ky ligj mundëson bashkëpunim dhe komunikim të drejtpërdrejtë ndërmjet autoriteteve të mbikëqyrjes së tregut dhe autoriteteve Doganore, e cila mund të informojnë autoritetet e mbikëqyrjes së tregut në lidhje me importet e bllokuara. Në qoftë se autoriteti doganor nuk është i informuar për aktivitetet e ndërmarra nga autoritetet e mbikëqyrjes së tregut brenda tri ditëve, importet e bllokuara do të lirohen nëse nuk ka kufizime të tjera për lirin e tyre. Nëse autoritetet e mbikëqyrjes së tregut konstatojnë se produkti është i rrezikshëm, ata mund të ndalojnë qarkullimin e tij në tregun e Kosovës.

Qasja e re dhe ajo globale

Legjislacioni kornizë për fushat që hynë nën kategorinë e Qasjes së Re është Ligji nr. 04/L-039 mbi Kërkesat Teknike për Produkte dhe Vlerësim të Konformitetit.

Pajisjet e tensionit të ulët (LVD)

Ligji nr. 04/L-039 mbi Kërkesat Teknike për Produkte dhe Vlerësim të Konformitetit paraqet bazën për Rregulloren Teknike nr. 04/2016 për Pajisjet Elektrike të Projektuara për përdorim brenda kufijve të caktuara të Tensionit, e cila transponon pjesërisht Direktivën 2014/35/EU.

Kosova ka një numër të vogël të prodhuesve të cilët vendosin produktet e mbuluara nga Direktiva e pajisjeve me tension të ulët (2006/95/KE) në tregun e brendshëm të BE-së.

Përputhshmëria elektromagnetike (EMC)

Ligji nr. 04/L-039 mbi Kërkesat Teknike për Produkte dhe Vlerësim të Konformitetit paraqet bazën për Rregulloren nr. 07/2017 për Sigurinë e Lodrave e cila transponon Direktivën 2009/48/KE dhe amendamentet e saj.

Siguria e lodrave

Ligji nr. 04/L-039 për Kërkesat Teknike për Produkte dhe Vlerësim të Konformitetit paraqet bazën për Rregulloren nr. 05/2013 për Sigurinë e Lodrave e cila transponon pjesërisht Direktivën 2009/48/KE. Draft - Rregullorja nr. xx/2016 për Sigurinë e Lodrave e cila transponon Direktivën 2009/48/KE dhe amendamentet e saj është në proces të miratimit.

Kosova ka një numër të vogël të prodhuesve të cilët vendosin produkte në treg që janë të mbuluara nga Direktiva 2009/48/KE.

Makineritë

Ligji nr. 04/L-039 për Kërkesat Teknike për Produkte dhe Vlerësim të Konformitetit paraqet bazën për Rregulloren nr. 04/2013 mbi Sigurinë e Makinerive e cila transponon pjesërisht Direktivën 2006/42/KE.

Sa i përket emetimeve të zhurmës nga pajisjet që përdoren jashtë objekteve, legjislacioni i Kosovës ende nuk është harmonizuar me Direktivën 2000/14/KE.

Emetimet e zhurmës nga pajisjet që përdoren jashtë objekteve

Legjislacioni i Kosovës ende nuk është harmonizuar me *acquis* - Direktivën 2000/14/KE.

Ashensorët

Ligji nr. 04/L-039 për Kërkesat Teknike për Produkte dhe Vlerësim të Konformitetit paraqet bazën për Rregulloren nr. 03/2017 për Sigurinë e Ashensorëve e cila transponon Direktivën 2014/33/EU, Rregulloren nr. 09/2012 mbi Ashensorët dhe Komponentët e Sigurisë e cila transponon pjesërisht Direktivën 95/16/KE.

Pajisjet personale mbrojtëse (PPE)

Ligji nr. 04/L-039 mbi Kërkesat Teknike për Produkte dhe Vlerësim të Konformitetit paraqet bazën për Rregulloren nr. 08/2012 mbi Pajisjet Personale Mbrojtëse, e cila transponon pjesërisht Direktivën 89/686/KEE.

Në Kosovë, nuk ka prodhues të pajisjeve që mbulohe nga Direktiva 89/686/KE. Detyrimet për operatorët ekonomik do të zbatohen nga importuesit dhe shpërndarësit.

Pajisjet dhe sistemet mbrojtëse të destinuara për përdorim në atmosferë potencialisht shpërthyes (ATEX)

Ligji nr. 04/L-039 për Kërkesat Teknike për Produkte dhe Vlerësim të Konformitetit paraqet bazën për Rregulloren nr. 04/2012 mbi Pajisjet dhe Sistemet Mbrojtëse të Destinuar për Përdorim në Atmosferë Potencialisht Shpërthyes e cila transponon pjesërisht Direktivën 94/9/KE.

Pajisjet e gazit dhe bojlerët me ujë të nxehtë

Legjislacioni për pajisjet e gazit rrjedh nga Ligji nr. 04/L-039 për Kërkesat Teknike për Produkte dhe Vlerësim të Konformitetit, përmes Rregullores nr. 06/2016 për Pajisjet që Djejin Karburantet e Gazta, e cila transponon pjesërisht Direktivën 90/396/KEE. Ndërsa fusha që mbulohet nga Direktiva 92/42/KEE e cili është relevante për bojlerët me ujë të nxehtë nuk është transpozuar ende në legjislacionin Kosovar.

Në Kosovë, ka shumë pak prodhues të pajisjeve të mbuluara nga Direktiva t 2009/142/KE dhe 92/42/KEE. Detyrimet për operatorët ekonomikë zbatohen nga importuesit dhe shpërndarësit.

Pajisjet nën presion

Kjo fushë rregullohet me Ligjin nr. 2006/02-L-103 për Pajisjet nën Presion i cili transponon pjesërisht Direktivën 97/23/KE dhe Rregulloren e UNMIK-ut nr. 2007/5.

Në Kosovë, nuk ka prodhues të pajisjeve të mbuluara nga Direktiva 97/23/KE. Detyrimet për operatorët ekonomik do të zbatohen nga importuesit dhe shpërndarësit.

Enët e thjeshta nën presion (SPVD)

Korniza ligjore bazohet në Ligjin nr. 02-L-103 për Pajisje nën Presion. UA mbi Enët e Thjeshta nën Presion si masë zbatuese e ligjit në fjalë, transponon pjesërisht Direktivën 2009/105/KE.

Në Kosovë, nuk ka prodhues të pajisjeve që mbulohen nga Direktiva 2009/105/KE. Detyrimet për operatorët ekonomik do të zbatohen nga importuesit dhe shpërndarësit.

Aerosolët dispensivë

Ligji nr. 04/L-039 për Kërkesat Teknike për Produkte dhe Vlerësim të Konformitetit paraqet bazën për miratimin e Rregullores nr. 13/2014 mbi Aerosolët Dispensiv, e cila transponon pjesërisht Direktivën 75/324/KEE.

Në Kosovë nuk ka prodhues të pajisjeve që mbulohen nga Direktiva 75/324/KEE dhe plotësim-ndryshimet e saj. Detyrimet për operatorët ekonomik do të zbatohen nga importuesit dhe shpërndarësit.

Teleferikët

Ligji nr. 04/L-039 për Kërkesat Teknike për Produkte dhe Vlerësim të Konformitetit paraqet bazën për miratimin e Rregullores nr. 05/2012 mbi Teleferikët për Transport Njerëzish, e cila transponon pjesërisht Direktivën 2000/9/KE.

Në Kosovë nuk ka prodhues të produkteve dhe sistemeve që mbulohen nga Direktiva 2000/9/KE. Detyrimet për operatorët ekonomik do të zbatohen nga importuesit dhe shpërndarësit.

Produktet ndërtimore

Ligjit nr. 04/L-181 për Produktet Ndërtimore dhe aktet nënligjore të tij transpozojnë pjesërisht Rregulloren 305/2011 për Produktet e Ndërtimit. Projektligji për Produktet e Ndërtimit është miratuar ne qeveri me 15 Dhjetor 2017. Projektligji në fjalë transponon pjesërisht rregullon e BE 305/2011 për Produktet e Ndërtimit.

Sektori i ndërtimit i tregut të Kosovës në krahasim me tregjet e vendeve të tjera evropiane është mjaftë i zhvilluar. Ekzistojnë prodhues të shumtë të produkteve ndërtimore.

Barkat rekreative

Baza ligjore për këtë fushë gjendet në Ligjin nr. 04/L-039 mbi Kërkesat Teknike për Produkte dhe Vlerësim të Konformitetit. Megjithatë, Kosova ende nuk ka miratuar legjislacionin dytësorë i cili do të duhet të transpozojë Direktivën 94/25/KE.

Kërkesat e eko-dizajnit për produktet e ndërlidhura me energjinë (ErP) dhe etiketimi energjetik i produkteve

Ende nuk është transpozuar Direktiva horizontale 2009/125/KE për eko-dizajn dhe as aktet përkatëse vertikale ligjore.

Në Kosovë, ekziston një numër i vogël i prodhuesve të pajisjeve që mbulohen nga Direktiva 2009/125/KE (eko-dizajni) dhe aktet e ndërlidhura ligjore për zbatim. E njëjta gjë vlen edhe për Direktivën horizontale 2010/30/EU për Etiketimin e Produkteve të lidhura me energjinë dhe aktet nënligjore mbështetëse të saj. Detyrimet për operatorët ekonomik do të zbatohen kryesisht nga importuesit dhe shpërndarësit.

Radio-pajisjet dhe pajisjet terminale telekomunikuese (R&TTE)

Legjislacioni primar i Kosovës, përkatësisht Ligji për Komunikimet Elektronike nr. 04/L-109, transponon pjesërisht Rregulloren 136/2009/KE. Sa i përket fushës së konformitetit të pajisjeve radio dhe pajisjeve telekomunikuese, Rregullorja nr. 025/B/13 transponon pjesërisht Direktivën 1999/5/KE e cila tutje nevojitet të amendamentohet në përputhje me Direktivën 2014/53/KE.

Eksplzivët për përdorime civile dhe artikuj piroteknikë

Ligjin nr. 2011/04-L-022 për Përdorimin Civil të Eksplzivëve dhe aktet nën-ligjore transpojnë pjesërisht Direktivën 93/15/KE për eksplozivë dhe Direktivën 2013/29/KE për Piroteknikë.

Produktet dhe pajisjet mjekësore

Deri më tani, produktet dhe pajisjet mjekësore janë të rregulluara me Ligjin nr. 04-L-190 për Produkte dhe Pajisje Mjekësore. Sa i përket pajisjeve ky ligj aktualisht nuk transponon legjislacionin e nevojshëm të BE-së siç janë:

- Direktiva 93/42/KEE mbi pajisjet mjekësore;
- Direktiva 90/385/KE mbi pajisjet mjekësore aktive të implantueshme;
- Direktiva 98/79/KEE mbi pajisjet mjekësore diagnostikuese in vitro.

Ky ligj nuk ka transpozuar legjislacionin e BE-së për produkte mjekësore me përjashtim të Direktivës bazë 2001/83 e cila pjesërisht është përafuar me UA nr. 01/2015 për Autorizim për Marketing për Produkte Mjekësore.

Kosova aktualisht ka një prodhues vendor të pajisjeve mjekësore (Klasa I) për tregun e brendshëm. Janë 147 shitës me shumicë të licencuar për shitjen me shumicë të pajisjeve mjekësore.

Qasja e vjetër

Sa i përket Qasjes së vjetër, përveç prodhuesve të produkteve përkatëse, shteti është gjithashtu përgjegjës për sigurinë e produkteve dhe për këtë arsye duhet krijuar dhe fuqizuar autoritetet përkatës shtetërore për kryerjen e detyrave të vlerësimit të konformitetit (p.sh. regjistrimi, vlerësimi dhe miratimi).

Automjetet motorike

Ligji nr. 02-L-70 për Sigurinë në Komunikacionin Rrugor, me qëllim të krijimit të procedurave dhe përcaktimit të kushteve për ofrimin e shërbimeve të homologimit së automjeteve që do të hyjnë në komunikacionin rrugor ka miratuar UA nr. 2008/8 për Homologimin e automjeteve. Ky akt transponon pjesërisht Direktiva 2007/46 mbi Automjetet Motorike dhe Direktivën 2002/24 mbi automjetet motorike me dy ose tre rrota.

Në Kosovë nuk ka prodhues të produkteve (automjeteve) që mbulohen nga Direktivat e lartë përmendura. Detyrimet për operatorët ekonomik do të zbatohen nga importuesit dhe shpërndarësit.

Emetimet e ndotësve nga motorët e makinerive të lëvizshme jo-rrugore

Në Kosovë, nuk ka prodhues të produkteve (automjeteve) që mbulohen nga Direktiva 97/68 mbi makineritë e lëvizshme jo-rrugore. Detyrimet për operatorët ekonomik do të zbatohen nga importuesit dhe shpërndarësit.

Kimikatet - Regjistrimi, Vlerësimi, Autorizimi dhe Kufizimi i Kimikateve (RVAK)

Legjislacioni i Kosovës ende është në fazën fillestare të transpozimit të legjislacionit të BE-së në lidhje me regjistrimin, vlerësimin, autorizimin dhe kufizimin e kimikateve (RVAK) me të gjitha amendamentet. Sa i përket përcaktimit të kërkesave teknike dhe procedurave të vlerësimit të konformitetit për produktet e mbuluara nga Rregullorja (EC) 1907/2006, duhet të theksohet se Ligji nr. 04/L-197 për Kimikate transponon pjesërisht këtë rregullore.

Aktualisht, në Kosovë ka disa prodhues të produkteve të mbuluara nga Rregullorja (EC) 1907/2006. Detyrimet për operatorët ekonomik do të zbatohen kryesisht nga importuesit dhe shpërndarësit.

Kimikatet (Klasifikimi, Etiketimi dhe Paketimi (KEP))

Ligjin nr. 04/L-197 për Kimikate dhe UA nr. 17/2014 për Klasifikimin, Etiketimin dhe Paketimin e Kimikateve të Rrezikshme transpozojnë pjesërisht Rregulloren (KE) 1272/2008 për Klasifikimin, Etiketimin dhe Paketimin e Substancave dhe Përzierjeve.

Praktika e mirë laboratorike (GLP)

Direktiva 2004/9/KE përcakton detyrimin e Shteteve Anëtare të përcaktojnë autoritetet përgjegjëse për inspektimet GLP në territorin e tyre. Ajo gjithashtu përfshin kërkesat e raportimit dhe tregut të brendshëm (pranimi i ndërsjellë i të dhënave). Direktiva kërkon që Udhëzimet e Rishikuara OECD për Procedurat e Monitorimit të Pajtueshmërisë për GLP dhe Udhëzimi OECD për Ushtrimin e Inspektimit të Stabilimentit Testues dhe Auditimet e Studimit duhet të ndiqen gjatë inspektimeve laboratorike dhe auditimeve të studimit.

Direktiva 2004/10/KE kërkon nga Shtetet Anëtare të marrin të gjitha masat e nevojshme për të siguruar që laboratorët që kryejnë studimet e sigurisë në produktet kimike të jenë në përputhje me Parimet e OECD-së të Praktikave të mira laboratorike.

Detergjentët

Korniza ligjore për përcaktimin e kërkesave teknike dhe procedurave të vlerësimit të konformitetit përbëhet nga Ligji për Kimikate nr. 04 / L-197 dhe Rregullorja nr. 02/2015 për Detergjentet që transponojnë pjesërisht Rregulloren (KE) 648/2004.

Plehrat

Korniza ligjore e përbërë nga Ligji nr. 2003/10 mbi Plehra Artificiale, UA nr. 10/2006 për Cilësinë e Plehrave Artificiale, UA nr. 17/2007 për Formimin dhe Funkcionimin e Shërbimit Rregullues dhe Bordit Këshillues për Plehrat Artificiale, dhe UA nr. 04/2009 mbi Vendosjen e Taksës për Licencimin e Subjekteve që Merren me Importin dhe Tregtinë e Plehrave Artificiale transponojnë pjesërisht Rregulloren (KE) 2003/2003.

Në Kosovë, nuk ka prodhues të produkteve që mbulohen nga Rregullorja (KE) 2003/2003. Detyrimet për operatorët ekonomik do të zbatohen nga importuesit dhe shpërndarësit.

Prekursorët e barërave

Ligjin nr. 02/L-128 për Barna Narkotike, Psikotropet dhe Prekursorët transponon pjesërisht Rregulloren (EC) 273/2004.

Në Kosovë, nuk ka prodhues të produkteve që mbulohen nga Rregullorja (EC) 273/2004. Detyrimet për operatorët ekonomik do të zbatohen nga importuesit dhe shpërndarësit.

Masat procedurale

Transparenca në lidhje me çmimet dhe rimbursimin e produkteve mjekësore

Kosova ende nuk e ka përafuar legjislacionin e saj me acquis të BE-së në këtë fushë. Në anën tjetër BE-ja ka krijuar një kornizë të përbashkët procedurale nëpërmjet miratimit të të ashtuquajturës Direktiva e Transparencës (Direktiva e Këshillit 89/105/KEE) për të siguruar që vendimet kombëtare për çmim dhe rimbursim të bëhen në mënyrë transparente dhe të mos prishin funksionimin e Tregut të Brendshëm.

Qelqi i kristaltë

Rregullorja nr. 04/2012 mbi Produktet e Qelqit të Kristaltë transponon pjesërisht Direktivën 69/493/KE.

Në Kosovë, nuk ka prodhues të produkteve që mbulohen nga Direktiva 69/493/KE. Detyrimet për operatorët ekonomik zbatohen nga importuesit dhe shpërndarësit.

Tekstilet

Ekzistojnë tre akte ligjore që rregullojnë etiketimin e tekstileve, Rregullorja nr. 11/2012 mbi përmbajtjen e lëndës së parë dhe etiketimin e tekstilit, Rregullorja nr. 1/2012 mbi Metodën për Analizën Sasiore të Përzierjes së Trefishtë të Fibrave të Tekstilit dhe Rregullorja nr. 12/2012 mbi Metodën për Analizën Sasiore të Përzierjes së Dyfishtë të Fibrave të Tekstilit të cilat transpozojnë pjesërisht Direktivën 73/44/KEE dhe Direktiva t 96/73/KE dhe 2008/121/KE. Aktualisht është duke u përgatit drafti final i draft-rregullore për Etiketimin dhe Shënjimin e Produkteve të Tekstilit. Kjo draft-rregullore është në përputhje me parimet dhe kërkesat kryesore që dalin nga Rregullorja (BE) 1007/2011 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e datës 27 shtator 2011, mbi emrat e fibrave të tekstilit dhe etiketimin dhe shënjimin e përbërjes së fibrave të produkteve të tekstilit.

Në Kosovë, janë disa prodhues të tekstileve që mbulohen nga Rregullorja (BE) 1007/2011. Detyrimet për operatorët ekonomik do të zbatohen kryesisht nga importuesit dhe shpërndarësit.

Këpucët

Ligji nr. 04/L-039 mbi Kërkesat Teknike për Produkte dhe Vlerësim të Konformitetit paraqet bazën për Rregulloren nr. 03/2016 për Etiketimin e Mbatjeve, e cila transponon plotësisht Direktivën 94/11/KE.

Aktualisht në Kosovë ka disa prodhues të këpucëve dhe/ose komponentëve të tyre në nivelin mikro që mbulohen nga Direktiva 94/11/KE. Detyrimet për operatorët ekonomik kryesisht do të zbatohen nga importuesit dhe shpërndarësit.

Korniza institucionale dhe ajo e politikave

Çështjet horizontale

Sa i përket infrastrukturës së cilësisë, Divizioni i Infrastrukturës së Cilësisë pranë Departamentit të Industrisë në MTI, është përgjegjës për hartimin e legjislacionit dhe politikave për infrastrukturën e cilësisë dhe çështjen e konformitetit në përgjithësi. Njësia në fjalë Gjithashtu monitoron funksionimin e këtyre dikastereve.

Organ kompetent për fushën e standardizimit është Agjencia Kosovare për Standardizim (AKS), e cila vepron në kuadër të Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë e cila është trupi i vetëm përgjegjës i standardeve kombëtare. Vlen të ceket që Kosova nuk është anëtare e ISO (Organizata Ndërkombëtare për Standardizim dhe Komisioni ndërkombëtar i elektroteknikës) dhe e CEN/CENELEC (Komisionet Evropiane për Standardizim dhe për Standardizim Elektroteknik).

Sa i përket fushës së Akreditimi, Drejtoria e Akreditimit të Kosovës (DAK) është trupi i vetëm akreditues në vend i përcaktuar me Ligjin për akreditim nr. 03/L-069 dhe Ligjin nr. 04/L-007 për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit nr. 03/L-069 për akreditim. DAK është në procesin e përfundimit të vlerësimit nga vlerësues të Ko-operimit Evropian të Akreditimit (EA).

Në fushën e Metrologjisë, Agjencia për Metrologjinë e Kosovës (AMK) është institucioni i vetëm përgjegjës në Kosovë, që rregullon sistemin e metrologjisë në Kosovë. Agjencia e Metrologjisë ka përmirësuar kapacitetin e saj për të përmbushur funksionet e veta mbikëqyrëse. Agjencia është e ndarë në dy dikastere, metrologjinë industriale shkencore e cila mirëmban etalonët primar, si dhe dhe metrologjinë ligjore, e cila rregullon sistemin e mjeteve matëse që përdoren në qarkullimin publik. Aktualisht janë pesë laboratorë funksional, ku realizohen teste/kalibrime dhe verifikime të instrumenteve matëse.

Inspektorati i tregut është organi kompetent për mbikëqyrjen e zbatimit të legjislacionit për produktet industriale jo ushqimore, momentalisht ekziston zyra qendrore e inspektoratit të tregut, ndërsa zyra të njëjta kanë edhe komunat. Ligji aktual për mbikëqyrjen e tregut njih vetëm një trup inspektuese mirëpo ende nuk kemi arrit të zbatojmë ligjin, për shkak të pamundësisë së bartjes së buxhetit.

Me vendim të Qeverisë me datën 23 Mars 2016 është themeluar Trupa Koordinuese për Mbikëqyrjen e Tregut, e cila është përgjegjëse për koordinimin e aktiviteteve gjatë mbikëqyrjes së tregut të produkteve industriale joushqimore.

Ekziston baza e të dhënave, që në vete ka informacione për produktet e rrezikshme në treg, e cila është në përputhje me RAPEX-in. Aktualisht, kjo bazë e të dhënave shërben vetëm për informim dhe shkëmbim të informacioneve për produktet e rrezikshme brenda autoriteteve mbikëqyrëse të tregut, të cilët gjithashtu janë anëtarë të trupit koordinues. Gjatë vitit 2018 parashihet ti mundësohet qasja në këtë databazë edhe publikut.

Në lidhje me mbrojtjen e konsumatorit, Departamenti për Mbrojtje të Konsumatorit i cili vepron në kuadër të MTT-së është përgjegjës për hartimin e legjislacionit dhe politikave që rregullojnë çështjen e mbrojtjes së konsumatorit. Departamenti në fjalë, gjithashtu pranon ankesa nga konsumatorët, ku pas shqyrtimit të tyre adresohen tek institucionet relevante për trajtim/zgjidhje të rastit (për më shumë detaje, shih kapitullin 28).

Qasja e re dhe ajo globale

Sa i përket kornizës institucionale, kategoria e qasjes së re dhe globale ka një numër të madh të institucioneve që janë përgjegjëse dhe bartëse për politikë-bërjen dhe zbatimin e legjislacionit në fuqi.

Ministria e Tregtisë dhe Industrisë është përgjegjëse për transpozim dhe zbatim për fushat në vijim: Përputhshmëria elektromagnetike, siguria e lodrave, makineritë, emetimet e zhurmës nga pajisjet që përdoren jashtë objekteve, ashensorët, pajisjet personale mbrojtëse (PPE), Pajisjet dhe sistemet mbrojtëse të destinuara për përdorim në atmosfera potencialisht shpërthyes (ATEX), pajisjet e gazit dhe bojlerët me ujë të nxehtë, aerosolët dispensiv, teleferikët.

Sa i përket produkteve ndërtimore, institucion përgjegjëse për përafrimin ligjor është Ministria e Tregtisë dhe Industrisë, e cila gjithashtu siguron mbikëqyrjen e tregut për produktet e ndërtimit, përmes Inspektoratit të Tregut (plasmani në treg). Inspektorati i ndërtimit, i cili është pjesë e Ministrisë së Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, e vëzhgon përdorimin e produkteve të ndërtimit. Aktualisht, në Kosovë janë 10 laboratorë të akredituar në fushën e produkteve të ndërtimit.

Ministria e Zhvillimit Ekonomik (MZHE) është institucion përgjegjës për pajisjet nën presion dhe enët e thjeshta nën presion (SPVD), ku mbikëqyrja e tregut zbatohet nga inspektorati për pajisjet nën presion (pjesa e Inspektoratit të Energjisë). MZHE është gjithashtu përgjegjëse për Kërkesat e eko-dizajnit për produktet e ndërlidhura me energjinë dhe etiketimi energjetik i produkteve, ku mbikëqyrja e tregut zbatohet përmes Inspektoratit të Energjisë.

Sa i përket Barkave Rekreative, Ministria e Infrastrukturës është përgjegjëse, e cila gjithashtu siguron mbikëqyrjen e tregut nëpërmjet inspektorateve të saj.

Institucion përgjegjës si për përafrimin ligjor ashtu edhe për mbikëqyrjen e tregut në fushën e Radio Pajisjet dhe Pajisjet terminale telekomunikuese (R&TTE) është Autoriteti Rregullativ për Komunikimet Elektronike dhe Postare (ARKEP).

Fusha e eksplozivëve për përdorim civil dhe produktet piroteknike rregullohet nga Ministria e Punëve të Brendshme si për përafrimin ligjor ashtu edhe për mbikëqyrjen e tregut.

Në lidhje me Produktet dhe Pajisjet mjekësore, institucione përgjegjëse janë Ministria e Shëndetësisë dhe Agjencia e Kosovës për Produkteve dhe Pajisje Mjekësore (AKPPM). Zbatimi dhe mbikëqyrja e tregut bëhet nga Inspektorati Shëndetësor.

Qasja e vjetër

Sa i përket kapaciteteve institucionale në vijim janë paraqitur përgjegjësitë sipas fushave të caktuara. Në fushën e Automjeteve Motorike, Ministria e Infrastrukturës (MI) është autoriteti kompetent për nxjerrjen e kornizës ligjore përfshirë këtu transpozimin e legjislacionit të BE-së në legjislacionin vendorë. Kompetencat e "autoritetit aprovues" kryhen nga Ministria e Infrastrukturës, ndërsa kompetencat e "shërbimeve teknike" kryhen nga trupat privat të autorizuar nga Ministria e Infrastrukturës. Departamenti i Automjeteve brenda MI është autoritetet përgjegjëse për të kryer mbikëqyrjen e tregut të automjeteve motorike (vetura, autobusë, kamionë, traktorë) në territorin e Kosovës.

Sa i përket Emetimet e ndotësve nga motorët e makinerive të lëvizshme jo-rrugore, institucion përgjegjës për transpozimin e legjislacionit të BE-s në legjislacionin kombëtar aktualisht është MTI.

Në lidhje me Kimikatet dhe Detergjentet, Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, është autoriteti kompetent për transpozimin e Rregullores (KE) 1907/2006. Mbikëqyrja e tregut kryhet nga Inspektorati për Mbrojtjen e Mjedisit dhe Inspektoratit fito sanitar.

Autoriteti kompetent për nxjerrje të legjislacionit në lidhje me Plehrat është Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural, ndërsa mbikëqyrja e tregut zbatohet nga Inspektorati fitosanitar.

Autoriteti kompetent për legjislacion në fushën e Prekursorëve të barërave është Ministria e Shëndetësisë, ndërsa zbatimi ekzekutohe nga Agjencia Kosovare për Produkte dhe Pajisje Mjekësore (AKPPM). Mbikëqyrja e tregut kryhet nga AKPPM-ja dhe Inspektorati Shëndetësor.

Masat procedurale

Në lidhje me Transparencën në lidhje me çmimet dhe riimbursimin e produkteve mjekësore autoriteti kompetent është Agjencia Kosovare për Produkte dhe Pajisje Mjekësore (AKPPM).

Sa i përket Qelqit të kristaltë, Tekstilët dhe Këpucët autoriteti kompetent për transpozimin dhe zbatimin është Ministria e Tregtisë dhe Industrisë, ndërsa mbikëqyrja e tregut zbatohet nga Inspektorati i Tregut.

Mbështetja e donatorëve

Në kuadër të marrëveshjes financiare IPA 2016 të sektorit "Konkurreshmëri dhe Inovacion", parashihet vazhdimësi e mbështetjes së fushës për lëvizjen e lirë të mallrave. Ky projekt planifikohet të fillojë zbatimin në fillim të vitit 2018, me kohëzgjatje prej 2.5 vite apo 3 viteve, në vlerë prej 3.5 milion euro. Projekti synon përafrimin e metejm të legjislacionit, ngritjen e vetëdijes së bizneseve, ngritjen e kapaciteteve të zyrtareve dhe integrimin në organizatat relevante evropiane.

Ky kapitull gjithashtu mbështetet në mënyrë indirekte nga organizata gjermane GIZ dhe projekti rajonal SIDA në infrastrukturën e cilësisë, ku MTI është pjesë e Komitetit Drejtues.

Objektivat prioritarë afatmesme

Në planin afatmesëm prioritetet kryesore që parashikohet të realizohen janë:

Masat horizontale:

- Miratimi i legjislacionit sekondar për zbatimin e ligjit për inspektime të përgjithshme, specifikisht pjesa e mbikëqyrjes së tregut;

- Anëtarësimi i plotë i DAK-së në EA, nënshkrimi i MLA me EA-në;
- Anëtarësimi i plotë i Agjencise së Metrologjise në BIPM, OIML dhe Euramet;
- Funkcionalizimi i laboratorit të kohës dhe frekuencës si dhe fuqizimi i laboratorëve ekzistues të metrologjisë
- Të mbulohen deri në 50% të sektorëve industrial me trupa të vlerësimit të Konformitetit.
- Së paku 20 aktivitete vetëdijesuese për biznese në lidhje me rolin e infrastrukturës së cilësisë
- Adoptimi i 1500 standardeve evropiane dhe nderkombetare si standarde Kosovare
- Realizmi i një studimi për vlerësimin e nivelit të informimit të bizneseve për infrastrukturë të cilësisë, përfshirë MSA-në.

Qasja e re dhe ajo globale

- Transpozimi i acuqis të BE-së mbi qasjen e re të produkteve dhe mbikëqyrjen e tregut - me fokus në Rregulloren mbi Sigurinë e Produkteve të Konsumit dhe Rregulloren për Mbikëqyrjen e Tregut të produkteve
- Përafrimi i plotë i legjislacionit të Kosovës mbi produktet ndërtimore me Rregulloren (EU) 305/2011 përmes Ligjit të ri për produktet ndërtimore dhe aktet nënligjore të tij.

Qasja e vjetër

- Transpozimi i Direktivës 2007/46 mbi kornizën për miratimin e automjeteve motorike, dhe aktet ligjore përkatëse sektoriale të BE-së (përafërsisht 60);
- Transpozimi i Direktivës 2002/24 mbi miratimin e tipit të automjeteve motorike me dy ose tre rrota, dhe aktet ligjore përkatëse sektoriale të BE-së (përafërsisht 15); dhe
- Transpozimi i Direktivës 2003/37/KE mbi miratimin e tipit të traktorëve bujqësorë dhe pyjore, dhe aktet ligjore përkatëse sektoriale të BE-së (përafërsisht 25)

3.3. Kapitulli 2 i acquis-së: Liria e lëvizjes së punonjësve

Acquis në këtë kapitull parasheh që qytetarët e një shteti anëtar BE-së të kenë të drejtën për të punuar në një shtet tjetër Anëtar. Punëtorët migrantë BE-së duhet të trajtohen në të njëjtën mënyrë si punëtorët vendas në lidhje me kushtet e punës, kushtet sociale dhe avantazhet e taksave. *Acquis* gjithashtu përfshinë një mekanizëm për të koordinuar dispozitat e sigurimeve shoqërore kombëtare për personat e siguruar dhe anëtarët e familjeve të tyre që lëvizin në një shtet tjetër Anëtar.

Kërkesat e MSA-së

Sipas Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit (MSA), neni 55 parasheh që një kompani e BE-së e themeluar në Kosovë apo një kompani Kosovare e themeluar në BE, në përputhje me legjislacionin në fuqi në vendin e themelimit, ka të drejtë të punësojë në një degë të saj punëtorë të cilët janë shtetas të BE-së apo Kosovës respektivisht, nëse ky personel është personel kyç – i specifikuar me paragrafin 2 të këtij neni.

Gjithashtu neni 79, paragrafi 9, sa i përket punësimit dhe lëvizjes së punëtorëve lidhur me përmbushjen e kontratave publike, *acquis* i BE-së në lidhje me shtetasit e vendeve të treta do të zbatohet për sa i përket qytetarëve të Kosovës në BE. Në lidhje me shtetasit e BE-së në Kosovë, Kosova do tu japë të drejta reciproke punonjësve të cilët janë shtetas të një shteti Anëtar ngjashëm me ato të qytetarëve të Kosovës në BE sa i përket punësimit dhe lëvizjes së punëtorëve lidhur me përmbushjen e kontratave publike.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

Legjislacioni ekzistues në këtë fushë është fillestar. Në shumicën e rasteve nuk ka fare sistem të sigurimit apo nuk ka sistem të përshtatshëm për koordinim. Prandaj, negocimi për marrëveshje bilaterale për

sigurimet social dëshmohe të jetë i vështirë dhe disa degë të sigurimeve sociale ende nuk ekzistojnë në Kosovë.

Elementet kryesore të kornizës institucionale dhe ligjore në lidhje me trajtimin e barabartë të punëtorëve janë të vendosura. Punësimi i shtetasve të huaj rregullohet me Ligjin për të Huajt nr. 04/-L-219, përgjegjëse e së cilit është Ministria e Punëve të Brendshme, ndërsa Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale, është institucion mbështetës, e cila bazuar në UA nr. 01/2014, për Procedurën e Lëshimit të Lejes së qëndrimit për të huaj dhe vërtetimit për lajmërimin e punës, lëshon vërtetimet për lajmërimin e punës për shtetasit e huaj që punojnë në Kosovë.

Në kuadër të Ligjit për të Huaj janë transpozuar Rregulloret dhe Direktivat në vazhdim:

- Rregullorja 810/2009 e Parlamentit Evropian dhe Këshillit Evropian e datës 13 qershor 2009 mbi themelimin e Kodit të Komunitetit për vizat;
- Direktiva 2009/52/KE e Parlamentit Evropian dhe Këshillit Evropian e datës 18 qershor 2008 mbi parashikimin e standardeve minimale të sanksioneve dhe masave ndaj punëdhënësve për punonjësit nga vendet e treta me qëndrim të paligjshëm;
- Direktiva 2009/50/KE e Këshillit Evropian e datës 25 maj 2009 mbi kushtet e hyrjes dhe qëndrimit të shtetasve të vendeve të treta me qëllim pune tepër të kualifikuar;
- Direktiva 2008/115/KE e Parlamentit Evropian dhe të Këshillit Evropian e datës 16 dhjetor 2008 mbi standardet dhe procedurat e përbashkëta në vendet e anëtare për kthimin shtetasve të vendeve të treta me qëndrim të parregullt;
- Direktiva 2005/71/KE e Këshillit Evropian e datës 12 tetor 2005 mbi procedurat specifike për pranimin e shtetasve të vendeve të treta për qëllime të kërkimeve shkencore;
- Direktiva 2004/81/KE e Këshillit Evropian e datës 29 prill 2004 mbi lejet e qëndrimit të lëshuara shtetasve të vendeve të treta që janë viktimat të trafikimit të qenieve njerëzore ose që kanë qenë subjekt i një veprimi për lehtësimin e imigracionit të paligjshëm, të cilët bashkëpunojnë me autoritetet kompetente;
- Direktiva 2004/114/KE e Këshillit Evropian e datës 13 dhjetor 2004 mbi kushtet e pranimit të shtetasve të vendeve të treta për qëllim studimi, programe të shkëmbimit për nxënës, trajnim pa pagesë ose shërbim vullnetar;
- Direktiva 2003/109/KE e Këshillit e datës 25 nëntor 2003 në lidhje me statusin shtetasve të vendeve të treta që janë rezidentë afatgjatë;
- Direktiva 2003/86/KE e Këshillit e datës 22 shtator 2003 mbi të drejtën e bashkimit familjar;
- Direktiva 96/71/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit Evropian e datës 16 dhjetori 1996 në lidhje me transferimin e punëtorëve në kuadër të ofrimit të shërbimeve;
- Direktiva 2011/98/EU e Parlamentit Evropian dhe Këshillit Evropian e datës 13 dhjetor 2011 mbi procedurën unike të aplikimit për leje unike për shtetasit e vendeve të treta për qëndrim dhe punë në territorin e një Shteti Anëtar dhe në një sërë të drejtash të përbashkëta;
- Rregullorja 562/2006 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit Evropian e datës 15 mars 2006 për themelimin e Kodit të Komunitetit mbi rregullat që rregullojnë lëvizjen e personave përgjatë kufijve.

Mbikëqyrja dhe zbatimi i dispozitave të kornizës ligjore për lëvizjen e lirë të punëtorëve bëhet nga MPB, dhe nga MPMS përmes Departamentit të Punës dhe Punësimit, i cili është i autorizuar për pjesën e lëshimit të vërtetimeve të lejeve të punës, si dhe Inspektorati i Punës, i cili mbikëqyrë zbatimin e legjislacionit dhe kontrollon lejet e punës.

MPMS si institucion mbështetës, për MPB, ka iniciuar për transponim direktivat:

- Direktiva 2009/52/KE e Parlamentit të Europës dhe Këshillit e datës 18 qershor 2009 për sigurimin e standardeve mbi sanksionet dhe masat kundër punëdhënësve të shtetasve të vendit të tretë me qëndrim ilegal;

- Direktiva 2009/50/KE e Këshillit Evropian e datës 25 maj 2009 mbi kushtet e hyrjes dhe qëndrimit të shtetasve të vendeve të treta për qëllime të punësimit me kualifikime të larta;
- Direktiva 79/7/KEE e Këshillit Evropian e datës 19 dhjetor 1978 për trajtimin e parimit të barabartë të grave dhe burrave në aspektin e sigurimit social.

Ligji nr. 04/L-131 për Skemat Pensionale të Financuara nga Shteti i miratuar në vitin 2014 hapë rrugë për lidhjen e marrëveshjeve ndërshtetërore lidhur me sigurimet sociale. Marrëveshjet për Sigurime Sociale, duhen të jetë të koordinuara sipas rregulloreve në vazhdim:

- Rregullorja 883/2004 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit Evropian e datës 29 prill 2004 për bashkërendimin e sistemeve të sigurimeve shoqërore dhe
- Rregullorja 987/2009 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit Evropian e datës 16 shtator 2009 që përcakton procedurën për zbatimin e Rregullores 883/2004 për bashkërendimin e sistemeve të sigurimeve shoqërore.

Ministria e Tregtisë dhe Industrisë e ka hartuar Ligjin nr. 04/L-220 për Investimet e Huaja, që shtetasve të huaj iu jep të drejtë të punësojnë ose në ndonjë mënyrë tjetër të kontraktjnë persona fizik që janë shtetas të një vendi të huaj për qëllim të angazhimit të personave të tillë për të siguruar apo performuar në Republikën e Kosovës, shërbime profesionale, të menaxhimit, administrative, mbikëqyrjes, apo të konsultimit ose funksione teknike. Gjithashtu personave të tillë fizik do t'iu lejohet të hyjnë dhe të qëndrojnë në Republikën e Kosovës për periudhën e kërkuar me kontratën e tyre me investitorin e huaj në pajtim me ligjin e aplikueshëm.

Fusha e Projektligjit për Investimet e Huaja nuk është e rregulluar me Legjislacionin e BE-së. Megjithatë, Komisioni Evropian thekson që politika e BE-së për investimet është e përqendruar në sigurimin e investitorëve dhe investimeve të tyre me siguri ligjore dhe të qëndrueshme, të parashikueshme, me mjedis të rregulluar në të cilën mund të ushtrojnë biznesin e tyre, në përputhje me rregullat ekzistuese ndërkombëtare që janë më të rëndësishmet në këtë fushë, si Marrëveshja e Përgjithshme mbi Tregtinë në Shërbime e OBT (GATS), Udhëzimet për Ndërmarrjet Shumëkombëshe në kuadër të OECD-së, si dhe instrumenteve të tjera të OECD-së. Aktualisht, fokusi qëndron në negociimin e rregullave të investimeve në kontekst të marrëveshjeve të tregtisë preferenciale që BE-ja negocion me vendet e treta.

Korniza institucionale dhe ajo e politikave

Kosova gjithashtu ka ndërmarrë masa për të ndihmuar shtetasit e huaj në fusha të caktuara. Për shembull, në sektorin e ndërtimit Kosova njih licenca të huaja, duke bërë lehtësime për kompanitë e huaja që të sjellin punëtorë për të punuar në Kosovë. Avokatëve, të cilët janë banorë të përhershëm, iu është lejuar edhe të ofrojnë shërbime në Kosovë.

Mungesa e statistikave të besueshme në tregun e punës e bën të vështirë për të vlerësuar nevojat afatshkurtra dhe afatgjata të fuqisë punëtore të huaj. Një vlerësim i tregut të punës do të ndihmojë Kosovën për të përcaktuar se kur ka një nevojë për rekrutim të punëtorëve të vendeve të treta.

Deri më tani Kosova ka nënshkruar dy marrëveshje në fushën e sigurimeve me ish-Republikat e Jugosllavisë, edhe pse Marrëveshjet i referohet periudhave të sigurimit deri në vitin 1999:

- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Maqedonisë për konfirmimin e periudhave të sigurimit për realizimin e të drejtës në pension nr. Dekretit: DMN-003-2013 mars – 2013, zbatimi i kësaj marrëveshje ka filluar në nëntor 2013; dhe
- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Malit të Zi, për konfirmimin e periudhave të sigurimit për realizimin e të drejtës në pension nr. Dekretit: No. 147-1287/2013, zbatimi i kësaj marrëveshje ka filluar në maj 2014.

Sa u përket masave të zbatuara, MPMS ka hartuar Strategjinë Sektoriale e Punësimit 2015-2020 dhe Planin e Veprimit 2015-2016.

Objektivat prioritarë afatmesme

Qeveria e Kosovës, e ka në fokus të përpjekjeve të saj negocimin dhe arritjen e marrëveshjeve, lidhur me sigurimet shoqërore për qytetarët e saj që jetojnë dhe punojnë jashtë Kosovës si edhe për punëtorët e Shteteve Anëtare të BE-së të punësuar në Kosovë, në zbatim të rekomandimeve të Komisionit Evropian. Kjo përfshinë lidhjen e marrëveshjeve për sigurimet shoqërore me shumë vende. MPMS në periudhën afatmesme do të rishikojë të gjitha skemat pensionale të cilat financohen nga shteti. Për këtë, MPMS do të hartojë një ligj të ri për pensionet të cilat financohen nga shtetit duke iu përshtatur rrethanave në Kosovë, mundësive buxhetore dhe standardeve ndërkombëtare në fushën e pensioneve. Ghithashtu do të shqyrtohet transpozimi i Direktivës 79/7/EEC që ka të bëjë me trajtimin e barabartë sa i përket aspekteve sociale në harmoni me mundësitë dhe kapacitetet vendore.

3.4. Kapitulli 3 i acquis-së: E drejta e themelimit të kompanive dhe liria e ofrimit të shërbimeve

Legjislacioni i BE-së për të drejtën e themelimit dhe lirisë për të ofruar shërbime kërkon nga shtetet anëtare të sigurojnë që e drejta e themelimit e shtetasve të BE-së dhe personave juridik në çdo Shtet Anëtar dhe lirinë për të ofruar shërbime ndër-kufitare të definuara në Nenet 49 dhe 56 të TFBE, nuk pengohet nga legjislacioni kombëtar, përveç rasteve të përjashtimeve të vendosura në traktatin e BE-së. Legjislacioni bazë për këtë fushë konsiston në Direktivën 2006/123 KE për shërbimet në tregun e brendshëm ("Direktiva e Shërbimeve"). Edhe praktikat gjyqësore të Gjykatës Evropiane të Drejtësisë janë pjesë e acquis dhe duhet të respektohen.

Në lidhje me **të drejtën e themelimit dhe lirinë për të ofruar shërbime**, Direktiva e Shërbimeve synon të lehtësojë themelimin dhe ofrimin e shërbimeve në vendet tjera anëtare dhe të ofrojë shërbime ndërkufitare mes vendeve anëtare. Meqenëse Direktiva është instrument horizontal që mbulon një fushë të gjerë të shërbimeve, zbatimi i saj kërkon kombinim të masave legislative, organizative dhe praktike. Dispozitat e direktivës në një masë të konsiderueshme bazohen në praktikat gjyqësore të Gjykatës Evropiane të Drejtësisë në fushat e lirisë së themelimit dhe ofrimit të shërbimeve dhe komplimentojnë instrumentet ekzistuese të BE. Direktiva obligon vendet anëtare të krijojnë një 'Pikë të vetme kontakti' dhe të marrin pjesë në një sistem elektronik të informacionit²² për shkëmbimin e informacionit dhe bashkëpunim në mbikëqyrjen e shërbimeve midis vendeve anëtare.

Sa i përket **njohjes reciproke të kualifikimeve profesionale**, Direktiva 2005/36/KE e amendamentuar nga Direktiva 2013/55/BE vendos rregullat rreth njohjes së diplomave dhe kualifikimeve tjera ndërmjet vendeve anëtare. Kjo lehtëson ushtrimin e profesionit të qytetarëve të BE-së nga një vend në një tjetër për profesionet e rregulluara. Direktiva gjithashtu rregullon ofrimin e përkohshëm të shërbimeve nga profesionistët (Titulli II i Direktivës) dhe një kurrikulë të përbashkët të trajnimeve minimale për disa profesione të rregulluara (Kapitulli III i Titullit III të Direktivës). Gjithashtu, ekziston legjislacioni që rregullon ushtrimin e profesionit për gjyqtarët, agjentët komercial dhe njohja e kualifikimeve profesionale që lidhet me përdorimin, tregtimin dhe distribuimin e produkteve toksike. Në lidhje me kapacitetin administrativ, kërkohet që të ketë një kontakt nacional për pranimin e kërkesave për njohje të kualifikimeve profesionale dhe për bashkëpunim administrativ me autoritetet e vendeve anëtare.

Në fushën e **shërbimeve postare**, legjislacioni bazë përbëhet nga Direktiva e parë Postare 97/67/KE (Direktiva kornizë) e amendamentuar nga Direktiva e dytë Postare dhe Direktiva e tretë Postare 2008/6/KE që synojnë krijimin e tregut të brendshëm të shërbimeve postare duke hapur këtë treg ndaj konkurrencës në mënyrë graduale, dhe ofrimin e një shërbimi universal postar të kualitetit të lartë për

²² Sistemi Informativ i Tregut të Brendshëm.

shfrytëzuesit. Sa i përket kapacitetit administrativ, kërkohet krijimi i një autoriteti të pavarur kombëtar rregullator për të siguruar zbatimin adekuat të legjislacionit të BE.

Kërkesat e MSA-së

Dispozitat kryesore të MSA që rregullojnë këtë fushë janë të përfshira në nenet 51, 56, 57, 58, 59 dhe 74. Sipas nenit 51, Kosova obligohet që me hyrjen në fuqi të MSA-se të sigurojë trajtim të barabartë kompanive të BE-se me ato vendore sa i përket kushteve të punës, pagesave dhe trajtimit të punëtorëve dhe subjekteve juridike të cilët themelohen juridikisht në territorin e Kosovës. Neni 57 i MSA-se definon që pas 6 viteve nga hyrja në fuqi e kësaj Marrëveshjeje, Këshilli i Stabilizim Asocimit (KSA) duhet të krijoj modalitetet për të zgjeruar dispozitat e kapitullit mbi ofrimin e shërbimeve për shtetasit e BE-se dhe qytetarëve të Kosovës. Neni 58 i MSA-se obligon Kosovën që pesë vjet pas hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje, KSA-ja të marrë masat e nevojshme për të zbatuar në mënyrë progresive lejimin e ofrimit të shërbimeve nga kompanitë e BE-se, nga kompanitë Kosovare ose nga shtetasit e BE-se dhe qytetarët e Kosovës të cilat janë të vendosur në territorin e njëres Pale, për persona tjerë përveç atyre për të cilët dedikohen shërbimet.

Sipas Nenit 74 të MSA-se, me nënshkrimin e kësaj marrëveshjeje, Kosova detyrohet që të përafroj **legjislacionin** e saj ekzistues dhe të ardhshme me *acquis-in* e BE-së, si dhe të siguroj hyrjen në fuqi dhe zbatimin në mënyrë të duhur. Në një fazë të hershme, përafrimi do të përqendrohet në elementet thelbësore të *acquis-it* të BE në fushën e Tregut të Brendshëm si dhe në fushat e lidhura me tregti.

Sa i përket profesioneve të rregulluara, sipas Nenit 56 të MSA-se, Këshilli për Stabilizim-Asocimit (KSA) obligohet që brenda dy viteve nga hyrja në fuqi e Marrëveshjes, do të shqyrtojë se cilët hapa janë të nevojshëm për njohjen reciproke të kualifikimeve, me qëllim që të lehtësohet ky proces për shtetasit e BE-së dhe qytetarët e Kosovës që të fillojnë dhe ndjekin veprimtaritë e rregulluara profesionale respektivisht në Kosovë dhe në BE.

Raporti i KE-së për Kosovën 2016, sa i përket *Lirisë për të ofruar Shërbime* thekson që Kosova ka filluar me përafrimin të legjislacionit të saj me Direktivën e Shërbimeve por ende është në një fazë të hershme. Baza e të dhënave e Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë sa i përket tregtisë së shërbimeve është përmirësuar.

Në lidhje me *Shërbimet Postare*, Raporti i KE-së për Kosovën nënvizon që shërbimet postare, korniza ligjore është gradualisht duke u përafruar me *acquis* e BE-së. Në vitin 2016 Kosova ka ulur limitet e peshës për tregun e shërbimeve të rezervuara, por kjo ka pasur ndikim të kufizuar në treg deri më tani. Reduktime të mëtejshme në më pak se 20 gram për letër janë ende të nevojshme, pasi që 80% e vëllimit postar është nën këtë prag. Shërbimet postare ndërkombëtare ofrohen nga të gjitha zyrat postare me përjashtim të Serbisë.

Në fushën e *njohjes reciproke të kualifikimeve profesionale*, Raporti i KE-së për Kosovën thekson që vetëm katër profesione (kontabilistët, arkitektët, inxhinierët dhe juristët) aktualisht janë të rregulluara me ligj. Harmonizimi me *acquis* në fushën e njohjes së kualifikimeve profesionale dhe programeve të trajnimit profesional është në fazë të hershme. Kërkesat minimale të trajnimit në bazë të Direktivës 200/36 /KE për profesionet e rregulluara që synojnë njohjen automatike dhe udhërrëfyese për harmonizimin e legjislacionit të kualifikimeve profesionale me atë të *acquis* të BE-së, ende mungojnë.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

E drejta e themelimit dhe liria për të ofruar shërbime

Në Kosovë ekziston një kornizë gjithëpërfshirëse legjislative që rregullon aspekte të veçanta të shërbimeve, përderisa një kornizë e vetme do të vendoset me transpozimin e plotë të direktivës së shërbimeve. Hapa konkretë vec kanë filluar të ndërmerren për adresimin e kësaj të fundit. Më konkretisht në muajin Mars

2017 është miratuar Ligji për Shërbime, i cili ka për qëllim të përcaktojë parimet themelore dhe kriteret që mundësojnë të drejtën e themelimit dhe të ushtrimit të aktivitetit për ofruesit e shërbimeve në Kosovë, duke garantuar njëkohësisht siguri dhe cilësi të lartë të shërbimeve për përfituesit e tyre. Ky ligj është pjesërisht në përputhshmëri me Direktivën 2006/123/EC të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit të 12 dhjetorit 2006 për Shërbimet në Tregun e Brendshëm.

Për zbatimin e këtij ligji, së fundi janë hartuar Draft UA-ja për Mënyrën e Funkcionimit të Pikës së Vetme të Kontaktit dhe Draft UA për Procedurën e Njoftimit dhe Vlerësimin e Përputhshmërisë së Projektakteve Normative me Ligjin për Shërbime.

E drejta e themelimit e shoqërive tregtare në Kosovë rregullohet me Ligjin nr. 04/L-006 për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit nr. 02/L-123 për Shoqëritë Tregtare të vitit 2011. Në Tetor 2017, është miratuar në qeveri ligji i ri për Shoqëri Tregtare. Përmes kësaj kornize ligjore rregullohen kushtet e regjistrimit të bizneseve vendore dhe të huaja në Agjencinë për Regjistrimin e Bizneseve në Kosovë. Për më shumë info ju lutem referohuni tek kapitulli 6 – E Drejta e Kompanive.

Gjithashtu, në këtë fushë, ekziston Ligji nr. 04/L-202 për Sistemin e Lejeve dhe Licencave i vitit 2013. Ky ligj rregullon lejet dhe licencat për ofrimin e shërbimeve ndërkufitare i cili aktualisht aplikohet në të gjithë sektorët ku nevojitet licencim profesional. Me qëllim të zbatimit të këtij Ligji, është miratuar Rregullorja nr. 06/2015 për Regjistrin Qendror të Llojeve të Lejeve dhe Licencave. Kjo Rregullore ka për qëllim të përcaktoj procedurat për themelimin, administrimin dhe funksionimin e regjistrit qendror të lejeve dhe licencave në nivelin qendror të Republikës së Kosovës.

Ligji nr. 04/L-219 për të Huajt, rregullon kushtet e hyrjes, qëndrimit, punësimit, të drejtat dhe detyrimet e të huajve në territorin e Republikës së Kosovës. Për zbatim të këtij të fundit është nxjerrë UA nr. 01/2014 për Procedurën e Lëshimit të Lejes së Qëndrimit për të Huajt dhe Vërtetimit për Lajmërimin e Punës, i cili rregullon aspektet procedurale që ndjek organi administrativ (Departamenti për Shtetësi Azil dhe Migrim së bashku me Departamentin për Punë dhe Punësim në MPMS) me rastin e lëshimit të leje qëndrimeve (sidomos atyre për qëllim pune në Republikën e Kosovës).

Ligji dhe UA e lartë përmendur transponojnë pjesërisht legjislacionin e mëposhtëm të fushës së migrimit::

- Rregulloren nr. 810/2009 mbi Themelimin e Kodit të Komunitetit për vizat;
- Direktivën 2009/52/KE për Parashikimin e Standardeve Minimale të Sanksioneve dhe Masave ndaj Punëdhënësve për Punonjësit nga Vendet e Treta me Qëndrim të Paligjshëm.
- Direktivën 2009/50/KE për kushtet e hyrjes dhe qëndrimit të shtetasve të vendeve të treta me qëllim pune me kualifikim të lartë.
- Direktivën 2008/115/KE për Kthimin Shtetasve të Vendeve të Treta me Qëndrim Ilegal.
- Direktivën e 2005/71/K për Procedurat Specifike për Pranimin e Shtetasve të Vendeve të Treta për Qëllime të Kërkimeve Shkencore.
- Direktivën 2004/81/KE për Lejet e Qëndrimit të Lëshuara ndaj Shtetasve të Vendeve të Treta që janë Viktima të Trafikimit të Qenieve Njerëzore ose që kanë qenë Subjekt i një Veprimi për Lehtësimin e Imigracionit të Paligjshëm, të cilët Bashkëpunojnë me Autoritetet Kompetente.
- Direktivën 2004/114/KE për Kushtet e Pranimin të Shtetasve të Vendeve të Treta për Qëllime Studimi, Programe të Shkëmbimit për Nxënë, Trajnim pa Pagesë ose Shërbim Vullnetar.
- Direktivën 2003/109/KE në lidhje me Statusin e Shtetasve të Vendeve të Treta që janë Rezidentë Afatgjatë.
- Direktivën 2003/86/KE për të Drejtën e Bashkimit Familjar.
- Direktivën 96/71/KE në lidhje me Transferimin e Punëtorëve në Kuadër të o
- Ofrimin të Shërbimeve.

- Direktivën 2011/98/BE për Procedurën Unike të Aplikimit për Leje Unike për Shtetasit e Vendeve të Treta me Qëndrim dhe Punë në Territorin e një Shteti Anëtar dhe në një sërë të Drejtash të Përbashkëta.

Në fushën e investimeve të huaja, ekziston Ligji nr. 04/L-220 për Investimet e Huaja, i cili për çdo aktivitet që përfshinë ofertën, ofrimin apo prodhimin e mallrave, shërbimeve, pronës dhe/ose punë për dikë në kthim me ndonjë lloj të pagesës apo kompensimit, të inkurajuar investime nga furnizuesit e sektorit privat të mallrave dhe shërbimeve.

Fusha e ofrimit të shërbimeve juridike, rregullohet me Ligjin për Avokatinë, Ligji për Noterinë dhe Ligji për Procedurën Përmbartimore. *Ligji për Avokatinë*, lidhur me ushtrimin e avokatisë nga avokatët e shteteve tjera, lejon ushtrimin e profesionit të avokatit në territorin e Republikës së Kosovës nën kushtet e reciprocitetit. Avokat i huaj i cili e ka fituar të drejtën për ushtrimin e profesionit të avokatit në shtetin amë, mund të ushtrojë profesionin e avokatit në Republikën e Kosovës në pajtim me kushtet e përcaktuara me Ligjin për Avokatinë dhe aktet tjera të Odës së Avokatëve të Kosovës. *Ligji për Noterinë*, definon se detyrën e noterit mund ta ushtrojë personi i cili duhet të jetë banor i përhershëm i Kosovës. *Ligji për Procedurën Përmbartimore*, përcakton që për përmbartues privat mund të emërohet personi i cili plotëson kushtet e përcaktuara me ligj dhe njëra ndër to është që të jetë shtetas i Republikës së Kosovës.

Fusha e turizmit, rregullohet me Ligjin nr. 04/L-176 për Turizmin, i cili rregullon veprimtarinë turistike dhe hoteliere. Ligji në fjalë, transponzon plotësisht Direktivën 90/314/KE, për Paketën e Udhëtimit, Paketën e Shërbimeve dhe Paketën e Turneve.

Shërbimet postare

Shërbimet Postare në Republikën e Kosovës rregullohen me Ligjin nr. 03/L-173 për Shërbimet Postare, i cili rregullon ofrimin e shërbimeve postare, mënyrën e kryerjes së shërbimeve postare, rolin e Qeverisë dhe rregullatorit në sektorin postar, të drejtat dhe detyrimet e operatorëve postar dhe shfrytëzuesve. Ligji në fjalë, transponzon pjesërisht Direktivën 97/67/KE, Direktivën 2002/39/KE dhe Direktivën 2008/06/KE për Faktin e Kufizimeve sa i Përket Zonës së Rezervuar. Për zbatim të këtij ligji, është nxjerr edhe UA nr. 2012/05 për Licencim të Operatorëve Privat, i cili përcakton Kriteret dhe Rregullat e Licencimit të Operatorëve Postar. ePlotësim-ndryshimi i Ligjit për Shërbimet Postare është miratuar në Qeveri më 21 Dhjetor 2017, i cili transponzon pjesërisht Direktivën 97/67/KE, Direktivën 2002/39/KE dhe Direktivën 2008/06/KE.

Tregu Postar në Republikën e Kosovës është i liberalizuar dhe i hapur për konkurrencë që nga Maji i vitit 2006, ku përveç Operatorit publik postar NPQ "Posta e Kosovës" Sh.A., shërbimet postare ofrojnë edhe 14 operatorë privat, të cilët ofrojnë shërbime korrier dhe ekspres. Por, shërbimet universale janë të liberalizuara pjesërisht dhe me çmime të ndryshme të cilat identifikohen si zonë e rezervuar dhe është ekskluzivitet i operatorit publik postar gjegjësisht Posta e Kosovës sh.a. (PK). Ligji parasheh shërbime të rezervuara me kufizime në çmime për (PK) në peshë deri në 1 kg. Kjo peshë vjen duke u zvogëluar me Vendime nga Autoriteti Rregullator për Komunikimet Elektronike dhe Postare (ARKEP), që është në përputhje me paragrafin 1.4 të nenit 6 të Ligjit 03/L-173. Ky nen është në kundërshtim me kushtet e përcaktuara nga aktet ligjore në BE, me që rast kjo çështje do të adresohet me miratimin e plotësim-ndryshimit të ligjit për shërbime postare.. ARKEP ka bërë ndryshimin e kufirit të peshës bazuar në Vendimin nr. 432, i cili parashikon reduktimin e kufirit të peshës për shërbimet e rezervuara: nga 1 janari 2014 në 500 gr., ndërsa nga 1 Janari 2016 kufiri i peshës është zbritur në 100 gr. Pra, operatorët tjerë postar në raport me operatorin publik postar obligohen që dërgesat postare me peshë 0-100 gr t'i tarifojnë me çmim jo më të vogël se trefishi i çmimit që operatori publik i tarifon të njëjtat.

Zbatimi i Direktivës 2008/06/KE, e cila ka për qëllim të heq zonën e rezervuar, ka qenë e detyruar për t'u zbatuar nga shtetet anëtare deri më 31 Dhjetor 2012, ndërsa Republika e Kosovës ende nuk ka filluar me

zbatimin e saj, por sipas tri Direktiva-ve të cekura më lartë, zona e rezervuar është duke rënë në formë graduale deri në heqjen e saj d.m.th. në peshën 0. Kjo parashihet të arrihet deri në vitin 2021.

Njohja reciproke e kualifikimeve profesionale

Harmonizimi i legjislatorit të Kosovës me *acquis*-në e BE-së në fushën e njohjes reciproke të kualifikimeve profesionale është në një fazë të hershme. Themelet e kësaj fushe në Kosovë rregullohen me Ligjin 05/L-066 për Profesionet e Rregulluara në Republikën e Kosovës i cili është miratuar në Tetor të vitit 2016. Ligji në fjalë ka për qëllim përcaktimin e kushteve dhe kriterëve për ushtrimin e profesionit të rregulluar që ka të bëjë me mbrojtjen e interesit publik. Ndër tjerash, përfshin rregullat mbi mënyrën e organizimit dhe funksionimit të profesioneve të rregulluara në Republikën e Kosovës.

Ky ligj është në përputhje me Direktivën 2005/36/KE të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit Evropian të datës 7 Shtator, 2005 mbi Njohjen e Kualifikimeve Profesionale (teksti me relevancë të EEA); dhe Direktivën 2013/55/EU të Parlamentit Evropian dhe Këshillit Evropian të datës 20 nëntor 2013, që ndryshon direktivën 2005/36/KE mbi njohjen e kualifikimeve profesionale dhe Rregulloren (BE) nr. 1024/2012 për bashkëpunim administrativ përmes Sistemit Informativ të Tregut të Brendshëm (Rregullorja IMI) për njohjen e kualifikimeve profesionale si dhe në trajnimin specifik që kërkohet për disa profesione të rregulluara në sektorët e shëndetësisë dhe arkitekturës. Aktet nënligjore që kanë për qëllim zbatimin e Ligjit për Profesionet e Rregulluara janë në plan të miratohen gjatë vitit 2018.

Në këtë fushë, ekziston edhe Ligji për Arsim të Lartë në Republikën e Kosovës, qëllimi i të cilit është krijimi i bazës ligjore për rregullimin, funksionimin, financimin, sigurimin e cilësisë në arsimin e lartë në përputhje me standardet evropiane duke përfshirë edhe institucionet arsimore private. Më tej, aktet nënligjore për zbatimin e tij rregullojnë dhe përcaktojnë licencimin e bartësve privatë të arsimit të lartë, kriteret dhe procedurat e validimit të kualifikimeve dhe akreditimit të ofruesve të AAP, kriteret dhe procedurat për verifikimin e standardit të profesionit, njohjen e mësimit paraprak, dhe kriteret e procedurat për sigurimin e cilësisë në institucionet e arsimit dhe aftësimin profesional - proceset e brendshme.

Me qëllim të sigurimit të cilësisë, në përputhje me kërkesat e Kornizës Evropiane për Sigurim të Cilësisë, është miratuar Korniza Kombëtare për Sigurim të Cilësisë bazuar në UA nr. 32/2014 për Kriteret dhe Procedurat për Sigurimin e Cilësisë në Institucionet e Arsimit dhe Aftësimin Profesional - proceset e brendshme, e cila është pjesë e Raportit të Vetëvlerësimit që plotësojnë ofruesit e AAP. Korniza Kombëtare për Sigurim të Cilësisë zbatohet nga Autoriteti Kombëtar për Kualifikime.

Gjithashtu politikat e BE sa i përket sistemit të kualifikimeve në Kosovë janë ndjekur edhe me rastin e vendosjes së pikëve/kredive të kualifikimeve profesionale sipas ECVET- *European Credit in Vocational Education and Training* (ku 10 orë është e barabartë me një ECVET kredi), e cila rregullon njohjen e brendshme të kualifikimeve profesionale.

Gjithashtu janë në fuqi një sërë aktesh nënligjore të cilët rregullojnë zhvillimin dhe verifikimin e standardeve profesionale, përdorimin e standardeve profesionale gjatë zhvillimit të moduleve mësimore, për modifikimet dhe përshtatjen e nevojshme për zhvillimin e qasjes në programet dhe kualifikimet e arsimit dhe aftësimin profesional për nxënësit me aftësi të kufizuar apo nevoja të tjera të veçanta, për përkrahjen e vlerësimit dhe certifikimit të kualifikimeve modulare, mbi zhvillimin e kualifikimeve modulare, vlerësimin dhe certifikimin në KK, pakon e veglave, njohjen e mësimit paraprak, monitorimin, etj.

Në këtë drejtim sa i përket njohjes së ndërsjellë të kualifikimeve profesionale, vetëm katër profesione (kontabilistë, arkitektë, inxhinierë dhe juristë) aktualisht janë të rregulluar me bazë ligjore në Kosovë. Kualifikimet e huaja profesionale janë të njohura përderisa ato janë të certifikuara nga një autoritet i akredituar në vendin e origjinës.

E drejta e themelimit dhe liria për të ofruar shërbime

Aspekti institucional në fushën e shërbimeve posedon shtrirje horizontale, pasi që ekziston një numër i ministrive dhe rregullatorëve të ngarkuara me përgjegjësi brenda kontekstit të gjerë të shërbimeve, ku gratë dhe burrat duhet të kenë qasje të barabartë në themelimin dhe ofrimin e shërbimeve. Ministria e Tregtisë dhe Industrisë është institucioni bartës për shërbimet tregtare. Departamenti i Tregtisë në kuadër të MTI-së i cili merret ekskluzivisht me çështjen e shërbimeve, ka 10 zyrtarë të punësuar. Departamenti në fjalë ofron mbështetje dhe promovon lëvizjen e lirë të mallrave, të shërbimeve tregtare dhe të kapitalit në pajtim me legjislacionin përkatës në fuqi. Të gjitha aktivitetet, negociatat, bilaterale dhe multilaterale, përfshirë edhe rishikimin e legjislacionit dhe transpozimin e Direktivës së Shërbimeve të BE-së janë duke u bërë në partneritet me një grup pune të vendosur me institucionet tjera relevante.

Institucionet tjera që kanë kompetenca të caktuara në fushën e shërbimeve përfshijnë: Bankën Qëndrore të Kosovës e cila është institucion kryesorë në rregullimin dhe mbikëqyrjen e shërbimeve financiare.

Ministria e Zhvillimit Ekonomik ka në kompetence të saj shërbimet e teknologjisë informative dhe të telekomunikimit përderisa Autoriteti Rregullator i Telekomunikacionit është përgjegjës për Shërbimet e Telekomunikacionit. Gjithashtu, është themeluar organi koordinues për legjislacionin e shërbimeve si trup i koordinimit horizontal të çështjeve lidhur me këtë fushë.

Agjencia për Investime dhe Përkrahje të Ndërmarrjeve në Kosovë (KIESA) është institucioni përgjegjës për zbatimin e politikave qeveritare që kanë të bëjnë me tërheqjen e investimeve të huaja, përkrahjen e eksporteve, përkrahjen e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme si dhe zhvillimin e zonave ekonomike. KIESA funksionon në bazë të Ligjit nr. 04/L- 220 për Investimet e Huaja, e cila vepron në kuadër të Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë. Aktualisht në KIESA janë 18 zyrtarë të cilët ushtrojnë punën e ndarë në dy drejtori: Drejtoria për Zhvillimin e Ndërmarrjeve dhe Zonave Ekonomike, si dhe Drejtoria për Promovimin e Investimeve dhe Eksporteve.

Ministria e Drejtësisë është institucioni kryesorë që rregullon dhe harton legjislacionin në fushën e shërbimeve juridike. Si institucione zbatuese është Oda e Avokatëve, e cila është organizatë profesionale e pavarur e avokateve me cilësinë e personit juridik e themeluar në pajtim me Ligjin 04/L-193 për Avokatin dhe Statutin e Odes, e cila është kompetente për ushtrimin e autorizimeve publike dhe kryerjen e punëve me interes të përgjithshëm. Pastaj, Oda e Përmbauesve Privat e cila është themeluar duke u bazuar në Ligjin nr. 04/L-139 për Procedurën Përmbauesve Privat, si organizatë profesionale jo profitabile të cilës i bashkohen të gjithë përmbauesit privat. Tutje, për veprimtarinë e Noterëve ekziston Oda e Noterëve të Republikës së Kosovës e cila është person juridik në të drejtën publike, që vepron në pajtim me Ligjin nr. 03/L-010 mbi Noterinë. Kjo e fundit është e pavarur në veprimtarinë e saj. Të gjithë noterët janë detyrimisht anëtar të Odës që nga dita e caktimit në pozitën e noterit dhe anëtarësia e tij apo e saj mbaron në ditën e lirim të postit.

Në nivel qendror, Divizioni i Turizmit në kuadër të Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë është përgjegjës për fushën e turizmit. Përderisa, në nivelin lokal ekzistojnë Drejtoritë e Turizmit, Drejtoritë e zhvillimit Ekonomik, varësisht nga organizimi komunal.

Ministria e Shëndetësisë është organ kompetent në fushën e shërbimeve shëndetësore. Në bazë të Ligjit nr. 04 /L-150 për Odat e Profesionistëve Shëndetësor, një pjesë e shërbimeve shëndetësore do të ofrohen nga Odat pas bartjes së kompetencave nga ministria. Odat e profesionistëve shëndetësor janë organizata të pavarura të cilat mbrojnë dhe prezantojnë interesat profesionale të profesionistëve shëndetësor, sigurojnë standarde të kodit të etikës dhe deontologjisë mjekësore, edukimin e vazhdueshëm profesional, regjistrimin e profesionistëve shëndetësor dhe lëshimin e licencave, rilicencimi, revokimi i licencave, shkollimin specialistik dhe nën-specialistik.

Sa i përket zbatimit, është përmirësuar baza e të dhënave e vendosur në MTI për tregtinë e shërbimeve. Baza e të dhënave përmban një listë të detajuar të legjislacionit dhe ajo është e organizuar në bazë të sektorëve dhe specifikon agjencitë qeveritare përgjegjëse për masat e ndryshme. Baza e të dhënave gjithashtu përmban komente të shkurta mbi çështje të mundshme për masa të caktuara, siç janë kufizimet e qasjes në treg ose dispozitat e mundshme diskriminuese. Baza e të dhënave është një mekanizëm shumë i vlefshëm. Kjo bazë duhet të përmbajë të dhëna të ndara sipas gjinisë, etnicitetit dhe aftësive të kufizuara aty ku është e mundur. Megjithatë, baza e të dhënave duhet të plotësohet dhe përditësohet dhe nuk përbën një listë të plotë për çdo masë që përfshihet në kërkesat e Direktivës së Shërbimeve. Është zgjeruar baza e të dhënave për tregtinë në shërbime edhe me disa funksione si: komponenta e statistikave, komponenta e akterëve kryesor (bizneset), Barrierat dhe Marrëveshjet Tregtare.

Tutje, negociatat për shërbimet midis vendeve të CEFTA-së (Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina, Maqedonia, Moldavia, Serbia, Mali i Zi dhe Kosova) janë të ndara në 6 grupe dhe kanë filluar në vitin 2014 me një fokus kryesor në shërbimet profesionale, turizëm, mjedis, shërbime rekreative, komunikim, shërbimet në ndërtim dhe shërbimet e distribuimit, arsimit dhe ato shëndetësore. Negociatat e shërbimeve me vendet e CEFTAs kanë përfunduar në muajin Dhjetor 2016 dhe gjithsej kanë qenë 9 raunde të negociatave. Pritet nënshkrimi i Protokollit të Gjashtë në vitin 2018.

Shërbimet Postare

Ministria e Zhvillimit Ekonomik është institucioni përgjegjës për nxjerrjen e ligjeve dhe hartimin e politikave në sektorin postar. Autoritetit Rregullativ i Komunikimeve Elektronike dhe Postare (ARKEP) është organ rregullator, i cili zbaton dhe mbikëqyrë kornizën rregullatore bazuar në Ligji nr. 04/L-109 për Komunikime Elektronike dhe Ligjin nr. 03/L-173 për Shërbime Postare, si dhe nga politikat e zhvillimit të fushës së komunikimeve elektronike dhe shërbimeve postare.

Tregu Postar në Republikën e Kosovës është i liberalizuar dhe i hapur për konkurrencë që nga Maji i vitit 2006, ku përveç Operatorit publik postar NPQ "Posta e Kosovës" Sh.A., shërbime postare ofrojnë edhe 14 operatorë privat, të cilët ofrojnë shërbime korrier dhe ekspres.

Njohja reciproke e kualifikimeve profesionale

Institucioni kryesor për zhvillimin e legjislacionit dhe politikave në fushën e kualifikimeve Profesionale është Ministria e Arsimit Shkencës dhe Teknologjisë (MASHT). MASHT ka të themeluar Autoritetin Kombëtar për Kualifikime, i cili është organ publik i pavarur, në pajtim me ligjin për Kualifikime Kombëtare në Kosovë. AKK është përgjegjës për mbikëqyrjen e kualifikimeve kombëtare krahas me MASHT, Agjencinë Kosovare për Akreditim dhe organe tjera profesionale. Gjithashtu, AKK akrediton institucionet për vlerësimin e nxënësve dhe lëshimin e certifikatave për kualifikimet në Kornizën Kombëtar të Kualifikimeve.

Qendra Kombëtare për Njohje të Diplomave (NARIC) është themeluar me vendim të MASHT-it nr. 331/01-B në Nëntor 2008. Ky institucion operon në kuadër të MASHT dhe bën njohjen e gradave universitare dhe shkollave të larta profesionale, të cilat janë të rregulluara me UA nr. 08/2010 për parimet dhe procedurat e njohjes së diplomave të shkollave të larta profesionale dhe gradave universitare të fituara jashtë Republikës së Kosovës. Titujt e fituar në nivelin e 5, nuk i nënshtrohen procedurës në qendrën NARIC.

Për njohjen e kualifikimeve profesionale formale të fituara jashtë vendit, përgjegjës është Divizioni për Arsim dhe Aftësim Profesional. Për momentin nuk ka ndonjë institucion të caktuar i cili bën njohjen e certifikatave të kualifikimeve profesionale jo formale të cilat vijnë jashtë vendit.

Sa i përket negociatave në kuadër të CEFTAs janë mbajtur takime të grupit punues për Njohjen e Kualifikimeve Profesionale në Vendet e Rajonit (Anëtarëve të CEFTA-së) ku janë caktuar pozicionet nga përfaqësuesit për profesionet përkatëse dhe është konstatuar se është e nevojshme të fillohen sa më parë

negociatat në sektorët e zgjedhur si: Mjekët e Përgjithshëm, Dentistët, Inxhinierët e Ndërtimtarisë dhe Arkitektët. Negociatat pritet të fillojnë në fillim të vitit 2018.

Mbështetja e donatorëve

Projekti për Direktivën e EU së Shërbimeve si asistencë për zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizimit dhe Asociimit ka filluar në Maj të vitit 2016 dhe do të përfundojë në Mars të 2018. Qëllimi i këtij projekti është të ndërtoj kapacitete brenda MTI-së me qëllim që të transpozojë dhe zbatoj Direktivën e Shërbimeve të BE-së në tregun e brendshëm të Kosovës. Projekti gjithashtu do të bëjë analizën e zbrazësive sa i përket legjislacionit horizontal në lidhje me harmonizimin e mëturjes me Direktivën e Shërbimeve. Komisioni Evropian është financuesi i këtij projekti, buxheti i së cilit është €968,000.00.

Në kuadër të marrëveshjes financiare IPA 2016 të sektorit “Konkurrueshmëri dhe Inovacion” është paraparë projekti “Mbështetja e zbatimit të Direktivës së Shërbimeve të BE-së” i cili pritet të fillojë zbatimin në tremujorin e parë të vitit 2018, me kohëzgjatje prej një vit e gjysmë, në vlerë prej 1 milion euro. Ky projekt ka karakter të binjakëzimit.

Objektivat prioritare afatmesme

Në planin afatmesëm do të rishikohet i gjithë legjislacioni horizontal që lidhet me tregtinë e shërbimeve për të siguruar harmonizimin me *acquis* të BE, përfshirë:

- Direktivën 74/557/KE për lirinë e themelimit dhe ofrimit të shërbimeve (personat e vetë-punësuar dhe ndërmjetësuesit e përfshirë në tregtinë me produkte toksike);
- Direktivën 74/556/KE për masat transitorë lidhur me tregtinë në produkte toksike dhe përdorimin profesional të produkteve të tilla;
- Direktivën 86/653/KE që mbulon agjentët e vetë-punësuar komercial;
- Direktivën 92/2002/KE mbulon ndërmjetësimin e sigurimeve përkatësisht ndërmjetësuesit e sigurimeve;
- Direktiva 96/26/KE që mbulon operatorët transportues dhe operatorët e transportit të pasagjerëve;
- Rregulloren nr. 1071/2009/ për themelimin e rregullave të përbashkëta sa i përket kushteve që duhet të përmbushen për të zhvilluar profesionin e operatorit të transportit rrugor;
- Krijimi i pikës së vetme të kontaktit.

Shërbimet postare

- Miratimi i legjislacionit sekondar me qëllim të zbatimit të ligjit për Shërbime Postare;
- Liberalizimi gradual i hapësirës së rezervuar për dërgesat postare.

Njohja reciproke e kualifikimeve profesionale

- Hartimi dhe publikimi i listës së profesioneve të rregulluara;
- Kompletimi i legjislacionit sekondar për zbatimin e Ligjit për Profesionet e Rregulluara.

3.5. Kapitulli 4 i *acquis*-së: Lëvizja e lirë e kapitalit

Shtetet anëtare duhet të heqin të gjitha kufizimet ndaj lëvizjes së kapitalit dhe pagesave, me disa përjashtime, si brenda BE-së, ashtu edhe mes Shteteve Anëtare dhe vendeve të treta. *Acquis* i këtij kapitulli është i bazuar në Traktatin për Funkcionimin e Bashkimit Evropian, në veçanti nën 63-66. Definicioni i llojeve të ndryshme të kapitalit bëhet në Aneksin I të Direktivës 88/361/KEE. Praktikrat gjyqësore të Gjykatës Evropiane të Drejtësisë dhe Komunikatat e Komisionit ofrojnë interpretime shtesë të neneve të mësipërme.

Legjislacioni i BE-së përfshinë edhe rregullat për pagesa ndërkufitare dhe ekzekutimin e urdhrave të transferimit në lidhje me letrat me vlerë. Direktiva për luftën kundër pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit, kërkon që entitetet që janë subjekt i kësaj direktive të identifikojnë klientët dhe të raportojnë transaksionet e dyshimta, sidomos kur bëhet fjalë për objekte me vlerë të lartë dhe për transaksione me para në dorë me vlera të mëdha. Kjo direktivë gjithashtu kërkon që entitetet të ndërmarrin hapa shtesë si mbajtja e evidencës, trajnimet dhe krijimi i procedurave të brendshme të entiteteve të kësaj fushe. Një kërkesë kyçe në luftën kundër krimit financiar është krijimi i kapaciteteve efektive administrative dhe zbatuese, përfshirë edhe bashkëpunimin ndërmjet autoriteteve që merren me mbikëqyrjen, zbatimin dhe ndjekjen penale. Direktiva e re është harmonizuar por shkon përtej rekomandimeve për pastrimin e parave dhe financimin e terrorizmit të Task Forcës për Veprim Financiar (FATF).

Acquis e kësaj fushe gjithashtu përbëhet nga Konventat nr. 141 dhe nr. 198²³ të Këshillit Evropian dhe legjislacioni i BE-së për bashkëpunim në fushën e drejtësisë dhe policisë (përfshirë Veprimin e Përbashkët 98/699/JHA, Vendimin Kornizë të Këshillit 2001/500/JHA dhe Protokollin e vitit 2000 që zgjeron kompetencat e Europol-it në fushën e pastrimit të parave). Ngjashëm, Vendimi i Këshillit 2000/642/JHA i vitit 2000 vendos kornizën e bashkëpunimit midis Njësisë të Inteligjencës Financiare të vendeve të BE-së.

Kërkesat e MSA-së

Detyrimet e Kosovës në MSA në lidhje me lëvizjen e lire të kapitalit dalin nga Nenet 51, 63, 64, 65 dhe 89. Neni 51 i MSA-së, obligon Kosovën të ofroj mundësinë që filialet dhe degët e shoqërive të BE-së, brenda pesë viteve nga hyrja në fuqi e MSA-së, të gëzojnë të drejtën e përvetësimit dhe gëzimit të drejtave të pronësisë mbi pasuritë e patundshme sikurse kompanitë Kosovare.

Neni 64 i MSA-së parasheh detyrimet që rrjedhin në lidhje me çdo pagesë apo transfer në llogarinë rrjedhëse të bilancit të pagesave ndërmjet BE-së dhe Kosovës në përputhje me Nenin VIII të Neneve të Marrëveshjes së Fondit Monetar Ndërkombëtar. Në lidhje me transaksionet në llogarinë kapitale dhe financiare të bilancit të pagesave, që nga hyrja në fuqi e Marrëveshjes, palët sigurojnë lëvizjen e lirë të kapitalit lidhur me transaksionet tregtare ose me sigurimin e shërbimeve duke përfshirë huat financiare dhe kreditë, ku merr pjesë një rezident i njëres prej Palëve.

Neni 65 i MSA-së obligon Kosovën brenda pesë vjetëve nga hyrja në fuqi e kësaj Marrëveshje, t'i ofroj trajtim kombëtar shtetasve të BE-së që blejnë pasuri të patundshme në territorin e saj.

Neni 89 i MSA-së parasheh bashkëpunimin e palëve në lidhje me pastrimin e parave dhe financimin e terrorizmit.

Në lidhje me kërkesat që dalin nga Raporti i KE-së për Kosovën 2016, është theksuar që në lidhje me *Liberalizimin e Lëvizjes së Kapitalit*, sa i përket blerjes së patundshmërisë nga qytetaret e huaj, dispozitat në ligjet përkatëse, akte zbatuese dhe praktikat administrative janë ende një pengesë për trajtim të barabartë.

Sa i përket shërbimeve të pagesave, është cituar që nevojiten përpjekje të mëtejshme për të vazhduar përafrimin me acquis.

Në lidhje me *parandalimin e pastrimit të parave dhe financimin e terrorizimit*, Raporti i KE-së për Kosovën 2016 nënvizon që duhet të bëhen më shumë përpjekjeve për të arritur rezultate të prekshme në luftën kundër krimit ekonomik dhe financiar.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

²³ Kjo e zgjeron konventën 141 dhe është ratifikuar edhe nga BE.

Liberalizimi i lëvizjes së kapitalit

Në Kosovë kjo fushë ka bazën fillimisht në Kushtetutën e Republikës së Kosovës, konkretisht në nenin 119 paragrafin 2, ku garanton të drejta ligjore të barabarta për të gjithë investitorët dhe të gjitha ndërmarrjet vendore dhe të jashtme. Neni 121, paragrafët 2 dhe 3 të Kushtetutës së Kosovës japin parimet e përgjithshme që “personat fizikë të huaj dhe organizatat e huaja mund të sigurojnë të drejta të pronësisë mbi pronën e paluajtshme në pajtim me kushtet e arsyeshme të përcaktuara me ligj ose me marrëveshje ndërkombëtare si dhe personat fizikë të huaj dhe organizatat e huaja në pajtim me kushtet e arsyeshme të përcaktuara me ligj, mund të sigurojnë të drejta të koncesionit dhe të drejta të tjera për shfrytëzim dhe/ose eksplotim të resurseve në pronësi publike, përfshirë këtu resurset natyrore, dhe të infrastrukturës në pronësi publike.”

Ligji nr. DL-016-2009 për Pronësinë dhe të Drejtat e Tjera Sendore, si ligj bazë për patundshmërinë në Kosovë, nuk e specifikon mundësinë e fitimit të drejtës për paluajtshmëritë nga personat fizik apo juridik. Në anën tjetër, *acquis* e BE-së përmban mundësinë, për persona fizik dhe juridik të fitojnë të drejtën në paluajtshmeri në çfarëdo shteti anëtar të BE-së. Për të adresuar këtë të fundit gjatë vitit 2018 është planifikuar të bëhet plotësim-ndryshimi i Ligjit për Pronësinë dhe të Drejtat tjera Sendore.

Tutje, ekziston Ligji nr. 04/L-220 për Investimet e Huaja, i cili u jep investitorëve të huaj dhe investimeve të tyre trajtim të njëjtë dhe të barabartë me ndonjë investitor vendor dhe investimeve vendore.

Sistemi i pagesave

Sa i përket kornizës ligjore, sistemi i pagesave në Republikën e Kosovës rregullohet me Ligjin nr. 03/L-209 për Bankën Qendrore të Republikës së Kosovës, i cili e përcakton Bankën Qendrore si autoritetin e vetëm përgjegjës për rregullimin dhe mbikëqyrjen e sistemit të pagesave të Republikës së Kosovës, me qëllim të garantimit të sigurisë, qëndrueshmërisë dhe efikasitetit të tij. Ligji nr. 04/L-155 për Sistemin e Pagesave i cili e transponon pjesërisht Direktivën 2007/64/KE të Parlamentit Evropian. Ky i fundit përcakton rregullat sipas të cilave autorizohen institucionet e pagesave që ofrojnë shërbime të pagesave dhe licencohen operatorët e sistemeve të pagesave, kliringut dhe shlyerjes së letrave me vlerë nga Banka Qendrore, kushtet dhe standardet sipas të cilave mund të ofrohen shërbimet e tilla dhe mund të funksionojnë sistemet e pagesave, kliringut dhe shlyerjes së pagesave dhe mjetet dhe procedurat sipas të cilave Banka Qendrore i ushtron kompetencat e saja mbikëqyrëse.

Në pajtim me këto ligje është zhvilluar edhe legjislacioni sekondar, i cili përfshinë shtatë rregullore dhe katër udhëzime administrative të cilat pjesërisht transponojnë Direktiven 2007/64/KE mbi Shërbimet e Pagesave në Tregjet e Brendshme, Rregulloren nr. 1409/2013 të Bankës Qendrore Evropiane për statistikat e Pagesave (ECB/2013/43) dhe Rregulloren nr. 260/2012 mbi Vendosjen e Kriterëve Teknike dhe Afariste për Transfere Krediti dhe Debitim Direkt.

Parandalimi i pastrimit të parave dhe financimit të terrorizimit

Kjo fushë rregullohet me Ligjin 05/L-096, për Parandalimin e Shpërlarjes së Parave dhe Financimit të Terrorizimit, i cili është nxjerrë në Maj të vitit 2016. Ligji në fjalë përcakton masat, autoritetet kompetente dhe procedurat për zbulimin, parandalimin e pastrimit të parave dhe luftimin e financimit të terrorizimit. Ky ligj është ndryshuar dhe plotësuar me qëllim të harmonizimit me standarde ndërkombëtare të Task Forcës për Veprim Financiar (FATF) dhe transpozimit të Direktivës së BE-së 2015/849 të Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të datës 20 Maj 2015 për parandalimin e përdorimit të sistemit financiar për qëllime të pastrimit të parave dhe financimit të terrorizimit.

Korniza institucionale dhe ajo e politikave

Liberalizimi i lëvizjes së kapitalit

Sa i përket kapaciteteve institucionale, Ministria e Drejtësisë është institucioni bartës për nxjerrjen e legjislacionit dhe zhvillimin e politikave për çështje pronësore. Kjo ministri posedon Departamenti për Integrim Evropian dhe Koordinim të Politikave i cili është bartës i procesit të koordinimit të aktereve kyçe për hartimin e Strategjisë Kombëtare, Sektoriale për të Drejtat Pronësore. Institucione tjera të ndara nëpër dikastere të ndryshme apo si Agjenci të pavarura të cilat merren me çështjet pronësore janë: Agjencia Kosovare e Pronës (AKP), Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor (Departamenti i Shpronësimit, Departamenti i Planifikimit Hapësinor, Ndërtimit dhe Banimit, etj), Agjencia Kadastrale e Kosovës (AKK), Agjencia Kosovare e Privatizimit (AKP), Ministria e Financave (Departamenti i Tatimit në Pronë), etj.

Sa i përket kornizës së politikave, deri më tani nuk ka pasur asnjë strategji përkatëse e cila në mënyrë të unifikuar rregullon çështjen pronësore. Strategjia Kombëtare për të Drejtat Pronësore 2017-2021, synon te beje harmonizimin e politikave dhe përgjegjësiive institucionale me qëllim të përmirësimit të legjislacionit dhe institucioneve zbatuese, duke përmirësuar definimin e të drejtave pronësore dhe ushtrimit të tyre.

Njëkohësisht, Ministria e Drejtësisë ka krijuar Komisionin për hartimin e Kodit Civil të parë të Republikës së Kosovës. Kodi Civil do të përqendrohet në tri shtylla: ligjin për familje dhe trashëgimi, ligjin për detyrimet, si dhe ligjin për të drejtat pronësore.

Sistemi i pagesave

Sa i përket kapaciteteve institucionale dhe administrative, Banka Qendrore e Kosovës (BQK) është ekskluzivisht përgjegjëse për rregullimin, licencimin, regjistrimin dhe mbikëqyrjen e sistemit të pagesave. BQK, objektiv parësor ka edhe nxitjen dhe mbajtjen e një sistem financiar stabil, duke përfshirë një sistem të sigurt, të qëndrueshëm dhe efikas të pagesave". Për këtë arsye promovimi dhe mbikëqyrja e sistemeve të sigurta, të qëndrueshme dhe efikase të pagesave, të kliringut dhe të shlyerjes së letrave me vlerë, është një nga detyrat kryesore të Bankës Qendrore të Republikës së Kosovës. Roli i BQK-së, në drejtim të nxitjes dhe funksionimit normal të sistemit të pagesave, konsiston në tre drejtime kryesore; roli i operatorit në ofrimin e sistemeve dhe infrastrukturave të nevojshme për kliringun dhe shlyerjen e pagesave dhe të letrave me vlerë; roli i mbikëqyrësit në hartimin dhe zbatimin e parimeve dhe standardeve për zhvillimin e sigurt dhe efikas të sistemeve të pagesave dhe të shlyerjes, si dhe në sigurimin e përputhshmërisë me parimet dhe standardet e vendosura, si për sistemet e administruara nga vetë BQK-ja ashtu edhe për ato të administruara nga operatorë të tjerë; dhe roli i katalizatorit në nxitjen e ndryshimeve për funksionimin e sigurt dhe efikas të sistemit të pagesave, duke influencuar në zhvillimin dhe integrimin e sistemit të pagesave në mënyra të ndryshme.

Në kuadër të strukturës organizative të BQK-së, funksionon Departamenti i Sistemeve të Pagesave (DSP), i cili është përgjegjës për operimin e sistemeve të pagesave ndërbankare në pronësi të BQK-së dhe për mbikëqyrje dhe analiza në fushën e sistemeve të pagesave në përgjithësi. Puna e Departamentit të Sistemeve të Pagesave është e ndarë në dy divizione të veçanta: Divizioni i Operimit të Sistemeve dhe Divizioni i Mbikëqyrjes dhe Analizave të Sistemeve. Në Departamentin e Sistemeve të Pagesave gjithsej janë 8 punëtorë.

Sa i përket *kornizës së politikave*, Banka Qendrore e Kosovës posedon Planin Strategjik 2015-2019 në zbatim të të cilit, në kuadër të sistemit të pagesave synon:

- Rishikimin dhe plotësimin e rregullativës që ka të bëjë me mbikëqyrjen e sistemeve të pagesave në pajtim me standardet dhe praktikën më të mira ndërkombëtare;
- Avancimin e përgjithshëm të funksionit të mbikëqyrjes së sistemit të pagesave në Kosovë;
- Mbështetjen e modernizimit të mëtejshëm të shërbimeve të pagesave dhe promovimi i bashkëpunimit mes akterëve të sistemit kombëtar të pagesave;
- Avancimin e rolit të BQK-së si katalizator për progres në lëmin e pagesave në Republikën e Kosovës.

Në Kosovë, kliringu dhe shlyerja e pagesave ndërmjet bankave realizohet vetëm në valutë Euro dhe atë nëpërmjet sistemit të vetëm të pagesave në vend – Sistemit të pagesave Ndërbankare (SEKN), në përputhje të plotë me rregullat dhe procedurat e funksionimit të sistemit.

Sistemi Elektronik i Kliringut Ndërbankar (SPN), funksionon me efikasitet, siguri dhe qëndrueshmëri të lartë, që nga korriku i vitit 2016.

Ka vazhduar rritja dhe përmirësimi i infrastrukturës së SWIFT-it për pagesa ndërkombëtare, që nga 1 Shkurti 2015 zyrtarisht ka filluar regjistrimi në formatin IBAN për llogaritë bankare në Kosovë të ndërlidhura për transaksionet ndërkombëtare.

Parandalimi i pastrimit të parave dhe financimit të terrorizimit

Njësia për Inteligjence Financiare (NJIF) si institucion qendror i pavarur kombëtar është përgjegjës për marrjen, analizimin dhe shpërndarjen e informacionit në lidhje me shpëlarjen e parave dhe financimin e terrorizimit. Në kuadër të NJIF vepron Departamenti i Operatives dhe Analizës; Departamenti i Pajtueshmërisë dhe Inspektimit, Departamenti Ligjor dhe për Bashkëpunim Ndërkombëtarë, Departamenti për Menaxhimin e Sistemit të Teknologjisë Informative dhe Departamenti i Administratës dhe Shërbimeve të Përgjithshme. Në Njësinë për Inteligjence Financiare janë të punësuar gjithsej 19 zyrtarë. Banka Qendrore e Kosovës ka përgjegjësi për mbikëqyrjen e pajtueshmërisë në fushën e parandalimit të pastrimit të parave dhe financimit të terrorizimit, sa i përket sektorit financiar. BQK ka arritur memorandum të bashkëpunimit me njësinë për Inteligjencë Financiare në kuadër të Ministrisë së Financave për ngritjen e bashkëpunimit dhe kompetencat mbikëqyrëse për sektorin financiar.

Në kontekstin e kornizës së politikave, Qeveria e Republikës së Kosovës ka miratuar me 28 Janar 2014 Strategjinë Kombëtare dhe Planin e Veprimit të Republikës së Kosovës për Parandalimin dhe Luftimin e Ekonomisë Joformale, Pastrimin e Parave, Financimin e Terrorizimit dhe Krimeve Financiare 2014-2018. Ky dokument i politikave përbën një mekanizëm të menaxhimit të rrezikut kombëtar nga fenomenet e dëmshme të trajtuara nga kjo strategji.

Krahas kësaj Strategjie, Qeveria e Republikës së Kosovës ka krijuar një mekanizëm për hartimin, rishikimin, zbatimin dhe mbikëqyrjen e Strategjisë Kombëtare dhe Planit të Veprimit 2014-2018.

Vlerësimi i sistemit të Kosovës në luftimin e pastrimit të parave dhe në luftimin e financimit të terrorizimit është bazuar në Rekomandimet e FATF-së të vitit 2003 dhe në Rekomandimet e veçanta mbi Financimin e Terrorizimit të vitit 2001 të Task Forcës së Veprimit Financiar (FATF) i cili është përgatitur duke përdorur metodologjinë e vlerësimit LPP/LFT 2004. Pyetësor të ndarë, gjithashtu të bazuar në Metodologjinë e FATF.

Mbështetja nga donatorët

Liberalizimi i lëvizjes së kapitalit

Sa i përket mbështetjes në dispozicion, Ministria e Drejtësisë dhe institucione tjera relevante janë përfituese të projektit me titull “Mbështetja në hartimin e Kodit Civil dhe trajtimin e çështjeve pronësore, faza II (IPA 2015). Ky projekt mbështet Qeverinë e Kosovës në finalizimin e Kodit Civil për Kosovën. Projekti është i ndarë në tri faza: 1. Faza fillestare (tre muaj); 2. Faza e zbatimit (36 muaj); dhe 3. Faza e largimit (6 muaj).

Ministria e Drejtësisë dhe insitucione tjera relevante janë përfituese gjithashtu të Programit për të Drejtat Pronësore i financuar nga USAID. Qëllimi i këtij projekti është Koordinimi më i mirë dhe caktimi i prioritetëve të politikave; procedurat gjyqësore lidhur me pronësinë të përmirësohen; të theksohen drejtat e femrave për përdorimin e pronësisë në praktikë; komunikim më i mirë, qasje në informacion dhe kuptimi i të drejtave pronësore. Projekti mbështet gjithashtu Ministrinë në hartimin e Strategjisë Kombëtare për të Drejtat Pronësore.

Objektivat prioritare afatmesme

Liberalizimi i lëvizjes së kapitalit

Në planin afatmesëm, parashihet zbatimi i Strategjisë Kombëtare për të Drejtat Pronësore 2017-2021 e cila do të bëjë qartësimin e pronësisë, do të identifikojë fushat ku duhet ndërhyrë, përfshirë ligjet substanciale dhe procedurale të Kosovës, por edhe të propozojë masat për përmirësimin e efektshmërisë së mekanizmave institucionalë që merren me të drejtat pronësore. Tutje do të rregullohet edhe fusha e të drejtave të huajve në paluajtshmëri.

Sistemi i pagesave

Në planin afatmesëm, prioritetet kryesore që parashikohen të realizohen janë:

- Harmonizimi i Politikave dhe Standardeve për Mbikëqyrje të Sistemeve të Pagesave, sipas Parimeve të CPSS-IOSCO, Rregullores së BQK-së për mbikëqyrjen e kërkesave mbi sistemet e pagesave me rëndësi sistematike, dhe Kornizës së rishikuar të mbikëqyrjes së sistemeve të pagesave me pakicë (2019);
- Transpozimi i Direktivës 2015/2366 mbi Shërbimet e Pagesave përmes plotësim-ndryshimit të Ligjit për Sistemin e Pagesave (2020);
- Rregullimi i funksionimit të veprimtarisë së institucioneve të parasë elektronike përmes hartimit të Rregullores për veprimtarinë dhe mbikëqyrjen e aktivitetit të institucioneve të parasë elektronike të bazuar në Direktivën 2009/110/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit mbi marrjen dhe mbikëqyrjen e kujdesshme të biznesit të institucioneve të parasë elektronike (2019);
- Përgatitja e Manualit për Mbikëqyrjen e Sistemit të Pagesave bazuar në Rregulloren e Bankës Qendrore Evropiane - ECB (EU) nr. 795/2014 të datës 3 Korrik 2014 mbi kërkesat për mbikëqyrjen e Sistemeve të Pagesave me rëndësi sistematike (ECB/2014/28) dhe në Parimet për Infrastrukturën e Tregut Financiar të nxjerra nga Komiteti për Sistemin e Pagesave dhe Shlyerjeve të Bankës për Rregullime Ndërkombëtare - BIS;
- Trajnimin dhe kualifikimin e stafit të mbikëqyrjes së sistemit të pagesave për të zbatuar manualin dhe për kryerjen e vlerësimit të sistemit bazuar në rregulloren e ECB-së dhe parimet e Komitetit për Sistemin e Pagesave dhe Shlyerjeve të BIS.

Parandalimi i pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit

Në planin afatmesëm, prioritetet kryesore që parashikohen të realizohen janë:

- Transpozimi i Direktivës 2015/849 për parandalimin e përdorimit të sistemit financiar për qëllime të pastrimit të parave ose financimit të terrorizmit, në Kodin Penal në lidhje me veprën penale të financimit të terrorizmit si dhe përmes plotësim-ndryshimit të ligjit për zbatimin e sanksioneve ndërkombëtare;
- Hartimi i Strategjisë dhe planit të veprimit për luftimin dhe parandalimin e ekonomisë informale, pastrimit të parave, financimit të terrorizmit dhe krimeve financiare 2019-2023;
- Plotësim – ndryshimi i Procedurave Standarde të Operimit për të zbatuar ligjin mbi parandalimin e pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit;
- Vlerësimi i II i Rrezikut Kombëtar të Pastrimit të Parave dhe Financimit të Terrorizmit;
- Anëtarësimi i Kosovës në Moneyval;
- Rritja e stafit për 3 persona në NJIF;
- Trajnimi i profesionistëve dhe zyrtarëve të zbatimit të ligjit në luftë kundër pastrimit të parave, financimit të terrorizmit dhe krimeve ekonomiko-financiare për teknikat e hetimeve të veprave penale të pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit.

3.6. Kapitulli 5 i acquis-së: Prokurimi publik

Legjislacioni i BE-së (acquis) për prokurimit publik bazohet në parimet e përgjithshme të transparencës, trajtimit të barabartë, konkurrencës së lirë dhe mos-diskriminimit që dalin nga Traktati për Funkcionimin

e BE-së, Pjesa III, Titulli IV dhe Titulli VII dhe nga jurisprudenca e Gjykatës Evropiane të Drejtësisë. Këto parime të përgjithshme janë të zbatueshme për të gjitha procedurat e prokurimit përfshirë edhe procedurat që janë jashtë fushëveprimit të Direktiva ve të BE-së për prokurimin, siç janë për shembull procedurat e prokurimit nën vlerën minimale të BE-së.

Dhënia e kontratave publike për punë, furnizime dhe ofrim të shërbimeve koordinohet nga dy Direktiva specifike: Direktiva 2004/18/KE e zëvendësuar nga Direktiva 2014/24/BE për prokurimin publik, dhe Direktiva 2004/17/KE e zëvendësuar nga Direktiva 2014/25/BE për koordinimin e procedurave të prokurimit të entiteteve që operojnë në sektorët e ujit, energjisë, transportit dhe shërbimeve postare. Këto Direktiva ofrojnë edhe kornizën për aplikimin e prokurimit elektronik. Direktiva 2009/81/KE rregullon dhënien e disa kontratave në fushën e mbrojtjes dhe sigurisë. Për zbatim të këtyre Direktiva ve kërkohen kapacitete administative adekuate për të siguruar që të gjitha fushat që lidhen me prokurimin publik funksionojnë në mënyrë eficiente përfshirë aspektet kyç të politikë-bërjes, hartimin e legjislacionit, monitorimin, kontrollin, aspektet operacionale dhe statistikat adekuate.

Legjislacioni i BE-së gjithashtu përbëhet nga tri Direktiva për shqyrtimin e ankesave dhe disponueshmërinë e mjeteve juridike. Këto Direktiva ofrojnë Dispozitat për vendosjen e procedurave të pavarura dhe efektive të shqyrtimit mbi vlerat e caktuara kundrejt vendimeve të marra nga autoritetet kontraktuese. Institucionet për shqyrtim duhet të jenë të pavarura dhe të kenë kapacitetet adekuate për të garantuar efektivitetin dhe efikasitetin e veprimit të sistemit të prokurimit. Në harmoni me principin e mbrojtjes juridike që del nga rendi ligjor i BE-së, mekanizmat për shqyrtim kërkohet të veprojnë edhe jashtë fushëveprimit të zbatimit të Direktivave përkatëse.

Kërkesat e MSA-së

Neni 79 përmban Dispozitat për prokurimin publik. Sipas këtij neni, nga hyrja në fuqi e MSA-së kompanitë kosovare pavarësisht se a janë të themeluara në BE apo jo, u lejohet qasje në aplikimin për kontratat publike sipas rregullave të prokurimit të BE-së me trajtim të barabartë me kompanitë e vendeve të BE-së. Qasja e njëjtë iu ofrohet kompanive të BE-së të themeluara në Kosovë nën Kapitullin I, Titullin e V-të të kësaj marrëveshje. Ndërsa për kompanitë e themeluara në BE, qasja e tyre në kontratat publike në Kosovë vlen me përjashtimet e parapara në paragrafin 5 të nenit 79.

Hapja e dhënies së kontratave publike konsiderohet si objektiv i dëshirueshëm mbi bazën e mos-diskriminimit dhe reciprocitetit duke ndjekur veçanërisht rregullat e OBT-së. Këto rregulla bazohen në Marrëveshjen për Prokurimin Qeveritar (MPQ) të nënshkruar edhe nga BE-ja dhe të cilat negociohen gjatë negociatave për anëtarësim në OBT. Sipas nenit V të Marrëveshjes, vendet në zhvillim mund të negociojnë trajtim preferencial për prokurimin publik brenda një periudhe tranzitore.

Paragrafi 9 i nenit 79 definon se prokurimi publik për fushën e shërbimeve ndërmjet Kosovës dhe BE-së do të jetë në harmoni me nenet 56-60 të MSA-së, e cila përmban dispozita për trajtim reciprok në mënyrë progresive për shërbimet, profesionet e rregulluara, vetë-punësimin, transportit. Modalitetet dhe periudhat tranzicionale për këto fusha do të jenë në harmoni me konventat respektive (p.sh në fushën e transportit) dhe do të rishikohen nga Këshilli i MSA-së. Ndërsa paragrafi 5 definon periudhën tranzicionale për heqjen e çfarëdo preference ekzistuese për kompanitë kosovare apo kompanitë e BE-së të themeluara në Kosovë dhe për kontratat e dhëna nën kriteret e tenderit më të favorshëm ekonomikisht dhe çmimit më të ulët, me një preferencë të çmimeve. Periudha tranzicionale është 5 vite dhe reduktimi i preferencës në çmim duhet të fillojë gradualisht që nga hyrja në fuqi e marrëveshjes.

Raporti i KE-së për Kosovën 2016, kërkon që legjislacionit për prokurim publik të i bëhet përafrimi i mëtejme me Acquis, të përmirësoj transparencën në të gjitha fazat e prokurimit publik, në mënyrë të veçantë duke monitoruar në mënyrë sistematike zbatimin e tenderëve të prokurimit publik, forcimin e mjeteve juridike dhe duke siguruar funksionet e prokurimit elektronik siç duhet; të adresoj kufizimet e kapaciteteve të Agjencisë Qendrore të Prokurimit; të rris profesionalizmin dhe përgjegjshmërinë e

institucioneve të prokurimit publik dhe të siguroj trajnimin e duhur dhe certifikimin zyrtarëve të prokurimit. Kosova ka një nivel të përgatitjes në fushën e prokurimit publik. Progresi pjesërisht është arritur në këtë fushë, me përafrimin e mëtejshëm me acquis e BE-së dhe eliminimin e trajtimit preferencial për ofertuesit vendor, miratimin e hapave të parë për një platformë elektronike të prokurimit dhe zgjerimin e mëtejshëm të prokurimit të centralizuar. Strategjia (2016-2021) dhe plani i veprimit (2016-2018) për forcimin e sistemit të prokurimit publik duhet të miratohen.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

Legjislacioni bazë për sistemin e Prokurimit Publik në Kosovë është i rregulluar me Ligjin për Prokurimin Publik në Republikën e Kosovës. Ligji nr. 04/L-042 për Prokurimin Publik të Republikës së Kosovës, i ndryshuar dhe plotësuar me ligjin nr. 04/L-237, ligjin nr. 05/L-068 dhe ligjin nr. 05/L-092, si dhe është bërë eliminimi i trajtimit preferencial për ofertuesit vendor.

Rregullorja e koncesioneve u largua nga ligji për të parandaluar konfuzionin dhe mospërputhjen me ligjin specifik mbi procedurën e koncesionit që ishte miratuar në vitin 2005. Një numër i rëndësishëm i legjislacionit sekondar që mundëson zbatimin e Ligjit është përgatitur, duke përfshirë format standarde për secilin lloj të njoftimit, kodin e etikës, një formular për raportimin e kontratave të nënshkruara, format standarde të dosjeve të tenderëve, një formular për parashtrim të ankesave për Organin Shqyrtues të Prokurimit dhe udhëzime për procedurat me vlerë minimale.

Sa i përket legjislacionit dytësor për zbatimin e ligjit bazë të prokurimit publik, ai përbëhet nga gjithsej 84 akte nën ligjore, përfshirë një dokument të përbashkët të quajtur *Rregullat dhe Udhëzuesi Operativ për Prokurim Publik*, i cili ka hyrë në fuqi më 1 nëntor 2016 për prokurim publik si dhe dokumentet standarde për përdorimin e tyre për zhvillimin e aktiviteteve të prokurimit publik. Përmes Nenit 17 të Plotësim-ndryshimit 05/L-068, autoritetet kontraktuese mund të vendosin kushte specifike në kontrata që lejojnë marrjen parasysh të objektivave sociale përfshirë aspektet e barazisë gjinore, personave me aftësi të kufizuara, punësimin e të rinjve etj..

Direktivat relevante nga fusha e Prokurimit Publik që janë transpozuar pjesërisht me ndryshimin e ligjit janë:

- Direktiva 2014/24/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 26 shkurt 2014 për prokurimet publike mbi koordinimin e procedurave për caktimin e fituesit në kontratat publike të punës, shërbimit dhe furnizimit, që shfuqizon Direktivën 2004/18/KE, të cilat Shtetet Anëtare duhet të përputhet me të brenda 24 muajve nga data e hyrjes në fuqi.
- Direktiva e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit 2014/25/KE e datës 26 shkurt 2014, në prokurimin nga subjektet që operojnë në sektorin e ujit, energjisë, transportit dhe shërbimeve postare dhe që shfuqizon Direktivën 2004/17/KE.
- Direktiva e Parlamentit Evropian 2007/66/KE mbi Mjetet Juridike, e datës 11 Dhjetor 2007.

Korniza ligjore përgjithësisht është e harmonizuar në përputhje me standardet e BE-së, dhe nuk është diskriminuese. Me Plotësim-ndryshim të LPP-së është bërë eliminimi i trajtimit preferencial për ofertuesit vendor.

Korniza institucionale dhe ajo e politikave

Struktura qendrore e prokurimit publik të Kosovës përbëhet nga rregullatori për prokurim publik, organi shqyrtues i ankesave si organ i pavarur i themeluar nga Kuvendi i Kosovës dhe agjencia qeveritare për prokurimet e centralizuara. Kjo strukturë është në harmoni me kërkesat dhe standardet e BE-së për fushën e prokurimit.

Komisioni Rregullativ i Prokurimit Publik (KRPP) vepron në cilësinë e një agjencie të pavarur rregullative dhe është përgjegjëse për zhvillimin, funksionimin dhe mbikëqyrjen e Sistemit të Prokurimit Publik. Në bazë të Ligjit të Prokurimit Publik, Komisioni është përgjegjës për hartimin dhe shpërndarjen në legjislacionit sekondar, duke përfshirë edhe rregullat e prokurimit, doracakët, udhëzimet, formularët standard, kontratat model dhe për të përgatitur rekomandimet për përmirësim të LPP-së dhe sistemit të përgjithshëm të prokurimit publik për Qeverinë dhe Parlamentin.

Organi Shqyrtues i Prokurimit (OSHP) është përgjegjës për kryerjen e funksioneve të dhëna me Ligjin e Prokurimit Publik dhe Ligjit për Procedurën për dhënien për koncesioneve, lidhur me trajtimin e ankesave në relacion me këto ligje. Ky organ është një trup kuazi-gjyqësor, kompetent për shqyrtimin e vendimeve administrative të lëshuara nga institucionet qendrore të prokurimit për kryerjen e procedurave të prokurimit dhe për të rishikuar ankesat nga tenderuesit nën procedurën e shqyrtimit.

Gjatë ushtrimit të funksionit të shqyrtimit të ankesave, OSHP-ja udhëhiqet nga parimet e ligjshmërisë, barazisë dhe mos-diskriminimit, transparencës dhe informimit të publikut, mbrojtjes së të dhënave personale, sekretit shtetëror ose tregtar, parandalimit të konfliktit të interesit, parandalimit të korrupsionit, ruajtjes së vlerës për para dhe mbrojtjes së interesit publik.

Konform Ligjit për Prokurim Publik nr. 04 L/042, i plotësuar dhe ndryshuar me Ligjin 04/L-237, i plotësuar dhe ndryshuar me Ligjin 05/ L-068, i plotësuar dhe ndryshuar me Ligjin 05/ L-092, Organi Shqyrtues i prokurimit përbëhet nga Kryetari dhe katër (4) anëtarët e Bordit përderisa Bordi i OSHP-së mbështetet nga stafi civil i cili udhëhiqet nga kryesuesi i sekretariatit të OSHP-së.

Agjencia Qendrore e Prokurimit (AQP) funksionon si një agjenci në kuadër të Ministrisë së Financave me përgjegjësi të gjerë në lidhje me procedurat e prokurimit të nivelit qendror. AQP zbaton dhe kryen funksione dhe përgjegjësi të specifikuar në Ligjin e prokurimit Publik përderisa funksioni kryesor i Agjencisë është prokurimet qendrore.

AQP vendosë se cilado procedurë e prokurimit që duhet të udhëhiqet nga një autoritet kontraktues në Kosovë, të udhëhiqet nga vetë AQP në vend të autoritetit kontraktues, për arsye të ekspertizës profesionale, efektivitetit të kostos, efikasitetit ose çështjeve të tjera legjitime, siç është definuar në Ligjin e Prokurimit Publik. Ky organ është përgjegjës për përpilimin e listës së mallrave apo artikujve të përdorimit të përbashkët ku është miratuar edhe UA për Prokurimet e Centralizuara dhe AQP tashmë është duke i zhvilluar aktivitetet e prokurimit për artikujt që janë të vendosur në këtë listë.

Qeveria e Republikës së Kosovës duke filluar nga mesi i vitit 2000 ka inicuar një numër reformash në sistemin e prokurimit publik me qëllim që prokurimi publik të bëhet më efikas dhe më transparent dhe në përputhje me kërkesat, udhëzimet themelore të prokurimit dhe praktikat më të mira të BE-së. Tashmë ekziston një strukturë e përpunuar e sistemit të prokurimit publik për punë, shërbime dhe mallra. Sistemi ka rezultuar nga miratimi i Udhëzimeve të BE-së për prokurimin publik të ndërtuara gjatë dekadës së fundit.

Sa i përket politikave në fushën e prokurimit, aktualisht është hartuar strategjia kombëtare e prokurimit publik e cila përcakton objektivat zhvillimor të fushës së prokurimit për pesë vitet e ardhshme (2017-2021). Sidoqoftë, objektivat kryesor të fushës së prokurimit do të jenë pjesë e planifikimit strategjik, edhe me Strategjinë për Menaxhimin e Financave Publike (2016-2020) e cila është miratuar në Qershor 2017. Në kuadër të reformave të Programit të Qeverisë 2015-2018 është edhe aplikimi i prokurimit publik elektronik në shpenzimin e parasë publike. Kjo reformë e prokurimit do të mundësojë rritjen e efikasitetit, transparencës dhe thjeshtësimin e procedurave të prokurimit. Prokurimi elektronik vlerësohet se do të ndikojë në zvoglimin e shpenzimeve tenderuese dhe atyre administrative.

Në aspektin e politikave është në fuqi Strategjia e Trajnimeve 2014-2018 e cila ka për qëllim të rrisë cilësinë dhe sasinë e trajnimit të prokurimit publik në Kosovë, duke kontribuar kështu në zhvillimin e kompetencave dhe aftësive të grave dhe burrave që janë pjesë e stafit.

Strategjia Kombëtare për Prokurim Publik (2017-2021) dhe Plani i Veprimit (2017-2019) janë miratuar nga Qeveria e Republikës së Kosovës më datë 15.02.2017, dhe është e publikuar në ueb faqen e KRPP-së.

Në mbështetje të vendimit të Qeverisë të vitit 2016, nga 1 janari 2017 të gjitha organizatat buxhetore kanë filluar aplikimin e sistemit të e-prokurimit.

Për më tepër, KRPP ka rekrutuar 3 zyrtarë për monitorim, të cilët kanë filluar punën nga datën 01 maj 2017, ndërsa 1 zyrtarë i IT-së ka filluar punën me 1 gusht 2017, ndërsa për 2 zyrtarë të IT-së janë rekrutuar dhe kanë filluar punën në nëntor 2017.

KRPP në bashkëpunim me IKAP, nga viti 2017, ka mbajtur trajnimin intenziv - të përsheptuar për tri institucionet kryesore të prokurimit në Kosovë, KRPP-në OSHP-në dhe AQP-në dhe ka bërë certifikimin e tyre. Trajnimi ka filluar me datën 14.02.2017 dhe ka përfunduar më 10.03.2017.

Zyrtarët e prokurimit në nivel lokal- komunat dhe ndërmarrjet publike - gjithsejtë 182 pjesëmarrës kanë ndjekur trajnimin nga 2 ditë për secilin pjesëmarrës në trajnimin për prokurim Elektronik - e-Tenderimin.

Operatorët Ekonomik, Organizatat e shoqërisë civile - dy ditë trajnim për secilin pjesëmarrës gjithsejtë 131 pjesëmarrës në trajnimin për prokurim Elektronik - E Tenderimin.

Auditorët, zyrtarët kryesor administrativ, anëtarët e komisionit për vlerësim të tenderëve nga dy ditë për secilin pjesëmarrës i cili trajnime është duke u mbajtur edhe për grupet tjera në vazhdim, deri tani kanë përfunduar gjithsejtë 80 pjesëmarrës në trajnimin për prokurim Elektronik - E Tenderimin.

Objektivat prioritarë të strategjisë së trajnimeve janë rritja e vazhdueshme e numrit të zyrtarëve/eve të prokurimit, dhe formimi i një ekipi të zyrtarëve të prokurimit me njohuri të thella dhe të gjithanshme teorike dhe praktike, të cilët mund të mbështesin zyrtarët dhe stafin tjetër. Kjo do të rezultojë në efikasitet të autoriteteve kontraktuese, të cilat zbatojnë procedurë efektive të prokurimit me cilësi të lartë dhe të kontribuojë në transparencë, përgjegjshmërinë dhe qeverisjen e mirë në Kosovë.

Për më tepër, Plani Strategjik i OSHP-së 2014-2017 përcakton objektivat kryesorë zhvillimore të këtij institucioni. Plani përmban pesë objektiva strategjike që konsistojnë në: i) profesionalizmin, efikasitetin dhe vendimmarrjen direkte në shërbim të operatorëve ekonomik, ii) rritjen e transparencës ndaj operatorëve ekonomik, iii) zhvillimin e mëtejshëm të komunikimit me publikun, iv) forcimin e bashkëpunimit me palët e interesit përfshirë institucionet tjera të prokurimit, operatorët ekonomik, publikun, dhe bashkëpunimin ndërkombëtar dhe v) ngritjen e kapaciteteve profesionale në mënyrë të barabartë për gra dhe burra.

Në aspektin operativ për periudhën afatmesme në fokus do të jetë përmbushja e obligimeve të dala nga MSA-ja dhe nga dokumentet e mekanizmat e tjera të aderimit në BE në kuadër të fushëveprimit të kapitullit 5, ku do të jepet prioritet zbatimit të planeve strategjike për prokurimin publik, zbatimit të strategjisë së trajnimeve si dhe hartimit të legjislacionit sekondar. Për më tepër, gjatë periudhës 2017-2021 në fokus do të jenë prioritetet afatmesme të paraqitur në vijim.

Mbështetja nga donatorët

Reforma e sistemit të prokurimit publik në Kosovë është mbështetur gjerësisht nga projektet përkatëse të financuara nga Bashkimi Evropian dhe Banka Botërore.

Projekti i asistencës teknike mbështetur nga Komisioni Evropian *Përmirësimi i Kapaciteteve Administrative në fushën e Prokurimit Publik në Kosovë*, projekti i katërt me radhë, që financohet nga Komisioni Evropian, që ka filluar në dhjetor të vitit 2013 dhe ka zgjate deri në qershor 2015. Gjatë vitit 2014 ky projekt e ka ndihmuar KRPP-në, si dhe sistemin e prokurimit publik të Kosovës në përgjithësi në:

- Përgatitjen e Draft Strategjisë Kombëtare për zhvillimin e Prokurimit Publik dhe Planin e Veprimit,
- Përgatitjen e Strategjisë Kombëtare të Trajnimit në fushën e Prokurimit Publik,
- Mbeshtetje në propozimet për amendamentimin e LPP-së, nr. 04/L-042;
- Përgatitjen e draft- Udhëzuesve Administrativë për: Specifikimet Teknike dhe disponueshmërinë e fondeve,
- Raporti mbi kontratat e nënshkruara publike gjatë vitit 2014
- Udhëzuesin për aplikimin e kriterëve ekonomike dhe financiare të përzgjedhjes
- Udhëzuesin për aplikimin e kriterit me çmim më të ulët, në rast të shërbimeve të shumta, dhe kontratat me çmim për njësi;
- Udhëzuesin për aplikimin e kriterit me çmim ekonomikisht më të favorshëm me rastin e dhënies së kontratës;
- Rregullat që kanë të bëjnë me marrëveshjet kornizë dhe
- Freskimin e Rregulloreve të Brendshme të KRPP-së dhe AQP-së.

Banka Botërore gjatë vitit 2014, e ka ndihmuar KRPP-në, si dhe sistemin e prokurimit publik të Kosovës me disa projekte përfshirë projektin për zhvillimin i sistemit të prokurimit elektronik (2014 - 2015), projektin për matjen e performancës në sistemin e prokurimit publik në Kosovë (2013 - 2015) dhe projektin për përgatitjen e manualit të çmimeve mesatare për njësi për punë, mallra dhe shërbime (2013 - 2015). Aktualisht fusha e prokurimit publik është në mbështetje të projektit të USAID-it.

Objektivat prioritarë afatmesme:

- Rritja e efikasitetit në sistemin e Prokurimit Publik përmes Strategjisë Kombëtare për Prokurim Publik (2017-2021). Vendosja e rregullave dhe monitorimi sipas parimit të transparencës dhe qasjes në informata në të gjitha fazat e aktiviteteve të prokurimit gjatë përdorimit të fondeve publike.
- Sigurimi i përputhshmërisë së vazhdueshme me kornizën ligjor të BE-së duke shfrytëzuar përvojën dhe praktikën më të mira të shteteve anëtare të BE-së në fushën e prokurimit publik.
- Përmirësimi i përgjegjësisë, integritetit, llogaridhënies, kontrollit për zbatimin e politikave dhe legjislacionit në prokurim publik.
- Trajnimi dhe rritja e cilësisë së trajnimeve për Prokurim Publik, përfshir trajnimet për e-prokurim me qëllim të zhvillimit të kuadrove profesionale në fushën e prokurimit publik, për tu përballuar me një treg në rritje dhe rolin e tij të pritur në zhvillimin ekonomik kombëtar.
- Komunikimi dhe ngritja e vetëdijes për prokurimin publik në Kosovë.

3.7. Kapitulli 6 i acquis-së: E drejta e kompanive

Legjislacioni për Kompani përmban rregulla mbi formimin, regjistrimin, bashkimin dhe ndarjen e kompanive dhe kërkesat për raportim financiar që synojnë të përkrahin të drejtën e themelimit.

Në fushën e **të drejtës së kompanive**, Direktiva 2009/101/KE për korrdinimin e masave mbrojtëse që kërkohen nga kompanitë për mbretje të interesave të anëtarëve dhe palëve të treta (e njohur më parë si Direktiva e Parë e të Drejtës së Kompanive) përmban kërkesa për shpalesjet obligative. Direktiva e Dytë e të drejtës së Kompanive 2012/30/EU konsiston në rregulla për themelimin e ndërmarrjeve publike me përgjegji të kufizuar dhe kapitalin e tyre. Direktiva 22e Njëmbëdhjetë e të Drejtës së Kompanive (89/666/EEEC) rregullon kërkesat për shpalesje për degët e hapura në një vend anëtar dhe të qeverisura nga një vend tjetër. Direktiva e Dymbëdhjetë e të Drejtës së Kompanive (2009/102/KE) kërkon që vendet anëtare të njohin në ligjet e tyre kompanitë me përgjegjësi të kufizuar me një anëtar. Direktiva 2004/109/KE (Direktiva e Transparencës) kërkon harmonizimin e kërkesave për transparencë për kompanitë e listuara.

Direktiva e Tretë (78/855/KEE) dhe e Gjashtë (82/891/KEE) e së Drejtës së Kompanive harmonizojnë rregullat kombëtare për mbrojtjen e aksionarëve dhe kreditorëve në kontekstin e bashkimeve dhe ndarjeve të kompanive me përgjegjësi të limituar publike vendore. Në këtë fushë *acquis* përmban edhe disa direktiva tjera që rregullojnë aspektet ndër-kufitare të funksionimit të kompanive.

Legjislacioni i BE-së gjithashtu përmban disa rregullore që rregullojnë forma legale Evropiane të caktuara siç janë për shembull Grupimi i Interesave Ekonomike Evropiane dhe Kompania Evropiane – *Societas Europaea* duke lënë në kompetencë të vendeve anëtare të rregullojnë operacionet dhe strukturën e brendshme. Katër Rekomandime të Komisionit (2004/913/KE, 2005/162/KE, 2009/385/KE, dhe 2009/384/KE) adresojnë principet e qeverisjes korporative për pagesën e drejtorëve dhe pagesën në institucionet financiare, pavarësinë e komiteteve të bordit dhe drejtorëve jo-ekzekutiv.

Në fushën e **raportimit financiar dhe auditimit**, rregullat e *acquis* përcaktojnë paraqitjen e llogarive vjetore dhe të konsoliduara të ndërmarrjeve publike dhe private me përgjegjësi të kufizuar (Direktiva e Shtatë e së Drejtës së Kompanive), pasqyrës së të hyrave dhe profitit (Direktiva e Katërt e së Drejtës së Kompanive) duke përfshirë edhe rregullat e thjeshtuara për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme. Aplikimi i Standardeve Ndërkombëtare të Kontabilitetit është i detyrueshëm për disa entitete me interes publik. Këto direktiva gjithashtu caktojnë kërkesat për auditim, dhe obligimet për shpalesje dhe publikim të të dhënave. Përveç kësaj, *acquis* përcakton rregullat për miratimin, integritetin profesional dhe pavarësinë e auditimeve ligjore.

Ekzistojnë edhe rregullore që i detyrojnë kompanitë të cilat janë të listuara në një treg të rregulluar, në mënyrë që llogaritë e tyre të jenë në përputhje me standardet ndërkombëtare të adoptuara nga Komisioni Evropian. Së fundi, Direktiva e Tetë e së Drejtës së Kompanive (2006/43/KE) për Auditimin Ligjor harmonizon rregullat duke përfshirë mes të tjerash, miratimin dhe regjistrimin e auditorëve ligjor, sigurimin e jashtëm, mbikëqyrjen publike, pavarësinë e auditorit dhe zbatimin e mundshëm të standardeve ndërkombëtare të auditimit.

Kërkesat e MSA-së

Obligimet që dalin nga MSA për transpozimin gradual të legjislacionit të BE dhe zbatimin efektiv burojnë nga neni 74 i marrëveshjes. Këto obligime përfshijnë edhe fushën e të drejtës së kompanive dhe paragrafi 3 i nenit 74 i jep përparësi transpozimit të legjislacionit të tregut të brendshëm dhe atij tregtar në fazën e parë të periudhës tranzitore.

Sipas nenit 51, Kosova obligohet që me hyrjen në fuqi të MSA-se të sigurojë trajtim të barabartë kompanive të BE-së me ato vendore sa i përket kushteve të punës, pagesave dhe trajtimit të punëtorëve dhe subjekteve juridike të cilët themelohen juridikisht në territorin e Kosovës.

Sa u përket kërkesave të Raportit të KE-së për Kosovën 2016, është theksuar që në fushën e të drejtës së kompanive, Kosova duhet të miratoj ligjin i cili definon rolin dhe përgjegjësitë e Agjencisë për Regjistrimin e Bizneseve në Kosovë dhe të funksionalizohet regjistrimi online i bizneseve.

Në fushën e **raportimit financiar dhe auditimit**, kërkohet të miratohen amandamentimet e reja në Draft Ligjin për kontabilitet, raportim financiar dhe auditim. Sa u përket kapacitetit të strukturave të mbikëqyrjes institucionale të auditimit, është theksuar që duhet të forcohet në mënyrë të konsiderueshme. Zbatimi mbetet i dobët dhe përpjekje të konsiderueshme janë të nevojshme për të siguruar zhvillimin e besueshme dhe efikas të raportimit financiar, në përputhje me praktikën e BE-së. Gjithashtu, është ngritur si çështje harmonizimi i rregullave të Kosovës me standardet ndërkombëtare të kontabilitetit dhe raportimit financiar.

Gjendja aktuale

Projektligji i ri për Shoqëritë Tregtare i cili ka kaluar ne Qeveri ne tetor 2017, zëvendëson, ligjin nr. 02/L-123 për Shoqëritë Tregtare përbën kornizën bazë ligjore. Është hartuar për adresimin e dy çështjeve kryesore dhe adresimin e disa çështjeve të tjera që ndërlidhen me përmirësimin e dispozitave ligjore që rregullojnë procesin e regjistrimit të shoqërive tregtare dhe qeverisjen korporative. Çështja e parë është adresimi i nevojës për përafrimin e ligjit ekzistues për shoqëritë tregtare (me ndryshime dhe plotësime) me legjislacionin e BE-së në përputhje me kërkesat e Marrëveshjes së Stabilizim-Associmit (MSA) dhe Planit të Zbatimit për MSA. Çështja e dytë është ndryshimi i ligjit ekzistues për shoqëritë tregtare (me ndryshime dhe plotësime) për rritjen e mbrojtjes për investitorët e vegjël në korporata si dhe përmirësimi dhe thjeshtësimi i mëturjeshëm i procedurave për regjistrimin e shoqërive tregtare duke u bazuar në kërkesat e Metodologjisë së Bankës Botërore në Raportin për të Bërit Biznes, respektivisht Indikatorët Fillimi i një Biznesi dhe Mbrojtja e Investitorëve të Vegjël.

Përveç dy çështjeve kryesore të shtjelluara më lartë, në këtë projektligj janë adresuar edhe disa çështje të cilat do të ta përmirësojnë edhe më tutje procesin e regjistrimit të shoqërive tregtare. Ky Projektligj edhe pse i ka kaluar të gjitha procedurat për shkak të rrethanave të krijuara në Legjislaturen e kaluar nuk ka arritur që të miratohet në Kuvend. Projektligji aktual është proceduar në Qeveri për miratim.

Direktivat e transpozuar në këtë ligj janë:

- Direktiva 2009/101/KE të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, të datës 16 shtator 2009 për bashkërendimin e masave mbrojtëse të cilat kërkojnë, për mbrojtjen e interesave të anëtarëve dhe palëve të treta, nga shtetet anëtare të kompanive në kuadër të kuptimit të paragrafit të dytë të nenit 48 të Traktatit, me pikëpamjen që këto masa mbrojtëse të bëhen të barasvlershme;
- Direktiva e njëmbëdhjetë të Këshillit 89/666/KEE, të datës 21 dhjetor 1989 lidhur me kërkesat për zbulim sa i përket degëve të hapura në një Shtet Anëtar nga lloje të caktuara kompanish të rregulluara me ligj të një Shteti tjetër; Direktivën 2011/35/BE të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, të datës 5 prill të vitit 2011 në lidhje me bashkimet e shoqërive publike me përgjegjësi të kufizuar;
- Direktivën e gjashtë të Këshillit 82/891/KEE, të datës 17 dhjetor 1982, bazuar në nenin 54 (3) (g) të Traktatit, sa i përket ndarjes së shoqërive tregtare publike me përgjegjësi të kufizuar, këtu e tutje direktiva 82/891/KEE;
- Direktivën 2005/56/KE të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, të datës 26 tetor 2005 për bashkimet ndërkufitare të shoqërive tregtare me përgjegjësi të kufizuar; Direktivën 2012/17/EU të Parlamentit dhe të Këshillit, të datës 13 qershor 2012, për ndryshim dhe plotësimin e Direktivës së Këshillit 89/666/KEE dhe Direktivave 2005/56/KE dhe 2009/101/KE të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit sa i përket ndërlidhjes së regjistrave qendror, komercial dhe të shoqërive tregtare;
- Pjesërisht në përputhje me Direktivën 2012/30/EU të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, të datës 25 tetor 2012, për bashkërendimin e masave mbrojtëse të cilat kërkojnë, për mbrojtjen e interesave të anëtarëve dhe të tjerëve, nga Shtetet Anëtare të kompanive në kuadër të kuptimit të paragrafit të dytë të nenit 54 të Traktatit për Funkcionimin e Bashkimit Evropian, sa i përket formimit të shoqërive tregtare me përgjegjësi të kufizuar dhe mirëmbajtjen dhe ndryshimin e kapitalit të tyre, me pikëpamjen që këto masa mbrojtëse të bëhen të barasvlershme.
- Direktiva 77/91/KEE e datës 13 dhjetor 1976 për koordinimin e masave mbrojtëse, Direktiva 78/855/KEE e 9 tetorit 1978 në bazë të nenit 54 (3) (g) të Traktatit lidhur me bashkimet e ndërmarrjeve publike me përgjegjësi të kufizuar (shoqëri aksionare), Direktiva 82/891/KEE e 17 dhjetorit 1982 në bazë të nenit 54 (3) (g) të Traktatit, në lidhje me ndarjen e shoqërive publike me përgjegjësi të kufizuar (shoqëri aksionare) Direktiva 89/667/KEE të 21 dhjetorit 1989 mbi kompanitë private me përgjegjësi të kufizuar një -anëtarësh (Shoqëritë me përgjegjësi të kufizuar) Direktiva 2005/56/KEE të Parlamentit dhe Këshilli Evropian e datës 26 tetor 2005 mbi shoqëritë

me përgjegjësi të kufizuar për bashkimin ndërkufitar, Direktiva 89/666/KEE e 21 dhjetorit 1989 në lidhje me kërkesat për dhënie informata shpjeguese në lidhje me degët e hapur në një Shtet Anëtar nga lloje të caktuara të shoqërisë të qeverisura nga ligji i një shteti tjetër.

Në dhjetor 2017 është aprovuar plotësimi ndryshimit të Ligjit nr. 014/L-014 për Kontabilitet, raportim financiar dhe auditim. Me këtë Ligj rregullohet sistemi i kontabilitetit dhe raportimit financiar i shoqërive tregtare, kompetencat dhe përgjegjësitë e Këshillit të Kosovës për Raportim Financiar, kërkesat për auditim, kualifikimet për kontabilistë profesional, licencimi i auditorëve dhe firmave vendore e të huaja të auditimit si dhe organizatat profesionale të kontabilitetit.

Ky Ligj në sistemin juridik të Republikës së Kosovës transpozon direktivat e mëposhtme të Bashkimit Evropian:

- Direktivën 2006/43/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e datës 17 maj 2006, për auditimet ligjore të pasqyrave vjetore financiare individuale dhe pasqyrave financiare të konsoliduara;
- Direktivën 2008/30/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e datës 11 mars 2008, për ndryshimin e Direktivës 2006/43/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e 17 majit 2006, për auditimet ligjore të pasqyrave vjetore financiare individuale dhe pasqyrave financiare të konsoliduara;
- Direktivën 2013/34/EU e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e datës 26 qershor 2013, për pasqyrat vjetore financiare individuale, pasqyrat financiare të konsoliduara dhe raportet përkatëse të llojeve të caktuara të ndërmarrjeve, dhe për ndryshimin e Direktivës 2006/43/KE; dhe
- Direktivën 2014/56/EU e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e datës 16 prillit 2014, për ndryshimin e Direktivës 2006/43/KE për auditimet ligjore të pasqyrave vjetore financiare individuale dhe pasqyrave financiare të konsoliduara.

Korniza institucionale dhe ajo e politikave

Në fushën e të **drejtës së kompanive**, Agjencia e Regjistrimit të Bizneseve (ARBK) në kuadër të Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë që është institucion i vetëm përgjegjës për regjistrimin e bizneseve të Kosovës. ARBK ka gjithsej 16 zyrtar dhe ka të hapura 28 Qendra Komunale të Bizneseve (*one stop shop*). ARBK ka 1 drejtor dhe 3 sektorë, Drejtoria për Çështje Administrative të Regjistrimit të Biznesit, Sektori i Aprovuesve, Sektori për Procesimin e të Dhënave, Sektori i Pengut.

Këshilli Kosovar për Raportim Financiar (KKRF) është organ i pavarur profesional dhe përbëhet nga shtatë (7) anëtarë. Kryesuesi/-ja dhe anëtarët/et e tjerë/a të KKRF-së me propozim të institucionit emërohen nga Qeveria dhe përfaqësojnë institucionin si në vijim: një anëtar nga Banka Qendrore e Republikës së Kosovës, një anëtar nga universitetet që ofrojnë arsimim superior universitar me lëndë mësimore në kontabilitet dhe auditim, një anëtar nga Ministria e Financave, një anëtar nga shoqatat profesionale e licencuar nga KKRF-jadhe tre (3) anëtarë/e nga komuniteti i biznesit.

Funksionet e KKRF-së janë: të hartojë dhe aprovojë Standardet e Kontabilitetit të Kosovës në pajtim me Standarde ndërkombëtare të Kontabilitetit SNK/SNRF dhe direktivat relevante të BE-së, mbikëqyrë dhe zbaton standardet e auditimit në përputhje me SNA dhe direktivat relevante të BE-së, licencimi dhe mbajtja e regjistrit të auditorëve dhe firmave audituese dhe shoqatave profesionale të kontabilitetit dhe auditimit, adoptimi i standardeve të etikës profesionale, kualitetit të brendshëm të firmave audituese, mbikëqyrë edukimin e vazhdueshëm, sigurimin e kualitetit dhe sistemit disiplinor; KKRF-ja nostrifikon certifikatat ndërkombëtare të auditorëve dhe kontabilistëve.

Korniza e politikave konsiston në Programin e Qeverisë 2015-2018, Strategjia për Zhvillimin e Sektorit Privat 2013-2017, dhe Strategjia e Evropës Juglindore 2020.

Programi i Qeverisë 2017-2021, në kuadër të shtyllës për zhvillim ekonomik të qëndrueshëm, punësim dhe mirëqenie ka si objektive edhe politikat tregtare konkurruese dhe përmirësimin e mjedisit afarist. Në këtë kontekst, prioritetet kryesore kanë të bëjnë me funksionalizimin e zonave të lira, luftimin e ekonomisë jo-formale, plotësimin dhe implemtimin e legjislacionit për themelimin, funksionimin dhe mbylljen e bizneseve dhe zvogëlimin e burokracisë, përkrahjen e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme sidomos aktiviteteve prodhuese dhe shërbimeve me vlerë të shtuar, dhe lehtësimin dhe promovimin e investimeve përfshirë partneritetet për investime strategjike. Aktualisht, qeveria është duke hartuar Strategjinë Kombëtare për Zhvillim si dokument gjithëpërfshirës dhe orientues strategjik. Zhvillimi i NVM-ve dhe sektorit privat do të jenë komponente esenciale të strategjisë.

Strategjia për Zhvillimin e Sektorit Privat 2013-2017 paraqet elementet e ndërlidhura me aktivitetet e sektorit që kjo ministri mbulon, duke përfshirë këtu edhe Agjencinë për Regjistrimin e Bizneseve në Kosovë, e që janë pjesë e orientimit dhe vizionit të Qeverisë së Republikës së Kosovës mbi zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik. Qëllimi i kësaj Strategjie është që të adresojë sfidat si dhe të adoptojë ndryshimet që kanë të bëjnë me zhvillimin e industrisë dhe të sektorit privat, e që janë ndryshimi në kornizën ligjore, atë institucionale dhe të politikave.

Në kuadër të bashkëpunimit dhe integritit²⁴, Republika e Kosovës angazhohet në inkorporimin në politikat e saj të prioriteteve të Strategjisë së Evropës Juglindore. Gjithashtu Kosova merr pjesë aktive në dialogun regional në kuadër të Këshillit për bashkëpunim Regional. Gjithashtu Kosova është aktivisht e përfshirë në vlerësimin e Komisionit Evropian në kuadër të kornizës së politikave për NVM-të përmes Aktit të Biznesit të Vogël.

Mbështetja e donatorëve

Agjencia për regjistrimin e bizneseve do të përkrahët nga PDF/USAID, ku do të ofroj asistencë ARBK-së dh Taks Forcës “Doing Business” në përmirësimin dhe avancimin e indikatorëve dhe ambientit për të ‘Berit Biznes’ në Kosovë.

Sa i përket kompletimit të kornizës së legjislacionit sekondar të Ligjit për Shoqëri Tregtare do të kemi mbështetje nga projekti i USAID-t, Partneritet për Zhvillim që vazhdon deri në muajin Shtator 2018.

Në kuadër të marrëveshjes financiare IPA 2016 të sektorit “Konkurrueshmëri dhe Inovacion” është paraparë mbështetje e fushës së drejtës së pronësisë intelektuale, e cila do të zbatohet si komponentë e veçantë. Ky projekt pritet të fillojë zbatimin në fund të vitit 2017. Gjithashtu, duke marrë parasysh rëndësinë e fushës në zbatimin e MSA dhe afatet kohore, vazhdimësi e mbështetjes ndaj kësaj fushë është planifikuar përmes programimit të IPA 2017 në kuadër të sektorit “Konkurrueshmëri dhe Inovacion”. Ky projekt do të ketë vlerën 1 milion euro, me kohëzgjatje 2.5 vite.

Sa i përket Këshilli Kosovar për Raportim Financiar (KKRF), aktualisht nuk ka projekt, por duhet të ceket se po vazhdojnë të përkrahën nga Banka Botrore, programi REPARIS.

Objektivat prioritare afatmesme:

- Kompletimi i legjislacionit sekondar për zbatimin e ligjit për shoqëri tregtare;
- Përmirësimi i kapaciteteve njerëzore dhe teknike të qendrave One Stop shop, përmirësimi i shërbimeve për Bizneset, trajnimi si stafit për përdorimin e softuerit dhe platformës së re elektronike;
- Nxjerrja e akteve nënligjore të harmonizuara me Plotësim-ndryshim e Ligjit për Kontabilitet, Raportim financiar dhe Auditim.

²⁴ Për më tepër në këtë aspekt, shihni kapitullin 20, mbi politikat e ndërmarrjeve dhe të industrisë.

3.8. Kapitulli 7 i *acquis*-së: E drejta e pronësisë intelektuale

Legjislacioni i BE-së në këtë fushë definojnë rregullat e harmonizuara për mbrojtjen e pronësisë industriale, të drejtave të autorit dhe të drejtave të përafërta.

Në fushën e të drejtave të pronësisë industriale, *acquis* vendos rregullat për mbrojtje ligjore të markave tregtare (Direktiva 2008/95/KE) dizajnit dhe pjesërisht rregulla të harmonizuara për patentat për licencim obligativ të patentave tregtare). Për sistemin e patentave në BE është me rëndësi anëtarësimi në Konventën Evropiane të Patentave dhe Organizatën Evropiane të Patentave.

Acquis gjithashtu përfshin Rregulloren (KE) nr. 40/94 dhe Rregulloren (KE) nr. 06/2002, të cilat rregullojnë dizajnin industrial dhe markat tregtare në BE. Pjesëmarrja në Protokollin e Madridit dhe Marrëveshja e Hagës janë të rëndësishme jo vetëm për sistemin e markave tregtare dhe dizajnit në BE por edhe për regjistrimin ndërkombëtar të dizajnit industrial dhe markave tregtare. Gjithashtu ekzistojnë edhe dispozita (në kuadër të dy Rregulloreve) për certifikatat e mbrojtjes suplementare³⁰ që iu ofrojnë autorëve të shpikjeve mbrojtje shtesë në rastet kur patentat mbulohet nga një autorizim administrativ marketingu që nuk lejon përfitime të plota nga shfrytëzimi i patentës (sidomos në fushën e farmaceutikës, produkteve të bimëve etj).

Në fushën e të drejtës së autorit dhe të drejtave të përafërta, objektivi kryesor është harmonizimi i disa aspekteve të shoqërisë informative në linjë me zhvillimet teknologjike. Këtu bën pjesë edhe legjislacioni i BE që rrjedh nga obligimet ndërkombëtare të traktateve për të drejtën e autorit dhe të drejtat e përafërta të miratuara në kornizën e Organizatës Botërore për Pronësinë Intelektuale (WIPO). Direktiva 2006/115/KE rregullon të drejtat e autorit dhe të drejtat e përafërta të mbajtësit. Kjo direktivë rregullon disa të drejta të përafërta përfshirë të drejtën e riprodhimit, transmetimit, dhe distribuimit. Direktiva 2006/116/KE e amendamentuar nga Direktiva 2011/77/BE vendos periudhën e mbrojtjes për lloje të ndryshme të punëve dhe çështje tjera të ndërlidhura për vendet anëtare të BE. Ekzistojnë edhe disa Direktiva tjera që rregullojnë transmetimet audio-vizuale ndërkufitare (satelitore), të drejtën e rishitjes së përfitimeve të autorit, mbrojtjen e programeve kompjuterike, baza e të dhënaveve, digjitalizimin, dhe ekspozimin online për punët që autorët ose nuk dihen ose nuk mund të lokalizohen (kontaktohen).

Sa i përket zbatimit të të drejtave të pronësisë intelektuale dhe industriale, legjislacioni i BE-së kërkon që vendet anëtare të aplikojnë masa dhe ndëshkime efektive dhe proporcionale për falsifikimin dhe piraterinë e mallrave. Kjo synon të krijojë trajtim të barabartë për mbajtësit e të drejtave në gjithë BE-në. Rregullorja (KE) nr. 1383/2003 i jep rol të rëndësishëm administratave doganore në parandalimin dhe ndalimin nga qarkullimi të produkteve që shkelin të drejtën industriale ose të drejtën e autorit. Zbatimi i *acquis* në këtë fushë kërkon kapacitete dhe struktura adekuate dhe efektive. Duhet të ekzistojë një institucion që pranon aplikacionet për mbrojtje në të gjitha fushat e pronësisë intelektuale. BE është anëtare e Organizatës Botërore të Tregtisë e cila administron Marrëveshjen për Aspektet Tregtare të të Drejtave të Pronësisë Industriale.

Kërkesat e MSA-së

Dispozitat e MSA-së kërkojnë që institucionet kosovare përgjegjëse për pronësinë intelektuale të ofrojnë fillimisht kornizën ligjore të harmonizuar me Direktiva t dhe rregulloren e BE-së, si dhe të ofrojnë mbrojtje të njëjtë të këtyre të drejtave në Kosovë në nivel të njëjtë me ato të vendeve të BE-së. Neni 77 dhe 78 i MSA-së e obligon Kosovën që të marrë të gjitha masat e nevojshme për garantim të mbrojtjes së të drejtave të pronësisë intelektuale duke përfshirë mjetet e efektshme për realizimin e këtyre të drejtave.

Më specifikisht, bazuar në nenet e MSA, Kosova duhet që:

- Të krijojë një sistem të pronësisë intelektuale në Kosovë konform standardeve ndërkombëtare në fushën e pronësisë intelektuale;

- T'i kushtohet vëmendje bashkëpunimit rajonal dhe ndërkombëtarë, duke qenë se Kosova nuk është nënshkruese e ndonjë marrëveshje ndërkombëtare apo rajonale, ashtu sikurse nuk është anëtare e asnjë organizate ndërkombëtare dhe rajonale në fushën e pronësisë intelektuale; □ Kosova obligohet që të hartojë legjislacionin dhe politikën në atë mënyrë që të jenë konform parimit të trajtimit kombëtarë (National Treatment Principle) përmes së cilit Kosova dhe BE do t'i ompanive të njëra-tjetrës trajtim jo më pak të favorshëm se atë që ata i japin nga ana e tyre ndonjë vendi të tretë nën Marrëveshjet dypalëshe;
- Kosova kërkohet që konform Nenit 109 të MSA-së, të ketë bashkëpunim në fushën audio-vizuale përmes bashkëpunimit për nxitjen e industrisë audio-vizuale në Evropë, si dhe për të përkrahë bashkë-prodhimin në fushat e kinemasë dhe mediave audio-vizuale, ku sipas këtij neni bashkëpunimi mund të përfshijë, programet dhe lehtësirat për trajnimin e gazetarëve dhe profesionistëve në industrinë e mediave audio-vizuale, ashtu si edhe asistencën teknike për mediat publike dhe private të Kosovës, me qëllim të përforsimit të pavarësisë së tyre, profesionalizmin dhe lidhjeve me median evropian;
- Të bëjë përafrimin e politikave të saj për rregullimin e aspekteve të përmbajtjes së transmetimeve ndërkufitare me ato të BE-së;
- Të harmonizojë legjislacionin e saj me acquis të BE-së në sferën e përvetësimit të së drejtës së pronësisë intelektuale për programet dhe transmetimin si dhe të siguroj dhe fuqizoj pavarësinë e autoriteteve rregullatore përkatëse;
- Të angazhohet në mbrojtjen e Treguesve Gjeografikë dhe Emërtimeve të Origjinës konform Neneve 2, 6, 7, 8 të Marrëveshjes për Njohjen, Mbrojtjen dhe Kontrollin Reciprok të Emrave të Verërave, Pijeve Alkoolike dhe Verërave të Aromatizuara të MSA-së;
- Të inkurajojë bashkëpunimin në kërkimet civile shkencore dhe zhvillimin teknologjik konform Nenit 118 të MSA-së, mbi bazën e përfitimit të ndërsjellë dhe duke marrë parasysh burimet e disponueshme, qasjen e duhur në programet e tyre përkatëse, të kushtëzuara nga nivelet e përshtatshme të mbrojtjes efikase të të drejtave të pronësisë intelektuale, industriale dhe tregtare.

Raporti i KE-së për Kosovën 2016 thekson që Kosova ka bërë progres në përafrimin e legjislacionit me atë të EU Acquis-së, megjithatë duhet të bëhet një përpjekje më e madhe për të siguruar zbatimin e legjislacionit duke përfshirë mjetet e efektshme për zbatimin e të drejtave të pronësisë intelektuale, në përputhje me detyrimet e MSA-së. Dispozitat për zbatimin e skemave private të kopjimit dhe piraterisë digjitale, që janë thelbësore për zbatim, janë ende për t'u zhvilluar. Mekanizmat për përcaktimin e tarifave për përdorimin e materialit më të drejtë të autorit me organizatave kolektive të menaxhimit dhe transmetuesit duhet të përcaktohet pa vonesë të mëtejshme.

Sa i përket të drejtës së pronësisë industriale, legjislacioni sekondar ende duhet të ndryshohet në pajtim me ndryshimet e vitit 2015 të ligjit për patentat, markat tregtare, dizajnit industrial, ligjit për treguesit gjeografik dhe emërtimi i origjinës. Pavarësisht progresit në adresimin e vonësive të kërkesave për të drejtat e pronësisë intelektuale, agjencia vazhdon të përballë me shumë sfida, siç janë kapacitete dhe mjete të pamjaftueshme. Bashkëpunimi në mes të institucioneve dhe agjencive për zbatimin e ligjit mbetet i dobët. Të ngrihet vetëdija në mesin e bartësve dhe shfrytëzuesve të drejtave të pronësisë intelektuale, përfshirë të grave dhe burrave.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

Legjislacioni bazë për të drejtat pronësore intelektuale është kompletuar me ligjet të cilat rregullojnë fushat e caktuara si dhe me legjislacionin sekondar gjegjës që kanë të bëjmë me regjistrimin e objekteve pronësore industriale. Ligji për Patenta nr. 04/L-029 përcakton kushtet dhe procedurat për regjistrimin e patentës, të drejtat që rrjedhin nga regjistrimi dhe zbatimi i këtyre të drejtave duke përfshirë dhe dispozitat ndëshkuese. Ky ligji është plotësisht i harmonizuar me:

- Rregulloren (KE) nr. 1610/96 të Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 23 Korrik 1996 mbi krijim e certifikatës së mbrojtjes shtesë oër produktet mbi mbrojtjen e bimëve,
- Rregullorja e KE-së nr. 816/2006 mbi licencimin e detyrueshëm të patentave që lidhen me prodhimin e farmaceutikëve për eksport në vendet me probleme të shëndetit publik.
- Direktivën 98/44/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit e datës 06 Korrik 1998 mbri mbrojtjen ligjore të shpikjeve bioteknologjike;
- Direktivën 2004/48/KE E Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datën prill 2007 mbi zbatimin e të drejtave të pronësisë intelektuale;
- Rregulloren e KE-së nr. 469/2009 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 06 maj 2009 në lidhje me certifikatën e mbrojtjes shtesë për produkte mjekësore;
- Direktivën 2004/48/KE E Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datën prill 2007 mbi zbatimin e të drejtave të pronësisë intelektuale;
- Rregulloren e KE-së nr. 469/2009 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 06 maj 2009 në lidhje me certifikatën e mbrojtjes shtesë për produkte mjekësore.

Ligji për Marka Tregtare nr. 04/L-026 përcakton kushtet dhe procedurat për regjistrimin e markave tregtare, të drejtat që rrjedhin nga regjistrimi dhe zbatimi i këtyre të drejtave. Ky ligj zbatohet për subjektet që i nënshtrohen procedurës së regjistrimit për fitimin e markës tregtare në Agjencinë për Pronësi Industriale përfshirë markat komunitare dhe regjistrimet ndërkombëtare të markës tregtare që vlejné në Republikën e Kosovës. Ky ligji është plotësisht i harmonizuar me:

- Direktivën 2008/95 EC e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 22 tetor 2008 për të përafuar ligjet e Shteteve Anëtare në lidhje me markat tregtare;
- Direktivën 2004/48/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës prill 2004 mbi zbatimin e të drejtave të pronësisë intelektuale.

Ligji për Dizajnin Industrial nr. 04/L-028 përcakton kushtet dhe procedurat për regjistrimin e dizajnit industrial, të drejtat që rrjedhin nga regjistrimi dhe zbatimi i këtyre të drejtave dhe dizajni komunitar. Ky ligji është plotësisht i harmonizuar me:

- Direktivën 98/71/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 13 tetor mbi mbrojtjen e dizajnit industrial.
- Direktivën 2004/48/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës prill 2004 mbi zbatimin e të drejtave të pronësisë intelektuale.

Ligji për Treguesit Gjeografik dhe për Emërtimet e Origjinës përcakton rregullat për mënyrën e fitimit dhe mbrojtjes së emërtimeve të origjinës dhe treguesve gjeografik të produkteve. Ligji zbatohet për të gjitha produktet për të cilat mbrojtja e emërtimeve të origjinës ka origjinë nga një rajon, vend specifik ose shtet. Ky ligji është plotësisht i harmonizuar me:

- Rregulloren e BE-së nr. 1151/2012 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 21 Nentor 2012 mbi skemat e cilësisë për produkte bujqësore dhe ushqimore;
- Rregulloren e Këshillit (KE) nr. 510/2006 e datës 20 Mars 2006 mbi Mbrojtjen e Treguesve Gjeografik dhe Emërtimet e Origjinës së Produkteve Bujqësore dhe Produkteve Ushqimore;
- Direktivën 2004/48/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës prill 2004 mbi zbatimin e të drejtave të pronësisë intelektuale.

Ligji për të Drejtat e Autorit dhe të Drejtat e Përafërta nr. 04/L - 065 rregullon të drejtat e autorit që, në bazë të pronësisë intelektuale, u takojné autorëve përkitazi me veprat e tyre në lëmin e letërsisë, shkencës dhe artit, në vijim e drejta e autorit; të drejtat që, në bazë të pronës intelektuale, janë të përafërta me të drejtat e autorit; administrimin e të drejtës së autorit dhe të drejtave të përafërta; mbrojtjen e të drejtës së autorit dhe të drejtave të përafërta; zbatimin e këtij ligji ndaj personave të huaj. Ky ligji është plotësisht i harmonizuar me:

- Direktivën 93/83/KE e 27 shtatorit 1993 mbi koordinimin e rregullave të caktuara në lidhje me të drejtën e autorit dhe të drejtave të lidhura me të drejtën e autorit të aplikueshme në transmetimet satelitore dhe ritransmetimet kabllore;
- Direktivën 2001/29/KE e 22 majit 2001 mbi harmonizimin e disa aspekteve të të drejtave të autorit dhe të drejtave të lidhura në shoqërinë e informacionit;
- Direktivën 2001/84/KE e 27 shtatorit 2001 mbi të drejtën e rishitjes në dobi të autorit në një veprë origjinale arti;
- Direktivën 96/9 /KE e 11 Marsit 1996 mbi mbrojtjen ligjore të bazave të të dhënave (OJ L 077, 27/03/1996);
- Direktivën 2006/115 /KE të 12 dhjetorit 2006 mbi të drejtën e qirasë dhe të drejtën kreditimit dhe në disa të drejta që lidhen me të drejtën e autorit në fushën e pronësisë intelektuale;
- Direktivën 2009/24/BE-së më 23 prill 2009 mbi mbrojtjen ligjore të programeve kompjuterike;
- Direktivën 2011/77/BE i 27 shtatorit 2011, harmonizimin e afatit të mbrojtjes së të drejtës së autorit dhe disa të drejtave të lidhura (OJ L 265, 11/10/2011) që ndryshon Direktivën 2006/116 /KE të 12 dhjetorit 2006;
- Direktivën 2012/28/BE i 25 tetor 2012 (OJ L 299, 27/10/2012) mbi përdorimet e lejuara të caktuara të veprave jetimë;
- Direktivën 2014/26/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e (OJ L 84, 26/022014), për menaxhim kolektiv të të drejtës së autorit dhe të drejtave të lidhura dhe licencimi multiterritoriale të drejtave në veprave muzikore për përdorim në internet në të brendshme tregut;
- Direktivën 2004/48 /KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës prill 2004 mbi zbatimin e të drejtave të pronësisë intelektuale.

Draft Ligji i ri për Masat Doganore dhe Mbrojtjen e Pronësisë Intelektuale, rregullon të drejtat dhe parimet e masave doganore për veprim nga Dogana e Kosovës për mallrat të cilat janë të dyshimta për shkelje të të drejtave të pronësisë intelektuale, me qëllim që përmes këtij Projektligji, do të vendoset një sistem efikas i cili është në pajtueshmëri me legjislacionin e ri të Bashkimit Evropian. Gjithashtu, nëpërmjet Ligjit të ri, për palët e interesit do të sigurohet një mjedis më i sigurt dhe funksional.

Zbatimi i Ligjit aktual për masat doganore në fushën e pronësisë intelektuale nuk ka mbuluar të gjitha të drejtat e pronësisë intelektuale dhe shkeljet e caktuara janë të përjashtuara nga fushëveprimi i tij. Andaj, si pjesë e angazhimeve të Qeverisë së Kosovës për krijimin e ekonomisë funksionale të tregut, nëpërmjet krijimit të një ambienti më të favorshëm për aksionarët e tregut të Kosovës, si dhe lehtësimin e tregut në mes të partnerëve tregtarë të Kosovës, Evropës Jug-Lindore dhe Bashkimit Evropian janë ndërmarrë hapat për harmonizim të ligjit aktual me Rregulloren e BE-se nr. 608/2013.

Përparësi e Projektligjit është se: forcohet harmonizimi me *acquis*, ligji do të kishte strukturë të njëjtë me Rregulloren (EU) 608/2013, si dhe do të mund të vlerësohet shumë më lehtë për nivelin e harmonizimit me *acquis*. Ky ligji është plotësisht i harmonizuar me:

- Rregulloren e Këshillit (KE) nr. 1383/2003 e 22 korrik 2003 në lidhje me masat doganore ndaj mallrave të dyshuara për shkelje të drejtave të caktuara të pronësisë intelektuale dhe masat që duhet ndërmarrë kundër mallrave që shkelin këto të drejta;
- Direktivën 2004/48/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës prill 2004 mbi zbatimin e të drejtave të pronësisë intelektuale.

Për më tepër, ky projektligj është i harmonizuar plotësisht me **Rregulloren e re të (BE-së) nr. 608/2013** e Parlamentit Evropian dhe Këshillit e 12 qershorit 2013 në lidhje me zbatimin doganor të të drejtave të pronësisë intelektuale dhe shfuqizimin e Rregullosës së Këshillit (KE) gjegjësisht:

- **Kapitulli I** i Rregullosës (EU) 608/2013, parasheh lëndën, fushëveprimin dhe definicionet. Me projektligjin e ri zbatimi i masave doganore për mbrojtjen e pronësisë intelektuale do të jetë në përputhje me veprimet e Doganave të vendeve të BE-së. Duke e marrë për bazë se Ligji aktual nuk

mbulon të drejtat e caktuara të pronësisë intelektuale dhe shkelje të caktuara janë të përjashtuara nga fushëveprimi i tij. Për të forcuar zbatimin e të drejtave të pronësisë intelektuale, ndërhyrja e doganave duhet të përfshijë llojet e tjera të shkeljeve që nuk mbuloohen nga ligji aktual. Ky ligj i ri përveç të drejtave tashmë të mbuluara, do të përfshijë: emrat tregtare, topografit e produkteve gjysmëpërcues dhe modelet e përdorimit.

- **Kapitulli II** i Rregullores (EU) 608/2013, parasheh aplikacionin për veprim doganor, procedurën për aprovim apo refuzim të aplikacionit për veprim doganor, afati kohor për veprimet e Doganës. Projektligjit të ri përcakton formën më të përshtatshme për aplikim për kërkesën për veprim doganor, ku përveç mos aplikimit të taksës administrative, do të aplikohet një formular më praktik për aplikim për kërkesën për veprim. Gjithashtu, edhe për vazhdimin e afatit do të jetë një formë shumë e thjeshtë për aplikim që do të lehtësoj në masë të konsiderueshme procedurat për palët e interesit nga sektori privat.
- **Kapitulli III** i Rregullores (EU) 608/2013, parasheh veprimet e ndërmarra nga Doganat, procedura e suspendimit të lirimit të mallrave në qarkullim të lirë deri sa të kryhet verifikimi i origjinalitetit të atyre mallrave, procedura e magazinimit të mallrave, procedura e lejimit të daljes në qarkullim të lirë të mallrave dhe procedura e asgjësimit të mallrave qofshin ato edhe në ngarkesa të vogla. Projektligjit të ri me qëllim që tu shmanget procedurave burokratike, parasheh aplikim më të drejtë të procedurës së thjeshtëzuar dhe procedurës së rregullt. Projektligji i ri synon harmonizim të plotë të praktikave me ato të BE-së.
- **Kapitulli IV** i Rregullores (EU) 608/2013, parasheh përgjegjësinë e Doganës dhe bartësit të të drejtave, shpenzimet dhe sanksionet. Projektligjit të ri, parasheh kompetenca të qarta për zyrtarët që veprojnë në ne pikat kufitare dhe zyrtarët e Sektorit të DPI. Gjithashtu, është adresuar një procedurë specifike për shkatërrimin e mallrave në ngarkesat e vogla të mallrave të falsifikuara dhe pirate. Kjo procedurë do të mundësoj që mallrat e tilla të shkatërrohen pa ndonjë marrëveshje të caktuar me aplikuesin e së drejtës. Kjo procedurë specifike zvogëlon deri në minimum barrën administrative dhe shpenzimet e shfaqura nga ngarkesat e vogla. Hyrja/dalja e mallrave që shkelin DPI-në shkakton dëme të konsiderueshme për mbajtësit e së drejtës, shfrytëzuesit e së drejtës dhe prodhuesit ose tregtarët që i binden ligjit. Gjithashtu, shitja e mallrave të tilla do të mund të mashtronte konsumatorët dhe në disa raste do të mund të rrezikonte shëndetin dhe sigurinë e qytetarëve.
- **Kapitulli V** i Rregullores (EU) 608/2013, parasheh shkëmbimin e informatave ndërmjet Doganës së Kosovës dhe palëve të interesit. Përpunimi i të dhënave personale nga Dogana do të kryhet në përputhje me dispozitat e legjislacionit në fuqi për mbrojtjen e të dhënave në Republikën e Kosovës.
- **Kapitulli VI** i Rregullores (EU) 608/2013, parasheh, sanksionet për shkelësit e të drejtave të pronësisë intelektuale. Për shkelësit e të drejtave të pronësisë intelektuale do të aplikohen dënimet duke filluar si min i dënimit nga 50 Euro, ndërsa max i dënimit do të jetë deri në 10,000 Euro.
- **Kapitulli VII** parasheh dispozita përfundimtare, ku përfshihen dispozita për shfuqizim të Ligjit aktual, dispozita për hyrjen në fuqi e Ligjit të ri, hartimi i aktit nën ligjor për zbatim të Ligjit të ri.

Ligji për Inspektoratin e Tregut përcakton parimet, organizimi, kompetencat dhe procedurat e mbikëqyrjes inspektuese të tregut në territorin e Republikës së Kosovës. Pjesa që ka të bëjë me pronësinë intelektuale e këtij ligji është plotësisht i harmonizuar me Direktivën 2004/48/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës prill 2004 mbi zbatimin e të drejtave të pronësisë intelektuale.

Kodi Penal i Kosovës parasheh si vepra penale cenimin e të drejtave të pronësisë intelektuale. Pjesa që ka të bëjë me pronësinë intelektuale e këtij Kodi është e harmonizuar me Direktivën 2004/48/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës prill 2004 mbi zbatimin e të drejtave të pronësisë intelektuale.

Legjislacioni sekondar përbëhet nga 12 udhëzime administrative për zbatimin e kornizës bazë ligjore të mësipërme.

ZDA ka përgatitur draftin përfundimtar të rregullores për kompensime të veçanta, dhe pas konsultimeve me grupet e interesit dhe me organet tjera shtetërore sipas procedurave të parapara do të dërgohet për miratim në Qeverinë e Kosovës. Gjithashtu ZDA ka përgatitur draftin përfundimtar të koncept dokumentit për Plotësimin dhe Ndryshimin e Rregullores për Ndërmjetësim, i cili draft në javën e katërt të muajit Nëntor do të dërgohet për miratim. Rregullorja do të miratohet në muajin dhjetor.

Korniza institucionale dhe ajo e politikave

Kosova ka të themeluara institucionet të cilat janë përgjegjëse për regjistrimin, administrimin dhe zbatimin e të drejtave pronësore intelektuale. Secili institucion ka të përcaktuar mandatin i cili është i rregulluar me legjislacionin në fuqi. Në vijim do të prezantohet struktura institucionale në fushën e pronësisë intelektuale në Kosovë.

Agjencia e Pronësisë Industriale vepron në kuadër të Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë i cili është institucion përgjegjëse për ekzaminimin e aplikacioneve të objekteve të pronësisë industriale, hartimin e legjislacionit, propozimin dhe ratifikimin e marrëveshjeve ndërkombëtare në fushën e pronësisë intelektuale, dhe promovimin e të drejtave pronësore industriale. API bënë regjistrimin e të gjitha kërkesave të pronësisë industriale përmes databazës së IPAS-it. Për më tepër API e realizon aktivitetin e vet përmes veprimtarisë së një staf të përbërë prej 8 punëtorëve me kontratë të përhershme, 2 zyrtarë të transferuar përkohësisht dhe 6 ekspertë lokalë me kontratë të përkohshme. Në kuadër të API-së ekziston edhe Komisioni për Ankesa që merret me Ankesat e palëve kundër vendimeve të API-së.

Zyra për të Drejtat e Autorit dhe të Drejtat e Përafërta është organ administrativ që vepron në kuadër të Ministrisë së Kulturës, Rinisë dhe Sportit dhe ushtron veprimtarinë e saj në bazë të ligjit për të Drejtat e Autorit dhe të Drejtat e Përafërta.

Veprimtaria themelore e Zyrës është hartimi i legjislacionit; dhënia/marrja e lejes së shoqatave për administrimin kolektiv të drejtave; mbikëqyrja e veprimtarisë së shoqatave kolektive për administrimin e të drejtave; promovimi i drejtës së autorit dhe drejtave të përafërta. ZDA ka një staf të përbërë prej 5 zyrtarëve me kontratë të përhershme.

Dogana e Kosovës – Sektori për Pronësi Intelektuale funksionon në kuadër të Doganës dhe ka për detyrë mbrojtjen e të drejtave të pronësisë intelektuale për mallrat që hyjnë në/ose dalin nga territori i Kosovës, me kërkesë të bartësve të së drejtës/përfaqësuesve ose “ex-officio”, si dhe administrimin e kërkesave për veprim në kuadër të mbrojtjes së pronësisë intelektuale. Autoritetet doganore mund të marrin masa në të gjitha procedurat doganore; import, eksport, transit, ri-eksport, magazinim doganor, përpunim të brendshëm etj.

Inspektorati i Tregut në Republikën e Kosovës funksionon në kuadër të Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë, i cili është përgjegjës për mbikëqyrjen e zbatimit të legjislacionit, në fushën e mbrojtjes së konsumatorëve, në fushën e pronësisë intelektuale, sigurinë e produkteve dhe shërbimeve, tregtimit të naftës dhe derivateve të naftës, parandalimin e praktikave të pa drejta tregtare luftimin e ekonomisë jo formale, shërbimeve hoteliere dhe turistike etj.

Policia e Kosovës është e angazhuar në mbrojtjen e të drejtave pronësore intelektuale në Kosovë përmes Sektorit të Hetimeve dhe Krimeve Ekonomike (DHKEK) dhe Sektorit për Krime Kibernetike të cilët merren me parandalimin, hetimin dhe luftimin e piraterisë dhe falsifikimit, konkretisht shkeljes së të drejtave të pronësisë industriale dhe të drejtave të autorit.

Këshilli Shtetëror për Pronësi Intelektuale është themeluar më 16 Shtator 2011 është trup koordinues dhe këshillëdhënës, qëllimi i përgjithshëm i të cilit është të forcimi i bashkëpunimit dhe koordinimit ndërmjet

gjitha institucioneve të përfshira në administrimin dhe zbatimin e të drejtave të pronësore intelektuale, me fokus në promovimin, koordinimin dhe monitorimin e këtyre të drejtave.

Task Forca kundër Piraterisë është themeluar me 30 Janar 2013 dhe detyra kryesore e Task Forcës është luftimi i piraterisë, ndalimi i shitësve të paligjshëm në treg dhe sekuestrimi i materialeve pirate në treg. Task Forca, zbaton strategjinë kundër piraterisë dhe falsifikimit dhe planin e veprimit të saj, përmes veprimeve të koordinuara në mes të institucioneve pjesëmarrëse kompetente.

Me 2 Tetor 2017, Task Forca kundër piraterisë ka proceduar kërkesë të re në Prokurorinë e Kosovës për të marr masa lidhur me bllokimin e ueb faqeve të cilat kanë material pirat. Pritet nga organet kompetente gjyqësore të ndërmarrin masa për bllokimin e ueb faqeve pirate të cilat janë raportuar nga mbajtësit e të drejtave.

Task Forca ka mbledhur të dhënat nga tereni në fund të muajit Shtator dhe sipas planit të paraparë në javën e tretë të muajit tetor do të ndërmerr masa kundër shkeljes së të drejtës së autorit dhe piraterisë në dy qytete të Kosovës.

Strategjia për zhvillimin e Sektorit Privat 2013 -2017 me theks të veçante mbrojtja e pronësive intelektuale ka për qëllim është zhvillimi i një sistemi për mbrojtjen e Pronës Intelektuale në Republikën e Kosovës në pajtim me standardet ndërkombëtare dhe Evropiane dhe praktikata e mira. Duke pasur parasysh se sistemi për mbrojtjen e PI-së është faktor i rëndësishëm për rritjen ekonomike dhe është një parakusht për krijimin e një ekonomie bashkëkohore të tregut dhe tërheqjen e investimeve të jashtme, krijimi i një sistemi efikas për mbrojtjen dhe regjistrimin e pronës intelektuale në Kosovë paraqet prioritet në veprimet e Qeverisë së Kosovës si në rregullimin e tregut të brendshëm ashtu edhe në bashkëpunime ndërkombëtare ekonomiko-tregtare.

Strategjia kundër Piraterisë dhe Falsifikimit 2012-2016 –objective kryesore ka uljen e nivelit të piraterisë dhe falsifikimit dhe rritja e produktivitetit në industrinë kreative; Identifikimi i problemeve dhe shkaqeve që ndikojnë në rritjen e piraterisë dhe falsifikimit; Luftimin e ekonomisë joformale dhe krijimi i parakushteve për investime të huaja; Bashkëpunimi ndër-institucional në nivelin kombëtar dhe ndërkombëtar si dhe Arritja e standardeve Evropiane.

Grupi punues për hartimin e strategjisë kundër piraterisë dhe falsifikimit ka përgatitur draftin përfundimtar të Strategjisë dhe puna është duke vazhduar në përfundimin e planit të veprimit. Strategjia është duke kaluar në proces të konsultimit me grupet e interesit, dhe drafti përfundimtar do të dërgohet në javën e parë të muajit Dhjetor për miratim në Qeverinë e Kosovës. Sa i përket trajnimit për mbikëqyrjen e zbatimit të drejtave të autorit dhe luftimin e piraterisë është shtyrë për muajin nëntor për shkak të agjendës së ngjeshur të institucioneve dhe të kohës së lire të trajnerit.

Mbështetja e donatorëve

Në kuader të projektit të IPA II për Konkursshmërinë i cili planifikohet të fillojë ka mesi i vitit 2018 parashihet edhe mbështetja e Agjencisë për Pronësi Industriale, në veçanti në fuqizimin e zbatimit të së drejtës së pronësisë industriale duke përfshirë treguesit gjeografik, ngritjen e kapaciteteve të Agjencisë për pronësi industriale dhe vetedijesimi e bizneseve dhe qytetarëve për përdorimin e sistemit IPR. Projekti do të financohet dhe menaxhohet nga Zyra e BE-së në Kosovë.

Objektivat prioritarë afatmesme

Me qëllim të përmbushjes së obligimeve të dala nga MSA-së dhe nga dokumentet e mekanizmat e tjera të aderimit në BE në kuadër të fushëveprimit të kapitullit 7, objektivat prioritarë afatmesme në të cilat do të fokusohemi gjatë periudhës 2018-2021 janë:

- Ngritja e kapaciteteve të stafit në institucionet e pronësisë intelektuale dhe institucioneve zbatuese të drejtave pronësore intelektuale;
- Edukimi dhe vetëdijesimi për rëndësinë e Pronësisë Intelektuale (edukimi digjital duke filluar me moshat e reja – nxënësit e shkollave fillore dhe biznese)
- Hartimi i Strategjisë së re kundër Falsifikimit dhe Piraterisë 2018 – 2021
- Miratimi i Ligjit për Aktivitetet e Inovacionit;
- Përmirësimi i Legjislacionit në fushën e krimeve kibernetike. Në planin e veprimit për zbatimin e strategjisë së Policisë së Kosovës parashihet edhe përmirësimi i legjislacionit për të mundësuar luftimin e shkeljeve të drejtave pronësore intelektuale në ambientin
- Anëtarësimi në Organizatat Ndërkombëtare dhe Rajonale në fushën e Pronësisë Intelektuale (WIPO)
- Zvoglimi i aplikimeve të pazgjidhura në Agjencinë për Pronësi Industriale
- Perditesimi i legjislacionit sipas ndryshimit të *acquis*-së.

3.9. Kapitulli 8 i *acquis*-së: Politikat e konkurrencës

Konkurrenca është një nga parimet bazë të tregut të brendshëm të BE. *Acquis* në fushën e konkurrencës përfshin anti-trustin dhe politikat e kontrollit të ndihmës shtetërore. Kapitulli përmban legjislacion, rregulla dhe procedura për sjelljen jo-konkurrese të ndërmarrjeve siç janë marrëveshjet e ndaluara ndërmjet ndërmarrjeve dhe abuzimi me pozitën dominuese në treg. Këtu gjithashtu hyjnë analiza e bashkimit të ndërmarrjeve, dhe funksioni parandalues i qeverisë në dhënien e ndihmës shtetërore që çrregullon konkurrencën në treg. Legjislacioni i BE në fushën e konkurrencës buron nga Traktati për Funkcionimin e BE=së (TFBE). Më konkretisht, neni 37 i TFBE rregullon monopolet shtetërore të karakterit komercial, nenet 101-105 kanë të bëjnë me rregullat e zbatueshme për ndërmarrjet, neni 106 me ndërmarrjet publike dhe ndërmarrjet me të drejta të veçanta ose ekskluzive, dhe nenet 107-109 të traktatit kanë të bëjnë me rregullat e zbatueshme për ndihmën shtetërore.

Kërkesat e MSA-së

Sa i përket politikave të konkurrencës, dispozitat e MSA-së kërkojnë që Republika e Kosovës të zbatojë rregullat e konkurrencës dhe që gradualisht të përafrojë legjislacionin e saj me legjislacionin e BE-së duke filluar nga hyrja në fuqi e marrëveshjes (nenet 74, 75 të MSA-së). Për më tepër, Neni 75 “Konkurrenca dhe Dispozitat tjera” definojnë përgjegjësitë e Autoritetit të Konkurrencës dhe ofron kornizën për funksionimin e marrëveshjes në lidhje me tregtinë mes BE dhe Kosovës në të gjitha marrëveshjet midis ndërmarrjeve, vendimet nga grupe ndërmarrjesh dhe praktikat e bashkërenduara midis ndërmarrjeve që parandalojnë, kufizojnë ose çrregullojnë konkurrencën.

Marrëveshja ndikon në përafrimin gradual të legjislacionit të Kosovës me *Acquis*, zbatimin efektiv si dhe sigurimin e mekanizmave të monitorimit dhe transparencës kompatibil me rregullat e BE. Në esencë, kjo ka të bëjë me:

- Kartelet dhe marrëveshjet mes ndërmarrjeve;
- Abuzimin me pozitën dominuese; dhe
- Bashkimet, blerjet (e një kompanie nga një tjetër) në tregun relevant të Kosovës.

Ndërsa dispozitat e MSA për Ndihmën Shtetërore (nenet 75.1 – 75.7), kërkojnë që Kosova të mos japë ndihma shtetërore që çrregullojnë ose kërcënojnë të çrregullojnë konkurrencën duke favorizuar ndërmarrje ose produkte të caktuara për aq sa kjo afekton tregtinë midis BE-së dhe Kosovës. Kosova duhet gradualisht të përafrojë legjislacionin e saj me atë të BE-së dhe të themelojë një autoritet funksionalisht të pavarur i cili do të ketë fuqinë ligjore të kontrollojë ndihmën shtetërore.

Më specifikisht, bazuar në nenet e MSA, Kosova duhet që:

- Të adoptojë legjislacionin për ndihmën shtetërore dhe të sigurojë që një autoriteti funksionalisht të pavarur i janë dhënë të drejtat e nevojshme për dhënien dhe kthimin e ndihmave;
- Të aplikojë rregullat e BE-së për ndihmën shtetërore, përfshirë përjashtimet në bllok, ndihmën *de minimis*, shërbimet e interesit të përgjithshëm ekonomik, dhe rregullat e transparencës për ndërmarrjet publike;
- Të krijojë një inventar të skemave të ndihmës shtetërore që ekzistojnë para hyrjes në fuqi të ligjit (skemat ekzistuese të ndihmës) brenda një periudhe tre-vjeçare nga hyrja në fuqi e marrëveshjes;
- Të sigurojë harmonizimin e skemave të ndihmës shtetërore brenda tri viteve nga hyrja në fuqi e marrëveshjes;
- Të bëjë një “hartë regjionale të ndihmës shtetërore” që ka të bëjë me të dhënat për BPV për kokë banori të harmonizuara me nivelin NUTS II brenda një periudhe 4-vjeçare nga hyrja në fuqi e marrëveshjes dhe ta diskutojë me Komisionin Evropian për nevoja të harmonizimit me rregullat e BE-së për ndihmën shtetërore regjionale. Ndërkohë, i gjithë territori i Kosovës do të trajtohet si regjionet më pak të zhvilluara për qëllime të aplikimit të limiteve të ndihmës regjionale; dhe
- Të raportojë në baza vjetore tek Komisioni Evropian për ndihmat shtetërore në Kosovë përmes një raporti vjetor pas hyrjes në fuqi të MSA-së.
- Dispozitat e MSA për ndihmën shtetërore theksojnë rëndësinë e zhvillimit të legjislacionin kompatibil me rregullat e BE-së dhe vendosjes së mekanizmave monitorues dhe të transparencës.

Raporti i KE-së për Kosovën 2016, thekson se janë berë disa përparime në këtë fushë. Anëtarët e Komisionit Kosovar të Konkurrencës si organ vendimmarrës janë emëruar. Megjithatë Autoriteti i Konkurrencës ende përballet me sfida në kapacitetin e hetimeve dhe vendimmarrjes. Ky dokument thekson qe buxheti operativ i AKK-së është ulur dhe ka mungesa të rregulloreve të brendshme dhe të kapaciteteve për të kryer hetime.

Gjykatësit dhe stafi i gjykatave që merren me rastet e konkurrencës dhe kontrollit të përqendrimeve nuk kanë njohuri të mjaftueshme në këtë fushë. Në raport kërkohet që ligji mbi konkurrencën teëzbatohet në mënyrë efektive, e gjithashtu aktivitetet e avokimit duhet ë forcohen në mënyrë te konsiderueshme.

Sa i përket Ndihmës Shtetërore, në Dhjetor të vitit 2016 është miratuar Ligji për Ndihmë Shtetërore i cili duhet të jetë në përputhje me Standardet Evropiane për të siguruar pavarësinë dhe paanshmërinë e Komisionit për Ndihmë Shtetërore. Mirëpo, kapacitetet e Zyrës për Ndihmë Shtetërore janë të pamjaftueshme dhe kërkohet të rritet avokimi për dhënësit e ndihmës. Në raport thuhet se asnjë vendim nuk është lëshuar për ndihmën shtetërore në tre vitet e fundit.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

Konkurrenca

Legjislacioni bazë për fushën e konkurrencës konsiston në Ligjin nr. 03/L-229 për Mbrojtjen e Konkurrencës i ndryshuar/plotësuar në vitin 2014. Ky ligj definon rregullat dhe masat për mbrojtjen konkurrencës së lirë dhe efektive në treg, kompetencat, organizimin e Autoritetit për Mbrojtjen e Konkurrencës si dhe procedurat për zbatimin e këtij ligji.

Ligji ofron definicionin e aspekteve relevante të konkurrencës, si „marrëveshjet, ndërmarrjet „tregu relevant, „pozita dominuese” etj. Ligji Gjithashtu përmban dispozita për marrëveshjet e ndaluara, marrëveshjet kartel, abuzimin me pozitën dominuese, praktikata e ndaluara, përqendrimet dhe bashkimin e ndërmarrjeve, zhvillimin e procedurave hetimore, masat ndëshkuese dhe zbatimin e masave ndëshkuese dhe bashkëpunimin me institucionet tjera.

Ligji ka inkorporuar brenda principet, rregullat dhe dispozitat bazike të BE-së për konkurrencë nga Traktati për Funksionimin e BE-së. Gjithashtu pjesërisht ka transponuar Rregulloren e Këshillit 1/2003/KE,

Rregulloren e Komisionit (KE) nr. 773/2004, dhe Rregulloren e Këshillit 139/2004/KE (të ashtuquajturat “Rregulloret bazë të konkurrencës”).

Janë miratuar rregulloret zbatuese për përjashtimet grupore për marrëveshje horizontale dhe vertikale e gjithashtu edhe përjashtimet grupore për sektorin e Sigurimeve, sektorin e Transportit dhe sektorin e Distribuimit dhe Servisimin e Mjeteve Motorike.

Duhet të vazhdohet me plotësimin e legjislacionit sekondar dhe udhëzueseve për zbatimin e kornizës ligjore.

Legjislacioni dytësor për zbatimin e ligjit bazë të konkurrencës përbëhet nga 10 aktet legjislative dytësore. Legjislacioni dytësor që pjesërisht transpozon legjislacion të BE përfshin:

- UA nr. 02/2011 mbi mënyrën dhe kriteret për konstatimin e tregut përkatës – relevant, që pjesërisht transpozon Njoftimin e Komisionit për Definimin e Tregut Relevant për qëllime të legjislacionit të konkurrencës së Komunitetit (OJ/C 372 e 9 Dhjetorit 1997);
- UA nr. 05/2012 për kriteret dhe kushtet për caktimin e marrëveshjeve me vlerë të vogël, që pjesërisht transpozon Njoftimin e Komisionit për marrëveshjet e rëndësisë së vogël (de minimis) që nuk kufizojnë konkurrencën sipas nenit 81 pika 1 (tani neni 101) i Traktatit që themelon Komunitetin Evropian (OJ/C 368/13, e datës 22 Dhjetor 2001);
- UA nr. 06/2012 për mënyrën e paraqitjes së kërkesës dhe kriteret për konstatimin e përqendrimit të ndërmarrjeve, që prek sipërfaqësisht disa elemente të kërkesës dhe kriterëve për bashkimin/përqendrimin të definuar në Rregulloren e Komisionit nr. 802/2004 që zbaton Rregulloren e Këshillit nr. 139/2004 për kontrollin e përqendrimeve ndërmjet ndërmarrjeve. Megjithatë, kjo rregullore është amendamentuar nga Rregullorja Zbatuese e Komisionit nr. 1269/2013 bashkë me anekse, dhe duhet që legjislacioni jonë dytësor të rishikohet në planin afatmesëm për t’u përafuar më tutje me këtë legjislacion sekondar mjaft voluminoz për përqendrimin.
- UA nr. 07/2012 mbi kriteret për lirimin ose uljen e masës administrative e cila transpozon Rregulloren e Komisionit (EC) nr. 773/2004 e datës 7 prill 2004 në lidhje me zhvillimin e procedurave nga Komisioni në përputhje me nenet 81 dhe 82 të Traktatit të KE-së e amendamentuar me Rregulloren nr. 2015/1348.

Në qershor 2017 është aprovuar Rregullorja nr. 01/2017 për Procedurat hetimore të Autoritetit Kosovar të Konkurrencës si dhe janë aprovuar 5 udhëzime administrative të më poshtme të cilat kanë mbyllur boshllëqet e identifikuar.

- UA nr. 02/2017 për Përjashtimin Grupor të Marrëveshjeve Horizontale Ndërmjet Ndërmarrësve;
- UA nr. 03/2017 për Përjashtimet Grupore të Marrëveshjeve Vertikale të Ndërmarrësve;
- UA nr. 04/2017 për Përjashtimet Grupore të Marrëveshjeve në Sektorin e Transportit;
- UA nr. 05/2017 për Përjashtimet Grupore të Marrëveshjeve në Sektorin e Sigurimeve;
- UA nr. 06/2017 për Përjashtimin Grupor të Marrëveshjeve për Distribuimin dhe Servisimin e Automjeteve Motorike.

Ndihma shtetërore

Legjislacioni bazë që rregullon këtë fushë konsiston nga Ligji nr. 05/L-100 për Ndhmën Shtetërore i cili është miratuar nga Kuvendi në dhjetor 2016. Ky ligj vendosë bazën për zhvillimin e sistemit të ndihmës shtetërore, principet dhe procedurat për dhënien e ndihmës shtetërore. Për më tepër, ligji përmban definicionet bazë përfshirë atë të ndihmës shtetërore, si dhe vendosë mekanizmin dhe kornizën për kontrollin e ndihmës shtetërore. Ai gjithashtu krijon bazën për themelimin e inventarit gjithëpërfshirës të ndihmave shtetërore dhe sistemin e raportimit.

Sa i përket legjislacionit zbatues, procedurat detale dhe përmbajtja e formularëve notifikues, procedurat për ndihmat jo-legale, ato të monitorimit dhe raportimit janë rregulluar me Rregulloren 1/2012 të Ministrisë së Financave për Procedurat dhe Formatin e Njoftimit për Ndhimën Shtetërore e cila pjesërisht transponon Rregulloren e Komisionit (KE) nr. 794/2004 e 21 prillit 2004 që zbaton Rregulloren e Këshillit (KE) nr. 659/1999 që definojnë rregullat detale për aplikimin e Nenit 93 të Traktatit të Komunitetit Evropian. Megjithatë, i gjithë legjislacioni sekondar do të nenshtrohet rishikimit pas ndryshimit të ligjit për Ndhimë Shtetërore në dhjetor 2016.

Ndërsa rregullat e organizimit dhe funksionimit të Komisionit të Ndhimës Shtetërore përfshirë detyrat dhe përgjegjësitë dhe mënyrën e zbatimit janë të rregulluara me Rregulloren nr. 01/2013 të Ministrisë së Financave për Organizimin dhe Funksionimin e Komisionit të Ndhimës Shtetërore.

Korniza institucionale dhe ajo e politikave

Konkurrenca

Bazuar në ligjin për Mbrojtjen e Konkurrencës, Autoriteti Kosovar i Konkurrencës (AKK) është institucioni kryesor për parandalimin dhe ndalimin e praktikave kundër konkurrencës përfshirë marrëveshjet e ndaluara, abuzimin me pozitën dominuese, përqendrimet ose shitjen dhe blerjen e aksioneve në ndërmarrje, dhe aspektet e avokimit në fushën e konkurrencës.

Autoriteti Kosovar i Konkurrencës konsiston nga Komisioni i Konkurrencës si organ vendimmarrës kolegjal dhe nga Sekretariati që përbëhet prej shërbyesve civil profesional, hetuesve dhe stafit mbështetës. Sipas ligjit, Komisioni i Konkurrencës është pjesë e Autoritetit, dhe menaxhon me punën e tij. Përbëhet nga pesë (5) anëtarë, ku ekzistojnë rregulla për të garantuar pavarësinë e Komisionit nga bizneset. Komisioni raporton dhe mbikëqyrjet nga Parlamenti i Kosovës.

Sekretariati i AKK-së është organ administrativ i autorizuar nga ligji të bëjë hetimin, përgatit raportet e hetimit dhe i përcjell ato tek Komisioni për vendimmarrje dhe benë monitorimin për të siguruar konkurrencë të drejtë dhe efektive në treg. Sekretariati përbëhet nga 2 departamente, Departamenti ligjor e i Administratës dhe Departamenti për Mbikëqyrje të Tregut. Përderisa, i pari zhvillon politikat e menaxhimit të personelit dhe koordinon procesin e hartimit të legjislacionit, departamenti i dytë heton shkeljet e konkurrencës në treg në harmoni me legjislacionin në fuqi.

Sipas ligjit, departamenti për mbikëqyrjen e tregut zhvillon procedura hetimore, mbikëqyr tregun dhe propozon masa për vendosjen e konkurrencës në rastet e pengimit, kufizimit ose çrregullimit të konkurrencës në treg.

Aktualisht Autoriteti i Konkurrencës ka një buxhet shumë të kufizuar, ku aktivitetin e tij e realizon nëpërmjet veprimtarisë së 13 nëpunësve civil, mirepo me aprovimin e kërkeses nga Komisioni Parlamentar për Buxhet dhe Financa është rritur buxheti do të rekrutohen edhe 7 zyrtarë prej tyre 4 Inspektor dhe 3 Zyrtarë për analize të tregut.

Autoriteti Kosovar i Konkurrencës ka hartuar strategjinë për zbatimin e reformave evropiane në të cilën parashihet 2 detyrat kryesore të Autoritetit. Veprimet konkrete që duhet pasur parasyshë dhe të cilat janë pjesë e zbatimit të Agjendës për Reforma Evropiane (ERA-s) dhe MSA për fushëveprimin e Autoritetit Kosovar të Konkurrencës janë:

1. **Fuqizimi i procedurave dhe kapaciteteve të brendshme në AKK:** Autoriteti Kosovar i Konkurrencës do t'i ndërmerr të gjitha hapat ligjor, financiar dhe strategjik për fuqizimin e procedurave dhe kapaciteteve humane në kuadër të vet-institucionit. Fillimisht Autoriteti Kosovar i Konkurrencës duhet të pajiset me legjislacionin sekondar si bazament ligjor për zbatimin e metutjeshëm të fuqizimit të procedurave dhe kapaciteteve humane dhe të kërkojë nga institucionet gjegjëse për përkrahjen financiare në arritjen e këtij objekti, dhe

2. **Autoriteti Kosovar i Konkurrencës duhet të hulumtoje dhe përgatisë një raport mbi gjendjen aktuale të monopoleve në tregun e Kosovës, me rekomandimet e duhura.**

Autoriteti Kosovar i Konkurrencës për zbatimin e kësaj strategjie ka përgatitur një raport për Kuvendin, Qeverinë dhe Zyrën e Komisionit Evropiane me 21 dhjetor 2017, ku është paraqitur identifikimi i monopoleve në nivel të vendit për 14 tregje të përcaktuar në strategji dhe me të cilin ka dhënë edhe rekomandime për tregjet e caktuara.

Për më tepër për vitin 2018 Komisioni Parlamentar për Buxhet dhe Financa ka aprovuar kërkesën e Autoritetit të Konkurrencës dhe ka rritur buxhetin e Autoritetit dhe njëkohësisht ka lejuar edhe 7 pozita të reja për AKK-në në fushën e Mbikqyrjes së Tregut.

Autoriteti Kosovar i Konkurrencës, përveç identifikimit të monopoleve do të identifikoi edhe ndërmarrjet tjera tregtare të cilat kanë fuqi të konsiderueshme të tregut përkatës, ku Autoriteti do t'i jap rekomandimet e duhura, të bazuara në Ligjin për Mbrojtjen e Konkurrencës.

Nëse Autoriteti Kosovar i Konkurrencës gjatë këtij hulumtimi identifikon ndonjë sjellje anti-konkurrese nga ndërmarrjet në tregjet përkatëse atëherë Autoriteti do ti ushtrojë autorizimet e tij ligjore dhe do të veproje menjëherë konform dispozitave të Ligjit për Mbrojtjen e Konkurrencës.

Ndihma shtetërore

Korniza institucionale konsiston në Komisionin e ndihmës Shtetërore dhe Departamentin për Ndihmë Shtetërore. Bazuar në ligjin aktual, Komisioni i Ndihmës Shtetërore është organi vendimmarrës për ndihmë shtetërore, i cili vepron mbi baza *ad hoc* dhe është i pavarur në vendimmarrje dhe ushtrimin e funksioneve të tij. Komisioni përbëhet nga 5 anëtarë, tre ministra, një përfaqësues i shoqërisë civile dhe kryetari i Asociacionit të Komunave të Kosovës.

Zyra për Ndihmën Shtetërore e cila tanime me ligjin e ri ka kalur në Ministrinë e Financave, dhe është shëndërruar në Departament është përgjegjës për marrjen, analizën dhe mbikqyrjen e njoftimeve si dhe të dhënave të tjera lidhur me skemat e ndihmës. Zyra tash Departamenti që nga themelimi funksionon me kapacitete jo të plota. Nga 6 zyrtarë të lejuar me Ligjin për Ndihmën Shtetërore, operon vetëm me 2 zyrtarë, respektivisht Drejtori dhe një zyrtar.

Mbështetja e donatorëve

Aktualisht institucionet bartëse të konkurrencës dhe ndihmës shtetërore nuk kanë mbështetje me ndonjë projekt të veçantë. Sidoqoftë, projekti i BE-së në kuadër të IPA II 2014-2020 për "Asistencë Teknike për Mbështetje për Autoritetin e Konkurrencës dhe Komisionin e Ndihmës Shtetërore (Departamenti i Ndihmës Shtetërore)" do të fillojë vitin e ardhëm dhe do të ketë një kosto të përgjithshëm prej 3 milion euro.

Autoriteti i Konkurrencës përmes aktiviteteve në kuadër të komponentës për Konkurrencën do të sigurojë që korniza ligjore (legjislacioni primar dhe sekondar) në fushën e konkurrencës dhe bashkimeve në vend të jetë në përputhshmëri me *acquis* të BE-së.

Për më tepër do të mbështetet AKK për të trajtuar rastet në mënyrë më efektive dhe të ketë një pozicion të qartë për të zbatuar në mënyrë efektive rregullin e konkurrencës.

Përderisa komponenta për Ndihmë Shtetërore do të sigurojë harmonizim të legjislacionit me kornizën ligjore të BE-së në këtë fushë.

Për më tepër do të ofrojë aktivitete ndërgjegjësuese të dizajnuara sipas nevojave të përfituesve.

Objektivat prioritare afatmesme

Konkurrenca

- Plotësim-ndryshimin e Ligjit për Mbrojtjen e Konkurrencës
- Transpozimi i “Direktivës për bashkimet” dhe rregulloreve zbatuese në legjislacion vendor
- Transpozimi i Rregullores së Komisionit të BE-së nr. 1217/2010 për marrëveshjet në kategori të caktuara të kërkimit dhe zhvillimit
- Transpozimi i Rregullores së Komisionit të BE-se nr. 1218/2010 për marrëveshjet e kategorive të caktuara të specializimit
- Zhvillimi i aktiviteteve të vetëdijësimit me partnerët relevant përfshirë ndërmarrjet, asociacionet e biznesit, gjykatat, shoqërinë civile etj
- Zhvillimi i kapaciteteve njerëzore përfshirë programe të trajnimit profesional të stafit të Autoritetit të konkurrencës;

Ndihma shtetërore

- Përafrimi i mëtejshëm i legjislacionit me atë të BE-së gjegjësisht transpozimi i Rregullores së Komisionit (KE) nr. 794/2004 e 21 prillit 2004 që zbaton Rregulloren e Këshillit (KE) nr. 659/1999 që definojnë rregullat detale për aplikimin e Nenit 93 të Traktatit të Komunitetit Evropian.
- Rregullorja për Menyrat dhe Kushtet për Sigurimin e Ndhmës Shtetërore Rregullorja për Njoftimet e Ndhmës Shtetërore për Komisionin e Ndhmës Shtetërore (amendamentimi i rregullores ekzistuese të vitit 2012)
- Rregullorja për Ndhmën De minimis
- Rregullorja për Ndhmë për Shërbimet Interne të Përgjithëm Ekonomik
- Finalizimi i inventarit të skemave të ndihmës shtetërore
- Zhvillimi i sistemit informativ për monitorimin e ndihmës shtetërore
- Funkcionalizimi i Departamentit për Ndhmë Shtetërore dhe trajnimet,
- Mbajtja e aktiviteteve të vetëdijësimit për dhënësit potencial të ndihmës shtetërore.

3.10. Kapitulli 9 i acquis-së: Shërbimet financiare

Acquis në fushën e shërbimeve financiare përfshin rregullat për autorizimin, funksionimin dhe mbikëqyrjen e institucioneve financiare në fushën bankare, sigurimit, pensione, shërbimet e investimeve dhe tregjet e letrave me vlerë si dhe në lidhje me infrastrukturën e tregut financiar. Sistemi i ri Evropian i Mbikëqyrjes Financiare (ESFS) hyri në fuqi në janar të vitit 2011. Ky sistem përbëhet nga një rrjet i mbikëqyrësve financiarë kombëtarë duke punuar së bashku me tre Autoritetet e reja Mbikëqyrëse Evropiane - me Autoritetin Bankar Evropian (EBA), me Autoritetin e Letrave me Vlerë dhe Tregjeve Evropiane (ESMA) si dhe me Autoritetin e Sigurimeve Evropiane dhe Pensioneve të Punës (EIOPA). Përveç kësaj, Bordi i Rrezikut Sistemik Evropian (ESRB) është themeluar për të monitoruar dhe vlerësuar kërcënimet e mundshme ndaj stabilitetit financiar që lindin nga zhvillimet makro-ekonomike dhe nga zhvillimet në sistemin financiar në tërësi.

Në fushën e **bankave dhe konglomerateve financiare**, acquis përcakton kërkesat për autorizimin, funksionimin dhe mbikëqyrjen e kujdeshme të institucioneve kredituese si dhe kërkesat në lidhje me llogaritjen e kapitalit të institucioneve kredituese dhe firmave investuese. Direktiva t e tanishme për kërkesat e kapitalit, të cilat përkthejnë standardet ndërkombëtare Bazel II në ligjin e BE-së, është zëvendësuar në vitin 2014 me një pako të bazuar në marrëveshjen e Basel III. Acquis në këtë sektor gjithashtu parashtron rregullat në lidhje me mbikëqyrjen shtesë të konglomerateve financiare dhe me marrjen, ndjekjen dhe mbikëqyrjen e kujdeshme të biznesit të institucioneve të parasë elektronike. Acquis përcakton rregullat lidhur me llogari vjetore të konsoliduara të bankave dhe institucioneve të tjera financiare.

Në fushën e **sigurimeve dhe pensione ve të punës**, disa Direktiva përcaktojnë rregulla lidhur me autorizimin, funksionimin dhe mbikëqyrjen e sigurimit të jetës dhe të jo-jetës dhe risigurimi i ndërmarrjeve. Acquis përcakton rregullat për mbikëqyrjen e sigurimit plotësues të grupeve. Dispozita të veçanta ekzistojnë në sektorin e jo-jetës për bashkë-sigurimin, ndihmë turistike, sigurimit të kredisë dhe sigurimit të shpenzimeve ligjore. Kjo përfshin një kuadër rregullativ të kujdesshëm për aktivitetet e risigurimit në BE që synojnë heqjen e pengesave për të arritur risigurimin afarist.

Në fushën e **tregjeve të letrave me vlerë dhe shërbimeve rreth investimeve**, Direktiva 2004/ 39/KE mbi tregjet në instrumente financiare (MiFID) së bashku me ndryshimet e saj dhe Masat zbatuese, përcakton një regjim të plotë rregullator që mbulon autorizimin, funksionimin dhe mbikëqyrjen e firmave investuese dhe tregjeve të rregulluara. Në lidhje me **infrastrukturën e tregut financiar**, acquis synon të heq pengesat në zona tregtare, duke rritur efikasitetin e infrastrukturës së tregut dhe nxitjen e stabilitetit financiar.

Së fundi, acquis ka një kornizë gjithëpërfshirëse rregullative dhe mbikëqyrëse për investimet alternative, fondet kapitale dhe ato shoqërore, duke rritur transparencën ndaj investitorëve dhe autoriteteve publike.

Kërkesat e MSA-së

Në kuadër të MSA, nga Kapitulli 9 Shërbimet Financiare, rrjedhin detyrimet për Bankën Qendrore të Kosovës (BQK) në fushën e shërbimeve financiare, përkatësisht në lidhje me të drejtën e vendosjes dhe lirinë e ofrimit të shërbimeve bankare, të sigurimeve dhe shërbimeve tjera në fushën financiare, si dhe përafrimin dhe zbatimin e kuadrit ligjor dhe rregullator (përkatësisht nenet 50, 96 dhe aneksit 6 të MSA-së), me legjislacionin e Bashkimit Evropian, statutin e Bankës Qendrore Evropiane dhe Sistemin Evropian të Bankave Qendrore.

Bazuar në **Raportin e KE-së për Kosovën 2016** për çështjet që lidhen me shërbimet financiare edhe më tej legjislacioni vendor duhet të harmonizohet me acquis. Raporti nënvizon se Kosova ende nuk është pjesë e sistemit të "kartonit të gjelbër". Gjithashtu, përmendet që tregu i shërbimeve financiare mbetet në një fazë të hershme të zhvillimit.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

Sa i përket **sektorit bankar**, korniza ligjore dhe rregullative për licencimin, rregullimin dhe mbikëqyrjen e bankave në Republikën e Kosovës përfshinë:

- Ligji nr. 05/L -150 për ndryshimin dhe plotësimin e ligjit nr. 03/L-209 për Bankën Qendrore të Republikës së Kosovës (me tutje Ligji për BQK-në);
- Ligjin nr. 04/L-093 për Bankat, Institucionet Mikrofinanciare dhe Institucionet Financiare Jo bankare (Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës, nr. 11/11 maj 2012) (me tutje Ligji për Bankat);
- Ligjin nr. 04/L-155 për Sistemin e Pagesave (me tutje Ligji për Sistemin e Pagesave).

Në kuadër të legjislacionit ekzistues, në vijim është paraqitur edhe legjislacioni sekondar (rregullat, rregulloret dhe udhëzimet) të nxjerrë nga BQK duke u bazuar dhe në zbatim të ligjeve të lartcekura (Ligji për BQK-në, Ligji për Bankat dhe Ligji për Sistemin e Pagesave) që adresojnë licencimin, organizimin, operimin, kërkesat për menaxhimin e rrezikut dhe kërkesat për mbikëqyrjen prudenciale të bankave, institucioneve mikrofinanciare dhe institucioneve financiare jobankare. Kjo kornizë rregullative për rregullimin dhe mbikëqyrjen e bankave është e bazuar në Parimet Bazike të Komitetit të Basel-it dhe Standardet e Basel II, sidomos me miratimin e Ligjit për Banka në vitin 2012 dhe rregulloreve në zbatim të tij, të adaptuara kryesisht në vitin 2013:

- Rregullorja nr. 575/2013 "Mbi kërkesat prudenciale për institucionet e kreditimit dhe shoqëritë e investimit". Article 22 of Directive 2006/48/EC (29 Dhjetor 2016);
- Rregullore për Adekuatshmëria e Kapitalit të Bankave;

- Rregullore për Adekuatshmërinë e Kapitalit të Bankave (e plotësuar 27.02.2015);
- Rregullore për Auditimin e Jashtëm të Bankave;
- Rregullore për Bashkimet dhe Përvetësimet e Bankave;
- Rregullore për Depozitën Ekuivalente me Kapitalin për Degët e Bankave të Huaja;
- Rregullore për Drejtorët dhe Menaxherët e Lartë të Bankave;
- Rregullore për Ekspozimet e Mëdha;
- Rregullore për Hapjen dhe Mbylljen Brenda dhe Jashtë Kosovës të Degëve dhe Subjekteve të Varura të Bankave;
- Rregullore për Hapjen e Zyrave Përfaqësuese brenda dhe jashtë Republikës së Kosovës;
- Rregullore për Kontrollin e Brendshme dhe Auditimi i Brendshëm i Bankave;
- Rregullore për Kufizimet në Mbatjen e Pasurisë së Paluajtshme dhe të Luajtshme;
- Rregullore për Licencimin e Bankave dhe Degëve të Huaja;
- Rregullore për Mbikëqyrjen e Konsoliduar e Grupeve Bankare;
- Rregullore për Menaxhimin e Rrezikut Kreditor të Bankave;
- Rregullore për Menaxhimin e Rrezikut Operacional;
- Rregullore për Menaxhimin e Rrezikut të Likuiditetit të Bankave;
- Rregullore për Minimumin e Rezervave të Bankës;
- Rregullore për Ndryshimet në Llogaritë e Kapitalit;
- Rregullore për Norma Efektive e Interesit dhe Kërkesat për Shpalesje të Bankave;
- Rregullore për Publikimin e Informacionit nga Bankat;
- Rregullore për Raportimin e Bankave në BQK;
- Rregullore për Rrezikun nga Aktiviteti me Valuta të Huaja;
- Rregullore për Transaksionet me Personat e Ndërlidhur dhe Ekspozimet ndaj Punëtorëve;
- Rregullore për Kasafortën;
- Rregullore për Kreditë Hipotekare;
- Rregullore për Vlerësimin e Pronave të Paluajtshme;
- Rregullore për Kërkesat Minimale të Sigurisë;
- Rregullore për Debitimin Direkt të SEKN;
- Rregullore për Mbështetje Emergjente me Likuiditet;
- Rregullore për Pagesat Ndërkombëtare;
- Rregullore për Kliringun dhe Funkcionimin e Llogarive për Shlyerje;
- Rregullore për Sistemin e numrave standardë të llogarive bankare;
- Procedurat e Shqiptimit të Ndëshkimeve Administrative;
- Rregullore për Procesin e Brendshëm të Trajtimit të Ankesave;
- Rregullore për Regjistrin e Kredive;
- Rregullore për Regjistrin e Poseduesve të Llogarive Bankare;
- Rregullore për Auditimin e Jashtëm të Institucioneve Mikro Financiare;
- Rregullore për Kontrollin e Brendshme dhe Auditimi i brendshëm i Institucioneve Mikrofinanciare;
- Rregullore për Kufizimet në Mbatjen e Pasurisë së Paluajtshme dhe të Luajtshme për Institucionet Mikro Financiare;
- Rregullore për Menaxhimi i Rrezikut të Likuiditetit për Institucioneve Mikrofinanciare;
- Rregullore për Menaxhimin e Rrezikut Kreditor të Institucioneve Mikrofinanciare;
- Rregullore për Norma Efektive e Interesit dhe Kërkesat për Shpalesje për Institucione Mikrofinanciare;
- Rregullore për Raportimin e Institucioneve Mikrofinanciare në BQK;
- Rregullore për Regjistrimin, mbikëqyrjen dhe veprimtarinë e institucioneve financiare jobankare;
- Rregulla për Auditimin e Jashtëm dhe Auditorët e Jashtëm të Institucioneve financiare;
- Rregulla për Pagesën Direkte dhe Indirekte të Kredive në Para të Gatshme;
- Rregulla për Parandalimi i Shpërlarjes së Parave dhe Financimin e Terrorizmit.

Ligji për bankat dhe rregulloret e lartcekura kanë vendosur bazën ligjore për adaptimin e kërkesave të Direktivës 2006/48/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit, të datës 14 qershor 2006 për fillimin dhe vazhdimin e ushtrimit të veprimtarisë së Institucioneve Kreditore dhe Direktivës 2006/49/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit të datës 14 qershor 2006 për Adekuatshmërinë e Kapitalit të Shoqërive Investuese dhe Institucioneve Kreditore, të cilat janë zëvendësuar në vitin 2013 me miratimin e Direktivës 2013/36/BE për Qasjen në Aktivitetin e Institucioneve Kreditore dhe Mbikëqyrjen Prudenciale të Institucioneve Kreditore dhe Firmave Investuese (CRD IV) dhe Rregullores (BE) nr. 575/2013 për Kërkesat Prudenciale për Institucionet Kreditore dhe Shoqëritë Investuese (CRR).

Sa i përket **Fondit të Sigurimit të Depozitave**, që nga viti 2011 është themeluar me anë të Ligjit nr. 03/L-216 për Themelimin e Sistemit për Sigurimin e Depozitave për Institucionet Financiare në Kosovë i ndryshuar dhe plotësuar me Ligjin nr. 04/L-133 për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit nr. 03/L-216 për Themelimin e Sistemit për Sigurimin e Depozitave për Institucionet Financiare në Kosovë. Ky ligj rregullon sigurimin e depozitave të personave fizik dhe juridik, themelimin, qeverisjen, autoritetin e Fondit të Sigurimit të Depozitave në Kosovë.

Sistemi i Sigurimit të Depozitave ("SSD") është themeluar si projekt zhvillimor ne kuader te bashkëpunimit bilateral Gjermano-Kosovar, ku ne vitin 2011 është nënshkruar Marrëveshja trepalëshe e Financimit dhe Projektit në mes të Qeverisë së Kosovës (përmes MF), Qeverisë Gjermane (përmes KfW-së) dhe FSDK-së (si Agjenci për Ekzekutimin e Projektit) për themelimin e sistemit për sigurimin e depozitave në Kosovë përmes një kontributi në kapital si donacion për FSD-në në shumë totale prej 15.5 milion, ku 11 milion janë dhënë nga Qeveria e Kosovës (përmes MF) ndërsa Qeveria Gjermane (nëpërmjet KfW) ka siguruar 4.5 kontribut në kapital, dhe 0.5 milion në shërbime të shoqëruara këshillimore. Kësti i tretë i paguar nga Qeveria e Kosovës (përmes MF) në shumën prej EUR 2.9 milion është financuar nga kredia e IDA-së (nëpërmjet BB). Në mbështetje të rritjes së limitit të sigurimit në 5,000 nga 01.01.2018, FSDK ka pranuar një kontribut shtesë nga Qeveria Gjermane (përmes KfW) në vlerë prej EUR2 milion në vitin 2013. Ky projekt tre-vjeçar është permbyllur në korrik të vitit 2015.

Karakteristikat kryesore të SSD-së në Kosovë janë: pavarësia e agjencisë së sigurimit të depozitave, anëtarësimi i detyrueshëm i të gjitha institucioneve që pranojnë depozita, financimi "paraprak" ("ex-ante"), sistem i premiumit diferencues, mbulueshmëria e sigurimit që përfshin individët dhe personat juridik, shumta e kufizuar e sigurimit të depozitave, rregulli i sigurimi i depozitave: për depozitues, për çdo bankë, lartësia e synuar e FSD-së, politikë konservatore e investimeve.

Sa i përket Sistemit për Sigurimin e Depozitave, korniza ligjore përfshinë

- Ligjin nr. 03/L-216 mbi Themelimin e Sistemit për Sigurimin e Depozitave për Institucionet Financiare në Kosovë i ndryshuar me Ligjin nr. 04/L-133 për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit 03/L-216 që rregullon sigurimin e depozitave të personave fizikë dhe personave juridikë si dhe themelimin, qeverisja dhe autorizimet e Fondit për Sigurimin e Depozitave në Kosovës.
- Ligjin nr. 03-L-216 per themelimin e sistemit per sigurimin e depozitave ne institucionet financiare në Kosovë
- Ligjin nr. 04L-133 për ndryshimin dhe plotësimin e ligjit nr. 03L-216 mbi themelimin e sistemit për sigurimin e depozitave për institucionet financiare në kosovë

Në kuadër të legjislacionit ekzistues, në vijim është paraqitur edhe legjislacioni sekondar (rregullat, rregulloret dhe udhëzimet) të nxjerrë nga FSDK duke u bazuar dhe në zbatim të ligjeve të lartcekura që adresojnë obligimet e bankave anëtare që ndërlidhën me sigurimin e depozitave të personave fizikë dhe personave juridikë, kërkesat për strukturës dhe formatit të të dhënave për tu dorëzuar nga bankat anëtare për përcaktim të saktë dhe të shpejtë të depozitave të siguruara, llogaritjen dhe arkëtimin e premieeve fillestare dhe të vazhdueshme informimin e klientëve të anëtare etc. Kjo kornizë rregullative është plotësuar në vitin 2013-2016:

- Rregulla për pjesëmarrje të bankave anëtare në testim të SKD-se dhe dorëzim të të dhënave me specifika dhe format për përcaktim të depozitave të siguruara.

Qëllimi i kësaj rregulle është definimi i strukturës dhe formatit të të dhënave për tu dorëzuar nga bankat anëtare për përcaktim të saktë dhe të shpejtë të depozitave të siguruara dhe pjesëmarrjen e rregullt në testim të softuerit, sistemit për kompenzim të depozitorëve (në tekstin e mëtejshëm: SKD). Kjo rregull autorizohet në bazë të nenit 24 paragrafi 1 të LSD) të ndryshuar me nenin 19, paragrafi 1, të LSD i ndryshuar.

- Rregulla mbi raportimin tremujor të anëtarëve mbi depozitat dhe detyrimet e vonuara të depozituesve në fondin e sigurimit të depozitave në Kosovë

Rregulla mbi raportimin tremujor i shërben qëllimit për të përcaktuar shumën totale të depozitave të siguruara të bankave e cila shumë është baza për llogaritjen e premiumit të vazhdueshëm që bankat anëtare duhet të paguajnë FSDK-së.

Rregulla autorizohet bazuar në Nenin 24 paragrafi 1 i LSD, Ligji nr. 03/L-216, (Neni 19 i LSD të ndryshuar, Ligji nr. 04/L-133), Neni 14 paragrafi 1.1 (Neni 11, paragrafi 1, nën-paragrafi 1.1 i LSD të ndryshuar), Neni 19 paragrafi 1.4 i LSD dhe Neni 23 të LSD (Neni 18 i LSD të ndryshuar) dhe kjo vlen për të gjitha institucione financiare që pranojnë depozita e që janë anëtarë të Fondit për Sigurimin e Depozitave në Kosovës.

- Rregulla mbi llogaritjen dhe arkëtimin e premieeve fillestare dhe të vazhdueshme

Rregulla përcakton metodën e llogaritjes dhe orarin e pagesës së premieeve fillestare dhe të vazhdueshme të të sigurimit të depozitave nga bankat anëtare. Rregulla është i autorizuar sipas Neneve 9, 10, 11, 14, 16, 19, 22 dhe 31 të LSD, Ligji nr. 03/L-216 dhe vlen për Institucionet Financiare në Kosovë që pranojnë depozita.

- Rregulla mbi sanksionet administrative për anëtarët e fondit për sigurimin e depozitave

Rregulla përcakton një varg të sanksioneve transparente administrative në fuqi në përputhje me autorizimet e FSDK-së sipas LSD, Ligjit nr. 03/L-216, në rast se bankat anëtare nuk përputhen me LSD-në dhe LSD-në e ndryshuar dhe rregullat e shpallura në përputhje me atë. Rregulla është e autorizuar sipas nenit 23 të LSD-së, Ligjit nr. 03/L-216, LDI, dhe Neni 18 i LSD-së së ndryshuar, Ligji nr. 04/L-133.

- Rregulla për informimin e klientëve të anëtarëve të FSDK-së – amenduar

Rregulla përshkruan mënyrën e informimit dhe përmbajtjen e informacionit për sigurimin e depozitave, të cilin anëtarët e FSDK-së janë të obliguar të sigurojnë për klientët e tyre ekzistues dhe të ardhshëm. Rregulla është e autorizuar sipas nenit 19 paragrafi 1, nën-paragrafi 1.4, të LSD-së, Ligji nr. 03/L-216, dhe neni 19, të LSD-së së ndryshuar, Ligji nr. 04/L-133.

- Rregulla mbi procesin e përzgjedhjes dhe kriteret e përzgjedhjes për bankën agente të pagesës

Rregulla përshkruan procesin dhe kriteret për përzgjedhjen e agentit të bankës për pagesë për të kompensuar depozituesit e siguruar, d.m.th personat fizikë dhe juridikë në rastin e ngjarjes së siguruar. Rregulla është e autorizuar sipas nenit 19, paragrafi 1, pika 1.4, neni 12 dhe neni 13, paragrafi 3 i LSD-së, Ligjit nr. 03/L-216, dhe LSD-së së ndryshuar, Ligjit nr. 04/L-133.

- Rregulla mbi financimin emergjent

Rregulla përcakton marrëveshjet për financim për të siguruar se FSDK-së është e aftë në kompensimin e depozitorëve në përputhje me mandatin e saj. Rregulla është e autorizuar sipas nenit 14 të LSD-së, (Ligji nr. 03/L-216), dhe neni 11 paragrafi 1.8 i LSD-së së ndryshuar, (Ligji nr. 04 /L-133), neni 17 i LSD-së dhe neni 14, paragrafi 1.2, 1.3 e LSD-së së ndryshuar dhe neni 19, paragrafi 1.13 i LSD-së; dhe neni 19 i Ligjit për borxhin publik.

- Rregullore për procedurat e kompensimit të depozitave të siguruara

Rregulla përcakton rregullat e përgjithshme për kompensimin e depozitave të siguruara dhe rregullon fushat e mëposhtme: fazat, metodën e kompensimit, teknologjinë, burimet njerëzore, agjenti i bankës për pagesë, partnerët e nënkontraktuar, dhe komunikimi me publikun, dhe marrëdhënia me pranuesin, raportin me BQK-në dhe MF-në gjatë procesit të kompensimit. Rregulla është e autorizuar në bazë të LSD-së, Ligji nr. 03/L-216, neni 19 paragrafi 1, nën-paragrafi 1.4, neni 12 dhe neni 24; i LSD-së së ndryshuar, Ligji nr. 04/L-133, neni 9 dhe Neni 19.

- Rregulla për procedurën e përgjithshme për konsultim me palët e interesit

Qëllimi i kësaj rregulle është të vendosë një procedurë transparente për konsultim me palët e interesit, në përputhje me kompetencat e Fondit në bazë të LSD-së për elaborimin dhe miratimin, e rregullave / rregulloreve të reja apo ndryshimin e tyre dhe propozimet e politikave, duke përfshirë propozimet për ndryshimin LSD-së. Rregulla është e autorizuar në bazë të nenit 19, paragrafi 1, pika 1.4, të Ligjit nr. 03/L-216 Mbi themelimin e sistemit për Sigurimin e Depozitave për Institucionet Financiare në Kosovë dhe neni 11, paragrafi 1, pika 1.10 e Ligjit nr. 04/L-133 për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit nr. 03/L-216 mbi Themelimin e Sistemit për Sigurimin e Depozitave për Institucionin Financiar në Kosovë.

- Udhëzuesi i investimeve nga fondi i sigurimit të depozitave në Kosovë

Udhëzimet për investim përfaqësojnë kornizën e përgjithshme të politikave të FSDK-së mbi aktivitetet e investimeve, në veçanti për të vendosur mbi investimet të cilat FSDK-ja synon të ndjek në një vit afarist. Udhëzimet i referohen investimit të burimeve financiare në dispozicion, të akumuluar në Fondin e Sigurimit të Depozitave në përputhje me neni 15 dhe 16 (siç është ndryshuar në neni 12 dhe 13) të Ligjeve për LDS (Nr. 03/L-216 dhe nr. 04/L-133). Udhëzimet e investimeve të FSDK-së janë të autorizuar sipas nenit 25, neni 19 dhe 22 të LSD-së, Ligji nr. 03/L-216, dhe neni 20 të LSD-së së ndryshuar, Ligjit nr. 04/L-133.

- Politika e vetëdijësimit të publikut

Politika e Vetëdijësimit të publikut ka për qëllim vetëdijësimin e publikut mbi sistemin e sigurimit të depozitave dhe të politikave publike të tij që janë: Mbrojtja e depozituesve të vegjël nga humbja në rast të një ngjarjeje të siguruar, d.m.th. Revokimi i licencës nga BQK-ja të ndonjë banke anëtare si dhe mbështetjen e BQK-së në arritjen e qëllimit të saj për rritjen e sigurisë, solvences dhe funksionimit efikas të një sistemi financiar të qëndrueshëm dhe të bazuar në ekonominë e tregut. Vetëdijësimi i publikut është thelbësor në sigurimin e efektivitetit të sistemit të sigurimit të depozitave.

- Udhëzues për depozitorët mbi procesin e kompensimit të depozitave të siguruara

Udhëzuesi për depozitorët mbi procesin e kompensimit të depozitave të siguruara ka për qëllim të shpjegojë procesin e kompensimit dhe kushtet për kompensimin e depozitorëve të siguruar në ngjarjen e siguruar, në pajtueshmëri me Ligjin nr. 03/L-216 "Mbi themelimin e sistemit për sigurimin e depozitave për institucionet financiare në Kosovë", Ligjin nr. 04/L-133 "Për ndryshimin dhe plotësimin e ligjit 03/L-216 Mbi themelimin e sistemit për sigurimin e depozitave për institucionet financiare në Kosovë" si dhe në pajtueshmëri me "Rregulloren mbi Procedurat e kompensimit të depozitorëve të siguruar".

Ligji për bankat dhe rregulloret e lartcekura kanë vendosur bazën ligjore për adaptimin e kërkesave të Direktivës 2006/48/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit, të datës 14 qershor 2006 për fillimin dhe vazhdimin e ushtrimit të veprimtarisë së Institucioneve Kreditore dhe Direktivës 2006/49/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit të datës 14 qershor 2006 për Adekuatshmërinë e Kapitalit të Shoqërive Investuese dhe Institucioneve Kreditore, të cilat janë zëvendësuar në vitin 2013 me miratimin e Direktivës 2013/36/BE për Qasjen në Aktivitetin e Institucioneve Kreditore dhe Mbikëqyrjen Prudenciale të Institucioneve Kreditore dhe Firmave Investuese (CRD IV) dhe Rregullores (BE) nr. 575/2013 për Kërkesat Prudenciale për Institucionet Kreditore dhe Shoqëritë Investuese (CRR).

Planet afatshkurtra në fushën e FSDK për vitin 2018 janë:

- Hartimi i programit pesëvjeçar të testimin vjetor të SKD-së;
- Hartimi i programit pesëvjeçar të simulimit të ngjarjes së siguruar;
- Organizimi i testeve vjetore të SKD-se me banka të ndryshme;
- Organizimi i simulimeve vjetore të ngjarjes së siguruar në baze të skenareve të ndryshme;
- Shqyrtimi në bazë standardeve dhe praktikave Evropiane dhe Ndërkombëtare për përshtatshmërinë e burimeve të financimit për të siguruar kompenzim shtatëditor bazuar në kritere;
- Finalizimi i analizës statistikore mbi zbatimin e metodologjisë së EBA në Kosovë duke zbatuar udhëzimet e EBA-së në sistemin differencues të premiumit;
- Ndërmerr shqyrtim gjithëpërfshirës të kornizës rregullative të financimit për të arritur kompenzim 7 ditor (Identifikimi i rregullave të reja për hartim dhe rregullat ekzistuese).

Sa i përket fushës së **sigurimeve**, korniza ligjore dhe rregullative për licencimin, rregullimin dhe mbikëqyrjen e sigurimeve në Republikën e Kosovës përfshinë:

- Ligji nr. 03/L-209 për Bankën Qendrore të Republikës së Kosovës
- Ligji nr. 04/L-018 për Sigurimin e Detyrueshëm nga Autopërgjegjësia (me tutje Ligji për Sigurimin nga Autopërgjegjësia)
- Ligji nr. 05/L -045 për Sigurimet i cili ka shfuqizuar Rregulloren nr. 2001/25 mbi Licencimin, Mbikëqyrjen dhe Rregullimin e Kompanive të Sigurimit e të Ndërmjetësuesve të Sigurimit (me tutje Rregulloren nr. 2001/25).

Ligji nr. 04/L-018 për Sigurimin e Detyrueshëm nga Autopërgjegjësia dhe rregulloret në zbatim të tij janë pjesërisht në harmoni me Direktivën Evropiane 2009/103/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit, të datës 16 shtator 2009, për sigurimin ndaj përgjegjësisë civile lidhur me përdorimin e mjeteve motorike, dhe zbatimin e obligimit për sigurim ndaj kësaj përgjegjësie.

Me qëllim të harmonizimit dhe përafrimit të legjislacionit në fushën e sigurimeve me Direktivat Evropiane në fillim të vitit 2016 ka hyre në fuqi Ligji nr. 05/L -045 për Sigurimet, i miratuar nga Kuvendi i Republikës së Kosovës i cili ka shfuqizuar Rregulloren nr. 2001/25 mbi Licencimin, Mbikëqyrjen dhe Rregullimin e Kompanive të Sigurimit e të Ndërmjetësuesve të Sigurimit (me tutje Rregulloren nr. 2001/25) e cila ka qenë në fuqi. Ligji pjesërisht është i harmonizuar me Direktivën Evropiane 2009/138 EC të Parlamentit Evropian dhe Këshillit të datës 25 nëntor 2009 për themelimin dhe vazhdimin e veprimtarisë së biznesit të sigurimeve dhe ri-sigurimeve (Solvency II) dhe Direktiven Evropiane 2002/92/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit të datës 9 dhjetor 2002 për ndërmjetësimin në sigurime. Përmes këtij Ligji janë vendosur bazat për përafrim të mëtejme me *acquis* të BE-së. Ligji lartëcekur përcakton parimet dhe rregullat themelore për licencimin, rregullimin dhe mbikëqyrjen e siguruesve, ri-siguruesve, ndërmjetësuesve të sigurimeve dhe subjekteve tjera relevante, në mënyrë që industria e sigurimeve në Republikën e Kosovës të operojë në mënyrë të sigurt, të qëndrueshme dhe transparente në mbrojtjen e të drejtave dhe interesave të policëmbajtësve gra dhe burra. Të gjitha aktet juridike (rregulloret) të nxjerra në bazë të Rregullores 2001/25 kanë mbetur në fuqi për aq sa nuk janë në kundërshtim me Ligjin për Sigurimet. Ka filluar procesi i ishikimit të të gjitha rregulloreve i cili ka për qëllim harmonizimin e plotë rregulloreve me kërkesat e Ligjit për Sigurimet, ku deri me tani janë nxjerrë disa rregulloret.

Rregulloret e adaptuara bazuar dhe në zbatim të Ligjit për BQK-në, Ligjit për sigurimin nga autopërgjegjësia, Ligjit për Sigurimet dhe Rregullores nr. 2001/25, të cilat janë cekur më lartë, janë si vijon:

- Rregulloret e Kufirit Minimal të Aftësisë Paguese, Adekuatshmerise se Kapitalit dhe Fondit Garantues për Siguruesit jo Jete (29 Shkurt 2017);
- Rregullorja për licencimin e siguruesve, e miratuar (plotësim-ndryshim), (31 gusht 2017);
- Rregullorja për licencimin e ndërmjetësuesve të sigurimeve, e miratuar (plotësim-ndryshim) (31 gusht 2017);

- Rregullore për përcaktimin e strukturës së primit për sigurimin e detyrueshëm nga autopërgjegjësia;
- Rregullore mbi depozitimin e aseteve si garancë, mjaftshmërisë së kapitalit, raportimin financiar, menaxhimin e riskut, investimeve dhe likuiditetin;
- Rregullore për Fondin e Kompensimit të Byrosë Kosovare të Sigurimeve;
- Rregullore për Implemetimin e Sistemit BONUS-MALUS;
- Rregullore për Kushtet e Përgjithshme të Policës së Sigurimit nga Autopërgjegjësia;
- Rregullore për Licencimin e Ndërmjetësuesve në Sigurime;
- Rregullore për Procedurat e Trajtitimit të Kërkesave për Kompensimin e Dëmeve nga Autopërgjegjësia;
- Rregullore për Standartet e Raportimit dhe të Mbikëqyrjes së Byrosë Kosovare të Sigurimit;
- Rregullore për Licencimi i kompanive të sigurimeve dhe degëve të huaja;
- Rregulla për Aktivitetin që ka të bëjë me Sigurime;
- Rregullin mbi Anëtarimin dhe Kontratat e Jashtëme;
- Rregullin mbi Burimin e Produkteve Financiare;
- Rregulli mbi Kontrollin e brendshëm;
- Rregulli mbi Themelimin e një Forumi të Arbitrazhit për t'i Zgjedhur Kundërshtimet mbi Dëmet;
- Rregulla për licencimin e rregulluesve/mbikëqyrësve të dëmeve të sigurimit;
- Rregulli mbi Ndryshimin e Rregullit mbi Standardet e Kontabilitetit dhe Kërkesat për mbajtjen e shënimeve për Kompanitë e Sigurimit dhe Ndërmjetësuesit e Sigurimit;
- Rregulli mbi përshkrimin e kërkesave për rezerva të kompanive të sigurimit;
- Rregulli mbi Përshkrimin e Kërkesave Shtesë, që të Përfshihen në Letrën Angazhuese të Revizorit të Jashtëm;
- Rregulli mbi Qeverisjen e Përbashkët të Kompanive të Sigurimit dhe Ndërmjetësuesve të Sigurimit;
- Rregulli mbi Shitjen e Sigurimeve Përmes Internetit;
- Rregulli mbi Transaksionet me Palët e Afërta;
- Rregulli mbi Validitetin dhe Shumën e Aksionarëve dhe Dëmeve të Kreditorve, në Likuidim;
- Rregulli në ndryshimin e Rregullit mbi Klasët e Sigurimit të Përgjithshëm të Njohura nga BPK-ja.

Pas hyrjes në fuqi të Ligjit për Sigurimet janë nxjerr disa rregullore për sigurimet të cilat rregullojnë fusha të reja siç janë:

- Rregullore për bashkimet dhe përvetësimet;
- Rregullore për aktuarët e sigurimeve;
- Rregullore për përcaktimin e kriterëve për vlerësimin e dëmeve jomateriale nga autopërgjegjësia;
- Rregullore për hapjen e zyrave përfaqësuese brenda Kosovës nga siguruesit e jashtëm.

Gjithashtu janë nxjerr edhe disa rregullore tjera të cilat kanë zëvendësuar apo amendamentuar rregulloret ekzistuese siç janë:

- Rregullore për strukturën e primit për sigurime
- Rregullore për investimin e aseteve në mbulim të dispozitave teknike dhe matematike si dhe investimin e kapitalit themeltar të siguruesve;
- Rregullore për kërkesat e mbajtjes së rrezikut dhe mbulimit përmes risigurimit
- Rregullore për kontrollet e brendshme dhe auditimin e brendshëm të siguruesve
- Rregullore për vlerësimin dhe mbajtjen e dispozitave teknike dhe matematike për siguruesit jetë dhe jojetë
- Rregullore për auditimin e jashtëm të siguruesve, ndërmjetësuesve të sigurimeve, trajtuesve të dëmeve dhe Byrosë Kosovare të Sigurimit;
- Rregullore për publikimin e informacionit nga siguruesit
- Rregullore për delegimin e funksioneve të siguruesve;

- Rregullore mbi raportimin e siguruesve në BQK.

Këto rregullore dhe rregulla janë pjesërisht të harmonizuara me Direktiva t e BE-së në fushën e sigurimeve, të cilat rregullojnë çështjet si: sigurimin jo-jetë, sigurimin jetë, ndërmjetësimin në sigurime, sigurimin e detyrueshëm nga autopërgjegjësia, kërkesat prudenciale për menaxhimin e rrezikut, kërkesat minimale të kapitalit, si dhe çështje tjera me rëndësi për fushën e sigurimeve. Në përpjekje të vazhdueshme për të harmonizuar legjislacionin në fushën e sigurimeve me acquis të BE-së, siç u cekë edhe më lartë.

Sa i përket fushës së **pensioneve**, ligji për BQK i ka përcaktuar fondet pensionale si institucione financiare. Prandaj, ky ligj përcakton kompetencën ekskluzive të BQK-së për të licencuar, rregulluar dhe mbikëqyrur Fondet Pensionale të Kosovës.

Korniza ligjore dhe rregullative për licencimin, rregullimin dhe mbikëqyrjen e fondeve pensionale në Republikën e Kosovës përfshin:

- Ligji nr. 04/L-101 për Fondet Pensionale të Kosovës (Ligji për Fondet Pensionale) dhe rregulloret e BQK-së për Fondet Pensionale.

Ligji nr. 04/L-101 për Fondet Pensionale dhe rregulloret ne zbatim te tij janë pjesërisht në harmoni me Direktivën e BE-së 2003/41/KE e Parlamentit Evropian dhe Këshillit e datës3 qershor 2003 për aktivitetet dhe mbikëqyrjen e institucioneve e pensioneve të punësimin, me anë të cilit janë përcaktuar bazën për harmonizimin e plotë të kërkesave të kësaj direktive.

Në fund të vitit 2015, ka filluar të rishikohet Ligji nr. 04/L-101 për Fondet Pensionale të Kosovës (Ligji për Fondet Pensionale), në shtator të vitit 2016 është bërë leximi i pare në Kuvendin e Republikës së Kosovës. Miratimi i plotësim-ndryshimit të Ligjit në fjalë është miratuar dhe publikuar në Janar 2017.

Rregulloret e adaptuara bazuar në Ligjin për BQK-në dhe Ligjin për Fondet Pensione: korniza rregullative për rregullimin dhe mbikëqyrjen e pensioneve pas hyrjes ne fuqi të Ligjit për Fondet Pensionale është si në vijim:

- Rregullore për përcaktimin e kushteve dhe kriterëve për tërheqje të mjeteve nga FKP
- Rregullore për Raportet dhe Informatat që Kërkohen nga Fondi i Kursimeve Pensionale të Kosovës;
- Rregullore për Licencimin e Menaxhuese te mjeteve për mjetet e fondeve pensionale;
- Rregullore për Pagesat e pensioneve individuale të kursyera;
- Rregullore për Licencimi i Fondeve Plotësuese Punëdhënëse të Pensioneve;
- Rregullore për Licencimin e Ofruesve të Pensioneve plotësuese individuale;
- Rregullore për Llogaritë individuale të Pjesëmarrësve.

Gjate vitit 2016 janë rishikuar këto rregullore:

- Rregullore mbi Investimet e Mjeteve të Pensioneve;
- Rregullore për raportimin e Fondit Pensional të Kosovës (Rregullore për Raportet dhe Informatat që Kërkohen nga Fondi i Kursimeve Pensionale të Kosovës);
- Rregullore për Mbajtesit e Mjeteve Pensionale (Rregulla mbi ndryshimin e rregullës për Kujdestarin e Mjeteve te Pensioneve)
- Rregullore për Raportimin e Fondeve Plotesuese Individuale (Rregulla mbi raportet dhe informatat tjera të kërkuara nga Fondi i Pensionit dhe Siguruesi i Pensionit që të parashtrohen);
- Rregulla mbi Vlerën e Kontributeve të Pensionit (ne Proces).

Gjate vitit 2017 janë rishikuar këto rregullore:

- Rregullorja mbi Mjetet e Pensioneve dhe Vlersimi i Mjeteve të Pensioneve, e miratuar (plotësim-ndryshim), (29 Qershor 2017);
- Rregullorja mbi Vlerën e Kontributeve të Pensionit, e miratuar (plotësim-ndryshim), (27 Prill 2017).

Këto rregullore zbatojnë kërkesat e përcaktuara nga Ligji për Fondet Pensionale që kontribuojnë në përafrim të metejmë me kërkesat e direktivës. Përveç këtyre rregulloreve, për rregullimin dhe mbikëqyrjen e pensioneve ekzistojnë edhe rregullat në vijim:

- Rregulla mbi Benefitet e Pensionit Programet e Aplikueshme të Pensioneve Suplementare Individuale;
- Rregulla mbi Financimin dhe Vlerësimin aktuarial të Rregullimit Pensional me Benefit të Definuar;
- Rregulla mbi Investimet e Mjeteve të Pensioneve;
- Rregulla që parashkruan kërkesat në letrën e angazhimit të revizorit të jashtëm të Fondit të Pensionit dhe Siguruesve të Pensionit;
- Rregulla mbi Mbajtjen e shënimeve në Fondet Pensionale dhe Siguruesit e Pensioneve;
- Rregulla mbi Mjetet e Pensioneve dhe Vlerësimin i Mjeteve të Pensioneve;
- Rregulla mbi Ndryshimin e Rregullës mbi Përcaktimin e Përfituesve të Pensioneve;
- Rregulla mbi Ndryshimin e Rregullës mbi Transferet dhe Pagesat e Transferit të Mjeteve të Pensionit;
- Rregulla mbi ndryshimin e rregullës për Kujdestarin e Mjeteve të Pensioneve;
- Rregulla mbi ndryshimin e rregullës për Menaxherët e Pronave të Mjeteve të Pensioneve;
- Rregulla mbi shuarjen e Pensioneve Individuale Suplementare;
- Rregulla mbi pjesëmarrjen në Fondin e Pensionit dhe Kategoritë profesionale të nëpunësve;
- Rregulla mbi raportet dhe informatat tjera të kërkuara nga Fondi i Pensionit dhe Siguruesi i Pensionit që të parashtrohen;
- Rregulla për themelimin e Fondit të Pensionit;
- Rregulla mbi themelimin e Pensionit Suplementar Individual nga Siguruesit e Pensionit;
- Rregulla mbi Vlerën e Benefiteve të Pensionit e aplikueshme për Fondin e Pensionit Suplementar Pundhënës;
- Rregulla mbi Vlerën e Kontributeve të Pensionit (në proces të rishikimit).

Në fushën e *tregut financiar*, deri tani është zhvilluar tregu i borxhit të brendshëm, përmes emetimit të letrave me vlerë të Qeverisë së Kosovës, që funksionon përmes platformës elektronike të tregtimit të letrave me vlerë. Ky aktivitet realizohet përmes organizimit të ankandëve të shpallura nga Qeveria e Republikës së Kosovës dhe menaxhimit të tyre nga ana e Bankës Qendrore të Republikës së Kosovës. Organizimi i ankandëve të letrave me vlerë të Qeverisë së Kosovës është i bazuar në sistemin e akterëve primar (bankave komerciale), me ç'rast personat fizik dhe juridik mund të marrin pjesë në treg përmes akterëve primar të cekur më lartë.

Emetimi i parë i letrave me vlerë të Qeverisë së Kosovës është realizuar me 17 janar 2012 ku është emetuar një instrument me maturitet 3 muaj dhe është vazhduar me emetime 6 dhe 12 mujore. Përveç bonove të thesarit emetohen edhe obligacione me afate maturimi 2 dhe 3-vjeçare. Me 24 maj 2014 është shënuar transaksioni i parë i tregtimit të letrave me vlerë në tregun sekondar, me ç'rast është realizuar transaksioni i shitblerjes së letrave me vlerë në mes të Akterit Primar dhe klientit. Deri tani janë realizuar një numër i konsiderueshëm i këtyre transaksioneve, kryesisht në mes të Akterëve Primar dhe klientevë të tyre, e Gjithashtu edhe transaksione në mes vetë Akterëve Primar.

Është vërejtur një zgjerim i bazës së investitorëve që marrin pjesë në tregun e letrave me vlerë të Qeverisë së Kosovës, ku përpos personave fizik marrin pjesë edhe Fondet Pensionale si dhe Kompanitë e Sigurimeve. Gjithashtu, në gusht 2015 janë realizuar edhe transaksionet e blerjes së letrave me vlerë përmes tregut sekondar nga ana e Bankës Qendrore të Republikës së Kosovës në raport me Nenin 11 të Ligjit No. 03/L-209.

Tregu i letrave me vlerë të Qeverisë së Republikës së Kosovës është i rregulluar me Ligjin 04/L-175 mbi Borxhin Publik, në fuqi nga nëntori i vitit 2009 dhe me aktet nën ligjore, Rregullorja MF-BQK nr. 01/2014

për tregun primar dhe sekondar të letrave me vlerë të Qeverisë së Republikës së Kosovës të nxjerra në vitin 2012 (amendamentuar me 2014).

Ndër qëllimet strategjike është edhe **sigurimi i sistemeve ndërbankare efikase dhe cilësore për transferim të fondeve dhe të letrave me vlerë**, që nënkupton avancimin e mëtejshëm të sistemit depozitar qendror të letrave me vlerë (Central Securities Depository - CSD), platformës elektronike për tregtim (Electronic Trading Platform - ETP), si dhe angazhimin në themelimin e një sistemi bashkëkohor të tregut ndërbankar të parasë dhe tregut të kapitalit.

Korniza institucionale dhe ajo e politikave

Banka Qendrore e Republikës së Kosovës (BQK) është subjekt juridik publik bazuar në nenet 11 dhe 140 të Kushtetutës dhe të dispozitave të ligjit përkatës. BQK-ja është institucioni kyç pjesëmarrës dhe rregullativ në sistemin financiar të Republikës së Kosovës dhe ka pavarësi dhe autonomi administrative, financiare dhe menaxhuese. Objektivi parësor i BQK është të nxisë dhe të mbajë një sistem financiar stabil, duke përfshirë një sistem të sigurt, të qëndrueshëm dhe efikas të pagesave. Në funksion të këtij objekti, për sa i përket fushës së shërbimeve financiare, janë themeluar departamentet përkatëse të mbikëqyrjes së institucioneve financiare, përfshirë mbikëqyrjen e bankave, kompanive të sigurimit, fondeve pensionale dhe institucioneve tjera financiare jobankare.

Veprimtaria e BQK-së sigurohet nga organet e saj vendimmarrëse dhe personeli i saj. Organet vendimmarrëse të BQK-së janë Bordi i Bankës Qendrore, Bordi Ekzekutiv dhe Guvernatori. Bordi i Bankës Qendrore do të përbëhet nga Guvernatori, dhe dhe tre (3) anëtarë joekzekutivë, të cilët do të ngarkohen me detyrën e miratimit dhe mbikëqyrjes së zbatimit të politikave si dhe mbikëqyrjen e administrativit dhe të aktiviteteve të Bankës Qendrore. Anëtarët jo-ekzekutivë të Bordit të Bankës Qendrore nuk do të jenë anëtarë të personelit të Bankës Qendrore. BQK gjithashtu është mbikëqyrëse e aktiviteteve të Fondit të Kursimeve Pensionale të Kosovës dhe Byrosë Kosovare të Sigurimit.

Fondi i Kursimeve Pensionale të Kosovës (FKPK) është institucion publik i pavarur i themeluar nga Kuvendi i Republikës së Kosovës. Aktivitetin e përgjithshëm të FKPK-së e rregullon Kuvendi i Kosovës, ndërsa e mbikëqyrë Banka Qendrore e Kosovës (BQK). FKPK është krijuar sipas modelit të kontributeve pensionale të definuara, që nënkupton se secili kontribuues kursen për pension në një llogari personale. FKPK është institucion i themeluar në dhjetor të vitit 2001 dhe ka filluar aktivitetin në gusht të vitit 2002 për të administruar dhe menaxhuar kontributet e obligueshme pensionale (dhe vullnetare) të të punësuarve në Kosovë.

Ligji nr. 04/L-101 për Fondet Pensionale në Kosovë ia jep FKPK-së, përmes Bordit Drejtues, kompetencat dhe të drejtat e administruarit të besuar për fondet pensionale (Neni 5.1), dhe i përcakton atij të drejtat lidhur me fondet pensionale (Neni 5.2). FKPK e ka zyrën e saj kryesore dhe të vetme në Prishtinë, kurse shërbime për kontribuuesit dhe përfituesit e kursimeve për pension kryhen edhe në gjashtë qendrat e tjera të Administratës Tatimore të Kosovës (ATK) në: Mitrovicë, Pejë, Gjakovë, Prizren, Ferizaj dhe Gjilan. FKPK udhëhiqet nga Bordi Drejtues, i cili përbëhet nga: pesë anëtarë profesionalë me përvojë së paku 10 vjeçare në lëmin e pensione; dy anëtarë përfaqësues, njëri i punëdhënësve dhe tjetri i të punësuarve; një përfaqësues i Qeverisë së Kosovës. Të gjithë anëtarët e Bordit emërohen nga Kuvendi i Kosovës me mandat 3-vjeçar, me mundësi të rizgjedhjes. Nëse mandati i anëtarëve të Bordit skadon dhe asnjë anëtar i ri nuk është emëruar, atëherë anëtarët e Bordit ekzistues do të vazhdojnë mandatin për nëntëdhjetë ditë.

Byroja Kosovare e Sigurimit është themeluar me 07.09.2011 nga 10 kompanitë e sigurimit të licencuara për të operuar në Republikën e Kosovës, bazuar në Ligjin nr. 04/L-018 mbi Sigurimin e Detyrueshëm nga Autopërgjegjësia.

Byroja Kosovare e Sigurimit është organizatë profesionale me cilësinë e personit juridik e themeluar për qëllime jofitimprurëse. Qeveria e Republikës së Kosovës e njeh statusin e Byrosë Nacionale të Sigurimit me të drejta të pakufizuara, në cilësi të byrosë paguese dhe byrosë trajtuese, që garanton përmbushjen e të gjitha detyrimeve nga sistemi i kartonit ndërkombëtarë të sigurimit. Byroja financohet nga anëtarët e saj dhe veprimtaria e së cilës mbikëqyret nga Banka Qendrore e Kosovës. Në kuadër të Byrosë Kosovare të Sigurimit funksionon Fondi i Kompenzimit, Sigurimi Kufitar, Qendra Informativë e Sigurimit dhe Kartoni i Gjelbër.

Krahas realizimit të një mbikëqyrje të kujdesshme, të vazhdueshme dhe të pavarur ndaj të gjitha institucioneve financiare të licencuara nga BQK, departamentet përkatëse të mbikëqyrjes së institucioneve financiare kanë për qëllim zhvillimin e sigurt të veprimtarive financiare, si atyre bankare, sigurimeve dhe pensioneve, si dhe krijimin e kushteve për realizimin e shëndosh të procesit të ndërmjetësimit financiar në Republikën e Kosovës, për zhvillimin e sektorit financiar dhe rrjedhimisht zhvillimin e ekonomisë së vendit.

Objektivat prioritare afatmesme

Prioritetet ligjore afatmesme për përafrimin e legjislacionit:

Në planin afatmesëm prioritetet kryesore **ligjore** që parashikohet të realizohen janë si në vijim:

Sektori Bankar:

- Plotësimi i rregullores për adekuatshmërinë e kapitalit në mënyrë që të adaptoj kërkesat për definicionin e kapitalit sipas Basel III, të harmonizoj plotësisht peshimet me rrezik ndaj rrezikut kreditor sipas qasjen së standardizuar, të adaptoj kërkesat e kapitalit ndaj rrezikut të tregut, si dhe të njohë faktorët mitigues të rrezikut kreditor në pajtim me qasjen e standardizuar;
- Adaptimi i standardeve të Shtyllës së II dhe Shtyllës së III të Kornizës së Basel-it për Kapital;
- Adaptimi i kërkesave për menaxhimin e rrezikut të likuiditetit dhe raportit të leverazhit bazuar në standardet e reja të njohura si Basel III.

Këto standarde janë pjesë e Direktivës 2013/36/BE dhe Rregullores (BE) nr. 575/2013 të BE-së, të njohura si CRD IV dhe CRR, pra pjesë e *acquis* të BE-së dhe janë paraparë të adaptohen për përafrimin e plotë të legjislacionit sa i përket fushës së mbikëqyrjes së bankave në kuadër të përmbushjes së plotë e kërkesave të parapara me MSA, përkatësisht nenit 96 dhe aneksit 6 të saj, sa i përket shërbimeve financiare.

Sektori i sigurimeve

- Përafrimi i mëtutjeshëm i rregulloreve të sigurimeve në Kosovë me Direktivat përkatëse Evropiane. Rregulloret ekzistuese do të nënshtrahet ndryshimeve/plotësim-ndryshimeve për ta zbatuar Ligjin për Sigurime.

Sektori i pensioneve

- Korniza rregullative e BQK-së në fushën e pensioneve do të amendamentohet konform kërkesave të Ligjit për Fondet Pensionale dhe *acquis* të BE-së për fushën e pensioneve. Sipas kërkesës së organizatave të shoqërisë civile që merren me të barazi gjinore, në këtë proces duhet të sigurohet integrimi gjinor, në përputhje me Ligjin për Barazi Gjinore.

Në planin afatmesëm prioritetet kryesore zbatuese parashikohet të realizohen janë si në vijim:

Sektori bankar

- Trajnimi dhe kualifikimi i stafit të mbikëqyrjes së bankave në aplikimin e standardeve të Kornizës së Basel-it për Kapital (Basel Capital Frameëork) dhe Standardeve Ndërkombëtare të Raportimit Financiar (IFRS);

- Analizimin dhe adaptimin e praktikave më të mira të vendeve të BE-së në fushën e mbrojtjes së konsumatorit;
- Ngritjen e kapaciteteve për administrimin e situatave emergjente në rast të krizave dhe zgjidhjen e bankave me probleme;
- Themelimin e një programi periodik të testimit, të njohur si “stres testing” dhe adaptimi i një sistemi të paralajmërimit të hershëm.

Fondi i Sigurimit të Depozitave:

- Avancimi i bashkëveprimit me partneret e rrjetit të sigurisë, anëtarët dhe përforcimi i bashkëpunimit me partnerët në sektorin financiar;
- Rritja e vetëdijes publike përmes komunikimit të vazhdueshëm dhe efektiv;
- Avancimi i sistemit diferencial të premive dhe të raportimit nga bankat anëtare.

Sektori i sigurimeve

- Plotësimi i Manualit të Mbikëqyrjes Off-site;
- Trajnimin dhe kualifikimin e stafit të mbikëqyrjes së sigurimeve në aplikimin e standardeve të Solvencës I dhe II;
- Përgatitje për hyrjen në fuqi të aftësisë paguese (Solvencia II);
- Stres-test - Krijimi i programit dhe skenarë për testimin e sigurueseve të njohur si programi i “stres testing”.

Sektori i pensioneve

- Trajnimin dhe kualifikimin e stafit të mbikëqyrjes së pensioneve në aplikimin e standardeve dhe parimeve baze të IOPS;
- Trajnimin e stafit në fushën e mbikëqyrjes së konsoliduar të pensioneve;
- Analizimin dhe adaptimin e praktikave më të mira të vendeve të BE-së në fushën e mbrojtjes së pjesëmarrësve dhe përfituesve në/nga fondet pensionale;
- Ngritjen e kapaciteteve për administrimin e situatave emergjente në rast të krizave dhe zgjidhjen e fondeve pensionale.

3.11. Kapitulli 10 i acquis-së: Shoqëria e informacionit dhe mediat

Ky kapitull i MSA-së mbulon Komunikimet Elektronike, shërbimet e Shoqërisë së Informacionit, dhe politikat audio-vizuale përmes të cilave rregulloret Evropiane e promovojnë dhe inkurajojnë konkurrencën, zhvillimin dhe qasjen më të gjerë të shërbimeve bashkëkohore dhe teknologjive të reja, me theks të veçantë në interesat e shfrytëzuesve të fundit.

Në fushën e komunikimeve elektronike acquis e BE-së ka për qëllim të zbatoje objektivat e specifikuar në Ligjin nr. 04/L-109 për Komunikimet Elektronike, Politikat e Sektorit të Komunikimeve Elektronike – Axhendën Digjitale të Kosovës, si dhe Kornizën Rregullatore të BE-së për ofrimin e shërbimeve brezgjera, siguria e rrjetave dhe shërbimeve publike të komunikimeve elektronike, duke nxitur dhe mbrojtur konkurrencën efikase përmes zbatimit të mekanizmave adekuat, të cilët garantojnë mbrojtjen e konkurrencës, si dhe garantimin e shërbimeve të duhura e të përshtatshme në tërë territorin e Republikës së Kosovës.

Çështjet kryesore të cilat do të mbulohen në fushën e komunikimeve elektronike janë: ofrimi i shërbimeve brezgjera me shpejtësi sa më të madhe, në një afat sa më të shpejtë kohorë, me siguri të lartë dhe me çmime të arsyeshme për konsumatorët, ofrimi i shërbimeve universale, planifikimi dhe vlerësimi i brezeve frekuencore me rëndësi të posaçme ekonomike, si dhe siguria se rrjetave dhe shërbimeve publike të komunikimeve elektronike. Çështjet kryesore në fushën e shërbimeve për shoqëri të informacionit janë: siguria e informacionit, e-qeverisja, e-shëndetësia, e-nënshkrimi, e-tregëtia dhe sektori publik. Çështjet

kryesore në politikat audio-vizuele janë: shërbimet mediale audio-vizuele, shërbimet publike për radio emetim, mbrojtja e të miturve, trashëgimia filmike, dhe diversiteti kulturor.

Kërkesat e MSA-së

Nenet relevante të MSA janë Kapitulli VIII, përkatësisht neni 111 që ka të bëjë me rrjetet dhe shërbimet e komunikimeve elektronike, neni 110 mbi Shoqërinë e Informacionit si dhe neni 109 – mbi bashkëpunimi në fushën audio-vizuele. Neni 111 ka të bëjë me forcimin e bashkëpunimit në fushat e rrjeteve dhe shërbimeve të komunikimeve elektronike, me objektivin përfundimtar të miratimit nga Kosova të legjislacionit të BE-së në sektor pesë vite pas hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje, duke i kushtuar vëmendje të veçantë sigurimit dhe forcimit të pavarësisë së autoriteteve rregullatorë relevante.

Neni 110 ka të bëjë me bashkëpunimin në fushën e shoqërisë e informacionit që mbështet kryesisht përafrimin gradual të politikave dhe legjislacionit të Kosovës me atë të BE-së. Objektivat globale do të jenë në përgatitjen e shoqërisë në tërësi për epokën digjitale, si dhe identifikimin e masave për të siguruar interoperabilitetin e rrjeteve dhe shërbimeve. Neni 109 ka të bëjë me bashkëpunimin dhe nxitjen e industrisë audio-vizuele në Evropë, dhe përkrahjen e bashkëprodhimit në fushat e kinemasë dhe mediave audio-vizuele duke përfshirë ndër të tjera, programet dhe lehtësirat për trajnimin e gazetarëve dhe profesionistëve në industrinë e mediave audio-vizuele. Ky nen gjithashtu adreson asistencën teknike për mediat publike dhe private të Kosovës, me qëllim të forcimit të pavarësisë së tyre, profesionalizmin dhe lidhjeve me median evropiane, përafrimin e politikave mbi rregullimin e përmbajtjes së transmetimeve ndërkufitarë me ato të BE-së, harmonizimin e legjislacionit dhe përvetësimit të së drejtës së autorit si dhe fuqizimin e pavarësisë së autoriteteve rregullatorë përkatëse.

Kërkesat nga Raporti për Kosovën

Në kontekst të kërkesave të dala nga Raporti për Kosovën (2016) në fushën e komunikimeve elektronike, shoqërisë së informacionit dhe politikave audio-vizuale, kërkohet që Kosova të vazhdojë përpjekjet për të përafuar dhe kompletuar kornizën ligjore në drejtim të harmonizimit me *acquis* e BE-së. Për më tepër, në kontekst të ngritjes së kapaciteteve profesionale dhe institucionale, rekomandohet që të forcohet pavarësia dhe kapaciteti i rregullatorëve të komunikimeve elektronike (ARKEP-it) dhe të medias (KPM-së). Gjithashtu, raporti rekomandon sigurimin e fondeve të mjaftueshme për zbatimin e Strategjisë për Siguri Kibernetike dhe Strategjisë për E-Qeverisje. Ndërkaq si çështje urgjente të dala nga raporti dhe që kërkojnë vëmendjen e institucioneve të Kosove janë ndërmarrja e hapave konkret në drejtim të kalimit nga transmetimi analog në transmetim digjital si dhe gjetja e një zgjidhje afatgjatë për qëndrueshmërinë financiare të transmetuesit publik, RTK-në.

Sipas kërkesës së organizatave të shoqërisë civile që merren me të barazi gjinore, në kuadër të Strategjisë për Siguri Kibernetike dhe Strategjisë për E-Qeverisje duhet të përfshihet perspektiva gjinore, në përputhje me Ligjin për Barazi Gjinore.

Kërkesat nga Nënkomiteti

Ndërkaq, bazuar në kërkesat e dala nga takimi i fundit i Nënkomitetit për Inovacion të fushën e komunikimeve elektronike, shoqërisë së informacionit dhe politikave audio-vizuale është paraparë që të bëhet plotësimi i kornizës ligjore dhe strategjike. Për më tepër, Qeveria e Kosovës duhet të sigurojë resurse adekuate buxhetore në fushën e shërbimeve të shoqërisë së informacionit, në veçanti për zbatimin e Strategjisë së Qeverisjes Elektronike dhe Strategjisë së Sigurisë Kibernetike. Gjithashtu, institucionet relevante duhet të ndërmarrin hapa në mënyrë që të zhvillojnë statistikat e shoqërisë së informacionit në përputhje me standardet e Eurostatit. Për më tepër, Qeveria e Kosovës si një çështje me prioritet kombëtar duhet të ndërmarr të gjitha hapat e nevojshëm që të zbatoj kalimin e transmetimit nga sistemi analog në sistemin *digjital*. Rrjedhimisht, Qeveria e Kosovës duhet të miratojë Strategjinë e Kalimit të transmetimit *digjital* sa më shpejt të jetë e mundur në mënyrë që Komisioni i Pavarur për Media të zbatoj Ligjin dhe Strategjinë për çështjen përkatëse. Gjithashtu, institucionet e Kosovës duhet të sigurojnë kapacitetet minimale për CERT-in nacional (Computer Emergency Response Team - CERT), respektivisht ekipin

kompjuterik për përgjigje emergjente, në përputhje me rekomandimet e ENISA-s. Ndër të tjera, institucionet e Kosovës duhet të sigurojnë një model që siguron financimin e qëndrueshëm të RTK-së; fillojnë procesin e hartimit të legjislacionit për pronësinë e medias; si dhe sigurojnë buxhetin e nevojshëm për vazhdimin e Fondit të Mediave për Pakica. Në kontekst të forcimit të kapaciteteve profesionale, Qeveria e Kosovës duhet të sigurojë pavarësi financiare dhe funksionale të KPM-së dhe ARKEP-it.

Gjendja aktuale

Komunikimet Elektronike

Korniza legjislative, institucionale dhe ajo e politikave

Sa i përket përafrimit dhe harmonizimit të kornizës ligjore primare në sektorin e komunikimeve elektronike me acquis të BE-së, është miratuar Ligji për Komunikimet Elektronike i cili ka për qëllim rregullimin e aktiviteteve të komunikimeve elektronike bazuar në parimin e neutralitetit teknologjik dhe kornizën rregullatore të BE-së për komunikimet elektronike, duke promovuar konkurrencën dhe infrastrukturën efikase në komunikimet elektronike, si dhe garantimin e shërbimeve të duhura e të përshtatshme për qytetarët. Për më tepër ky ligj transpozon pjesërisht Direktivën 2002/21/KE e amendamentuar nga Direktiva 2009/140/KE; Direktivën 2002/19/KE e amendamentuar nga Direktiva 2009/140/KE; Direktivën 2002/20/KE e amendamentuar nga Direktiva 2009/140/KE; Direktivën 2002/22/KE e amendamentuar nga Direktiva 2009/136/KE; Direktivën e Komisionit 2002/77/KE; Direktivën 2002/58/KE e amendamentuar nga Direktiva 2009/136/KE në lidhje me përpunimin e të dhënave personale dhe mbrojtjen e privatësisë; Direktivën 2009/136/KE; Direktivën 2009/140/KE; Direktivën 1999/5/KE; Rekomandimin e KE-së 2003/311/KE; Rekomandimin e KE-së 2007/879/KE; Rekomandimin e KE-së 98/322/KE; Rekomandimin e KE-së 2005/698/KE; Vendimin e KE-së për klasifikimin e radio pajisjeve dhe pajisjeve terminale 200/299/KE.

Ministria e Zhvillimit Ekonomik në maj 2017 ka miratuar Rregulloren nr. 05/2017 për ndërtimin, instalimin, dhe mbikëqyrjen e infrastrukturës së komunikimeve elektronike, e cila përcakton rregullat për planifikimin (projektimin), ndërtimin, instalimin dhe mbikëqyrjen e infrastrukturave të komunikimeve elektronike nëntokësore dhe ajrore, si dhe infrastrukturave tjera përkatëse për instalimin nëntokësor apo ajror.

Ndërkaq sa i përket kompletimit dhe përafrimit të kornizës ligjore sekondare me acquis-n e BE-së, ARKEP ka miratuar rregulloret të cilat transpozojnë plotësisht Direktiva t e BE-së, si në vijim:

- Rregullorja për ndarjen e llogarive (012/B/14 01 prill 2014) (Direktivën 2002/19/KE- Direktiva mbi Qasjen); Rekomandimin e KE-së 98/322/KE mbi interkoneksionin në tregun e liberalizuar të telekomunikimeve (Pjesa 2 - Ndarja e llogarive dhe llogaritja e kostos) dhe Rekomandimi i Komisionit Evropian 2005/698/KE mbi ndarjen e llogarive dhe Sistemet e Llogaritjes së kostos sipas Kornizës Rregullatore për Komunikime Elektronike;
- Rregullorja për dhënien dhe shfrytëzimin e radio frekuencave (Vendimi nr. 376/2002/KE);
- Rregullore për Kualitetin e Shërbimeve të Komunikimeve Elektronike (043/B/13 09 Dhjetor 2013) ((Direktivën 2002/22/KE mbi Shërbimet Universale; Direktivën 2009/136/KE (Aneksi III);
- Rregullorja mbi pagesat për shfrytëzimin e radio frekuencave (Vendimi nr. 376/2002/KE)
- Rregullorja për llogaritje të kostos sipas metodës së shpërndarjes së plotë kostos (FDC) (043/B/12 22 qershor 2012) (Direktivën 2002/19/KE (Direktiva mbi Qasjen); Rekomandimin e Komisionit Evropian 98/322/KE t mbi interkoneksionin në tregun e liberalizuar të telekomunikimeve (Pjesa 2-Ndarja e llogarive dhe llogaritja e kostos), dhe Rekomandimi i Komisionit Evropian 2005/698/KE mbi Ndarjen e llogarive dhe Sistemet e Llogaritjes së kostos sipas Kornizës Rregullatore për Komunikime Elektronike;
- Rregullorja për të drejtën e shtegut dhe shfrytëzimin e përbashkët të Infrastrukturës (Direktivës 2002/21/KE të Parlamentit dhe Këshillit evropian të datës 07/03/2002 për krijimin e një kornize

të përbashkët për rrjetet dhe shërbimet e komunikimeve elektronike (Direktiva Kornizë), të ndryshuar me Direktivën nr. 2009/140/KE, të datës 25/11/2009);

- Rregullorja për Interkoneksionin (033/B/11 3 qershor 2011) (Direktivës 2002/21/KE të Parlamentit dhe Këshillit evropian të datës 07/03/2002 për krijimin e një kornize të përbashkët për rrjetet dhe shërbimet e komunikimeve elektronike (Direktiva Kornizë), të ndryshuar me Direktivën nr. 2009/140/KE, të datës 25/11/2009);
- Rregullorja për bashkë-shfrytëzimin e plotë dhe të përbashkët të lakut dhe nën-lakut lokal (024/B/11 18 prill 2011) (Direktivës 2002/21/KE të Parlamentit dhe Këshillit evropian të datës 07/03/2002 për krijimin e një kornize të përbashkët për rrjetet dhe shërbimet e komunikimeve elektronike (Direktiva Kornizë), të ndryshuar me Direktivën nr. 2009/140/KE, të datës 25/11/2009);
- Rregullorja për Sigurimin e Qasjes (012/B/11 11 shkurt 2011) (Direktivës 2002/21/KE të Parlamentit dhe Këshillit evropian të datës 07/03/2002 për krijimin e një kornize të përbashkët për rrjetet dhe shërbimet e komunikimeve elektronike (Direktiva Kornizë), të ndryshuar me Direktivën nr. 2009/140/KE, të datës 25/11/2009); dhe
- Rregullore për kontratat, transparencën dhe publikimin e informatave dhe masat tjera mbrojtëse për përdoruesit fundorë për ofrimin e rrjeteve dhe shërbimeve publike të komunikimeve elektronike (Direktivës 2002/22/EC të Këshillit dhe Parlamentit Evropian të datës 7 Mars 2002 për shërbimet universale dhe të drejtat e përdoruesve të rrjetave dhe shërbimeve të komunikimeve elektronike (Direktiva e Shërbimeve Universale), të ndryshuar me Direktivën 2009/136/EC të datës 25 Nëntor 2009).
- Rregulloren Teknike për Radio Pajisje (Direktiva 2014/53/EU e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të datës 16 prill 2014 mbi harmonizimin e ligjeve të Shteteve Anëtare në lidhje me vënien në dispozicion në treg të radio-pajisjeve.), kjo rregullore e shfuqizon Rregulloren teknike për radio pajisjet dhe pajisjet terminale telekomunikuese dhe kompatibilitetit elektromagnetik (Njohja e Konformitetit) (Direktivën 2002/22/KE mbi Shërbimet Universale; Direktivën 2009/136/KE (Aneksi III);
- Rregullorja për Bartsshmërinë e Numrave për Parapaguesit e Shërbimeve Publike të Komunikimeve Elektronike", Direktiva 2002/22/EC të Këshillit dhe Parlamentit Evropian të datës 7 Mars 2002 për shërbimet universale dhe të drejtat e përdoruesve të rrjetave dhe shërbimeve të komunikimeve elektronike (Direktiva e Shërbimeve Universale), të ndryshuar me Direktivën 2009/136/EC të datës 25 Nëntor 2009.

Në anën tjetër, sa i përket rolit dhe përgjegjësiwe institucionale në fushën e komunikimeve elektronike, rol kyç ka Ministria e Zhvillimit Ekonomik (MZhE) e cila propozon, harton dhe siguron zbatimin e legjisllacionit; harton dhe miraton politika dhe strategji; monitoron dhe harton raporte të rregullta periodike mbi zbatimin e dokumenteve strategjive për sektorin e postës, komunikimeve elektronike dhe të shoqërisë së informacionit. Gjithashtu, MzhE identifikon, propozon dhe përcakton standarde për teknologjinë informative në nivel kombëtar. Në sektorin e komunikimeve elektronike shqyrton pajtueshmërinë me standardet evropiane që përfshijnë tarifatat dhe taksat, cilësinë e shërbimeve dhe të standardeve teknike; krijon politikën e punës për promovimin e konkurrencës dhe shqyrton nevojat e konsumatorëve.

Ndërkaq, Autoriteti Rregullativ i Komunikimeve Elektronike dhe Postare (ARKEP) është autoritet rregullator kombëtar në fushën e shërbimeve të komunikimeve elektronike dhe atyre postare, kryen detyrat e përcaktuara nga legjisllacioni tjetër në fuqi, miraton legjisllacionin sekondar, si dhe zbaton politikatat dhe strategjitë kombëtare të sektorit të komunikimeve elektronike dhe atyre postare. Rregullimi i aktiviteteve të komunikimeve elektronike bëhet duke u bazuar në parimet e menaxhimit dhe përdorimit efektiv të burimeve të kufizuara, neutralitetit teknologjik, ekuivalencës funksionale, dhe proporcionaliteti. ARKEP siguron konkurrencë efektive, mbrojtje të drejtave të konsumatorit, objektivitet të kriterëve, kushteve dhe procedurave rregullatore, transparencë dhe mos-diskriminim.

Në kontekst të plotësimit të kornizës strategjike dhe të politikave, me dokumente që kanë të bëjnë me zbatimin e legjislacionit të BE-së në fushën e komunikimeve elektronike, MZHE-ja ka të miratuar Politikën e Sektorit të Komunikimeve Elektronike–Akhenda Digjitale për Kosovën 2013–2020, e cila është në përputhje me Axhendën Digjitale 2020 të BE-së dhe ka qëllim përcaktimin e prioriteteve, objektivat dhe detyrat e zhvillimit të TIK-ut për t'i maksimizuar përparësitë sociale dhe ekonomike që i ofrojnë ato teknologji, kryesisht interneti, si instrument shumë i rëndësishëm për aktivitete ekonomike dhe sociale, shfrytëzimi i të cilit mundëson ofrimin apo pranimin e shërbimeve, punëve, qasje në argëtim, komunikim dhe shprehje të lirë të mendimeve. Ky dokument transpozon Komunikatën e Komisionit (COM (2010) 245/final2) të datës 26/08/2010 “Akhenda Digjitale për Evropën”. Në këtë drejtim, ARKEP ka miratuar planin afatmesëm 2015– 2017 i cili ka për qëllim adresimin e objektivave rregullatore të parapara me kornizën rregullatore (Legjislacioni primar dhe sekondar).

Në anën tjetër, sa i përket mbështetjes dhe fondeve të siguruara nga donatorët e jashtëm për zbatimin e aktiviteteve të ndryshme në fushën e komunikimeve elektronike, janë ndarë fonde nga donatorë, si: Banka Botërore, USAID-i, Helvetas Swiss Intercooperation dhe janë zbatuar projektet, si më poshtë:

- Bashkë-shfrytëzimi efikas i resurseve të Infrastrukturës telekomunikuese (Facilitation of Efficient Infrastructure Sharing for Kosovo) – \$275,000 (BB);
- Programi për infrastrukturën brez-gjerë në zonat rurale (Rural Broadband Program) – \$475,000 (BB);
- Programi mbi Shkathtësitë për Vende të Punës në Ekonominë Digjitale – \$50,00 (BB); dhe
- Pilot projektet Gratë në Punë Online (WOW1, WOW2 nga BB, WOW3 nga USAID, si dhe WOW4 nga Helvetas Swiss Intercooperation); dhe

MZHE në bashkëpunim me Bankën Botërore është duke zhvilluar programin për Ekonominë Digjitale të Kosovës – KODE (eng. Kosovo Digital Economy). Komponentët e KODE bazohen në projektet që do të zhvillojnë (1) infrastrukturën ndërlidhëse brezgjerë në viset e pambuluara; (2) kapitalin njerëzor dhe bizneset digjitale për të futur Kosovën në ekonominë digjitale të së ardhmes. Planifikohet që deri në mes të 2018 të mund të fillohet me zbatimin e këtij programi.

Objektivat prioritare afatmesme

Sa i përket *Komunikimeve Elektronike*, gjate periudhës 2019-2021 do të realizohen aktivitete si në vijim:

- Hartimi dhe miratimi i legjislacionit sekondar i nevojshëm për zbatimin e Ligjit për masat e uljes së kostos së shtrirjes së rrjeteve të komunikimeve elektronike;
- Zbatimi i objektivave të specifikuar në Agjendën Digjitale të Kosovës për ofrimin e shërbimeve brezgjera, siguria e rrjetave dhe shërbimeve publike të komunikimeve elektronike
- Nxitja e konkurrencës në tregun e komunikimeve elektronike brezgjerë, për të ngritur efikasitetin e rregullimit të tregut dhe për të bërë përpjekje që të gjithë banorëve të Kosovës të u sigurohet qasje në internet me shpejtësi më të lartë;
- Krijimi i rrjetit kombëtar të Radio Monitorimit me ndihem e te cilit do te mundësohet monitorimi 24/7 përmes Stacioneve monitoruese Fikse/nomadike dhe mobile.

Për këtë qëllim MZHE ka gjetur mbështetjen e Bankës Botërore për zhvillimin e Programit për Ekonominë Digjitale të Kosovës – KODE (ang. Kosovo Digital Economy Program), që ka dy komponent:

- Shtrirjen e Infrastrukturës brezgjerë me shpejtësi të lartë (high-speed broadband infrastructure deployment);
- Zhvillimin e Resurseve Njerëzore për Ekonominë Digjitale dhe Mbështetjen për bizneset digjitale (ICT skills development and supply and support to digital businesses).

Shoqëria e informacionit

Sa i përket harmonizimit të legjislacionit me acquis të BE-së në fushën e shoqërisë së informacionit, Kosova ka arritur me sukses të hartoj legjislacion të konsiderueshëm që është në përputhje me kornizën rregullative të BE-së. Korniza ligjore primare konsiston në:

- Ligjin për Shërbimet e Shoqërisë Informatike i cili përcakton dokumentacionin në formë elektronike juridikisht të barabartë me dokumentacionin tradicional të paraqitur në format të letrës, për të lehtësuar shërbimet elektronike që përfshijnë, por që nuk kufizohen në shitblerje që bëjnë konsumatorët nëpërmjet Internetit (e-Tregtia), shërbimet elektronike bankare dhe ato financiare (e-Pagesa), ofrimin e shërbimeve qeveritare (e-Qeverisja), blerjen në formë elektronike nga ndërmarrjet (e-Prokurimi) dhe aplikimin e nënshkrimit elektronik. Në kuadër të këtij ligji janë transpozuar Direktiva 1999/93/KE; Direktiva 2000/31/KE; dhe Direktiva 2007/64/KE;
- Ligjin për Parandalimin dhe Luftimin e Krimit Kibernetike i cili ka për qëllim parandalimin dhe luftimin e krimin kibernetikë me masa konkrete, parandalimin, zbulimin dhe sanksionimin e shkeljeve përmes sistemeve kompjuterike, duke ofruar respektimin e të drejtave të njeriut dhe mbrojtjen e të dhënave personale;
- Ligjin për Organet Qeveritare për Shoqërinë e Informacionit, i cili ka qëllim përcaktimin e organeve përgjegjëse për zhvillimin e shërbimeve të shoqërisë së informacionit në institucionet e Republikës së Kosovës, si dhe kompetencat, përgjegjësitë, organizimin dhe funksionimin e tyre; dhe
- Korniza e Interoperabilitetit të Republikës së Kosovës, ka për qëllim të ofroj sugjerime dhe rekomandime për ndërveprueshmëri të sistemeve, duke u bazuar në standardet ndërkombëtare të fushës së teknologjisë së informacionit. Për më tepër, kjo kornize është bazuar në Kornizën Europiane të Interoperabilitetit.

Në kontekst të plotësimit të kornizës strategjike me dokumente që kanë të bëjnë me zhvillimin e sektorit të Teknologjisë Informative, Qeveria e Kosovës (MZHE), më datë: 30 dhjetor 2015, ka miratuar Strategjinë e Kosovës për Teknologji Informative, që përmban edhe planin detal të veprimit për periudhën 2016-2018. Me qëllim të udhëheqjes dhe mbikëqyrjes së gjithë procesit të zbatimit të kësaj Strategjie është krijuar edhe Komiteti Drejtues, i cili përbëhet në mënyrë të balancuar nga përfaqësues të Institucioneve Shtetërore, të Sektorit Privat-STIKK, dhe të botës Akademike.

Gjithashtu, në janar të vitit 2016 Qeveria e Kosovës (MPB) ka miratuar Strategjinë Shtetërore për Sigurinë Kibernetike dhe Planin i Veprimit 2016-2019. Ministria e Punëve të Brendshme dhe Ministri si kreu i saj, tani është emëruar si koordinator kombëtar për sigurinë kibernetike.

Sa i përket rolit dhe përgjegjësiave institucionale në fushën e shoqërisë së informacionit, Ministria e Zhvillimit Ekonomik propozon, harton dhe siguron zbatimin e dokumenteve të legjislacionit, politikave, strategjive. Për më tepër, identifikon, propozon dhe përcakton standarde për teknologjinë informative në nivel kombëtar si dhe përkrah teknologjinë informative dhe inovative.

Në anën tjetër, Ministria e Administratës Publike (MAP), përkatësisht Agjencia për Shoqërinë e Informacionit propozon dhe koordinon të gjitha politikat që ndërlidhen me teknologjinë e informacionit dhe të komunikimit në institucionet e Republikës së Kosovës, harton dhe siguron zbatimin e strategjisë së qeverisjes elektronike dhe të planit të veprimit përkatës si dhe zbaton një varg aktiviteteve të rëndësishme që ndërlidhen me shoqërinë e informacionit.

Objektivat prioritare afatmesme

Sa u përket aktiviteteve të planifikuara për realizimin e prioriteteve afatmesme 2019-2021, pritet të realizohen aktivitetet si në vijim:

- Hartimi dhe miratimi i Ligjit për sigurinë e rrjeteve dhe sistemeve informative”, që do të bëjë transpozimin e NIS Direktivës së BE-së;

- Zbatimin e Strategjisë së Kosovës për Teknologji Informativë;
- Fuqizimin e interoperabilitetit të sistemeve elektronike dhe shtimin numrit të sistemeve elektronike ekzistuese që do të ndërliken përmes kësaj platforme;
- Avancimin e portalit ekzistues shtetërorë në portal e-Kosova, me qëllim të rritjes së numrit të shërbimeve elektronike për qytetarët dhe institucionet; dhe
- Realizimin e projektit Qendra e Rimëkëmbjes në Rastet e Fatkeqësive (Disaster Recovery Center).
- Rritja e konkurrueshmërisë së Republikës Kosovës në ekonominë digjitale nga Zyra e Bashkimit Evropian - 3,000,000 EUR (IPA 2017 - pritet të zbatohet)

Politikat audio-vizuale

Korniza legjislativë, institucionale dhe ajo e politikave

Sa i përket harmonizimit të kornizës vendore legjislativë me legjislacionin e BE-së në fushën e politikave audio-vizuale është miratuar Ligji nr. 04/l-44 për Komisionin e Pavarur të Medive i cili ka për qëllim përcaktimin e kompetencave për KPM dhe promovimin e zhvillimit të një tregu të shëndoshë të shërbimeve mediale, dhe audio-vizuale. Për më tepër, ky ligj është i përafuar me Direktivën AVMSD 89/552/KEC. Në pjesën e harmonizimit të legjislacionit sekondar, KPM ka miratuar edhe një serë aktesh nënligjore, të cilat janë të përafuar me direktivën e lartpërmendur (AVMSD):

- Rregullore KPM-2013/01 për Mbrojtjen e Fëmijëve dhe të Miturve në Shërbimet Mediale Audio-vizuale;
- Rregullore KPM-2013/02 për të Drejtën e Autorit;
- Rregullore KPM-2014/02 për Vlerësimin e Aplikacioneve për Licencë, Kushtet dhe Termet e përgjithshme për Licencë;
- Rregullore KPM-2016/01 për Shpërndarjen e Ofruesve të Shërbimeve Mediale Audio dhe Audio Vizuale, Forma e aplikacionit;
- Rregullore KPM-2016/02 për Komunikimet Komerciale Audio-vizuale;
- KPM-2016-03 Kodi i Etikës për Ofruesit e Shërbimeve Mediale audio dhe Audio-vizuale;
- Rregullore KPM-2017/01 për Operatorët e Multipleksit në Nivel Shtetëror;
- Rregullore KPM-2017/02 për Ofruesit e Shërbimeve Mediale audio dhe Audio-vizuale;
- Rregullore KPM-2017/03 për Tarifën Vjetore për Licencë;
- Rregullore KPM-2017/04 për Bartjen e Detyrueshme të Ofrueseve të Shërbimeve Mediale në Operatorin e Multipleksit; dhe
- Rregullore KPM-2017/05 për Renditjen Logjike të Kanaleve;

Sa i përket rolit dhe përgjegjësisë institucionale në fushën e politikave audio-vizuale, Komisioni i Pavarur të Medive, sipas Nenit 141 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, është institucion i pavarur i cili është kompetent për rregullim, menaxhimin dhe mbikëqyrjen e spektrit të frekuencave të transmetimit. KPM ka për qëllim të promovoj zhvillimin e një tregu të shëndoshë të shërbimeve mediale audio- vizuale duke rregulluar të drejtat, detyrimet si dhe përgjegjësitë e personave fizik dhe juridik të cilët ofrojnë shërbimet mediale audio dhe audio-vizuale.

Objektivat prioritarë afatmesme

Në kontekst të *politikave audio-vizuale*, prioritet kryesor afatmesëm 2019-2021 është zbatimi i Strategjisë së Digjitalizimit dhe Planit të Veprimit.

3.12. Kapitulli 11 i acquis-së: Bujqësia dhe zhvillimi rural

Kapitulli për bujqësi përfshinë një numër të madh të rregullave të detyrueshme, shumica prej të cilave janë të zbatueshme në këtë fazë të zhvillimit. Zbatimi i duhur dhe efektiv i këtyre rregullave si dhe përforcimi

dhe kontrolli më efikas nga një administratë publike janë thelbësore për funksionimin e politikave të Përbashkëta Bujqësore Evropiane (PPE). Për funksionimin e PPB kërkohet ngritja e menaxhimit dhe cilësisë së sistemeve të tilla siç janë Agjencioni i Pagesave, Sistemi i Integruar i Kontrollit të Bujqësisë (SIKB) si dhe kapacitetet për të zbatuar masat e zhvillimit rural.

Kapitulli 11 kërkon që shtetet anëtare duhet të jenë në gjendje të zbatojnë legjislacionin e BE-së për skemat mbështetëse direkte të fermës dhe të zbatojnë organizmin e përbashkët të tregut për produktet e ndryshme bujqësore.

Kërkesat e MSA-së

Detyrimi për të përafuar legjislacionin e Kosovës në Kapitullin 11 me atë të Bashkimit Evropian buron nga nenet 74 dhe 102 të MSA-së. Sipas nenit 102 të MSA-së, bashkëpunimi mes palëve do të zhvillohet në të gjitha fushat prioritare që lidhen me Acquis-në e BE-së. Këto fusha përfshijnë fushën e bujqësisë, skemat e cilësisë për produktet bujqësore dhe produktet ushqimore, sigurinë ushqimore, fushën e veterinarisë dhe fitosanitarisë. Bashkëpunimi veçanërisht do të synojë modernizimin dhe ristrukturimin e bujqësisë dhe sektorit agro-industrial në Kosovë, në veçanti për të arritur kushtet sanitare të BE-së. Bashkëpunimi nën MSA gjithashtu synon përmirësimin e menaxhimit të ujit dhe të zhvillimit rural, menaxhimin e sektorit të pylltarisë në Kosovë dhe mbështetjen graduale në përafrimin e legjislacionit dhe praktikave të Kosovës me acquis të BE-së.

Kërkesat nga Raporti i KE-së për Kosovën

Në Raportin e KE-së për Kosovën 2016, Komisioni Evropian ka identifikuar këto sfida: mungesa e stafit në Agjencionin për Zhvillimin e Bujqësisë (AZhB) për të siguruar monitorim adekuat dhe procedim të shpejtë të pagesave. Gjithashtu në kuadër të AZhB duhet të themelohet Njësia e Auditimit të Brendshëm. Me qëllim të mbrojtjes së tokës bujqësore, Kosova duhet të përmirësojë dhe zgjerojë skemën e konsolidimit të tokës si dhe të përgatisë dhe zbatojë planin e veprimit për t'i trajtuar ndryshimet e paligjshme të shfrytëzimit të tokës bujqësore. Ndryshimet e paligjshme për përdorimin e tokës bujqësore mbeten një pengesë për zhvillimin e sektorit të bujqësisë i cili pengon zbatimin efektiv të ligjit për planifikim hapësinor. Sa i përket këmbimit tregtar, ka ende mospërputhje të statistikave të tregtisë bujqësore në mes të Eurostatit dhe atyre kombëtare. Gjithashtu, transparenca dhe planifikimi i mbështetjes për bujqësi duhet të përmirësohet. Kosova duhet të rrisë përpjekjet e saj që të themelojë një treg funksional bujqësor, veçanërisht duke përsheptuar mbështetjen për grupet e prodhuesve dhe marketingun e produkteve bujqësore. Mungon plani i ujitjes si dhe zbatimi i Ligjit për bujqësi organike është i dobët.

Kërkesat nga Nënkomiteti për Bujqësi dhe Peshkatari

Kërkesat e dala nga takimi i Nënkomitetit për Bujqësi dhe Peshkatari i mbajtur më datë 21 mars 2017 për sektorin e bujqësisë, janë: miratimi i legjislacionit primar, me theks miratimi i Projektligjit për Pijet e Forta Alkoolike, Projektligji për Zhvillimin Rural (duke futur RrDhKF) hartimi dhe miratimi i Planit të Veprimit për Bujqësi Organike, zhvillimi i politikave kualitative me theks në treguesit gjeografik. Përveç kësaj, sektorit të cilit duhet kushtuar vëmendje është regjistrimi i fermave bujqësore. Në fushën e pylltarisë, vëmendje e posaçme i është kushtuar miratimit të Planit Hapsinor për Parkun Nacional "Bjeshket e Nemura" planit nacional për produktet jo drusore dhe bimëve aromatike si dhe miratimi i katër planeve rregulluese për tri zonat e parqeve nacionale.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative, e politikave dhe ajo institucionale

Bujqësia

Sektori i bujqësisë është një nga sektorët kryesor i cili kontribuon dukshëm në zhvillimin e përgjithshëm ekonomik të vendit. Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural është institucioni kryesor i cili merret me hartimin e politikave dhe legjislacionit në fushën e bujqësisë duke përfshirë, prodhimtarinë

bimore, blegtorinë, shfrytëzimin e tokës bujqësore me qëllim të mbrojtjes së saj si dhe zhvillimin rural, sigurinë ushqimore dhe pylltarinë. Në kuadër të MBPZHR-së janë dy agjencione: Agjencioni i Pyjeve të Kosovës (APK) dhe Agjencioni për Zhvillimin e Bujqësisë (AZHB), tetë departamente (Departamenti i Financave dhe Shërbimeve të Përbashkëta, Departamenti Ligjor, Departamenti për Zhvillim Rural-Autoriteti Menaxhues, Departamenti për Politika Bujqësore dhe Tregje, Departamenti për Vreshtari dhe Verëtari, Departamenti për Analiza Ekonomike dhe Statistika, Departamenti për Pylltari dhe Departamenti për Integritet Evropian dhe Koordinim të Politikave, si dhe Instituti Bujqësor i Kosovës në Pejë. Në MBPZHR numri i të punësuarve gjatë vitit 2017 do të jetë 403.

MBPZHR ka bërë progres në përafrim të legjislacionit kombëtar me Acquis të BE-së, kryesisht në fushën e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural duke përafruar legjislacionin vendor me një numër të madh të Direktivave dhe rregulloreve të BE-së. Kjo kornizë ligjore përshkruhet në vijim.

Ligji nr. 03/L-098 për Bujqësi dhe Zhvillim Rural dhe Ligji nr. 04/L-090 për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit nr. 03/L-098 për Bujqësi dhe Zhvillim Rural, përcaktojnë politikën për zhvillimin e bujqësisë dhe zhvillimin rural, objektivat dhe masat në bazë të Planit për Bujqësi dhe Zhvillim Rural. Ligji është pjesërisht i përafruar me Rregulloren e Këshillit (KE) nr. 73/2009 që ndryshon Rregulloren, (KE) nr. 1290/2005, (KE) nr. 247/2006, (KE) nr. 378/2007 dhe shfuqizon Rregulloren (KE) nr. 1782/2003, publikuar në Gazeta Zyrtare. Për shkak të disa vakumeve Ligjore në zbatimin e disa masave të politikave Bujqësore të cilat MBPZHR aktualisht i zbaton, është pa e nevojshme hartimi i Draft Ligjit të ri për Bujqësi dhe Zhvillim Rural, ku ky ligj në përgjithësi rregullon zbatimin e politikës bujqësore, zhvillimit rural dhe masave tjera mbështetëse në bujqësi dhe do të eliminojë zbrastëritë ligjore.

Korniza ligjore e Kosovës përmban edhe Ligjin nr. 04/L-127 për Regjistrimin e Bujqësisë, Ligji nr. 04/L-253 për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit nr. 04/L-127 për Regjistrimin të Bujqësisë. Me këtë Ligj rregullohet përmbajtja, organizimi dhe zbatimi i Regjistrimit të Bujqësisë në vitin 2013, në tërë territorin e Republikës së Kosovës. Ligji përcakton krijimin, përbërjen, kompetencat dhe përgjegjësitë e organeve të cilat e organizojnë, ndihmojnë dhe kryejnë regjistrimin, procedurën për grumbullimin, përpunimin dhe ruajtjen e të dhënave të regjistrimit, si dhe formën e publikimit dhe shpërndarjes së të dhënave duke siguruar ruajtjen e fshehtësisë së të dhënave individuale të regjistrimit. Ligji është përafruar pjesërisht me: Rregulloren nr. 1166/2008 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 19 Nëntor 2008 për strukturën e anketave të fermave dhe metodat e anketimit të prodhimeve bujqësore që shfuqizon Rregulloren e Këshillit (KEE) nr. 571/88.

Ashtu siç u përmend edhe më lartë, toka bujqësore mbetet një nga prioritetet kryesore ku ky sektor duhet të fokusohet. Ligji nr. 02/L-26 për Tokën Bujqësore përcakton shfrytëzimin, mbrojtjen, rregullimin dhe qiradhënieën e tokës bujqësore, me qëllim të ruajtjes dhe mbrojtjes së potencialit bujqësor në mënyrë të përhershme, duke u bazuar në parimet e zhvillimit të qëndrueshëm. Ligji nr. 02/L-26 për Tokën Bujqësore nuk është i përafruar me legjislacionin e BE-së.

Kosova gjithashtu ka Ligjin nr. 04/L-040 për Rregullimin e Tokës. Me këtë ligj rregullohet baza ligjore për ndërmarrjen e masave dhe veprimeve në baza vullnetare për krijimin e parcelave më të mëdha dhe rregullimin e tokave bujqësore, pyjeve dhe tokave pyjore në funksion të shfrytëzimit më racional dhe më ekonomik. Në kuadër të këtij ligji përcaktohen edhe përgjegjësitë e institucioneve që janë kompetente për rregullimin e tokës, procedurat për rregullimin e tokës, planifikimi, financimi dhe zbatimi i këtij procesi. Ligji nuk është i përafruar me legjislacionin të BE-së.

Ligji nr. 02/L-9 për Ujitjen e Tokave Bujqësore dhe Ligjit nr. 03/L-198 për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit nr. 02/L-9 për Ujitjen e Tokave Bujqësore. Me këtë ligj rregullohet themelimi dhe funksionimi i subjekteve që ofrojnë shërbime dhe shfrytëzuesve të shërbimeve. Ligji adreson organizimin dhe krijimin e kushteve optimale për ujitjen e tokës bujqësore në Kosovë, mbrojtjen e saj nga ujërat e tepërta me qëllim të shtimit të rendimenteve të prodhimeve bujqësore. Përmes këtij Ligji rregullohet organizimi dhe

administrimi i ujitjes të tokës bujqësore, kompetencat dhe përgjegjësit e subjekteve, regjistrimi i kompanive të ujitjes, shoqatave të përdoruesve të ujit për ujitje, tarifatat e ujit për ujitje, afarizmin e shoqatave dhe çështje të tjera lidhur me ujitjen dhe kullimin. Ligji nr. 02/L-9 për Ujitjen e Tokave Bujqësore dhe Ligji nr. 03/L-198 për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit nr. 02/L-9 për Ujitjen e Tokave Bujqësore, si i tillë deri më tani nuk është i përafuar më legjislacionin e BE-së.

Nënsëktor i rëndësishëm në kuadër të bujqësisë është edhe blegtoria. Nënsëktori adresohet përmes Ligjit nr. 04/L-191 për Blegtorinë. Me këtë Ligj rregullohet mbrojtja, përmirësimi dhe ruajtja e cilësive të burimeve gjenetike të kafshëve për shtimin e prodhimeve blegtorale, përmirësimin e cilësisë së prodhimeve blegtorale, ruajtjen e ndryshueshmërisë gjenetike të kafshëve. Ligji në fjalë përcakton kushtet dhe praktikatat blegtorale, për një mbarështim të mirë të kafshëve në fermë, metodat dhe teknologjitë e mbarështimit të kafshëve, kushtet për hartimin dhe miratimin e programeve racore, ndryshimet dhe ruajtja e cilësive të kafshëve. Për më tepër, ruajtja e ndryshueshmërisë gjenetike dhe racat autoktone, shërbimet shkencore dhe profesionale në blegtori, banka gjenetike për kafshët, ndërmarrjet e mbarështuesve të kafshëve, tregu dhe tregtimi i materialeve racore, inspektimi dhe fondet e nevojshme gjithashtu janë çështje të cilat adresohen në kuadër të këtij ligji. Ligji është i hartuar me tabelat e përputhshmërisë dhe pjesërisht është i përafuar me një numër të Direktivave të BE-së: Direktiva e Këshillit 2009/157EC; Direktiva e Këshillit 87/328/EEC; Direktiva e Këshillit 88/661/EEC; Direktiva e Këshillit 90/118/EEC; Direktiva e Këshillit 90/119/EEC; Direktiva e Këshillit 89/361/EEC; Direktiva e Këshillit 90/427/EEC; Direktiva e Këshillit 91/174/EEC dhe Direktiva e Këshillit 94/28/KE.

Ligji nr. 02/L-98 për Mbrojtjen e Varieteteve të Bimëve, rregullon procedurat për mbrojtjen e varieteteve të bimëve, dhënien dhe mbrojtjen e të drejtës së seleksionuesit të bimëve, si dhe siguron kushte për varietetet e të gjitha gjinive dhe llojeve bimore duke përfshirë edhe kryqëzimet në mes të gjinive dhe llojeve që mund të mbrohen me këtë ligj. Ligji është përafuar pjesërisht me Direktivën e Këshillit Evropian (KE) nr. 2100/94 nga 27 Gusht 1994 për të drejtat e bashkësisë së bimëve; Direktivën Zbatuese të Komisionit 2014/97/BE e datës 15 tetor 2014 për plotësimin e Direktivës Zbatuese e Këshillit 2008/90/KE në lidhje me regjistrimin e furnizuesve të varieteteve dhe listës së zakonshme të tyre.

Ligji nr. 2003/5 për Farërat rregullon prodhimin dhe tregtimin me farëra të varieteteve bimore dhe patateve për farë në prodhimtarinë bujqësore. Ky ligj aplikohet për farërat e varieteteve të ndryshme bimore në prodhimtarinë bujqësore dhe patateve për farë si të vendit. Gjithashtu, ky ligj rregullon edhe farërat nga importi - pra të gjitha llojet të përfshira në listën e Programit 1 të cilat kanë për qëllim prodhimin dhe shitjen në Kosovë. Ligji është përafuar pjesërisht me Direktivën e Këshillit 66/402/KEE, datë 14 Qershor 1966, për marketingun e drithërave.

Kosova gjithashtu ka edhe Ligjin nr. 2003/10 për Plehrat Artificiale, i cili rregullon regjistrimin, kontrollin, tregtimin dhe sigurimin e mbrojtjes së cilësisë së plehrave artificiale në Kosovë. Ligji është pjesërisht i përafuar me Rregulloret e BE-se nr. 2003/2003 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të datës 13 tetor 2003 që ka të bëjë me plehrat.

Bujqësia organike mbetet një nga segmentet më të rëndësishme të kapitullit të bujqësisë. Ligji Nr 04/L-085 për Bujqësi Organike krijon bazën për zhvillimin e qëndrueshëm të prodhimit organik si dhe siguron funksionimin efikas të tregut duke garantuar konkurrencë të drejtë, besimin e konsumatorëve dhe mbrojtjen e interesave të konsumatorëve. Ligji përcakton objektivat dhe parimet për sa i përket: të gjitha fazave të prodhimit, përgatitjes dhe shpërndarjes së produkteve organike dhe kontrollit të tyre; përdorimit të indikatorëve që ju referohen etiketimit dhe reklamës së prodhimeve organike dhe është i përafuar pjesërisht me Rregulloret e BE-së (KE) nr. 834/2007 të datës 28 Qershor 2007 dhe Rregullores (KE) nr. 889/2008.

Në aspektin e sigurimit të shëndetit publik, Kosova ka miratuar Ligjin nr. 04/L-041 për Prodhimin, Grumbullimin, Përpunimin dhe Tregtimin e Duhanit. Me këtë Ligj rregullohet prodhimi, grumbullimi,

përpunimi, tregtimi i duhanit të pa përpunuar dhe produkteve të tij në Republikën e Kosovës. Ligji nuk është i përafuar më legjislacion të BE-së.

Theks i veçantë përgjatë viteve të fundit u është kushtuar ofrimit të shërbimeve këshilluese si nga ana e palës kosovare ashtu edhe nga ana e BE-së. Ligji nr. 04/L-074 për Shërbime Këshilluese për Bujqësi dhe Zhvillim Rural, rregullon organizimin dhe zbatimin e shërbimeve këshilluese për bujqësi dhe zhvillim rural, ngritjen e njohurive, trajnimin për menaxhimin e fermës, si dhe rritjen e të ardhurave në fermë. Ligji është i përafuar pjesërisht me Rregulloren e Këshillit (KE) nr. 73/2009 dt.19 janar 2009, e cila përcakton rregullat e përbashkëta për skemat mbështetëse direkte për fermer sipas politikave të përbashkëta bujqësore dhe krijimin e skemave mbështetëse të caktuara për fermerë, që ndryshojnë Rregulloret (KE) nr. 1290/2005, (KE) nr. 247/2006, (KE) nr. 378/2007 dhe shfuqizojnë Rregulloren (KE) nr. 1782/2003.

Ligji nr. 2003/9 për Kooperativat Bujqësore, rregullon themelimin, funksionimin e punës së Kooperativave të bujqve në funksion të zhvillimit të bujqësisë dhe rritjes së produktivitetit të punës së bujqve. Ligji deri më tani nuk është i përafuar me legjislacion të BE-së.

Sa i përket legjislacionit sekondar MBPZHR ka nxjerrë 10 Udhëzime Administrative të cilat e rregullojnë sektorin e bujqësisë, zhvillimit rural si dhe masat dhe kriteret e përkrahjes për përmes pagesave direkte dhe granteve investive etj.

Politikat e MBPZHR për sektorin e bujqësisë (drithërave, pemëve, perimeve dhe blegtorisë)

Sipërfaqja e përgjithshme e Kosovës është 1.1 milion hektarë, 53% e së cilës është tokë bujqësore dhe 41% është tokë pyjore. Sektori i bujqësisë kontribuon 10.3%, 2015 (ASK) të BPV-së dhe llogaritet që punëson afërsisht 4.6% të totalit të punësuarve. Prandaj, sektori i bujqësisë mbetet një nga prioritetet kryesore të Qeverisë më qëllim të përmirësimit të bilancit tregtar, uljen e papunësisë, sigurinë e produkteve ushqimore, mbrojtjen e ambientit si dhe në përmirësimin e jetës së qytetarëve në përgjithësi. Sipas kërkesës së organizatave të shoqërisë civile që merren me të barazi gjinore, këto statistika duhet të ndahen sipas gjinisë.

Më qëllim të zhvillimit të sektorit të bujqësisë dhe zhvillimit rural, Qeveria e Republikës së Kosovës ka miratuar disa dokumente strategjike.

Plani për Bujqësi dhe Zhvillim Rural 2014-2020 mbetet dokumenti kryesor për këtë kapitull i cili ka për qëllim ristrukturimin e sektorit agrorural në linjë më atë të BE-së, përmirësimin e standardit të jetesës së popullatës rurale dhe komunitetit bujqësor në Kosovë, përfshirë uljen e varfërisë, përkrahjen e zonave me pak të favorizuara, gjenerimin e punësimit, ruajtjen e burimeve dhe të trashëgimisë natyrore, përmes avancimit të kapitalit fizik, adaptimit të praktikave të prodhimit, rritjes së prodhimit dhe produktivitetit, zhvillimit të sistemit të sigurisë së ushqimit dhe vetëdijesimit për standardet e reja.

Në fushën e hortikulturës, Republika e Kosovës ka të miratuar Strategjinë për Sektorin e Hortikulturës 2009-2013. Qëllimi i kësaj strategjie është shtimi i të ardhurave dhe aftësive konkurruese të sektorit të hortikulturës. Gjithashtu, strategjia ka për qëllim ngritjen e kapaciteteve prodhuese, përmirësimin e kualitetit të produkteve, në funksion të zëvendësimit të importeve në raport me prodhimet vendore.

Duke u nisur nga fakti që Kosova ka rreth 41% të tokës me pyje, mbetet prioritet për Qeverinë që të siguroj mbrojtjen dhe menaxhimin cilësor të pyjeve. MBPZHR ka miratuar Strategjinë për Zhvillimin e Pylltarisë 2010-2020, e cila ka për synim shfrytëzimin e qëndrueshëm të resurseve pyjore përmes ofrimit të një kornize institucionale dhe rregullative duke siguruar mekanizmat e përhershëm financiar për zhvillimin e sektorit.

Ndërsa, sa i përket konsolidimit të tokës, Kosova ka Strategjinë për Konsolidimin e Tokave e cila ka afatin kohorë prej 2010 deri në 2020. Qëllimi i strategjisë është realizimi i projekteve të konsolidimit të tokës me qëllim të shfrytëzimit racional të tokës bujqësore, zgjedhjen e çështjes së pronësisë, sigurimin e zotërimit të

tokës, rritjen e madhësisë së fermës, konkurrencën në treg, zhvillimin e infrastrukturës, mbrojtjen e ambientit, trashëgimin kulturore dhe ndihmën për të zhvilluar aktivitete alternative bujqësore.

Rol të rëndësishëm, brenda kapitullit 11 për të zhvilluar edhe më tutje sektorin, ka edhe Strategjia e Shërbimeve Këshilluese për Bujqësi dhe Zhvillim Rural 2015-2020 e miratuar me 23 shtator 2015. Qëllimi i strategjisë është avancimi i Shërbimeve Këshilluese për Bujqësi dhe Zhvillim Rural, identifikimi i kërkesave për shërbime këshilluese si dhe zgjedhjen e tyre nëpërmjet këshilltarëve të rrjetit të shërbimeve këshilluese, si dhe organizimi i shërbimeve këshilluese në nivelin qendror dhe lokal. Sipas kërkesës së organizatave të shoqërisë civile që merren me të barazi gjinore, kjo strategji duhet të përmbajë edhe perspektiven gjinore.

Programi për Zhvillim Rural 2017

Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural ka përgatitë Programin për Zhvillim Rural, në të cilin janë identifikuar disa fusha ku duhet të ndryshohen/përmirësohen. Pjesë e shqyrtimit kanë qenë të gjeturat nga procesi i shqyrtimit të ankesave nga komisioni për projektet e zhvillimit rural dhe të gjeturat nga vizitat monitoruese në terren të përfitueseve nga PBZHR 2014-2016.

Sa i përket promovimit të të arriturave nga zbatimi i masave PBZHR 2014-2020, janë përgatitur 5 video-spotte promovuese për përfituesit nga PBZHR 2014-2016.

Përveç kësaj, është përgatitë raporti i cilësisë së zbatimit të PBZHR 2016, i cili përfshinë progresin e arritur në zbatimin e prioritetëve dhe masave në lidhje me arritjen e objektivave të programit, duke ju referuar të dhënave financiare, treguesve të përbashkët dhe specifik. Janë monitoruar përfituesit nga masa 101, më konkretisht nënmasa 101.4 sektori i mishit dhe përfituesit nga nënmasa 101.1.1 sektori i pemëve manore. Monitorimet e realizuara në terren, i referohen periudhës 2014-2016. Për më tepër, janë përgatitur 2 Raporte sektoriale - me të gjetura dhe rekomandime.

Sa u përket projekteve investive, prioritet i lartë i është dhënë investimeve në specializimin gjithnjë e më të madh të fermave dhe modernizimin e industrisë ushqimore, ndërsa lidhur me preferencat e programit, grupet e targetuara kanë qenë: gratë fermere, fermerët e rinj vajza dhe djem, zonat e larta rurale dhe fermat të cilat kanë instaluar teknologji për energji më efikase - energji të ripërtëritshme.

Toka bujqësore

Më qëllim të shfrytëzimit, mbrojtjes, rregullimit dhe qiradhënies së tokës bujqësore, ruajtjes dhe mbrojtjes së potencialit bujqësor në mënyrë të përhershme, është miratuar Ligji nr. 02/L-26 për Tokën Bujqësore, i cili deri më tani nuk është i përafuar me legjislacionin të BE-së.

Për zbatim të Ligjit për Rregullimin e Tokës, MBPZHR, ka nxjerr UA për klasifikimin e përshtatshmërisë së tokës bujqësore, për metodologjinë e sqarimit të pronësisë në projektet e papërfunduara të rregullimit të tokës, për vlerësimin e pjellorisë dhe përshtatshmërisë, për kriteret dhe përmbajtjen e marrëveshjes me shkrim si dhe për kompensim financiar për drunj, të mbjella dhe objekte tjera të paluajtshme në tokë të këmbyer.

Sipërfaqja e tokës bujqësore është duke u zvogëluar vazhdimisht për shkak të mungesës së planifikimit hapësinor dhe pamundësisë së zbatimit të Ligjit mbi Tokat Bujqësore dhe rregulloret që kanë të bëjnë me mbrojtjen e tokës bujqësore dhe pengimin e ndërrimit të destinimit në tokë ndërtimore. Mesatarja e tokës bujqësore për banorë në Kosovë është shumë e vogël 0,15- 0,18 ha, që është më pak se gjysma e mesatares së BE-së. Fragmentimi dhe madhësia e vogël e parcelave bujqësore paraqesin problem të vazhdueshëm për mbështetjen e qëndrueshme të prodhimit bujqësor. Sipas anketës së ekonomive shtëpiake bujqësore të ASK-së të vitit 2013, 49% e fermave të ekonomive shtëpiake të anketuara kanë më pak se 1 ha.

Kosova, ka bërë edhe klasifikimin kadastral të tokës, i bazuar në kushtet natyrore dhe ekonomike të prodhimit të kulturave, i cili përdoret për të përcaktuar të ardhurat kadastrale. Prandaj, bazuar në Ligjin

për Tokën Bujqësore nr. 02/L-26 neni 10 paragrafi 10.1 është përgatitur klasifikimi i ri i përshtatshmërisë së tokës bujqësore.

Strategjia për Konsolidimin e Tokës 2010-2020 dhe Plani i Veprimit 2010-2020 për zbatimin e Strategjisë është miratuar nga Qeveria e Republikës së Kosovës me nr. 09/21 dt. 26 qershor 2011. Qëllimi i Strategjisë për Konsolidimin e Tokës 2010-2020, është të krijoj një vizion afatgjatë për zbatim të rregullimit të tokës në Kosovë. Qeveria e Kosovës ka vendosur që reforma e tokës bujqësore duke përfshirë shfrytëzimin, planifikimin e përdorimit dhe rregullimi i tokës të jene një nga politikat prioritare për MBPZHR. Aktivitetet për konsolidimin e tokës, tashmë janë përkrahur edhe PBZHR 2007-2013. Sipas vlerësimit afatmesëm të MBPZHR 2007-2013, masa për konsolidimin e tokave bujqësore ka pasur efekt për reduktimin e dukshëm të ngastrave dhe deri më tani janë konsoliduar rreth 14.000 ha. Konsolidimi do të vazhdoj edhe në Komunën e Rahovecit. MBPZHR ka ndarë 500,000.00 EUR për konsolidimin e tokës bujqësore.

Pagesat direkte

Bazuar në Ligjin nr. 03/L-098 për Bujqësi dhe Zhvillim Rural, i amendamentuar me Ligjin nr. 04/L-090 për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit nr. 03/L-098 për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural si dhe Programin për Bujqësi dhe Zhvillim Rural (PBZHR) 2014-2020, MBPZHR për çdo vit përgatitë Programin për pagesat Direkte. Për zbatimin e Programit për Pagesat Direkte, MBPZHR për çdo vit nxjerrë Udhëzim Administrativ për pagesa direkte.

Qëllimi i pagesave direkte ka qenë rritja e prodhimit të bujqësore, rritjen e konkurrencës në treg karshi prodhimeve bujqësore të importuara nga jashtë. Gjithashtu, pagesat direkte krijojnë një lidhje ndërmjet fermerëve gra dhe burra dhe administratës, me qëllim të nxitjes së fermerëve që të zhvillojnë bizneset në bujqësi.

Buxheti i MBPZHR për Pagesa Direkte për vitin 2017 ishte 25,000,000.00 EUR.

Bujqësia organike

Bazuar në Rregulloret e BE-së (KE) nr. 834/2007 të datës 28 qershor 2007 dhe Rregullores (KE) nr. 889/2008, si dhe ndryshimeve të dala nga rregulloret, është bërë ndryshim plotësimi i Ligjit për Bujqësi Organike nr. 02/L-122.

Ligji për Bujqësinë Organike nr. 04/L-085 aplikohet për prodhimet organike: prodhimet bujqësore me origjinë bimore të pa përpunuara, kafshët si dhe prodhimet blegtorale të papërpunuara, të prodhuara në pajtim me parimet e prodhimit të organike dhe rregullat specifike të inspektimit të tyre.

Prodhimtaria Organike në Kosovë është ende në fazë të hershme të zhvillimit si në prodhim ashtu edhe në konsum, ndërsa sa i përket mundësisë së zhvillimit të këtij sektori, Kosova ka kushte natyrore mjaftë të përshtatshme për zhvillimin e bujqësisë organike. MBPZHR, ka krijuar bazën e të dhënave për prodhuesit organikë në Kosovë si dhe është krijuar edhe një listë e fermerëve potencial ku janë të interesuar që një pjesë të prodhimit të tyre të kalojnë në prodhime organike.

Sipërfaqet e kultivuara me bimë medicinale dhe aromatike llogaritet të jenë diku 160 ha (16 lloje të bimëve medicinale dhe aromatike prej këtyre sip. 70 ha janë të kultivuara me kamomil). Kurse sa i përket grumbullimit të bimëve medicinale dhe frutave të egra nga trupa certifikuese janë të certifikuara 4 zona në Kosovë ku bëhet grumbullimi i bimëve medicinale, frutave të malit si dhe kërpudhave.

Në Kosovë në mungesë të trupës certifikuese dhe inspektuese vendore çertifikimi i prodhimeve organike/bimëve mjekësore dhe aromatike si dhe zonat ku bëhet grumbullimi i frutave të malit bëhet nga trupa certifikuese ndërkombëtare "Albinspekt" nga Shqipëria dhe "Q-check P.C" nga Greqia. Këto dy organizata janë të akredituara nga Komisioni Evropian më Rregulloren Nr-139-X.

Në kuadër të Departamentit për Politika Bujqësore dhe Tregje ekziston Njësia për Bujqësi Organike e cila është themeluar në bazë të Udhëzimit Administrativ nr. 01/2010. MBPZHR, bazuar në UA nr. 10/2013, dt. 22.07.2013 ka themeluar Komisionin për Bujqësi Organike me detyrat, përgjegjësitë dhe përbërjen e komisionit për bujqësi organike. Për vitin 2017, MBPZHR përmes pagesave direkte ka ndarë 300 EUR /ha për sipërfaqet e certifikuara për kultivimin e bimëve mjekësore dhe aromatike; për kulturat bimore (perime dhe drithëra) 600 euro/ha, kurse për pemë 700 EUR për hektarë sipërfaqe të certifikuara. Për vitin 2017, janë ndarë 100,000.00 EUR.

Rrjeti i të Dhënave të Kontabilitetit të Fermave (RrDhKF)

Rrjeti i të Dhënave të Kontabilitetit të Fermave Bujqësore (RrDhKF) është një instrument që shërben për vlerësimin e të ardhurave të ekonomive bujqësore dhe ndikimin e Politikave të Përbashkëta Bujqësore në BE dhe në vendin tonë. Në vitin 2004, në MBPZHR u themelua RrDhKF si pilot projekt në fazë testuese që përfshinte 50 ferma. RrDhKF (FADN) është duke u rritur gradualisht, Ndërsa, nga viti 2015 e tutje mostra e FADN-së është zgjeruar në 1,250 fermer, që njëherit përbën mostrën më të madhe të FADN-së të gjeneruar në Kosovë. Kjo mostër është mjaft reprezentative dhe përbën afër 2 përqind të fermave të targetuara. Metodologjia që zhvillohet në Kosovë është në harmoni me Rregulloren e Këshillit (EC) No.1217/2009. Në mostrën prej 1,250 fermave, mbi të cilat janë grumbulluar të dhënat e FADN-së, 3%, apo 36 ferma, janë në pronësi të grave.

Kriteret janë përcaktuar në harmoni me metodologjinë standarde të RrDhKF. Departamenti i Analizave Ekonomike dhe Statistikave Bujqësore, bën mbledhjen dhe analizën e të dhënave ekonomiko statistikore.

Vreshtaria

Verërat janë një nga produktet për të cilat është diskutuar intenzivisht gjatë negociimit të MSA-së për shkak të rëndësisë që posedojnë në tregun e Kosovës dhe potencialit që ka kjo nënfushë për eksport në vendet e BE-së.

Sipas Ligjit nr. 02/L-08 për Verëra i amendamentuar me Ligjin nr. 04/L-019 për plotësim-ndryshimin e Ligjit nr. 02/L-08, Kosova është përcaktuar si një njësi territoriale vreshtare e ndarë në dy regjione vreshtare: Regjioni i Kosovës dhe Regjioni i Dukagjinit. Ligji është pjesërisht i përafuar me Rregulloret e Komisionit (KE) Nr 436/2009 26 maj 2009 që përcakton rregulla të hollësishme për zbatimin e Rregullores së Këshillit (KE) nr. 479/2008, Rregulloren e Këshillit (KE) nr. 479/2008 e datës 29 prill 2008 mbi organizimin e përbashkët të tregut në verë; Rregulloren e Komisionit (KE) nr. 555/2008 e datës 27 qershor 2008 që përcakton rregullat e hollësishme për zbatimin e Rregullores së Këshillit (KE) nr. 479/2008 mbi organizimin e përbashkët të tregut në verë, Rregulloren e Komisionit (KE) Nr 606/2009 e datës 10 korrik 2009 që përcakton rregulla të detajuara për zbatimin e Rregullores së Këshillit (KE) nr. 479/2008; Rregulloren e Komisionit (KE) nr. 607/2009 e datës 14 korrik 2009 që përcakton rregulla të detajuara specifike për zbatimin e Rregullores së Këshillit (KE) nr. 479/2008; Rregulloren e Këshillit (KE) nr. 491/2009 e 25 maj 2009 për ndryshimin e Rregullores (KE) nr. 1234/2007 për krijimin e një organizate të përbashkët të tregjeve bujqësore dhe mbi dispozita të veçanta për produkte të caktuara bujqësore (Rregullorja për tregun e përbashkët CMO) dhe Rregulloren e Komisionit dhe Këshillit Evropian (BE) nr. 1308/2013 për themelimin e organizatës së përbashkët të tregjeve për produktet bujqësore e cila shfuqizon Rregulloret e Këshillit nr. 922/72; nr. 234/79; nr. 1037/2001; nr. 1234/2007.

Për zbatimin e Ligjit për verërat janë nxjerrë 10 Udhëzimeve Administrative të cilat e rregullojnë regjistrat e ndërmarrjeve prodhuese të rrushit dhe prodhimeve tjera, përcaktimin e territorit vreshtar, kriterëve për importin, eksportin dhe tregtinë e brendshme të verës etj. Republika e Kosovës aktualisht sipas regjistratit të vreshtave ka 3,191 hektar me vreshta. Sipërfaqet e vreshtave janë të shtrira në tetë zona vreshtare, ku vetëm zona vreshtare e Rahovecit dhe Suharekës përbëjnë 90% të sipërfaqeve më vreshta në të gjithë territorin vreshtar të Republikës së Kosovës.

MBPZHR ka krijuar sistemin kadastral të vreshtarisë që mundëson identifikimin e parcelave të bujqve dhe mbledhjen e të dhënave të tjera të rëndësishme për këtë sektor. Dhe sistemin për menaxhimin e cilësisë së verës. Sistemi integron të gjitha të dhënat në një bazë të vetme të dhënave në "Postgre SQL" që mundëson paraqitjen e të dhënave tekstuale dhe grafike të përcjella me formularët, raportet dhe statistikën e tjera. Sistemi i Kadastrës së vreshtave dhe kontrollit të kualitetit të verës është një sistem nacional i cili funksionon në bazë të Ligjit nr. 04/L-019 për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit nr. 02/L-8 për Verëtar. Ndërsa, Sistemi për Menaxhimin e cilësisë së verës ka krijuar lehtësira në procedura, transparencë maksimale dhe gjurmueshmëri të kontrollit duke filluar nga kërkesa e deri në certifikim të verës. Secilës kompani u është krijuar shfrytëzuesi (useri) për futjen e të dhënave nga deklarimi përfundimtar për vjeljen e rrushit, Gjithashtu janë digjitalizuar të gjitha procedurat në kontrollin e kualitetit të verës.

Në regjistrin e vreshtave janë regjistruar edhe 50 hektar ha. sipërfaqe të reja me vreshta. Janë vendosur tre (3) stacione Agrometeorologjike për përcjelljen e të dhënave për sëmundjet dhe dëmtuesit në hardhi të rrushit (dy në Rahovec dhe një në Suharekë. Departamenti për Vreshtari dhe Verëtar është duke shfrytëzuar platformën programore "Vine sense" për monitorimin e të dhënave në këto tri stacionet agrometeorologjike.

Gjatë muajit tetor 2017, është bërë certifikimi i verërave. Në vlerësim zyrtar kanë marrë pjesë 103 tipe të verërave, nga të cilat 38 janë vlerësuar kulminante, 56 tipe të verërave janë vlerësuar cilësore, 6 tipe të verërave janë vlerësuar verëra me prejardhje të mbrojtur gjeografike dhe 3 tipe të verës për tryezë.

Për konservimin e varieteteve klonale, në muajin qershor të vitit 2017, më mbështetje nga "Kos Agri" - projekt Italian është krijuar sera me madhësi 200 m² dhe vreshti me sipërfaqe 0.20 ha për seleksionimin e varieteteve klonale. Gjatë vitit 2017 nga projekt Italian është mbështetur laborator i enologjisë me pajisje dhe trajnim të stafit për përdorimin e pajisjeve.

Përgjegjës për sektorin e vreshtarisë dhe verëtarisë, analizat fiziko-kimike dhe organoleptike, është Departamenti për Vreshtari dhe Verëtar, në kuadër të të cilit funksionon edhe Laboratori i Enologjisë, i akredituar me standardet e ISO/IEC 17025 si laborator testues për verëra.

Zhvillimi rural

Me qëllim të përafrimit të politikave vendore rurale më Politikën e Përbashkëta të Bujqësisë të BE-së në vitin 2009 është miratuar Ligji nr. 03/L-098 për Bujqësi dhe Zhvillim Rural, i cili më pas është amendamentuar me Ligjin nr. 04/L-090 për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit nr. 03/L-098 për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural. Ligji është pjesërisht i përafruar me Rregulloren e Këshillit (KE) nr. 73/2009 19 janar 2009. Si rezultat i hartimit të PBZHR 2014-2020, është paraqitur nevoja për hartimin e një Ligji të ri për Bujqësi dhe Zhvillim Rural. Në kuadër të këtij procesi është hartuar dhe miratuar Koncept Dokumenti si dhe është përgatitur Draft Ligji, i cili merr për bazë 12 rregullore të BE-së: Rregulloren (EU) Nr 1305/2013, Rregulloren (EU) Nr 1307/2013, Rregulloren (EU) Nr 1306/2013, Rregulloren (EU) Nr 1308/2013, Rregulloren (EU) Nr 231/2014, Rregulloren zbatuese të Komisionit (EU) Nr 447/2014, Direktivën 2001/18/EC, Rregulloren e Këshillit (EC) Nr 21/2004, Rregulloren (EU) Nr 1144/2014, Rregulloren e Këshillit (EC) Nr 834/2007, Rregulloren (EU) Nr 1151/2012, Rregulloren e këshillit (EC) nr. 1217/2009.

Për zbatimin e Ligjit dhe Programit për Bujqësi dhe Zhvillim Rural, MBPZHR për çdo vit nxjerrë UA për kriteret e mbështetjes së strategjive zhvillimore lokale-qasja LEADER, UA për masat dhe kriteret e përkrahjes në bujqësi dhe zhvillim rural, dhe UA për pagesat direkte në bujqësi.

Në funksion të zhvillimit afatgjatë të sektorit të bujqësisë dhe zhvillimit rural, është hartuar Programi për Bujqësi dhe Zhvillim Rural 2014-2020, me të cilin janë paraparë masat për bujqësi dhe zhvillim rural. Këto masa janë hartuar sipas rregullave dhe procedurave të IPARD-it dhe PPB lidhur me shkallën e përkrahjes, pranueshmërisë së investimeve dhe shpenzimeve, kriteret e selektimit, procedurat e informimit/shpalljeve publike, aplikimit si dhe procedurat e ankesave. Objektivat e Programit për Bujqësi dhe Zhvillim Rural

(PBZHR) 2014-2020, përfshinë rritjen e aftësisë konkurruese të sektorit agro-ushqimor; përmirësimin e cilësisë së jetës së banorëve gra dhe burra në zonat rurale nëpërmjet diversifikimit të aktiviteteve në ferma dhe jashtë fermave; mbrojtjen e mjedisit dhe e resurseve natyrore, nëpërmjet investimeve në ujë, trajtim të mbetjeve, si dhe në energji të ripërtëritshme.

Autoriteti Menaxhues është përgjegjës për programimin, monitorimin, vlerësimin, raportimin, menaxhimin financiar, informimin si dhe për koordinimin e përgjithshëm të programit. Gjithashtu është themeluar edhe Komiteti Monitorues i cili është përgjegjës për monitorimin e zbatimit të Programit për Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural.

Me përkrahjen e fondeve të BE-së nëpërmjet Projektit Strategjitë e Zhvillimit Lokal (SZhL) deri më tani janë themeluar 30 Grupe Lokale të Veprimt (GLV) me partneritet publik-privat të cilat gjenden në drejtoritë komunale për bujqësi. GLV-të kanë nga 25-30 anëtarë (nga fusha të ndryshme: përfaqësues komunal, OJQ lokale, fermerë, biznese, ekspertë vullnetarë nga fusha të ndryshme). Buxheti i MBPZHR për grante rurale (projekte) është 21,277,022.00 EUR.

Përgjegjës për politika rurale është Departamenti i Zhvillimit të Politikave Rurale/ Autoriteti Menaxhues, i cili harton monitoron dhe vlerëson e programit vjetor dhe afat-gjatë të zhvillimit rural, si dhe përcjell ndryshimin/plotësimin në përputhje me Shtyllën II të PPB të BE-së. Në kuadër të Zhvillimi i mëtejme institucional për përafrimin me BE-në, Autoriteti Menaxhues (AM) është duke punuar në Manualin operacional për AM, Manualeve për procedurat e Programimit, Publicitetit, Monitorimit dhe Raportimit, Vlerësimin, Manualit për procedurat e zbatimit të masës për Asistencë Teknike/501, Finalizimi Memorandumit të mirëkuptimit në mes të AM dhe AZHB-së.

Agjencia për Zhvillimin e Bujqësisë (AZhB)

Agjencia për Zhvillimin e Bujqësisë (AZhB) është themeluar me Ligjin nr. 04/L-090 për Ndryshim Plotësimin e Ligjit me nr. 03/L-98 për Bujqësi dhe Zhvillim Rural. Ndërsa në bazë të Rregullores nr. 01/2012 për detyrat, përgjegjësitë, kompetencat dhe strukturën organizative të AZHB-ës të datës 09.01.2013, Agjencia është përgjegjëse për zbatimin e programeve për mbështetje në bujqësi dhe zhvillim rural.

Për zbatimin e masave dhe programit për mbështetje përmes subvencioneve dhe granteve rurale, AZHB do të vazhdojë me avancimin dhe mirëmbajtje të platformës softuerike duke u bazuar në Rregulloren e BE-së 1306/2013 për Pagesa Direkte dhe Rregulloren e BE-së nr. 1303/2013 për Grantet Rurale. Gjithashtu në AZHB vazhdon regjistrimi i fermerëve në Regjistrin Elektronik të Fermerëve, ku regjistrohen të gjitha të dhënat personale, koordinatat e fermës, të dhënat për tokën në shfrytëzim, të dhënat për kafshë, të dhënat për mekanizëm si dhe vendi dhe data e regjistrimit.

Në regjistrin e fermerëve, deri më tani janë regjistruar 55,147 fermerë. Regjistri i fermerëve është i ndërlidhur me web aplikacionin e menaxhimit të pagesave direkte si dhe ndërlidhja e plote me sLPIS, ndërlidhja është funksionale pasi që pa funksionimin e Regjistrin Elektronik të Fermerëve nuk mund të funksionojë Regjistri për Menaxhimin e Pagesave Direkte dhe sLPIS-i.

Në AZhB janë të punësuar 68 punëtorë, prej tyre 77.10%, janë më përgatitje superiore, ndërsa 22.90% me profile tjera.

Sistemi i Thjeshtëzuar i Identifikimit të Parcelave të Tokës (SThIPT)

Sa i përket Sistemit të thjeshtëzuar të Identifikimit të Parcelave të Tokës (SThIPT) ekziston edhe programi për identifikimin e parcelave të tokës. Programi mundëson digjitalizimin e të gjitha parcelave të kulturave bujqësore që subvencionohen nga AZHB-ja për sipërfaqe. SThIPT është i lidhur përmes gjeoportalit edhe me kadastrën e tokës, ku përmes gjeoportalit shfrytëzohen të dhënat e parcelave, ndërsa sLPIS-Mobile është modul i cili përdoret nga Inspektorët për kontroll në teren. Përmes këtij moduli inspektorët shohin të

gjitha parcelat e digjitalizuara që kanë aplikuar për subvencione. Gjithashtu ky modul lidhet edhe më GPS. Përmes sistemit të SThIPT bëhet aplikimi për të gjitha kulturat bujqësore për sipërfaqe.

Për me tepër Agjencia për Zhvillimin e Bujqësisë disponon edhe me Programin për Menaxhimin e Granteve, i cili përmban pesë module: Moduli për Aplikim për Grante, Kërkesës për Pagese në të cilin bëhet aplikimi për grante sipas masave dhe nën-masave dhe plotësimi i kërkesës për pagesë, Moduli për Menaxhimin e Granteve me të cilin bëhet kontrolli administrativ i aplikacioneve dhe poentimi sipas kriterëve të UA, Moduli i Autorizimit të Pagesave, ku bëhet kalkulimi i pagesave dhe përpilimi i vendimeve për pagesë; Moduli i Kontrollit në Teren me të cilin bëhet pranimi i lëndëve për kontroll në teren caktimi i inspektorëve për kontroll në teren.

Përveç këtyre programeve, ekziston edhe Softueri për Indikator i cili është i lidhur me Grant Menaxhmentin në të cilin regjistrohen indikatorët matës të projekteve gjatë kohës së aplikimit si dhe azhurnimi gjatë miratimit dhe autorizimit të pagesave.

Web aplikacioni për menaxhimin e pagesave direkte është funksional, ku përmes këtij aplikacioni bëhet aplikimi për të gjitha pagesat direkte. Aplikacioni është i ndërlidhur edhe SThIPT, ku pas digjitalizimit të parcelave bëhet aplikimi përmes këtij web-aplikacioni. Me këtë web aplikacion bëhet komplet menaxhimi i pagesave direkte. Përveç këtyre programeve ekziston edhe Softueri për Indikator i cili është i lidhur me Grant Menaxhmentin në të cilin regjistrohen indikatorët matës të projekteve gjatë kohës së aplikimit si dhe azhurnimi gjatë miratimit dhe autorizimit të pagesave.

Shërbimet këshillimore

Shërbimet këshilluese teknike në Kosovë janë të rregulluara me Ligjin nr. 04/L--074, për Shërbime Këshilluese për Bujqësi dhe Zhvillim Rural i përafuar pjesërisht me Rregullores së Këshillit (KE) nr. 73/2009, dt 19 janar 2009 që përcakton rregullat e përbashkëta për skemat mbështetëse direkte për fermer sipas politikave të përbashkëta bujqësore dhe krijimin e skemave mbështetëse të caktuara për fermerë, që ndryshon Rregulloret (KE) nr. 1290/2005, (KE) nr. 247/2006, (KE) nr. 378/2007 dhe shfuqizon Rregulloren (KE) nr. 1782/2003.

Për ofrimin e shërbimeve këshilluese kombëtare në mënyrë të drejtë dhe sa më funksionale në tërë territorin e Kosovës, si dhe për zbatimin e politikave zhvillimore, MBPZHR ka miratuar Strategjinë e Shërbimeve Këshilluese për Bujqësi dhe Zhvillim Rural 2015/2020, nr. 02/87, datë 23.09.2015. Për zbatimin e Ligjit, MBPZHR-DSHK&T ka nxjerrë të gjitha Udhëzimet Administrative. Bazuar në këtë strategji, shërbimet këshillimore për bujqësi dhe zhvillim rural ofrohen nga dy burime kryesore: këshilltarët nga sektori publik (MBPZHR dhe komunat); dhe OJQ-të, këshilltarët vendorë dhe ndërkombëtar, kooperativat, furnizuesit e inputeve, veterinarët dhe shoqatat e fermerëve.

Departamenti i Shërbimeve Këshilluese dhe Teknike, si bartës i shërbimeve këshillimore në bashkëpunim me departamentet e tjera të MBPZHR harton informata për ngjarjet/materialet dhe mbështet bujqit në procesin e parashtrimit të kërkesave. Departamenti është i përbërë nga tri divizione: Divizioni i Shërbimeve Këshilluese Teknike, Divizioni i Shërbimeve Fushore të Ekstensionit dhe Divizioni për Monitorim, Koordinim, Informim dhe TI. Shërbimet këshilluese, janë të rregulluara me të gjitha aktet nënligjore të cilat janë aprovuara.

Qeveria e Kosovës është duke mbështetur këtë sektor që nga viti 2009, përmes projektit “Zhvillimi i zonave rurale përmes avancimit të shërbimeve këshilluese “. MBPZHR është duke e mbështetur projektin për shërbimet këshillimore në shumë prej 200,000.00 EUR.

Për ofrimin e shërbimeve këshillimore, MBPZHR ka licencuar katër kompani këshilluese: Kompania këshilluese IADK në Vushtri, me datën 03.03.2017; Kompania këshilluese “Konsulting Injenering” në

Prishtinë me datën 18.03.2017; Kompania këshilluese "IKC" Ferizaj me 20.04.2017, dhe Kompania këshilluese "ESG" Prishtinë me datën 12.05.2017.

MBPZHR ofron shërbime këshillimore të ndryshme përmes 34 Qendrave Këshilluese Informativë Komunale (QKIK).

Mbështetja e donatorëve

Asistenca e BE-së

Në kuadër të marrëveshjes financiare IPA 2015 të sektorit 'Bujqësi dhe Zhvillim Rural' është paraparë mbështetje me projektin: 'Skema e Granteve 2015: Bujqësia dhe Zhvillimi Rural' që ka për qëllim përmirësimin e kushteve, përmbushjen e standardeve të sigurisë ushqimore në nivel të njëjtë me atë të BE-së; ndihmonë në rritjen e konkurrencës dhe përmirësimin e jetesës në zonat rurale. Projekti do të ketë vlerën 8.8 milion euro dhe planifikohet të fillojë zbatimin gjatë vitit 2017-2018.

Në kuadër të marrëveshjes financiare IPA 2015 të sektorit 'Bujqësi dhe Zhvillim Rural' është paraparë projekti i asistencës teknike 'Ndërtimi i Kapaciteteve për Kosovën në raport me Tregun e Përbashkët (CMO) dhe Statistikave Bujqësore' që ka për qëllim rritjen dhe përforcimin e efikasitetit të kapaciteteve posaçërisht në ngritjen e standardet e cilësisë / tregut dhe organizimin e kontrollit për të harmonizuar gradualisht me standardet e BE-së, organizatat e prodhuesve dhe grupet e prodhuesve, bujqësia organike dhe harmonizimi i legjislacionit të Kosovës me legjislacionin e BE-së për bujqësinë, bagëtinë, farërat dhe materialin bimor. Gjithashtu do të ndihmojë në ngritje të kapaciteteve për statistika. Projekti do të ketë vlerën 1 milion euro dhe planifikohet të fillojë zbatimin gjatë vitit 2017-2018.

Në kuadër të marrëveshjes financiare IPA 2015 të sektorit 'Bujqësi dhe Zhvillim Rural' gjithashtu është paraparë projekti i asistencës teknike 'Mbështetje të sistemit të ujitjes dhe parandalimin e përmytjet për të përmirësuar të burimeve natyrore të Kosovës' që ka për qëllim të ndihmojë në sektorin e irrigimit. Projekt do të ketë vlerën 1 milion euro dhe planifikohet të fillojë zbatim gjatë vitit 2017-2018.

Asistenca bilaterale

Banka Botërore do të vazhdojë mbështetjen për këtë sektor në shumë prej 20.80 milion EURO. Do të mbështesë promovimin e aftësisë konkurruese dhe rritjes në nënsektorët e blegtorisë dhe hortikulturës gjatë dekadës së ardhshme nëpërmjet zbatimit të masave të përzgjedhura nga strategjia bujqësore, gjithashtu do të bëhet plani master për irrigim, dhe do të ndihmojë në ngritjen e kapaciteteve në MBPZHR.

USAID në 2015 ka lancuar projektin Rritja Bujqësore e Kosovës dhe Mundësitë Rurale (AGRO) aktiviteti është një iniciativë pesëvjeçare (2015-2020) me shumë prej 12 milion \$ që synon të përmirësojë qëndrueshmërinë dhe konkurrencën për tregjet e brendshme dhe për eksport për agrobizneseve të bazuar në Kosovë.

Në vitet e ardhshme qeveria gjermane përmes Ministrisë Federale për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik (BMZ) do të komisionojë Agjencinë Gjermane për Bashkëpunim Ndërkombëtar - GIZ për të zbatuar një projekt të ri gjatë viteve 2018-2020 të quajtur 'Krijimi i Punësimit përmes Promovimit të Eksportit' (CETEP). Projektë pritet të fillojë nga janari 2018.

Sektori i bujqësisë dhe zhvillimit rural është përkrahur dhe nga donatorë tjerë, si: Agjencia Austriake për Zhvillim (ADA) përmes projekteve:

- Projekti SUSI - Suharekë (2017-2020) me qëllim të që ndodhet në Suhareke mbështet fermerët e vegjël përmes skemës së granteve (fermerët të cilët nuk kanë qasje në grantet kombëtare.). Projekti është në zbatim dhe ka vlerën 400.000 EURO.
- Projekti i ri "Zhvillimi rural në komunën e Prishtinës, Kamenicës dhe NovoBrdo"(2016-2019) ka për qëllim në ngritjen e kapaciteteve, duke ndihmuar fermerët përmes granteve dhe këshillave.

Projekti është në zbatim dhe ka vlerën prej 3.3 milion ku Komuna e Prishtinës do të bashkë-financon me 1.5 milionë euro për tre vitet e ardhshme (2016 -2019)

- Projekti 'InTerDev - Integrated Territorial Development II' që ka për qëllim uljen e papunësisë, zhvillimin rural nëpërmjet zhvillimit të aktiviteteve ekonomike të bizneseve mikro dhe të vogla. Projekti është zbatim në dhe ka vlerën 1.9 milion EURO.

Objektivat prioritarë afatmesme:

- Hartimi i Programit për Pagesa Direkte dhe grantet rurale më tepër se 50 milion Euro;
- Përkrahja e vazhdueshme financiare në sektorin e bujqësisë, me synim rritjen e të hyrave nga fermat, prodhimin e qëndrueshëm të ushqimit cilësor, si dhe rritjen e konkurrueshmërisë.

3.13. Kapitulli 12 i acquis-së: Politikat e sigurisë së ushqimit, veterinarisë dhe ato të fitosanitarisë

Qasja e integruar e BE-së në sigurinë e ushqimit ka për qëllim sigurimin e një niveli të lartë të sigurisë së ushqimit, shëndetit të kafshëve, mirëqenies së kafshëve dhe shëndetit të bimëve brenda Bashkimit Evropian nëpërmjet masave koherente fermë-deri në-tryezë dhe monitorimit të duhur, duke siguruar funksionimin efektiv të tregut të brendshëm.

Kapitulli i 12-të mbulon rregullat e detajuara në fushën e sigurisë së ushqimit. Politikat e përgjithshme të gjërave ushqimore vendosin rregullat e higjienës për prodhimin e ushqimit. Për më tepër, acquis ofron rregulla të detajuara në fushën e veterinarisë, të cilat janë kyçe për mbrojtjen e shëndetit të kafshëve, mirëqenien e kafshëve dhe sigurinë e ushqimit me origjinë shtazore në tregun e brendshëm. Në fushën e fitosanitarisë, rregullat e BE-së mbulojnë çështje si cilësia e farës, materiali për mbrojtjen e bimëve, organizmat e dëmshëm dhe ushqyeshmëria e kafshëve.

Kërkesat e MSA-së

Detyrimi për të përafuar legjislacionin e Kosovës në Kapitullin 12 me atë të Bashkimit Evropian buron nga nenet 74 dhe 102 të MSA-së. Neni 102 i MSA-së parasheh këtë bashkëpunim i cili duhet të zhvillohet në mes të Palëve në të gjitha fushat prioritarë që lidhen me acquis e BE-së në fushën e bujqësisë, si dhe në skemat e cilësisë për produktet bujqësore dhe produkteve ushqimore, sigurinë ushqimore, fushën veterinarë dhe fitosanitare. Bashkëpunimi veçanërisht do të synojë modernizimin dhe ristrukturimin e bujqësisë dhe sektorit agro-industrial në Kosovë, në veçanti për të arritur kushtet sanitare të BE-së, për të përmirësuar menaxhimin e ujit dhe të zhvillimit rural, si dhe për të zhvilluar aspektet e lidhura të sektorit të pylltarisë në Kosovë dhe mbështetjen e përafritit gradual të legjislacionit dhe praktikave të Kosovës me acquis të BE.

Përveç detyrimeve nga MSA-ja, Kosova gjithashtu duhet të përmbushë kërkesat që dalin nga Raporti i Progresit 2016 dhe nga takimi i Nën-Komitetit për Bujqësi dhe Peshkatari, të mbajtur në muajin mars 2017. Këto dokumente vënë në pah disa nga fushat kryesore të Kosovës për përmirësim, siç janë transferimi i inspektorëve komunalë në AUV, ndërtimi i një fabrike për përpunimin e nënprodukteve shtazore dhe masat përcjellëse; lufta kundër tregtisë ilegale me kafshë, sidomos me Serbinë, dhe përmirësimi i mëtejshëm i bazës së të dhënave për identifikimin, regjistrimin dhe lëvizjen e kafshëve; harmonizimi i certifikatave shëndetësore veterinarë me shtetin e Serbisë dhe Bosnjës e Hercegovinës; mbingritja e ndërmarrjeve ushqimore dhe zhvillimi i strategjisë për mbingritjen e tyre; miratimi i pakos ligjore; zbatimi më sistematik dhe zbatimi i legjislacionit ekzistues; hartimi i planit shumëvjeçar të kontrollit për sëmundjet e kafshëve; zgjerimi i fushës së akreditimit të laboratorit të AUV.

Gjendja aktuale

Korniza institucionale

Sa u përket institucioneve përgjegjëse në fushën e sigurisë ushqimore, Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural është përgjegjëse për hartimin e legjislacionit kombëtar në përputhje me acquis të BE-së, të përcaktuar në Rregulloren nr. 02/2011 për Fushat e Përgjegjësisë Administrative të Zyrës së Kryeministrit dhe Ministrive-Shtojca-14, pika i (krijon politikën dhe zbaton e ligjet për zhvillimin e sektorit të bujqësisë, blegtorisë, prodhimit dhe mbrojtjes së bimëve, zhvillimit rural dhe vendosjen e standardeve të cilave duhet të zbatohen) dhe pika viii (në bashkëpunim me Ministrinë e Shëndetësisë dhe Ministrinë e Mjedisit dhe të Planifikimit Hapësinor mbikëqyrë kontrollin e cilësisë së ushqimeve dhe të lëndëve të para bujqësore me qëllim të mbrojtjes së konsumatorëve).

Agjencia e Ushqimit dhe Veterinarisë (AUV) është institucioni përgjegjës për zbatimin e legjislacionit në fushën e sigurisë ushqimore dhe shëndetit të kafshëve, si dhe për kontrollet fitosanitare. AUV është themeluar në bazë të Ligjit nr. 21/2004 mbi Veterinarinë dhe është zgjeruar me Ligjin nr. 03/L-016 për Ushqimin.

Korniza legjislative dhe ajo e politikave

Korniza legjislative dhe e politikave në fushën e sigurisë ushqimore

AUV, si akter kryesor në fushën e sigurisë së ushqimit, zbaton një pjesë të rëndësishme të acquis së BE-së nga Pakoja Higjienike.

Në fushën e sigurisë së ushqimit, është miratuar legjislacioni në vijim:

- Ligji nr. 03/L-016 për Ushqimin, i cili rregullon parimet e përgjithshme dhe kërkesat për higjienën e ushqimit dhe ushqimin e sigurt për njerëz si dhe ushqimin për kafshë, obligimet e subjekteve që ofrojnë me ushqim për njerëz dhe me ushqim për kafshë. Ky ligj adreson edhe çështjen e higjienës dhe ushqimit të sigurte për njerëz dhe ushqimit për kafshë, kërkesat e përgjithshme që kanë të bëjnë me deklarinimin ose emërtimin e ushqimit për njerëz dhe ushqimit për kafshë, kushtet e përgjithshme për vendosjen në treg të ushqimit për njerëz dhe ushqimit për kafshë, si dhe të ushqimit i cili përmban organizma të modifikuar gjenetiki ose përbëhen nga to. Për më tepër adreson sistemin e kontrollit zyrtar të ushqimit, laboratorët e autorizuar testues dhe referent, menaxhimin me krizat dhe rastet emergjente, themelimin e Agjencisë së Ushqimit dhe Veterinarisë. Ky ligj zbatohet në të gjitha fazat e prodhimit, përpunimit, deponimit dhe shpërndarjes së ushqimit për njerëz dhe ushqimit për kafshë, përveç prodhimitarisë primare, përgatitjes, veprimit dhe deponimit të ushqimit në ekonominë familjare të cilët nuk janë të destinuar për shitje në treg. Ligji është i përafshuar pjesërisht me Rregulloren nr. 178/2002 të Parlamentit dhe Këshillit Evropian;
- Ligji nr. 04/L-114 për Pasurimin e Miellit, i cili përcakton rregullat që zbatohen për pasurimin e miellit për konsum, me qëllim parandalimin dhe reduktimin e sëmundjeve të cilat shkaktohen nga mungesa e hekurit dhe acidit folik dhe sipas gjendjes nutritive dhe në baza vullnetare edhe me vitaminë A, B12 dhe zink, i cili nuk transponon ndonjë legjislacion të BE-së;
- Rregullorja nr. 10/2011 për Kontrollet Zyrtare të Ndërmarrja për të Siguruar Verifikimin e Përputhshmërisë me Ligjin për Ushqimin dhe Ushqimin për Kafshë dhe Rregullave për Shëndetin dhe Mirëqenien e Kafshëve dhe transponon pjesërisht Rregulloren nr. 882/2004 të Parlamentit dhe Këshillit Evropian;
- Rregullorja nr. 11/2011 për Higjienën e Prodhimeve Ushqimore, e cila transponon pjesërisht Rregulloren nr. 852/2004 të Parlamentit dhe Këshillit Evropian;
- Rregullorja nr. 12/2011 për Përcaktimin e Rregullave Specifike të Higjienës së Ushqimit me Prejardhje Shtazore, e cila transponon pjesërisht Rregulloren nr. 853/2004 të Parlamentit dhe Këshillit Evropian;
- Rregullorja nr. 13/2011 për Përcaktimin e Rregullave Specifike për Organizimin e Kontrolleve Zyrtare të Ushqimit me Prejardhje Shtazore të Dedikuara për Konsum nga Njerëzit, e cila transponon pjesërisht Rregulloren nr. 854/2004 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit;

- Rregullorja nr. 27/2012 për Kriteret Mikrobiologjike të Produkteve Ushqimore, e cila transponon pjesërisht Rregulloren nr. 2073/2005;
- Rregullorja nr. 17/2012 për Caktimin e Lartësisë së Pagesës së Shërbimeve të Agjencisë, e cila transponon pjesërisht Rregulloren nr. 882/2004 të Parlamentit dhe të Këshillit Evropian;
- Rregullorja (MTI) nr. 09/2013 për Etiketimin, Prezantimin dhe Reklamimin e Produkteve Ushqimore, e cila transponon pjesërisht Rregulloren nr. 1169/2011 të Parlamentit dhe të Këshillit Evropian;
- Rregullorja nr. 28/2013 për Aditivët Ushqimorë, e cila transponon pjesërisht Rregulloret e BE-së nr. 1331/2008, nr. 1332/2008; nr. 1333/2008 dhe Rregullorja nr. 1334/2008;
- Rregullorja nr. 43/2013 për Caktimin e Niveleve Maksimale për Kontaminues të Caktuar në Produkte Ushqimore për Njerëz dhe Substanca të Padëshirueshme në Ushqim për Kafshë, e cila transponon pjesërisht Rregulloren nr. 1881/2006 dhe Rregulloren nr. 333/2007 të Komisionit Evropian.

Në drejtim të plotësisimit të mëtejme të kornizës ligjore, janë miratuar gjithashtu edhe tetë (8) akte nën-ligjore që rregullojnë fushën e sigurisë ushqimore.

Në ndërkohë ka filluar ndërtimi i fabrikës për përpunimin e nënprodukteve shtazore dhe është nënshkruar kontrata me kompaninë e përzgjedhur për furnizim me pajisjet e kësaj fabrike.

Plani Vjetor Kombëtar i Kontrolleve dhe Mostrimit përfshin shpeshhtësinë e kontrolleve zyrtare të institucioneve të vendit, kontrollet kufitare, planin kombëtar të monitorimit të mbetjeve dhe kontrollin e sëmundjeve të kafshëve. Këto shpeshhtësi janë bazuar në vlerësimin e rrezikut, të kryera gjatë procesit të kategorizimit, ndërsa mostrimi është planifikuar sipas rregullave të miratuara me Rregulloren nr. 27/2012 mbi Kriteret Mikrobiologjike.

Laboratori

Laboratori i Ushqimit dhe Veterinarisë i AUV ka filluar veprimtarinë në vitin 2007. Në vitin 2008 dhe 2009 respektivisht janë ndërtuar ndërtesat e Laboratorit të Ushqimit dhe Laboratorit të Shëndetit të Kafshëve. Këto janë të ndara në sektorë, si vijon:

- Sektori i Mikrobiologjisë Ushqimore dhe Preparatorisë;
- Sektori i Kimisë Ushqimore dhe Mbetjeve Veterinare;
- Sektori i Analizave të Qumështit;
- Sektori i Serologjisë dhe Diagnostikës Molekulare;
- Sektori i Bakteriologjisë; dhe
- Sektori i Pato-Anatomisë.

Funksionet dhe detyrat e Laboratorit të Ushqimit dhe Veterinarisë (LUV) janë të rregulluara me Ligjin nr. 2004/21 për Veterinarinë (neni 38, 39, 40, 41 dhe 42), ndërsa sipas Udhëzimit Administrativ nr. 21/2007 të datës 14.08.2007 janë përcaktuar: funksioni, kompetencat dhe përgjegjësitë e LUV.

Fushëveprimi i LUV përfshin testimin e parametrave fizik, kimik dhe mikrobiologjik të ushqimit me prejardhje shtazore, mbetjeve në ushqim dhe ushqimit të kafshëve. LUV gjithashtu monitoron dhe diagnostikon sëmundjet e kafshëve, me qëllim të ruajtjes së shëndetit të kafshëve, shëndetit publik dhe sigurisë ushqimore.

LUV është i pajisur me pajisje bashkëkohore dhe mbështetje kompjuterike, ashtu që të mund të testojë produktet me metodat e testimit nga fusha e zbatimit të akreditimit. LUV është akredituar nga Drejtoria e Akreditimit të Kosovës me standardin ISO 17025 me 11 shkurt 2014 dhe është rivlerësuar me 12 dhe 13 shkurt 2015. LUV ka të akredituara 50 metoda për analizimin e ushqimit dhe diagnostifikimin e sëmundjeve të kafshëve.

Momentalisht, në LUV janë të punësuar 32 punonjës. Stafi i LUV është profesional dhe në mënyrë të vazhdueshme ka qenë pjesë e trajnimeve brenda dhe jashtë vendit.

Sa u përket kapaciteteve të Inspektoratit Sanitar të Kosovës, të punësuar në sektor janë: një (1) shef i sektorit, 16 inspektorë sanitarë.

Ministria e Tregtisë dhe Industrisë gjithashtu ka rolin e saj në çështjet e sigurisë së ushqimit në bazë të Ligjit nr. 04/L-121 për Mbrojtjen e Konsumatorit, nga i cili ka rrjedhur Rregullorja (MTI) nr. 09/2013 për Etiketimin, Prezantimin dhe Reklamimin e Produkteve Ushqimore, e cila transponon Rregulloren (BE) nr. 1169/2011.

Korniza legislative dhe e politikave në fushën e veterinarisë

Njëjtë sikurse në fushën e sigurisë ushqimore, edhe në fushën e veterinarisë MBPZhr është përgjegjëse për hartimin e legjislacionit kombëtar në përputhje me acquis të BE-së, përderisa AUV është institucioni përgjegjës për zbatimin e legjislacionit në këtë fushë.

Politikat e veterinarisë në Kosovë janë të rregulluara me tri ligje të cilat janë të miratuara nga Kuvendi i Kosovës, si në vijim:

- Ligji nr. 2004/21 mbi Veterinarinë, i cili rregullon funksionimin e përgjithshëm të sektorit veterinar në Kosovë dhe nuk transponon ndonjë legjislacion të BE-së
- Ligji nr. 02/L-10 për Mirëqenien e Kafshëve, i cili rregullon mbajtjen, kujdesin, strehimin, mbarështimin, transportimin dhe çështjet tjera lidhur me mirëqenien e kafshëve, i cili nuk transponon ndonjë legjislacion të BE-së;
- Ligji nr. 03/L-016 mbi Ushqimin, i cili rregullon parimet e përgjithshme dhe kërkesat që kanë të bëjnë me higjienën e ushqimit dhe ushqimin e sigurt për njerëz si dhe ushqimin për kafshë, obligimet e subjekteve që afarojnë me ushqim për njerëz dhe me ushqim për kafshë sa i përket higjienës dhe ushqimit të sigurt për njerëz dhe ushqimit për kafshë
- Ligji nr. 02/L-111 për Bletari, i cili rregullon mbarështimin e bletëve, masat për parandalimin dhe luftimin e sëmundjeve të bletëve, mbikëqyrjen e objekteve të prodhimit dhe ruajtjes së prodhimeve të bletëve dhe i cili nuk transponon ndonjë legjislacion të BE-së.

Politikat e veterinarisë plotësohen me udhëzime relevante administrative, të cilat transpozojnë pjesërisht legjislacionin përkatës të BE-së dhe kanë për qëllim zbatimin e detyrave të veçanta të përcaktuara në legjislacionin primar, si:

- UA nr. 12/2012 për Identifikimin dhe Regjistrimin e Kafshëve, bazuar në Rregulloren (KE) nr. 1760/2000 të Parlamentit Evropian dhe Këshillit që shfuqizon Rregulloren e Këshillit (KE) nr. 820/97; Rregulloren (KE) nr. 494/98 që përcakton rregullat e detajuara për zbatimin e Rregullores së Këshillit (KE) nr. 820/97; Rregulloren (KE) nr. 911/2004 që zbaton Rregulloren (KE) nr. 1760/2000 të Parlamentit Evropian dhe Këshillit; Rregulloren (KE) nr. 21/2004 që ndryshon Rregulloren (KE) nr. 1782/2003 dhe Direktiva t 92/102/KEE dhe 64/432/KEE; dhe Direktivën 2008/71/KE.

Korniza ligjore në ndërkohë është plotësuar edhe me gjashtë (6) akte nënligjore në fushën e veterinarisë.

Fusha e veterinarisë është gjithashtu e rregulluar me legjislacion sekondar kombëtar, përkatësisht me rregullore si dhe PSO të cilat rregullojnë ndalimin e lëvizjes së lirë dhe marketingut të shpezëve të gjalla në mënyrë që të parandalojnë përhapjen e sëmundjeve ngjitëse, ndalimin e importimit të shpezëve të freskëta, ruajtjen e ushqimit për shpezë nga sëmundjet ngjitëse, importin e produkteve me origjinë shtazore nga BE-ja, thjeshtësimin e procedurave të importit dhe lejimin e importit nga shtetet e BE-së pa leje importi.

Importimi i kafshëve të gjalla

Sa i përket importit të kafshëve të gjalla, me qëllim të luftimit të tregut ilegal të kafshëve të gjalla, në kuadër të IBM-së është themeluar një grup punues. Anëtarët e grupit punues janë përfaqësues të Policisë së Kosovës, Doganave dhe AUV-it. Ky grup punues takohet rregullisht dhe ka miratuar PSO-në mbi konfiskimin e mallrave të kontrabanduara. Institucionet e lartpërmendura kryejnë veprime të përbashkëta të rregullta.

Shëndeti i kafshëve

Përveç me Ligjin nr. 2004/21 për Veterinarinë, sektori i veterinarisë rregullohet edhe me Ligjin nr. 03/L-016 mbi Ushqimin dhe Rregulloret mbi Pakon Higjienike. Sa i përket shëndetit të kafshëve, janë miratuar aktet nënligjore në vijim:

- UA nr. 33/2006 mbi Masat për Kontrollin e Mortajës Klasike të Derrave, bazuar në Rregulloren e Komisionit (KE) nr. 1251/2008 që zbaton Direktivën e Këshillit 2006/88/KE;
- UA nr. 27/2006 mbi Kontrollin, Parandalimin dhe Çrrënjosjen e Sëmundjes „Afta Epizootike“ në Kosovë, bazuar në Direktivën e Këshillit 2003/85/KE që shfuqizon Direktivën 85/511/KEE dhe Vendimet 89/531/KEE dhe 91/665/KEE dhe ndryshimin e Direktivës 92/46/KE 2004/07;
- UA nr. 24/2005 për Luftimin e Sëmundjes Zoonotike të Shpezëve “Gripi i Shpezëve” bazuar në Direktivën e Këshillit 2005/94/KE që shfuqizon Direktivën 92/40/KEE.

Plani i Kontrollit Kombëtar Vjetor hartohet nga AUV dhe qëllimi i tij është mbrojtja e shëndetit publik dhe të kafshëve. Me këtë plan parashihen masat të cilat të ndërmerren në parandalimin e sëmundjeve të kafshëve.

Mirëqenia e kafshëve

Mirëqenia e kafshëve në Kosovë rregullohet me Ligjin nr. 02/L-10 mbi Mirëqenien e Kafshëve, shoqëruar nga legjislacioni sekondar në vijim:

- UA nr. 31-2006 për Transportimin e Kafshëve, bazuar pjesërisht në Rregulloren e Këshillit (KE) nr. 1/2005 dhe që ndryshon Direktiva t 64/432/KEE dhe 93/119/KE dhe Rregulloren (KE) nr. 1255/97;
- UA nr. 24-2006 për Therjen Humane të Kafshëve, bazuar pjesërisht në Direktivën e Këshillit 93/119/KE;
- Rregullorja nr. 12/2014 për Përcaktimin e Standardeve Minimale për Mbrojtjen e Viçave, bazuar pjesërisht në Direktivën e Këshillit 2008/119/KE;
- Rregullorja nr. 17/2014 për Mbrojtjen e Kafshëve të Cilat Mbahen për Qëllime Blegtorale, bazuar pjesërisht në Direktivën e Këshillit 98/58/KE;
- Rregullorja nr. 03/2015 për Përcaktimin e Standardeve Minimale për Mbrojtjen e Derrave, bazuar pjesërisht në Direktivën e Këshillit 2008/120/KE.

Ushqimi për kafshë

Ushqimi për kafshë rregullohet me Ligjin nr. 03/L-016 mbi Ushqimin dhe me Rregulloren nr. 43/2014 për Përcaktimin e Nivelit Maksimal të Kontaminuesve të Caktuar në Produktet Ushqimore dhe Substancat e Padëshiruara në Produktet për Ushqimin e Kafshëve, që transponon pjesërisht Rregulloren (KE) nr. 1881/2006 të Komisionit, siç ndryshohet me Rregulloren e Komisionit (KE) nr. 1126/2007 dhe Rregulloren (KE) nr. 565/2008.

Gjithashtu, ky sektor rregullohet më akte tjera nënligjore kombëtare, si në vijim:

- UA nr. 26/2005 mbi Masat për Monitorimin e Materieve të Caktuara dhe Mbetjeve të tyre në Kafshët e Gjalla dhe në Produktet me Prejardhje Shtazore, i cili është i bazuar pjesërisht në Direktivën e Këshillit 96/23/KE që shfuqizon Direktiva t 85/358/KEE dhe 86/469/KEE dhe Vendimet 89/187/KEE dhe 91/664/KEE, Vendimin e Komisionit 97/747/KE i bazuar në Direktivën e Këshillit 96/23/KE dhe Vendimin e Komisionit 98/179/KE.

Kontrolli veterinar kufitar

Kontrolli kufitar veterinar bazohet në Ligjin nr. 03/L-016 mbi Ushqimin dhe Ligjin nr. 21/2004 për Veterinarinë, si dhe aktet nënligjore:

- UA nr. 18/2005 për Kontrollin Veterinar të Importimit, Kalimit Transit të Produkteve Ushqimore dhe Jo-ushqimore me Origjinë Shtazore, të Kafshëve të Gjalla dhe të Materialit për Mbarështimin e Kafshëve, e cila është transpozon pjesërisht Direktivën 91/496/KEE dhe Direktivën 97/78/KE;
- Rregullorja 18/2012 për Përcaktimin e Kushteve të Shëndetit të Kafshëve, Shëndetit Publik dhe Certifikimin Veterinar për Qumësht dhe Produkte të Qumështit, e cila transpozon pjesërisht Rregulloren e Komisionit (EU) nr. 605/2010.

Inspektimi veterinar në Republikën e Kosovës rregullohet gjithashtu me legjislacion kombëtar që nuk transpozon ndonjë Direktivë të KE, siç është Ligji nr. 2004/33 për Blegtorinë dhe UA-të përcjellëse që rregullojnë çështje si, kriteret për kontrollimin e cilësisë për ushqimin e kafshëve dhe aditivëve, përbërësit e ushqimit për kafshët, përcaktimin e çështjeve mbi ushqimin e përbërë të kafshëve dhe themelimin e komisioneve punuese për ushqimin për kafshë, që ndihmojnë institucionet dhe subjektin e afarizmit me ushqimin për kafshë.

Aktualisht kontrollet kryhen në nëntë (9) pika të kontrollit kufitar, respektivisht në Vërmicë, Han të Elezit, Dheu i Bardhë, Merdare, Stançiq, Jarinje, Kullë, Aeroport dhe Hekurudha.

Në kuadër të luftimit të tregtisë ilegale me kafshë, gjatë periudhës 2019-2022 autoritetet kompetente të Kosovës do të vazhdojnë përpjekjet për përmirësimin e bashkëpunimit me vendet e rajonit, veçanërisht me Serbinë.

Qeverisja lokale

Përveç inspektorëve në nivel të AUV, kontrollet zyrtare kryhen edhe nga inspektorët komunalë sanitarë, bujqësorë dhe veterinarë. Në mënyrë që të ketë qasje të unifikuar dhe të integruar të kontrolleve, është kërkesë edhe e KE që inspektorët komunalë të transferohen në kuadër të Agjencisë.

Drejtoria e cila merret me çështjet veterinarë në kuadër të AUV është Drejtoria e Shëndetit dhe Mirëqenies së Kafshëve. Kjo drejtori ka të punësuar 14 (katërmëdhjetë) zyrtarë.

Sa i përket kapaciteteve të inspektoratit veterinar kufitar, të punësuar në sektor janë: një (1) shef i sektorit, 14 inspektorë veterinarë dhe dy (2) zyrtarë për menaxhimin e mostrave nga Pikat e Kontrollit Kufitar.

Korniza legjislative dhe e politikave në fushën e fitosanitarisë

Politikat e fitosanitarisë në Kosovë rregullohen me legjislacionin në vijim i cili është transpozuar pjesërisht me acquis të BE-së:

- Ligji nr. 03/L-029 për Inspektoratin Bujqësor, i cili nuk është i përafuar me legjislacionin e BE-së dhe përcakton organizimin, kompetencat, detyrimet dhe përgjegjësitë e inspektorit në punët inspektuese në fushat e bujqësisë, siç janë: tokat bujqësore, mbrojtja e bimëve, pylltarisë etj. Në kuadër të këtij ligji, inspektori bën kontrollin e hapësirave afariste, objekteve, pajisjeve, veglave, prodhimit, përpunimit, qarkullimit, transportit, eksportit, importit dhe tranzitit të mallrave;
- Ligji nr. 02/L-95 mbi Mbrojtjen e Bimëve, i përafuar pjesërisht me Direktivën 2000/29/KE. Ligji ka për qëllim mbrojtjen e bimëve, produkteve bimore dhe objekteve tjera, zbatimin e masave mbrojtëse biologjike të bimëve, përcaktimin e përgjegjësive dhe masave për parandalimin e hyrjes dhe përhapjes së organizmave të dëmshëm për bimë, produkte bimore, objekteve të tjera dhe çrënjosjen e tyre, mbledhjen dhe shkëmbimin e informacioneve dhe të dhënave me vendet tjera, financimin dhe kompensimin për kryerjen e punëve në mbrojtjen e bimëve, si dhe përcaktimin e obligimeve të organeve kompetente për mbrojtjen e shëndetit të bimëve dhe punët e inspektorit fitosanitar;

- Ligji nr. 03/L-042 mbi Produktet për Mbrojtjen e Bimëve, i përafuar pjesërisht me Direktivën e Këshillit 91/414/KEE, kurse udhëzimet e nxjerra nga ky ligj janë të bazuara në: Rregulloren e Parlamentit dhe Këshillit Evropian nr. 1107/2009, e cila shfuqizon Direktivën e Këshillit nr. 79/117/KEE dhe Direktivën nr. 91/414/KEE; Rregulloren e Parlamentit Evropian dhe të Këshillit nr. 1272/2008, e cila shfuqizon Direktivën nr. 67/548/KEE dhe 1999/45/KE, Rregulloren e KE nr. 1907/2006; Rregulloren e Parlamentit Evropian dhe të Këshillit Evropian nr. 396/2005 për ndryshimin e Direktivës së Këshillit 91/414/KEE. Qëllimi i këtij ligji është rregullimi i vendosjes në treg dhe kontrolli i substancave aktive të produkteve për mbrojtjen e bimëve, autorizimin, qarkullimin, përdorimin, mbetjeve në bimë dhe produkte të bimëve, mbajtjen e shënimeve të personave fizik dhe juridik të përfshirë për vendosjen në treg dhe përdorimin e produkteve për mbrojtjen e bimëve, kërkesat teknike për pajisje të përdorura për zbatim dhe elementet e tyre, përgjegjësitë e autoritetit kompetent për zbatimin e këtij ligji dhe monitorimin e tij;
- Ligji nr. 03/L-016 mbi Ushqimin, i përafuar pjesërisht me Rregulloren nr. 178/2002 të Parlamentit Evropian, që përcakton parimet dhe kërkesat e përgjithshme të ligjit për ushqimin, si dhe masat e sigurisë sipas Rregullores 2008/630/KE;
- Ligji nr. 2004/13 për Materialin Fidanor që rregullon çështjet e ndërlidhura me prodhimin, tregtinë, importin, eksportin e materialit fidanor, si dhe regjistrimin e prodhuesve dhe tregtarëve të materialit fidanor dhe i përafuar me Direktivën nr. 2008/72/KE;
- Ligji nr. 2003/5 për Farërat e Kosovës, i cili nuk është i përafuar me legjislacionin e BE-së dhe rregullon çështjet që kanë të bëjnë me prodhimin dhe tregtimin me farëra të varieteteve bimore dhe patateve për farë në prodhimtarinë bujqësore. Aplikohet për farërat e varieteteve të ndryshme bimore në prodhimtarinë bujqësore dhe patateve për farë si të vendit Gjithashtu edhe nga importi të synuara për prodhim dhe marketing në Kosovë. Ky Ligj nuk është i përafuar me legjislacionin e BE-së.
- Ligji nr. 2003/10 mbi Plehrat Artificiale i publikuar nga përfaqësuesi i miratuar i UNMIK-ut dhe nuk është i përafuar me legjislacionin e BE-së;
- Ligji nr. 04/L-019 për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit nr. 02/L-8 për Verërat, me të cilin rregullohet prodhimi dhe qarkullimi i rrushit për prodhimin e verës, prodhimi dhe kushtet e vënies në qarkullim të verës dhe produkteve të tjera të përpunimit të rrushit dhe verës, mbrojtja e verës së prodhuar në rajonin e caktuar gjeografik i cili dallohet me kushtet e veçanta klimatike, tokësore dhe kushteve tjera dhe është pjesërisht i përafuar me: Rregulloren e Komisionit (KE) nr. 436/2009 që përcakton rregulla të hollësishme për zbatimin e Rregullores së Këshillit (KE) nr. 479/2008; Rregulloren e Këshillit (KE) nr. 479/2008; Rregulloren e Komisionit (KE) nr. 555/2008 që përcakton rregullat e hollësishme për zbatimin e Rregullores së Këshillit (KE) nr. 479/2008; Rregulloren e Komisionit (KE) nr. 606/2009 që përcakton rregulla të caktuara të detajuara për zbatimin e Rregullores së Këshillit (KE) nr. 479/2008; Rregulloren e Komisionit (KE) nr. 607/2009 që përcakton rregulla të detajuara specifike për zbatimin e Rregullores së Këshillit (KE) nr. 479/2008; Rregulloren e Këshillit (KE) nr. 491/2009 për ndryshimin e Rregullores (KE) nr. 1234/2007 dhe Rregulloren e Komisionit dhe Këshillit Evropian (BE) nr. 1308/2013 për themelimin e organizatës së përbashkët të tregjeve për produktet bujqësore dhe shfuqizimin e Rregulloreve të Këshillit nr. 922/72; nr. 234/79; nr. 1037/2001; Nr. 1234/2007;
- Ligji nr. 02/L-98 për Mbrojtjen e Varieteteve të Bimëve, metë cilin rregullohen procedurat për mbrojtjen e varieteteve të bimëve, për dhënien dhe mbrojtjen e të drejtës së seleksionuesit të bimëve, dhe siguron kushte për varietetet e të gjitha gjinive dhe llojeve bimore duke përfshirë edhe kryqëzimet në mes të gjinive dhe llojeve që mund të mbrohen me këtë ligj. Ligji është i përafuar pjesërisht me Rregulloren e Këshillit (KE) nr. 2100/94; Direktivën Zbatuese të Komisionit 2014/97/BE që zbaton Direktivën e Këshillit 2008/90/KE;
- UA nr. 11/2010 mbi regjistrimin e prodhuesve, përpunuesve, importuesve, shpërndarësve, deponuesve, paketuesve, eksportuesve të bimëve, shitësit me shumicë të bimëve, pjesëve tjera dhe produktet e bimëve, e bazuar pjesërisht në Direktivën nr. 2000/29/KE;
- UA nr. 05/2017 mbi ripaketimin e produkteve për mbrojtjen e bimëve.

Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural (MBPZHR) është përgjegjëse për hartimin e legjislacionit kombëtar në përputhje me acquis të BE-së, të përcaktuar në Rregullorja nr. 02/2011- Për Fushat e Përgjegjësive Administrative të Zyrës së Kryeministrit dhe Ministrive.

Agjencia e Ushqimit dhe Veterinarisë (AUV) është institucioni përgjegjës për zbatimin e legjislacionit në fushën e sigurisë ushqimore dhe shëndetit të kafshëve, si dhe për kontrollet fitosanitare. Kosova tashmë ka përgatitur listën e sëmundjeve të bimëve të pranishme në territorin e saj si Shtojcë të Ligjit për mbrojtjen e bimëve.

Kontrollet bazohen në Planin Kombëtar Vjetor për Kontrolle Zyrtare dhe Mostrim. Listat kontrolluese (check-listat) janë përgatitur dhe inspektorët janë trajnuar nëpërmjet projektit të binjakëzimit “Asistenca e Mëtejshme për AUV.”

Kontrolli fitosanitar

MBPZHR harton gjithashtu legjislacionin në fushën e fitosanitarisë, duke përfshirë përgatitjen e listës së parazitëve dhe dëmtuesve karantinë, miratimin e importit dhe eksportit, si dhe koordinimin e punës së Institutit Bujqësor të Kosovës në Pejë në kryerjen e analizave diagnostifikuese.

Inspektorët fitosanitarë janë përgjegjës për:

- Inventarizimin e agjentëve të dëmshëm biologjik (sëmundjeve, dëmtuesve, barojave të këqija etj.) sipas kulturës;
- Monitorimin e listës së parazitëve karantinë dhe atyre me interes ekonomik (Lista A dhe Lista B);
- Kontrollin e farës, materialit fidanor dhe objekteve për mbrojtjen e bimëve;
- Inspektimin e akterëve të përfshirë në prodhimin e bimëve në aspektin e mbrojtjes së bimëve;
- Bashkëpunimin ndërkombëtar me institucionet për mbrojtjen e bimëve;
- Promovimin e aktiviteteve për mbrojtjen e bimëve (broshura, manuale, fletushka, trajnime, këshillime, etj.).

Inspektorati Kufitar është përgjegjës për kontrollin kufitar në Han të Elezit, Merdare, Dheu i Bardhë, Jarinje dhe Vërmicë. Nëse është e nevojshme, kontrolli mund të kryhet edhe në pikat në aeroport dhe hekurudha në Prishtinë.

Përveç inspektorëve në nivel të AUV, kontrollet zyrtare kryhen edhe nga inspektorët komunalë sanitarë, bujqësorë dhe veterinarë. Shih “Qeverisja lokale” në nën-kapitullin “Siguria Ushqimore”.

Inspektorati Sanitar aktivitetet dhe detyrat i kryen në bazë të Ligjit për Inspektoratin Sanitar të Kosovës 2003/22, Ligji nr. 03/L-016 Për Ushqimin, Ligji për parandalimin dhe luftimin e sëmundjeve ngjitëse Ligji nr. 02/L-109, Ligji për kontrollin e duhanit 04/L-157, (Pakoja Higjienike) Rregullorja nr. 11/2011 Për Higjienën e prodhimeve ushqimore; Rregullorja nr. 10/2011 Për kontrollet zyrtare të ndërmarra për të siguruar verifikimin e përputhshmërisë me ligjin e ushqimit.

Laboratori fitosanitar dhe i farërave

Instituti Bujqësor i Kosovës (IBK) është themeluar me Udhëzimin Administrativ nr. 03/2003 për rolin dhe mandatin e IBK-së të dt. 18.06.2003. IBK është institut publik kërkimor, në kuadër të MBPZHR -së dhe përgjegjës për monitorimin e tokave bujqësore dhe ujit për ujitje, monitorimin e shëndetit të integruar të bimëve, kontrollin e zinxhirit ushqyes, kontrollin analitik laboratorik të cilësisë së ushqimit, certifikimin e farërave dhe prodhimit organik, si dhe realizimin e projekteve kërkimore, aplikative dhe prodhuese, në fushën e prodhimit bimor dhe blegtoral.

Aktualisht ka të punësuar 32 zyrtarë, ndërsa sa i përket akreditimit është në procedurë të adresimit së jo-konformiteteve të dala nga vlerësimi i Komisionit të Drejtorisë së Akreditimit të Kosovës. IBK posedon pajisje dhe teknologji laboratorike si dhe mekanizëm bujqësor. Drejtorja e cila merret me zbatimin e çështjeve fitosanitare në kuadër të AUV është Drejtorja e Inspektoratit, e cila ka të punësuar 83 zyrtarë, prej të cilëve 20 inspektorë fitosanitarë.

Mbështetja e donatorëve

Sa i përket mbështetjes së donatorëve në drejtim të zbatimit të këtij programi, asistenca e BE-së gjatë vitit 2017 ishte si vijon:

- Në kuadër të marrëveshjes financiare IPA 2014 të sektorit “Bujqësi dhe Zhvillim Rural” projekti ‘*Mbështetje në zhvillimin dhe zbatimin e Sigurisë Ushqimore dhe Kontrollin Sanitar dhe Fitosanitar në Kosovë.*’ Ky projekt ka për qëllim zbatimin e sigurisë dhe kontrollit të ushqimit në përputhje me BE-në në të gjitha fazat, duke përfshirë importin, eksportin, prodhimin e ushqimit, transportin, përpunimin dhe shitjen me pakicë. Për më tepër, projekti ka për qëllim rregullimin e sektorit të mbarështimit të bagëtive, funksionalizimin e qendrës së mbarështimit, zgjerimin e sistemit të regjistrimit të qumështit në Kosovë, si dhe mbështetjen për laboratorin, me qëllim të rritjes së cilësisë. Ky projekt ka vlerë prej 2.8 milion euro, me kohëzgjatje prej 24 muaj dhe ka filluar zbatimin në janar 2017;
- Në kuadër të marrëveshjes financiare IPA 2014 të sektorit ‘Bujqësi dhe Zhvillim Rural’ është projekti i binjakëzimit ‘*Mbështetje për Laboratorin e Ushqimit dhe Veterinarisë së Kosovës,*’ që ka për qëllim të ngritë cilësinë e shërbimeve në laborator. Ky projekt ka vlerë prej 700.000 euro, me kohëzgjatje prej 24 muaj dhe ka filluar zbatimin në shkurt 2016;
- Në kuadër të marrëveshjes financiare IPA 2015 të sektorit ‘Bujqësi dhe Zhvillim Rural’ është projekti i binjakëzimit ‘*Mbështetje për forcimin e sistemit të mbrojtjes dhe prodhimit të bimëve në Kosovë.*’ Ky projekt ka vlerën 1.2 milion euro, me kohëzgjatje prej 24 muaj dhe ka filluar zbatimin në 2017;
- Në kuadër të programimit IPA 2017 të sektorit “Bujqësi dhe Zhvillim Rural” është edhe projekti ‘*Përgatitja e një Dokumenti gjithëpërfshirës për transpozimin dhe zbatimin e acquis të BE-së në kapitullin 12 - Siguria e Ushqimit, Politika Veterinare dhe Fitosanitare*’ që do të ndihmojë në përpilimin e Planit të Veprimtë të Kosovës për transpozimin dhe zbatimin e acquis të BE-së në Kapitullin 12, sigurinë e ushqimit, politikat veterinarë dhe fitosanitare. Projekti planifikohet të filloj zbatimin gjatë vitit 2018-2019 dhe ka vlerën 400.000 EUR.
- Në kuadër të marrëveshjes financiare IPA 2015 të sektorit ‘Bujqësi dhe Zhvillim Rural’ është projekti i asistencës teknike ‘*Mbështetje për Agjencinë e Ushqimit dhe Veterinarisë (AUV) në zhvillimin e kapaciteteve të saj për të zbatuar një qasje të integruar të sigurisë së ushqimit, duke përfshirë përmirësimin dhe funksionalizimin e sistemit të saj të IT’* që ka për qëllim rishikimin dhe përmirësimin e sistemit ekzistues të IT, si dhe ngritjen e kapaciteteve. Ky projekt do të ketë vlerën 2 milion euro dhe planifikohet të fillojë zbatimin gjatë vitit 2018.

Objektivat prioritarë afatmesme

Në kontekst të prioriteteve dhe aktiviteteve për periudhën afatmesme 2019-2022 dhe me qëllim të përmirësimit të politikave në këtë sektor, gjatë kësaj periudhe planifikohet të realizohet:

- Plotësimi i kornizës ligjore që rregullon sigurinë e ushqimit, shëndetin e kafshëve dhe bimëve, duke transpozuar pjesërisht legjislacionin e BE-së, si: Rregulloren nr. 998/2003 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit; Rregulloren e Komisionit nr. 1082/2003; Direktivën e Këshillit 88/166/KEE; Direktivën e Këshillit 98/58 EC; Direktivën 2002/46/KE; Direktivën e Këshillit 89/108/KEE; Direktivën 2009/54/KE të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit; Rregulloren (KE) nr. 258/97; Rregulloren nr. 2003/2003 të Parlamentit Evropian dhe Këshillit; Rregulloren e (KE) nr. 1107/2009 të Parlamentit Evropian dhe Këshillit dhe shfuqizon Direktivat e Këshillit 79/117/KEE dhe 91/414/KEE; Direktivën e Këshillit 66/402/KEE; Rregulloren nr. 396/2005/KE; dhe Rregulloren nr. 92/70/KEE; Direktivën 2000/29/EC; Direktiva 2100/94; Direktivën 2014/97/BE;

Direktivën 2008/90/KE; Rregulloren e KE-së 1107/2009; Rregulloren e Këshillit 834/2007; dhe Rregulloren e KE-së 889/2008.

- Transferimi i inspektorëve veterinarë dhe fitosanitarë nga niveli komunal në atë qendror;
- Hartimi i strategjisë për mbingritjen e ndërmarrjeve ushqimore;
- Harmonizimi i certifikatave shëndetësore veterinarë me shtetin e Serbisë dhe Bosnjës e Hercegovinës;
- Zgjerimi i fushës së akreditimit të LUV me metoda të reja testuese;
- Avancimi i mëtejme i databazës së Identifikimit dhe Regjistrimit të kafshëve.

3.14. Kapitulli 13 i *acquis*-së: Peshkataria²⁵

Acquis për peshkimin përbëhet nga rregulloret, të cilat nuk kërkojnë ndryshime në legjislacionin kombëtar. Megjithatë, kjo kërkon futjen e masave për të përgatitur administratën dhe operatorët për pjesëmarrje në politikën e peshkimit të përbashkët, e cila mbulon politika të tregut, të burimeve dhe menaxhimit të stokut kombëtar, inspektimin dhe kontrollin, veprimet strukturore dhe kontrollin e ndihmës shtetërore. Në disa raste, marrëveshjet ekzistuese të peshkimit dhe konventat me vendet e treta ose organizata ndërkombëtare duhet të përshtaten.

Sipas nenit 103 të MSA-së, palët do të shqyrtojnë mundësinë e identifikimit të fushave me përfitim të ndërsjellë dhe interes të përbashkët në akuakulturë dhe në sektorët e peshkatarisë. Bashkëpunimi do të marrë në konsideratë fushat prioritare që lidhen me *acquis* të BE-së në këto fusha, dhe parimet e menaxhimit dhe ruajtjen e burimeve të peshkatarisë bazuar në rregullat e zhvilluara nga organizatat relevante ndërkombëtare dhe rajonale të peshkatarisë.

Spektori i akuakulturës dhe peshkatarisë rregullohet me Ligjin nr. 02/L-85 për Peshkatari dhe Akuakulturë, i miratuar nga Kuvendi i Kosovës me datë 10 tetor 2006. Me këtë ligj rregullohet menaxhimi me resurse peshkore dhe veprimtaria e peshkatarisë dhe akuakulturës që ushtrohet në ujërat e territorit të Kosovës. Ligji ende nuk është i përafuar me legjislacion të BE-së.

Për zbatimin e Ligjit janë nxjerrë këto Udhëzime Administrative: UA për Peshkim sportiv-rekreativ dhe pajisjet për peshkim sportiv-rekreativ nr. 27/2007, UA për Licencimin e aktivitetëve në akuakulturë nr. nr. 09/2008, dhe UA për përcaktimin e regjioneve-zonave të peshkimit nr. 07/2009.

Spektori i peshkatarisë në Kosovë nuk është shumë i zhvilluar, megjithatë Kosova ka një potencial të konsideruar të ujërave të ëmbla, duke krijuar mundësi të mëdha punësimi, profiti dhe mundësi tjera për zhvillimin e ekonomisë së vendit. Spektori i akuakulturës në Kosovë, krahasuar me vendet e regjionit dhe të Evropës, është i vogël dhe prodhohet sasi minimale e mishit të peshkut rreth 614 t/vit. Në Kosovë kultivohet peshku troftë e cila konsumohet në restorante kurse shumë pak ose fare gjendet në treg.

MBPZHR në bashkëpunim me Federatën e Peshkatarëve Sportiv të Kosovës (FPSRK) merr vendime për zonat e peshkimit, sasinë e peshkut për peshkim, pajisjet për peshkim etj. Ndërsa sa i përket akuakulturës vendimet merren vetëm nga MBPZHR dhe si të tilla ekzekutohen nga Inspektorati. Sipas legjislacionit në fuqi licencimi nga lëmia e akuakulturës në shkallë vendi është përgjegjësi e MBPZHR ndërsa licencimi i peshkatarëve për peshkim sportive-rekreativë është kompetence e deleguar në FPSRK. Federata e peshkatarëve sportivë të Kosovës raporton tek MBPZHR për numrin e licencave të lëshuara. Ndërsa për zhvillimet në peshkimin, ripeshkëzimin dhe sasinë e peshkut të peshkuar MBPZHR informohet nga Federata Peshkatarëve Sportivë.

Kosova ka dy forma të sigurimit të peshkut për konsum: Nga kultivimi i peshkut në ferma të peshkut (hurdhja) dhe nga aktiviteti i peshkimit sportiv-rekreativ. Në Kosovë janë 28 ferma(hurdha) të peshkut me

²⁵ Ky kapitull nuk përmban matricë të masave afatshkurtra.

prodhimtari vjetore rreth 614 t/v. Struktura e sektorit kryesisht dominohet nga hurdhat te vogla. Shfrytëzimi i kapaciteteve ekzistuese është rreth 50%. Nga totali i përgjithshëm rreth 60/t sigurohen nga kërkesë e KE edhe me tutje është që Kosova të zhvilloj inventarizimi e peshkatarisë.

Gjatë vitit 2018 do të kërkohet ekspertizë nga programi i TAIEX më qëllim të kryerjes së analizës së zbrastësirave ligjore në nivelin nacional për Ligjin e Peshkatarisë dhe Akuakulturës. Kjo analizë do të jep një pasqyrë se sa është transpozuar deri më tani legjislacioni i BE-së në nivel nacional dhe se cilat janë hapat që duhet ndërmarrë për të vazhduar përafrimin e mëtutjeshëm të legjislacionit nacional me Acquis. Gjithashtu, do të investohet në ngritjen e kapaciteteve humane vendore me teknikat e inventarizimit të resurseve peshkore në aspektin teorik dhe praktik.

Objektivat prioritare afatmesme:

- Inventarizimi i peshqve.

3.15. Kapitulli 14 i acquis-së: Politikat e transportit

Ky kapitull mbulon pjesën e politikave të transportit nga MSA-ja. Legjislacioni i transportit të BE-së synon të përmirësojë funksionimin e tregut të brendshëm duke promovuar shërbime të sigurta, efikase dhe ekologjikisht të qëndrueshme me një sistem të integruar të transportit sa më miqësor. Për më tepër, acquis i transportit mbulon sektorët e transportit rrugor, hekurudhor, rrugorë, ujore, transportin e multimodal, aviacionin dhe transportin detar. Në këtë kontekst, legjislacioni i transportit ndërlidhet me standardet teknike; standardet e sigurisë; standardet sociale; duke përfshirë edhe kontrollin e ndihmës shtetërore si dhe liberalizimin e tregut në kontekst të tregut të brendshëm të transportit. Gjithashtu, politika e transportit është e mbuluar edhe nga Titulli VI, nenet 90-100 të TFEU.

Kërkesat e MSA-së

Transporti në MSA mbulohet nga Kapitullin II-të i Marrëveshjes - Ofrimi i Shërbimeve. Nenet relevante janë Nenet 53, 60, 61, 62 dhe 113. Neni 53 parasheh obligimet që do të rrjedhin nga Traktati i Transportit si dhe obligimet e marra përsipër përmes Marrëveshjes së Hapësirës së Përbashkët Evropiane të Aviacionit (HPEA). Neni 60 përveç që do të merr për bazë Traktatin e Komunitetit të Transportit dhe Marrëveshjen HPEA, parasheh një përafrim gradual të legjislacionit në fushën e transportit me qëllim të avancimit të liberalizimit të qasjes së ndërsjellë të Palëve në tregje dhe lehtësimin e lëvizjes së udhëtareve dhe mallrave si dhe përfshirjen e çdo konvente ndërkombëtare që merret me sigurinë rrugore. Neni 61 dhe 62 fokusohen kryesisht në transportin e mallrave transit nga Kosova përmes BE-së me destinacion në vend të tretë ose anasjelltas. Neni 113 parasheh bashkëpunimin e palëve në fushat prioritete që lidhen me acquis të BE-së në fushën e transportit.

Kërkesat nga Raporti i KE-së për Kosovën

Në kontekst të kërkesave të dala nga Raporti për Kosovën (2016), në fushën e transportit rrugor, Kosova duhet ta përafroj më tej kornizën ligjore primare dhe sekondare me acquis e BE-së. Gjithashtu, vlerësohet se buxheti aktual është i pamjaftueshëm për mirëmbajtjen e rregullt të rrugëve. Ndër kërkesat tjera të dala nga raporti janë edhe harmonizimi i legjislacionit të Kosovës më atë të BE-së sa i përket qasjes në treg, si dhe përforsimi i kapaciteteve me qëllim reduktimin e aksidenteve me fatalitet. Ndërkaq, në sektorin e hekurudhave, raporti vlerëson se Kosova duhet ta transpoztoj dhe zbatoj Direktivën nr. 2012/34 për Hapësirën e Përbashkët Evropiane të Hekurudhave.

Për më tepër, Kosova duhet ta zbatoj legjislacionin për siguri në hekurudha, t'i rrit investimet në ngritjen e kapaciteteve të INFRAKOS-it si dhe t'i forcoj më tej kapacitetet profesionale dhe financiare të ARH-së. Sa i përket kërkesave në fushën e aviacionit civil, konstatohet se lidhja e marrëdhënieve kontraktuale nga Autoriteti i Aviacionit Civil të Kosovës me EASA-në ende vazhdon të mbetet çështje e hapur.

Kërkesat nga Nënkomiteti për Infrastrukturë

Në kuadër të kërkesave të dala në kuadër të *Nën-Komitetit "INFRA" 2017*, duhet vazhduar me përafrimin e mëtejshëm të kornizës ligjore me legjislacionin e BE-së në të gjithë sektorët në përputhje me praktikën më të mirë të saj. Pavarësisht dhe forcimi i institucioneve rregullative në sektorin e transportit. Për më tepër, institucionet përgjegjëse duhet të zbatojnë masat reformuese që rrjedhin nga agjenda e konektivitetit në fushën e transportit.

Sa i përket transportit rrugor duhet shtuar përpjekjet institucionale në zbatimin e legjislacionit në mënyrë që të përmirësohet siguria në komunikacionin rrugor, siç përmendet edhe në kontekstin e masave të buta të Vjenës. Duhet të shtohen përpjekjet institucionale për zbatimin e legjislacionit social në transportin ndërkombëtar rrugor (koha e pushimit dhe vozitjes, tahografet) në përputhje me rregullat evropiane (BE-së dhe Marrëveshjes Evropiane për Punën e ekuipazheve të mjeteve të angazhuar në Transportin Rrugor Ndërkombëtar = AETR) si dhe të kompletohet reforma rregullatore në transportin rrugor (qasja në profesion, qasje në tregun ndërkombëtar)

Ndërkaq, sa i përket transportit hekurudhor, duhet vazhduar me reformat, veçanërisht, shtuar përpjekjet drejt njohjes reciproke të licencave të shoferëve të trenave si dhe rishikimi i rregulloreve teknike dhe rregulloreve të sigurisë.

Në fushën e aviacionit civil, duhet përmbluar disa kërkesa të mbetura nga faza e parë e marrëveshjes për Hapësirën e Përbashkët të Aviacionit Evropian (HPAE) siç është Direktiva për kohën e punës, si dhe të finalizohet dhe miratohet strategjia e aviacionit të Kosovës.

Transporti rrugor

Gjendja aktuale

Korniza legjislative, e politikave dhe ajo institucionale

Sa i përket harmonizimit të legjislacionit në transportin rrugor, Ligji për Siguri në Komunikacion përcakton bazat kryesore të ndërsjella të marrëdhënieve dhe sjelljeve të pjesëmarrësve si dhe subjekteve tjera në komunikacionin rrugor; kushtet bazë që duhet t'i përmbluarin rrugët shikuar në zhvillimin e komunikacionit rrugor; sistemi i shenjave të komunikacionit; shenjat që japin personat e autorizuar zyrtar; detyrat në rast aksidentit në komunikacion rrugor; përgatitja e kandidatëve për shofer; dhënia e provimit për shofer; si dhe kushtet për të fituar të drejtën për drejtimin e mjeti. Për më tepër, ky ligj ka transpozuar plotësisht Direktiva t si në vijim: Direktiva 2006/126/KE, Direktiva 2000/30/KE dhe Direktiva 96/96/KE. Gjithashtu, ky ligj ka transpozuar pjesërisht Direktivën 2008/68, Direktivën 95/50, Marrëveshjen Evropiane për Transport Ndërkombëtar Rrugor të Mallrave të Rrezikshme (ADR), Konventën Ndërkombëtare për Transportin e Mallrave përmes Hekurudhës (CIM) dhe Konventën për Transport Ndërkombëtar (COTIF), si dhe Rregullat për Transportin Ndërkombëtar të Mallrave të Rrezikshme me Hekurudhë (RID). Ndërkaq, Ligji mbi Transportin Rrugor ka si qëllim rregullimin dhe zhvillimin e sektorit të transportit rrugor të udhëtarëve dhe mallrave, qasjen e hapur dhe jo diskriminuese në treg, ofrimi i shërbimeve në tregun e sektorit rrugor të udhëtarëve dhe mallrave si dhe rregullimin e regjimit të ngasjes dhe pushimit. Për më tepër, ky ligj ka transpozuar pjesërisht Direktivën 1071/2009, Direktivën 1072/2009 dhe Direktivën 1073/2009.

Ligji për Sigurinë në Komunikacion Rrugorë është ndarë në tri ligje. Ligji për Patentë Shofer, Ligji për Automjete dhe Ligji për Rregullat e Trafikut Rrugorë. Që të tri ligjet janë miratuar dhe janë në fuqi. Për më tepër, me qëllim të plotësisht të kornizës legjislative sekondare nga fusha e që mbulon Ligji për Patentë Shofer dhe Ligji për Rregullat e Trafikut Rrugor, janë miratuar 22 Udhëzime Administrative.

Sa i përket harmonizimit të legjislacionit në transportin tokësor të mallrave të rrezikshme, Ligji nr. 04/L-183 për Transportin Tokësor të Mallrave të Rrezikshme ka për qëllim rritjen e sigurisë në transportin e

mallrave të rrezikshme me rrugë dhe hekurudhë, ndihmesë efektive në mbrojtjen e jetës së njerëzve, pronës dhe mjedisit përmes parandalimit të çdo ndotje që mund të shkaktohet nga aksidentet ose incidentet gjatë këtij transporti, duke i ardhur në ndihmë biznesit që kryhen operacione të tilla transporti, ky ligj ka transpozuar pjesërisht Direktivën 2008/68, Direktivën 95/50, Marrëveshjen Evropiane për Transport Ndërkombëtar Rrugor të Mallrave të Rrezikshme (ADR), Konventën Ndërkombëtare për Transportin e Mallrave përmes Hekurudhës (CIM) dhe Konventën për Transport Ndërkombëtar (COTIF), si dhe Rregullat për Transportin Ndërkombëtar të Mallrave të Rrezikshme me Hekurudhë (RID).

Në drejtim të plotësisimit dhe harmonizimit të mëtejshëm të kornizës ligjore sekondare, MI ka miratuar 13 Udhëzimet Administrative përmes të cilave ka transpozuar pjesërisht *acquis-in* e BE-së (Direktiva 96/35/KE e ndryshuar me Direktivën 2008/68/KE, Direktiva 95/50/KE).

Sa i përket miratimit të strategjive dhe programeve që kanë të bëjnë me implemtimin e legjislacionit të transpozuar të BE-së, në fushën e transportit rrugor, MI-ja ka miratuar Strategjinë Sektoriale dhe të Transportit Multimodal 2015-2-25 (SSTMM) dhe Planin e veprimit pesë (5) vjeçar. SSTMM përmban pesë objektiva strategjike të cilat ndërlidhen me zhvillimin dhe lidhjen me korridoret pan-evropiane, ngritjen dhe përmirësimin e kualitetit të shërbimeve në transport për pasagjerë dhe mallra, ngritjen dhe përmirësimin e sigurisë në komunikacionin rrugor, ngritjen e nivelit të bashkëpunimi dhe anëtarësisimit në organizata rajonale dhe ndërkombëtare, si dhe krijimin e një strukture funksionale njerëzore të motivuar dhe kompetente për sektorin e transportit. Gjithashtu, është miratuar Strategjia për Siguri në Komunikacionin Rrugor 2016-2020 si dhe Programi për Siguri në Komunikacionin Rrugor që kanë si qëllim primar zvogëlimin e numrit të aksidenteve dhe personave të vdekur në trafik, ngritjen e vetëdijesimit të pjesëmarrësve në trafik dhe grupe tjera të interesit.

Në kuadër të rolit dhe përgjegjësiwe institucionale, roli i MI-së në fushën e transportit rrugor ndërlidhet me krijimin e ambientit të përshtatshëm për zhvillim të sigurt, kualitativ dhe funksional të sistemeve të transportit dhe të kapaciteteve njerëzore për ofrimin e shërbime cilësore, për mjedis të pastër ekologjik, për rritje ekonomike dhe integrim në organizata dhe struktura ndërkombëtare. Bazuar në obligimet e dala nga MSA, MI duhet të angazhohet për krijimin e një sistem plotësisht të integruar të transportit për të gjithë qytetarët sipas standardeve Evropiane me ç'rast synon zgjedhjen e transportit më efikas dhe më të leverdishëm me qëllim plotësimin e nevojave të qytetareve, garantimin e ruajtjes së mjedisit si dhe thellimin e bashkëpunimit me vendet fqinje për integrim në strukturat rajonale e ndërkombëtare.

Për më tepër, fushat përkatëse të transporti janë të mbuluara nga ana e departamenteve si në vijim:

- Departamenti i inspektoratit mbulon fushën e inspektimeve, me ç'rast mbikëqyr zbatimin të ligjeve bazike në fushën e transportit rrugor;
- Departamenti i infrastrukturës rrugore mbulon fushën e hartimit të programit të investimeve në infrastrukturë rrugore, mirëmbajtjen dhe sinjalizimin e rrjetit rrugore ekzistues;
- Sekretariati i sigurisë rrugore përgjegjësi kryesore ka ndërmarrjen e masave, qëllimi i të cilave është zvogëlimi i aksidenteve si dhe zbatimin e fushatave senzibilizuese dhe ngritjen e vetëdijesimit dhe edukimit të pjesëmarrësve në trafik;
- Departamenti i transportit tokësor është përgjegjës për hartimin e politikave, rregullimin e tregut, licencimin e operatoreve të udhëtareve, mallrave dhe mallrave të rrezikshme në infrastrukturën rrugore dhe hekurudhore, krijimin e lehtësirave si dhe inicimin e marrëveshjeve me të gjitha vendet në fushën e transportit tokësor; dhe
- Departamenti automjeteve harton politikën në fushën e automjeteve dhe patentë shofereve si dhe ofron shërbimet e vlerësisimit të kandidateve për patentë-shofer.

Objektivat prioritarë afatmesme

Në kontekst të prioriteteve dhe aktiviteteve për periudhën afatmesme 2019-2021, në fushën e *transportit rrugor* pritet të ndërmerren hapat si në vijim:

- Plotësim-ndryshimi i ligjit për hekurudhat e Kosovës;
- Krijimit i Agjencionit të Rrugëve;
- Përfundimi i autostradës R6 (Prishtinë – Hani i Elezit);
- Vazhdimi i realizimit të drejtimit rrugor R7 (Morinë-Prishtinë-Mërdare) konkretisht segmenti i mbetur Besi-Mërdare;
- Përfundimi i projektit autostrada Prishtinë – Gjilan - Dheu i Bardhë;
- Përfundimi i projekteve N9 Prishtinë-Pejë (segmenti Zahaq – Pejë);
- Përfundimi i projektit të zgjerimit të rrugës nacionale N2 Prishtinë – Mitrovicë;
- Zgjerimi i rrugës nacionale N9 Klinë-Gjakovë;
- Zgjerimi i rrugës Pejë-Deçan-Gjakovë-Prizren; dhe
- Ndërtimi i rrugës Deçan – Kufiri me Malin e ZI.

Rrjedhimisht, gjatë kësaj periudhë kohore, në ndërtimin dhe përmirësimin e infrastrukturës rrugore, përkatësisht autostradave, si dhe rrugëve rajonale pritet të investohen rreth 800 mil. EUR, kryesisht nga BRK (rreth 500 mil. EUR), pjesa tjetër do të huazohet nga Institucionet Financiare Ndërkombëtarë (IFN), përkatësisht Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim, Banka Evropiane për Investime si dhe potencialisht institucionet tjera financiare (250-300 mil. EUR). Ndërkaq, një pjesë e vogël e këtyre mjeteve financiare që ndërliken me përgatitjen e dokumentacionit të projekteve do të sigurohen nga donatorët ndërkombëtarë të Kosovës, kryesisht nga IPA dhe WBIF.

Aviacioni civil

Gjendja aktuale

Korniza legjislative, e politikave dhe ajo institucionale

Në kontekst të plotësimit dhe harmonizimit të kornizës legjislative në fushën e aviacionit civil më legjislacionin e BE-së, është miratuar Ligji i Aviacionit Civil që ka për qëllim rregullimin teknik, ekonomik dhe promovimin e aviacionit civil në Kosovë si dhe nxitjen e zhvillimit e sigurt të kësaj fushe në përputhje me normat ndërkombëtare. Për më tepër, ky ligji ofron bazën ligjore për transpozimin dinamik në legjislacionin sekondar nga AAC-ja, KHAIA dhe MI-ja të obligimeve që rrjedhin nga HPEA-ja. Kosova ka marrë përsipër zbatimin e Marrëveshjes HPEA, ndërsa institucionet e saj kanë transpozuar të gjithë legjislacionin që rrjedh nga faza e I-rë e Marrëveshjes, përveç Direktivës 2003/88 e cila do të transponohet përmes ndryshimit të Ligjit të Punës. Gjithashtu, është miratuar Ligji për Themelimin e Agjencisë për Shërbimet e Navigacionit Ajror që ka si qëllim themelimin e Agjencisë për Shërbimin e Navigacionit Ajror (ASHNA) në mënyrë që të sigurojë infrastrukturën dhe shërbimet e navigimit ajror në hapësirën ajrore të Republikës së Kosovës. Për më tepër, ligji përcakton se aktivitetet e aviacionit civil në hapësirën ajrore të Republikës së Kosovës kryhen në përputhje me dispozitat e Ligjit mbi Aviacionin Civil, Konventës mbi Aviacionin Civil Ndërkombëtar dhe Marrëveshjes për Themelimin e Hapësirës së Përbashkët Evropiane të Aviacionit.

Sa i përket transpozimit të kornizës legjislative në fushën e sigurimit të aviacionit civil dhe atë të përputhshmërisë të acquis së BE-së, MPB dhe KHAIA kanë miratuar rregulloret si me poshtë:

- Rregullorja nr. 01/2016, rregullore e cila transponon rregulloret e BE-së Nr: 1141/2011 për ndryshimin e Rregullores (KE) nr. 272/2009; Rregulloren e BE-së nr. 245/2013 për ndryshimin e Rregullores nr. 272/2009 (MPB);
- Rregullorja nr. 04/2017 (e nënshkruar nga Ministri më datë 28.09.2017), rregullore e cila transponon rregulloren e BE-së nr. 2015/1998 për ndryshimin e Rregullores së Be-së nr. 185/2010 (MPB); dhe
- Rregullorja nr. 01/2017 mbi hetimin dhe parandalimin e aksidenteve dhe incidenteve në aviacionin civil, rregullore e cila transponon rregulloret e BE-së Nr: 996/2010 (26 tetor 2017, KHAIA).

Sa u përket strategjive dhe programeve që kanë të bëjnë me zbatimin e acquis të BE-së në fushën e aviacionit civil, MPB-ja zbaton tri programe kombëtare për sigurimin e aviacionit civil si në vijim:

- Programin kombëtar për siguri të aviacionit civil, është miratuar plotësim/ndryshimi nga MPB me 04 tetor 2017 dhe ka qëllim mbrojtjen e udhëtarëve, ekuipazhit, personelit tokësor, dhe publikut të gjerë nga ndërhyrjet e paligjshme;
- Programin kombëtar të kontrollit të kualitetit të sigurimit të aviacionit civil që ka për qëllim përcaktimin e përputhshmërisë me vlerësimin e efektshmërisë së programit kombëtar të sigurimit të aviacionit civil përmes auditimeve, testeve dhe inspektimeve; dhe
- Programin kombëtar të trajnimeve për sigurimin e aviacionit civil, duke ofruar mundësi dhe trajtim të barabartë për të dy gjinitë, i cili siguron krijimin e personelit të trajnuar për zbatimin e standardizuar të sigurisë parandaluese për funksionim të sigurt të fluturimeve ndërkombëtare.

Gjithashtu, me 4 tetor 2017 është miratuar Programi Kombëtar i Sigurimit të Aviacionit Civil në Republikën e Kosovës.

Sa i përket rolit dhe përgjegjësi institucionale në fushën e aviacionit civil, MI-ja është përgjegjëse për zhvillimin e politikave kombëtare për transportin ajror, nxjerrjen e rregulloreve që lidhen me ekonominë e transportit ajror, përveç sigurimit të aviacionit, ekonomisë së aeroporteve ose shërbimeve të navigimit ajror, MI është përgjegjëse edhe për organizimin, zbatimin ose marrjen e masave për zhvillimin e aviacionit civil në Kosovë dhe bashkëpunimit ndërkombëtar. Ndërkaq AAC-ja është përgjegjëse për rregullimin dhe monitorimin e sigurisë së aviacionit civil, si dhe rregullimin ekonomik të aeroporteve dhe ofruesve të shërbimeve të navigacionit ajror. Gjithashtu, Divizioni i Sigurimit të Aviacionit Civil brenda MPB-së është përgjegjëse për vendosjen, ruajtjen, mbikëqyrjen dhe rregullimin e sigurimit të aviacionit civil. Ndërsa, hetimi i incidenteve dhe aksidenteve të aviacionit civil bëhet nga Komisioni për Hetimin e Aksidenteve edhe Incidenteve Aeronautike (KHAIA), që vepron brenda Zyrës së Kryeministrit.

Objektivat prioritarë afatmesme

Sa i përket prioritetëve afatmesme në periudhën 2019-2021, do të realizohen aktivitetet si në vijim:

- Përfundimi i projekteve për zgjerimin e pistës dhe ngritjes të sistemit të aterimit në Aeroportin Adem Jashari në Prishtinë;
- AAC-ja do të vazhdojë të zbatojë në mënyrë progresive kërkesat që dalin nga Faza II e Marrëveshjes HPEA;
- Kosova do ta zbatojë paketën ligjore SES I të BE-së për skemat e tarifimit dhe performancës në shërbimet e navigacionit ajror;
- AAC-ja do të transpozojë paketat legislative SES II dhe SES II+ në përgatitje për të qenë pjesë e blloqeve funksionale të hapësirës ajrore duke filluar nga Periudha Referencë 3 më 2020. Më konkretisht, deri më 2019 do të transpozohen Rregulloret Zbatuese të Komisionit (BE) nr. 390/2013 dhe 391/2013. Në këtë periudhë gjithashtu do të transpozohet Rregullorja e BE-së për ndarjen e kanaleve të zërit për SES; dhe
- Plotësimi-ndryshimi i Programit Kombëtar të Trajnimeve të Aviacionit Civil në Republikën e Kosovës.

Buxheti për realizimin e prioritetëve do të planifikohet në kuadër të KASH-it, si dhe duke përfshirë përkrahjen potenciale nga IFN dhe donatorët. Për më tepër, gjatë 5 viteve të ardhshme, Qeveria e Kosovës pritet të investojë në zgjerimin e pistës së aeroportit "Adem Jashari" rreth 45 mil. EUR nga BRK, respektivisht të planifikuara me KASH për vitet 2017-2019 janë rreth 12.5 mil. EUR.

Transporti hekurudhor

Gjendja aktuale

Korniza legjislativë, e politikave dhe ajo institucionale

Sa i përket përafrimit të kornizës ligjore me *acquis* të BE-së në fushën e transportit hekurudhor, Kosova ka miratuar Ligjin për Hekurudha, i cili ka qëllim rregullimin dhe zhvillimin e sektorit hekurudhor, përmirësimin e sistemit të sigurisë, qasjen e hapur dhe jo diskriminuese të operatorëve dhe ofrimi i shërbimeve në tregun e sektorit hekurudhor. Për më tepër ky ligj ka transpozuar pjesërisht Direktivën e BE-së 2004/49; Direktivën e BE-së 2001/14, Direktivën e BE-së 91/440 dhe 95/18, Direktivën e BE-së 2007/59, Direktivën e BE-së 2008/57, si dhe Direktivën e BE-së 2012/34.

Ndërsa, në drejtim të plotësimit dhe harmonizimit të kornizës ligjore sekondare me *acquis* e BE-së, në fushën e hekurudhave janë miratuar 6 Udhëzime Administrative dhe 7 Rregullore të cilat transpozjnë pjesë nga Direktiva t e lartpërmendura.

Sa i përket miratimit të strategjive dhe programeve që kanë të bëjnë me zbatimin e legjislacionit të transpozuar të BE-së në fushën e hekurudhave, MI-ja ka miratuar SSTMM e cila ka si qëllim me zhvillimin dhe lidhjen e hekurudhave me korridoret pan-evropiane, ngritjen dhe përmirësimin e kualitetit të shërbimeve në transporti për pasagjere dhe mallra si dhe ngritjen e nivelit të bashkëpunimit dhe anëtarësimit në organizata rajonale dhe ndërkombëtare.

Në kontekst të rolit dhe përgjegjësiwe institucionale në fushën e hekurudhave, MI-ja, përkatësisht departamenti i transportit tokësor ka për qëllim të hartoj politikën, strategjitë zhvillimore, monitorimin, rregullimin dhe zhvillimin e sektorit hekurudhor me qëllim përmirësimin e sistemit të sigurisë, ofrimin e qasjes së hapur dhe jo diskriminuese ndaj operatorëve hekurudhor. Ndërkaq, rregullimi i sektorit hekurudhor bëhet nga ARH-ja në këto fusha: Licencimi, Siguria, Iinteroperabiliteti dhe Rregullimi i Tregut. Nga ana tjetër, hetimet e aksidentëve hekurudhore kryhen nga KHAIA në kuadër të Zyrës së Kryeministrit.

Objektivat prioritarë afatmesme

Në kontekst të realizimit të prioritetëve afatmesme në *transportin hekurudhor*, aktivitetet e planifikuara për periudhën 2019-2021 janë si më poshtë:

- Fillimi i zbatimit të ë Paketës 4-të hekurudhore, e cila përfshinë standardet dhe autorizimin për mjetet lëvizëse, aftësimin e fuqisë punëtore, menaxhimin e pavarur të infrastrukturës si dhe liberalizimin e tregut të brendshëm të udhëtarëve dhe mallrave;
- Rehabilitimi i përgjithshëm dhe modernizimi i Linjës së 10 hekurudhore (Kufiri me Serbinë – Leshak – Fushë Kosovë – Hani i Elezit – Kufiri me Maqedoninë);
- Projekt dizajni preliminar për linjën lindore Fushë Kosovë – Podujevë – Kufiri me Serbinë
- Studimi i fizibilitetit për linjën hekurudhore Prishtinë – Aeroporti i Prishtinës;
- Projekt dizajni për linjën jugperëndimore Klinë – Prizren.

Buxheti për realizimin e prioritetëve afatmesme do të planifikohet në kuadër të KASH-it si dhe duke përfshirë vazhdimin e përkrahjes nga IFN, si dhe donatorët potencial. Në këtë kontekst, kostoja totale e rehabilitimit të linjës hekurudhore 10-të është 208,400,000.00, prej të cilave 39.9 milion euro janë kredi nga BERZH-i, 41.4 milion euro janë kredi nga BEI-ja, 85.3 milion euro janë grante nga BE-ja, 1.7 milion euro janë grante nga BERZH-i, ndërsa 40.1 milion euro janë investime nga BRK.

3.16. Kapitulli 15 i *acquis*-së: Energjia

Ky kapitulli përmban *acquis* e BE-së për energjinë, pra objektivat e politikës së BE-së në sektorin e energjisë janë: aftësia konkurruese, siguria e furnizimit dhe qëndrueshmëria. Legjislacioni i BE-së për energjinë përfshinë politikën dhe rregullat veçanërisht në lidhje me konkurrencën dhe ndihmën shtetërore, përfshirë sektorin e thëngjillit, kushtet për qasje të barabartë në resurset për eksplorim dhe kushtet e prodhimit në sektorin e hidrokarbureve. Ky kapitull gjithashtu përcakton kushtet e tregut të brendshëm të energjisë,

promovimin e burimeve të ripërtërishme, eficiencën e energjisë dhe mbrojtjen nga rrezatimi dhe sigurinë bërthamore.

Kërkesat e MSA-së

Detyrimi për të përafuar legjislacionin kosovar me atë të BE-së buron siç përcaktohet në Kapitullin 15, nga neni 74 dhe neni 114 i MSA-së. Këto dispozita e detyrojnë Kosovën që teknikisht të sjellë legjislacionin e saj kombëtar në linjë me atë të BE-së, por gjithashtu të sigurojë zbatimin e tij. Fusha e energjisë mbulohet nga Neni 114 i Marrëveshjes për Stabilizim-Asociim ndërmjet Bashkimit Evropian dhe Kosovës. Në këtë Nen theksohet se bashkëpunimi në mes palëve do të përqendrohet në fushat prioritare që lidhen me *acquis* e Komunitetit të Energjisë. Ky bashkëpunim do të pasqyrojë parimet e ekonomisë së tregut dhe bazohet në Traktatin e themelimit të Komunitetit të Energjisë, me qëllim integrimin gradual të Kosovës në tregjet Evropiane të energjisë.

Neni 114 i MSA-së, gjithashtu parasheh edhe mundësinë e përfshirjes për ndihmë sa i përket përmirësimit dhe shumëllojshmërisë së furnizimit me energji dhe qasjes në tregun e energjisë, si dhe aplikimin e rregullave të BE-së në transit, transmetim, shpërndarje dhe restaurim të ndërlydhjeve energjetike me rëndësi rajonale me vendet fqinjë.

Neni 114 parasheh edhe zbatimin e *acquis* së BE-së për eficiencën e energjisë, burimeve të ripërtërishme të energjisë si dhe ndikimit mjedisor nga sektori i energjisë, duke nxitur kështu eficiencën e energjisë dhe energjinë e ripërtërishme. Gjithashtu përcaktohet edhe ndihma në hartimin e kushteve të kornizës për ristrukturimin e ndërmarrjeve të sektorit të energjisë dhe bashkëpunimit ndërmjet ndërmarrjeve në këtë sektor në përputhje me rregullat e tregut të brendshëm të energjisë përfshirë shturjen.

Masat nga Këshilli i Ministrave të Komunitetit të Energjisë

Kosova është palë kontraktuese në Traktatin e Komunitetit të Energjisë dhe si e tillë ka edhe detyrimin që të përafrojë dhe zbatojë *acquis* e Bashkimit Evropian të listuar në nenin 10²⁶ të Traktatit për themelimin e Komunitetit të Energjisë.

Siguria e furnizimit dhe tregu i brendshëm i energjisë

Gjendja aktuale

Korniza legjislative dhe ajo e politikave

Me 25 tetor 2005, Republika e Kosovës ka nënshkruar Traktatin për themelimin e Komunitetit të Energjisë (TKE) dhe me këtë është palë kontraktuese në Komunitetin e Energjisë.

Hartimi i politikave, organizimi, rregullimi dhe menaxhimi i sektorit energjetik në Republikën e Kosovës bëhet nëpërmjet një pakoje ligjesh që janë përgjithësisht në përputhje me *acquis* e Bashkimit Evropian për fushën e energjisë. Ndërsa, institucionet e sektorit përfshijnë ato qeveritare, rregullatorë dhe ndërmarrjet energjetike.

Raporti i KE-së për Kosovën 2016, thekson se me miratimin e pakos së tretë të të legjislacionit për sektorin e energjisë Kosova ka bërë progres në përafrimin me legjislacionin e BE- së mirëpo është ende në fazë të hershme të zbatimit. Në raport rekomandohet që Kosova duhet në veçanti të fillojë zbatimin e *acquis* mbi sigurinë e furnizimit si dhe të marrë vendimin përfundimtar sa i përket kapacitetit të ri gjenerues, dekomisionimit të TC Kosova "A" si dhe pronësisë së TC Kosova "B".

²⁶ <https://www.energy-community.org/legal/treaty.html>.

Më tej në këtë raport potencohet nevoja për forcimin e kapaciteteve institucionale në fushën e rregullimit të tregut të energjisë në veçanti në ruajtjen e pavarësisë të rregullatorit të energjisë, si dhe krijimin e mekanizmave transparente për të caktuar çmimet e energjisë. Sa i përket përmirësimit të sigurisë së furnizimit me energji përmenden humbjet teknike dhe komerciale në rrjetin e distribucionit që mbeten akoma të larta (31.8% në vitin 2015). Gjithashtu theksohet mungesa e veprimit ndaj procedurës të Komunitetit të Energjisë për zgjidhjen e mosmarrëveshjes në lidhje me tarifat doganore mbi importet e produkteve të naftës si dhe mbledhja e taksës doganore prej 10% gjatë importit të dy produkteve të naftës (lubrifikantëve dhe kokësit). Ndërsa sa i përket përafrimit e legjislacionit në sektorin e naftës raporti thekson mungesën e miratimit të ligjeve dhe UA-ve. Në raport përmenden edhe vonesat në nënshkrimin e kontratës për TC "Kosova e Re" si dhe mungesa e progresit në dekomisionimin e TC Kosova "A" dhe rehabilitimit të TC Kosova "B". Gjithashtu theksohet se nuk ka progres në derregullimin e çmimeve të gjenerimit të energjisë elektrike si dhe në eliminimin e ndër subvencioneve në mes të kategorive të ndryshme të konsumatorëve. Vihet në pah se vendosja e menaxhimit paralel nga ana e Serbisë në HC "Ujmani/Gazivoda" pengon operimin e tij duke rrezikuar menaxhimin e ujit. Në raport theksohet dhe nevoja e zbatimit të masave reformuese në kuadër të Agjendës së Konektivitetit.

Për sa i përket takimit Kosovë-BE në kuadër të Nën Komitetit të MSA-së "Infrastruktura", të mbajtur në shkurt, 2017 theksohet që prioritet për Republikën e Kosovës është zbatimi i "masave të buta"²⁷ lidhur me energjinë, para takimit të Triestes. Më tej theksohet rëndësia çertifikimit të operatorit të sistemit të transmisionit. Gjithashtu theksohet rëndësia e marrjes së vendimit për modalitetet e pronësisë të TC "Kosova B", si dhe afatit të fundit për mbylljen e TC "Kosova A". Në këtë takim është renditur si prioritet edhe miratimi i strategjisë gjithëpërfshirëse për sektorin e energjisë për periudhën 2017-2026 e cila duhet të jetë në përputhje me standardet mjedisore dhe sociale të BE-së. Gjithashtu prioritet mbetet miratimi i legjislacionit sekondar që siguron derregullimin e çmimeve të gjenerimit dhe furnizimit për të gjithë konsumatorët përveç familjeve dhe ndërmarrjeve të vogla, për të zbatuar procedurat për krijimin tregut balancues funksional dhe mekanizmin balancues.

Ndërsa sa i përket sektorit të naftës nga pala kosovare pritet që të krijohet baza ligjore primare dhe sekondare në fushën e rezervave emergjente të naftës duke miratuar ligjin për rezervat e obligueshme të naftës, të harmonizuar me direktivën nr. 2009/119/KE.

Republika e Kosovës, gjatë vitit 2016 ka bërë progres konkret dhe shumë të rëndësishëm në përshtatjen e legjislacionit të saj me legjislacionin e BE-së në fushën e energjisë përmes miratimit të Pakos së tretë të energjisë. Si rrjedhim fusha e energjisë rregullohet përmes ligjeve të përshkruar në vijim.

Ligji nr. 05/L-081 për energjinë, i miratuar në 13 korrik 2016, përcakton parimet dhe rregullat e përgjithshme përmes të cilave drejtohen aktivitetet në sektorin e energjisë në Republikën e Kosovës me qëllim të garantimit të furnizimit të sigurt të qëndrueshëm dhe të cilësisë së lartë me energji për të krijuar kushte të një tregu të hapur funksional të energjisë dhe krahas kësaj duke promovuar edhe shfrytëzimin më eficient të energjisë, rritjen e burimeve të ripërtërishme të energjisë dhe bashkëprodhimit si dhe përmirësimet në mbrojtjen e mjedisit nga veprimtaritë energjetike. Në këtë ligj janë transpozuar pjesërisht: Direktiva nr. 2009/72/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit mbi rregullat e përbashkëta për tregun e brendshëm të energjisë elektrike, Rregullorja nr. 714/2009/KE, mbi kushtet për qasje në rrjetin për shërbimet ndërkufitare të energjisë elektrike si dhe Direktiva nr. 2009/28/KE lidhur me promovimin e përdorimit të energjisë nga burimet e ripërtërishme.

Ligj bazik në sektorin e energjisë është edhe *ligji nr. 05/L-085 për energjinë elektrike*, i miratuar me 21 korrik 2016. Përmes këtij ligj përcaktohen rregullat e përbashkëta për prodhimin, transmetimin, shpërndarjen, furnizimin, tregtimin dhe tregun e organizuar të energjisë elektrike, si pjesë e tregut regional dhe evropian të energjisë elektrike, si dhe përcakton rregullat që kanë të bëjnë me qasjen e palëve në rrjet, obligimet për

²⁷ Platformë e masave të reformave në sektorin e energjisë në Ballkanin perëndimor të përcaktuara në Samitin e Vjenës në 2015.

shërbime publike, të drejtat e konsumatorëve dhe kushtet e konkurrencës. Në veçanti ky ligj i ka përcaktuar qartë kushtet për caktimin e obligimeve të shërbimit publik. Obligimet e shërbimit publik mund të vendosen vetëm duke u bazuar në interesin publik dhe interesin e përgjithshëm ekonomik duke pasur në konsideratë: *sigurinë*, duke përfshirë sigurinë e furnizimit; rregullsinë; cilësinë dhe çmimin e furnizimit; mbrojtjen e mjedisit, duke përfshirë eficiencën e energjisë, energjinë nga burimet e ripërtërishme dhe ndryshimet klimatike. Gjithashtu është përcaktuar qartë roli dhe përgjegjësia e institucioneve për emërimin e ndërmarrjeve që ofrojnë shërbimin publik. Ligji në fjalë është pjesërisht në harmoni me: Direktivën nr. 2009/72/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit mbi rregullat e përbashkëta për tregun e brendshëm të energjisë elektrike, e cila shfuqizon Direktivën nr. 2003/54/KE dhe Rregulloren nr. 714/2009/KE, mbi kushtet për qasje në rrjetin për shërbimet ndërkufitare të energjisë elektrike.

Në dispozitat e *Ligjit nr. 05/L-084 për rregullatorin e energjisë*, të miratuar me 14 korrik 2016, definojnë kompetencat, detyrat dhe funksionet e ZRrE-së, përfshirë kushtet për dhënien e licencave për kryerjen e aktiviteteve në fushën e energjisë, certifikimin e aktiviteteve të operatorit të transmisionit, procedurat për dhënien e autorizimeve për ndërtimin e kapaciteteve të reja prodhuese, krijimin dhe funksionimin efikas të tregjeve konkurruese të energjisë, mbrojtjen e konsumatorit, si dhe kriteret për rregullimin e tarifave dhe kushtet për furnizim me energji. Sipas ligjit në fjalë, ZRrE-ja ushtron kompetencat e agjencisë së pavarur si pjesë e institucioneve të Republikës së Kosovës. Ligji është pjesërisht në përputhje me: Direktivën nr. 2009/72/KE mbi rregullat e përbashkëta për tregun e brendshëm të energjisë elektrike, Rregulloren nr. 714/2009/KE për kushtet për qasje në rrjetin për shërbimet ndërkufitare të energjisë elektrike, Direktivën nr. 2009/73/KE për rregullat e përbashkëta për tregun e brendshëm të gazit natyror, Rregulloren nr. 715/2009/KE për kushtet e qasjes në rrjetet e bartjes të gazit natyror dhe Direktivën nr. 2009/28/KE lidhur me promovimin e përdorimit të energjisë nga burimet e ripërtërishme.

Ligj tjetër i rëndësishëm është edhe *Ligji nr. 05/L-052 për energjinë termike*, i miratuar me 31 dhjetor 2015, qëllimi i të cilit është të përcaktoj kushtet për zhvillimin e tregut të qëndrueshëm dhe konkurrues të energjisë termike për ngrohje/ftohje të përqendruar, sipas ekonomisë së tregut të lirë, plotësimi të kërkesës së konsumatorit dhe mbrojtjes së mjedisit, furnizim të sigurt, të qëndrueshëm dhe eficient me energji termike për ngrohjen/ftohjen e hapësirave, ngrohjen e ujit sanitar dhe ujit industrial për konsumatorët që të gëzojnë të drejtën për t'u kyçur në sistemet e energjisë termike dhe për t'u furnizuar me energji termike sipas standardeve. Ligji është përafër pjesërisht me Direktivën nr. 2009/28/KE lidhur me promovimin e përdorimit të energjisë nga burimet e ripërtërishme.

Në sektorin e gazit natyror është miratuar *Ligji nr. 05/L-082 për gazin natyror*, me 13 korrik 2016, dhe përmban një numër dispozitash për përcaktimin e kornizës ligjore për transmisionin, shpërndarjen, furnizimin, përdorimin dhe deponimin e gazit natyror, organizimin dhe funksionimin e sektorit të gazit natyror, qasjen ndaj tregut, kriteret dhe procedurat për dhënien e autorizimeve për transmision, shpërndarje, furnizim, përdorim, deponim të gazit natyror dhe operimin e sistemeve. Në këtë ligj janë transpozuar pjesërisht: Direktiva nr. 2009/73/EC për rregullat e përbashkëta për tregun e brendshëm të gazit natyror dhe Rregullorja nr. 715/2009/EC për kushtet e qasjes në rrjetet e bartjes të gazit natyror. Në funksion të zbatimit të legjislacionit primar për Gazin Natyror, MZHE-ja gjate vitit 2017 ka hartuar Udhëzimin Administrativ (MZHE) nr. 08/2017 për sigurinë e furnizimit me gaz natyror, i miratuar me dt. 23.10.2017 dhe publikuar në Gazetën Zyrtare me dt. 24.10.2017. Kosova, aktualisht nuk ka gaz natyror sidoqoftë është e përkushtuar të jetë pjesë e projekteve rajonale me furnizim me gaz, siç është Gazsjellësi Trans Adriatik (TAP) apo ai Jonian (IAP). Në funksion të zhvillimit të infrastrukturës së Gazit natyror, Kosova në vitin 2016 ka aplikuar me projekt të përbashkët me Republikën e Shqipërisë në Komunitetin e Energjisë për përfshirjen e këtij projekti në kuadër të Projekteve me Interes (PECI - lista 2016).

Ndërsa në sektorin e naftës ekziston *Ligji nr. 03/L-138 për ndryshimin dhe plotësimin e ligjit nr. 2004/5 për tregtinë me naftë dhe derivate të naftës*. Qëllimi i këtij ligji është rregullimi i sektorit të naftës dhe derivateve të saj që ka të bëjë me tregtimin, licencimin dhe monitorimin e rregullt të tregut me naftë dhe derivate të saj, përmes nxitjes së konkurrencës dhe eliminimit të praktikave të pa lejuara tregtare. Në drejtim të plotësimi dhe

harmonizimit të mëtejshëm të kornizës ligjore në sektorin e naftës është hartuar dhe pritet së shpejti miratimi i *projektligjit për rezervat e obligueshme të naftës*, sipas këtij ligji institucioni përgjegjës për krijimin dhe menaxhimin e rezervave të naftës është Ministria e Tregtisë dhe Industrisë. Me këtë ligj do të transpozohet pjesërisht Direktiva nr. 2009/119/KE për vendosjen e obligimit për shtetet anëtare për të ruajtur rezervat minimale të naftës së papërpunuar dhe derivateve të naftës.

Ndërsa në *projektligjin për tregti me naftë, produkte të naftës dhe karburante të ripërtërishme* do të transpozohen pjesërisht Direktiva nr. 2009/30/KE për cilësinë e karburanteve, Direktiva nr. 2009/28/KE mbi promovimin e shfrytëzimit të energjisë nga burimet e ripërtërishme. Ky ligj zbatohet për të gjitha subjektet që ushtrojnë veprimtari me naftë, produkte të naftës dhe karburante të ripërtërishme duke përfshirë importin, deponimin, tregtinë me shumicë dhe pakicë, prodhimin, përdorimin, si dhe për institucionet që bëjnë mbikëqyrjen dhe monitorimin e tregut në fjalë. Të dy ligjet e lartpërmendura së shpejti priten të miratohen nga Kuvendi.

Korniza institucionale

Ministria e Zhvillimit Ekonomik (MZhE) është përgjegjëse për krijimin e politikave të energjisë dhe marrjen e vendimeve për sektorin e energjisë, të cilat promovojnë reformat e tregut dhe qeverisjen e mirë.

Zyra e Rregullatorit për Energji (ZRrE) bën rregullimin ekonomik të sektorit dhe licencimin e operatorëve në tregun e energjisë gjithashtu rishikon dhe miraton tarifën, si dhe bën monitorimin e tregut të energjisë.

Institucionet e tjera qeveritare që kanë rol të rëndësishëm në mbikëqyrjen e përgjegjësive sociale, ekonomike dhe mjedisore të industrisë së energjisë janë si nw vijim: Ministria e Mjedisit dhe e Planifikimit Hapësinor (MMPH), Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale (MPMS), Ministria e Tregtisë dhe Industrisë (MTI), si dhe Ministria e Financave (MF). Ndërmarrjet kryesore që operojnë në sektorin e energjisë janë: Korporata Energetike e Kosovës (KEK), Operatori i Sistemit, Transmisionit dhe Tregut të Energjisë Elektrike të Kosovës (KOSTT); Kompania Distribucionit me Energji Elektrike (KEDS); Kompania e Furnizimit me Energji Elektrike (KESCO), Ngrohtoret e Qyteteve (Termokos-Prishtinë, Gjakovë, Mitrovicë dhe Zveçan) si dhe hidrocentralet: Ujmani, Lumbardhi, Radavci, Dikanci dhe Burimi.

Procesi i reformimit të sektorit të energjisë daton nga viti 2004 me themelimin e Zyrës së Rregullatorit për Energjinë (ZRrE). Ky proces ka vazhduar me shthurjen e kompanisë vertikalisht të integruar KEK dhe krijimin e operatorit të sistemit të transmisionit dhe tregut-KOSTT (viti 2006) që tani operon si entitet i veçantë. Shthurja e më tejshme ka vazhduar me ndarjen e shpërndarjes dhe furnizimit të energjisë elektrike nga KEK. Pas shthurjes, shpërndarja dhe furnizimi janë privatizuar në maj 2013 me kalim në pronësi të konsorciumit Limak-Çalik. Në fund të vitit 2014 është bërë shthurja ligjore e shpërndarjes dhe furnizimit që ka rezultuar me krijimin e dy kompanive: KEDS (distribucioni) dhe KESCO (furnizimi).

Në zbatim të legjislacionit në fuqi (Pakon e tretë të energjisë) për sektorin e energjisë, janë hartuar të gjitha aktet nënligjore të përcaktuara në legjislacionin primar të miratuar në Qershor të vitit 2016. Kështu gjatë vitit 2017, MZhE-ja i ka miratuar tetë (8) Udhëzime Administrative (UA).

Ndërsa nga ana e ZRrE-së janë hartuar dhe miratuar rregulloret me të cilat bëhet de rregullimi i çmimeve të energjisë, si dhe nga 1 prill 2017 është bërë hapja e tregut të brendshëm të energjisë.

Në aspektin e hartimit të politikave dhe planeve është hartuar nga MZhE-ja dhe është miratuar nga Qeveria, me 06 tetor 2017, Strategjia e Energjisë e Republikës së Kosovës 2017-2026 e cila pritet së shpejti të miratohet edhe në Kuvend.

Kjo strategji është mbështetur në Strategjinë Kombëtare për Zhvillim 2016-2021, në nenin 114 të MSA- së për energjinë si dhe në detyrimet ndaj Traktatit të Komunitetit të Energji-së. Kjo strategji i ka të përcaktuar pesë (5) objektiva për zhvillimin e sektorit të energjisë që janë:

- Sigurimi i furnizimit të pandërprerë me energji elektrike;
- Integrimi në tregun rajonal të energjisë;
- Zgjerimi i kapaciteteve të sistemeve termike dhe ndërtimi i kapaciteteve të reja;
- Zhvillimi i infrastrukturës së gazit natyror; dhe
- Plotësimi i caqeve të EE, BRE-ve dhe mbrojtja e mjedisit.

Sipas kësaj strategjie prioritet i Qeverisë është ndërtimi i TC "Kosova e Re" dhe rehabilitimi i TC "Kosova B" sipas standardeve të BE-së, përkatësisht Komunitetit të Energjisë duke pasur në konsideratë plotësimin e obligimeve mjedisore siç përcaktohen në Komunitetin të Energjisë. Kjo strategji mbështet këto dy projekte si dhe operimin e TC "Kosova A" deri në hyrjen në punë të TC "Kosova e Re. Pra viti i mbylles të TC "Kosovës A" sipas Strategjisë së Energjisë, mbetet ai në të cilin do të hyjnë në funksion kapacitetet e reja prodhuese të energjisë elektrike, e që parashihet të jetë viti 2023. Kjo alternativë është vlerësuar si më e përshtatshme për arritjen e sigurisë së furnizimit me çmimin më të përballueshme për konsumatorët. Më tej në strategji theksohet që krahas projekteve nga linjiti të mbështeten edhe projektet që shfrytëzojnë BRE-të nëpërmjet "Feed in" tarifave për një potencial deri 400 MW nga energjia ujore dhe e erës, që do të thotë mbështetet praktikisht i gjithë potenciali i identifikuar për ndërtimin e HCV-ve të vogla dhe turbinave të erës. Në strategji, janë të përcaktuara edhe masat tjera nxitëse për BRE-ve e që janë thjeshtësimi i procedurave për autorizimin e centraleve të BRE-ve si dhe themelimi i "One Stop Shop". Gjithashtu strategjia mbështet studimin e fizibilitetit për lidhjet potenciale me tubacionet e gazit rajonal. Për sa i përket, rehabilitimit të TC "Kosova B", në qershor të vitit 2017 është finalizuar studimi i fizibilitetit për rehabilitimin e këtij termocentrali.

Në kuadër të hapjes së tregut të brendshëm të energjisë elektrike, Zyra e Rregullatorit për Energji në Janar të vitit 2017 ka nxjerrë Udhëzuesin për Liberalizimin e Tregut të Energjisë Elektrike në bazë të cilit me 1 Prill 2017 ka filluar hapja e tregut të energjisë elektrike, kur edhe ndërpritet rregullimi i çmimeve të prodhimit. Gjithashtu është krijuar Fondi për BRE-të i cili menaxhohet nga KOSTT konkretisht nga Operatori i Tregut. KOSTT ka ndërmarrë veprimet e nevojshme për realizimin e obligimeve që dalin nga ky udhëzues duke krijuar kështu llogaritë e ndara për të gjitha palët në treg, ka filluar të blej humbjet teknike në tregun konkurrues të energjisë elektrike, derisa në bazë të vendimit të ZRrE V_907_2017 humbjet e energjisë elektrike në veri do të mbulohej nga KOSTT derisa të eliminohej barrierat politike.

KOSTT nga 1 tetori 2016 deri më 31 maj 2017 ka bërë testimin e mekanizmit balancues pa ndikim financiar, ndërsa nga 01.06.2017 ka filluar zbatimin e mekanizmit balancues me ndikim financiar ku palët janë përgjegjëse për jobalancet e shkaktuara.

KOSTT ka përpiluar Procedurat për Blerjen e Energjisë të cilat janë dërguar për miratim në ZRrE, bazuar në këto procedura KOSTT ka filluar procesin për nënshkrimin e Kontratës Kornizë për Blerjen e humbjeve në bazë të së cilës palët do të marrin pjesë në ankandin e organizuar nga KOSTT për të dhënë ofertat e tyre.

ZRrE ka përcaktuar edhe kushtet për derregullimin e çmimit për konsumatorët fundorë, sipas së cilave:

- Konsumatorët Industrial të kyçur në nivelin 220kV do t'i nënshtrohen kushteve të çmimeve të tregut;
- Konsumatorët Industrial të kyçur në nivelin 110kV do t'i nënshtrohen kushteve të çmimeve të tregut nga data 1 Prill 2017;
- Konsumatorët komercial të kyçur në nivelin 35kV, 10kV do t'i nënshtrohen kushteve të çmimeve të tregut nga data 1 Prill 2018; dhe

- ZRrE do të përpiloj një listë përmes së cilës do të identifikohen konsumatorët që nuk i plotësojnë kushtet e përcaktuara me ligj për furnizim me energji elektrike nga Shërbimi Universal për konsumatorët komercial në nivelet e tensionit 0.4kV.

Gjithashtu ZRrE-ja ka ndërmarr veprime të përcaktuara në ligjin e ri për rregullatorin e energjisë për zhvillimin e konkurrencës duke u mundësuar hyrjen në treg të furnizuesve të rinj të energjisë elektrike, pra duke licencuar kompanitë furnizuese: KESCO (Kosovë), HEP (Kroaci) dhe GSA (Shqipëri).

Më datë 01 tetor 2015 është nënshkruar Marrëveshja për Kycje të Sistemit Energjetik të Kosovës në Zonën Sinkrone të Evropës Kontinentale. Marrëveshja është nënshkruar në mes të KOSTT si Operator i Sistemit të Transmisionit (OST) të Kosovës në njërin anë dhe ENTSO-E në anën tjetër e përfaqësuar nga 30 OST të Grupit Regjional të Evropës Kontinentale. Sa i përket përmirësimit të infrastrukturës së transmetimit dhe përfshirjes në mekanizmat regionalë për kompenzim të tranzitit të energjisë elektrike është krijuar infrastruktura për rregullimin sekondar Kosovë-Shqipëri.

Linja interkonektive 400 kV Kosovë-Shqipëri respektivisht (NS Kosova B-NS Tirana 2) është ndërtuar dhe është e gatshme për operim. Por në gjendjen aktuale të hyrat nga alokimi i kapaciteteve do të bëhej nga EMS (Serbia) gjë që është joligjore dhe e papranueshme dhe do të ndikonte negativisht në aspektin financiar për KOSTT. Ky projekt është realizuar me financim të Qeverisë gjermane përmes KfW në vlerë 33.5 milion EUR. Qëllimi i projektit është të përmirësojë sigurinë e furnizimit me energji elektrike, të përmbushë kushtet për një treg të integruar të energjisë elektrike në Evropën Juglindore, si dhe të rrisë kapacitete importuese dhe eksportuese me tregun e Shqipërisë dhe atë rajonal.

Mbështetja e donatorëve

Përkrahja nga ana e donatorëve kryesisht është koncentruar në projektin lidhur me procesin e dekomisionimit të objekteve për rreth TC "Kosova A" që nuk kanë ndikim në operimin e TC "Kosova A", projektin për rehabilitimin e Ngrohtores së Gjakovës dhe zgjerimin e rrjetit të "Termokos" si dhe projektin për ndërtimin e objekteve për deponimin e përkohshëm të mbeturinave të rrezikshme. Të gjitha këto investime financiare vijnë përmes Instrumentit të Para-Anëtarësimit (IPA) dhe arrijnë shumën rreth 34.5 milion EUR.

Në kuadër të IPA 2018, për TC "Kosova B" pritet mbështetje për instalimin e precipituesve elektrostatik (ESP), reduktimin e shkarkimeve të pluhurit (thërrmijave) dhe reduktimin e oksideve të azotit (NOx), reduktimi i ujërave të shkarkuara si dhe monitorimi i tij.

Republika e Kosovës ka aplikuar me projekt të përbashkët me Republikën e Shqipërisë në kuadër të raundit të 15, në WBIF, për realizimin e Studimit të fizibilitetit për Gazsjellësin Shqipëri-Kosovë në kuadër të sistemit TAP/IAP. Lidhur me këtë iniciativë për këtë fazë nga Korniza e Investimeve të Ballkanit Perëndimor (WBIF) është ndarë granti në vlerën prej 300,000 EUR në formën e Asistencës Teknike për realizimin e Studimit të para-fizibilitetit për gazsjellësin Shqipëri-Kosovë (ALKOGAP). Planifikohet që ky studim i para-fizibilitetit të finalizohet brenda vitit 2018, përmes së cilit, do të kemi rekomandimet e nevojshme për planifikime dhe zhvillimet e mëtejme.

Gjithashtu, Qeveria e Republikës së Kosovës, me saktësisht MZhe-ja dhe Ministria e Integritimit Evropian në bashkëpunim me Bankën Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim ka aplikuar për asistencë teknike në raundin e 18-të në WBIF për projektin studimit të para-fizibilitetit për ngrohtoret qendrore në 10 komuna të Republikës së Kosovës. Vlera e kërkuar e kësaj asistencë arrin shumën prej 1,400,000 EUR dhe përgjigja për aprovimin e këtij projekti do të jepet në Komitetin Drejtues të WBIF.

Buxheti i MZhe-së është në shumë prej 24.405.435 milion EUR, nga i cili 18,013.196 milion EUR vijnë nga BRK ndërsa 6.392.239 milion EUR nga huamarrja.

Objektivat prioritare afatmesme

Për periudhën afatmesme 2019-2021 në fushën e sigurisë së furnizimit dhe tregut të brendshëm të energjisë janë planifikuar aktivitetet e mëposhtme:

- Rishikimi i Strategjisë së Energjisë për periudhën 10-vjeçare dhe i Programit të Zbatimit të Strategjisë së Energjisë;
- Përmbyllja e të gjitha marrëveshje me investitorin si dhe fillimi i ndërtimit të termocentralit “Kosova e Re” nga investitori privat;
- Zhvillimi i aktiviteteve të procesit të dekomisionimit të objekteve të gazifikimit, azotikut, ngrohtores dhe objekteve të tjera përcjellëse të cilat nuk e pengojnë operimin normal të njërive aktive të TC Kosova “A”;
- Realizimi i studimit gjithëpërfshirës për sektorin e energjisë deri në vitin 2050;
- Aderimi në PX (Shkëmbimi i energjisë)-Bursën e Shqipërisë dhe themelimi i tregut të përbashkët të energjisë elektrike me Shqipërinë;
- Operimi si zonë rregulluese dhe anëtarësimi i KOSTT-it në ENTSO-E;
- Harmonizimi i kodit të rrjetit të KOSTT me atë të ENTSO-E; dhe
- Anëtarësimi i ZRrE-së në ACER (Agjencia për kooperimin e rregullatorëve të energjisë).

Efiçienca e energjisë dhe burimet e ripërtëritshme të energjisë

Kërkesat e MSA-së

Sipas Nenit 114 të MSA-së, Republika e Kosovës duhet të përafrojë dhe zbatojë *acquis* të-e BE-së për efiçencën e energjisë, burimet e ripërtëritshme të energjisë si dhe mjedisit të ndikuar nga aktivitetet energjetike, për të nxitur kursimin e energjisë, efiçencën e energjisë, shfrytëzimin e energjinë nga burimet e ripërtëritshme, reduktimin e emisioneve mjedisore si dhe hulumtimin dhe zhvillimin në këto fusha. MZHE-ja është përgjegjëse për politikën për nxitjen e efiçencës së energjisë dhe shfrytëzimit të energjisë nga burimet e ripërtëritshme. Këto dy fusha zënë vend të rëndësishëm në parashikimin e investimeve në sektorin e energjisë ndërsa ligjet për sektorin e energjisë në Kosovë përkrahin investimet për kapacitetet gjeneruese nga BRE-të.

Kriteret për mbështetjen e investimeve në BRE duhet të marrin parasysh caqet e përcaktuara nga MZHE-ja, nivelin e përbalueshmërisë së konsumatorëve, stabilitetin e sistemit dhe ndikimin e tyre në balancimin e sistemit. Për më tepër, direktivat e BE-së dhe obligimet që dalin nga Traktati i themelimit të Komunitetit të Energjisë (TKE) definojnë kërkesat lidhur me BRE-të dhe Kosova si palë kontraktuese në TKE është e obliguar të plotësojë cakun prej 25% të konsumit të përgjithshëm ta mbulojë nga BRE-të deri në vitin 2020. Zbatimi i politikës së përcaktuar të BRE-ve bazohet në Strategjinë e Energjisë dhe në tri ligjet bazike ekzistuese të sektorit të energjisë: Ligji për energjinë, Ligji për rregullatorin e energjisë dhe Ligji për energjinë elektrike si dhe në Planin Kombëtar të Veprimit për BRE (2011-2020) që përmban caqet obliguese dhe masat për realizimin e këtyre caqeve. Gjithashtu caqet janë të përcaktuara edhe me udhëzimin administrativ nr. 05/2017 për caqet e BRE-ve.

Këto caqe është parashikuar të plotësohen nga energjia fotovoltaike, biomasa solide, era, hidrocentralet ekzistuese, ato të reja dhe nga HC të tjera të mëdha. Aktualisht në Kosovë, energjia elektrike nga burimet e ripërtëritshme prodhohet nga burimet ujore përmes hidrocentraleve të (Ujmanit, Lumbardhi, Radavci, Dikanci, Burimi, Brodi II, Albaniku III, Deçani dhe Bellaja), kapaciteti total i HC në operim është 79.43 MW nga burimet e erës me kapacitet të instaluar 1.35 MW në Kodrën e Goleshit si dhe nga burimet solare energjia fotovoltaike e dy projekteve me kapacitet 102 kW dhe 500 kW.

Sa i përket kapaciteteve të reja gjeneruese nga BRE-të deri në vitin 2020 parashikohet të instalohen 200 MW energji nga hidrocentralet, 150 nga era ndërsa nga energjia fotovoltaike 30MW, kurse nga biomasa kapaciteti instalues do të jetë 20 MW.

Ndërsa, kapacitetet e instaluara të energjisë së ngrohjes në vitin 2020 parashikohen të jenë: 10 MW energjia gjeotermale 70 MW nga energjia diellore dhe energjia nga biomasa drusore prej drurit të zjarrit do të realizohet sasia e energjisë në masën prej prej 264.5 ktoe. Autorizime përfundimtare nga ZRrE janë lëshuar për 16 projekte të HCV(61.94 MW), projekte të paneleve fotovoltaike (9.4 MW) dhe 1 projekt te energjisë se erës (32.4 MW).

Zyra e Rregullatorit për Energji si institucion përgjegjës për zbatimin e politikave për sektorin e BRE-ve ka miratuar njërën prej masave më të rëndësishme stimuluese për BRE-të siç është tarifa nxitëse (feed in) me çmimet si në vijim:

- energjia e ujit: 67.47 EUR/MWh;
- energjia e erës: 85 EUR/MWh;
- energjia nga biomasa solide: 71.3 EUR/MWh; dhe
- energjia fotovoltaike: 136,4 EUR/MWh.

Ndërsa sa i përket harmonizimit me standardet e komitetit evropian për standardizime (CEN) janë adoptuar 236 standarde në fushën e energjisë elektrike dhe 473 standarde në kuadër të derivateve të naftës dhe gazit natyror. Kurse standardet CEN në fushën e efikasitetit të energjisë në kuadër të ligjit për performancën energjetike në ndërtesa janë: (Ndërtesat me gati zero konsum të energjisë, certifikatat e performancës energjetike, çështje të certifikatave të performancës energjetike, lëshimi i certifikatave të performancës energjetike, inspektimi i sistemeve të ngrohjes, inspektimi i sistemeve të ajrit të kondicionuar dhe inspektimin e sistemeve të ngrohjes dhe ajrit të kondicionuar).

Sfidat e identifikuar nga *Raporti i KE-së 2016 për Kosovën në sektorin e efikasitetit të energjisë dhe BRE-ve* përfshijnë miratimin e ligjit për efikasitetin e energjisë me qëllim që të përputhet me direktivat e fundit të BE-së. Kosova ende nuk e ka harmonizuar legjislacionin me direktivën për energji të ripërtëritshme të vitit 2009 dhe nuk ka mekanizëm për monitorimin e progresit për arritjen e caqeve deri në vitin 2020. Për më tepër, Agjencia e Kosovës për Efikasitet të Energjisë ka mungesë të stafit dhe nuk ka kapacitete për të monitoruar, vlerësuar dhe verifikuar progresin drejt objektivave. Sa i përket investimeve kapitale në fushën e efikasitetit të energjisë, Kosova ende nuk e ka miratuar ligjin për performancën energjetike në ndërtesa. Prandaj nga ana e Kosovës kërkohet që të ndërmarrit masat e nevojshme për të krijuar një klimë të favorshme për investime në efikasitetin e energjisë. Ajo që rekomandon raporti i progresit është krijimi i fondin për efikasitetin e energjisë që është shumë i rëndësishëm për investimet në masat efikasitetin e energjisë me mundësi të kombinimit me masat mjedisore si në sektorin publik ashtu edhe në atë rezidencial. Ka pasur pak progres në sektorin e BRE-ve dhe gjasat për të përmbushur objektivat e Kosovës prej 25% deri në vitin 2020 janë shumë të vogëla dhe pengohen nga kapacitetet e ulëta administrative në menaxhimin e BRE-ve, procedurat e gjata për lëshimin licencave për BRE-të si dhe kapaciteti i ulët i rrjetit për menaxhimin e prurjeve nga BRE-të. Gjithashtu theksohet mungesa e zhvillimeve në përmbushjen e kërkesave të BE-së për përdorimin e biokarburanteve në transport. Në kuadër kapaciteteve të reja gjeneruese, nuk ka pasur fare progres ndërtimin e HC "Zhuri".

Ndërsa, sfidat në fushën e efikasitetit të energjisë dhe burimeve të ripërtëritshme të energjisë të dala nga takimi i *Nën Komitetit të MSA 'Infrastruktura' 2017*, përfshijnë miratimin e planit të tretë kombëtar të veprimit për efikasitet të energjisë, si dhe miratimin e legjislacionit sekondar që rrjedh nga ligji për performancën energjetike të ndërtesave për të transpozuar direktivën 2010/31. Përditësimin dhe miratimin e planit për burimet e ripërtëritshme duke përfshirë masat e duhura për të siguruar që Kosova po arrin 25% të objektivave të energjisë së ripërtëritshme deri në vitin 2020.

Gjithashtu theksohet nevoja e krijimit të një mekanizmi financiar mbështetës për financimin e efikasitetit të energjisë. Miratimi dhe finalizimi i legjislacionit të nevojshëm për të transpozuar kriteret e qëndrueshme për biokarburante dhe bio-lëngje. Të sigurohet pajtueshmëria me kërkesat e Udhëzimeve të Ndhmës

Shtetërore 2014-2020 dhe të vendoset një qasje e bazuar në treg për të dhënë mbështetje për prodhuesit e energjisë së ripërtrishme.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative dhe ajo e politikave

Në kuadër të zhvillimeve të fundit në *përafrimit të legjislacionit primar* në fushën e efijencës së energjisë dhe BRE-ve me direktivat e BE-së, është miratuar *ligji për performacën energjetike në ndërtesa* me datën 01 dhjetor 2016. Ky ligj ka për qëllim të promovojë përmirësimin e performancës energjetike në ndërtesa, duke marrë parasysh kushtet e jashtme dhe lokale klimatike, si dhe kërkesat për klimën e brendshme dhe koston efektive. Në këtë ligj janë transpozuar pjesërisht: Direktivën nr. 2010/31 të BE-së për Performancën Energjetike në Ndërtesa; Direktivën 2012/27/ të BE-së e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit për efijencën e energjisë. Për më tepër, janë hartuar rregulloret që derivojn nga ky ligj të cilat janë në procedurë shqyrtimit dhe miratimit.

Ndërsa ligji i ri për efijencë të energjisë qe transponon pjesërisht direktivën nr. 2012/27/KE për efijencë të energjisë është hartuar dhe pritet miratimi i tij.

Sa i përket *miratimit të planeve dhe programeve* që kanë të bëjnë me zbatimin e legjislacionit të transpozuar të BE-së, MZhe-ja ka miratuar më 30 shtator 2011, *Planin Kombëtar të Veprimit për Efijencë të Energjisë (PKVEE 2010-2018)* që është dokument bazik për zbatimin e politikave për efijencë të energjisë në Kosovë. Ky plan parasheh arritjen e cakut indikativ prej 9% kursim të energjisë elektrike deri në vitin 2018 apo 91.89 ktoe.

Përveç kësaj përmban një numër masash për përmirësimin e efijencës së energjisë në sektor të ndryshëm: amvisëri, shërbime, industri, bujqësi dhe transport.

Gjithashtu nga Qeveria e Republikës së Kosovës është miratuar në qershor të vitit 2013 edhe *Plani i Dytë Kombëtar i Veprimit për Efijencë të Energjisë 2013-2015* i cili ka për qëllim planifikimin e politikave të efijencës së energjisë dhe zbatimin e tyre në Kosovë me të cilat do të nxitet financimi nga institucionet financiare ndërkombëtare dhe do të mobilizohen fondet vendore për zbatimin e masave të planifikuara të efijencës së energjisë. Ky plan përmban cakun indikativ të ndërmjetëm të kursimit të energjisë në vlerë prej 3%.

Në kuadër të zhvillimeve tjera në fushën e EE është miratuar nga Qeveria Republikës së Kosovës me datë 02 gusht 2017, *Plani i Tretë Kombëtar i Veprimit për Efijencë të Energjisë 2016-2018*. Përmes Planit të Tretë të EE të Veprimit PKVEE 2016-2018, Qeveria e Kosovës pjesërisht do të përmbush obligimet e veta sipas Nenit 24 (2) lidhur me Aneksin XIV, Pjesa 2 e Direktivës dhe gjithashtu siguron detajet e gjendjes aktuale dhe arritjet e politikave të EE në Kosovë. Dokumenti PKVEE 3, 2016-2018, përmban përpjekjet e bëra dhe progresin e arritur me politikën e efijencës së energjisë në Kosovë në të kaluarën përmes PKVEE 2, 2013-2015. Gjithashtu janë hartuar dhe miratuar 29 Plane Komunale për Efijencë të energjisë.

Për zbatimin e politikës së burimeve të ripërtërishme të energjisë, MZhe-ja ka miratuar *planin afatgjatë të veprimit për BRE* ku është i përcaktuar caku prej 25% të obligueshme dhe 29.47% vullnetar deri në vitin 2020. Qëllimi i këtij plani është promovimi i shfrytëzimit të energjisë nga burimet e ripërtërishme në mënyrë efijente dhe kost-efektive duke rritur diversifikimin e prodhimit të energjisë në dobi të rritjes së sigurisë së furnizimit me energji dhe të mbrojtjes së mjedisit jetësor.

Gjithashtu, me këtë plan janë parashikuar edhe masat e nevojshme stimuluese për promovimin e energjisë nga burimet e ripërtërishme të energjisë. Raporti i dytë i progresit për zbatimin e Planit Kombëtar të Veprimit për BRE është dorëzuar në SKE me 30 dhjetor 2016. Ndërsa, për zbatimin e legjislacionit në fushën e efijencës së energjisë dhe BRE-ve janë përgjegjëse institucionet e pushtetit të nivelit qendror: MZhe, AKEE, MMPH, MBPZHR, MTI si dhe institucionet e pavarura dhe publike siç janë: ZRrE, KEK dhe KOSTT.

Korniza institucionale

Agjencia e Kosovës për Eficiencë të Energjisë (AKEE) është institucion ekzekutiv në kuadër të MZHE-së i themeluar në prill të vitit 2012, sipas nenit 6 të Ligjit për Eficiencë të Energjisë. AKEE, harton dhe mbikëqyre Planin Kombëtar të Veprimit për Eficiencë të Energjisë si dhe zbaton politikat e eficiencës së energjisë përmes vlerësimit të mundësive të kursimit të energjisë në të gjithë sektorët e konsumit të energjisë.

Rol të rëndësishëm lidhur me energjinë elektrike të prodhuar nga burimet e ripërtëritshme ka ZRrE-ja që përfshin licencimin e aktiviteteve të gjenerimit, miratimin e kontratave standarde, miratimin e rregullave të tregut që garantojnë qasje në rrjetet e transmetimit dhe shpërndarjes, miratimin e rregullave dhe rregulloreve si dhe miratimin e tarifave 'feed-in' për BRE-të. Gjithashtu, rol domethënës në zbatimin e eficiencës së energjisë ka edhe pushteti i nivelit lokal, përkatësisht komunat e Kosovës.

Mbështetja e donatorëve

Në kuadër të buxhetit të siguruar dhe fondeve të asistencës së huaj teknike për të gjitha masat zbatuese për EE situata është si në vijim:

- Projekti i Bankës Botërore për financimin e masave për eficiencën e energjisë në ndërtesat e institucioneve të nivelit qendror si dhe promovimin e energjisë nga BRE-të përmes një kredie të butë me vlerë prej 31 milion USD ka filluar dhe është në zbatim.
- Projekti i financuar me kredi të KfW me vlerë prej 7.5 milion EUR për financimin e masave të eficiencës së energjisë në ndërtesat e shërbimit publik të nivelit komunal.

Objektivat prioritarë afatmesme

Për sa i përket fushës së eficiencës së energjisë dhe burimeve të ripërtëritshme të energjisë prioritet afatmesme janë si më poshtë:

- Themelimi i One-Stop-Shop për burimet e ripërtëritshme të energjisë;
- Rishikimi i planit kombëtar të veprimit për eficiencën e energjisë (2010-2018) në përputhje me kërkesat e direktivës nr. 2012/27/KE;
- Zbatimi i masave të EE në 61 ndërtesa publike për vitin 2019, nga këto 21 objekte do të financohen nga BRK, 25 objekte do të financohen nga BB si dhe 15 të financuara nga KfW. Për më tepër shuma e tërësishme të zbatimit të masave të EE në 61 objekteve është si në vijim nga BRK 2.75 milion EUR, nga huamarrja 7.330.000 milion EUR si dhe nga donator 5.083.333 milion EUR;
- Zbatimi i masave të EE në 52 ndërtesa publike për vitin 2020, (27 do të financohen nga BRK si dhe 25 ndërtesa nga Banka Botërore). Nga kjo shumë, nga BRK 4.950.000 milion EUR ndërsa huamarrje prej 6 milion EUR si dhe nga donatorët 3.833.000 milion EUR;
- Ndërsa në kuadër të HCV-ve për vitin 2019 do të zbatohen edhe 14 projekteve të reja të HCV me kapacitet prej 61.8 MW me kosto totale 80.34 milion EUR si dhe zbatimi i dy projekteve nga energjia e erës me kapacitet prej 32.4 MW me kosto 45.36 milion EUR investime private;
- Në vitin 2020 zbatimi i 14 projekteve të reja të HCV kapaciteti 37.86 MW me kosto 49.22 milion EUR, si dhe zbatimi i tri (3) projekteve nga energjia e erës me kapacitet prej 105 MW dhe me kosto 147 milion EUR investime private.

Mbrojtja nga rrezatimi dhe siguria bërthamore

Kërkesat e MSA-së

Një nga angazhimet e Kosovës që rrjedhin në kuadër të MSA-së, konkretisht nenit 114 të saj, është edhe përafrimi i legjislacionit në fushën e sigurisë dhe mbrojtjes nga rrezatimi jonizues. Për më tepër, të gjitha dispozitat në fushën e gjenerimit të rrezatimit bërthamor, sigurisë bërthamore janë të bazuara në Traktatin EURATOM (Traktati i Krijimit të Komunitetit Evropian të Energjisë Atomike, 1957) i cili siguron që

anëtarët e Komunitetit Evropian duhet të krijojnë dhe sigurojnë standarde uniforme të sigurisë nga teknologjia bërthamore për të mbrojtur popullsinë dhe shëndetin e punëtorëve.

Gjendja aktuale

Korniza legislative dhe ajo e politikave

Prandaj sa i përket legjislacioni primar aktual në këtë fushë në shkurt 2010 është miratuar ligji nr. 03/L-104 për mbrojtjen nga rrezatimi jo jonizues dhe jonizues dhe siguria bërthamore, që ka për qëllim vendosjen e bazës ligjore për shfrytëzimin e sigurt të energjisë bërthamore, rrezatimin jonizues dhe jo jonizues, si dhe sigurinë e menaxhimit të mbetjeve radioaktive. Për më tepër, në maj të vitit 2012 është miratuar edhe ligji nr. 04/L-067 për Agjencinë e Kosovës për mbrojtjen nga rrezatimi dhe siguria bërthamore që themelon AKMRrSB si agjenci ekzekutive e Qeverisë dhe përcakton statusin detyrat dhe përgjegjësitë e agjencisë, si dhe hartimin dhe zbatimin e strategjisë dhe planit të veprimit për mbrojtje nga rrezatimi dhe siguria bërthamore.

Ligji i ri për mbrojtje nga rrezatimi dhe siguria bërthamore është hartuar dhe pritet miratimi me 29 dhjetor 2017 në Qeveri dhe pastaj në Kuvend. Ky ligj transponon pjesërisht këto direktiva: direktivën nr. 2013/59/EURATOM për Standardet Bazë të Sigurisë, direktivën nr. 2011/70/EURATOM për menaxhimin e përgjegjshëm dhe të sigurt të lëndës djegëse të shpenzuar dhe mbetjeve radioaktive, direktivën nr. 2013/51/EURATOM për substancat radioaktive në ujë të destinuar për konsum njerëzor, direktivën nr. 2006/117/EURATOM për mbikëqyrjen dhe kontrollin e transportit të mbetjeve radioaktive dhe lëndës djegëse të shpenzuar, direktivën nr. 2014/87/EURATOM për Sigurinë Bërthamore të Instalimeve Bërthamore.

Për zbatimin e legjislacionit në fuqi, Agjencia është në proces të hartimit të *Strategjisë dhe Planit të Veprimit për Mbrojtjen nga Rrezatimi dhe Sigurinë Bërthamore 2017–2026*.

Për më tepër, objektivi i përgjithshëm i strategjisë në fjalë është krijimi i sistemit efikas dhe transparent për mbrojtje nga rrezatimi dhe siguria bërthamore, i cili siguron një bazë për mbrojtjen e popullatës dhe mjedisit nga efektet e dëmshme të rrezatimit jonizues dhe jo-jonizues sipas kornizës ligjore dhe standardeve kombëtare dhe ndërkombëtare.

Në këtë rast siguria mbulon sigurinë ndaj rrezatimit, sigurinë bërthamore, sigurinë e menaxhimit të mbetjeve radioaktive dhe sigurinë e transportit të materialeve radioaktive. Orientimet e politikave të këtij dokumenti, janë të planifikuara për dhjetë vitet e ardhshme (2017-2027) kurse Plani i Veprimit për periudhën pesë vjeçare 2017-2021. Fokusimi në dhjetë vitet e ardhshme do të jetë në harmonizimin e legjislacionit me dispozitat e BE-së, IAEA-së, zbatimin e legjislacionit, monitorimin e territorit të Kosovës nga aspekti i rrezatimit në kohë reale si dhe inspektimin e rregullt me qëllim të kontrollit të zbatimit të kriterëve të përcaktuara nga Agjencia, për përdoruesit e burimeve radioaktive.

Për sa i përket objektit të përkohshëm për ruajtjen e mbeturinave radioaktive dhe të rrezikshme, Qeveria e Kosovës përmes vendimit nr. 08/104 të datës 10 gusht 2016 ka themeluar ndërmarrjen publike qendrore me emërtimin “Ndërmarrja për magazinimin e mbeturinave të rrezikshme Sh.A” si dhe është përcaktuar lokacioni i saj në Golesh, në komunën e Fushë Kosovës. Ndërsa, përmes ndihmës së TAIX ekspertit dhe me punën e grupit punues është hartuar statuti dhe organogrami i kësaj ndërmarrjeje.

Raporti i KE-së për Kosovën 2016 në fushën e mbrojtjes nga rrezatimi dhe sigurinë bërthamore thekson se nuk ka progres në përafrimin e legjislacionit në këtë fushë dhe akoma nuk është miratuar ligji i ri. Agjencia përballat me një kombinim të sfidave që lidhen me kapacitetin e kufizuar për licencim dhe inspektim.

Si rrjedhim nuk ka monitorim të rrezatimit (për shembull për lokacionet potenciale me uranium të varfëruar) si dhe nuk ekziston plani emergjent radiologjik. Për më tepër, buxheti i AKMRrSB është i

pamjaftueshëm për zbatimin e mandatit dhe atë në aspektet e licencimit, sigurimit dhe shëndetit publik. Në përfundim, sfidë mbetet mos zgjedhja e lokacionin për të ruajtur mbetjet radioaktive, pavarësisht marrjes së ndihmës së BE-së për këtë çështje. Pra, Kosova duhet të identifikojë deponinë e përkohshme për ruajtje të mbeturinave radioaktive përfshirë edhe një hapësirë për ruajtjen e përkohshme të mbetjeve radioaktive në kuadër të ndërtimit të deponisë për mbetjet e rrezikshme të financuar nga BE-ja.

Për sa i përket, kërkesave të dala nga takimi i *Nën Komitetit të MSA-së 'Infrastruktura'* i vitit 2017, është forcimi i mëtejme i kapaciteteve të Agjencisë, përqendrimi në licencimin sa më efikas si dhe përgatitja e planit për pastrimin e lokaliteteve potenciale me uranium të varfëruar.

Korniza institucionale

Agjencia e Kosovës për Mbrojtje nga Rrezatimi dhe Siguria Bërthamore (AKMRrSB) është themeluar në qershor të vitit 2011, në kuadër të Ministrisë së Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor në bazë të ligjit për Mbrojtje nga Rrezatimi Jo jonizues, Jonizues dhe Siguria Bërthamore (nr. 03/L-104). Që nga korriku i vitit 2012 në bazë të ligjit nr. 04/L-067 mbi Agjencinë e Kosovës për Mbrojtje nga Rrezatimi dhe Siguria Bërthamore.

Për më tepër, AKMRrSB është agjenci ekzekutive e cila vepron në kuadër të Zyrës së Kryeministrit. Agjencia është e ndarë për nga funksionimi prej çfarëdo trupi ose organizate tjetër e cila merret me promovimin ose përdorimin e praktikave të rrezatimit ose përdorimit të energjisë bërthamore sipas këtij Ligji, për të siguruar pavarësi efektive ndaj ndikimeve të paligjshme në funksionimin e saj si rregullator i janë dhënë kompetenca ligjore, si dhe burime njerëzore dhe financiare, të nevojshme për të përmbushur detyrimet e tij.

Mandati i AKMRrSB mbi përgjegjësitë dhe fushë-veprimtarinë e tij është i përcaktuar me ligjet e lartpërmendura ku aktiviteti i Agjencisë është i përqendruar në zbatimin e politikave dhe standardeve kombëtare dhe ndërkombëtare në fushën e mbrojtjes nga rrezatimi dhe siguria bërthamore që nënkupton mbrojtjen e shëndetit dhe të mjedisit në funksion të mbrojtjes nga rrezatimi dhe siguria bërthamore si rezultat i përdorimit të burimeve të rrezatimit jonizues dhe jo-jonizues si dhe të materialeve radioaktive dhe bërthamore për qëllime mjekësore, kërkimore-shkencore, industriale dhe qëllime të tjera të parapara me konventat ndërkombëtare.

Për zbatimin e legjislacionit në fushën e mbrojtjes nga rrezatimi dhe sigurinë bërthamore janë përgjegjëse: AKMRrSB, Ministria e Zhvillimit Ekonomik, Ministria e Shëndetësisë, Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor; Ministria e Tregtisë dhe Industrisë; Ministria e Forcave të Sigurisë, Ministria e Financave; Ministria e Integrimit Evropian, Ministria e Punëve të Brendshme dhe Ministria e Punëve të Jashtme. Për më tepër, mbikëqyrja administrative e zbatimit të legjislacionit primar dhe sekondar kryhet nga AKMRrSB.

Mbështetja e donatorëve

Sa u përket projekteve në fushën e mbrojtjes nga rrezatimi dhe siguria bërthamore është në zbatim projekti nga asistenca e programit regjional për kooperim të Ballkanit Perëndimor me titull "Përmirësimi i mëtejme i kapaciteteve teknike të rregullatorëve bërthamore në Shqipëri, Bosnjë Hercegovinë, Mal të Zi, Serbi, Maqedoni dhe Kosovë" të zbatuar nga konsorciumi ENCONET, qëllimi i cilës është të kontribuojë në përmirësimin e mbrojtjes nga rrezatimi dhe siguria bërthamore në Kosovë përmes përforsimit të kapaciteteve teknike të agjencisë rregullatore si dhe do të kontribuojë më tej në transpozimin e acquis të BE-së në fushën e sigurisë bërthamore.

Ky projekt do të mundësojë që organi rregullator në fushën bërthamore të fuqizohet me tej në kontrollin më të mirë të çështjeve radiologjike përkatësisht menaxhimin institucional të mbeturinave radioaktive, parandalimin dhe luftimin e trafikimit të paligjshëm të materialeve nukleare dhe burimeve të rrezatimit.

Në anën tjetër, sa i përket *themelimit të organeve dhe strukturave të reja mbështetëse* në fushën e mbrojtjes nga rrezatimi parashihen si më poshtë:

- Vendorsja e sistemit të monitorimit të rrezatimit në mjedis (ajër, tokë dhe ujë); dhe
- Njohja e shërbimeve teknike-profesionale dhe ekspertëve për mbrojtje nga rrezatimi.

Lidhur me pozitën financiare dhe stafit të Agjencisë, ajo funksionon me gjashtë (6) punonjës, përfshirë Kryeshefin dhe një zyrtarë për administratë, ndërsa buxheti i saj për vitin 2017 është 71,097 EUR nga buxheti i Kosovës, prej të cilave 48,494 EUR paga dhe mëditje dhe 22,603 EUR mallra dhe shërbime. Planifikimi i mëtutjeshëm i buxhetit të AKMRrSB duhet të harmonizohet me aktivitetet prioritare të agjencisë, domosdoshmërisht në përputhje me aktivitetet që dalin nga rishikimi i Kornizës Afatmesme të Shpenzimeve 2018-2020.

Objektivat prioritare afatmesme

Në drejtim të plotësimit dhe harmonizimit të mëtejshëm të kornizës ligjore sekondare dhe përafrimit me *acquis* të BE-së në fushën e mbrojtjes së rrezatimit dhe sigurisë bërthamore përgjatë periudhës afatmesme nga Agjencia planifikohen të hartohen dhe miratohen 13 rregullore. Ndërkaq në kuadër të bashkëpunimit ndërkombëtar planifikohet nënshkrimi dhe ratifikimi i traktatit, marrëveshjes dhe konventave si më poshtë:

- Traktati mbi ndalimin e testeve bërthamore;
- Konventa mbi mbrojtjen fizike të materialit bërthamor (CPPNM 2005);
- Marrëveshja e masave mbrojtëse dhe protokollit shtesë;
- Konventa mbi njoftimin e hershëm të aksidenteve bërthamore;
- Konventa për ndihmë në rast aksidentit bërthamor ose emergjence radiologjike;
- Konventa ndërkombëtare për ndalimin e akteve të terrorizmit bërthamor; dhe
- Kodi i sjelljes mbi sigurinë dhe sigurimin e burimeve radioaktive dhe udhëzimet shoqëruuese për import dhe eksport.

Vlen të theksohet se Republika e Kosovës nuk është anëtare e OKB-së, prandaj traktatet dhe konventat do të ratifikohen në mënyrë unilaterale.

Për sa i përket *mungesave dhe zbrazëtive* që kanë të bëjnë me zbatimin efektiv të legjislacionit është kufizues buxheti i pamjaftueshëm i agjencisë si rrjedhim i kësaj numri i pamjaftueshëm i zyrtarëve të trajnuar dhe mungesa e mjeteve logjistike-teknike. Një vështirësi tjetër me të cilën Agjencia po përballlet sot, është mungesa e komunikimit me Agjencinë Ndërkombëtare për Energji Atomike (IAEA) për realizimin e objektivave të AKMRrSB. Republika e Kosovës nuk është anëtare e Agjencisë Ndërkombëtare për Energji Atomike, e për pasojë nuk mund të përfitojë nga kjo organizatë në kuadër të asistencës teknike në fushën e mbrojtjes nga rrezatimi dhe për siguri bërthamore.

Për më tepër, mungesa e ekspertëve dhe shërbimeve teknike profesionale (ISO-Technical support organization) të licencuara në fushën e mbrojtjes nga rrezatimi e kufizon agjencinë në funksionim normal. Ndërkaq në kuadër të masave zbatuese të legjislacionit do të zbatohen veprimet përkatëse të dala nga Strategjia dhe Plani i Veprimit për Mbrojtjen nga Rrezatimi dhe Sigurinë Bërthamore 2017-2026.

Zhvillimi i kapaciteteve njerëzore dhe teknike brenda agjencisë do të bëhet përmes këtyre aktiviteteve:

- Miratimi i rregullores për funksionimin dhe organizimin e brendshëm si dhe plotësimi i pozitave sipas kësaj rregulloreje;
- Punësimi i nëntë (9) zyrtarëve;
- Zhvillimi i kapaciteteve të inspektoratit përmes trajnimeve profesionale; dhe

- Zhvillimi i kapaciteteve të licencimit dhe vazhdimi i procesit të licencimit për përdoruesit e burimeve të rrezatimit si dhe monitorimi i vazhdueshëm i zbatimit të kritereve të përcaktuara në licenca.

3.17. Kapitulli 16 i acquis-së: Tatimet

Acquis në fushën e tatimeve konsiston në legjislacionin të harmonizuar për fushën e tatimeve indirekte (domethënë tatimin mbi vlerën e shtuar) dhe akcizat. Acquis specifikon fushëveprimin, përkufizimet dhe parimet e TVSH-së. Legjislacioni për TVSH ofron trajtim të barabartë tatimor për transaksionet vendore dhe të huaja (importi). TVSH-ja Gjithashtu është e bazuar në principin e neutralitetit ku tatimi i aplikuar është proporcional me çmimin pavarësisht numrit të transaksioneve të ndërmjetme.

Akciza për produktet e duhanit, pijeve alkoolike dhe produkteve të energjisë janë gjithashtu subjekt i legjislacionit të BE-së. Legjislacioni i BE-së vendos strukturën e akcizës që duhet ngarkuar si dhe sistemin e tarifave minimale për secilin grup të produkteve. Mallarat i nënshtrohen akcizës nëse prodhohen brenda BE ose importohen nga vendet e treta. Sidoqoftë, akciza është e pagueshme vetëm në shtetin anëtar në të cilin malli lëshohet në qarkullim/konsum (me disa përjashtime) dhe me tarifat e akcizës së atij shteti anëtar. Legjislacioni i BE-së përcakton Dispozitat për prodhimin, mbajtjen, lëvizjen dhe monitorimin e produkteve me akcizë.

Për sa i përket **tatimeve të drejtpërdrejta** (tatimet direkte), acquis mbulon disa aspekte të tatimeve të të ardhurave nga kursimet individuale dhe të tatimeve të korporatave. Qëllimi është në eliminimin e çrregullimeve në aktivitetet ekonomike ndër-kufitare mes kompanive të vendeve anëtare. Për më tepër, Shtetet Anëtare janë të angazhuara për përputhje me parimet e Kodit të Mirësjelljes për Tatimin e Bizneseve, që kanë për qëllim eliminimin e masave të dëmshme tatimore.

Bashkëpunimi administrativ dhe ndihma e ndërsjellë në mes të shteteve anëtare synon të sigurojë funksionimin normal të tregut të brendshëm për sa i përket tatimeve dhe siguron mjete për të parandaluar evazionin fiskal dhe shmangien tatimore brenda Komunitetit. Shtetet anëtare duhet të sigurojnë se ekzistojnë kapacitete të nevojshme për zbatim dhe fuqizim, duke përfshirë lidhjet me sistemet e kompjuterizuar të tatimeve përkatëse të BE-së. Në kuadër të **kapacitetit operativ dhe kompjuterizimit**, acquis për TVSH mbulon sistemin e shkëmbimit të informacionit që lejon shkëmbim direkt elektronik të të dhënave midis administratave të shteteve anëtare. Sisteme të ngjashme të IT-së kërkohen edhe në fushën e akcizave dhe tatimeve direkte për shkëmbim informacioni midis vendeve anëtare. Për më tepër sistem specifik i IT-së (VoeS) kërkohet për të vendosur shkëmbimin e informatave midis vendeve anëtare në lidhje me skemën e veçantë për e-shërbimet që ofrohen nga tregtarët jo-rezidentë të BE-së për qytetarët e BE-së.

Kërkesat e MSA-së

Fusha e tatimeve është një nga fushat e rëndësishme të cekura në Marrëveshjen për Stabilizim dhe Asociim (MSA, neni 39, neni 40, neni 70 dhe neni 105). Neni 39 mbulon ndalimin e diskriminimit fiskal ndërsa neni 40 mbulon tarifat e natyrës fiskale. Neni 105 mbulon zhvillimin e Kosovës në fushën e tatimeve dhe masat me të cilat synohet reformimi i mëtutjeshëm i sistemit fiskal në Kosovë. Përveç kësaj ky nen mbulon edhe ristrukturimin e administratës tatimore me qëllim të sigurimit të efektivitetit të vjeljes së tatimeve dhe kundër mashtrimit fiskal.

Gjithashtu këtu merren parasysh edhe fushat prioritare që lidhen me acquis të BE-së, konkretisht ajo e luftimit kundër konkurrencës së dëmshme të tatimeve. Legjislacioni i aquis të BE mbi fushën e tatimeve, konkretisht luftën kundër konkurrencës së dëmshme të tatimeve bazohet në Kodin e Mirësjelljes për tatimin e biznesit, miratuar nga Këshilli dhe Përfaqësuesit e Qeverisë së Shteteve Anëtare.

Me qëllim të lehtësimit të zbatimit të masave për parandalimin e mashtrimit tatimor dhe shmangies tatimore, bashkëpunimi do të synojë promovimin e parimeve të qeverisjes së mirë në çështjet tatimore, transparencën, shkëmbimin e informatave dhe konkurrencës së ndershme të tatimeve në Kosovë.

Lidhur me themelimin e kompanive të BE në Kosovë, Kosova do të lehtësoj ngritjen e veprimtarive në territorin e saj nga kompanitë e BE-së. Me qëllim të lehtësimit të procesit të themelimit të kompanive, Kosova do të këtë trajtim të barabartë si për kompanitë e saja ose kompanitë e një vendi të tretë.

Bazuar në **Raportin e KE-së për Kosovën 2016** për çështjet që lidhen me tatimet, Kosova duhet të vazhdojë të përforcojë masat e ndërmarra për luftën kundër ekonomisë jo formale dhe evazionit fiskal dhe t'i jap prioritet ngritjes së efikasitetit. Kosova në veçanti duhet të parandalojë çdo ndikim në punën e institucionit. Gjithashtu, duhet të forcohet platforma e TI-së së Administratës Tatimore të Kosovës. Kapacitetet për të zbatuar mbledhjen e tatimeve në veri të Kosovës mbeten jashtëzakonisht të kufizuara. Është shqetësues fakti që mos-shqyrtimi i ankesave kundër administratës tatimore dhe doganore është duke u rritur.

Gjendja aktuale

Korniza legislative

Sa i përket progresit në fushën e legjislacionit tatimor për periudhën raportuese janë finalizuar dhe aprovuar:

- UA MF. nr. 01/2017 për Plotësimin dhe Ndryshimin e Udhëzimit Administrativ MF. nr. 01/2015 për Shfrytëzimin e Pajisjeve Elektronike dhe Sistemeve Fiskale;
- UA MF. nr. 02/2017 për Transferimin e Çmimeve; dhe
- UA MF. nr. 05/2017 për Skemën e Veçantë për Arin e Investueshëm.

Sa i përket ndryshimeve tatimore, në Ministrinë e Financave janë formuar Grupet Punuese për hartimin e Udhëzimit Administrativ për ndryshim/plotësimin e listës së produkteve që taten me normën 8% të Tatimit mbi Vlerën e Shtuar, dhe grupi punues për ndryshim/plotësimin e Udhëzimit Administrativ MF - nr. 05/2016 për skemën e veçantë për arin e investueshëm, si dhe grupi punues për hartimin e UA për Pushimet tatimore, të cilët do të punojnë në finalizimin e udhëzimeve.

Lidhur me hartimin e procedurave për zbatimin e ndryshimeve të fundit të Ligjeve tatimore që ka ndodhë vitin 2015, në total janë nxjerrë gjithsej 9 Udhëzime Administrative, 6 rregullore dhe udhëzues të brendshëm dhe 12 vendime shpjeguese publike për tatimpagues.

Në këtë drejtim është miratuar Ligji mbi Tatimin në Vlerën e Shtuar (TVSH) i cili në masën më të madhe është i harmonizuar me Direktiva të BE-së që lidhen me këtë lloj të tatimit:

- Direktivën e Këshillit 2006/112/KE, 28 nëntor 2006, mbi sistemin e përbashkët të tatimit mbi vlerën e shtuar si legjislacioni bazë i rregullimit në nivel të BE-së, e që më vonë është ndryshuar me:
 - Direktivën e Këshillit 2006/138/KE, 19 dhjetor 2006 në lidhje me periudhën e zbatimit të marrëveshjeve të TVSH-së të aplikueshme të radios dhe televizionit, shërbimeve dhe disa shërbimeve të furnizuara në mënyrë elektronike;
 - Direktivën e Këshillit 2007/75/KE, 20 dhjetor 2007, në lidhje me dispozitat e caktuara të përkohshme në lidhje me normat e TVSH-së;
 - Direktivën e Këshillit 2008/8/KE, 12 shkurt 2008, në lidhje me vendin e furnizimit të shërbimeve;
 - Direktivën e Këshillit 2008/117/KE, 16 dhjetor 2008, në lidhje me luftimin e evazionit fiskal që lidhen me transaksionet ndër-komunitare;
 - Direktivën e Këshillit 2009/47/KE, në lidhje me normat e reduktuara të tatimit mbi vlerën e shtuar;

- Direktivën e Këshillit 2009/69/KE, 25 qershor 2009, në lidhje me evazionin fiskal sa i përket importeve;
- Direktivën e Këshillit 2009/162/BE, 22 dhjetor 2009, mbi sistemin e përbashkët të tatimit në vlerën e shtuar;
- Direktivën e Këshillit 2010/23/BE, 16 mars 2010, në lidhje me një kërkesë opsionale dhe të përkohshme të mekanizmit të ngarkimit të kundërt në lidhje me furnizimet e shërbimeve të caktuara.

Gjithashtu, janë miratuar ligjet si: Ligji mbi Administratën Tatimore dhe Procedurat, mbi Tatimin në të Ardhurat Personale dhe mbi Tatimin në të Ardhurat të Korporatave, ligje këto të bazuara në parimet e përgjithshme të vendeve të OECD-së.

Sa i përket akteve nënligjore janë hartuar dhe miratuar këto akte:

- UA MF nr. 05/2013 për aplikimin e normës së sheshtë të tatimit mbi vlerën e shtuar për prodhuesit bujqësor;
- UA MF nr. 01/2015 për shfrytëzimin e pajisjeve elektronike fiskale dhe sistemeve fiskale.
- UA MF. nr. 03/2015 për Zbatimin e Ligjit nr. 05/L-037 për Tatimin mbi Vlerën e Shtuar.
- UA MF. nr. 01/2016 për Zbatimin e Ligjit nr. 05/L-028 për Tatimin në të Ardhurat Personale
- UA MF. nr. 02/2016 për Zbatimin e Ligjit nr. 05/L-029 për Tatimin në të Ardhurat Nga Korporatat
- UA MF. nr. 03/2016 për Vizitat Edukative për Tatimpagues, Regjistrimin e Tatimpaguesve në TVSH dhe Regjistrimin e të Punësuarve
- Vendimi shpjegues publik nr. 01/2013 rregullat zbatuese të ligjit për fondet pensionale të Kosovës;
- Vendimi shpjegues publik nr. 02/2013 shuma e tatueshme në furnizimet me TVSH për ndërmarrjet publike;
- Vendimi shpjegues publik nr. 03/2013 për trajtimin tatimor të furnizimeve dhe importeve kur financohen drejtpërdrejtë nga Komisioni Evropian;
- Vendimi shpjegues publik nr. 04/2013 Çregjistrimi nga tatimi mbi vlerën e shtuar;
- Vendimi shpjegues publik nr. 01/2014 për të Ardhurat e tatueshme nga Ndërtimi Afatgjatë;
- Vendimi shpjegues publik nr. 02/2014 procedurat për transferimin e pronësisë tek ndryshimi në formën e biznesit;
- Vendimi shpjegues publik nr. 03/2014 Lindja e detyrimeve tatimore për TVSh mbi mallrat e vendosura në aranzhimet e Doganës, si: Depot Doganore;
- Vendimi shpjegues publik nr. 04/2014 Vlerësimet dhe Rivlerësimet doganore;
- Vendimi shpjegues publik nr. 05/2014 Trajtimi tatimor i përfitimeve në natyrë shujtave për të punësuarit;
- Vendimi shpjegues publik nr. 06/2014 Tatuaria e pensioneve me rastin e tërheqjes nga FKPK;
- Vendimi shpjegues publik nr. 01/2015 Metodatat indirekte të kontrollit dhe
- Vendimi shpjegues publik nr. 02/2015 Dorëzimi i kuponëve fiskal dhe rimbursimi i mjeteve.
- Vendimi shpjegues publik nr. 03/2015 Ndryshimet në Pajisjet Elektornike Fiskale-Aplikimi i Normës së Reduktuarit të TVSH-se;
- Vendimi shpjegues publik nr. 04/2015- Transaksionet e Mullinjeve;
- Vendimi shpjegues publik nr. 01/2016- Furnizimi i Shërbimeve në Lëminë e Ndërtimit (aplikimi i Ngarkesës së Kundërt);
- Vendimi shpjegues publik nr. 02/2016- Procedurat për Transferimin e Pronësisë tek Ndryshimi në Formën e Biznesit;
- Vendimi shpjegues publik 03/2016- Vlerësimet dhe Rivlerësimet Doganore; dhe
- Vendimi shpjegues publik nr. 04/2016 Trajtimi i Donacioneve për Qëllime Tatimore.

Korniza e politikave

Në fushën e tatimeve janë miratuar dhe zbatohen disa dokumente me karakter strategjik. Plani Strategjik i ATK-së për periudhën 2015-2020 si dokument më i lartë në hierarkinë e dokumenteve të ATK-së; në këtë Plan Strategjik, ATK ka paraqitur vlerat, prioritetet dhe objektivat për periudhën 2015-2020. Në përcaktimin e këtyre prioriteteve ATK është mbështetë në sfidat e dala nga Raportet e Komisionit Evropian, Raporti i Progresit dhe për pjesën e TI në raportet e DG-TAXUD. Përveç kësaj prioritetet janë caktuar duke u bazuar edhe në raportet e institucioneve të tjera ndërkombëtare si FMN dhe Banka Botërore. Gjithashtu objektivat dhe prioritetet janë të ndërlidhura me Objektivat e Qeverisë së Republikës së Kosovës.

Plani Vjetor i Punës i ATK-së për vitin 2017 është aprovuar në Janar të vitit 2017 i cili është përgatitur në bazë të objektivave të përcaktuara specifike për njësitë organizative përkatëse bazuar në Planin Strategjik të ATK-së 2015-2020, dhe Planit Detaj të Trajtimit të Rreziqeve për vitin 2017. Objektivat e vendosura në Planin Vjetor të Punës për vitin 2017, do të ndihmojnë ATK-në në kryerjen e aktiviteteve të caktuara dhe arrijten e qëllimeve të përgjithshme të Planit Strategjik dhe Strategjisë së Përbushjes, krahas përcaktimit të hyrave të parapara me buxhetin e Republikës së Kosovës për vitin 2017. Realizimi i të hyrave kryesisht është i orientuar në përbushjen vullnetare të detyrimeve, duke ofruar informatat dhe procedurat e nevojshme ashtu që tatimpaguesit detyrimet e tyre tatimore të mund t'i plotësojnë me kosto sa më të ulët.

Gjithashtu edhe Plani i detajuar i trajtimit të rreziqeve për vitin 2017 është aprovuar në Janar të vitit 2017, i cili përshkruan veprimet e kundërpërgjigjes ndaj rreziqeve të përbushjes së obligimeve tatimore, të cilat do të sjellin produkte dhe të cilat priten të kenë ndikim tek sjellja e tatimpaguesve lidhur me përbushjen e detyrimeve tatimore. Plani përmban më me hollësi, se si mund të bëhet kundërpërgjigja në mënyrë që të arrihet efekti sa më i lartë të sjellja e tatimpaguesve në grupin e synuar, me përdorimin e sa më pak burimeve dhe të japë kështu orientime për Planin operativ, se si duhet t'i zhvillojnë veprimtaritë për përbushjen e detyrimeve nga tatimpaguesit.

Institucionet do të angazhohen për zbatimin e rekomandimeve të Komisionit Evropian në Raportin e Progresit për çështjet që lidhen me tatimet. Në këtë kontekst, Kosova duhet të vazhdojë të përforcojë masat e ndërmarra për luftën kundër ekonomisë jo formale dhe evazionit fiskal dhe t'i jap prioritet ngritjes së efikasitetit duke zbatuar Strategjinë për Parandalimin dhe Luftën kundër Ekonomisë Joformale, Pastrimin e Parave dhe Financimin e Terrorizmit 2014-2018 dhe Planit të Veprimit. Sfidat e identifikuar janë adresuar në dokumentet strategjike (Plani Strategjik i ATK 2015-2020) dhe në planet operative vjetore. Gjithashtu, ATK do të vazhdojë në përmirësimin e kapaciteteve të organizatës me qëllim të luftimit kundër korrupsionit dhe të forcimit të kontrollit të brendshëm të performancës institucionale.

Korniza institucionale

Administrata Tatimore e Kosovës është institucioni kryesor tatimor në Republikën e Kosovës e cila funksionon në kuadër të Ministrisë së Financave dhe është autoriteti që ka të drejtën e zbatimit të ligjeve fiskale, administrimit të taksave dhe tarifave ndërkombëtare. Qëllimi kryesor i ATK-së është të ndihmojë tatimpaguesit të paguajnë detyrimet e tyre tatimore në përputhje me ligjet e zbatueshme tatimore dhe të sigurojë që të ardhurat nga taksat të shkojnë në llogaritë e buxhetit të shtetit, duke i ofruar Tatimpaguesve një sistem efektiv pagesash.

Në drejtimit të modernizimit të administratës, është themeluar Qendra e Shërbimit dhe Edukimit të Tatimpaguesve dhe Qendra e Thirrjeve të cilat konsiderohen si projekte mjaft të suksesshme.

Është lancuar produkti i vërtetimit elektronik për persona fizik. Përveç kësaj të gjitha deklaratimet e tatimeve bëhen në mënyrë elektronike përmes sistemit Electronic Declaration of Incomes (EDI) i cili u mundëson tatimpaguesve deklaratim të shpejt, të thjeshtë dhe të sigurt. Ky sistem është duke treguar rezultate mjaft të mira. Janë krijuar module të ndryshme në sistemin e TI të cilat kanë lehtësuar deklaratimet nga ana e tatimpaguesit dhe menaxhimin e proceseve të punës brenda institucionit.

Në fushën e Transferimit të Çmimit, njësia për Transferim të Çmimit ka përgatitur procedurat të cilat do të lehtësojnë zbatimin e udhëzimit administrativ për Transferim të Çmimit. Në këtë drejtim, me qëllim që tatimpaguesit të jenë të njoftuar janë publikuar njoftime të ndryshme për këtë fushë.

Lirimet nga TVSh-ja në import - Pas hyrjes në fuqi të pakos së re fiskale në Shtator 2015, bizneset kanë përfituar në lirimet nga TVSh në import dhe importimin e pajisjeve të teknologjisë informative. Për periudhën raportuese gjithsej kanë qenë 292 kërkesa për lirim nga TVSh. Prej tyre 273 kërkesa kanë qenë për lirim të lëndës së parë ku 257 janë aprovuar ndërsa 11 janë refuzuar. Ndërsa lidhur me lirim për importimin e pajisjeve të teknologjisë informative janë pranuar gjithsej 19 kërkesa dhe të gjitha janë aprovuar.

Administrata Tatimore e Kosovës, përmes procedurave të brendshme ka bërë reformë në procesin e shqyrtimit të kërkesave të Rimbursimit të TVSH-së, duke lehtësuar procedurën e kthimit të mjeteve dhe shkurtuar kohën e shqyrtimit në një maksimum prej 30 ditëve. Gjithashtu ka eliminuar plotësisht nevojën për kërkesë të veçantë për rimbursim të TVSH-së. Kërkesa për rimbursim bëhet njëkohësisht me deklaratën tatimore të TVSH-së. Një nga përmirësimet afatshkurta është edhe vazhdimi i avancimit të procesit të digjitalizimit të shërbimeve tatimore, proces ky i cili do të thjeshtëson procedurat për shërbimet e kërkuara nga Tatimpaguesit duke e bërë përfshirjen e 13 kërkesave në sistemin elektronik EDI.

Administrata Tatimore, me qëllim të ofrimit të shërbimeve sa më efikase, ka bërë plotësisht funksional sistemin e deklarimit elektronik. Gjatë periudhës raportuese numri i deklarimeve është 1,947,111 dhe një total prej 73,533 tatimpagues janë të regjistruar në sistemin e deklarimit online.

Përveç kësaj, gjatë periudhës raportuese 10,221 biznese janë regjistruar në qendrat e "One-Stop-Shop". Ndërsa janë shkarkuar 10,701 vërtetime tatimore elektronike në formë Online. Gjatë periudhës raportuese është funksionalizuar edhe shërbimi elektronik, Libri i Blerjes, Libri i Shtjës, kërkesa e regjistrimit në TVSh dhe kërkesa për rimbursimin e TVSh.

ATK, si një institucion modern të orientuar drejt ofrimit të shërbimeve profesionale për tatimpaguesit, ka kryer aktivitete të ndryshme me qëllim të informimit të tatimpaguesve. Gjatë periudhës raportuese, ka kryer gjithsej 21 seminare me tatimpagues; një total prej 4,070 përgjigje për tatimpaguesit; dhe një total prej 259,458 shërbimet janë ofruar për tatimpaguesit.

Në kuadër të reformës institucionale, në bashkëpunim me ekspertë nga Bavaria, përkrahja nga GIZ, është avancuar përdorimi i veglës së kontrolleve elektronike e cila ka rezultuar në shkurtimin e kohës së analizës së të dhënave gjatë procesit të kontrollit.

Nga FMN janë realizuar dy misione në ngritjen e përmbushjes vullnetare drejtë ndryshimit të sjelljeve të tatimpaguesve dhe në trajtimin e borxhit tatimor. Bazuar në rekomandimet e bëra nga FMN, është bërë një vlerësim i funksionalitetit të strukturës organizative e cila së fundi është ndryshuar në vitin 2016 është bërë analiza për njësi të caktuara dhe pritet që të reflektohen disa ndryshime.

ATK është në proces të fillimit të një reforme të madhe në sistemin e Teknologjisë Informative. Gjatë periudhës raportuese ka filluar procedura e Prokurimit për tenderim të hapur sipas ligjeve të Prokurimit Publik të Republikës së Kosovës. Në koordinim me Zyrën e BE-së në Prishtinë si dhe përfaqësues nga FMN janë harmonizuar aktivitete në zotimin e mbështetjes financiare duke siguruar përkrahjen buxhetore nga BE dhe Ministria e Financave për zbatimin e projektit të modernizimit të TI të sistemit të TI-së gjatë periudhës kohore 2-3 vjeçare. Lidhur me këtë, në kuadër të IPA II Programit SBS mbështetja Buxhetore e projektit do të jetë 4-5 Milion Euro, varësisht nga kërkesat dhe dinamika e projektit. Ndërsa Ministria e Financave, është zotuar në sigurimin e mbështetjes buxhetore, ku bazuar në planifikimet e Kornizës Afatmesme të Shpenzimeve nga Buxheti i ATK-se sigurohet 3 x 1.2 milion Euro (nga 1.2 Milion Euro për vitet 2018-2020). Në anën tjetër përmes Asistencës teknike të Fondit Monetare Ndërkombëtare, ekipet e

eksperteve tatimorë dhe atyre teknologjisë Informative, kanë rishikuar të gjitha kërkesat teknike dhe funksionale për sistemin e Ri të TI dhe kanë përgatitur versionin Final të termave të referencës për Sistemin e Ri informativ. Ndërsa së fundi është hartuar një plan i veprimit “roadmap” i cili parasheh aktivitetet e caktuara me periudha kohore për realizim dhe buxhetin e nevojshëm për realizimin e atij aktiviteti.

Administrata Tatimore e Kosovës me qëllim të *luftimit të ekonomisë joformale dhe parandalimit të evazionit fiskal* ka zhvilluar 322 aktivitete, janë zhvilluar 250 intervista për rastet e dyshuara për shmangie. Janë iniciuar 35 raste për dyshimin e veprës penale të shmangies tatimore. Ndërsa gjatë periudhës raportuese numri i informatave të këmbëzara të inteligjencës gjithsej janë 293 informata. Si rezultat i përfundimit të 18 raporteve të kontrollit për shmangie tatimore, është përcaktuar shuma e shmangies prej 732,309.22 Euro (pa ndëshkime dhe interesa) dhe ulje e kreditimit 85,161 Euro.

Me qëllim të zbatimit të objektivave të Strategjisë Kombëtare për Luftimin e Ekonomisë Joformale, Administrata Tatimore e Kosovës gjatë periudhës raportuese ka ndërmarr këto aktivitete: ka realizuar 37,931 vizita tek tatimpaguesit, të cilat kanë rezultuar me qarkullim shtesë në shumën prej mbi 204 milion euro. Gjithashtu janë lëshuar 6323 gjoba mandatore në shumën prej 1.5 milionë euros; është identifikuar mall pa origjinë në vlerën 1.4 milionë euro, mungesë në stok në vlerën 22.9 milion euro dhe tatim shtesë në vlerën 18.4 milion euro. Gjithashtu janë kryer 1,457 kontrole, me ç’rast janë arritur këto rezultate: tatim shtesë në vlerën mbi 48 milion euro, dhe humbje e zbritur në shumën prej 38.3 milion. Nga kontrollet është arritur të zbritet kreditimi i TVSH-së në shumën prej 12.9 milion euro. Aktiviteti kyç i ATK-së lidhur me zbatimin e Strategjisë për parandalimin e ekonomisë joformale është identifikimi i punëtorëve të paregjistruar, me ç’rast numri i të regjistruarve për këtë periudhë është 1,479 punëtorë.

Lidhur me Marrëveshjet për Eliminimin e Tatimit të Dyfishtë (METD), është themeluar ekipi negociator i cili ka për qëllim lidhjen e Marrëveshjeve me shtete me të cilat Kosova ka bashkëpunim ekonomik si dhe me shtet potenciale për investime në Kosovë. Ndërsa, ATK me qëllim të zbatimit të METD ka ngritë kapacitetet e stafit. Ngritja e kapaciteteve profesionale të stafit është bërë me asistencë teknike nga donatorë dhe ende është duke vazhduar të mbështetet. Gjithashtu janë arritur të krijohen materiale informuese për qytetarë me qëllim të ngritjes së vetëdijes së qytetarëve për këtë fushë. Gjatë periudhës raportuese gusht 2016 deri Shtator 2017, Ministria e Financave ka nënshkruar 2 Marrëveshje për Eliminimin e Tatimit të Dyfishtë mbi të Ardhura dhe Kapital, me Zvicrën dhe me Kroacinë. Ndërsa me Austrinë është dakorduar teksti i marrëveshjes në nivel të ekipeve teknike.

Procesi i fiskalizimit është proces që është duke u vazhduar ku gjatë periudhës 1 Shtator 2016 - 25 Shtator 2017 numri i bizneseve që janë fiskalizuar është 2,163 biznese, kurse numri i Pajisjeve Elektronike Fiskale (PEF) të instaluar gjatë kësaj periudhe është 3,918.

Divizioni i ankesave- Misioni i Divizionit të Ankesave është t’i zgjidh kontestet tatimore, pa hedhje në gjyq, në baza të drejta dhe të paanshme për Qeverinë apo tatimpaguesin që do të nxisë pajtueshmëri vullnetare dhe besim publik në integritetin dhe efikasitetin e Administratës Tatimore. Divizioni i Ankesave e kryen këtë mision duke marrë vendime për lëndët që hasin në kundërshtime. ATK ka organizuar trajnime në këtë divizion ku si rezultat ka arritë që të avancoj punën e këtij divizioni duke arritur rezultat në krijimin e ekspertëve të aftë të ligjeve tatimore dhe të procedurave të ankesave, të demonstrojnë praktiken më të mirë në trajtimin e lëndëve të ankesave; të sigurohen që vendimet e ankesave përmbushin standardet e kërkuara; të jene në hap me zhvillimet e legjislacionit tatimor; të rekomandojnë ndryshime në legjislacion ku janë identifikuar zona me probleme.

Me vendim të Qeverisë nr. 07/39, të datës 22.07.2015 është miratuar Plani Inicial për Krijimin e Agjencisë së të Hyrave. Ky vendim bazohet në këto nevoja: (i) përmirësimi i shërbimit ndaj tatimpaguesve; (ii) reduktimi i ‘hendekut tatimor’ përmes strukturave më të thjeshta dhe më efektive të mbledhjes së tatimeve; (iii) rritjen e efikasitetit në mbledhjen e tatimeve dhe zvogëlimin e kostove gjatë këtij procesi; (iv) rritjen e autonomisë të strukturave institucionale që merren me mbledhjen e të hyrave; (v) krijimin e strukturave

institucionale më efektive për zbatimin e politikave tatimore dhe doganore; (vi) përmbushja e kritereve të nevojshme për procesin e integritimit në BE.

Mbështetja e donatorëve

Administrata Tatimore e Kosovës që nga themelimi i saj është mbështetur vazhdimisht nga organizata të ndryshme ndërkombëtare.

Komisionit Evropian përmes TAIEX ka mbështetur ATK në legjislacionin tatimor në veçanti harmonizimin e ligjit tatimor me legjislacionin e BE. Rezultatet e misionit ishin të përfshira në projektligjin e ri. Misioni i ardhshëm ishte në Njësinë e hetimeve tatimore dhe inteligjencës ku pas misionit ATK-ja ka zbatuar disa nga rekomandimet e vënë në dukje në raportin përfundimtar të misionit. Kjo pati një ndikim pozitiv veçanërisht në rritjen e njohurive të stafit dhe në reformimin e njësisë përgjegjëse për hetimet tatimore. TAIEX ka mbështetur ATK në fushën e zbatimit të Marrëveshjeve për Eliminimin e Tatimit të Dyfishtë. Rezultatet e këtyre misioneve janë njohja me përvojat ndërkombëtare për trajtimin e rasteve komplekse gjatë zbatimit të këtyre marrëveshjeve dhe është arritur të krijohet një draft i Marrëveshjes për Eliminimin e Tatimit të Dyfishtë (METD) që përfaqëson pozicionin e Kosovës në raportet me shtetet kontraktuese. Dhe është arritur që të përfshihen rekomandimet nga 15 raportet e veprimit të BEPS të OECD.

Një mision tjetër i TAIEX në ATK ka qenë ai në fushën e Transferimit të Çmimit. Misionet kanë qenë mjaft të nevojshme pasi që ATK këtë vit ka themeluar Njësinë për Transferim të Çmimit, dhe ka ndihmuar në ngritjen e kapaciteteve të stafit të ri gjë që ka mundur funksionalizimin e kësaj njësie si një fushë e re.

Misioni tjetër ishte në fushën e IT-së që ka pas për qëllim vlerësimin e sistemit tatimor të IT-së dhe kohët e fundit ATK është mbështetur në fushën e Menaxhimit të Rrezikut të Përmbushjes Tatimore. Rezultatet e misionit kanë pasur një ndikim pozitiv në ngritjen e kapaciteteve të stafit, pasi që është pasqyruar përvoja e zyrtarëve nga institucionet nga është marr asistencë.

Kohët e fundit, IMF ka mbështetur ATK në ngritjen e përmbushjes vullnetare dhe Menaxhimit të Rrezikut të Përmbushjes Tatimore, hartimin e Strategjisë së re të institucionit me kohëzgjatjen për 5 vitet e ardhshme, dhe në matjen e performances së institucionit/hartimin e indikatorëve kyç të performancës. Përveç kësaj, ATK u mbështet në fushën e IT, përkatësisht në përgatitjen e kërkesat e përdoruesit për sistemin e ri të TI.

GIZ ka siguruar ndihmë teknike në rritjen e kapaciteteve të stafit nëpërmjet programeve të trajnimit të vazhdueshëm në TVSH, metoda indirekte të llogaritjes, ndërtim dhe Bankare sektorët. GIZ gjithashtu ofron përkrahje në formë të këshillave tatimore përmes ekspertëve nga administratën tatimore të Bavarisë, kryesisht fushat përfshijnë harmonizimin e legjislacionit me direktivat e BE-së.

GIZ, ka vazhduar mbështetjen e ATK në funksionalizimin e Zyrës për Gjykatën dhe Ndërkohë Administrative, zyrë e cila është marrë si praktikë nga Administrata Tatimore e Bavarisë. Në këtë fushë është arritur që të organizohen punëtorët të ndryshme me stafin e ATK, është asistuar nga ekspertët nga administrata tatimore e Bavarisë, themelimi i kësaj zyre në zyrat regjionale si dhe janë hartuar format dhe udhëzuesit për trajtimin e ankesave nga kjo zyre. Gjithashtu është ofruar asistencë në blerjen dhe përdorimin e moduleve për kontrollat elektronike tek kompanitë e mëdha, e cila ka pasur ndikim në zvogëlimin e kostove dhe kohës së relizimit të kontrolleve.

Objektivat prioritarë afatmesme

Në planin afatmesëm prioritetet kryesore **ligjore** që parashikohet të realizohen janë:

- Hartimi i propozimeve për ndryshim dhe harmonizim të legjislacionit vendor tatimor (TVSH, TAK, TAP) me të Drejtën e BE në veçanti me Kodin e Mirësjelljes për Tatimin e Biznesit dhe direktivat e Këshillit të Evropës;
- Hartimi i propozimeve për ndryshimin dhe harmonizimin e bazës ligjore me atë të BE-së, të trajtimit tatimor të Kompanive nga sektori i Sigurimeve.

Në planin afatmesëm prioritetet kryesore **zbatuese** parashikohet të realizohen janë:

- Ngritja e përmbushjes së obligimeve tatimore përmes rritjes së numrit të bizneseve të regjistruara dhe inkasimit të borxheve tatimore;
- Modernizimi i Teknologjisë Informative në Administratën Tatimore;
- Luftimi i evazionit tatimor, shmangies tatimore dhe zgjerimi i bazës tatimore;
- Avancimi i shërbimeve ndaj tatimpaguesve drejtë krijimit të mjedisit digjital për përmbushjen e obligimeve tatimore;
- Negocimi i Marrëveshjeve për Eliminimin e Tatimit të Dyfishtë në të Ardhura dhe Kapital me shtetet anëtare të BE.

3.18. Kapitulli 17 i **acquis-së: Politikat ekonomike dhe monetare**

Acquis në fushën e politikave ekonomike dhe monetare përmban rregulla specifike që kërkojnë pavarësinë e bankave qendrore në shtetet anëtare, duke ndaluar financimin direkt të sektorit publik nga bankat qendrore dhe duke ndaluar qasje të privilegjuar të sektorit publik në institucionet financiare. Shtetet anëtare pritet që të bashkërendojnë politikat e tyre ekonomike dhe janë subjekt i Paktit të Stabilitetit dhe Rritjes mbi mbikëqyrjen fiskale. Edhe Shtetet e reja Anëtare duhet të jenë të angazhuara në përputhje me kriteret e përcaktuara në Traktatin në mënyrë që të jenë në gjendje të pranojnë euron në kohën e duhur pas anëtarësimit. Deri atëherë, ato do të marrin pjesë në Bashkimin Ekonomik dhe Monetar si Shtet Anëtar i lejuar për mos-përdorimin e euros dhe do të trajtojë normat e tyre të këmbimit si një çështje e interesit të përbashkët.

Acquis në fushën e politikës ekonomike dhe monetare përbëhet nga Titulli VIII (Art. 119 deri 144) të Traktatit për Funkcionimin e Bashkimit Evropian (TFBE), dhe me legjislacionin përkatës zbatues.

Kërkesat e MSA-së

Detyrimet kryesore të Kosovës në kuadër të përafrimit të legjislacionit të saj me atë të Bashkimit Evropian rrjedhin nga Neni 74 i MSA-së, gjithashtu Neni 94 i MSA-së nënvizon se BE-ja dhe Kosova do të lehtësojnë procesin e reformave ekonomike nëpërmjet bashkëpunimit për të përmirësuar të kuptuarit e bazave të ekonomive të tyre përkatëse si dhe formulimin dhe zbatimin e politikave ekonomike në ekonomitë e tregut.

Ky kapitull jep informacion mbi zhvillimet e përgjithshme nga aspekti i politikës monetare dhe politikës ekonomike, në kontekst të strategjisë dhe objektivave të caktuara nga Qeveria. Meqenëse Kosova përdor euron si valutë të vetën, të cilën që nga viti 2002 e ka adoptuar në mënyrë unilaterale, Kosova nuk ka politikë monetare, andaj fokusi i këtij kapitulli në rastin e Kosovës do të përqendrohet në seksionin mbi Politiken Ekonomike. Për me tepër, duke mos pasur mundësinë e shfrytëzimit të politikës monetare si alternative zhvillimore, politikat ekonomike fitojnë një rëndësi edhe më të madhe. Kapitulli do të tentojë të ofrojë edhe informacione të tjera të cilat ndihmojnë në analizimin dhe arritjen e qëllimeve të institucioneve, gjithmonë në kontekst të procesit të Stabilizim asociimit me Bashkimin Evropian dhe vendet anëtare, ku një ndër prioritetet është edhe sigurimi i stabilitetit makroekonomik.

Bazuar në **Raporti per vendin 2016** për çështjet që lidhen me politikat ekonomike, nënvizohet se deficit i vazhdueshëm tregtar reflekton një bazë të dobët të prodhimit dhe mungesë të konkurrencës ndërkombëtare. Sektori joefikas publik dhe vendimmarrja ad hoc e politikave fiskale përbën rreziqe të mëdha fiskale veçanërisht vendimi për përfitimet e veteranëve të luftes mund të sfidojnë qëndrueshmërinë fiskale dhe marrëdhënjet me institucione financiare ndërkombëtare. Mbështetja në remitenca dhe

ekonominë e gjerë informale gjithashtu ulë stimujt për punësim që rezultojnë në pjesëmarrje të ulët të fuqisë punëtore, veçanërisht në mesin e grave, shkallë të lartë të papunësisë veçanërisht në mesin e punëtorëve të rinj dhe të pakualifikuar. Gjithashtu, përmendet se Kosova duhet të reduktojë varësinë nga detyrimet doganore duke e zgjeruar bazën tatimore vendore dhe duke modernizuar mbledhjen e të ardhurave.

Politikat monetare

Banka Qendrore e Republikës së Kosovës (BQK), pasardhëse e Autoritetit Qendror Bankar të Kosovës, është subjekt juridik publik bazuar në nenet 11 dhe 140 të Kushtetutës dhe të dispozitave të këtij ligji, që ka autonomi administrative, financiare dhe menaxhuese.

Duke u bazuar në nenin 6 (pavarësia dhe autonomia) të Ligjit për Bankën Qendrore të Republikës së Kosovës, Banka Qendrore, anëtarët e organeve vendimmarrëse ose personeli i Bankës Qendrore, nuk do të marrin udhëzime nga ndonjë person apo subjekt tjetër, duke përfshirë subjektet qeveritare. Pavarësia dhe autonomia e Bankës Qendrore respektohet në çdo kohë dhe asnjë person apo subjekt nuk do të provojë të ndikoj anëtarët e organeve vendimmarrëse apo të personelit të Bankës Qendrore në realizimin e detyrave të tyre apo të ndërhyjë në aktivitetet e Bankës Qendrore. Për më tepër, legjislacioni i Bankës Qendrore parasheh që llogaritë, evidencat dhe pasqyrat financiare të Bankës Qendrore, të paktën një herë në vit, të auditohen në përputhje me Standardet Ndërkombëtare të Auditimit nga auditorë të jashtëm të pavarur ndërkombëtar të cilët duhet të kenë reputacion të mirë dhe përvojë ndërkombëtare të njohur në auditimin e institucioneve të mëdha financiare ndërkombëtare.

Aktualisht, Ligji për Bankën Qendrore të Republikës së Kosovës është pjesërisht në përputhje me *acquis*-në e Bashkimit Evropian. Megjithatë shumë dispozita janë të përafuara, nevojiten përpjekje të tjera legjislative me qëllim përputhjen me parimet e përgjithshme të *acquis* së Bashkimit Evropian.

Në vitin 2002, Kosova në mënyrë të njëanshme ka adoptuar euron si valutë ligjore dhe që nga atëherë euro de facto u bë monedha e Kosovës, prandaj, politika monetare në Kosovë është shumë e kufizuar. Instrumenti i vetëm tradicional i politikës monetare i cili është plotësisht në dispozicion të Bankës Qendrore përbëhet nga kërkesat e rezervës bankare. Që nga fillimi i funksionimit të sektorit bankar të Kosovës, bankat kanë mbajtur vazhdimisht rezerva të tepërta; prandaj, gjatë kësaj periudhe nuk është konsideruar si e nevojshme të ndryshohet norma e rezervës së detyruar.

Përdorimi i euros e kufizon rolin e Bankës Qendrore në funksionin e saj si huadhënës i fundit („lender of last resort“ - LLR) për të ofruar kredi afatshkurta për bankat që potencialisht përballen me mungesa likuiditeti. Për këtë arsye, Qeveria e Kosovës dhe BQK-ja themeluan Asistencën e Likuiditetit Emergjent (Emergency Liquidity Assistance - ELA); një fond urgjence për të vepruar në rast të ndonjë mungese të likuiditetit në sektorin bankar. Përveç kësaj, Qeveria e Kosovës gjithashtu mban një nivel të duhur të bilanceve bankare si amortizues për të reaguar ndaj goditjeve të mundshme me të cilat përballen të ekonomisë. Në tabelën me poshtë mund të shihni normat efektive të këmbimit, nominale dhe reale, mesatare vjetore.

Tabela 3.1. Normat efektive të këmbimit, nominale dhe reale, mesatare vjetore

Përshkrimi	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/ shtator*	
Indeksi	NEER	100.8	101.1	101.2	102.1	101.9	101.6	102.2	102.7
	REER (Total)	104.8	105.8	106.6	107.2	106.0	104.8	105.1	104.7
	REER (CEFTA)	105.8	106.6	106.9	107.7	107.4	106.4	107.1	106.4
	REER (EU)	106.4	106.9	108.6	107.8	107.3	107.0	105.8	105.0
Burimi: BQK									
*muaji i fundit i disponueshëm në bqk-kos.org									

Objektivat prioritare afatmesme:

- Ngritja e kapaciteteve për administrimin e situatave emergjente në rast të krizave dhe zgjidhjen e bankave me probleme.

Politikat ekonomike

Në përgjithësi ekziston një konsensus mbi thelbin e politikave ekonomike me fokus të veçantë në orientimin e tyre drejt krijimit të kushteve për rritjen e qëndrueshme ekonomike dhe rrjedhimisht gjenerimin e vendeve të qëndrueshme të punës.

Qeveria e Kosovës ka si objektiv kryesor të politikës fiskale ruajtjen e stabilitetit makro-fiskal gjë që ndërlidhet me obligimet që dalin nga Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit (MSA) lidhur me ruajtjen e stabilitetit makro-fiskal dhe harmonizimin e politikave me ato të BE-së. Një tregues i përkushtimit të Qeverisë në këtë drejtim është adoptimi i rregullës fiskale e cila kufizon nivelin e deficitit të përgjithshëm në 2% të BPV-së. Qëllimi i krijimit të një mekanizmi të tillë fiskal ka qenë stabilizimi i nivelit të borxhit në nivelin e kufizuar me ligj (40% e BPV-së).

Ekziston një konsensus i gjerë për politika dhe reforma ekonomike të orientuara drejt tregut. Kjo reflektohet edhe në Programin e Qeverisë 2017-2021 ku nënvizohet se një nga parimet bazë të qeverisë është të promovojë zhvillim të hovshëm dhe qëndrueshëm ekonomik i mbështetur në potencialin njerëzor dhe pasuritë natyrore të Kosovës është boshti i programit tim qeverisë. Vizioni im është rritja e mirëqenies, hapja e vende të reja të punës dhe zhdukja e varfërinë ekstreme në Kosovë. Në këtë mandat qeverisë do të targetojmë rritje të qëndrueshme ekonomike me normë mesatare prej 5 deri në 7 për qind. Për të arritur këto norma që tejkalojnë substancialisht mesataren e viteve të fundit, Qeveria do të fokusohet në zbatimin me sukses të reformave që kanë ndikim direkt në përmirësimin e ambinetit ekonomik, fiskal dhe financiar.

Masat programore pritet të rezultojnë në rritje të aktivitetit ekonomik, sidomos në industrinë prodhuese, përpunuese dhe atë të shërbimeve, duke mbështetur zgjerimin e eksporteve, zvogëlimin e importeve dhe rrjedhimisht përmirësimin e bilancit tregtar të vendit. Paralelisht, Qeveria do të fokusoj resurset e veta në zbatimin e projekteve të mëdha zhvillimore, të cilat do të financohen përmes modaliteteve të ndryshme publiko-private. Zbatimi i këtyre projekteve përveç stimulimit afatmesëm, do ndikoj në transformimin afatgjatë të strukturës ekonomike dhe në uljen e papunësisë.

Përgjatë mandatit, caqet programore të zhvillimit do të përkthehen në targete vjetore të rritjes përmes Kornizës Afatmesme të Shpenzimeve, planit vjetor të punës së Qeverisë, dhe Buxheteve vjetore.

Qeveria zotohet se, në baza të rregullta vjetore, Buxheti do të rritet në linjë me rritjen ekonomike të vendit. Për më tepër, dhe si shtesë nga rritja ekonomike, buxheti do të shtohet si rezultat i zvogëlimit të hendekut tatimor, respektivisht masave për reduktimin e informalitetit.

Korniza legislative

Aktet ligjore/nënligjore në këtë nënkapitull janë:

- Ligji nr. 03/L-048 për Menaxhimin e Financave Publike dhe Përgjegjësitë, i Plotësuar dhe Ndryshuar me Ligjin nr. 03/L- 221, Ligjin nr. 04/L-116 dhe me Ligjin nr. 04/L-194 dhe me Ligjin nr. 05/L-063
- Ligji nr. 03/L - 175 Për Borxhet Publike
- Ligji nr. 05/L-0125 Për Buxhetin e Republikës së Kosovës 2017
- Ligji nr. 04/L-008 Për Këshillin Ekonomiko-Social
- Rregullorja nr. 01/2015 Për Punën e Këshillit Kombëtar për Zhvillim Ekonomik të Kosovës.

Për qëllime të ndryshimeve tatimore, në Ministrinë e Financave janë formuar Grupet Punuese për hartimin e Udhëzimit Administrativ për ndryshim/plotësimin e listës së produkteve që taten me normën 8% të

Tatimit mbi Vlerën e Shtuar, dhe grupi punues për ndryshim/plotësimin e Udhëzimit Administrativ MF - nr. 05/2016 për skemën e veçantë për arin e investueshëm, si dhe grupi punues për hartimin e UA për Pushimet tatimore, të cilët do të punojnë në finalizimin e udhëzimeve.

Lidhur me hartimin e procedurave për zbatimin e ndryshimeve të fundit të Ligjeve tatimore që ka ndodhë në vitin 2015, në total janë nxjerrë gjithsej 9 Udhëzime Administrative, 6 rregullore dhe udhëzues të brendshëm dhe 12 vendime shpjeguese publike për tatimpagues.

Në këtë drejtim është miratuar Ligji mbi Tatimin në Vlerën e Shtuar (TVSH) i cili në masën më të madhe është i harmonizuar me Direktiva t e BE-së që lidhen me këtë lloj të tatimit. Gjithashtu, janë miratuar ligjet si: Ligji mbi Administratën Tatimore dhe Procedurat, mbi Tatimin në të Ardhurat Personale dhe mbi Tatimin në të Ardhurat të Korporatave, ligje këto të bazuara në parimet e përgjithshme të vendeve të OECD-së.

Korniza e politikave

Programi i Qeverisë është dokumenti kryesor i cili përcakton orientimin dhe zhvillimin e politikave të Qeverisë dhe i cili paraqet bazën për vendosjen e politikave prioritare në KASH. Programi i Qeverisë është dokument i natyrës politike dhe përfshinë planet dhe zotimet e Qeverisë për periudhën afatmesme. Qeveria është e obliguar të nxjerr një deklaratë të prioriteteve e cila shërben si bazë e politikave për përgatitjen e Kornizës Afatmesme të Shpenzimeve, Buxhetit dhe Planit Vjetor të Punës së Qeverisë. Korniza Afatmesme e Shpenzimeve është mjeti përmes të cilit Qeveria përcakton kornizën e saj fiskale dhe shërben si dokument kryesor i planifikimit të politikave në Kosovë. Korniza fiskale përfshin planifikimet për të hyrat dhe shpenzimet për tri vitet e ardhshme; kufijtë e shpenzimit për të gjitha organizatat buxhetore që përcaktohen në bazë të prioriteteve të qeverisë, si dhe financimin e deficitit dhe nivelin e bilancit bankar.

Nuk ka pasur ndryshime/azhurnime të mëdha lidhur me qeverisjen fiskale dhe kornizat buxhetore të cilat do të ndryshonin thelbësisht nga ajo çka është raportuar në versionin e vitit të kaluar, përkatësisht:

- **Rregulla e pagave:** Pas miratimit të rregullës së deficitit, Ligji për Menaxhimin e Financave Publike dhe Përgjegjësitë u ndryshua në vitin 2015 për të përfshirë një rregull të pagave e cila e lidh faturën e pagave publike me normën e BPV-së nominale në një përpjekje për të llogaritur produktivitetin. Detajet në lidhje me këtë rregull janë paraqitur në versionin e vitit të kaluar, apo në vetë ligj.
- **Klauzola e Investimeve:** e shtjelluar më në detaje në këtë dokument ashtu siç është përfshirë tani në kornizën makro-fiskale dhe perspektivën për 2017-2019.
- **Menaxhimi i Financave Publik:** një zhvillim i rëndësishëm i vitit 2016 në këtë drejtim janë ndryshimet në buxhet lidhur me ri-alokimet dhe transferimin e shumave të ndara në kategoritë nën-ekonomike dhe nën-programe. Kjo është bërë tashmë në kategorizim më specifik (kode buxhetore 5-shifrore), që sjell një ndryshim të konsiderueshëm në metodologjinë e raportimit si brenda Thesarit ashtu edhe në organizatave buxhetore qendrore dhe lokale, të gjitha në interes të menaxhimit më të mirë të buxhetit dhe rritjes së transparencës.

Qeveria jonë mbetet e përkushtuar për ruajtjen e një mjedisi të qëndrueshëm makroekonomik dhe rritjen e mundshme dhe perspektivës afatgjate të punësimit të Kosovës përmes; mbajtjes së deficitit fiskal dhe duke e bërë përbërjen e buxhetit më rritje të favorshme duke krijuar hapësirë për projekte të rëndësishme infrastrukturore (të kryera përmes mbështetjes nëpërmjet Marrëveshjes aktuale Stand By me FMN-në); rritjes së mëtejshme të kornizës rregullative dhe mbikëqyrëse bankare dhe reduktimit të pengesave të mbetura të huadhënies bankare për sektorin prodhues; dhe përmirësimit të mjedisit të biznesit të Kosovës duke përmirësuar sistemin e prokurimit publik.

Për të siguruar qëndrueshmeri të financave publike, si një ekonomi e vogël e hapur, Kosova ka arritur të përjetojë rritje ekonomike pozitive kryesisht nga konsumi dhe investimet, një buxhet i cili është financuar kryesisht nga remitancat dhe donacionet perëndimore. Niveli i borxhit të qeverisë mbetet më i ulëti në

rajon dhe gjithashtu shumë më poshtë nivelit maksimal të lejuar sipas ligjit për "Menaxhimin e Financave Publike". Një nga faktorët kryesorë që kontribuojnë në nivel të tillë të borxhit të ulët është historia e tij e shkurtër e lëshimit të borxhit nga viti 2012. Për më tepër, në vitin 2014, qeveria miratoi rregullën fiskale që kufizon deficitin e përgjithshëm në 2% të BPV-së, me qëllim që të stabilizohen nivelet e borxhit nën kufirin e lejuar me ligj (p.sh. 40% e BPV-së). Duke pasur parasysh nivelin e ulët të borxhit ndaj BPV-së dhe nevojën për të përmirësuar më tej infrastrukturën e vendit, gjatë 2015 u prezantua 'klauzola për investime' për të lejuar rritjen shtesë të financave të Qeverisë dhe nxitjen e projekteve të financuara kryesisht nga IFN. Për këtë arsye, ky seksion shqyrton dy skenarë kryesore, atë bazë dhe klauzolën e investimeve të ndjekur nga analiza të mëtutjeshme ndjeshmërisë së subjektit të borxhit me ndryshimet në treguesit makroekonomikë themelor.

Korniza institucionale

Ministria e Financave udhëheqë procesin e përgatitjes së KASH-it dhe Buxhetit të Kosovës. KASH paraqet dokumentin bazë për fillimin e procesit buxhetor. Me qëllim të përcaktimit të Buxhetit të Republikës së Kosovës për vitin fiskal, Kuvendi i Kosovës miraton çdo vit Ligjin për Buxhetin e Kosovës. Sipas kërkesës së organizatave të shoqërisë civile që merren me barazi gjinore, është më se e nevojshme që gjatë hartimit dhe miratimit të buxhetit të Kosovës, të përmbushen përgjegjësitë e institucioneve të Kosovës, duke iu shërbyer nevojave dhe interesave të qytetarëve gra dhe burra, të kryhet edhe Buxheti i Përgjegjshëm Gjinor në përputhje me kërkesat e Ligjit për Barazi Gjinore, dhe të zbatohet në të gjitha fazat e planifikimit dhe realizimit të buxhetit ky buxhetim i përgjegjshëm gjinor.

Në kuadër të Ministrisë së Financave funksionon departamenti i politikave ekonomike, publike dhe bashkëpunim ndërkombëtar financiar i cili përbëhet nga tri divizione: divizioni i makroekonomisë, divizioni i politikave fiskale dhe divizioni për bashkëpunim ndërkombëtar financiar. Departamenti është përgjegjës për hartimin e politikave makroekonomike dhe fiskale në përputhje me objektivat e qeverisë mbi zhvillimin ekonomik, ruajtjen e qëndrueshmërisë financiare si dhe rritjen e mirëqenies sociale. Gjithashtu, departamenti është përgjegjës për parashikime makro-fiskale për periudhën afatmesme me qëllim të përcaktimit të kornizës së përgjithshme makroekonomike dhe parametrave të përgjithshëm të buxhetit. Ky departament gjithashtu udhëheqë sekretariatit si mekanizëm koordinues për zbatimin e strategjisë dhe planit të veprimit për parandalimin dhe luftimin e ekonomisë jo-formale, pastrimin e parave dhe financimin e terrorizmit.

Gjithashtu, në kuadër të Ministrisë së Financave funksionon Thesari Përgjegjës kryesorë të Thesarit janë paraqitur në Ligjin për menaxhimin e financave publike dhe përgjegjësitë. Këto përgjegjësi përfshijnë: Menaxhimin e fondit të konsoliduar të Kosovës, Menaxhimin e llogarive bankare, Menaxhimin e shpenzimit të fondeve, Vendosjen e proceseve të mbledhjes së parave publike, Themelimin dhe mirëmbajtjen e regjistrave kontabël, Përgatitjen e pasqyrave financiare dhe Mirëmbajtjen e Rregullave financiare. Në kuadër të Ministrisë së Financave, brenda Thesarit është themeluar Divizioni për menaxhimin e borxhit shtetëror (DMB), i cili funksionon në koordinim me Departamentin e Politikave Ekonomike e Publike dhe Departamentin e Buxhetit në Ministrinë e Financave si dhe Bankën Qendrore të Republikës së Kosovës, si agjent fiskal i Qeverisë. DMB është përgjegjëse kryesisht për funksionet e menaxhimit të rrezikut të huamarrjes shtetërore, negocimit të kushteve financiare, menaxhimit të strategjisë së huamarrjes, raportimit, regjistrimit dhe shërbimit të borxheve shtetërore.

Departamenti i Buxhetit është në kuadër të Ministrisë së Financave. Buxheti i përgjithshëm i Qeverisë së Republikës së Kosovës përbëhet nga buxheti i nivelit qendror dhe buxheti i nivelit komunal dhe kjo përfshinë të gjitha organizatat buxhetore. Financimi i komunave përbëhet prej grantit të përgjithshëm në përputhje me parimet kriteret dhe formulën bazë të përcaktuar sipas Ligjit për financat lokale, të grantit për arsim dhe grantit për shëndetësi. Përveç kësaj, buxheti i komunave përfshinë edhe shpenzimet e financuara nga të hyrat vetjake të mbledhura në nivel lokal. Buxheti në nivel qendror përbëhet nga të gjithë organizatat buxhetore (përfshijë komunat).

Në kuadër të Zyrës së kryeministrit ekziston zyra për planifikim Strategjik e cila bënë koordinimin e politikave si dhe ofron këshilla për Kryeministrin lidhur me çështje të rëndësishme të politikave të cilat parashtrihen për miratim në mbledhjen e Qeverisë dhe që ndërlidhen drejtpërdrejt me prioritetet Qeveritare.

Ministrinë e linjës si përgjegjësi kryesore kanë formulimin e politikave në fushat për të cilat janë përgjegjëse dhe të cilat koordinohen me ZPS dhe MF parasë të aprovohen nga Qeveria.

Përveç kësaj strukture ekzistuese për hartimin e politikave, Qeveria ka themeluar edhe këshillat të cilat kanë karakter konsultativ siç janë:

- Këshillin Kombëtar për Investime: i cili ka për qëllim shqyrtimin më të gjerë të prioritetëve, priorizimit më të mirë të investimeve në sektorët me aftësi konkurruese. Në këtë format Këshilli do të përcaktohen investimet afatgjate të cilat do të ndikojnë shkallën e zhvillimit të vendit.
- Këshilli ekonomik dhe social: i cili fokusohet në vendosjen dhe zhvillimin e dialogut social në Kosovë për të punësuarit dhe punëdhënësit, për çështje të rëndësishme të veçantë, të cilat kanë të bëjnë me realizimin e të drejtave të tyre ekonomike, sociale dhe profesionale, që realizohen, përmes zgjidhjeve të kontesteve me marrëveshje dypalëshe apo trepalëshe.
- Këshilli Kombëtar për Zhvillim Ekonomik të Kosovës: i cili në bashkëpunim me përfaqësuesit e sektorit të biznesit ka për qëllim shqyrtimin e politikave ekonomike për të adresuar sfidat zhvillimore të vendit

Objektivat prioritarë afatmesme

Në planin afatmesëm prioritetet kryesore **zbatuese** parashikohet të realizohen janë:

- Politika fiskale të favorshme përfshirë, pushimet tatimore, dhe mbledhja e TVSH-së në brendi;
- Politika tregtare konkurruese dhe përmirësimi i mjedisit afarist përfshirë hapja e tregut, funksionalizimi i zonave të tregtisë së lirë, luftim i ekonomisë joformale, eliminimi i barrierave ligjore dhe zvogëlimi i burokracisë;
- Përkrahja e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, përmes rritjes të fondit për garantimin e kredive dhe lehtësirave tjera administrative.

3.19. Kapitulli 18 i acquis-së: Statistikat

Acquis në fushën e statistikave kërkon ekzistencën e një infrastrukture statistikore të bazuar në parimet si paanshmëria, besueshmëria, transparenca, konfidencialiteti i të dhënave individuale dhe shpërndarja e statistikave zyrtare. Institutet Kombëtare Statistikore veprojnë si pika referuese për metodologjinë, prodhimin dhe shpërndarjen e informacionit statistikor. Acquis përfshin metodologjinë, klasifikimet dhe procedurat për mbledhjen e të dhënave në fusha të ndryshme të tilla si statistikat makro-ekonomike dhe të çmimeve, statistikat demografike dhe sociale, statistikat rajonale si dhe statistikat e biznesit, transportit, tregtisë së jashtme, bujqësisë, mjedisit dhe të shkencës dhe teknologjisë. Nuk është i nevojshëm asnjë transpozim në legjislacionin kombëtar pasi që shumica e acquis merr formën e rregulloreve.

Kërkesat e MSA-së

Kapitulli i Statistikave është i rregulluar me nenin 74 dhe 95 të marrëveshjes. MSA parasheh zhvillimin e një sistemi statistikor efikas dhe të qëndrueshëm në Kosovë të aftë për të siguruar të dhëna të besueshme, objektive dhe të sakta, të krahasueshme me statistikën Evropiane, që nevojiten për të planifikuar dhe monitoruar procesin e tranzicionit dhe reformës në Kosovë. Ky sistem duhet gjithashtu t'i mundësojë Agjencisë së Statistikave të Kosovës të përmbush më mirë nevojat e shfytëzuesve (përdoruesve) (si të administratës publike ashtu edhe të sektorit privat). Sistemi statistikor duhet të jetë në përputhje me parimet e Kodit Statistikor Evropian të Praktikës dhe parimeve themelore të statistikave nga OKB, citatet

e drejtës Statistikore Evropiane, dhe duhet të zhvillohet në drejtim të zbatimit të *acquis*-it të BE-së në fushën e statistikave.

Raporti i KE-së për Kosovën 2016 konstaton se Kosova është në fazë të hershme të përgatitjes në fushën e Statistikave. Agjencia duhet të vazhdojë për të prodhuar statistika të besueshme, në kohë dhe në përputhje me standardet evropiane dhe metodologjitë ndërkombëtare. Agjencia e Statistikave përballet me mungesa të konsiderueshme në aspektin e kapaciteteve administrative, mungesa e kapaciteteve parandalojnë ASK-në nga prodhimi i statistikave të sakta dhe në kohë për bërjen e politikave të bazuara në dëshmi. Prodhimi i statistikave thelbësore makro-ekonomike dhe të biznesit mbetet i kufizuar. Disponueshmëria e të dhënave themelore për politikën e bazuara në dëshmi duhet të trajtohet si prioritet. Raporti nënvizon që ligji mbi statistikat zyrtare duhet të miratohet. Sipas kërkesës së organizatave të shoqërisë civile që merren me barazi gjinore, ky ligj duhet të jetë në përputhje me kërkesat e Ligjit për Barazi Gjinore për përpunimin e statistikave të ndara sipas gjinisë.

Konkluzionet e dala nga DPSA e vitit 2016 kërkojnë që të miratohen ndryshimet e Ligjit për Statistika Zyrtare dhe të vazhdojë forcimin e kornizës ligjore në fusha të tilla si koordinimi dhe zotimi buxhetor. Gjithashtu, potencohet se duhet të vazhdojë zbatimin e programit pesëvjeçar statistikor dhe planit vjetor të ASK. Të marrë masa për të forcuar kapacitetet e ASK përfshirë alokimin e burimeve të mjaftueshme financiare. Duhet edhe më tej të zhvillohen llogaritë kombëtare, statistikat e biznesit dhe statistikat ekonomike dhe ESA2010.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

Statistikat zyrtare në Republikën e Kosovës janë të rregulluara me Ligjin mbi Statistikat Zyrtare të Republikës së Kosovës 04/L-036 i cili qartëson parimet themelore për të qeverisur Statistikat Zyrtare. Disa nga këto parime janë rëndësia, paanshmëria, besueshmëria, efektiviteti shpenzues, pavarësia profesionale, dhe transparenca.

Veprimtaria në fushën e statistikave zyrtare në Republikën e Kosovës rregullohet në bazë të Ligjit nr. 04/L-036 për statistikat zyrtare të Republikës së Kosovës (gazeta zyrtare e Republikës së Kosovës / nr. 26 / 25 nëntor 2011, Prishtinë). Ligji mbi statistikat zyrtare është pjesërisht në harmoni me rregulloren e Parlamentit Evropian nr. 223/2009 e cila trajton statistikat në nivel të BE, duke respektuar dispozitat e Ligjit e statistikave zyrtare mbi konfidencialitetin e të dhënave, parimet fundamentale të statistikave zyrtare (E/2013/24 (2013/21).

Me qëllim të zbatimit të Ligjit të lartcekur, Qeveria e Kosovës ka nxjerrë edhe akte nënligjore përkatëse që konsistojnë në dy udhëzime administrative (UA për ruajtjen e lëndës statistikore dhe UA për përpunime të veqanta statistikore) dhe tri rregullore përfshirë edhe Rregulloren nr. 11/2013 për zbatimin e standardit për klasifikimin e veprimtarive ekonomike në versionin nace-rev.2 e cila është në përputhje me rregulloren e Parlamentit evropian rregullorja (nr. 1893/2006).

Ligji nr. 03/l-237 për regjistrimin e popullsisë, të ekonomive familjare dhe të banesave (gazeta zyrtare e Republikës së Kosovës/Prishtinë: viti v./nr. 84/03 nëntor 2010). Ky ligj është në harmoni me rekomandimet e konferencës së statistikave evropiane për regjistrimet e popullsisë dhe banesave 2010, përgatitur në bashkëpunim me Eurostat.

Ligji për regjistrimin e bujqësisë, nr. 04/l-127 (gazeta zyrtare nr. 1/2013 /17.01.2013), ligji nr. 04 /L-253 për ndryshim dhe plotësim të ligjit për regjistrimin e bujqësisë, nr. 04/l-127 (gazeta zyrtare nr. 32/2014/15.05.2014). Ndërsa korniza ligjore që ndërlidhet edhe me fushën e statistikave, konsiston në këto akte ligjore:

- Ligji nr. 03/L-209 për Bankën Qendrore të Republikës së Kosovës (gazeta zyrtare e republikës së Kosovës / Prishtinë: viti v / nr. 77 / 16 gusht 2010);
- Rregullore mbi statistikat e bilancit të pagesave dhe pozicionit të investimeve ndërkombëtare;
- Rregullore mbi statistikat monetare-financiare dhe llogaritë financiare;
- Ligji nr. 03/L-048 për menaxhimin e financave publike dhe përgjegjësitë, i plotësuar dhe ndryshuar me ligjin nr. 03/L-221, ligjin nr. 04/L-116 dhe me Ligjin nr. 04/L-194;
- Rregullore mf-nr. 03/2014 për pasqyrat financiare vjetore të organizatave buxhetore;
- Ligji 05/L-020 mbi Barazinë Gjinore, i cili kërkon mbledhjen, mbajtjen, dhe procesimin e të gjitha të dhënave zyrtare të ndara në baza gjinore.

Korniza institucionale dhe politikave

Zbatimi i angazhimeve që rrjedhin nga legjislacioni në fuqi në fushën e statistikave është nën përgjegjësinë e këtyre institucioneve, të cilat janë pjesë e sistemit Shtetëror Statistikor:

- Agjencia e Statistikave të Kosovës;
- Banka Qendrore e Republikës së Kosovës;
- Ministria e Financave;
- Organet tjera të autorizuara nga ASK-ja.

Agjencia e Statistikave të Kosovës - ASK, sipas Ligjit të Statistikave Zyrtare koordinon sistemin shtetëror statistikor dhe është përgjegjëse për harmonizimin e të dhënave zyrtare statistikore. ASK, Gjithashtu ka detyrë kryesore të identifikojë nevojat e përdoruesve dhe t'i filtrojë ata për nga rëndësia. Më pastaj, ata transformojnë nevojat përkatëse të përdoruesve në koncepte të matshme për të lehtësuar mbledhjen e të dhënave dhe shpërndarjen e tyre. ASK është koordinator kryesor në mes të prodhuesve statistikor dhe siguron koherencën dhe pajtueshmërinë e sistemit statistikor me standardet e miratuara. Momentalisht ASK është fokusuar kryesisht në mbledhjen e informacionit nga sektori real dhe zhvillimin e sa më shumë statistikave që janë të mundura në lidhje me të.

ASK është përgjegjëse për prodhimin e produkteve statistikore që japin informacione mbi aspektet ekonomike, sociale, popullsisë, bujqësisë, mjedisit, energjisë, etj. Produktet statistikore janë të prodhuara në intervale të ndryshme kohore. Produkti më i shpeshtë IÇK publikohet në bazë mujore. ASK është përgjegjëse për të siguruar informacione për Bruto Produktin Vendor, buxhetin e njërive ekonomike familjare, punësimin dhe strukturën e bujqësisë. Këto informata vihen në dispozicion të përdoruesve çdo vit. Në fund të çdo viti ASK para-shpall publikimin e kalendarit që informon për dorëzimin e produkteve statistikore gjatë vitit të ardhshëm.

ASK-ja, ka përgjegjësi të krijoj, menaxhoj, mirëmbaj dhe freskoj:

- Regjistrin e popullsisë;
- Regjistrin e ekonomive familjare;
- Regjistrin e shtëpive dhe banesave;
- Regjistrin statistikor të bizneseve;
- Regjistrin e njërive hapësinore; dhe
- Regjistrin ekonomive bujqësore dhe Regjistrat tjerë në pajtim me planet dhe vendimet.

ASK është përgjegjëse që metodologjitë statistikore të përdorura në Kosovë të jenë afër me ato të përdorura në vendet e tjera në rajon dhe Evropë. Që të jetë në gjendje të zbatojë këto objektiva ASK në menyrë të vazhdueshme përditëson procedurat në përdorimin e nomenklaturave, mbledhjen e të dhënave, përpunimin e të dhënave dhe shpërndarjen e të dhënave.

Banka Qendrore e Republikës së Kosovës - në aspektin e përgjegjësive statistikore, vepron në bazë të Ligjit për Bankën Qendrore në Republikën e Kosovës dhe Ligjit për Statistikat Zyrtare në Republikën e Kosovës.

Përgjegjësitë statistikore të BQK-se janë të rregulluara edhe me Rregulloren mbi statistikën monetare-financiare dhe Llogaritë Financiare dhe Rregulloren mbi Statistikat e Bilancit të Pagesave dhe Pozicionit të Investimeve Ndërkombëtare.

Statistikat në përgjegjësinë e drejtpërdrejtë të BQK-së janë statistikat për sektorin monetarë e financiarë dhe statistikat e sektorit të jashtëm. Këto statistika janë në përputhje me standardet zhvilluara nga Fondi Monetar Ndërkombëtar, Banka Qendrore Evropiane, Eurostat, etj. Statistikat monetare dhe financiare përfshijnë të dhënat e prodhuara nga BQK, bankat e nivelit të dytë, kompanitë e sigurimit, fondet e pensioneve, institucionet ndihmese financiare. Statistikat e Sektorit të Jashtëm përfshijnë statistikën e bilancit të pagesave, të pozicionit ndërkombëtar të investimeve dhe borxhit të jashtëm.

Ministria e Financave ka për mision të bëjë parashikime dhe analiza për të mbështetur procesin e vendimmarrjes në lidhje me formulimin e politikave ekonomike. Permbushja e këtij misioni të Ministrisë së Financave është i nderlidhur me detyrat dhe përgjegjësitë e Thesarit dhe Departamentit të politikave ekonomike, publike dhe bashkëpunimi ndërkombëtar financiar (DPEPBNF) Statistikat për sektorin fiskal dhe ato të borxhit publik përpilohen dhe publikohen nga Thesari në kuader të Ministrisë së Financave.

Organet e tjera të autorizuara nga ASK-ja Ekzistojnë edhe ofruar tjerë të informacionit dytësor që përdoren për përpilimin e statistikave zyrtare në Kosovë. Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë është përgjegjëse për të regjistruar numrin e shkollave, nxënësve, studenteve dhe mësimdhënësve në çdo nivel arsimor, Ministria e Shëndetësisë dhe Instituti i Shëndetit Publik janë përgjegjëse për regjistrimin e numrit të institucioneve shëndetësore, pacientëve, mjekëve dhe sëmundjeve, Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale është përgjegjëse për të ofruar informata për numrin e punëkërkesve, numrin e shërbimeve që ofron, përfitime nga papunësia, subvencionet për familjen në nevojë, Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural është e ngarkuar për të siguruar të dhënat administrative siq janë: subvencionet për fermerët dhe të dhënat tjera administrative. Ministria e Zhvillimit Ekonomik është ngarkuar të hartojë Bilancin e Energjisë, sipas kërkesave të BE, Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor është ngarkuar të grumbullojë të dhëna mbi burimet natyrore në Kosovë dhe bio-diversitetin, Ministria e Tregtisë dhe Industrisë (ARBK) ofron të dhëna administrative mbi bizneset e regjistruara. Të gjitha këto të dhëna përdoren nga ASK në periudha të caktuara për të informuar publikun për gjendjen në këto fusha respektive. Megjithatë ASK përpilohet për të kombinuar këto informacione me burime tjera që vijnë nga anketimet e kryera prej saj.

Në fushën e statistikave janë realizuar aktivitete të cilat burojnë nga Ligji mbi statistikën zyrtare, programi 5 vjeçar i statistikave zyrtare, Plani vjetor i punës, procesi i integrimi evropian si dhe në bazë të kërkesave raportive të ndryshme qoftë të brendshme apo ndërkombëtare. Gjate periudhës raportuese 1 Shtator 2016 – shtator 2017, aktivitetet e më poshtme kanë përfunduar:

Të përgjithshme

- Plotësim-ndryshimi i ligjit mbi “Statistikat Zyrtare” është kthyer në piken fillestare (për shkak të konsolidimit të institucioneve të reja) megjithatë është në kornizën legjislative për vitin 2017, sipas agjendës së Qeverisë, 28 tetor /2017;
- Plotësim-ndryshimi i UA për “Përpunime të veçanta statistikore” është dërguar në qeveri për shqyrtim dhe aprovim në fund vitin 2015- megjithatë ASK-ja është në pritje të aprovimit të tij;
- Dërgimi i të dhënave (është kontribuar me të dhëna statistikore) në këshillin rajonal për bashkëpunim (RCC) me seli në Sarajevë;
- Ka përfunduar procesi i lidhur me vlerësimin e Sistemit Statistikor të Kosovës, përmes qasjes “Peer Review”, aktiviteti i cili në Kosovë është realizuar gjate datave 24-28 korrik 2018. Sipas

metodologjisë dhe dinamikës kohore, Raporti i vlerësimit nga ekipi “Peer Review” është pranuar nga ASK-ja dhe janë dhënë pikëpamjet e saj lidhur me dy rekomandime, tani është në fazën nëse Eurostatit ka komente shtese lidhur me raportin e përgatitur nga ekipi i eksperteve;

- Hartimi dhe dërgimi në qeveri I raportit vjetor të punës së ASK-së për vitin 2016;
- Është përgatitur drafti i raportit dhe dërguar dhe diskutuar në takimin e mbajtur në Bruksel me datë 21 Shtator 2017 në kuadër të procesit të dialogut BE-Kosovë, Nënkomiteti për ekonomi, çështje financiare dhe statistika. Nga i cili takim kanë dalë edhe konkluzionet për planin e ardhshëm.
- Është përgatitur dhe aprovuar Plani vjetor i Punës për vitin 2018;
- Plotësim-ndryshimi i ligjit mbi “Statistikat Zyrtare- është kthyer në piken fillestare për shkak të konsolidimit të Institucioneve të reja të Republikës së Kosovës. Edhe pse kishte kaluar leximin e parë në kuvend gjatë K1-K2/2017, i njëjti pritet të procedohet sipas kornizës ligjore për vitin 2017 aprovuar nga Qeveria e Republikës së Kosovës.
- Në fushën e bashkëpunimit ndërkombëtar janë mbajtur takime në nivel të kryeshefave dhe nivele tjera me të ulëta me vendet e rajonit dhe Eurostatit në fushën e statistikave si dhe me partner të ndryshëm ndërkombëtarë në fushën e statistikave si Eurostat, BB, FMN, etj.
- Përgatitja së Pasqyrave nëntë mujore për vitin 2017 si dhe janë dërguar kërkesa shtese në Qeveri për ngritjen e kapaciteteve njerëzore dhe financiare;
- Pasqyrat financiare për vitin 2016;
- Përgatitja e Kornizës afatmesme të shpenzimeve financiare për vitet 2018-2020.

Statistikat sectoriale

a) Statistikat ekonomike dhe llogarive kombëtare

Publikuar/realizuar:

- Bruto Produktit Vendor (BPV) me qasjen e shpenzimeve dhe prodhimit për TM2 /2016, TM3 /2016, TM4 /2016, TM1 /2017, TM2 /2017;
- Bruto Produktit Vendor në baza vjetore (me qasjen e shpenzimeve dhe prodhimit) për vitin 2015;
- Llogaritë Qeveritare tremujore TM4/2016, TM1/2017;
- Llogaritë Qeveritare vjetore 2016;
- Indeksi i Harmonizuar i Çmimeve të Konsumit (IHÇK), mujore (13 publikime), publikimi i fundit muaji gusht 2017 i datës 11 Shtator 2017;
- Indeksi i Harmonizuar i Çmimeve të Konsumit (IHÇK), vjetore (viti 2002-2016), publikimi i fundit me datën 06 qershor 2017;
- Indeksi Çmimeve të Importit (IÇIMP), tremujore (4 publikime), i fundit TM2 2017 i publikuar me datën 06 shtator 2017;
- Indeksi Çmimeve të Prodhimit (IÇP), tremujore (4 publikime), i fundit Tm2-2017 i publikuar e datën 08 shtator 2017;
- Indeksi Çmimeve të Ndërtimit (IÇN), tremujore (4 publikime), i fundit Tm2-2017 i publikuar e datën 11 shtator 2017;
- Statistikat e hotelerisë TM2/2016, TM3/2016, TM4/2016, TM1/2017, TM2/2017;
- Statistikat Afatshkurtra të Industrisë TM2-2016, TM3/2016, TM4/2016, TM1/2017, TM2/2017;
- Statistikat afatshkurtra të tregtisë me pakice TM2- 2016, TM3/2016, TM4/2016, TM1/2017, TM2/2017;
- Statistikat e tregtisë së jashtme (gusht 2016), (Shtator 2016), (tetor 2016), (nëntor 2016) (dhjetor 2016), (janar 2017), (shkurt 2017), (mars 2017), (prill 2017), (maj 2017), (qershor 2017), (korrik 2017), (gusht 2017);
- Repertori i statistikave mbi ndërmarrjet ekonomike në Kosovë TM3/2016, TM4/2016, TM1/2017, TM2/2017;
- Statistikat e transportit TM3/2016, TM4/2016, TM1/2017, TM2/2017;
- Bilanci i energjisë në Kosovë TM3/2016, TM4/2016, TM1/2017, TM2/2017;
- Rezultatet e Anketës Strukturore të Ndërmarrjeve 2015;
- Rezultatet e Anketës së PRODCOM 2015;

- Statistikat e tregtisë së jashtme 2016;
- Bilanci i energjisë në Kosovë vjetore 2016;
- Ne aspektin e kohës - afati për publikimin e të dhënave të BPV tremujore dhe vjetore është shkurtuar, si dhe Dërgimi i rregullt i të dhënave statistikore (ESA 2010 transmission), në EUROSTAT, përmes programit eDAMIS.

Te tjera

- Janë kryer me sukses 4 projekte të IPA 2014: PP1-Metodologjia e Llogarive Kombëtare, PP2-ESA 2010 programi i transmetimit të dhënave, PP3- Statistikat e Financave Qeveritare dhe PP20- Të dhënat bazë të kërkuara për llogaritjen e indikatorëve për procedurat e im-balancave makroekonomike (PIM);
- Llogaritë sektoriale qeveritare janë përpilua në kuadër të projektit IPA 2014 ;
- Janë kryer me sukses 2 projekte të IPA 2014: Indeksi i Harmonizuar i Çmimeve të Konsumit (IHÇK) dhe Pariteti i Fuqisë Blerëse (PFB-PPP);
- Janë realizuar para-anketat dhe anketat nga PFB-se;
- Transporti, restorantet dhe hotelet (nëntor 2016);
- Shërbimet (maj- qershor 2017) dhe para-anketimi i anketës me radhe;
- Mobilet dhe shëndetësia (qershor 2017).

b) Statistikat Sociale dhe të popullsisë

Publikuar/realizuar:

- Rezultatet e Anketës së Fuqisë Punëtore TM1 2016, TM2 2016, TM3 2016, TM4 2016, TM1 2017;
- Rezultatet e Anketës së Fuqisë Punëtore (publikimi vjetor) 2016;
- Statistikat e Jurisprudencës për personat madhor 2015;
- Statistikat e Jurisprudencës për personat madhor 2016;
- Statistikat e Jurisprudencës për personat e mitur 2016;
- Statistikat e Kulturës 2015;
- Statistikat e Shëndetësisë 2015;
- Statistikat e Mirëqenies Sociale 2016;
- Statistikat e Arsimit 2016/2017;
- Statistikat e Varfërisë 2012-2015;
- Rezultatet e Anketës së Buxhetit dhe Ekonomive Familjare (ABEF) 2016;
- Vlerësimi i Popullsisë së Kosovës për vitin 2016;
- Statistikat e Lindjeve 2016;
- Statistikat e Vdekjeve 2016;
- Statistikat e Kurorëzimeve 2016;
- Statistikat e Shkurorëzimeve 2015;
- Statistikat e Shkurorëzimeve 2016;
- Statistikat Gjinore 2014/2015.

Te tjera:

- Gjithashtu për herë të parë ASK, ka arritur që të bëjë transmetimin e të dhënave të Anketës së Buxhetit të Ekonomive Familjare (ABEF) në Eurostat (viti referues 2015);
- Është përgatitur draft dokumenti për zbatimin e Klasifikimit Standard Ndërkombëtar të Arsimit ISCED 2011, në bashkëpunim me ekspertët nga SCB, i cili dokument pritet të finalizohet së shpejti në bashkëpunim me MASHT;
- Hartimi i "Nomenklaturës mbi krimet" vlerësohet si dokument bazik për nxjerrjen e Statistikave të Jurisprudencës, proces që do të zhvillohet në bashkëpunim me institucionet tjera relevante në Kosovë. ASK ka dërguar propozimin tek Ministria e Drejtësisë për formimin e grupit punues që do të bënte harmonizimin e nomenklaturës mbi krimet në Kosovë;

- Në statistikat e popullsisë është duke u bërë "Harmonizimi i të dhënave demografike" sipas standardeve ndërkombëtare duke nxjerrë indikatorët bazik si moshën e vetme dhe indeksin gjinor që pritet të përfundojë në fund të vitit 2017.

c) Statistikat e bujqësisë dhe ambientit

Publikuar/realizuar:

- Rezultatet e Anketës së Ekonomisë Bujqësore 2015;
- Rezultatet e Anketës së Ekonomisë Bujqësore 2016;
- Pemëtaria ne Republikën e Kosovës 2014;
- Çmimet dhe Indeksi i Çmimeve të Prodhimeve në Bujqësi TM3 2016, TM4 2016, TM1 2017, TM2 2017;
- Indeksi i çmimeve të Inputeve në Bujqësi TM3 2016, TM4 2016, TM1 2017, TM2 2017;
- Çmimet dhe Indeksi vjetor i Çmimeve të Prodhimeve në Bujqësi 2010 – 2016;
- Indeksi i vjetor çmimeve të Inputeve në Bujqësi 2010 – 2016;
- Llogaritjet ekonomike ne bujqësi 2015;
- Gazrat Serrë 2014 dhe 2015;
- Rezultatet e Anketës së Mbeturinave Komunale 2015;
- Rezultatet e Anketës së Mbeturinave Industriale 2015;
- Rezultatet e Anketës së Mbeturinave të Trajtuara 2015;
- Fakte mbi mjedisin 2016.

Te tjera:

- Në fushën e statistikave të bujqësisë është realizuar "Anketa e ekonomive bujqësore 2016.
- Në fushën e statistikave agromonetare janë publikuar 2 publikime vjetore dhe 6 publikime tremujore;
- Në statistikat e mjedisit është publikuar 1 publikim dhe janë realizuar ne teren 3 anketa mbi mjedisin si: Anketa e Mbeturinave Komunale 2016; Anketa e Mbeturinave Industriale 2016 dhe Anketa e Mbeturinave te Trajtuara.

d) Fusha e metodologjisë dhe T. Informative (publikime të përgjithshme) - janë zhvilluar këto aktivitete si:

- Buletini Tremujor TM3-2017 në proces e sipër;
- Shpërndarja e publikimeve në mënyre elektronike;
- Përgatitja për ueb dhe publikimi në ueb faqe të ASK-ës të të gjitha publikimeve nga sektorët prodhuese për tremujoret në vazhdim në gjuhën shqipe dhe serbe dhe disa nga publikimet edhe në gjuhën angleze;
- Vendosja e ISBN-së (numrave librarë) dhe Katalogimi nga Biblioteka Kombëtare dhe Universitare e Kosovës për të gjitha publikimet e ASK-ës;
- Përmirësimi i përgjithshëm i infrastrukturës së TI-ës edhe me staf shtesë;
- Virtualizimi i të gjithë serverëve të ASK-ës në server modern;
- Instalimi i TFS-së (time fondation server) për lehtësimin e karakteristikave të përbashkëta të punës ekipore të TI-së;
- Mirëmbajtja dhe modernizimi i vazhdueshëm i Ueb faqes së re të ASK-ës;
- Modifikimi i programit për Statistikat e Shkurorëzimeve;
- Integrimi i të dhënave nga Regjistrimi i Popullsisë 2011 në nivel vendbanimi në Platformën online ASKDATA në proces e sipër;
- Shtimi i modulit të Ri në Aplikacionin e Anketës së Buxhetit të Ekonomive Familjare (ABEF) si dhe në anketat tjera.
- Integrimi i statistikave të popullsisë në platformën për shpërndarjen online të të dhënave ASKDATA në baza vjetore 2010-2015.

- Është bërë azhurnimi i 850 qarqeve regjistruese si dhe printimi i tyre për nevoja të projektit të MCC-së (Millennium Challenge Corporation).
- Dërgimi i të gjitha të dhënave statistikore të kërkuar nga EUROSTAT-i përmes programit eDAMIS;
- Ndërtimi i një dialog të rregullt dhe permanent me shfrytëzuesit e të dhënave statistikore;
- Anketa e kënaqsh mërisë së përdoruesve;
- Zbatimi i SDMX si mjet kryesorë për shkëmbimin dhe transferimin e të dhënave mes ASK-ës dhe institucioneve tjera si: EUROSTATI, FMN, UNECE, Banka Botërore dhe organizata tjera relevante;
- Krijimi i Ueb GIS Sistemit.

Objektivat prioritarë afatmesme

Në planin afatmesëm prioritetet kryesore **zbatuese** parashikohet të realizohen janë:

- Krijimi i trupave profesional në përputhje me plotësim-ndryshimin e ligjit të Statistikave Zyrtare;
- Projekti i regjistrimit të popullsisë 2021:
 - Projekt-propozimi;
 - Plani dinamik.
- Projekti i regjistrimit të bujqësisë 2022;
- Fuqizimi i resurseve njerëzore dhe kost-efektiviteti;
 - Sigurimi i resurseve të qëndrueshme;
 - Racionalizimi i vendeve të punës;
 - Zhvillimi i trajnimeve të brendshme dhe të jashtme;
- Fuqizimi menaxhimit të cilësisë dhe metodologjisë;
 - Fuqizimi i sistemit për menaxhim të Cilësisë;
 - Monitorimi dhe rritja e kontrollit të punës në teren;
 - Vazhdimi i rritjes së përdorimit të pajisjeve elektronike në mbledhjen e të dhënave;
 - Vazhdimi i përdorimit të mëtejshëm i nën fazave nga modelet statistikore GSBPM;
- Rritja dhe përmirësimi i statistikave zyrtare;
 - Zbatimi i plote të Metodologjisë ESA 2010 në statistikat ekonomike në veçanti në llogaritë kombëtare;
 - Përmirësimi i anketës vjetore të tregut të punës (shkurtimi i afateve kohore);
- Zhvillimi dhe publikimi i të dhënave nga Anketa mbi të ardhurat dhe kushtet e jetesës (SILC);
- Zhvillimi dhe publikimi i të dhënave nga Anketa mbi të TIK sektori institucional jo financiar;
- Zhvillimi dhe përmirësimi i statistikave të ndërtimitarisë dhe statistikave tjera afatshkurta.

BQK-ja do t'i pasurojë aktivitetet statistikore dhe kërkimore që kanë të bëjnë me ekonominë në përgjithësi dhe sistemin financiar në veçanti përmes këtyre veprimeve strategjike:

- Avancimi i mëtuqshëm gjithëpërfshirës i statistikave monetare dhe financiare (SMF) si dhe statistikave të sektorit të jashtëm (SMJ);
- Zhvillimi i mëtejshëm i funksionit të analizave dhe kërkimeve ekonomike dhe
- Vlerësimi i stabilitetit financiar dhe identifikimi i rreziqeve sistematike.

3.20. Kapitulli 19 i acquis-së: Politikat sociale dhe punësimi

Acquis në fushën sociale përfshinë standardet minimale në fushat e ligjit të punës, barazisë, shëndetit dhe sigurisë në punë dhe anti-diskriminimit. Shtetet Anëtare marrin pjesë në dialogun social në nivel evropian dhe në proceset e politikave të BE-së në fushat e politikës së punësimit, përfshirjes sociale dhe mbrojtjes sociale.

Kërkesat e MSA-së

Bashkëpunimi në këtë fushë sipas neneve 82 dhe 106 të MSA-së, do të synojë mbështetjen e Kosovës në reformimin e politikave të punësimit. Gjithashtu do të nxisë dialogun social si një forcë kyçe në shtytjen e reformës ekonomike dhe sociale si dhe përafrimin ligjor mbi punësimin, shëndetin dhe sigurinë në punë dhe mundësitë e barabarta për gratë dhe burrat, personat me aftësi të kufizuara, pjesëtarët e minoriteteve dhe grupeve të marginalizuara. Kjo gjithashtu duhet të përfshijë përafrimin e legjislacionit të Kosovës me *Acquis* në fushën e Ligjit të Punës me theks në kushtet për punës për gratë si dhe për të nxitur përfshirjen e politikave sociale dhe anti-diskriminuese në Kosovë. Duhet të themelohet një sistem i mbrojtjes sociale që i mbështetë punësimin dhe rritjen gjithëpërfshirëse.

Sipas konkluzioneve të Nën komitetit për MSA për Inovacion, Shoqëri Informative, Politika Sociale dhe Punësim 2017, sa i përket *politikave të punësimit dhe politikave sociale*, sfidë mbetet papunësia në Kosovë, me fokus gjendja e të rinjëve dhe papunësia e femrave. Kosova duhet të bëjë përpjekje më të mëdha për zbatimin e ligjit të punës. Kosova duhet t'a miratojë Strategjinë Sektoriale për Punësim 2015-2020 dhe planin e saj të veprimit, si dhe një plan të veprimit për punësimin e të rinjëve. Kosova gjithashtu është zotuar t'a rrisë ndihmën e ofruar grave nga Shërbimi i Punësimit. Ligji për Agjencinë e Punësimit duhet të zbatohet si dhe Agjencia e Punësimit të funksionalizohet. Inspektorati i Punës duhet të fuqizohet me tutje (me rritjen e numrit të Inspektorëve) për të zvogëluar punën joformale.

Bazuar në Raportin e KE-së për Kosovën 2016, në fushën e *politikave të punësimit* theksohet se papunësia gjatë vitit 2015 ka rënë në 32.9% krahasuar me vitin paraprak që ka qenë 35.5%. ; papunësia tek të rinjtë (15-24 vjeç), krahasuar me vitin paraprak ka rënë nga 61% në 57.7%. Në fushën e *politikave sociale* sipas Raportit duhet të miratohet Ligji i plotësuar-ndryshuar për Punë, i cili është në linjë me *Acquis* të BE-së si dhe të punohet në zbatimin më të kënaqshëm të këtij Ligji. Inspektorati i Punës duhet të mbështetet më tutje me rritjen e numrit të inspektorëve që të mund të ndikojë në zvogëlimin e numrit të lëndimeve dhe vdekjeve në vend të punës dhe t'a targetojë punën informale në vend (me theks të veçantë në sektorin e ndërtimit). Në fushën e *dialogut social*, duhet të miratohet Ligji i plotësuar-ndryshuar për Këshillin Ekonomik-Social i cili duhet të ofrojë kritere konkrete për përzgjedhjes dhe anëtarësimin në Këshill si dhe të jetë në linjë me *Acquis* të BE-së. Gjithashtu Raporti thekson që Kontrata Kolektive është jo-funksionale. Në fushën e *shërbimeve sociale*, theksohet ngecja e ofrimit të shërbimeve sociale nga Komunitet për shkak të mungesës së buxhetit; si dhe theksohet që mungesa e buxhetit e ka shtyrë edhe futjen në fuqi të skemës së re pensionale. Ndërsa në fushën e *barazisë gjinore* kërkohet implemetimi më i mirë i Ligjit për Barazi Gjinore për të adresuar papunësinë e lartë në mesin e grave dhe përfaqësimin e ulët të grave në të gjitha nivelet e vendimmarrjes. Duhet gjithashtu të parandalohet diskriminimi i grave në vend të punës për shkak të pushimit të lehonisë, veçanërisht në sektorin privat.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

Në fushën e punësimit dhe politikave sociale, Kosova ka krijuar kornizë ligjore bazë nëpërmjet së cilës rregullohen çështjet e punës dhe punësimit, sigurisë dhe shëndetit në punë, inspektoratit të punës, organizatave sindikale, dialogut social, si dhe përfshirjen dhe mbrojtjen sociale. Gjithashtu, legjislacioni kryesor në fuqi rregullon çështjet e pensioneve, shërbimeve sociale dhe familjare të kujdesit, si dhe skemat për personat me nevoja të veçanta dhe të moshuarit.

Legjislacioni kosovar që rregullon fushën e punësimit dhe të politikave sociale është pjesërisht i përafruar me *Acquis* të BE-së si dhe parimet kryesore të së drejtës së BE-së. Shkalla e përafrimit ligjor e bërë gjatë këtyre viteve, në përgjithësi mund të vlerësohet se është në nivelin fillestar të saj duke marrë parasysh se legjislacion e BE-së nga fusha e punësimit dhe politikave sociale është shumë e gjerë dhe voluminoze. Nga të gjithë sektorët që mbulon kjo fushë, është filluar procesi i transpozimit i *Acquis* përkatës.

Ligji nr. 03/L-212 i Punës, i cili është bazë për rregullimin e marrëdhënies së punës, i miratuar në vitin 2011, i sjellë standardet e Kosovës më afër atyre të Organizatës Ndërkombëtare të Punës. Miratimi i Ligjit të Punës ka rregulluar çështjet e punës deri në një masë, mirëpo kostoja e lartë e tij paraqitet si sfidë e mëtutjeshme. Zbatimi këtij ligji mbetet i pakënaqshëm, prandaj ai duhet të ndryshohet, sidomos sa i përket kontratave të punës, pushimit të lehonisë, pushimit mjekësor dhe mbikëqyrjes së inspektoratit.

Korniza ligjore ekzistuese nga fusha e punës, është pjesërisht e përafuar me direktivat përkatëse të BE-së. Në Ligjin nr. 03/L-212 e Punës dhe në aktet nënligjore të tij, deri më tani janë përafuar 10 direktiva përkatëse si dhe 2 direktiva janë përafuar në një shkallë të pjesshme.

Në fushën e *sigurisë dhe shëndetit në punë*, është shënuar progres në fillimin e procesit të përafrimit të legjislacionit. Kjo fushë konsiderohet të jetë fusha më voluminoze dhe më komplekse. Ligji nr. 04/L-161 për Sigurinë dhe Shëndetin në Punë, i miratuar në vitin 2013, është përafuar me Direktivën 89/391/KEE e Këshillit Evropian e datës 12 qershor 1989 mbi paraqitjen e masave për të inkurajuar përmirësimet në sigurinë dhe shëndetin e punëtorëve në punë (Direktiva Kornizë). Ky ligj ka hapur rrugët për transpozimin e 19 direktivave individuale të cilat burojnë nga kjo direktivë. Në vitin 2014 janë transponuar dy direktiva individuale në rregullore të veçanta, e para dhe e dyta direktiva sipas kuptimit të nenit 16 (1) i Direktivës 89/39/KEE.

Direktivat janë transpozuar në këto rregullore:

- Rregulloren (MPMS) nr. 04/2014, për kërkesat minimale të sigurisë dhe shëndetit në vendin e punës;
- Rregulloren (MPMS) nr. 05/2014, për kërkesat minimale të sigurisë dhe shëndetit në përdorimin e pajisjeve të punës në vendin e punës, e miratuar dhe e nënshkruar nga Ministri i MPMS-së me datën 31.12.2014;
- Rregulloren (MPMS) nr. 02/2016, për kërkesat minimale të sigurisë dhe shëndetit për përdorimin e pajisjeve personale mbrojtëse në vendin e punës, e cila është miratuar dhe nënshkruar me datën 11.11.2016;
- Rregulloren (MPMS) nr. 03/2016, për kërkesat minimale të sigurisë dhe shëndetit për mbrojtjen e të punësuarëve lidhur me punën e krahut me ngarkesa, e cila është miratuar dhe nënshkruar me datën 11.11.2016;
- Rregulloren (MPMS) nr. 04/2016, për kërkesat minimale për sigurimin e shenjave të sigurisë dhe shëndetit në punë, e cila është miratuar dhe nënshkruar me datën 11.11.2016;
- Rregulloren (MPMS) nr. 05/2016, për kërkesat minimale për sigurinë dhe shëndetin në punë të punësuarave në risk nga ambientet shpërthyes, e cila është miratuar dhe nënshkruar me datën 20.12.2016;
- Rregulloren (MPMS) nr. 06/2016, për kërkesat minimale të sigurisë dhe shëndetit për punën me pajisje me ekran shfaqës, e cila është miratuar dhe nënshkruar me datën 20.12.2016;
- Rregulloren (MPMS) nr. 01/2017, për mbrojtjen e të punësuarave nga rreziqet lidhur me dridhjen në vendin e punës, e cila është miratuar dhe nënshkruar me datën 30.01.2017; dhe
- Rregulloren (MPMS) nr. 02/2017,ë, nuk nënkupton se Kosova ka përfunduar legjislacionin e saj me Acquis së BE-së.

Transpozimi, është vetëm njëri ndër hapat e procesit të përafrimit, e cka nënkupton se Kosova, duhet të vazhdojë më tutje në përgatitjen e kushteve për zbatimin dhe fuqizimin e legjislacionit të ri të krijuar nga kjo fusha e sigurisë dhe shëndetit në punë.

Korniza ligjore e cila e rregullon shërbimet publike të punësimit është avancuar me Ligjin nr. 04/L-205 për Agjencinë e Punësimit e miratuar në vitin 2014, ndërsa Rregullorja për organizimin dhe sistematizimin e vendeve të punës brenda agjencisë, është nxjerrë në vitin 2015.

Kosova ka krijuar legjislacionin e ri që rregullon ofrimin e shërbimeve për të papunët, punëkërkuarit dhe punëdhënësit. Në vitin 2016 është miratuar Ligji i ri nr. 05/L-077 për regjistrimin dhe ofrimin e shërbimeve për të papunët, punëkërkuarit dhe punëdhënësit dhe Ligji nr. 05/L-078, për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit nr. 03/L-019 për Aftësim, Riaftësim Profesional dhe Punësimin e Personave me Aftësi të Kufizuar. Këto dy ligje të reja vazhdojnë të jene të përafuara me parimet kryesore të drejtës së BE-së dhe të përgatitura sipas standardeve dhe praktikave të BE-së. Qëllimi i dy ligjeve është rregullimi sa më i mirë i politikave të punësimit duke adresuar vende të reja të punës për personat që janë duke kërkuar punë dhe në veçanti, punësueshmërinë e personave me aftësi të kufizuar.

Në fushën e *dialogut social*, legjislacioni ekzistues rregullon kornizën e përgjithshme të dialogimit të partnerëve socialë. Kjo fushë është e rregulluar me Ligjin nr. 04/L-008 për Këshillin Ekonomiko-Social i cili është i përfaruar me parimet kryesore të legjislacionit të BE-së nga dialogimi social. Sa i përket të drejtave të punësuarve për informimin dhe konsultim si dhe themelimi i Këshillave të Punës tek punëdhënësi, Direktiva 2002/14/KE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit të datës 11 mars 2002 që përcakton një kuadër të përgjithshëm për informimin dhe konsultim të punësuarve në Komunitetin Evropian, nuk është transponuar në kornizën ekzistuese ligjore. Kjo direktivë do të transponohet në Ligjin e Punës të amendamentuar.

Fusha e pensioneve të financuara nga shteti, është e rregulluar me Ligjin nr. 04/L-131 për Skemat Pensionale të Financuara nga Shteti si shtylla e parë e sistemit pensional, i cili ka hyrë në fuqi që nga viti 2014. Zbatimi i këtij ligji që nga miratimi tij, ka hasur në probleme të shumta, të cilat probleme kryesisht lidhen me mjetet financiare, struktura e vjetëruar aktuale, mos harmonizimi i skemave pensionale të cilat financohen nga Buxheti i Kosovës, mbingarkesa administrative në zbatimin e legjislacionit dhe shumë çështje tjera të cilat ndërlidhen me sistemin pensional në Kosovë. Lidhur me menaxhimin sa më efikas të skemave pensionale të financuara nga shteti, në vitin 2016, janë marr iniciativa për ndryshim dhe plotësimin e këtij ligji. Ndryshimet e tilla konsistojnë në përdorimin më efikas të buxhetit të përgjithshëm për përmbushjen e nevojave personave mbi moshën 65 vjeçare të cilët janë me banim të përhershëm në Kosovë dhe nuk kanë të ardhura të mjaftueshme për një standard të mirë të jetesës. Projektligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit nr. 04/L-131 për skemat pensionale të financuara nga shteti, sipas ndryshimit të Programit Legjislativ 2017, do të dërgohet për shqyrtim dhe miratim në Qeverinë e Kosovës më së largu deri në fund të muajit nëntor 2017. Me miratimin e këtij ligji nga Kuvendi i Kosovës, MPMS-së do ti hapen rruget për nxjerrjen e akteve nënligjore gjatë vitit 2018.

Përndryshe sfida kryesore e sistemit pensional në Kosovë për skemat të cilat paguhen nga Buxheti i Kosovës pa marr parasysh se a janë skema të veçanta apo jo, mbetet kostoja e lartë e financimit. Duke marr parasysh trendet e fundit në miratimin e ligjeve për kategoritë e veçanta të qytetarëve të cilat marrin çfarëdo përfitimi financiar e që paguhen nga Buxheti i Kosovës ndërsa zbatohen nga MPMS, shteti i Kosovës duhet të planifikojë që në të ardhmen e afërme të fillojë reformën në ndërtimin e një sistemi pensional dhe invalidor duke harmonizuar të gjitha skemat që paguhen nga shteti dhe njëherit ndarjen e përfitimeve financiare sipas meritës dhe mundësive financiare të buxhetit.

Korniza institucionale dhe ajo e politikave

Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale ka hartuar draft Strategjinë Sektoriale 2018-2022 si dhe Planin e Veprimtimit 2018-2020 për zbatimin e kësaj Strategjie. Strategjia është zhvilluar me idenë se çdo strategji sektoriale operon në kontekst të ndërveprimtimit me sektorë të tjerë të politikave publike dhe me strategjitë e tyre respektive. Aktualisht duhet të bëhet ri-shikimi i draftit aktual të Strategjisë dhe harmonizimi me Parimet e Programit Qeverisës, pastaj e njëjta duhet të dërgohet për komente edhe te Ministria e Financave sa i përket aspektit buxhetor, si dhe Zyra për Planifikim Strategjik e cila vepron në kuadër të Zyrës së Kryeministrit me qëllim të harmonizimit me dokumentet tjera strategjike dhe në fund duhet të procedohet për miratim në Qeveri.

Gjithashtu, Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale me kërkesë eksplicite të Komisionit Evropian ka hartuar draft Planin e Veprimit për trajtimin e papunësisë tek të rinjtë. Ky draft plan bazën strategjike e ka në kuadër të Draft Strategjisë Sektoriale të MPMS-së 2018–2022, mirëpo është ndërsektorial sepse përfshinë edhe aktivitetet e ministrive tjera të linjës, si: Ministrisë së Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë, Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë si dhe Ministrisë për Kulturë, Rini dhe Sport, të cilët kanë të bëjnë me trajtimin e papunësisë tek të rinjtë apo rritjen e punësimit të rinjve. Edhe ky Draft Plani i Veprimit duhet të rishikohet me qëllim të harmonizimit me Parimet e Programit Qeverisës si dhe duhet t'i kalojë procedurat e nejtja sikur Strategjia Sektoriale deri në procedimin e tij në Qeveri për miratim.

Decentralizimi i shërbimeve sociale është duke u përmirësuar, por ky proces kërkon mbështetje të mëtutjeshme financiare sidomos në ngritjen profesionale të burimeve njerëzore bartëse të këtij procesi dhe fuqizimin e mekanizmave të financimit në nivel lokal për shërbime sociale. Në fushën e hartimit të standardeve minimale për shërbime sociale dhe familjare, numri i përgjithshëm i tyre ka arritur në 22 standarde të hartuara dhe miratuara.

Është kompletuar korniza ligjore për licencimin e ofruesëve të shërbimeve sociale (punëtorëve social) në të tri nivelet (bazik, i mesëm dhe superior) dhe Subjekteve juridike/Organizatave. Licencimi i punëtorëve social është duke vazhduar në të tre nivelet. Numri i punëtorëve social të licencuar ka arritur mbi 800 punëtorë, ndërsa numri i OJQ-ve të licencuara është 23.

Zbatimi i Ligjit nr. 04/L-131 për skemat pensionale të financuara nga shteti, përmes nxjerrjes së akteve nënligjore në vitin 2015 dhe 2016, në disa aspekte ka pasur rezultate pozitive duke krijuar mundësin e rritjes së pensioneve kontributpaguese të moshës e cila ka ndikuar drejtpërdrejt në përmirësimin e jetës së pensionistëve kosovarë të kësaj kategorie. Duke zbatuar kushtet dhe kriteret e këtij ligji si dhe aktet nënligjore përkatëse në fuqi, është arritur parandalimi i keqpërdorimit të buxhetit ndaj atyre pensionistëve të cilët nuk kanë dëshmuar se janë banorë të përhershëm të Kosovës, kriter ky i përcaktuar në ligjin në fuqi. Parandalimet e tilla janë ndërmarrë edhe me krijimin e mekanizmave ndërqeveritar dhe sektorin jo qeveritar për rastet e lajmërimit kur vdesin pensionistët. Të gjitha këto veprime të ndërmarra në vitin 2016, kanë krijuar përdorimin më efikas të buxhetit të Kosovës dhe sundimin e ligjit.

Në kuadër të kornizës institucionale, zhvillim ka pasur në themelimin e Këshillit Nacional për Sigurinë dhe Shëndetin në Punë. Këshilli është themeluar nga Qeveria e Kosovës në tremujorin e tretë të vitit 2016 dhe ka filluar mandatin e tij. Sa i përket ngritjes së kapaciteteve institucionale, progres ka pasur në zhvillimin e programit të trajnimit për trajner nga i cili program janë zgjedhur 15 persona të përbërë nga institucionet, sektori privat, organizatat e punëdhënëseve dhe të punëmarrëseve të cilët do certifikohen si trajner nga fusha e sigurisë dhe shëndetit në punë. Programi ka vazhduar edhe gjatë tërë vitit 2017 ndërsa në fund të vitit 2017 këta trajner do të certifikohen nga Instituti i Administratës Publike të Kosovës dhe Ministri i MPMS-së si trajner të fushës së sigurisë dhe shëndetit në punë.

Inspektorati i Punës në përgjithësi ballafaqohet me mungesë të kapaciteteve njerëzore për zbatimin dhe kontrollin efektiv të legjislationit, që lidhet me këtë fushë, ndërkohë është përgjegjës kryesor për zbatimin e Ligjit nr. 03/L-212 të Punës, Ligjit nr. 04/L-161 për Sigurinë dhe Shëndetin në Punë por edhe ligjet e tjera në kompetencë të tij. Numri i inspektorëve të punës mbetet shumë i ulët, aktualisht janë 42 Inspektorë të Punës si dhe 7 Udhëheqës të Divizioneve Rajonale për Koordinim të Punës të cilët kanë kompetencë edhe kryerjen e inspektimeve, dhe në total bëjnë 49 të punësuar për inspektime (inspektorë).

Përkrashja e donatorëve

Projekti "Mbështetje për shërbime më të mira sociale për grupet më të cenushme", zbatuar nga Save the Children në Kosovë në partneritet me Qendrën Evropiane për Politika dhe Hulumtime të Mirëqenies Sociale (European Centre for Social Welfare Policy and Research) me bazë në Vjenë, Austri. Qëllimi i përgjithshëm i projektit është të kontribuojë në transformimin efektiv të sistemit të shërbimeve sociale në

Kosovë me anë të përmirësimit të cilësisë dhe disponueshmërisë së shërbimeve sociale lokale dhe atyre të bazuara në komunitet, për fëmijët dhe personat e cenueshëm që jetojnë në rrezik social. Komponentët e projektit, janë:

- Komponenti I: Ngritja e kapaciteteve të institucioneve dhe organizatave që ofrojnë shërbime sociale 0,5 milion euro;
- Komponenti II: Mbështetja financiare për ofruesit e shërbimeve për grupe të ndryshme përfituese në vlerë prej 1.5 milionë euro.

Projekti i Asistencës Teknike “Mbështetje për Inspektoratin e Punës në luftë kundër informalitetit” pritet të fillojë në kuartalin e parë të vitit 2018. Ky projekt ka për qëllim të ofrojë asistencë prej 1 milion Eur në ngritjen e kapaciteteve për Inspektoratin e Punës si dhe Asistencë Teknike për Ministrinë e Punës.

Projekti i Asistencës Teknike “Mbështetje për ngritjen e kapaciteteve për MPMS dhe APRK”. Ky projekt ka për qëllim të ofrojë asistencë në zbatimin e masave aktive të tregut të punës. Financohet dhe menaxhohet nga KE në kuadër të IPA 2016. Pritet të fillojë në Janar 2018 (1 milion Euro).

Projekti EYE faza e dytë "Rritja e punësimit të rinjve", financohet nga SDC. Qëllimi i fazës II të projektit EYE është: "Një treg dinamik dhe social gjithëpërfshirës i punës që siguron gjithnjë e më shumë vende pune, duke përfshirë vetë-punësimin e të rinjve në Kosovë". Rezultatet e pritura të projektit janë:

- Rezultati 1: Gratë e reja dhe burrat përdorin aftësitë e fituara për të rritur punësimin e tyre përmes një sistemi trajnimi të orientuar drejt tregut;
- Rezultati 2: gratë dhe burrat e rinj bëjnë zgjedhje të informuara për karrierë dhe fitojnë më shumë mundësi punësimi dhe mundësi për të rritur të ardhura me anë të një sistemi të përmirësuar të ndërmjetësimit të punës.
- Rezultati 3: Bizneset dhe ndërmarrjet shoqërore në nënsektorët e synuar ekonomik rriten dhe investojnë në vende të reja pune. Projekti ka filluar nga janari 2017 deri do të përfundojë në dhjetor 2020. (7 milionë franga zvicerane).

Projekti “Këshillim për Migrimin në Kosovë, Marrëveshje zbatimi ndërmjet Ministrisë së Punës dhe Mirëqenies Sociale dhe Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) data 1 prill 2016 deri më 31 tetor 2019. Projekti PME/DIMAK që zbatohet dhe operon në Kosovë përmes GIZ Gjerman respektivisht Projekti global „Programi - Migracioni për Zhvillim. Objektivi kryesor i programit është: forcimi i kontributeve të migrantëve për zhvillimin e vendeve të tyre të origjinës dhe përmirësimin e kushteve për migracionin e ligjshëm në vendet e përzgjedhura partnere. Ky objektivi po ndiqet në mënyrë aktive fushat në vijim:

- (1) Këshillim për politikën e migracionit;
- (2) Këshillimi për migracionin;
- (3) Kthimi i migrantëve i orientuar nga zhvillimi;
- (4) Bashkëpunimi me diasporën.

Objektivat prioritare afatmesme

Objektivi kryesor i MPMS në fushën e legjislacionit, është transponimi i vazhdueshëm i Acquis së BE-së në fushën e punësimit dhe politikave sociale deri më 2020. Në këtë aspekt, në periudhën afatmesme planifikohet të miratohen dokumentet në vazhdim:

- Ligji i ri i Punës: qëllimi kryesor i këtij ligji është përmirësimi i kushteve të punës të punëtorëve përmes përafrimit me Acquis së BE-së në fushën e kushteve të punës, përkatësisht transpozimin e 17 direktivave të BE-së në Ligjin e ri të Punës;
- Ligji i ri për Pensionet: përmes këtij ligji, synohet të krijohet reformë në sistemin pensional në Kosovë. Një ndër qëllimet kryesore të këtij ligji është harmonizimi i gjitha skemave që paguhen

nga shteti dhe njëherit ndarjen e përfitimeve financiare sipas meritës dhe mundësive financiare të Buxhetit. Përveç aspektit legjislativ, reforma konsiston edhe në aspektin organizativ dhe teknik.

- Ligji i ri për Trajtimin e Personave me Aftësi të Kufizuar: ky projektligj do të përcaktojë përkufizimin e duhur për PAK, përfshirjen e të gjitha llojeve të aftësisë së kufizuar, ndarjen në kategori sipas nevojave të PAK, përcaktimin e shërbimeve dhe përfitimet sipas kategorive.
- Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për Sigurinë dhe Shëndetin në Punë: qëllimi i kryesor i këtij ligji, do të jetë transpozimi i plotë i Direktives 89/391/KEE e Këshillit Evropian e datës 12 qershor 1989 mbi paraqitjen e masave për të inkurajuar përmirësimet në sigurinë dhe shëndetin e punëtorëve në punë (Direktiva Kornizë). Me këtë ligj, synohet të rregullohet më mirë dhe avancohet baza ligjore e sigurisë dhe shëndetit në punë.

Strategjia Nacionale për Sigurinë dhe Shëndetin në Punë do të jetë dokumenti kryesor i politikave nga fusha e sigurisë dhe shëndetit në punë. Dokumenti do të ketë objektiv zhvillimin politikave nacionale në konsolidimin, zbatimin dhe fuqizimin e tyre dhe në vecanti, në rregullimin e një sistemi të plotë dhe funksional të sigurisë dhe mbrojtjes shëndetësore të punësuarve dhe personave në punë, parandalimi i lëndimeve në punë, sëmundjet profesionale dhe sëmundjet tjera të lidhura me punën.

3.21. Kapitulli 20 i acquis-së: Politikat e ndërmarrjeve dhe ato të industrisë

Legjislacioni i BE-së për këtë kapitull kryesisht përbëhen nga parimet e politikës dhe instrumentet që konsistojnë nga komunikata, rekomandime dhe konkluzione të Këshillit. Në masë të madhe ato zbatohen përmes Programit për Konkurrueshmëri dhe Inovacion në nivel të gjithë BE-së. Ky kapitull gjithashtu përbëhet nga politikat sektoriale. Në përgjithësi, politikat e ndërmarrjeve dhe industriale janë ngushtë të lidhura me Strategjinë 2020 të BE-së.

Përmes principeve të përgjithshme të politikave, BE synon të promovojë dhe forcojë konkurrueshmërinë dhe strategjinë industriale. Këto principe burojnë nga fryma e nenit 173 të TFBE për të shpejtuar ndryshimet strukturore, inkurajuar ambient të favorshëm për biznes dhe NVM, investime të huaja hyrëse dhe dalëse dhe për të inkurajuar dhe mbështetur inovacionin dhe ndërmarrësin.

Instrumentet e politikave për ndërmarrjet dhe industrinë zhvillohen përmes programeve specifike që ofrojnë mbështetje (përfshirë atë financiare) për ndërmarrjet dhe politikë-bërësit. Këto programe fokusohen në promovimin e qasjes në financa, shërbime të biznesit, Rrjetin e ndërmarrjeve të Evropës, politikave kombëtare për inovacion dhe NVM. Aktualisht, kjo zbatohet përmes programit për konkurrueshmëri dhe inovacion 2014-2020. Direktiva 2011/7/BE është një nga instrumentet e rëndësishme të politikave dhe ka të bëjë me luftimin e pagesave të vonuara në transaksionet afariste.

BE-ja promovon analiza specifike sektoriale të konkurrueshmërisë në kuadër të politikave sektoriale për ndërmarrjet dhe industrinë. Kjo konsiston në lansimin e iniciativave për sektorë të caktuar, studime të ndryshme, iniciativa të rrjetëzimit (networking), forume të politikave etj.

Formulimi dhe zbatimi i politikave të ndërmarrjeve dhe industrisë kërkon kapacitete të duhura administrative në të gjitha nivelet e organizimit administrativ të shtetit përfshir edhe mekanizmat e bashkëpunimit dhe konsultimit.

Kërkesat e MSA-së

Provizionet e MSA që ndërlidhen me këtë kapitull konsistojnë në nenet 51, 74, 98,99,100, 101, dhe 102 të cilat kryesisht ofrojnë kornizën dhe synimet e bashkëpunimit dhe potencojnë kërkesat për harmonizim me acquis. Sipas nenit 51, Kosova obligohet që me hyrjen në fuqi të MSA-se të sigurojë trajtim të barabartë kompanive të BE-së me ato vendore sa i përket kushteve të punës, pagesave dhe trajtimit të punëtorëve dhe subjekteve juridike të cilët themelohen juridikisht në territorin e Kosovës. Neni 74 definon obligimet

për transpozim të legjislacionit në një fazë të mëhershme për fushat primare të tregut të brendshëm dhe tregtisë. Gjithashtu ky nen kërkon zbatim efektiv të këtij legjislacioni.

Neni 98 ofron kornizën për mbrojtje dhe promovim të investimeve të huaja direkte si dhe synon krijimin e klimës së favorshme për biznes. Bashkëpunimi në këtë fushë synon përmirësimin e kornizës ligjore për të favorizuar dhe mbrojtur investimet. Neni 99 jep kornizën e bashkëpunimit në fushën e politikave industriale. Ndër të tjera ky nen synon modernizimin dhe ristrukturimin e industrisë, inkurajimin dhe zhvillimin e konkurrenshëm dhe promovimin e bashkëpunimit ndërkufitar për zhvillimin e industrisë. Neni 100 ka të bëjë me bashkëpunimin në fushën e NVM-ve dhe ndërmarrjeve në përgjithësi në funksion të krijimit të një ambienti të favorshëm për bizneset. Bashkëpunimi duhet të jetë brenda kornizës së Aktit të Biznesit të Vogël dhe të marrë parasysh *acquis* në këtë fushë.

Neni 101 mbi turizmin, parasheh një zhvillim të balancuar dhe të qëndrueshëm të turizmit, duke studiuar mundësitë për operacione të përbashkëta dhe forcimin e bashkëpunimit në mes të ndërmarrjeve turistike, të ekspertëve, institucioneve dhe agjencive të tyre kompetente në fushën e turizmit gjithmonë duke marrë parasysh *acquis-in* e BE-së për këtë fushë.

Raporti i KE-së për Kosovën 2016 ndër tjerash obligon Kosovën që të ndjekë rekomandimet e Aktit të Biznesit të Vogël. Tutje, kërkohet që të iniciohen vlerësimet e impaktit rregullator për të zvogëluar barrën administrative për NVM-të. Ne aspektin e koordinimit ndër-institucional, është kërkuar të rritet bashkëpunimi ndërmjet ministrive dhe agjencive. Agjencia për Investime dhe Përkrahjen e Ndërmarrjeve në Kosovë, duhet të kompletohet sa i përket numrit të stafit, si rezultat i së cilës ndikimi i saj mbetet ende i kufizuar. Në kontekstin e zbatimit është theksuar që strategjitë dhe planet e veprimit në këtë fushë duhet të zbatohen në kohë dhe të monitorohen. Bazuar në këtë të fundit, është cituar që zbatimi i Strategjisë së Sektorit Privat për Zhvillim (2013-17) dhe Akti i Biznesit të vogël të BE-së janë duke u bërë me hapa shume të ngadaltë. Tutje, është nënvizuar që qasja në financa, zbatimi i dobët ligjor i kontratave dhe rregulloret e biznesit, barrierat administrative, konkurrenca e pandershme nga sektori joformal, gjyqësia joefikase dhe korrupsioni vazhdojnë të jenë pengesat kryesore për zhvillimin e NVM-ve dhe rritjen e mëtejshme të tyre.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

Ligjet që rregullojnë politikat industriale janë: Ligji 04/1-220 për Investime të Huaja që ka për qëllim të rregullojë mbrojtjen, promovimin dhe inkurajimin e investimeve të huaja në Republikën e Kosovës, tu ofrojë investitorëve të huaj të drejta dhe garanci themelore, që u japin siguri investitorëve të huaj që investimet e tyre të mbrohen dhe të trajtohen në mënyrë të drejtë në pajtim me standardet dhe praktikën e pranuar ndërkombëtare

Legjislacioni primar dhe sekondar i cili rregullon politikat industriale në sektorin e ndërtimit është Ligji për produktet e ndërtimit nr. 04/L-18, i miratuar me 13 qershor 2013. Ligji është në përputhje të plotë me kërkesat e Rregullores 305/2011/KE, si dhe 7 udhëzime administrative dhe 3 rregullore të cilat gjithashtu janë plotësisht të harmonizuara me rregulloren e mësipërme.

Sektori i tekstilit është i rregulluar me Ligjin nr. 2011/04-L-039 për Kërkesat Teknike për Produkte dhe vlerësimin të konformitetit dhe rregulloret në vijim:

- Rregullorja nr. 11/2012 për përmbajtjen e lendes së pare dhe emërtimet e tekstilit
- Rregullorja nr. 12/2012 mbi metodat e analizave kuantitative të përzierjeve dy komponentësh të fibrave të tekstilit
- Rregullorja nr. 1/2012 për metodat e analizës sasiore të Përzierjeve tre komponentë të fibrave të tekstilit.

Ligji dhe rregulloret janë plotësisht të përafuara me Direktivën 2009/48/KE. Legjislacioni primar dhe sekondar që rregullon sektorin e këpucëve përbëhet nga Ligji nr. 2011/04-L-039 për Kërkesat Teknike për Produkte dhe vlerësimin të konformitetit si dhe Rregullorja nr. 10/2012 për etiketimin e materialeve të pjesëve kryesore të mbathjeve të dedikuara për shitje ndaj konsumatorëve e cila është pjesërisht e harmonizuar me kërkesat e Direktivës 94/11 /KE.

Legjislacioni që rregullon sektorin e metaleve përbëhet nga Ligji nr. 2011/04-L-039 për Kërkesat Teknike për Produkte dhe vlerësimin të konformitetit si dhe legjislacioni sekondar i Republikës së Kosovës që rregullon politikat industriale në sektorin e këpucëve përafrohet plotësisht me kërkesat e Direktivës 94/11/KE si Rregullorja nr. 08/2012 për etiketimin e materialeve të pjesëve kryesore të mbathjeve të dedikuara për shitje konsumatorë.

Spektori i turizmit është i rregulluar me Ligjin për Turizmin nr. 04/L-176, i cili ka transpozuar pjesërisht Direktivën 90/314 të Bashkimit Evropian.

Ndërsa procesi i privatizimit rregullohet me Ligjin nr. 04/L-034 për Agjencinë Kosovare të Privatizimit me fushëveprim për të gjitha ndërmarrjet me pronësi shoqërore.

Korniza e politikave

Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme (NVM-të) formojnë pjesën kryesore të ekonomisë së sektorit privat të Kosovës dhe sipas të dhënave të Agjencisë për Regjistrimin e Bizneseve në Kosovë (ARBK) në vitin 2015 janë regjistruar 9807 kompani dhe 99% janë ndërmarrja të vogla dhe të mesme. Bazuar në informacionet nga ATK-ja (Administrata Tatimore e Kosovës), në vitin 2014 kanë qenë 31,921 ndërmarrje aktive të sektorit privat, të cilat kanë punësuar 145,736 njerëz. Tregtia me shumicë dhe pakicë përbën sektorin dominues, duke përbërë 50.5% të ndërmarrjeve dhe 37% të punësimit. Prodhimi, shërbimet e biznesit dhe ndërtimtaria përbejnë sektorin tjetër dominues në ekonomi.

Një nga dokumentet bazë të kornizës së politikave është Strategjia për Zhvillimin e Sektorit Privat 2013-2017 e cila ka pasur për qëllim të shërbejë si një mjet i rëndësishëm për rritjen e aktivitetit të sektorit privat, duke përfshirë investimet e huaja dhe vendore si dhe të nxis krijimin e vendeve të punës. Si objektiva të kësaj strategjie kanë qenë krijimi i ndërmarrjeve globalisht konkurruese si dhe promovimi i investimeve dhe eksporti. Në vitin 2017, Ministria e Tregtisë dhe Industrisë synon të përditësojë këtë strategji duke mbuluar periudhën 2017-2021 që i vë prioritet investimeve të huaja direkte, si një pikë e rëndësishme. Kjo strategji e përditësuar do të jetë në linjë me Strategjinë Kombëtare për Zhvillim 2016-2020, duke pasur parasysh që zhvillimi i sektorit privat përben një ndër shtyllat kyçe të ekonomisë. Ndërsa strategjia kombëtare synon të jetë një dokument gjithëpërfshirës dhe orientues zhvillimor i Kosovës. Për më tepër, Programi i Qeverisë 2015-2018, nënvizon faktin që gjeneratori kryesor i rritjes ekonomike dhe vendeve të punës do të jete sektori privat, ne veçanti ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, nëpërmjet politikave që mundësojnë rritjen e investimeve të bizneseve, sidomos në prodhimtari dhe shërbime me vlerë të lartë shtuese. Objektivat kryesore prioritare të programit kanë të bëjnë me përmirësimin e mjedisit afarist, përkrahjen për NVM-të, promovimin e investimeve sidomos atyre të jashtme, zhvillimin e turizmit dhe politikat tregtare konkurruese.

Si dokumente të tjera të kornizës së politikave vlen të përmenden edhe Programi për Reforma Ekonomike 2016-2018 ku si objektivi kryesor ka forcimin e rritjes ekonomike përmes përshtetimit të reformave ekonomike dhe përmirësimit të mëtejshëm të mjedisit të biznesit që të jetë më i favorshëm për rritjen e sektorit privat dhe Agjenda për Reforma Evropiane e cila ndërlidhet me MTI-ne tek shtylla e dytë: *Konkurrueshmëria dhe klima e investimeve.*

Sa u përket politikave industriale, Kosova ka përfunduar fazën e projektimit të kornizës teorike dhe themeleve praktike të Politikës së parë Industriale. Koncepti i Politikës Industriale përshkruan një

platformë të objektivave dhe masave të propozuara që synojnë të intensifikojnë një bashkëpunim strategjik ndërmjet të gjithë akterëve (qeverisë, industrisë dhe sektorit privat në përgjithësi, akademisë dhe komunitetit të donatorëve) në mënyrë që Kosova t'i shfrytëzojë avantazhet e saja konkurruese dhe të transformohet me kalimin e kohës, nga një ekonomi me vlerë të ulët të shtuar në një ekonomi të avancuar të bazuar në njohuri. Koncepti i Politikës Industriale është dizajnuar të trajtoj kufizimet ndër-sektoriale ndaj zhvillimit ekonomik dhe të lehtësoj zhvillimin e grupeve ndërkombëtarisht konkurruese në veçanti. Ky dokument do të përfshihet në Strategjinë për Zhvillimin e Sektorit Privat 2016-2020 të Ministrisë së Tregtisë.

Përveç kësaj është kryer edhe analiza e konkurrueshmërisë. Ajo ka identifikuar gjashtë industri të mëdha me potencial më të madh për zhvillim, duke përfshirë: Industrinë e Përpunimit të Ushqimit, Industrinë e Metalit, Industrinë e Tekstilit, Industrinë e Drurit, Industrinë e Teknologjisë së Informacionit dhe Turizmin. Ministria e Tregtisë dhe Industrisë ka organizuar gjithsej gjashtë tryeza të rrumbullakëta, ku ishin ftuar bizneset, shoqatat dhe të gjithë akterët tjerë të ndërlidhur.

Gjithashtu, është hartuar Plani Zhvillimor për Sektorin e Turizmit për vitet 2015-2020. Ky plan ka për qëllim zhvillimin e fushës së turizmit dhe do të integrohet në Strategjinë për Zhvillimin e Sektorit Privat 2016-2020.

Kosova tani është anëtare e plotë e një numri të organizatave rajonale. Aktualisht KIESA me date 19 Dhjetor ka nenshrkuar marrëveshjen COSME..

Procesin e Bashkëpunimit të Evropës Juglindore, Komisionin Ndërkombëtar të Pellgut të Lumit Sava, Rrjetin e Grave Ndërmarrëse, Qendrën për Bashkëpunim të Sigurisë (RACVIAC), të Iniciativës Rajonale Kundër Korrupsionit (RAI), Qendrën Rajonale të Punëdhënësve të 12 13 Adriatikut (AREC), Qendrën Rajonale Mjedisore për Evropën Jugore dhe Qendrore (REC), Bordin Këshillëdhënës të Prokurorëve të Evropës Juglindore (SEEPAG), Nismën Rajonale për Migracionin, Refugjatët dhe Azilin (MARRI), Konventën për Bashkëpunim Policor (PCCSEE), Iniciativën e Përgatitjes dhe Parandalimit të Katastrofave (DPPI) dhe në Rrjetin Shëndetësor (SEEHN).

Kosova gjithashtu është anëtare e Horizont 2020 (më shumë për këtë shih kapitullin 25 Shkenca dhe Huluntimi.

Duke iu referuar nivelit të Investimeve të Huaja Direkte në Kosovë (IHD-së), promovimi i investimeve dhe konkurrueshmëria e sektorit privat janë masat kyçe prioritare të Strategjisë Kombëtare për Zhvillim, e cila është duke u hartuar aktualisht. Investimet e huaja direkte kanë arritur një mesatare prej 77.93 milionë euro nga viti 2007 deri në vitin 2015, duke arritur lartësinë më të madhe prej 440.74 milionë euro në qershor të vitit 2007 dhe uljen rekorde prej -19.12 milionë euro në prill të vitit 2014.

Korniza institucionale

Në Ministrinë e Tregtisë dhe Industrisë (MTI), Departamenti i Industrisë, Divizioni i Politikës Industriale në veçanti është përgjegjës për zhvillimin e politikave për industrinë në Kosovë. Ky departament përbëhet nga 6 zyrtarë të përfshirë në aktivitetet e politik-bërjes. Politikat zbatohen nëpërmjet agjencive ekzekutive të MTI-së, e cila në këtë rast është KIESA (Agjencia për Investime dhe Përkrahje të Ndërmarrjeve në Kosovë). KIESA përbëhet nga dy drejtori:

- Drejtorja për Zhvillimin e Sektorit Privat përbëhet nga Divizioni për NVM dhe Divizioni për Zona Ekonomike. Në këtë drejtori janë të punësuar gjithsej 6 zyrtarë
- Drejtorja për Promovimin e Sektorit Privat përbëhet nga Divizioni për Investime dhe Divizioni për Eksporte. Në këtë drejtori janë të punësuar gjithsej 5 zyrtarë, 3 nga të cilët i përkasin sektorit të Promovimit të Eksportit dhe 2 të tjerë sektorit të Promovimit të Investimeve.

Përveç kësaj, ekziston një forum konsultativ i nivelit të lartë për adresimin e sfidave në mjedisin afarist i quajtur Këshilli Kombëtar për Zhvillim Ekonomik. Këshilli përbëhet nga përfaqësues të qeverisë, asociacioneve të biznesit dhe shoqërisë civile. Ai ka krijuar 4 grupe punuese të ndara në fusha tematike për të lehtësuar dhe kornizuar diskutimet. Këshilli diskuton dhe rekomandon qeverisë ndryshime legjislative dhe të politikave.

Përkrahja e donatorëve

Projektet për Mjedisin Afarist dhe për Përkrahje të Investimeve:

- Partneriteti për Zhvillim i USAID-it zgjat prej majit të vitit 2014 deri në shtator të vitit 2018. Projekti ka për qëllim përmirësimin e mundësisë të mjedisit afarist për rritjen e sektorit privat dhe zgjerimin e mundësive të punësimit në Kosovë.
- Projekti për rritje të konkurrueshmërisë dhe eksportit ICEP - Projekti ka për qëllim identifikimin e mangësive në sektorët e NVM-ve dhe ofrimin e ndihmës me asistencë profesionale në eliminimin e mangësive, si dhe ngritjen e kapaciteteve institucionale (KIESA, DI) në ofrim të shërbimeve për NVM-te.

Projektet për përkrahje të NVM-ve:

- “Përkrahje për ndërmarrësit e rinj”
- “Konkursi Triple Helix” – Konkursi i lansuar nga OECD-ja dhe partnerët e saj në Kosovë për idenë më të mirë inovative që vjen nga academia, biznesi dhe sektori publik.
- Fondi për Garantimin e Kredive i krijuar: Fondi do të rrisë qasjen në financa për NVM-të duke mbuluar 50% të kolateralit që kërkohet për NVM-të për të marrë një kredi në bankë. Ky kolateral i garantuar do të reduktojë rrezikun për bankat, duke iu mundësuar bankave të ulin normat e tyre të interesit dhe t’i bëjnë produktet e tyre kreditore më të përballueshme. USAID, KfE dhe SECO kontribuojnë me rreth 18 milionë euro dhe Ministria e Tregtisë dhe Industrisë kontribuon me 1 milionë euro për të krijuar fondin. MTI vazhdon me plotësimin e fondit me nga 1 mln EUR cdo vit deri në 2020.
- Projekti i IPA-së për rritjen e konkurrueshmërisë i cili ka fillu zbatimin në Korrik të vitit 2017, projekti zgjat 3 vite dhe synon të ndihmojë bizneset përmes granteve, garantimin e kredive duke ulur koston e marrjes së kredive dhe ngritjen e kapaciteteve të NVM-ve, projekti ka vlerën 35 milion euro, bashkëfinancim në mes të Komisionit Evropian dhe BERZH-it..

Objektivat prioritarë afatmesme:

- Mbështetja e bizneseve në certifikimin e produkteve të tyre me standardet evropiane dhe ndërkombëtare duke ofruar grante të vogla për NVM-të, ofrimi i granteve dhe përkrahjes teknike për 2,000 përfitues të kualifikuar nga sektori i NVM për standardet e cilësisë deri në vitin 2020, duke siguruar, aty ku është e mundur, përfaqësimin e barabartë gjinor;
- Zhvillimi i industrisë përmes mbështetjes së sektorëve kyç me qëllim të rritjes së produktivitetit dhe eksportit
- Promovimi i eksportit duke i përgatitur NMVM-të për eksport dhe identifikuar/zhvilluar tregjet potenciale
- Pjesëmarrje aktive në COSME dhe Rrjetin Evropian të Ndërmarrjeve, përfshirë mbështetjen e bizneseve për t’i shfrytëzuar këto programe.

3.22. Kapitulli 21 i acquis-së: Rrjetet trans-evropiane

Ky kapitull mbulon rrjetin trans evropianë që njihet ndryshe si shtylla kryesore e zhvillimit të brendshëm të tregjeve Evropiane. Qëllimi i këtij kapitulli është të krijoj rrjetin e domosdoshëm rrugorë, energjetik dhe të telekomunikimeve që lidh shtetet Evropiane me mundësi përfshirje edhe shtetet e treta. Mundëson krijimin e një infrastrukture moderne e cila lidh rrjetet regionale dhe nacionale të cilat sigurojnë lëvizjen e

lirë të mallrave, shërbimeve, kapitalit dhe fuqisë punëtore, që si rezultat të kenë efekt në krijimin dhe fuqizimin e një shoqërie të barabartë.

Kosova është anëtare e rregullt dhe pjesëmarrëse aktive e takimeve të niveleve Ministrore, komitetit drejtues dhe grupeve teknike të SEETO-së (Observatori i Transportit për Evropën Juglindore). Qëllimi i këtyre takimeve është krijimi i dokumenteve strategjike infrastrukturore dhe zhvillimi i rrjetit infrastrukturor bazik dhe gjithëpërfshirës në Evropën Juglindore, si pjesë përbërëse e Rrjetit Trans-Evropian.

Me nënshkrimin e memorandumit të mirëkuptimit në vitin 2004, të gjitha shtetet e Evropës Juglindore janë zotuar të zhvillojnë rrjetin bazik dhe gjithëpërfshirës i cili do të jetë edhe pjesë përbërëse e rrjetit bazik dhe gjithëpërfshirës trans-evropian.

Kosova tanimë e ka miratuar edhe Strategjinë e Transportit Multimodal, e cila përmban pesë qëllime kryesore të ndërlidhura me zhvillimin e rrjetit bazik dhe gjithëpërfshirës të SEETO-së. Qëllimi kyç i kësaj strategjie është: “Përmirësimi, zhvillimi, dhe mirëmbajtja e infrastrukturës së transportit e cila është e integruar në korridoret Pan Evropiane dhe është konform standardeve Evropiane”. Rrjeti bazik dhe gjithëpërfshirës i SEETO-së përfshin edhe projektet infrastrukturore të Kosovës të cilat janë pjesë e rrjetit të Evropës Juglindore të përbëra nga projektet e infrastrukturës: rrugore, hekurudhore dhe ajrore.

Projektet prioritare të paraqitura dhe të identifikuar në planin shumëvjeçar të Evropës Juglindore si dhe në rrjetin Trans Evropian janë: Route/Rruga 6 e cila lidhë Prishtinën me Maqedoninë, Korridorin VIII, Route/Rruga 7 e cila lidhë Kosovën me Shqipërinë si dhe korridorin X në Serbi, R6a (Prishtinë - Mitrovicë) dhe R6b (Prishtinë - Pejë).

Sa i përket infrastrukturës hekurudhore, Kosova e ka të identifikuar projektin e Linjës Hekurudhore 10, e cila lidhë vendin tonë me Serbinë, Korridorin X dhe Maqedoninë Korridorin VIII.

Pas lëshimit në qarkullim të segmenteve të Autostradës R7, Morinë – Gjurgjicë (Lidhja me N9)- Bresje - Besi, MI në bashkëpunim me WBIF-in dhe EIB-ne, ka përfunduar Plotësimin e Studimit të Fizibilitetit dhe Ndikimit mjedisor për segmentin Besi - Merdare (Kufiri me Sërbine). Për më tepër, janë definuar Termat e Referencës për hartimin e Projektit Preliminar për segmentin Besi – Merdare, i cili do të financohet nga WBIF dhe është përzgjedhur Kompania Konsulente për hartimin e projektit, i cili pritet të fillojë së shpejti, dhe do të zgjasë 14 muaj. Pas përfundimit të projektit do të vazhdohet me definimin e hapave të mëtejme të financimit të këtij projekti.

Në korrik 2015 është nënshkruar kontrata në mes të Ministrisë së Infrastrukturës dhe Kompanisë fituese Bechtel Enka për ndërtimin e Autostradës Prishtinë - Hani i Elezit, në vlerë prej 599,944,263.55 Euro (TVSH-ja e përfshirë). Afati i realizimit të punimeve ka qenë 42 Muaj dhe projekti pritet të përfundojë në fund të vitit 2018. Deri më tani kanë përfunduar dhe janë hapur për trafik 20 Km të Autostradës, kyqja R6/7- kyqja Konjuh, ndërsa punimet janë duke vazhduar në trasenë kyqja në Babush – Kyqja Ferizaj- Kyqja Doganaj - Drejtimi Kaqanik- Hani i Elezit. Statusi i Punimeve është si vijon:

- Gjatësia e trasesë ku ekzekutohen punimet 40 Km;
 - Ura të përfunduara 5 nga 13 të planifikuara;
 - Nënkalime të përfunduara 15 nga 17 të planifikuara; dhe
 - Mbikalime të përfunduara 16 nga 19 të planifikuara.
- Progresi i përgjithshëm i punimeve që kanë përfunduar 71%.

Gjithashtu MI është duke vazhduar me zgjerimin e aksit rrugor R6a/N2 (Prishtinë – Mitrovicë). Për këtë projekt MI ka arritur të sigurojë kredi në vlerë prej 60 milion dollarë nga Banka Islamike për Zhvillim, Fondi Saudit për Zhvillim OFID-i.

Sa i përket segmentit Kijeve – Zahaq, MI në bashkëpunim me WBIF (Western Balkan Investment Framework) dhe BERZH-ka përfunduar plotësimi i Studimit të Fizibilitetit dhe Ndikimit Mjedisor (2016), i cili ka dhënë rezultate pozitive sa i përket arsyeshmërisë ekonomike të projektit. Janë definuar Termat e Referencës për hartimin e Projektit Preliminar nga Kijeve – Zahaq (32 km) dhe është përzgjedhur Kompania Konsulente për hartimin e projektit. Gjithashtu, është duke vazhduar hartimin i projektit zbatues i cili pritet të zgjatë 12 Muaj, dhe pas përfundimit të projektit zbatues pritet do të vazhdohet me definimin e hapave të mëtejme të financimit të këtij projekti.

Në infrastrukturën hekurudhore, Kosova ka arritur progres në ndarjen e Hekurudhave të Kosovës në dy kompani, Infrakos e cila është përgjegjëse për menaxhimin dhe mirëmbajtjen e Infrastrukturës Hekurudhore dhe Trainkos i cili merret me transport të udhëtarëve dhe mallrave. Republika e Kosovës ka krijuar edhe Autoritetin Rregullativ të Hekurudhave i cili merret me rregullimin e tregut në territorin e Kosovës. Sipas raporteve të dala nga SEETO, Kosova ka arritur progres në zbatimin e ligjeve dhe standardeve të kërkuara duke siguruar që tregu hekurudhor të hapet për operatorët të jashtëm.

Një ndër projektet me prioritet, të identifikuar edhe në SEETO është linja Hekurudhore 10, e cila është edhe pjesë e rrjetit Trans Evropian që lidhë Republikën e Kosovës me Serbinë dhe Maqedoninë, gjegjësisht me korridoret X dhe VIII.

Lidhur me zhvillimet e linjës hekurudhore 10 (Railway Route 10, mbështetur nga BERZH-i, BEI dhe garantët e WBIF) gjatë muajt gusht 2017 ka përfundua Projekt Dizajni Detaj Teknik për fazën e parë (Fushë Kosovë – Hani i Elezit) dhe punimet pritet të fillojnë gjatë vitit 2018. Ndërkaq, projekt Dizajni Detaj Teknik për fazën e dytë (Fushë Kosovë – Mitrovicë) pritet të filloj dhe përfundoj gjatë vitit 2018. Për me tepër, përfundimi i punëve për rehabilitimin gjeneral dhe modernizimin e Linjës së 10 Hekurudhore pritet të realizohet deri në vitin 2022-2023.

Objektivat prioritarë afatmesme

Prioritetet afatmesëm për rrjetin bazik të rrugëve të Kosovës janë:

- Vazhdimi i autostradës R7 segmenti i fundit Besi – Mërdar;
- Vazhdimi i projektit të rrugës nacionale N9 Prishtinë – Pejë;
- Vazhdimi i projektit të rrugës nacionale N2 Prishtinë – Mitrovicë;
- Rehabilitimi i përgjithshëm dhe modernizimi i Linjës së 10 hekurudhore (Kufiri me Serbinë – Leshak – Fushë Kosovë – Hani i Elezit – Kufiri me Maqedoninë).

3.23. Kapitulli 22 i acquis-së: Politikat rajonale dhe koordinimi i instrumenteve strukturore

Ky kapitull mbulon të gjitha aspektet e fondeve strukturore dhe atyre të kohezionit të cilat BE u akordon shteteve në kuadër të paketës së zgjerimit me qëllim të harmonizimit të nivelit të zhvillimit të vendit përkatës në tërë territorin e tij dhe arritjes së konvergjencës zhvillimore të të gjitha rajoneve. Kjo është e domosdoshme në mënyrë që shteti i ardhshëm anëtar të jetë në gjendje të funksionojë në tërë territorin e tij në përputhje me kriteret e përcaktuara me acquis dhe me standardet relevante. Më specifikisht, substanca e asaj që mbulon ky kapitull përfshin përpilimin, miratimin dhe zbatimin e programeve të Fondeve Strukturore dhe Fondit të Kohezionit, në përputhje me organizimin e territorial të vendit përkatës. Më tej, pasi që këto programe negocohen me Komisionin Evropian, por zbatimi i tyre është përgjegjësi e vendit përkatës, dhe kjo ndodh pas anëtarësimit, gjatë procesit të anëtarësimit kërkohet ndërmarrja e masave parapërgatitore në drejtim të kësaj. Acquis në këtë kapitull konsiston kryesisht në rregullore kornizë dhe rregullore për zbatim, të cilat nuk kërkojnë ndryshime në legjislacionin kombëtar, por vetëm zbatim të dispozitave ligjore të BE-së nëpërmjet legjislacionit të Kosovës, me qëllim që të sigurohet zbatimi i instrumenteve financiare të BE-së në përputhje me rregullat e vendosura nga BE.

Në përputhje me këtë, në periudhën para se të bëhet shtet kandidat, Kosova duhet të vendosë strukturat ligjore, institucionale e administrative në mënyrë që kur të vijë koha të mund të zbatohet me sukses dhe në mënyrë të duhur këto programe. Prandaj ky kapitull ofron një përmbledhje të përgjithshme të nevojave të Kosovës për sa u përket masave të tilla, si dhe nevojave për t'u përgatitur për përfitim të mëtutjeshëm nga asistenca e BE-së që do të përfitojë gjatë procesit të anëtarësimit. Bazuar në këto nevoja, Kosova duhet të hartojë politikat konceptuale për fondet strukturore dhe për politikat rajonale dhe të planifikojë ngritjen e kapaciteteve të veta të qëndrueshme administrative për zbatimin e tyre.

Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit, përkatësisht nenet 121, 122, 123, 124 dhe 125, i mundëson Kosovës qasje në asistencën e ofruar nga BE-ja si pjesë e procesit të integritit evropian të vendit. Asistenca e BE-së kushtëzohet me përmbushjen e kriterëve politike për procesin e integritit evropian dhe obligimeve nga procesi i stabilizim-asociimit dhe do të fokusohet në përafrimin e legjislacionit vendor me atë të BE-së, zhvillimin ekonomik të vendit dhe përmirësimin e qeverisjes. Ajo do të jetë e bazuar në programe vjetore apo shumëvjeçare të pajtuara në mes Kosovës dhe BE-së, brenda një kornize indikative shumëvjeçare. Asistenca e BE-së mund të jepet edhe në formë të ndihmës makro-financiare, në koordinim me institucionet ndërkombëtare financiare, në kuadër të realizimit të programeve në mes Kosovës dhe Fondit Monetar Ndërkombëtar.

Për të përmbushur obligimet e veta në kuadër të MSA-së, Kosova duhet të sigurohet që bashkëpunimi financiar do të vazhdojë të mbështesë reformat demokratike, ekonomike dhe institucionale, në përputhje me procesin e stabilizim-asociimit. Kosova duhet të fuqizojë koordinimin e donatorëve dhe asistencë financiare e BE-së duhet të koordinohet ngushtë me burimet e tjera nga shtetet anëtare dhe vendet e tjera jashtë BE-së si dhe institucionet financiare ndërkombëtare. Kosova obligohet që të ofrojë informata të rregullta për të gjitha burimet e asistencës.

Që nga viti 2007, Bashkimi Evropian (BE) ka ofruar ndihmë financiare për vendet candidate dhe candidate potenciale për anëtarësim në BE në kuadër të Instrumentit të Asistencës së Para-Anëtarësimit (IPA), në përputhje me Rregulloren e Këshillit (KE) nr. 1085/2006 e datës 17 korrik 2006 që themeloi Instrumentin për Asistencën e Para-Anëtarësimit (në tekstin e mëtejshëm: Rregullorja Kornizë), në përputhje me nenin 17 të Rregullores Kornizë dhe me nenin 7 të Rregullores (KE) nr. 718/2007 mbi zbatimin e Rregullores së Këshillit (KE) nr. 1085/2006. Çdo vend përfitues ka arritur një marrëveshje kornizë me Komisionin Evropian në mënyrë që të përcaktohen rregullat dhe parimet e bashkëpunimit të paraparë me Rregulloren Kornizë. Asistenca e dhënë nëpërmjet IPA-s është vazhduar për periudhën 2014-2020, me rregulloren 231/2014 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit që themelon një instrument të para-anëtarësimit (IPA 2), përkatësisht rregulloren për zbatimin e IPA 2. Qeveria e Republikës së Kosovës dhe Komisioni Evropian (KE) kanë nënshkruar Marrëveshjen Kornizë e cila ka hyrë në fuqi më 16 prill 2015. Bazuar në Marrëveshjen Kornizë, për çdo program vjetor të IPA-s nënshkruhen marrëveshjet financiare.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

Siç u tha, *acquis* në këtë kapitull konsiston kryesisht në rregullore kornizë dhe rregullore për zbatim, të cilat nuk kërkojnë ndryshime në legjislacionin kombëtar, por vetëm zbatimin e tyre nëpërmjet legjislacionit vendor, me qëllim që të sigurohet zbatimi i instrumenteve financiare të BE-së në përputhje me rregullat e BE-së. Megjithatë, zbatimi i duhur i këtyre fondeve kërkon transpozim të *acquis*-së në fushate ndërlidhura, sikurse ndihma shtetërore, mjedisi dhe prokurimi publik. Masat në këtë drejtim mbulohen nga kapitujt përkatës të këtij Programi.

Korniza institucionale dhe programimi

Ministria e Integritimit Evropian është përgjegjëse për planifikimin dhe koordinimin e asistencës së donatorëve në Kosovë. MIE, përkatësisht Departamenti i Asistencës Zhvillimore luan rolin e zyrës së NIPAC-ut (Koordinatorit Kombëtar për IPA), ndërsa Sekretari i Përgjithshëm i MIE-së është i caktuar si NIPAC. MIE, sipas mandatit të saj, organizon takimet e Forumit të Nivelit të Lartë dhe të Grupeve Punuese Sektoriale, të cilat shërbejnë si struktura për koordinimin e donatorëve në nivel politik dhe teknik. Grupet Punuese Nën-sektoriale koordinohen në nivel teknik nga ministritë e linjës.

Programimi i asistencës së BE-së nëpërmjet IPA-s bazohet në Dokumentin Indikativ Strategjik 2014-2020, ku përcaktohen sektorët dhe prioritetet afatgjate për periudhën 2014-2020. Asistenca e dhënë në kuadër të IPA-s për periudhën 2014-2020 përfshin një shumë prej mbi 645 milionë eurosh. Programimi është sektorial, i bazuar në dokumentet planifikuese sektoriale, si dokumente të cilat përmbajnë informatat relevante për sektorët në të cilët ndodh programimi. Janë hartuar 7 dokumente për sektorët në vijim: i) sundimin e ligjit, ii) energjinë, iii) bujqësinë, iv) reformën e administratës publike; v) konkurrueshmërinë dhe inovacionin; vi) arsimin, punësimin dhe politikat sociale; dhe vii) mjedisin. M marrëveshja financiare për IPA 2016 pjesa e pare ka hyrë në fuqi, gjithashtu, është nënshkruar marrëveshja financiare për IPA 2016, pjesa e dytë ku Kosova do të përfitojë nga përkrahja e drejtpërdrejtë buxhetore në kuadër të sektorit të administratës publike, shumë prej 25 milionë euro, e cila do të disbursohet duke filluar nga viti 2018. Gjithashtu IPA 2017 pjesa e parë është programuar dhe gjatë vitit 2018 pritet finalizimi i marrëveshjes financiare. Përkrahja buxhetore e drejtpërdrejtë do të vazhdojë edhe për menaxhimin e financave publike me shumë të njëjtë, 25 milionë euro në kuadër të IPA 2017, pjesa e dytë. Gjatë vitit 2017 kanë filluar përgatitjet për programimin e IPA 2018 dhe IPA 2019 dhe deri në fund të vitit pritet të qartësohen idetë për financim nga ana e BE-së.

Për të koordinuar të gjitha investimet infrastrukturore në Republikën e Kosovës, të financuara nga burimet e brendshme dhe ato të jashtme, me Vendim të Qeverisë më 8 korrik 2015 është themeluar Këshilli Kombëtar për Investime (KKI). KKI bashkë kryesohet nga Ministri i Financave dhe Ministri i Integritimit Evropian, ndërsa Zyra e NIPAC-ut luan rolin e sekretariatit teknik, në bashkëpunim me Ministrinë e Financave dhe me Zyrën e Planifikimit Strategjik në kuadër të Zyrës së Kryeministrit. Me datën 18 dhjetor 2017 Qeveria e Kosovës aprovoi Listën Prioritare të Projekteve Infrastrukturore ku përfshihen 63 projekte me vlerë prej 3,4 miliardë euro në katër (4) sektorë: Transporti, Mjedisin, Energjia dhe sektori Social.

Në kontekst të bashkëpunimit me shtetet e tjera, janë miratuar programet shumëvjeçare (IPA 2014-2020) për bashkëpunimit ndërkufitar me shtetet e rajonit, sikurse Kosovë-Shqipëri, Kosovë-Mali i Zi dhe Kosovë-Maqedoni. Janë nënshkruar marrëveshjet e partneritetit për menaxhimin e asistencës teknike për programin e bashkëpunimit ndërkufitar me secilin shtet partner për periudhën shumëvjeçare IPA II 2014-2020. Gjatë kësaj periudhe, për shkak të procesit të ndryshimeve ku Mali i Zi pritet të kalojë në sistem të decentralizuar të menaxhimit, më 10 shkurt 2017 është nënshkruar dhe ka hyrë në fuqi marrëveshja bilaterale në mes Kosovës dhe Malit të Zi për programin e bashkëpunimit ndërkufitar,

Për më tepër, janë nënshkruar marrëveshjet financiare trilaterale vjetore (për 2016) për programin e bashkëpunimit ndërkufitar në mes Komisionit Evropian, Kosovës dhe Shqipërisë, në mes Komisionit Evropian, Kosovës me Maqedoninë, si dhe në mes Komisionit Evropian, Kosovës dhe Malit të Zi. Këto marrëveshje pritet të hyjnë në fuqi në momentin e njoftimit të palëve përmes kanaleve diplomatike.

Strukturat për zbatimin e programit të bashkëpunimit ndërkufitar me shtetet partnere përbëhen nga: Struktura Operative (SO) e udhëhequr nga MAPL, ku sekretari i përgjithshëm i MAPL është udhëheqës i SO, deleguar nga NIPAC-u. Strukturat tjera për zbatimin e këtij programi janë:

Sekretariati Teknik i Përbashkët (JTS) dhe Komitetet e Përbashkëta Monitoruese (JMC) për secilin shtet bashkëpunues në këtë program. Në programin e bashkëpunimit ndërkufitar me Malin e Zi, rolin e auditorit në kuadër të shtetit të Kosovës e bartë Njësia Qendrore Harmonizuese e Auditimit të Brendshëm në kuadër të MF, ndërsa Trupi Kontrollues është në kuadër të MAPL-së.

Monitorimi

Për të siguruar monitorimin e realizimit të programeve dhe projekteve të financuara nëpërmjet burimeve të IPA-s është Komiteti i Përbashkët Monitorues i IPA-s, i cili takohet mbi baza vjetore. Monitorimi i përgjithshëm i asistencës së donatorëve dhe në veçanti i asistencës së BE-së bëhet në dy mënyra: shfrytëzimi i raportimit të rregullt të donatorëve në kuadër të Platformës për Menaxhimin e Ndhimës (PMN) dhe pjesëmarrja e zyrtarëve në kuadër të takimeve të Komiteteve Drejtuese të projekteve.

Objektivat prioritarë afatmesme

Me qëllim të përmbushjes së obligimeve të dala nga MSA dhe nga dokumentet e mekanizmat e tjerë të aderimit në BE në kuadër të fushëveprimit të kapitullit 22, gjatë periudhës 2017-2020 parashihen këto prioritetë afatmesme:

- Negocimi i programit, nënshkrimi dhe hyrja në fuqi e marrëveshjes financiare trilaterale mes Bashkimit Evropian, Kosovës dhe Shqipërisë për vitin 2017, për programin e Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA II mes Kosovës dhe Shqipërisë. Buxheti: 1,000 EUR paga dhe mëditje. Afati: (K4 2018)
- Negocimi i programit, nënshkrimi dhe hyrja në fuqi e marrëveshjes financiare trilaterale mes Bashkimit Evropian, Kosovës dhe Maqedonisë për vitin 2017, për programin e Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA II mes Kosovës dhe Maqedonisë. Buxheti: 1,000 EUR paga dhe mëditje. Afati: (K4 2018)
- Negocimi i programit, nënshkrimi dhe hyrja në fuqi e marrëveshjes financiare trilaterale mes Bashkimit Evropian, Kosovës dhe Malit të Zi për vitin 2017, për programin e Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA II mes Kosovës dhe Malit të Zi. Buxheti: 1,000 EUR paga dhe mëditje. Afati: (K4 2018) Negocimi i programit, nënshkrimi dhe hyrja në fuqi e marrëveshjes financiare për IPA 2018. Buxheti: 30,000 EUR paga e mëditje, 90,000 donatorët. Afati: K4 2019.
- Përditësimi i Listës Prioritare të Projekteve në nivel kombëtar. Buxheti: 6,000 paga dhe mëditje, donatorët 30,000 EUR). Afati: (K4 2019)
- Negocimi i programit, nënshkrimi dhe hyrja në fuqi e marrëveshjes financiare trilaterale mes Bashkimit Evropian, Kosovës dhe Shqipërisë për vitin 2018, për programin e Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA II mes Kosovës dhe Shqipërisë. Buxheti: 1,000 EUR paga dhe mëditje. Afati: (K4 2019)
- Negocimi i programit, nënshkrimi dhe hyrja në fuqi e marrëveshjes financiare trilaterale mes Bashkimit Evropian, Kosovës dhe Maqedonisë për vitin 2018, për programin e Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA II mes Kosovës dhe Maqedonisë. Buxheti: 1,000 EUR paga dhe mëditje. Afati: (K4 2019)
- Negocimi i programit, nënshkrimi dhe hyrja në fuqi e marrëveshjes financiare trilaterale mes Bashkimit Evropian, Kosovës dhe Malit të Zi për vitin 2018, për programin e Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA II mes Kosovës dhe Malit të Zi. Buxheti: 1,000 EUR paga dhe mëditje. Afati: (K4 2019)
- Negocimi i programit, nënshkrimi dhe hyrja në fuqi e marrëveshjes financiare për IPA 2019. Buxheti: 30,000 EUR paga e mëditje, 90,000 donatorët. Afati: (K4 2020)
- Negocimi i programit, nënshkrimi dhe hyrja në fuqi e marrëveshjes financiare trilaterale mes Bashkimit Evropian, Kosovës dhe Shqipërisë për vitin 2019, për programin e Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA II mes Kosovës dhe Shqipërisë. Buxheti: 1,000 EUR paga dhe mëditje. Afati: (K4 2020)
- Negocimi i programit, nënshkrimi dhe hyrja në fuqi e marrëveshjes financiare trilaterale mes Bashkimit Evropian, Kosovës dhe Maqedonisë për vitin 2019, për programin e Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA II mes Kosovës dhe Maqedonisë. Buxheti: 1,000 EUR paga dhe mëditje. Afati: (K4 2020)

- Negocimi i programit, nënshkrimi dhe hyrja në fuqi e marrëveshjes financiare trilaterale mes Bashkimit Evropian, Kosovës dhe Malit të Zi për vitin 2019, për programin e Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA II mes Kosovës dhe Malit të Zi Afati: (K4 2020)
- Negocimi i programit, nënshkrimi dhe hyrja në fuqi e marrëveshjes financiare për IPA 2020. Buxheti: 30,000 EUR paga e mëditje, 90,000 donatorët. Afati: K4 2021
- Negocimi i programit, nënshkrimi dhe hyrja në fuqi e marrëveshjes financiare trilaterale mes Bashkimit Evropian, Kosovës dhe Shqipërisë për vitin 2020, për programin e Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA II mes Kosovës dhe Shqipërisë. Buxheti: 1,000 EUR paga dhe mëditje. Afati: K4 2021
- Negocimi i programit, nënshkrimi dhe hyrja në fuqi e marrëveshjes financiare trilaterale mes Bashkimit Evropian, Kosovës dhe Maqedonisë për vitin 2020, për programin e Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA II mes Kosovës dhe Maqedonisë. Buxheti: 1,000 EUR paga dhe mëditje. Afati: K4 2021
- Negocimi i programit, nënshkrimi dhe hyrja në fuqi e marrëveshjes financiare trilaterale mes Bashkimit Evropian, Kosovës dhe Malit të Zi për vitin 2020, për programin e Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA II mes Kosovës dhe Malit të Zi. Buxheti: 1,000 EUR paga dhe mëditje. Afati: K4 2021.

3.24. Kapitulli 23 i *acquis*-së: Gjyqësori dhe të drejtat themelore

Kapitulli 23 i *acquis* mbulon këto fusha: sistemin gjyqësor, politikat kundër korrupsionit dhe të drejtat themelore. Politikat e Bashkimit Evropian në fushën e gjyqësorit dhe të drejtave themelore synojnë të ruajnë dhe zhvillojnë më tej BE-në si një zonë të lirisë, sigurisë dhe drejtësisë. Krijimi i një gjyqësori të pavarur dhe efikas është i një rëndësie të madhe. Paanshmëria, integriteti dhe një standard i lartë i gjykimeve nga gjykatat është i një rëndësie thelbësore për ruajtjen e sundimit të ligjit. Kjo kërkon një angazhim të fortë për të eliminuar ndikimet e jashtme mbi gjyqësorin dhe për të kushtuar burime të mjaftueshme financiare si dhe trajnime në fushën e gjyqësorit. Gjithashtu, garancitë ligjore për procedurat e gjykimit të drejtë duhet të jetë në vend. Njëkohësisht, nga Shtetet Anëtare kërkohet luftimi i korrupsionit në mënyrë efektive, pasi që kjo përbën një kërcënim për stabilitetin e institucioneve demokratike dhe sundimin e ligjit. Një kornizë solide ligjore dhe institucionale e besueshme është e nevojshme për të mbështetur një politikë koherente për parandalimin dhe pengimin e korrupsionit. Për më tepër, shtetet anëtare duhet të sigurojnë respektimin e të drejtave themelore dhe të drejtave të qytetarëve të BE-së, siç garantohet me legjislacionin e BE-së dhe me Kartën e të Drejtave Themelore.

Kërkesat e MSA-së

Kërkesat e MSA-së në fushën e sistemit gjyqësor

Në kuadër të fushëveprimit të sistemit gjyqësor, në përputhje me detyrimet dhe kërkesat e aderimit në Bashkimin Evropian që dalin nga MSA (Neni 83) kërkohet të intensifikohet bashkëpunimi me BE-në në fushën e gjyqësorit, me fokus në forcimin e institucioneve, me qëllim të konsolidimit të shtetit të së drejtës përmes forcimit të pavarësisë, paanshmërisë dhe llogaridhënies së sistemit gjyqësor. Bashkëpunimi do të fokusohet në veçanti në administrimin e drejtësisë, zhvillimin e strukturave adekuate të gjykatave e prokurorive, dhe të organeve të tjera gjyqësore, me qëllim të përgatitjes së tyre të duhur për bashkëpunim në çështjet civile, komerciale e penale, si dhe për parandalimin, hetimin, ndjekjen dhe gjykimin e krimit të organizuar, korrupsionit dhe terrorizmit.

Kërkesat e MSA-së në fushën e politikave kundër korrupsionit

Sipas obligimeve të dala nga MSA, neni 83 (Fuqizimi i institucioneve dhe shtetit të së drejtës) dhe 91 (Parandalimi dhe luftimi i krimit të organizuar dhe aktiviteteve të tjera të paligjshme), kërkohet zhvillimi i strukturave adekuate të policisë, prokurorëve dhe gjyqtarëve dhe organeve të tjera gjyqësore dhe të zbatimit të ligjit në mënyrë që të mundësohet parandalimi, hetimi, ndjekja penale dhe gjykimi i veprave korruptive në mënyrë efektive (Neni 83). Gjithashtu, sipas Nenit 91, kërkohet që palët të bashkëpunojnë

me qëllim të forcimit të strukturave të Kosovës për luftimin dhe parandalimin e veprimtarive kriminale në veçanti të korrupsionit dhe formave të tjera të krimeve të rënda me një shtrirje ndërkombëtare. Në këtë drejtim kërkohet që Kosova të respektoj konventat përkatëse ndërkombëtare dhe instrumenteve në këtë fushë. Në nivelin e parandalimit, Kosovës i kërkohet të synojë zbatimin e masave të cilat janë ekuivalente me ato të përcaktuara në legjislacionin përkatës të BE-së, dhe të përmbahen nga konventat përkatëse ndërkombëtare dhe instrumenteve që lidhen me këtë fushë.

Kërkesat e MSA-së në fushën e të drejtave themelore, mbrojtjes së minoriteteve dhe trashëgimisë kulturore

Sa i përket mbrojtjes së të drejtave themelore dhe mbrojtjes së minoriteteve, në përputhje me kërkesat që dalin nga MSA, duhet të sigurohet respektimi i parimeve demokratike dhe të drejtave e njeriut, siç janë shpallur në Deklaratën Universale të të Drejtave të Njeriut të vitit 1948 dhe siç janë përkufizuar në Konventën për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut të vitit 1950, në aktin final të Helsinkit dhe në Kartën e Parisit për një Evropë të re (Neni 3). Gjithashtu institucionet e Kosovës duhet të sigurojnë respektimin të drejtës dhe instrumenteve ndërkombëtare, duke përfshirë ato që ndërlidhen me mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe të drejtave themelore, e deri tek mbrojtja e personave që u përkasin minoriteteve, pa diskriminim mbi çfarëdo baze (Neni 4).

Kërkesat e MSA-së në fushën e mbrojtjes së të dhënave personale

Bazuar në obligimet që dalin nga neni 84 i MSA, institucionet e Republikës së Kosovës duhet të sigurohen që legjislacioni i mbrojtjes së të dhënave personale, me synim të arritjes së nivelit të mbrojtjes së të dhënave personale nga Kosova të korrespondon me atë të *acquis*-it të BE-së. Mbrojtja e të dhënave personale, duhet të zhvillohet në atë mënyrë që t'i përshatet kërkesave të legjislacionit të BE-së nga kjo fushë.

Kërkesat e tjera të aderimit në BE

Kërkesat e tjera të aderimit në BE në fushën e sistemit gjyqësor

Sipas të gjeturave të Raportit të KE-së për Kosovën 2016, janë identifikuar këto mangësi sa i përket funksionimit të gjyqësorit: Sistemi gjyqësor i Kosovës është në një fazë të hershme të zhvillimit të një sistemi funksional të drejtësisë, administrimi i drejtësisë është i ngadalshëm, llogaridhënia e zyrtarëve gjyqësor është e pamjaftueshme, emërimet e diskutueshme dhe mandatet e paqarta kanë dëmtonuar aktivitetet e institucioneve kyçe si Këshilli Gjyqësor i Kosovës, Prokuroritë e Kosovës, dhe Zyra e Kryeprokurorit të Shtetit dhe Institucionet e sundimit të ligjit vuajnë nga mungesa e qëndrueshëm e financimit.

Sipas kërkesave të dala nga takimi i Nën-Komiteti për Drejtësi, Liri dhe Siguri, në fushën e gjyqësorit kërkohet që Ministria e Drejtësisë të përfshijë BE-në në procesin funksional të rishikimit të sundimit të ligjit në funksion të përafritimit të ligjeve dhe kornizës institucionale të Kosovës me *acquis* të BE-së, si dhe me standardet Evropiane dhe praktikatat më të mira, si dhe të miratojë Ligjin e ri për përgjegjësinë disiplinore të gjyqtarëve dhe prokurorëve në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe praktikatat më të mira të BE-së, Zyra e Prokurorit Disiplinor (ZPD) duhet t'i kryejë, pa ndonjë vonesë të mëtejshme, të gjitha hetimet disiplinore të gjyqtarëve dhe prokurorëve.

Gjithashtu, KGJK dh KPK të zbatojnë tërësisht pakon e gjyqësorit, duke përfshirë edhe miratimin e të gjithë legjislacionit të nevojshëm sekondar Gjithashtu si dhe të emërohen të gjithë anëtarët të mbetur nga ana e jo-gjyqësorit të KPK-së dhe KGJK-së në mënyrë që të ofrohet përbërje ligjore dhe e plotë e të dy këshillave të bëhet pa vonesa.

Më tutje, në pajtim me Raportin e Vendit për vitin 2016, konkretisht pjesën mbi përgjegjshmërinë dhe transparencën si dhe planin e MSA-së mbi ngritjen e kapaciteteve, vlerësimin dhe funksionimin e gjykatave, KGJK ka nevojë për mbështetje shtesë financiare dhe njerëzore. Si dhe Ministria e Drejtësisë të sigurojë që, në përputhje me rregulloret, të hartohen koncept dokumentet për të gjithë legjislacionin dhe ndryshimet legjislative.

Kërkesat e tjera të aderimit në BE në fushën e politikave kundër korrupsionit

Sipas të gjeturave të Raportit të KE-së për Kosovën 2016, janë identifikuar këto mangësi sa i përket luftimit të korrupsionit: Kosova është në një fazë të hershme të luftimit të korrupsionit, progresi ka qenë i kufizuar, vullneti i fortë dhe angazhimi politik është i nevojshëm për të trajtuar këtë fenomen siç duhet. Gjithashtu kërkohet një qasje gjithëpërfshirëse dhe strategjike për të siguruar rezultatet reale në luftën kundër korrupsionit në Kosovë, ekspertiza e Kosovës është e kufizuar në trajtimin kompleks financiar, hetimet dhe për konfiskimin e pasurive kriminale në mënyrë efektive.

Sipas obligimeve të dala nga Nën-Komiteti për Drejtësi, Liri dhe Siguri, institucionet e Republikës së Kosovës duhet të përkushtohen fuqimisht në përforcimin e strukturave në Kosovë në luftimin, parandalimin, hetimin, ndjekjen penale, dhe gjykimin në mënyrë efektive të korrupsionit. Në këtë drejtim, Kuvendi duhet të miratojë ndryshimet në Ligjin për Parandalimin e Konfliktit të Interesit, duke siguruar harmonizim me Kodin Penal, veçanërisht përcaktimin e qartë të kategorive të zyrtarëve publik dhe miratimin e masave për parandalimin dhe sanksionimin e konflikteve të interesit, duke përfshirë rregulloren e “dyerve rrotulluese”. Gjithashtu, Qeveria duhet të sigurohet për shqyrtimin e ndryshimeve të nevojshme në ligjin për financimin e partive politike në një mënyrë të hapur, gjithëpërfshirëse dhe konsultative, në funksion të përgatitjes së ndryshimeve të cilat do të fuqizojnë transparencën, llogaridhënien, zbatimin efikas dhe sanksionet. Gjithashtu në kuadër të obligimeve të dala nga Nën-Komiteti për Drejtësi, Liri dhe Siguri, është theksuar qartë që, partitë politike duhet të publikojnë raport mbi partinë e tyre dhe financat e fushatës dhe Kuvendi i Kosovës duhet të sigurojë auditime efikase dhe të besueshme të financave të partive politike.

Kërkesat e tjera të aderimit në BE në fushën e të drejtave themelore

Bazuar në të gjeturat të Raportit të KE-së për Kosovën 2016, duhet të bëhen më shumë përpjekje për zbatimin e legjislacionit në fuqi për të drejtat e njeriut. Krijimi i një mekanizmi përcjellës gjyqësor për rastet e diskriminimit dhe sigurimi i të drejtave pronësore të grave duhet të jetë prioritet për institucionet e Kosovës. Qeveria e Kosovës duhet të sigurojë buxhet të mjaftueshëm për zbatimin e kornizës legjislative që mbron të drejtat e fëmijëve. Gjithashtu nevojitet që të përditësohet korniza strategjike në fushën e të drejtave të njeriut dhe mbrojtjes së minoriteteve, si dhe të ndërmerren masa aktive për të përfshirë komunitetet në tregun e punës.

Sipas obligimeve të dala nga Nën-Komiteti për Drejtësi, Liri dhe Siguri, është i nevojshëm përkushtimi i institucioneve për zbatimin e pakos së ligjeve për të drejtat e njeriut, konkretisht të vazhdohet koordinim ndër-institucional në nivel qendror, dhe në mes të nivelit qendror dhe lokal, si dhe të sigurohet buxhet i qëndrueshëm për zbatimin e politikave për të drejtat e njeriut në nivel qendror dhe lokal.

Gjithashtu nevojitet pro aktivitet nga ana e institucioneve të zbatimit të ligjeve në ngritjen e vetëdijes si dhe në ofrimin e trajnimeve për ngritjen e kapaciteteve për të mundësuar zbatimin efektiv të rasteve gjyqësore kundër diskriminimit.

Në kuadër të obligimeve të dala nga Nën-Komiteti për Drejtësi, Liri dhe Siguri, është e nevojshme të sigurohet hetimi i rasteve të sulmeve ndaj gazetarëve, të dhunës familjare dhe krimit të urrejtjes, gjuhës së urrejtjes dhe diskriminimit, si dhe rastet që cenojnë të drejtat e personave të komunitetit LGBTI. Gjithashtu, të sigurohet financim i qëndrueshëm i Agjencisë për Krahasim dhe Verifikim të pronës dhe institucioneve të përfshira në zbatimin e ligjit për Agjencisë për Krahasim dhe Verifikim të pronës, për të siguruar fonde të mjaftueshme për zbatimin e vendimeve gjyqësore dhe kushtetuese, si dhe për skemën e kompensimit.

Korniza strategjike që mbulon fushën e të drejtave të njeriut, duke përfshirë të drejtat e fëmijëve, duhet të përditësohet si dhe të vazhdohet me luftimin kundër dhunës në familje dhe të krijohet një sistem uniform i bazës së të dhënave të mbledhjes së rregullt të dhënave mbi rastet e dhunës në baza gjinore në të gjitha institucionet. Institucionet përgjegjëse duhet të sigurojnë përditësimin dhe zbatimin e duhur të kornizës ligjore për të mbrojtur dhe promovuar të drejtat e personave me aftësi të kufizuara, duke përfshirë

sigurimin dhe shpërndarjen e burimeve të mjaftueshme. Gjithashtu duhet të përmirësohet koordinimi mbi përmirësimin e zbatimit të të drejtave pronësore.

Kërkesat e tjera të aderimit në BE në fushën e të mbrojtjes së minoriteteve dhe trashëgimisë kulturore

Sipas obligimeve të dala nga Nën-Komiteti për Drejtësi, Liri dhe Siguri kërkohet finalizimi i kornizës së politikave për integrimin e komuniteteve Romë, Ashkali dhe Egjiptas, përfshirë edhe alokimin e buxhetit të mjaftueshëm. Zyra e Kryeministrit duhet të mundësojë përfshirjen e Zyrës për Çështje të Komuniteteve mbi politikat minoritare dhe të mbështesë projektet që dalin drejtpërdrejtë nga këto politika. Gjithashtu institucionet relevante duhet të marrin parasysh dhe zbatojnë në mënyrë adekuatë rekomandimet e Këshillit Konsultativ për Komunitete, si dhe të sigurohen mjete të qëndrueshme buxhetore, në nivel qendror dhe lokal, për zbatimin e duhur të strategjisë së re.

Nevojitet angazhim i mëtutjeshëm i komunave në lidhje me ndarjen e tokës për komunitetet minoritare, si dhe përmirësimi i koordinimit në mes të nivelit qendror dhe lokal. Në kuadër të obligimeve nga Nën-Komiteti për Drejtësi, Liri dhe Siguri, shtë e nevojshëm të miratohet dhe zbatohet strategjia mbi zbatimin e ligjit për përdorimin e gjuhëve, duke përfshirë ndarjen e buxhetit të mjaftueshëm për zbatimin e saj.

Kërkesat e tjera të aderimit në BE në fushën e mbrojtjes së të dhënave personale

Sipas të gjeturave të Raportit të KE-së për Kosovën 2016, nevojitet avancimi i mëtutjeshëm i kapaciteteve të ASHMDhP-së, duke përfshirë kualifikimin e stafit dhe alokime të nevojshme financiare, si dhe miratimi pa vonesa i Ligjit për mbrojtjen e të dhënave personale dhe qasjen në dokumente publike (duke përfshirë emërimin e anëtarëve të ri të bordit), Gjithashtu me qëllim të arritjes së objektivave të përshkruara në Strategjinë kombëtare për mbrojtjen e të dhënave personale duhet të sigurohen burime të mjaftueshme njerëzore dhe financiare.

Gjendja aktuale

Korniza legislative

Korniza legislative në fushën e sistemit gjyqësor

Në fushën e Gjyqësorit, Republika e Kosovës ka konsoliduar kornizën ligjore me qëllim të sundimit të ligjit, forcimit të institucioneve në të gjitha nivelet (në fushën e administratës në përgjithësi dhe administrimit të zbatimit të ligjit/drejtësisë në veçanti), fuqizimin e pavarësisë, paanshmërisë, llogaridhënies së gjyqësorit dhe përmirësimin e efikasitetit, zhvillimin e strukturave të përshtatshme për policinë, prokurorët, gjyqtarët dhe organet e tjera gjyqësore dhe të zbatimit të ligjit, reduktimin e lëndëve të vjetra, zbatimin e reformës gjyqësore, sigurimin e masave për gjyqtarë, prokurorë, stafin gjyqësor, dëshmitarë, si dhe sigurimin e objekteve të përshtatshme ku mbahen gjykimet dhe në përputhje me procedurat e gjykatave.

Pavarësia e Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit Prokurorial është forcuar duke ju siguruar pavarësi buxhetore, ku Këshillat përpos që do të menaxhojnë buxhetin e tyre ata gjithashtu do ta përgatisin propozimin e buxhetit vjetor dhe ta dërgojnë për miratim në Kuvendin e Republikës së Kosovës.

Funksionimi i sistemit gjyqësor rregullohet nga funksionimi i katër ligjeve kornizë të gjyqësorit: Ligji për Gjykatat, Ligji për Prokurorin e Shtetit, Ligji për Këshillin Prokurorial, Ligji për Këshillin Gjyqësor. Përveç këtyre, në vijim janë aktet tjera kryesore ligjore të cilat rregullojnë sistemin e drejtësisë në Republikën e Kosovës: Kushtetuta e Republikës së Kosovës, Ligji për Provimin e Jurisprudencës, Ligji për Noterinë, Ligji për Ndihmë Juridike Falas, Kodi Penal i Republikës së Kosovës, Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, Ligji për Avokatinë, Ligji për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale, Ligji për Ndërmjetësim, Ligji për Procedurën Përmbartimore, Ligji për Institutin Gjyqësor të Kosovës etj, si dhe aktet tjera nënligjore të kësaj fushe.

Si kërkesë e MSA-së neni 83, Raportit të Progresit, Liberalizimit të Vizave dhe Nën-Komiteti për Drejtësi, Liri dhe Siguri është identifikuar nevoja për plotësimin dhe ndryshimin e ligjeve të pakos së gjyqësorit. Si rrjedhojë plotësim/ndryshimet e këtyre ligjeve në vija të përgjithshme kanë për qëllim:

- Harmonizimin e ligjeve për sa i përket kriterëve për emërim dhe shkarkim të gjyqtarëve dhe prokurorëve; dhe
- Rritjen e pavarësisë dhe llogaridhënies, përmes institucionalizimit të mekanizmave të sigurimit të pavarësisë, paanshmërisë dhe llogaridhënies së punës së gjykatave dhe prokurorëve.

Ligji për Gjykatat rregullon organizimin, funksionimin dhe juridiksionin e gjykatave në Republikën e Kosovës. Ky ligj ka përcaktuar kushtet për emërimin e kandidatëve për gjyqtarë (kushtet e përgjithshme dhe të veçanta) të cilat janë bërë në pajtim me praktikën më të mira të shteteve të BE-së. Në këtë kontekst është bërë edhe harmonizimi i kriterëve për emërimin dhe shkarkimin e gjyqtarëve. Një ndër çështjet më të rëndësishme të këtij ligji është rritja e transparencës së gjykatave duke obliguar në publikimin e vendimeve të formës së prerë.

Ligji për Prokurorin e Shtetit themelon dhe rregullon organizimin, juridiksionin, funksionimin, kompetencat dhe detyrat e Prokurorit të Shtetit. Me qëllim të harmonizimit me Ligjin për Gjykata janë plotësuar dispozitat për organizimin dhe definimin e qartë të shkallëve të prokurorisë dhe përcaktimin e ushtrimit të funksioneve në kuadër të këtyre niveleve të prokurorit të shtetit. Një ndër ndryshimet kryesore në kuadër të ligjit për Prokurorin e Shtetit, ndërlidhet me emërimin e prokurorëve të rinj. Gjithashtu, thjeshtëzimi i procedurave për seleksionimin e prokurorëve dhe roli i theksuar i Këshillit janë bërë në përputhje me standardet evropiane duke pasur parasysh nevojat dhe pengesat në terren si dhe përmbushjes së qëllimit në rritjen e numrit të kuadrove të rinj që bëhen pjesë e sistemit gjyqësor.

Ligji për Këshillin Gjyqësor të Kosovës rregullon organizimin dhe funksionet e Këshillit Gjyqësor të Kosovës (KGJK) duke përfshirë procedurat për rekrutim, emërim, rrimërim, transferime, disiplinë, vlerësim, ngritje në detyrë dhe trajnim të gjyqtarëve dhe gjyqtarëve porotë; për menaxhimin dhe administrimin e gjykatave, për zhvillimin dhe mbikëqyrjen e buxhetit të gjyqësorit; dhe themelimin e gjykatave dhe degëve të reja.

Ligji për Këshillin Prokurorial rregullon Këshillin Prokurorial të Kosovës, një institucion tërësisht i pavarur në kryerjen e funksioneve të veta. Këshilli siguron se të gjithë personat që kanë qasje të barabartë në drejtësi dhe prokurorët ta ushtrojnë funksionin në mënyrë të pavarur, profesionale dhe të paanshme. Këshilli siguron se Prokurori i Shtetit pasqyron natyrën shumetnike të Kosovës dhe parimet e barazisë gjinore. Këshilli është përgjegjës për rekrutimin dhe propozimin e kandidatëve për emërim dhe rrimërim për zyrën prokuroriale si dhe vlerëson, ngrit në detyrë, disiplinon, shkarkon, transferon dhe ofron mbështetje për trajnimin e prokurorëve. Së bashku me Kryeprokurorin e Shtetit, Këshilli është përgjegjës për dërgimin dhe menaxhimin e buxhetit të Këshillit dhe Prokurorit të Shtetit.

Ligji për Provimin e Jurisprudencës rregullohen kushtet, kriteret, procedura dhe programi për dhënien e provimit të jurisprudencës.

Ligji për Noterinë rregullohen organizimi dhe funksionimi i noterisë si veprimtari publike në Kosovë, kushtet dhe metodat e punës si dhe çështje tjera me rëndësi për ushtrimin e detyrës së noterit.

Ligji për Avokatinë rregullon kushtet për ushtrimin e avokatisë, mënyrat dhe format e punës, të drejtat, detyrimet dhe përgjegjësitë e avokatëve dhe praktikantëve, organizimi dhe puna e Odës së Avokatëve të Kosovës, si dhe çështje tjera të rëndësishme për ushtrimin e avokatisë.

Ligji për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale Qëllimi i këtij ligji është ekzekutimi i sanksioneve penale, sanksioneve kundërvajtëse dhe masave të trajtimit të detyrueshëm, dhe aplikimi i masës së paraburgimit

Ligji për Ndërmjetësim rregullon procedurën e ndërmjetësimit në përgjithësi, themelimin, organizimin, funksionimin e Komisionit të Ndërmjetësimit, si dhe të drejtat, detyrat dhe përgjegjësitë e ndërmjetësuesve. Caktohen rregullat e procedurës së ndërmjetësimit në marrëdhëniet kontestuese në aporet juridiko-pasurore të subjekteve të së drejtës, tregtare, familjare, të punës, raporte të tjera civile, administrative dhe penale, në të cilat palët lirisht mund të disponojnë vullnetin e tyre të lirë, në rast se me ligj të veçantë nuk është paraparë përgjegjësia ekskluzive e gjykatës apo e një organi tjetër kompetent.

Ligji për Procedurën Përmbartimore rregullon procedurën përmes së cilës Gjykatat dhe përmbartuesit privat përcaktojnë dhe zbatojnë përmbartimin në bazë të dokumenteve përmbartues dhe dokumenteve të besueshme, përveç nëse me ligj të veçantë parashihet ndryshe. Dispozitat e këtij ligji zbatohen edhe për përmbartimin e vendimit të marrë në procedurën administrative dhe për kundërvajtje me të cilin është caktuar detyrimi në të holla, përveçse kur për përmbartimin e tillë është paraparë me ligj kompetenca e organit tjetër. Dispozitat e këtij ligji zbatohen edhe në përmbartimin në anije dhe në mjet fluturues përveç nëse kjo çështje rregullohet me ligj të veçantë. Ky ligj rregullon edhe kryerjen e veprimtarisë së përmbartuesve privat.

Ligji për Akademinë e Drejtësisë themelon Akademinë e Drejtësisë, si organ i pavarur profesional i cili gëzon statusin e personit juridik. AD mund të lidhë marrëveshje pune, bashkëpunimi dhe veprimtarie shkencore, profesionale me institucionet tjera vendore dhe ndërkombëtare. AD si institucion kryesor për aftësim brenda sistemit gjyqësor të Kosovës duhet të kryejë funksionet e veta bazuar në parimet e ligjshmërisë, paanshmërisë dhe efikasitetit. AD është organ i pavarur i cili vepron në bashkëpunim me KGJPK-në ose Institucionet të cilat trashëgojnë përgjegjësitë e tij për koordinimin e nevojave për aftësimin profesional të gjyqtarëve dhe të prokurorëve të Kosovës, për aftësimin e kandidatëve për gjyqtarë dhe prokurorë, si dhe për çështje të tjera që kanë të bëjnë me sistemin gjyqësor të Kosovës.

Kodi Penal i Republikës së Kosovës - Veprat penale dhe sanksionet penale parashihen vetëm për ato sjellje me të cilat cenohen apo dëmtohen në atë masë liritë dhe të drejtat e njeriut si dhe të drejtat tjera dhe vlerat shoqërore të garantuara dhe të mbrojtura me Kushtetutën e Republikës së Kosovës dhe me të drejtën ndërkombëtare, mbrojtja e të cilave nuk do të mund të realizohej pa dhunën penalo juridike. Parashikimi i veprave penale si dhe llojet e masave dhe lartësia e sanksioneve penale për kryesit e veprave penale bazohen në domosdoshmërinë e sanksionit penalo juridik dhe proporcionalitetit të shkallës dhe natyrës së rrezikshmërisë për liritë dhe të drejtat e njeriut dhe të vlerave shoqërore. Me këtë Kod, janë transpozuar pjesërisht këto akte të acquis së BE-së:

- Vendimi Kornizë për luftimin e krimit të organizuar (Vendimi Kornizë 2008/841/JHA);
- Vendimi Kornizë për vendosjen e sanksioneve penale kundër falsifikimit të EURO-së (Vendimi Kornizë 2000/383/JHA, i ndryshuar me Vendimin Kornizë 2001/888/JHA) dhe Vendimi i Këshillit për mbrojtjen e BE-së kundër falsifikimit (Vendimi 2001/887/JHA);
- Vendimi Kornizë për luftimin e mashtrimit dhe falsifikimit të mjeteve që nuk përfshijnë pagesa me para të gatshme (Vendimi Kornizë 2001/413-JHA);
- Direktiva 2011/36 e BE-së për parandalimin dhe luftimin e trafikimit me qenie njerëzore;
- Direktiva 2011/92 E BE-se për luftimin e abuzimit seksual dhe shfrytëzimit seksual të fëmijëve;
- Vendimin Kornizë të Këshillit 2004/757/JHA për dispozitat minimale për elementet përbërëse të veprave penale dhe dënimet në fushën e trafikut të paligjshëm të drogës;
- Direktiva 2012/29/EU që përcakton standardet minimale për të drejtat, mbështetjen dhe mbrojtjen e viktimave të krimit;
- Direktiva 2011/99/EU për urdhrin e mbrojtjes evropiane.

Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës përcakton rregullat e procedurës penale të cilat janë të detyrueshme për punën e gjykatave, prokurorisë së shtetit si dhe të pjesëmarrësve të tjerë në procedurën penale të paraparë me këtë Kod. Me këtë Kod caktohen rregullat që garantojnë se asnjë person i pafajshëm nuk do të dënohet, ndërsa dënimi ose sanksioni tjetër penal mund t'i shqiptohet vetëm personit i cili ka

kryer vepër penale sipas kushteve të parapara me Kodin Penal dhe me ligjet tjera të Kosovës në bazë të të cilave janë paraparë veprat penale sipas procedurës së zbatuar në mënyrë të drejtë dhe të ligjshme para gjykatës kompetente. Para marrjes së aktgjykimit të formës së prerë, liritë dhe të drejtat tjera të të pandehurit mund të kufizohen vetëm sipas kushteve të përcaktuara në këtë Kod. Ky Kod është përafuar me legjislacionin Evropian lidhur me çështjet e procedurës penale si ne vijim:

- Direktivën 2010/64/BE për të Drejtën në Interpretim dhe Përkthim në Procedurën Penale;
- Direktivën 2012/13/BE për të Drejtën në Informim në Procedurën Penale;
- Direktivën 2013/48/BE, për të Drejtën e Qasjes në Mbrojtës/ Avokat në procedurën penale dhe në procedurën e Urdhër Arrestit Evropian, dhe me të Drejtën e Informimit të një personi të tretë për kufizimin e lirisë dhe të komunikojë me personat e tretë dhe me autoritetet konsullore lidhur me kufizimin e lirisë;

Ligji për Përgjegjësinë Penale të Personave Juridik - Me këtë ligj rregullohet përgjegjësia e personave juridik për vepra penale, sanksionet penale të cilat mund të zbatohen ndaj personave juridik dhe dispozitat e posaçme që e rregullojnë procedurën penale të zbatueshme ndaj personit juridik.

Korniza legjislative në fushën e politikave kundër korrupsionit

Fushën e politikave kundër-korrupsion në Republikën e Kosovës e rregullojnë ligjet në vijim.

Ligji për Deklarimin, Prejardhjen dhe Kontrollin e Pasurisë dhe të Dhuratave të gjithë Zyrtarëve të Lartë Publikë që është i harmonizuar me Kodin Penal ashtu që tani mos deklarimi i pasurisë dhe deklarimi i rrejshëm klasifikohet si vepër penale.

Ligji për Parandalimin e Konfliktit të Interesit në Ushtrimin e Funkcionit Publik dispozitat e të cilit përcaktojnë rregulla të detyrueshme për zyrtarët e lartë publik që gjatë ushtrimit të funksionit të parandalojnë konfliktin e interesit të tyre në mes të interesave publike dhe private, si dhe përcakton kufizimet bazë për zyrtarët e lartë publik për ushtrimin e funksionit publik dhe funksioneve tjera që nuk janë të natyrës publike. Në plotësim-ndryshimin e këtij ligji është bërë harmonizimi me Kodin Penal.

Ligji për Agjencinë Kundër Korrupsionit përcakton statusin dhe përgjegjësitë e Agjencisë kundër Korrupsionit në fushën e luftimit dhe parandalimit të korrupsionit, veçanërisht në fushën e raportimit, zbulimit dhe hetimit të korrupsionit, zbatimit të Strategjisë dhe Planit të Veprimit kundër Korrupsionit. Ky Ligj është i përafuar me Konkluzionet e Këshilli të datës 8 maj 2003 (2003/C 137/01) dhe dispozitat e Konventës së Kombeve të Bashkuara kundër Korrupsionit e miratuar nga Asambleja e Përgjithshme Rezoluta 58/4 e 31 tetorit 2003.

Ndalimi i veprave penale korruptive gjithashtu rregullohet me legjislacionin penal përkatësisht Kodin Penal të Republikës së Kosovës nr. 04/L-082, kapitullin XXXIV Korrupsioni Zyrtar dhe Veprat Penale kundër Detyrës Zyrtare, ku penalizohen veprat si: keqpërdorimi i pozitës dhe autoritetit zyrtar, keqpërdorimi i informatës zyrtare, konflikti i interesit, përvetësimi në detyrë, marrja e ryshfetit, dhënia e ryshfetit etj.

Ligji për Mbrojtjen e Informatorëve, ka për qëllim krijimin e bazës ligjore për nxitjen e zyrtarëve për paraqitjen e veprimeve kundërligjore, ku si përkufizim i informatorit ka kuptimin: çdo person, i cili si qytetar apo i punësuar, informon në mirëbesim autoritetin përkatës brenda institucioneve publike në nivelin qendror apo lokal, institucione, ndërmarrje publike apo private për çdo dyshim të arsyeshëm për ekzistimin e veprimit kundërligjor.

Kodi i Etikës dhe Sjelljes Profesionale për Gjyqtarë, është miratuar duke pasur parasysh standardet e njohura ndërkombëtarisht mbi të drejtat e njeriut dhe liritë themelore, të cilat në mënyrë të veçantë i garantojnë secilit parimin e barazisë para ligjit, prezumimin e pafajësisë dhe të drejtën për dëgjim të drejtë dhe publik brenda një kohe të arsyeshme nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e themeluar me ligj.

Ky Kod përkufizon standardet e etikës dhe sjelljes profesionale që duhet të respektohen nga gjyqtarët dhe shkelja e të cilave përbën bazë për sanksione.

Kodi i Etikës dhe Sjelljes Profesionale për Prokurorët, gjithashtu parasheh standardet e kërkuara si më lartë dhe mbështetet në parimet e përgjithshme për respektimin e standardeve të larta të sjelljes profesionale dhe personale, kryerjen e detyrave të prokurorit konform standardeve të njohura ndërkombëtarisht të të drejtave të njeriut si dhe shmangien e çdo sjellje apo situatë që mund të vërë në pikëpyetje integritetin apo paanshmërinë e prokurorit etj.

Nga përmbajtja e këtyre ligjeve mund të konkludohet se pjesa më e madhe e punës së Agjencisë shtrihet në fushën e parandalimit të korrupsionit dhe si aktivitete të cilat kanë për qëllim parandalimin e korrupsionit konsiderohen:

- Deklarimi i pasurisë nga zyrtarët e lartë publik dhe deklarimi i dhuratave nga të gjithë personat zyrtarë;
- Parandalimi i konfliktit të interesit në sektorin publik;
- Parandalimi i korrupsionit në prokurimin publik;
- Edukimi i publikut gra dhe burra;
- Zbatimi i Strategjisë kundër Korrupsionit.

Ligji mbi Financimin e Subjekteve Politike, rregullon mënyrën, kushtet e financimit, administrimin, mbikëqyrjen, transparencën dhe raportimin për shpenzimin e pasurisë dhe të ardhurave të subjekteve politike në Republikën e Kosovës.

Ligji për Prokurimin Publik, siguron mënyrën më efikase, më transparente dhe më të drejtë të shfrytëzimit të fondeve publike, burimeve publike si dhe të gjitha fondeve dhe burimeve të tjera të autoriteteve kontraktuese në Kosovë duke përcaktuar kushtet dhe rregullat që do të zbatohen, procedurat që do të ndiqen, të drejtat që do të respektohen dhe detyrimet që do të përmbushen nga personat, operatorët ekonomik, ndërmarrjet etj. Gjithashtu ka për qëllim të siguroj integritetin dhe përgjegjësinë e zyrtarëve publik, nëpunësve civil dhe personave të tjerë që kryejnë ose janë të përfshirë në një aktivitet të prokurimit.

Ligji për Shërbimin Civil rregullon statusin e nëpunësve civilë, si dhe marrëdhënien e tyre të punës në institucionet e administratës qendrore dhe komunale, si dhe përcakton rregullat për menaxhimin dhe organizimin e përgjithshëm të një shërbimi civil të paanshëm politikisht, duke respektuar përfaqësimin e barabartë gjinorë rregullat për pranimin në të, kushtet e punës, të drejtat dhe detyrimet, sjelljen personale, avancimin në karrierë të grave dhe burrave në shërbimin civil, si dhe zhvillimin profesional të nëpunësve civilë.

Korniza legjislativë në fushën e të drejtave themelore

Të drejtat dhe liritë themelore të njeriut në Republikën e Kosovës janë të mbrojtura dhe rregullohen sipas parimeve të parapara me Kushtetutë. Konventat dhe instrumentet ndërkombëtare kryesore që garantojnë këto të drejta zbatohen drejtpërdrejtë dhe kanë epërsi në rast konflikti me legjislacionin vendor. Konventa Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut (KEDNJ) dhe protokollet e saj, Deklarata Universale për të Drejtat e Njeriut, Konventa Ndërkombëtare për të Drejtat Civile e Politike dhe Protokollet e saj, Konventa Kornizë e Këshillit Evropian për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare, Konventa për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit Racor, Konventa për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Gruas (CEDAW), Konventa për të Drejtat e Fëmijës, Konventa kundër Torturës dhe Trajtimeve e Ndëshkimeve të tjera Mizore, Jonjerëzore dhe Poshtëruese, garantojnë me Kushtetutë dhe janë drejtpërsëdrejti të zbatueshme në Kosovë.

Ligji për Mbrojtje nga Diskriminimi përcakton një kornizë të përgjithshme për parandalimin dhe luftimin e diskriminimit në çfarëdo baze, me qëllim të zbatimit të parimit të trajtimit të barabartë. Ky Ligj është në

përputhshmëri të plotë me Direktivën 2000/43/KE për zbatimin e parimit të trajtimit të barabartë ndërmjet personave pavarësisht prejardhjes racore apo etnike të Këshillit të Bashkimit Evropian, Direktivën 2000/78/KE që krijon një kuadër të përgjithshëm për trajtimin e barabartë në punësim dhe profesion të Këshillit të Bashkimit Evropian, Direktivën 2004/113/KE për zbatimin e parimit të trajtimit të barabartë ndërmjet burrave dhe grave në qasjen dhe furnizimin e mallrave dhe shërbimeve të Këshillit të Bashkimit Evropian, kurse pjesërisht në përputhshmëri me Direktivën 2006/54/KE të Parlamentit Evropian dhe Këshillit mbi zbatimin e parimit të mundësive të barabarta dhe trajtimit të barabartë të burrave dhe grave në fushën e punësimit dhe të profesionit.

Ligji për Avokatin e Popullit, ka për qëllim krijimin e mekanizmit ligjor për mbrojtjen, mbikëqyrjen dhe promovimin e të drejtave dhe lirive themelore të personave fizik dhe juridik nga veprimet ose mosveprimet e paligjshme dhe të parregullta të autoriteteve publike, institucioneve dhe personave apo autoriteteve tjera të cilët ushtrojnë autorizime publike në Republikën e Kosovës.

Ligji për Barazi Gjinore, garanton, mbron dhe promovon barazinë midis gjinive, si vlerë themelore për zhvillimin demokratik të shoqërisë. Ligji është në përputhshmëri me Konventën për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Femrës (CEDAË); plotësisht në përputhje me Direktivën 2000/78/KE për krijimin e një kuadri të përgjithshëm për trajtimin e barabartë në punësim dhe profesion dhe Direktivën 2004/113/KE për zbatimin e parimit të trajtimit të barabartë midis burrave dhe grave në qasje dhe furnizim me mallra dhe shërbime; ndërsa janë pjesërisht në përputhje me Direktivën 2006/54/KE për zbatimin e parimit të mundësive të barabarta dhe trajtim të barabartë të burrave dhe grave në çështjet e punësimit dhe profesionit; Direktivën 79/7/KEE në zbatimin progresiv të parimit të trajtimit të barabartë të burrave dhe grave në çështjet e sigurimit shoqëror, Direktivën 2010/41 mbi zbatimin e parimit të trajtimit të barabartë midis burrave dhe grave të angazhuar në një aktivitet në një kapacitet të vetë-punësuar.

Ligji për Familjen, rregullon fejesën, martesën, marrëdhëniet ndërmjet prindërve dhe fëmijëve, adoptimin (birësim), kujdestarinë, mbrojtjen e fëmijëve pa përkujdesje prindërore, marrëdhëniet pasurore në familje dhe procedurat e posaçme të gjykatës përkitazi me kontestet lidhur me marrëdhëniet familjare.

Ligji për Mbrojtje nga Dhuna në Familje ka për qëllim parandalimin e dhunës në familje, në të gjitha format e saj, me masa të përshtatshme ligjore, të pjesëtarëve të familjes, që janë viktimë të dhunës në familje, duke u kushtuar vëmendje të veçantë fëmijëve, të moshuarve dhe personave me aftësi të kufizuara; si dhe trajtimin e kryerësve të dhunës në familje dhe lehtësimin e pasojave.

Kodi Penal i Kosovës, parashikon veprat penale dhe sanksionet penale parashihen vetëm për ato sjellje me të cilat cenohen apo dëmtohen në atë masë liritë dhe të drejtat e njeriut si dhe të drejtat tjera dhe vlerat shoqërore të garantuara dhe të mbrojtura me Kushtetutën e Republikës së Kosovës dhe me të drejtën ndërkombëtare, mbrojtja e të cilave nuk do të mund të realizohej pa dhunën penale juridike. Me këtë Kod, janë transpozuar pjesërisht këto akte të *acquis* së BE-së:

- Direktiva 2011/36 e BE-së për parandalimin dhe luftimin e trafikimit me qenie njerëzore;
- Direktiva 2011/92 E BE-se për luftimin e abuzimit seksual dhe shfrytëzimit seksual të fëmijëve.

Kodi i Procedurës Penale, përcakton rregullat e procedurës penale të cilat janë të detyrueshme për punën e gjykatave, prokurorisë së shtetit si dhe të pjesëmarrësve të tjerë në procedurën penale. Me këtë Kod caktohen rregullat që garantojnë se asnjë person i pafajshëm nuk do të dënohet, ndërsa dënimi ose sanksioni tjetër penal mund t'i shqiptohet vetëm personit i cili ka kryer veprë penale sipas kushteve të parapara me Kodin Penal dhe me ligjet tjera të Kosovës në bazë të të cilave janë paraparë veprat penale sipas procedurës së zbatuar në mënyrë të drejtë dhe të ligjshme para gjykatës kompetente. Për të reflektuar *acquis*-në e BE-së, ky Kod u përafhua me:

- Direktivën 2010/64/BE për të Drejtën në Interpretim dhe Përkthim në Procedurën Penale;
- Direktivën 2012/29/BE për të Drejtën në Informim në Procedurën Penale;

- Direktivën 2013/48/BE, për të Drejtën e Qasjes në Mbrojtës/Avokat në procedurën penale dhe në procedurën e Urdhër Arrestit Evropian, dhe me të Drejtën e Informimit të një personi të tretë për kufizimin e lirisë dhe të komunikojë me personat e tretë dhe me autoritetet konsullore lidhur me kufizimin e lirisë;
- Vendimin kornizë të Këshillit 2005/212/JHA dhe Vendimin kornizë të Këshillit 2000/383/JHA.

Kodi i Drejtësisë për të Mitur, rregullon procedurën e shqiptimit dhe ekzekutimit të masave dhe dënimeve ndaj të miturve, procedurën gjyqësore si dhe procedurën e ndërmjetësimit për të mitur. Kodi i Drejtësisë për të mitur është hartuar në harmoni me Konventën për të drejtat e fëmijës. Kodi i Drejtësisë për të mitur është përafshuar me:

- Rregullat Minimale Standarde të Kombeve të Bashkuara për Administrimin e Drejtësisë për të Mitur ("Rregullat e Pekinit"), miratuar nga rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 40 / 33 e 29 nëntorit 1985;
- Konventën mbi të Drejtën e Fëmijës, miratuar dhe hapur për nënshkrim, ratifikim dhe aderim nga rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 44/25 e 20 nëntorit 1989;
- Opinionin e Komitetit Ekonomik dhe Social Evropian për parandalimin e delikucencës së të miturve; Mënyrat e që kanë të bëjnë me delikucencën e të miturve dhe rolin e sistemit të drejtësisë për të mitur në Bashkimin Evropian;
- Konventën për mbrojtjen e të drejtave të Njeriut dhe Lirive Themelore (Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut), Karta Sociale Evropiane;
- Konventën Evropiane mbi Shtetësinë;
- Konventën Evropiane për Njohjen dhe Zbatimin e vendimeve në lidhje me kujdestarinë e fëmijëve dhe rivendosjen e kujdestarisë mbi fëmijët;
- Konventën Evropian (Lanzarote) për Mbrojtjen e Fëmijëve kundër Shfrytëzimit Seksual dhe Abuzimit;
- Konventën e Këshillit Evropian për marrëdhëniet me fëmijët (2003);
- Udhëzime evropiane për Drejtësi Miqësore për fëmijë;
- Rregullat Evropiane për të mitur që u nënshtrohen sanksioneve ose masave;
- Rekomandimin 2000 (20) i Këshillit Evropian mbi rolin e ndërhyrjes së hershme psiko sociale në parandalimin e kriminalitetit;
- Konventën e Hagës mbi Aspektet Civile të Rrëmbimit Ndërkombëtar të Fëmijëve;
- Konventën e Gjenevës IV për Mbrojtjen e Personave Civil në Kohë Lufte;
- Protokollin I të Konventave të Gjenevës lidhur me Mbrojtjen e Viktimave të Konfliktëve të Armatosura Ndërkombëtare;
- Protokollin II të Konventës së Gjenevës lidhur me Mbrojtjen e Viktimave të Konfliktëve të Armatosura jo-ndërkombëtare;
- Vëzhgimet e përgjithshme të Komitetit për të Drejtat e Fëmijës, Komenti nr. 10 (2007) drejtave të fëmijëve në Drejtësinë për Mitur.

Ligji për Aspektet Civile të Rrëmbimit Ndërkombëtar të Fëmijëve, ka për qëllim sigurimin e kthimit të shpejtë të fëmijës që largohen apo mbahen pa të drejtë në shtetin e vendqëndrimit, si dhe sigurimi i respektimit i të drejtës së kujdestarisë dhe të kontaktit me fëmijët, të cilët janë banorë të përhershëm të Kosovës apo të një shteti kërkues. Ligji është në pajtim me Konventën e Hagës si dhe me praktikat më të mira të siguruara nga Konferenca e Hagës mbi të Drejtën Ndërkombëtare Private.

Ligji për Mbikëqyrjen Elektronike të Personave, të cilëve u kufizohet lëvizja me vendim të gjykatës, ka për qëllim të rregulloj përdorimin e mbikëqyrjes elektronike në procesin e drejtësisë penale për të ngritur sigurinë publike dhe për të garantuar ekzekutim efektiv të vendimeve të gjykatës, duke i respektuar plotësisht të drejtat e personave të përfshirë.

Ligji për Ndhimë Juridike Falas ka për qëllim të krijoj një sistem funksional për ndihmë juridike falas në procedurën civile, penale, administrative dhe kundërvajtëse, me anë të të cilit sigurohet qasje efektive në drejtësi për qytetarët të cilët nuk kanë mjete të mjaftueshme financiare.

Ligji për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale, ka për qëllim ekzekutimin e sanksioneve penale, sanksioneve kundërvajtës dhe masave të trajtimit të detyrueshëm, dhe aplikimi i masës së paraburgimit.

Ligji për Aftësim, Riaftësim dhe Punësim të Personave me Aftësi të Kufizuar rregullon dhe përcakton të drejtat, kushtet, mënyrat e aftësim, riaftësim profesional dhe punësimi i personave me aftësi të kufizuara, për integrimin e tyre në tregun e hapur të punës sipas kushteve të përgjithshme dhe të veçanta të përcaktuara në legjislacionin e aplikueshëm. Ky ligj është pjesërisht i përafuar me Direktiva e 2002/73/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të 23 shtatorit 2002 të përmirësimit të Këshillit të Direktiva ve të 76/207/KEE të zbatimit të parimit të trajtimit të barabartë për burrat dhe gratë, siç janë lidhur me akseset e punësimit, aftësimeve profesionale dhe reklamave, dhe kushteve të punës, dhe me Direktivën e Këshillit 2000/78/KE të 27 nëntorit 2000 për themelimin e kornizës kryesore për trajtimin e barabartë në punësim dhe profesion

Ligji për Personat e Verbër i cili rregullon të drejtat dhe përfitimet si dhe përcakton kriteret për kategorizimin e personave të verbërve. Me këtë ligj personat e verbër mbrohen nga të gjitha llojet e shfrytëzimit, diskriminimit, abuzimit, fyerjes talljes dhe gëzojnë të drejtat dhe liritë e tyre në mënyrë të barabartë me të tjerët bazuar në standardet ndërkombëtare për të drejtat e njeriut.

Ligji për Përkrahjen Materiale Familjeve të Fëmijëve me Aftësi të Kufizuar të Përhershme rregullon të drejtën për përkrahje materiale familjeve të cilët ruajnë dhe përkujdesen për fëmijët me aftësi të kufizuar të përhershme dhe mënyrën e realizimit të kësaj përkrahje materiale

Ligji për Statusin dhe të Drejtat e Personave Paraplegjik dhe Tetraplegjik i cili rregullon të drejtat dhe përfitimet si dhe përcakton kriteret për kategorizimin e personave paraplegjik dhe tetraplegjik. Me këtë ligj personat paraplegjik dhe tetraplegjik mbrohen nga të gjitha llojet e shfrytëzimit, diskriminimit, abuzimit, fyerjes talljes dhe gëzojnë të drejtat dhe liritë e tyre në mënyrë të barabartë me të tjerët bazuar në standardet ndërkombëtare për të drejtat e njeriut.

Ligji për mbrojtjen e burimeve të gazetarisë rregullon çështjen e mbrojtjes së të drejtës së gazetarëve për të ruajtur burimin e informacionit, duke u bazuar në nenin 40 dhe 42 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës.

Ligji i Punës ka për qëllim të rregullojë të drejtat dhe detyrimet nga marrëdhënia e punës dhe dispozitat e këtij ligji zbatohen për të punësuarit dhe punëdhënësit e sektorit privat dhe publik në Republikën e Kosovës. Në Ligjin e Punës dhe në aktet nënligjore të saj, deri më tani janë përfaruar përafërisht 10 Direktiva përkatëse. (Ju lutem referojuni Kapitullit 19 “Politikat sociale dhe të punësimit).

Ligji për Siguri dhe Shëndetin në Punë përcakton masat për përmirësimin e shkallës së sigurisë dhe shëndetit të të punësuarve në punë dhe përmban parimet e përgjithshme për parandalimin e rreziqeve profesionale, eliminimin e faktorëve të rrezikut dhe aksidenteve, informimit, konsultimit, pjesëmarrjes së balancuar në përmirësimin e nivelit të sigurisë dhe shëndetit në punë, trajnimit të të punësuarve, përfaqësuesve të tyre dhe udhëzimeve të përgjithshme për zbatimin e këtyre parimeve. Ligji i ri për siguri dhe shëndetë në punë, i miratuar në vitin 2013, është përafuar me Direktivën e Këshillit 89/391/KEE të 12 qershorit 1989 mbi paraqitjen e masave për të inkurajuar përmirësimet në sigurinë dhe shëndetin e punëtorëve në punë (Direktiva Kornizë). Kjo direktivë është transponuar në shkallë të lartë në Ligjin e ri për siguri dhe shëndet në punë. Ky ligj, ka hapur rrugët për transponimin e 19 Direktiva ve individuale të cilat burojnë nga kjo direktivë. Deri me tani janë transponuar dy Direktiva individuale në rregullore të veçanta, e para dhe e dyta Direktiva sipas kuptimit të nenit 16 (1) i Direktivës 89/39/KEE. (Ju lutem referojuni Kapitullit 19 “Politikat sociale dhe të punësimit).

Korniza legjislativë në fushën e mbrojtjes së minoriteteve dhe trashëgimisë kulturore

Korniza legjislativë për mbrojtjen e minoriteteve është mjaft solide. Konventa e Këshillit Evropian për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare dhe Konventa Ndërkombëtare mbi Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Racor zbatohen drejtpërdrejt në Republikën e Kosovës në përputhshmëri me Kushtetutën. Ligjet të cilat mbulojnë fushën e mbrojtjes së minoriteteve dhe trashëgimisë kulturore janë si në vijim:

Ligji për Mbrojtjen dhe Promovimin e të drejtave të Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të tyre në Republikën e Kosovës garanton barazi të plotë dhe efektive për të gjithë pjesëtarët e komuniteteve dhe është në harmoni me Konventën Kornizë e Këshillit Evropian për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare. Në bazë të këtij ligji të gjithë personat që i përkasin komuniteteve kanë të drejtë ti gëzojnë të drejtat dhe liritë themelore të njeriut që janë të përcaktuara me obligimet ligjore ndërkombëtare.

Ligji për Përdorimin e Gjuhëve, siguron përdorimin e gjuhëve zyrtare, si dhe të gjuhëve të komuniteteve, gjuha amtare e të cilave nuk është gjuhë zyrtare, në institucionet e Kosovës, në ndërmarrje dhe organizata të tjera që realizojnë funksione dhe shërbime publike; status të barabartë të gjuhës shqipe dhe serbe si gjuhë zyrtare në Kosovë, si dhe të drejtën e të gjitha komuniteteve të Kosovës për të ruajtur, mbrojtur dhe promovuar identitetin e tyre gjuhësor. Ligji është hartuar bazuar në Konventën Ndërkombëtare për të Drejtat Civile dhe Politike, në Konventën Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe të Lirive Themelore dhe në Protokollin e saj, Konventën Kornizë për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare, Kartën Evropiane për Gjuhët Rajonale ose Minoritare, dhe duke pasur parasysh Rekomandimet e Hagës lidhur me të drejtat e shkollimit të pakicave kombëtare dhe Rekomandimet e Oslos lidhur me të drejtat gjuhësore të pakicave kombëtare, Udhëzimet mbi përdorimin e gjuhëve minoritare në mediat transmetuese, si dhe me qëllim që të rregullojë përdorimin e gjuhëve,

Ligji për Zonat e Veçanta të Mbrojtura siguron mbrojtjen e Manastireve Ortodokse Serbe, Kishave, vendeve të tjera fetare, si dhe vendeve historike dhe kulturore të një rëndësie të veçantë për komunitetin serb si dhe për komunitetet e tjera në Republikën e Kosovës, nëpërmjet themelimit të Zonave të Veçanta të Mbrojtura. Me qëllim të monitorimit dhe zbatimit të Ligjit për Zonat e Veçanta të Mbrojtura, është funksionalizuar Këshilli Zbatues Monitorues.

Korniza legjislativë në fushën e mbrojtjes së të dhënave personale

Neni 36.4 i Kushtetutës së Republikës së Kosovës garanton që secili person gëzon të drejtën e mbrojtjes së të dhënave personale. Në këtë drejtim, Republika e Kosovës ka miratuar kornizën themelore ligjore dhe të politikave në fushën e mbrojtjes së të dhënave personale. Më konkretisht, është miratuar Ligji nr. 03/L-172 për Mbrojtjen e të dhënave personale është miratuar në prill të vitit 2010. Në bazë të nenit 53 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, vendimet gjyqësore të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut janë drejtpërdrejt të aplikueshme edhe në vendin tonë. Konventat dhe Direktiva t evropiane, të cilat rregullojnë fushën e mbrojtjes së të dhënave dhe privatësisë janë: Konventa 108/KE dhe protokollin shtesë (për mbrojtjen e individëve në lidhje me përpunimin automatik të të dhënave personale); Direktiva 95/46/KE; Direktiva 2002/58/KE (e-privatësia dhe komunikimet elektronike).

Ligjin për Mbrojtjen e të Dhënave Personale, i cili përcakton të drejtat, përgjegjësitë, parimet dhe masat lidhur me mbrojtjen e të dhënave personale dhe themeloi institucionin që është përgjegjës për mbikëqyrjen e legjitimitetit të përpunimit të të dhënave. Ligji në fjale me qëllim të reflektimit të acquis të BE-së, është përafshuar pjesërisht me aktet në vijim:

- Direktivën 95/46/KE për mbrojtjen e individëve në lidhje me procedimin e të dhënave personale si dhe lëvizjen e lirë të këtyre të dhënave;
- Vendimin Kornizë të Këshillit 2008/977/JHA lidhur me mbrojtjen e të dhënave personale.

Korniza e politikave

Korniza e politikave në fushën e sistemit gjyqësor

Korniza e politikave në fushën e gjyqësorit përbëhet nga Strategjia dhe Planet e Veprimit si në vijim:

Plani Strategjik 2016 – 2018 dhe Plani i Veprimit të Planit Strategjik i Këshillit Prokurorial të Kosovës përcakton objektivat në një mënyrë e cila është e dizajnuar për të përmbushur mandatin kushtetues dhe ligjor të Këshillit. Gjithashtu përfshinë Planin e Veprimit për zbatimin e strategjisë që do të siguronte arritjen e objektivave strategjike të Këshillit brenda periudhës së përcaktuar dhe qëndrueshmërinë e reformave.

Plani vjetor i punës së KPK përcakton prioritetet për vitin 2018 në zbatim të objektivave të përcaktuara me Planin Strategjik dhe politikave tjera të KPK-së. Ky plan përcakton objektivat, aktivitetet, përgjegjësit, afatet dhe indikatorët. Plani vjetor i Prokurorit të Shtetit gjithashtu përcakton prioritetet konform mandatit ligjor duke u fokusuar në prioritetet e sistemit prokurorial dhe prioritetet shtetërore përfshirë por pa u kufizuar në luftimin e krimit të organizuar, korrupsionit dhe krimin ekonomik. Edhe ky plan përcakton objektivat, aktivitetet, përgjegjësit, afatet dhe indikatorët.

Strategjia dhe Plani i Veprimit për reduktimin e Lëndëve të Vjetra - Qëllimi i strategjisë është paraqitja e një vizioni të përgjithshëm strategjik për adresimin e lëndëve të vjetra të cilat ekzistojnë nëpër gjykatat e Kosovës. Strategjia do të udhëzojë përpilimin e politikave, të rregulloreve të brendshme, të procedurave, standardeve, si dhe të nismave, ndërhyrjeve dhe veprimeve. Synim i kësaj strategjie gjithëpërfshirëse është zhvillimi i një qasjeje tre-faqore me qëllim të adresimit të çështjes së reduktimit të lëndëve të vjetra nëpërmjet këtyre institucioneve:

- Këshilli Gjyqësor i Kosovës i cili do të sigurojë përpilimin e politikave të përgjithshme, do të sigurojë leadershipin dhe përkrahjen e brendshme dhe të jashtme për zbatimin e Strategjisë dhe të nismave dhe aktiviteteve të cilat ndërlidhen me të.
- Sekretariati i Këshillit Gjyqësor të Kosovës do të sigurojë përkrahjen operacionale, buxhetore, teknike, administrative dhe logjistike për zbatimin e Strategjisë dhe të nismave dhe aktiviteteve të cilat ndërlidhen me të.
- Gjykatat e Kosovës do të sigurojnë mbikëqyrjen e përditshme gjyqësore dhe menaxheriale për zbatimin e Strategjisë dhe të nismave dhe aktiviteteve të cilat ndërlidhen me të.

Plani Strategjik për Teknologji të Informimit dhe Komunikimit 2012 -2017 i KGJK-së - Vizioni i Strategjisë është që teknologjia e informimit dhe komunikimit e vënë në përdorim të mbështesë vizionin të Këshillit Gjyqësor të Kosovës për ta krijuar një sistem gjyqësor që është efikas, transparent, llogaridhënës për punën e tij dhe i qasshëm për të gjithë. Shtyllat kryesore të zhvillimit të strategjisë janë: përgatitjen e bazës ligjore dhe rregullative, të siguroj sponzorimin dhe mbështetjen e vendimmarrjes, sigurojë infrastrukturë adekuate softuerike dhe harduerike të TIK-ut dhe resurse njerëzore kompetente për të mirëmbajtur sistemet dhe përkrahur përdoruesit në përdorimin e infrastrukturës. Projektet kryesore që synohen të realizohen përmes zbatimit të strategjisë janë Sistemi për Menaxhimin e Lëndëve, Sistemi i Audio Incizimit të seancave penale, si dhe sigurimi dhe vënia në përdorim e sistemeve të avancuara audio dhe video në shtatë gjykatat themelore për të siguruar edhe dhënien e dëshmisë së mbrojtur direkt në seanca gjyqësore të dëshmitarëve të mbrojtur. Deri më tani, përmes strategjisë është arritur të sigurohet zbatimi i Sistemit për Menaxhimin e Lëndëve, projekt i cili është në zbatim e sipër. Për sistemin a audio incizimit dhe sistemeve për mbrojtjen e dëshmitarëve nuk është arritur të sigurohen fonde për zbatimin e tyre.

Këshilli Prokurorial i Kosovës dhe Këshilli Gjyqësor i Kosovës përmes Projekt TIK/SMIL ka për përgatitur planin Planin strategjik të TIK për periudhën 2015 – 2020. Përmes këtij plani strategjik parashihet transformimin e prokurorive në e-prokurori dhe gjykatave në e-gjykata, duke bërë digjitalizimin e procesit të punës në prokurori.

Gjithashtu, në kuadër të Projekt TIK/SMIL është duke u zhvilluar sistemi i menaxhimit informativ të lendeve. Zhvillimi i SMIL-it është i ndarë në 4 Milestone, në Milestone 1 përmban specifikimin funksional

dhe ky aktivitet ka përfunduar. Momentalisht jemi në Milestone 2 e cila parasheh zhvillimin e prototipit të SMIL dhe planifikohet të përfundoj në muajin Tetor 2017. Në milestone 3 parashihet të zhvillohet dhe zbatohet SMIL për kryerësit madhorë ndërsa në milestone 4 për kryerësit e mitur dhe të panjohur për gjitha prokurorit.

Strategjia për reduktimin e lëndëve dhe procedurave alternative synon të reduktoj numrin e lëndëve nëpër gjykata duke patur për qëllim që lëndët e natyrave më të lehta të përfundojnë në prokurori pa pasur nevojë të dërgohen në gjykata. Me këtë qasje fokusi i prokurorëve në të ardhmen do të jetë prioritizimi dhe marrja me lëndët e mëdha, qoftë të korrupsionit, krimit ekonomik, konfiskimit, apo ndjekjes së personave me pozita të larta.

Strategjia për Asistencë në Sektorin e Sundimit të Ligjit 2016-2019- synon të përmirësoj kushtet për sundim të qëndrueshëm të ligjit dhe avancim në procesin e integritetit evropian përmes planifikimit, programimit dhe përmirësimit të efektivitetit të asistencës së donatorëve në përputhje me prioritetet strategjike nacionale.

Korniza e politikave në fushën e politikave kundër korrupsionit

Korniza e politikave në fushën e politikave kundër korrupsionit përbëhet nga politikat në vijim.

Plani Strategjik (2016 - 2018) dhe Plani i Veprimit i Këshillit Prokurorial të Kosovës për Ngritjen e Efikasitetit të Sistemit Prokurorial në Luftimin e Korrupsionit dhe Krimeve Ekonomike, përfshirë Sekuestrimin dhe Konfiskimin e Pasurisë së Paligjshme. KPK synon ngritjen e efikasitetit dhe zvogëlimin e lëndëve të pazgjidhura të veprave penale të korrupsionit dhe krimeve ekonomike. Ky plan ka për qëllim zvogëlimin e numrit të lëndëve të pazgjidhura, rritjen e efikasitetit në zgjidhjen e lëndëve të reja, ngritjen e nivelit të bashkëpunimit me institucionet, ngritjen e kapaciteteve përmes trajnimeve, llogaridhënien dhe transparencën.

Strategjia dhe Plani i Veprimit Kundër Korrupsionit përmban politikat kundër korrupsionit që duhet të zbatohen nga institucionet përgjegjëse të Republikës së Kosovës, si në nivel qendror ashtu edhe në atë lokal. Qëllimi i përgjithshëm i Strategjisë së re kundër korrupsionit është të kontribuojë në reduktimin progresiv dhe të qëndrueshëm të korrupsionit, forcimin e integritetit dhe ndërtimin e besimit të qytetarëve në institucionet e qeverisjes publike dhe për të promovuar parimin e tolerancës zero ndaj korrupsionit, për zbatimin e standardeve ndërkombëtare kundër korrupsionit, e cila ndihmon sundimin e ligjit efektiv dhe funksional në Kosovë. Përveç kësaj, Strategjia do t'iu ndihmojë strukturave qeverisëse për të ndryshuar kulturën institucionale të tyre kundër korrupsionit dhe qëndrimin ndaj qasjes më orientim kah rezultatet. Kjo kërkon angazhim pro-aktiv nga të gjitha institucionet publike, organet e tjera të pavarura, shoqëria civile dhe komuniteti ndërkombëtar. Kjo strategji ka ndjekur strukturën e dokumentit të mëparshëm, përderisa ajo përmban objektivat horizontal (të ndërthurura), si dhe objektivat specifike në secilin sektor prioritar vertikal, domethënë: Sektori Politik, Qeverisja Lokale, Administrata Qendrore, Zbatimi i Ligjit - Prokuroria - Gjyqësori, Financat Publike-Prokurimi Publik, Sektori Privat/Mjedisi Afarist, Shoqëria Civile dhe Mediet si dhe bashkëpunimi Ndërkombëtar dhe Rajonal.

Plani i Veprimit kundër Korrupsionit përmban masat konkrete kundër korrupsionit që duhet të zbatohen nga institucionet si në nivel qendror ashtu edhe në atë lokal. Agjencia Kundër Korrupsionit (AKK) në bashkëpunim me institucionet e tjera publike dhe organizatat e shoqërisë civile, ka përgatitur Strategjinë aktuale kundër Korrupsionit dhe Planin e Veprimit.

Procesi i rishikimit të Planit të Veprimit kundër Korrupsionit 2013-2017 ka ndryshuar aktivitetet apo masat e Planit të Veprimit të cila janë modifikuar, disa janë fshire, dhe disa janë shtuar të reja. Ndryshimet kanë përfshirë të gjithë sektorët, Gjithashtu janë ndryshuar edhe afatet kohore të këtyre masave. Përveç vlerësimit të brendshëm dhe vlerësimit të rrezikut në fushat prioritare kryesore, bazë për hartimin e Strategjisë së re dhe Planit të Veprimit ishte edhe raporti i fundit i Progresit i Komisionit Evropian për

Kosovën, si dhe vlerësime të tjera ndërkombëtare dhe të pavarura të fushave të ndjeshme ndaj korrupsionit në Kosovë.

Mekanizmi përcjellës për ngritjen e bashkëpunimit ndërinstitucional - Këshilli Prokurorial i Kosovës ka realizuar krijimin e bazës së të dhënave/Mekanizmin përcjellës me qëllim të harmonizimit të raporteve statistikore në mes të subjekteve parashtruese të kallëzimeve penale. Kjo ka mundësuar ngritjen e bashkëpunimit ndërinstitucional dhe unifikimin e statistikave. Në këtë drejtim, KPK ka hartuar Planin për Ngritjen e Efikasitetit të Sistemit Prokurorial në luftimin e korrupsionit. Gjithashtu, KPK ka caktuar koordinatorin nacional dhe ka themeluar komisionin për mbikëqyrjen dhe verifikimin e të dhënave të dërguara nga Prokuroritë Themelore dhe Prokuroria Speciale e Republikës së Kosovës lidhur me zbatimin e planit për Ngritjen e Efikasitetit të Sistemit Prokurorial në luftimin e korrupsionit.

Korniza e politikave në fushën e të drejtave themelore

Korniza e politikave e cila e mbulon fushën e të drejtave të njeriut përfshinë strategjitë dhe planet e veprimit të përshkruar në vijim.

Strategjia Nacionale për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuar 2013-2023 synon të ofrojë një kornizë të qëndrueshme të veprimeve konkrete që adresojnë sfidat dhe pengesat, promovojnë një shoqëri gjithëpërfshirëse, si dhe do i shërbejnë procesit të koordinimit dhe integritetit të të gjitha politikave dhe nismave relevante në fushën e Aftësisë së Kufizuar. Gjithashtu, Strategjia shërben si një mekanizëm i rëndësishëm për të siguruar që parimet të cilat janë të mishëruara në Konventën e Kombeve të Bashkuara mbi të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara janë inkorporuar në politikat dhe programet që ndikojnë në përmirësimin e cilësisë së jetesës së Personave me Aftësi të Kufizuar në Republikën e Kosovës.

Strategjia kombëtare për të drejta pronësore, që përcakton prioritetet dhe fazat e intervenimeve me qëllim të përkufizimit të qartë me ligj, të të drejtave pronësore, dhe ofron mekanizma efikas, të qasshëm dhe të përballeshëm përmes të cilëve kosovarët do të mund të fitojnë njohjen juridike të të drejtave të tyre, dhe pastaj formalizimin e të drejtave të tyre përmes regjistrimit në kadastrin e Kosovës.. Në ofrimin e të drejtave të sigurta për të gjithë kosovarët, SKDP i ka parasysh sfidat me të cilat ballafaqohen gratë, personat e zhvendosur dhe pjesëtarët e komuniteteve jo shumicë në realizimin e plotë në praktikë të të drejtave të tyre pronësore dhe propozon masa specifike të cilat duhet të ndërmerren me qëllim të adresimit të këtyre sfidave.

Kurse sa i përket fushës së barazisë gjinore dhe mbrojtjes nga dhuna në familje, dokumentet strategjike që mbulojnë këtë fushë përshkruhen në vijim.

Strategjia Kombëtare për Mbrojtje nga Dhuna në Familje në Kosovë dhe Plani i saj i Veprimit 2016-2020, ka për qëllim të konsolidojë bashkëveprimin mes palëve pjesëmarrëse duke: (a) fuqizuar mekanizmat ekzistues dhe themeluar mekanizma të rinj për reagim të shpejtë për mbrojtjen dhe trajtimin e rasteve të dhunës në familje; (b) koordinuar veprimet dhe siguruar qëndrueshmëri financiare për të parandaluar, mbrojtur, trajtuar, rehabilituar dhe riintegruar viktimat të cilave duhet t'ju jipet mundësia të jetojnë të barabartë dhe me dinjitet si të gjithë anëtarët e tjerë të familjes e shoqërisë; (c) marrë masat adekuate për ndëshkimin (vënien përpara përgjegjësisë) dhe rehabilitimin e vazhdueshëm të kryesve të dhunës, si dhe (d) organizuar aktivitete informuese dhe fushata vetëdijësuese për angazhimin e mbarë shoqërisë kundër dhunës në familje.

Plani i Veprimit për zbatimin e Rezolutës 1325 siguron promovimin dhe zbatimin e Rezolutës së KB 1325 në Kosovë. Nëpërmjet masave dhe veprimeve që parashihen në këtë plan, Kosova do të kontribuojë në zbatimin e Rezolutës 1325 në nivel lokal, rajonal dhe global duke koordinuar veprimet e përbashkëta të shtetit, shoqërisë civile dhe grupeve të interesit për të zbatuar Rezolutën 1325 dhe programet e tjera që promovojnë çështjen gjinore në Kosovë. Plani bën të mundur që nëpërmjet aktiviteteve të përbashkëta dhe formave të tjera të informimit të publikut, të promovojë Rezolutën 1325 në Kosovë.

Procedurat Standarde të Veprimit Kundër Dhunës në Familje, kanë për qëllim krijimin e një sistemi të koordinuar të institucioneve të Kosovës, të cilat reagojnë në formë të menjëhershme dhe të vazhdueshme në rastet e dhunës në familje me qëllim të ofrimit të ndihmës cilësore dhe mbrojtjes së viktimës së dhunës në familje. Me hartimin dhe zbatimin e këtyre procedurave standarde të veprimit, mekanizmat institucional shtetëror dhe partnerët tjerë, do të harmonizojnë dhe koordinojnë bashkëpunimin dhe bashkërendimin, në fazat e aktiviteteve të identifikimit, referimit, mbrojtjes, rehabilitimit. Me këto masa përfshihet mbrojtja e pjesëtarëve të familjes, të cilët janë viktimë të dhunës në familje dhe në veçanti fëmijët, personat me aftësi të kufizuara dhe personave të moshuar.

Korniza e politikave në fushën e mbrojtjes së minoriteteve dhe trashëgimisë kulturore

Në kuadër të përpjekjeve për të ofruar mundësi për personat e kthyer janë miratuar dokumentet në vijim.

Strategjia për përfshirjen e komuniteteve rom dhe ashkali në shoqërinë kosovare paraqet një vazhdimësi të politikave të Qeverisë së Republikës së Kosovës për forcimin e karakterit multi-etnik dhe multi-kulturor të shoqërisë kosovare. Gjatë hartimit të këtij dokumenti janë marrë parasysh mësimet e nxjerra nga zbatimi i Strategjisë dhe planit të veprimit për integrimin e komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian 2009-2015 1 2, si dhe Korniza e BE-së për strategjitë kombëtare për integrimin e romëve deri në vitin 2023. Në bazë të kornizës janë definuar katër fusha të veprimit të cilat duhet të adresohen nga strategjitë kombëtare: arsimi, punësimi dhe mirëqenia sociale, shëndetësia dhe banimi.

Strategjia për Komunitete dhe Kthim, e cila shërben si udhërrëfyes gjatë procesit të kthimit i cili përfshin jo vetëm ndërtimin e njësive të banimit por edhe çështjen e qasjes në shërbimet publike si: marrjen e dokumenteve personale, shërbimet mjekësore; çështjen e sigurisë dhe lëvizjes së lirë, mundësinë e edukimit në gjuhën amtare, mundësinë e punësimit dhe qasje në infrastrukturë. Strategjia përmban katër objektiva, të cilat MKK synon të realizojë gjatë pesë viteve të ardhshme 2014-2018:

1. Kthimi i qëndrueshëm i personave të zhvendosur brenda vendit, personave të zhvendosur në: Serbi, Mal të Zi dhe Maqedoni;
2. Fuqizimi dhe stabilizimi i komuniteteve në Kosovë;
3. Hartimi dhe plotësimi i kornizës ligjore për komunitete, kthim dhe integrim; dhe
4. Avancimi i sistemit të menaxhimit të brendshëm të MKK.

Strategjia Kombëtare për Trashëgimi Kulturore 2017-2027 synon vendosjen e kornizave afatgjata për vizionin dhe ofrimin e zgjidhjeve të bazuara në parimin e qëndrueshmërisë. Ky dokument strategjik synon avancimin e sistemit dhe të mekanizmave për mbrojtjen dhe ruajtjen e trashëgimisë kulturore të Kosovës në përputhje me kornizën ligjore, parimet dhe standardet ndërkombetare, si dhe mbi bazën e zhvillimit të qëndrueshëm ekonomik, shoqëror dhe kulturor.

Në kuadër të mbrojtjes së trashëgimisë kulturore, është funksionale Baza elektronike e të dhënave mbi trashëgiminë kulturore, duke siguruar informacione mbi monumentet, vendet arkeologjike si dhe objektet të luajtshme trashëgimore. Objektet fetare dhe kulturore të trashëgimisë serbe në Kosovë janë në mbrojtje nga Njësia speciale e policisë duke siguruar në këtë mënyrë përmbushjen e kërkesave që dalin nga Raporti i SF.

Korniza e politikave në fushën e mbrojtjes së të dhënave personale

Sa i përket kornizës së politikave në fushën e mbrojtjes së të dhënave personale, Agjencia për mbrojtjen e të dhënave personale ka hartuar Strategjinë e Mbrojtjes së të dhënave personale 2014-2017, e cila ka për qëllim mundësimin e përmbushjes së zotimeve të agjencisë ndaj qytetarëve dhe institucioneve shtetërore përkatëse, në një ambient sfidues e në zhvillim e sipër. Përmes këtij dokumenti, gjithashtu, informohen palët e interesit se si do të zbatohen në praktikë detyrat ligjore të agjencisë.

Korniza institucionale

Korniza institucionale në fushën e sistemit gjyqësor

Korniza institucionale e gjyqësorit përbëhet nga institucionet në vijim.

Ministria e Drejtësisë është përgjegjëse për zhvillimin e politikave dhe legjislacionit në fushën e drejtësisë, zbaton politika për të siguruar qasje të drejtë dhe efektive në sistemin e drejtësisë për të gjithë, pa diskriminim; mbikëqyrë sistemin e noterisë, ndërmjetësimit dhe provimin e jurisprudencës; ruan dhe administron pasurinë e sekuestruar ose të konfiskuar në bashkëpunim me prokurorinë, gjykatën, apo organet tjera kompetente, në pajtim me ligjin në fuqi etj..

Këshilli Gjyqësor i Kosovës është institucion i pavarur i cili siguron që gjykatat e Kosovës janë të pavarura, profesionale dhe te paanshme dhe reflektojnë natyrën multi-etnike në Kosovë. KGJK është përgjegjës për zgjedhjen dhe propozimin e gjykatësve për emërim, vlerësimin e performancës së tyre, procedurave disiplinore si dhe elaborimin e politikave dhe menaxhmentit të përgjithshëm të sistemit gjyqësor.

Këshilli Prokurorial i Kosovës është institucion plotësisht i pavarur në kryerjen e funksioneve të tij, në pajtim me ligjin. Këshilli Prokurorial i Kosovës siguron qasje të barabartë në drejtësi për të gjithë personat në Kosovë. Këshilli Prokurorial i Kosovës siguron që Prokurori i Shtetit të jetë i pavarur, profesional, i paanshëm dhe pasqyron natyrën shumetnike të Kosovës dhe parimet e barazisë gjinore.

Prokurori i Shtetit është institucion kushtetues i pavarur, kompetent dhe përgjegjës për ndjekjen e personave të akuzuar për kryerjen e veprave penale dhe veprave të tjera siç përcaktohen me ligj. Prokurori i Shtetit përbëhet nga Zyra e Kryeprokurorit të Shtetit, me kompetencë në tërë territorin e Republikës së Kosovës; Prokuroria e Apelit si shkallë e dytë me kompetencë në tërë territorin e Republikës së Kosovës; Prokuroria Speciale e Republikës së Kosovës si organ prokurorial i specializuar, dhe prokuroritë themelore të shtrira në territorin e shtatë (7) rajoneve të Kosovës.

Akademia e Drejtësisë është institucion publik i pavarur i cili ofron trajnime për gjyqtarë, prokurorë të shtetit, gjyqtarë dhe prokuror të shtetit të sapo emëruar, staf administrativ të gjykatave dhe prokurorive dhe profesionit të tjerë ligjor. Gjatë punës së vet Akademia zhvillon plane aftësimi afatshkurtra, afatmesme dhe afatgjata për një gjyqësi efikase, efektive dhe të paanshme si dhe kryen edhe veprimtari të tjera profesionale si institucion profesional-kërkimor për zhvillimin e gjyqësisë në Kosovë në pajtim me standardet evropiane.

Gjykatat themelore, janë gjykata e shkallës së parë, dhe organizimi i brendshëm i kësaj gjykate me qëllim të ndarjes së çështjeve sipas natyrës së tyre ka këto departamente:

- Departamenti për Çështjet Ekonomike që vepron në Gjykatën Themelore në Prishtinë, për gjithë territorin e Republikës së Kosovës;
- Departamenti për Çështjet Administrative që vepron në Gjykatën Themelore në Prishtinë,
- Departamenti për Krimet e Rënda që vepron në selinë e secilës Gjykatë Themelore;
- Departamenti i Përgjithshëm që vepron në selinë e secilës Gjykatë Themelore, si dhe në secilën degë të Gjykatës Themelore;
- Departamenti për të Mitur, që vepron në kuadër të gjykatave themelore.

Gjykata e Apelit është gjykatë e shkallës së dytë, e cila është kompetente të shqyrtojë: të gjitha ankesat e ushtruara kundër vendimeve të Gjykatave Themelore; të vendosë në shkallë të tretë, sipas ankesës që është lejuar me ligj dhe për konfliktin e juridiksionit ndërmjet gjykatave themelore; të vendos për konfliktin e juridiksionit ndërmjet Gjykatave Themelore; etj.

Gjykata Supreme është institucion publik që përfaqëson instancën më të lartë gjyqësore, me juridiksion në gjithë territorin e vendit. Gjykata Supreme është kompetente për: vendosjen në shkallë të tretë për ankesat

e lejuara me ligj; kërkesën për mjetet e jashtëzakonshme juridike kundër vendimeve të formës së prerë të gjykatave të Republikës së Kosovës, siç është paraparë me ligj; revizionin kundër vendimeve të shkallës së dytë të gjykatave në çështjet kontestimore, siç është paraparë me ligj; përcaktimin e qëndrimeve parimore dhe mendimeve juridike për çështjet që kanë rëndësi për zbatimin unik të ligjeve nga gjykatat në territorin e Kosovës; etj.

Gjykata Kushtetuese është autoriteti përfundimtar në Republikën e Kosovës për interpretimin e Kushtetutës dhe përputhshmërisë së ligjeve me Kushtetutën. Gjykata Kushtetuese është plotësisht e pavarur në kryerjen e përgjegjësive të saj.

Si institucione të tjera që mbulojnë fushën e sistemit të drejtësisë janë edhe Oda e Notereve të Kosovës, Oda e Avokateve të Kosovës, dhe Oda e Përmbartuesve Privat të Kosovës.

Korniza institucionale në fushën e politikave kundër korrupsionit

Korniza institucionale e politikave kundër korrupsionit përbëhet nga institucionet e përshkruar në vijim.

Agjencia kundër Korrupsionit si institucion i pavarur, sipas Ligjit nr. 03/L-159 për Agjencinë kundër Korrupsionit ka për mision parandalimin dhe luftimin e Korrupsionit. Rrjedhimisht, në funksion të këtij misioni Agjencia i zbaton edhe Ligjin nr. 04/L-050 për Deklarimin, Prejardhjen dhe Kontrollin e Pasurisë të Zyrtarëve të Lartë Publik dhe Deklarimin, Prejardhjen dhe Kontrollin e Dhuratave për të gjithë Personat Zyrtarë si dhe Ligjin nr. 04/L-051 për Parandalimin e Konfliktit të Interesit në Ushtrimin e Funksionit Publik.

Task Forca Speciale Anti-Korrupsion e PSRK-së (2010) ka për detyrë luftimin e korrupsionit të nivelit të lartë. Mandati i Task Forcës është të hulumtoj dhe të luftoj fenomenin negativ të korrupsionit në Kosovë.

Njësi për luftimin e korrupsionit dhe krimin ekonomik në kuadër të Prokurorisë Themelore të Prishtinës është themeluar nga Këshilli Prokurorial i Kosovës me qëllim të reduktimit të lëndëve të vjetra të korrupsionit dhe krimeve ekonomike. Kjo njësi është themeluar bazuar në një plan strategjik të veçantë mbi bazën e të cilit është themeluar edhe një Komision i veçantë i cili mbikëqyr efikasitetin e zgjidhjes së rasteve të korrupsionit dhe krimin ekonomik në njësi dhe në të gjitha prokuroritë e Kosovës.

Koordinatori Kombëtar për Luftimin e Krimin Ekonomik që funksionon në KPK koordinon aktivitetet në luftimin e krimin ekonomik me fokus në sekuestrimin dhe konfiskimin e pasurisë së fituar me vepër penale si dhe ofron rekomandime për strategjitë shtetërore për këtë qëllim.

Këshilli Kombëtar Kundër Korrupsionit është themeluar nga Presidentja e Republikës së Kosovës në përputhje me Kushtetutën e Republikës së Kosovës dhe Ligjet në fuqi dhe ka për qëllim bashkërendimin e punës dhe aktivitetëve të institucioneve/agjencive, në kuadër të kompetencave dhe të fushëveprimit të tyre, për parandalimin dhe luftimin e korrupsionit. Gjithashtu, funksionet tjera të Këshillit përfshijnë koordinimin e aktivitetëve në parandalimin dhe luftimin e korrupsionit, identifikimin e aktivitetet në përkrahje të zbatimit të strategjisë kombëtare në luftimin e korrupsionit, përcaktimin e prioriteteve dhe politikave për zbatimin e agjendës legislative në ngritjen e efektivitetit në luftën kundër korrupsionit dhe ngritjen e vetëdijes së shoqërisë për parandalimin dhe luftimin e korrupsionit

Prokuroritë Themelore janë përgjegjëse për hetimin dhe ndjekjen penale të korrupsionit, përfshirë në ndërlidhje me krimin e organizuar, kurse Gjykatat Themelore janë përgjegjëse për të gjykuar dhe ndëshkuar rastet e korrupsionit, përfshirë në ndërlidhje me krimin e organizuar. Në ndërlidhje me këtë, KPK është përgjegjës për aspektet e politikave të përgjithshme operationale, menaxhimin dhe monitorimin e raportimin e gjithmbarshëm të punës së prokurorive themelore në hetimin dhe ndjekjen penale të korrupsionit. KGJK ka të njëjtat përgjegjësi në raport me Gjykatat Themelore në këtë fushë.

Korniza institucionale në fushën e të drejtave themelore

Korniza institucionale që mbulon fushën e të drejtave themelore përbëhet nga institucionet e përshkruar në vijim.

Zyra për Qeverisje të Mirë vepron në kuadër të ZKM dhe është përgjegjëse që të ofron këshilla për Qeverinë, në çështjet për mbrojtjen nga diskriminimi dhe promovimin e barazisë, monitoron zbatimin e rekomandimeve të Avokatit të Popullit, hartimin e politikave, strategjive dhe planeve të veprimit në çështjet për mbrojtjen nga diskriminimi. Jep mendime për projekt legjislacinonin e përgatitur nga Qeveria, në pajtim me standardet e të drejtave të njeriut në fuqi dhe të praktikave të qeverisjes së mirë dhe konsultohet me përfaqësuesit e grupet e ndryshme të interesit. Sipas nevojës krijon organe këshillëdhënëse për shqyrtimin e qeverisjes së mirë, për të drejtat e njeriut, për mundësitë e barabarta dhe çështjet kundër diskriminimit.

Qeveria e Republikës së Kosovës me 13 Maj të vitit 2016, ka marr vendim për themelimin e Grupit Koordinues Ndërministror për të Drejtat e Njeriut, që udhëhiqet nga Kryeministri i Republikës së Kosovës dhe në përbërje të saj ka anëtarë Ministrat nga Ministrinë përkatëse, Avokatin e Popullit dhe përfaqësues nga Shoqëria Civile. Qëllimi i këtij mekanizmi institucional për të drejtat e njeriut është; Forcimi i koordinimit në fushën e të drejtave të njeriut të të gjitha ministrive dhe autoriteteve kompetentë në Qeveri. Monitorimin e zbatimit të politikave dhe strategjive për të drejtat e njeriut në Kosovë. Raportim para kuvendit për mbrojtjen dhe respektimin e të drejtave të njeriut në republikën e Kosovës. Shkëmbimi i informatave e të dhënave dhe realizimi i rekomandimeve të përfshira në raportet e këshillave kompetente dhe organeve tjera të kombeve të bashkuara, këshillit të Evropës, bashkimit evropian dhe organizatave tjera ndërkombëtare. Buxhetimi i të drejtave të njeriut dhe vendosja e politikave prioritare për të drejtat e njeriut. Dhënia e propozimeve për avancimin e kornizës ligjore në fushën e të drejtave të njeriut dhe propozimeve tjera të rëndësishëm për zhvillimin e të drejtave të njeriut në Republikën e Kosovës. Sipas kërkesës së organizatave të shoqërisë civile që merren me barazi gjinore, grupi gjithashtu duhet të sigurojë perspektivën gjinore si dhe tematika e drejtave të njeriut dhe politikat duhet të rishikohen nga perspektiva gjinore.

Institucioni i Avokatit të Popullit, si institucion i pavarur kushtetues monitoron, mbron dhe promovon të drejtat dhe liritë e njeriut. Me Ligjin për Mbrojtjen nga Diskriminimi, Institucioni i Avokatit të Popullit është përcaktuar të jetë mekanizëm ankese për rastet e diskriminimit mbi çfarëdo baze, kurse me Ligjin për Barazi Gjinore është përcaktuar të jetë mekanizëm ankese për rastet e diskriminimit gjinor. Ai Gjithashtu do të veprojë edhe si Mekanizëm Kombëtar për Parandalimin e torturës dhe trajtimeve të tjera mizore, jonjerëzore dhe poshtëruese. Avokati i Popullit, ka krijuar Njësinë për Barazi Gjinore, e cila ka mandat që të trajtojë të gjitha ankesat/rastet e shkeljes së rregullave të barazisë gjinore kundër individëve apo grupeve të individëve të cilat janë kryer nga autoritet publike.

Agjencia për Barazi Gjinore në kuadër të Zyrës së Kryeministrit, e cila ka mandat të zbatojë dhe të monitorojë zbatimin e Ligjit për Barazi Gjinore, duke promovuar vlerat dhe mundësitë e barabarta pa marrë parasysh përkatësinë gjinore. Inicion dhe harton akte ligjore konform mandatit të saj në fushën e barazisë gjinore. Bashkëpunon ngushtë me mekanizmat institucional dhe shoqërinë civile në promovimin e agjendës pro gjinore.

Zyrtarët për Barazi Gjinore në Ministri dhe Komuna, janë mekanizëm institucional për barazi gjinore në ministri dhe komuna. Janë përgjegjës për zbatimin e dispozitave të LBGj në institucionin ku veprojnë - nën autoritetin dhe mbikqyrjen e drejtëpërdrejtë të drejtuesit me të lartë administrativ të Ministrisë përkatëse apo Kryetarit të Komunës përkatëse. ZBGJ hartojnë planet e punës në përputhje me Programin e Kosovës për Barazi gjinore dhe dokumentet e tjera sektoriale.

Agjencia Kosovare për Krahasim dhe Verifikim të Pronës (AKKVP), është themeluar me miratimin nga Kuvendi i Republikës së Kosovës më 9 qershor 2016 të Ligjit 05/L-010[1] për Agjencinë Kosovare për

Krahasim dhe Verifikim të Pronës, i cili ka hyrë në fuqi në nëntor të vitit 2016. AKKVP është Agjenci e pavarur e themeluar sipas Nenit 142 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, e cila ka për mandat të pranorë, krahasorë dhe përmes Komisionit për Verifikim dhe Vendosje për Prona (KVVP) të zgjidh dallimet dhe mos pajtueshmëritë në mes të dokumenteve kadastrale origjinale të para qershorit të vitit 1999, të cilat janë marrë nga Kosova nga autoritetet serbe dhe të dokumenteve kadastrale aktuale në Republikën e Kosovës, për pronën private, pronën private komerciale dhe pronën private të bashkësive fetare

Koordinatori Nacional Kundër Dhunës në Familje është organ individual përgjegjës për udhëheqjen e procesit të zbatimit të Startegjisë Kombëtare për Mbrojtje nga dhuna në familje, koordinimin, monitorimin dhe raportimin e zbatimit të politikave, aktiviteteve dhe veprimeve të parapara në Programin Kundër Dhunës në Familje. Kurse Grupi Ndër-Ministror është i përbërë nga përfaqësuesit e institucioneve përkatëse, mandat i të cilëve është që të koordinojnë zbatimin e politikave, monitorimin, dhe të raportojnë periodikisht mbi progresin e shënuar, në Zyrën e Koordinatorit Nacional Kundër Dhunës në Familje, përkatësisht në Sekretariatit Kundër Dhunës në Familje.

Komiteti Ndërministror për të Drejtat e Fëmijëve, u themelua me qëllim të koordinimit të politikave, programeve dhe proceseve në lidhje me çështjen e të drejtave të fëmijëve, për të lehtësuar realizimin e të drejtave të fëmijëve dhe për t'u ofruar atyre mundësi të barabartë për pjesëmarrje aktive në shoqëri. Ky mekanizëm kujdeset rreth zhvillimeve të fundit në zbatimin e politikave, legjislacionit, programeve dhe masave të tjera të miratuara në drejtim të realizimit të të drejtave të fëmijëve në Kosovë.

Grupi Këshillëdhënës dhe Koordinues për të drejtat e personave nga komuniteti LGBTI, ka për qëllim që të krijojë partneritet dhe bashkëpunim të rregullt ndërmjet institucioneve vendore, ndërkombëtare dhe organizatave joqeveritare që punojnë për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të komunitetit (LGBTI) në Republikën e Kosovës. Për më tepër, Grupi i shërben qëllimit të nismave për aktivitete të përbashkëta për parandalimin dhe luftimin e diskriminimit si dhe ngritjen e vetëdijes për të drejtat e njeriut, me theks të veçantë në të drejtat e komunitetit (LGBTI). Grupi këshillëdhënës dhe koordinues për të drejtat e komunitetit LGBTI ka hartuar planin e punës për të drejtat e komunitetit LGBTI, që përfshin periudhën 2016-2018, plani adreson qështje në fushën e edukimit, shëndetësisë, bashkëpunimit dhe ngritjes së vetëdijes së popullatës në përgjithësi.

Shërbimi Korrektues i Kosovës është përgjegjës për administrimin e të burgosurve, paraburgosurve, dënuarve, miturve në bazë të ligjeve të aplikueshme të Kosovës, si dhe konventave Evropiane dhe rregulloreve të tjera të lëshuara në institucionet përkatëse. SHKK-ja është përgjegjës për menaxhimin e institucioneve të niveleve të ndryshme të sigurisë dhe mbikëqyrjen e personave nën kujdesin e SHKK-së.

Shërbimi Sprovues i Kosovës është organ qendror i administratës shtetërore në vartësi të Ministrisë së Drejtësisë dhe është përgjegjës për kryerjen e punëve lidhur me: organizimin, zbatimin dhe mbikëqyrjen e ekzekutimit të dënimeve alternative dhe të ri integritimit shoqëror të personave të dënuar (punët sprovuese); ekzekutimin e masave të diversitetit dhe masave edukative për të mitur; vlerësimin e rrezikut kriminogjen dhe për caktimin e nevojave për trajtim të kryesve të veprave penale etj.

Inspektorati i MD-së për SHKK, të bëjë Inspektimin e punës së bërë në këto institucione dhe mbarëvajtjes së funksioneve të tij në fusha si: disiplina dhe ndëshkimet, mjetet shtrënguese, përdorimi i forcës, përdorimi i armëve të zjarrit, ankesat e të burgosurve, pranim-regjistrimi i të burgosurve, ndarja-kategorizimi, akomodimi, higjiena personale, veshmbathja- shtrijaetj.

Mekanizmi Kombëtar për Parandalimin e torturës dhe trajtimeve të tjera mizore, jonjerëzore ose poshtëruese: me Ligjin për Avokatin e Popullit, Institucioni i Avokatit të Popullit është përcaktuar si Mekanizëm Kombëtar për Parandalimin e Torturës (MKP). Në kuadër të këtyre përgjegjësisë ligjore, IAP do të vizitojë rregullisht dhe pa paralajmërim të gjitha vendet ku mbahen personat e privuar nga liria duke përfshirë ndalimin policor, paraburgimin, qëndrimin në institucionet shëndetësore, ndalimin doganor,

ndalimin e emigracionit dhe çdo vend tjetër ku dyshohet se ka shkelje të drejtave dhe lirive të njeriut; Gjithashtu do të jap rekomandime për përputhshmërinë e ligjeve dhe akteve të tjera nënligjore apo administrative, udhëzuesve dhe të praktikave të aplikuara në Kosovë, me Kushtetutën dhe standardet ndërkombëtare në fushën e parandalimit të torturës si dhe formave të tjera të trajtimit apo ndëshkimit mizor, jonjerëzor dhe poshtërues.

Agjencia për Ndihmë Juridike Falas, ofron dhe siguron qasjen e barabartë në drejtësi, për qytetarët e Republikës së Kosovës, duke konfirmuar gatishmërinë e institucioneve të Kosovës në promovimin, respektimin dhe mbrojtjen e parimeve të drejtave të njeriut dhe sundimin e ligjit në Kosovë.

Departamentet për të mitur brenda gjykatave dhe prokurorive, merren ekskluzivisht me rastet ku të miturit janë të përfshirë në vepra penale.

Policia e Kosovës, Njësia për të drejtat e njeriut, ka përgjegjësi hartimin e politikave në këtë fushë si dhe mbikëqyr respektimin e të drejtave të njeriut, përfshirë barazinë gjinore. Rastet e dhunës në familje dhe delikuencës për të mitur trajtohen përmes Sektorëve të veçanta. Në kuadër të çdo drejtorie rajonale të PK janë funksionale sektorë të veçanta të dhunës në familje dhe për delikuencë të të miturve. Për më tepër, vetëm zyrtarë të certifikuar në këtë fushë merren me trajtimin e këtyre rasteve. Në kuadër të PK janë funksionale edhe Dhomat e veçanta për intervistimin e të miturve.

Këshilli Nacional për Personat me Aftësi të Kufizuar është organ këshillëdhënës dhe orientues mbi prioritetet dhe politikat nacional në fushën e Aftësisë së Kufizuar. Qëllimi i Këshillit Nacional mbi Aftësinë e Kufizuar është të punoj për krijimin e mundësisë së barabartë, pjesëmarrjen e plotë dhe integrimin social të personave me aftësi të kufizuar, të siguroj që nevojat dhe interesat e personave me aftësi të kufizuar të merren gjithmonë parasysh kur Qeveria sjell vendime për diç që ndikon në gjendjen e personave me aftësi të kufizuar. Rekomandimet e Këshillit Nacional mbi Aftësinë e Kufizuar, janë në pajtueshmëri me Rregullat Standarde të Kombeve të Bashkuara mbi Barazimin e Mundësive për Personat me Aftësi të Kufizuar dhe instrumentet tjera ndërkombëtare mbi të drejtat e njeriut.

Komisioni për monitorim raportim dhe zbatim të politikave nacionale për personat me aftësi të kufizuara, vepron një mekanizmi monitorues përgjegjëse për zbatimin e Strategjisë dhe Planit të veprimit si dhe përfaqësuesit e organizatave që punojnë për të drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuar.

Korniza institucionale në fushën e mbrojtjes së minoriteteve dhe trashëgimisë kulturore

Korniza institucionale që mbulon fushën e mbrojtjes së minoriteteve dhe atë të mbrojtjes së trashëgimisë kulturore është siç përshkruhet në vijim.

Këshilli Konsultativ për Komunitete, vepron në kuadër të Presidencës së Republikës së Kosovës, dhe ka mandat që të ndihmojë në organizimin dhe artikullimin e pikëpamjeve të komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre në lidhje me legjislacionin, politikat dhe programet publike që kanë rëndësi të veçantë për to; të ofrojë një forum për konsultim dhe bashkërendim midis komuniteteve dhe të sigurojë funksionimin efikas të organizatave përfaqësuese të komuniteteve, të ofrojë një mekanizëm për shkëmbim të rregullt ndërmjet komuniteteve dhe institucioneve shtetërore; të ju ofroj mundësinë komuniteteve që në faza të hershme, të marrin pjesë në nismat ligjore apo të politikave të cilat mund të përgatiten nga Qeveria ose Kuvendi.

Ministria për Komunitete dhe Kthim, zhvillon politika dhe promovon e zbaton ligje për promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave të komuniteteve dhe të pjesëtarëve të tyre, duke përfshirë të drejtën për t'u kthyer, në përputhje me Kushtetutën e Republikës së Kosovës; promovon krijimin e kushteve të përshtatshme për kthim dhe siguron një qasje ndaj kthimit; zhvillon apo menaxhon programe dhe mekanizma për të ndihmuar integrimin në kushte të barabarta të të gjitha komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre, që aktualisht banojnë në Republikën e Kosovës, si dhe për të siguruar kthimin e qëndrueshëm të të shpërngulurve dhe të refugjatëve.

Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit ka mandatin për zhvillimin e politikave dhe zbatimin e legjislacionit për promovimin e aktiviteteve kulturore, sportive dhe rinore dhe lidhjen me anëtarët e të gjitha komuniteteve etnike, fetare dhe gjuhësore, duke përfshirë ato që përkohësisht ose përherë jetojnë jashtë Kosovës.

Këshilli Zbatues Monitorues, monitoron zbatimin e dispozitave ligjore të Republikës së Kosovës lidhur me mbrojtjen e trashëgimisë fetare dhe kulturore serbe në Kosovë, duke përfshirë në veçanti dispozitat e Ligjit për Zonat e Veçanta të Mbrojtura, Qendrën Historike të Prizrenit dhe Fshatit Hoçë e Madhe.

Zyra e Komisionarit për Gjuhët vepron në kuadër të Zyrës së Kryeministrit nën udhëheqjen e Komisionerit për Gjuhët, i cili është përgjegjës për menaxhimin e Zyrës dhe ekzekutimin e kompetencave të saj, për të këshilluar Qeverinë dhe institucionet nën juridiksionin e Zyrës në lidhje me miratimin dhe zbatimin e masave që sigurojnë përdorimin dhe statusin e barabartë të gjuhëve zyrtare, përdorimin e gjuhëve zyrtare dhe gjuhëve në përdorim zyrtar në komuna si dhe mbrojtjen, ruajtjen dhe promovimin e gjuhëve të komuniteteve, gjuha e të cilëve nuk është gjuhë. Zyra mbështetet nga dy mekanizma: Bordi për Politika të Gjuhëve dhe Rrjeti i Politikave për Gjuhët.

Zyra për Çështje të Komuniteteve, vepron në kuadër të Zyrës së Kryeministrit dhe koordinon të gjitha çështjet e lidhura me komunitetet përfshirë: Koordinimin e organeve qeveritare, agjencive të pavarura dhe institucioneve, në nivel ministror dhe komunal; Koordinimin e donatorëve dhe të organizatave ndërkombëtare për të siguruar që çështjet e komuniteteve janë marrë parasysh në mënyrë të efektshme në tërë Kosovën; eliminimin e përsëritjes së përpjekjeve dhe sigurimin e barazisë në ndarjen e fondeve dhe shfrytëzimin efektiv të tyre.

Komitetet Lokale për Siguri Publike, janë trupa konsultativë për policinë në identifikimin, adresimin dhe në partneritet me policinë bëjnë zgjidhjen e problemeve lokale në bashkësi.

Këshillat Komunal për Siguri në Bashkësi, janë forume të sigurisë që kanë për qëllim rritja e vetëdijesimit të qytetarëve lidhur me natyrën e krimeve, parregullsitë dhe sjelljet e dhunshme në komunitetin lokal dhe ndërtimi i besimit në mes të policisë dhe qytetarëve nëpërmjet ndërtimit të partneritetit dhe iniciativave të përbashkëta për zgjidhjen e problemeve të sigurisë në çdo bashkësi.

Korniza institucionale në fushën e mbrojtjes së të dhënave personale

Në fushën e mbrojtjes së të dhënave personale, Republika e Kosovës ka themeluar Agjencinë Shtetërore për Mbrojtjen e të Dhënave Personale, i cili ka përgjegjësinë ligjore për mbikëqyrjen e zbatimit të rregullave për mbrojtjen e të dhënave personale. Agjencia funksionon si institucion i pavarur dhe i përgjigjet drejtpërdrejtë kuvendit të Republikës së Kosovës.

Mbështetja e donatorëve

Mbështetja në fushën e gjyqësorit

Sa i përket asistencës së BE-së dhe asaj bilaterale në fushën e gjyqësorit, këto janë projektet e realizuara:

- Sistemi i Menaxhimit Informativ të Lëndëve – ka për qëllim mbështetjen e institucioneve të drejtësisë në Kosovë. Ky projekt, i mbështetur nga Ministria e Punëve të Jashtme të Norvegjisë, ka për qëllim të siguroj asistencë teknike Këshillit Gjyqësor të Kosovës (KGJK) në automatizimin e funksionimit të punës në të gjitha gjykatat dhe prokuroritë e Kosovës.
- Projekti për publikimin e aktgjykimeve – me kërkesë të KGJK, TAIEK ka miratuar projekt propozimin e KGJK-së për ndihmë në organizimin e punëtorisë si hap i parë në zhvillimin/draftimin e rregullores për publikimin e aktgjykimeve.

- Projekti i binjakëzimit të BE-së “Ngritja e efikasitetit, llogaridhënies dhe transparencës të sistemit gjyqësor dhe prokurorial të Kosovës dhe ngritja e kapaciteteve të PSRK-së”, i cili do të realizohet në periudhën 2016-2018
- Projekti i Binjakëzimit “Mbështetje e mëtejme e reformës për arsimim ligjor” 2016-2018 - synimi i përgjithshëm është të fuqizohet sundimi i ligjit nëpërmjet përmirësimit të arsimit ligjor në Kosovë, në veçanti në rritjen e mëtejshme të kapaciteteve të sektorit të drejtësisë duke fuqizuar kapacitetet e Akademisë së Drejtësisë.
- Fuqizimi i shërbimit Korrektues dhe Sprovues të Kosovës, faza II (2014). Qëllimi i projektit është përmirësimi i sistemit të burgjeve në Kosovë, duke forcuar menaxhimin efektiv dhe efikas të shërbimeve korrektuese në përputhje me standardet e bashkimit evropian.
- Mbështetje në hartimin e Kodit Civil dhe trajtimin e çështjeve pronësore, faza II (IPA 2015)
- Mbështetja për profesionet e lira (IPA2014). Qëllimi i projektit është funksionalizimi i plotë i sistemit të profesioneve të lira ligjore duke përforcuar: Departamentin për Profesionet e Lira Ligjore, dhe kapacitetet e profesioneve të lira ligjore (avokatët, noterët, përmbartuesit privatë, ndërmjetësuesit, administratorët e falimentimit) si dhe të Odës e Avokatëve.
- “Fuqizimi i formulimit të politikave, hartimit të legjislacionit, si dhe zbatimi efektiv i tyre” 2016 - 2018, Binjakëzim Qëllimi i projektit është fuqizimi i kapaciteteve të formulimit të politikave dhe hartimit të legjislacionit, si dhe zbatimi i tyre në Ministrinë e Drejtësisë dhe institucionet tjera relevante.
- Projekti: “Sistemi Kombëtar i Evidencës Penale në Kosovë (NCCR)” Asistence Teknike – BE, I cili do të realizohet në periudhën 2017-2020, Qëllimi i projektit është përmirësimi i standardeve në sektorin gjyqësor në Kosovë.
- KOSEJ – Forcimi i kualitetit dhe efikasitetit në gjykata 2016-2018, vazhdimi i ndihmës për vendosjen e standardeve të CEPEJ në Kosovë.

Ovjektivatat prioritare afatmesme

Objektivatat prioritare afatmesme në fushën e sistemit gjyqësor

Me qëllim të përmbushjes së obligimeve të dala nga MSA-së dhe nga dokumentet e mekanizmat e tjera të aderimit në BE në kuadër të fushëveprimit të kapitullit 23, gjatë periudhës 2017-2020 do të fokusohemi në këto prioritete afatmesme në këtë fushë:

- Rishikimi i sektorit të Sundimit të Ligjit. Me qëllim që të identifikohen dhe përcaktohen objektivatat strategjike dhe zhvillimore për fushën e sundimit të ligjit të rritjes së efektivitetit të institucioneve shtetërore në zbatimin e ligjit, do të rishikohet kuadri ligjor që rregullon fushën e sundimit të ligjit, si dhe proceset e bashkëpunimit midis institucioneve që kanë përgjegjësi në fushën e sundimit të ligjit. Gjithashtu do të vlerësohen kapacitetet institucionale që kanë përgjegjësi në fushën e sundimit të ligjit; nxjerrja e rekomandimeve për përmirësimin e kuadrit ligjor, si dhe të proceseve të bashkëpunimit. Ky proces do të udhëhiqet nga MD e cila për ecurinë, rezultatet dhe rekomandimet e rishikimit funksional i raporton Komitetit Drejtues, të përbërë nga përfaqësuesit e institucioneve si në vijim: MD,MPB, MF, KGJK, KPK, AKI, dhe përfaqësues të donatorëve ndërkombëtar që ofrojnë asistencë teknike në përkrahje të rishikimit funksional. Ky Komitet Drejtues ka për detyrë që të përcaktoj vijat e përgjithshme të ecurisë së rishikimit funksional në bazë të rekomandimeve të MD dhe ti paraqes Qeverisë së Kosovës propozimin për Strategjinë Kombëtare për Sundimin e Ligjit në Kosovë. Për këtë çështje MD do të lidh memorandume të bashkëpunimit me institucione të pavarura të fushës së Sundimit të Ligjit për bashkëpunim dhe bashkërendim të aktiviteteve në kuadër të këtij procesi.

Gjithashtu, gjatë procesit të Rishikimit Funksional të Sektorit të Sundimit të Ligjit do të trajtohen në mënyrë të veçantë kapacitetet institucionale të akterëve që janë të përfshirë në luftën kundër korrupsionit me qëllim të zbatimit dhe bashkërendimit si dhe forcimit edhe më tej të masave që do të ndërmerren.

- Hartimi dhe miratimi i Kodit Civil dhe legjislacionit përcjellës;

- Rritja e numrit të noterëve konform ndryshimeve të reflektuara në Ligjin e ri të Noterisë;
- Zbatimi i Planit të Veprimit 2019 -2021 dhe Planit Strategjik në sistemin Prokurorial të Kosovës.

Sipas kërkesës së organizatave të shoqërisë civile që merren me barazi gjinore, në kuadër të këtyre prioritetëve duhet të sigurohet integrimi gjinor.

Në periudhën *afatmesme*, KGJK me qëllim të përmbushjes së obligimeve të dala nga MSA-së *do të fokusohet në këto prioritetë afatmesme*:

- Zhvillimin dhe zbatimin e procesit të shtimit të pozitive gjyqësore dhe pozitive për staf mbështetes si dhe monitorimin e vendimeve të KGJK-së.
- Ngritja e kapaciteteve me rritje të numrit të gjyqtarëve në Departamentin për Çështje Administrative, në Departamentin për Çështje Ekonomike dhe Divizionin Fiskal. Kjo objektivë është harmonizuar Programi për Reforma Ekonomike.
- Ngritjen e kapaciteteve të gjykatave në administrimin e drejtësisë përmes ngritjes së numrit të bashkëpunëtorëve profesional në pajtim me Ligjin për Gjykata.
- Fuqizimin e performancës, transparencës dhe llogaridhënies përmes nisjes së publikimeve të rregullta mbi indikatorët kyç të performancës së gjyqtarëve, azhurnimit të kriterëve dhe procedurave për vlerësimin e performancës gjyqësore, themelimin e kriterëve objektive dhe masave për vlerësimin e performancës, miratimin për arsimimin e vazhdueshëm ligjor obligativ për gjyqtar, zhvillimin e planit të komunikimit për të informuar dhe vetëdijësuar publikun lidhur me veprimtarin e gjyqësorit.
- Lansimin e Fazës Konsoliduese të Projektit SMIL. Ky projekt ka për qëllim që teknologjia e informimit dhe komunikimit të vënë në përdorim të mbështesë vizionin e Këshillit Gjyqësor të Kosovës për të krijuar një sistem gjyqësor efikas, transparent, llogaridhënës për punën e tij dhe i qasshëm për të gjithë. Sidoqoftë, ky projekt tani për tani është vetëm në diskutim dhe ende nuk ka donator të sigurt.
- Përmirësimin e politikave për ekzekutimin e sanksioneve penale si dhe ofrimin e politikave uniforme në lidhje me shqiptimin e sanksioneve penale.

Në periudhën *afatmesme*, KPK me qëllim të ngritjes së efikasitetit dhe efektivitetit të sistemit prokurorial, konform mandatit dhe sfidave të identifikuara në Raportin e KE-së për Kosovën të KE-së synon:

- Avancimin e sistemit të administrimit dhe llogaridhënies në sistemin prokurorial;
- Avancimin e sistemit të vlerësimit të performancës në sistemin prokurorial;
- Miratimin dhe mbikëqyrjen e politikave për zvogëlimin e numrit të rasteve me fokus në trajtimin e rasteve të korrupsionit, krimin ekonomik dhe krimin të organizuar;
- Avancimin e planifikimit dhe menaxhimit efikas të buxhetit, shërbimeve dhe resurseve humane;
- Plotësimin e pozitive të nevojshme për prokurorë dhe personel administrativ;
- Avancimin e infrastrukturës së sistemit prokurorial (infrastruktura fizike dhe eteknologjisë informative);
- Ngritjen e kapaciteteve profesionale të prokurorëve dhe personelit administrativ.

Objektivat prioritarë afatmesme në fushën e politikave kundër korrupsionit

Me qëllim të përmbushjes së obligimeve të dala nga MSA-së dhe nga dokumentet e mekanizmat e tjera të aderimit në BE në kuadër të fushëveprimit të kapitullit 23, gjatë periudhës 2017-2020 do të fokusohemi në këto prioritetë afatmesme në këtë fushë:

- AKK planifikon të bëjë rishikimin e mandatit të Agjencisë në vitin 2017 si dhe të rishikoj Ligjin 03/L-159 për Agjencinë kundër Korrupsionit, në mënyrë që të rriten kompetencat dhe të ri profilizohet Agjencia. Agjencia kundër Korrupsionit do të iniciojë debat në lidhje me ri definimin dhe ri përcaktimin e kompetencave të AKK-së, me qëllim që Agjencia të fuqizohet sa më shumë.
- Planifikohet rishikimi i Ligjit nr. 04/L-050 për Deklarimin, Prejardhjen dhe Kontrollin e Pasurisë të Zyrtarëve të Lartë Publik dhe Deklarimin, Prejardhjen dhe Kontrollin e Dhuratave për të gjithë

personat zyrtarë, me qëllim të rregullimit më ligj të çështjes së prejardhjes së pasurisë si dhe krijimi i mekanizmave që të vërtetohet prejardhja e kësaj pasurie.

- Rishikimi i Strategjisë dhe Planit të Veprimit kundër Korrupsionit 2018-2022. Struktura organizative e Agjencisë mund të ndryshojë në bazë të rekomandimeve të cilat mund të dalin pas analizës për mandatin dhe plotësim-ndryshimit të legjislacionit.
- Në periudhën afatmesme, Akademia e Drejtësisë planifikon të vazhdojë me programe të specializuara për korrupsionin. Ky program i specializuar trajnimi synon që në mënyrë të kujdesshme, të detajuar dhe gjithëpërfshirës ti adresojë nevojat për zhvillim profesional të gjyqtarëve dhe prokurorëve që merren me luftimin e veprave penale korruptive.

Objektivat prioritarë afatmesme në fushën e të drejtave themelore

Me qëllim të përmbushjes së obligimeve të dala nga MSA-së dhe nga dokumentet e mekanizmat e tjera të aderimit në BE në kuadër të fushëveprimit të kapitullit 23, prioritet i Qeverisë së Kosovës në fushën e të drejtave themelore gjatë periudhës 2019-2022 do të jetë zbatimi i ligjeve aktuale dhe fokusimi në përditësimin dhe zbatimin e strategjive për të drejtat e njeriut, duke siguruar qasje afatgjatë në këtë drejtim. Më specifikisht:

- Me qëllim të përmirësimit të mirëqenies për personat me aftësi të kufizuara, Qeveria e Kosovës do të miratojë një ligj ombrellë i cili do të përfshijë të drejtat e të gjitha kategorive të personave me aftësi të kufizuara;
- Miratimi i programit të Kosovës për Barazi gjinore 2018-2022 si dhe Zbatimi i Buxhetimit Të përgjithshëm gjinor 2019-2021;
- Harmonizimi i Legjislacionit për reformën zgjedhore me Ligjin për Barazi Gjinore;
- Krijimi i një strukture koordinuese për mbledhjen, përpunimin dhe raportimin e të dhënave të ndara në baza gjinore për hartimin e Indeksit gjinorë të Kosovës në përputhshmërinë me Indeksit Gjinor të BE.

Gjithashtu planifikohet rishikimi i kornizës strategjike që rregullon ekzekutimin e sanksioneve penale që ka për qëllim reformimin e të gjithë sektorëve të drejtësisë, të cilët lidhen me përmirësimin e administrimit të ekzekutimit të sanksioneve penale, sensibilizimin e gjykatave për rritjen e numrit të rasteve të shqiptimit të dënimeve alternative, kundrejt shqiptimit të dënimeve me burg.

Avancimin e sektorit të drejtave pronësore, duke synuar në përkufizimin më të qartë me ligj të të drejtave pronësore dhe ofrimin e mekanizmave më efikas, të qasshëm dhe të përballueshëm përmes të cilëve qytetarët do të mund të fitojnë njohjen juridike të të drejtave të tyre, dhe pastaj formalizmin e të drejtave të tyre përmes regjistrimit në kadastrën e Kosovës, me qëllim në mes tjerash edhe avancimin e drejtave të grave në trashëgimi dhe bashkëpronësi meqë vetëm 15% e grave në Kosovë i gëzojnë të drejtat pronësore. Përmes këtij aktiviteti do të avancohen të drejtat pronësore dhe të drejtat sendore, Gjithashtu do të rregullohen të drejtat e qytetarëve dhe kompanive të BE-së për blerjen e pronës se paluajtshme në Kosovë, rregullat për tokën ndërtimore, pronën publike.

Objektivat prioritarë afatmesme në fushën e mbrojtjes së minoriteteve dhe trashëgimisë kulturore

Në një periudhë afatmesme, do të ndërmerren masa për përfshirjen e grupeve të marginalizuara dhe të komuniteteve minoritare në arsimin e lartë. Në të njëjtën kohë duhet të vazhdohet me angazhimin për përmirësimin e qasjes së refugjatëve dhe personave të zhvendosur në pronat e tyre dhe shërbime publike, si dhe tu ofrohen mundësi më të mëdha ekonomike.

Në periudhën afatmesme do të miratohet:

- Ligji për Rikthimin e Objekteve të Trashëgimisë Kulturore të Marra Ilegalisht;
- Ligji mbi Eksportin e të Mirave Kulturore.

Për më tepër, Qeveria e Kosovës do të angazhohet në rritjen e fondeve për restaurimin e monumenteve të trashëgimisë kulturore: historike, kulturore dhe fetare. Gjatë periudhës 2017 – 2020 do të miratohet:

- Lista e Trashëgimisë Kulturore nën Mbrojtje të Përhershme,
- Plani i Veprimit për Parandalimin e Trafikimit të Objekteve të Trashëgimisë Kulturore;
- Regjistri Kombëtar i Trashëgimisë Kulturore.

Në funksion të mbrojtjes, ruajtjes dhe promovimit të trashëgimisë kulturore vëmendje e veçantë do t'i kushtohet bashkëpunimit ndërkufitar dhe përfshirjes së zonave të trashëgimisë në Kosovë në agjendat rajonale të zhvillimit të turizmit kulturor.

Me qëllim të avancimit të politikave strategjike në promovimin e të drejtave gjuhësore, ZKM do të Miratojë Strategjinë për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave gjuhësore me qëllim të përmirësimit të zbatimit të Ligjit nr. 02/L-37 për përdorimin e gjuhëve dhe respektimit të të drejtave gjuhësore të të gjitha komuniteteve në Kosovë.

3.25. Kapitulli 24 i acquis-së: Drejtësia, liria dhe siguria

Kapitulli 24 (Drejtësia, Liria dhe Siguria) i acquis mbulon këto fusha: menaxhimin e kufirit, migrimin, parandalimin dhe kontrollimin e migracionit të parregullt, politikën e vizave, sigurinë e dokumenteve, luftën kundër krimit të organizuar dhe bashkëpunimin policor, luftimin e shpëlarjes së parasë dhe financimit të terrorizmit, luftën kundër terrorizmit, luftimin e narkotikëve dhe bashkëpunimi gjyqësor në çështjet penale dhe civile. Fusha e drejtësisë, lirisë dhe sigurisë është ndër fushat më dinamike të politikave në kuadër të BE-së dhe politikat e BE-së në këtë fushë synojnë të ruajnë dhe zhvillojnë më tej BE-në si një zonë të lirisë, sigurisë dhe drejtësisë dhe të garantojnë sigurinë, të drejtat dhe lëvizjen e lirë në BE. Legjislacioni (Acquis) i Bashkimit Evropian (BE) në këtë fushë bazohet mbi parimet e përgjithshme që rrjedhin nga Traktati i Bashkimit Evropian, Traktati i Funkcionimit të Bashkimit Evropian, si dhe nga jurisprudenca e Gjykatës së Drejtësisë së Bashkimit Evropian.

Fushat e mbuluara përfshijnë harmonizimin e së drejtës private ndërkombëtare, marrëveshjet e ekstradimit ndërmjet shteteve anëtare, politikat e kontrollit të brendshëm dhe të jashtëm të kufirit, vizave, migracioni, politikat e azilit, bashkëpunimi policor dhe gjyqësor si dhe luftimi i krimit (përfshirë luftimin e terrorizmit, krimit të organizuar, trafikimit të narkotikëve, trafikimit me njerëz, krimit kibernetik etj.). Kosova si shtet aderues duhet të bëjë transpozimin gradual të acquis-së në këtë fushë, dhe të zhvillojë e zbatojë një kornizë adekuate politikash si dhe institucione me kapacitete për të zbatuar acquis-në e transpozuar. Njëkohësisht, nga Shtetet Anëtare kërkohet të kenë kapacitete e nevojshme administrative brenda agjencive të zbatimit të ligjit dhe organeve e tjera relevante, të cilat duhet arritur standardet e nevojshme në këto fusha. Edhe pse pjesa më e detajuar e politikave të BE-së për drejtësinë, lirinë dhe sigurinë është acquis Schengen, ku përfshihet heqja e kontroleve të brendshme kufitare në BE, megjithatë, për vendet e reja anëtare pjesët thelbësore të acquis Schengen zbatohen pas vendimit të veçantë të Këshillit të ndërmarrë pas anëtarësimit.

Sa i përket sundimit të ligjit, kërkesat e MSA-së dhe nga mekanizmat e tjerë të aderimit në BE konsistojnë në fuqizimin dhe konsolidimin e institucioneve të sundimit të ligjit. Kjo sidomos vihet në dukje nga neni 83 i MSA i cili thekson se, bashkëpunimi në këtë fushë do të fokusohet veçanërisht në fuqizimin e pavarësisë, paanshmërisë dhe llogaridhënies së gjyqësorit. Në lidhje me këtë, është veçanërisht i domosdoshëm zhvillimi i kapaciteteve profesionale nga radhët e pjesëtarëve të policisë, prokurorëve dhe gjyqtarëve për të parandaluar, hetuar, ndjekur dhe gjykuar veprat e krimit të organizuar, korrupsionit dhe terrorizmit.

Kërkesat e MSA-së

Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit në anën tjetër, në mënyrë eksplicite vendosë një sërë obligimesh për Kosovën, të përfshira në Titullin VII, përkatësisht nga Nenet 83-93 të MSA-së.

Sipas MSA-së, në fushën e menaxhimit të kufirit, Kosova do të përkujdeset në përafrimin e legjislacionit përkatës në përputhje me acquis të BE-së, intensifikimin e bashkëpunimit rajonal, shkëmbimin e informatave, ngritjen e kapaciteteve institucionale dhe luftimin e krimit ndërkufitar. Sa i përket politikës së vizave, Kosova do të përkujdeset që të transpozojë në një periudhë afatshkurtër legjislacionin përkatës vendor në harmoni me acquis të BE-së. Në veçanti, Kosova do të përkujdeset që të zgjerojë dhe funksionalizojë rrjetin e sistemit të lëshimit vizave.

Lidhur me migrimin përgjithësisht, Kosova do të harmonizojë legjislacionin vendor me acquis të BE-së, lidhur me kushtet e hyrjes dhe qëndrimin të ligjshëm të huajve në Kosovë, kushtet e punësimit të tyre, bashkimin familjar, qëndrimin afatgjatë, studimin, hulumtimin, punëtorët e kualifikuar, punëtorët sezonal, lëvizjen e punëtorëve brenda ndërmarrjeve dhe masat ndëshkuese ndaj punëdhënësve. Për menaxhimin e migrimit të rregullt, Kosova do të respektojë parimin e trajtimit të drejtë dhe të barabartë të të grave dhe burrave të huaj, gjithashtu duke promovuar integrimin e tyre.

Sa i përket parandalimit dhe kontrollit të migrimit të parregullt, Kosova do të vazhdojë të ndërmarrë masat e nevojshme për parandalimin dhe kontrollin e migrimit të paligjshëm, përfshirë trafikimin dhe kontrabandimin me migrantë, Gjithashtu do të sigurojë mbrojtjen e të drejtave themelore të migrantëve dhe ofrimin e asistencës për migrantët në nevojë.

Kosova do të vazhdojë riatdhesimin dhe kthimin e shtetasve të Kosovës, shtetasve të vendeve të treta dhe personave pa shtetësi të cilët kanë hyrë në territorin e ndonjë shteti të BE-së përmes Kosovës ose që kanë hyrë në territorin e Kosovës përmes ndonjë shteti anëtarë të BE-së. Gjithashtu, Kosova do të fillojë negociatat për nënshkrimin e marrëveshjeve më qëllim të përcaktimit të procedurave specifike për riatdhesimin e këtyre personave. Gjithashtu, Kosova do t'i pajisë qytetarët e saj me dokumente përkatëse të identitetit dhe do të ofrojë lehtësira administrative për këtë qëllim. Kosova do të vazhdojë përpjekjet për nënshkrimin e marrëveshjeve për riatdhesim brenda mundësive, me shtetet që janë pjesë e procesit të Stabilizim Asociimit, dhe do të merr masa të nevojshme për sigurimin e zbatimit të shpejtë dhe fleksibil të këtyre marrëveshjeve.

Në politikën e azilit, Kosova do të garantojë standardet ndërkombëtare në përputhje me Konventën e Gjenevës lidhur me statusin e refugjatëve 1951, dhe Protokollin lidhur me statusin e refugjateve 1967. Vëmendje e veçantë do ti kushtohet të drejtave të azilkërkuesve, duke respektuar parimin "non-refoulement". Në një periudhë afatshkurtër, Kosova do të sigurojë harmonizimin e legjislacionit vendor me acquis të BE-se, veçanërisht rreth pranimit të azilkërkuesve, trajtimit të kërkesave për azil dhe në menaxhimin e kthimit të azilkërkuesve në vendin e origjinës.

Me qëllim të parandalimit dhe luftimit të krimit të organizuar dhe aktiviteteve tjera ilegale Kosova do të harmonizojë legjislacionin me Acquis të BE-se dhe do të forcojë mekanizmat për parandalimin dhe luftimin e të gjitha formave të krimit të organizuar. Kosova do të marrë pjesë dhe do të bashkëpunojë me mekanizmat regjional dhe ndërkombëtarë në luftimin e krimit të organizuar dhe do t'u përmbahet konventave dhe instrumenteve ndërkombëtare në këtë fushë.

Sa i përket shpëlarjes së parasë dhe financimit të terrorizmit, Kosova do të ndërmarrë masat e nevojshme në mënyrë që të parandalojë përdorimin e sistemeve financiare me qëllim të shpëlarjes së të ardhurave nga aktivitetet kriminale dhe financimit të terrorizmit. Kosova do të harmonizojë legjislacionin vendor me acquis të BE-së dhe do të forcojë mekanizmat për luftimin e shpëlarjes së parasë, dhe financimit të terrorizmit, njëkohësisht duke adaptuar standardet ndërkombëtare në këtë fushë e veçanërisht standardet e rekomanduara nga FATF (Financial Action Task Force).

Sa i përket bashkëpunimit në luftimin e drogave të paligjshme, Kosova do të vazhdojë bashkëpunimin për të siguruar një qasje të balancuar dhe të integruar sa i përket çështjeve të drogës, duke harmonizuar legjislacionin me acquis të BE-së dhe duke forcuar strukturat për luftimin e drogave të paligjshme. Kosova

do të fokusohet Gjithashtu, në menaxhimin e pasojave shëndetësore dhe sociale të abuzimit të drogave dhe në menaxhimin efektiv të prekursorëve, në harmoni me parimet e përbashkëta të strategjisë së BE-së për droga dhe dokumentet tjera përkatëse.

Në fushën e luftës kundër terrorizmit, Kosova do të vazhdojë me harmonizimin e legjislacionit me acquis të BE-së dhe do të fuqizojë mekanizmat institucional për parandalimin, luftimin dhe financimin e terrorizmit, duke siguruar sundimin e ligjit, të drejtat e njeriut, liritë themelore, të drejtën ndërkombëtare për refugjatë dhe të drejtën ndërkombëtare humanitare. Kosova do t'u përmbahet konventave dhe instrumenteve ndërkombëtare në këtë fushë.

Kërkesat nga mekanizmat e tjerë

Në fushën e menaxhimit të kufirit, raporti i KE-së për Kosovën 2016 dhe të dalat nga nën komiteti për drejtësi, liri dhe siguri theksojnë që duhet zbatuar tërësisht një qasje e Policimit të Udhëhequr nga Inteligjenca, duke përfshirë shfrytëzimin e tërësishëm të potencialit të QKMK-së si dhe duhet të ketë komunikim më të qartë në mes të nivelit qendror, rajonal dhe lokal mbi kërkesat e inteligjencës. Gjithashtu, është e nevojshme që të punohet më shumë për zbatimin e planit zhvillimor të Qendrës Kombëtare për Menaxhimin e Kufirit (QKMK). Për më tepër, konkluzionet e dala nga nën-Komiteti për Drejtësi, Liri dhe Siguri 2017 theksojnë nevojën për zbatimin e qasjes së policimit të udhëhequr nga inteligjenca duke përdorur plotësisht potencialin e Qendrës Kombëtare për Menaxhimin e Kufirit, duke përfshirë përdorimin e plotë të sistemit të IT-së dhe mbledhjen, harmonizimin, analizimin dhe përdorimin e të dhënave statistikore.

Sa i takon fushës së azilit, raporti i KE-së për Kosovën 2016 potencon që nevojiten mekanizma më efektiv për identifikimin e vendeve të origjinës dhe profilizimit të personave që kanë nevojë për mbrojtje ndërkombëtare.

Në fushën e migrimit, raporti i KE-së për Kosovën 2016 identifikon disa sfida duke përfshirë numrin e madh të azilkërkuesve Kosovar në shtetet e BE-së si dhe nevojën për masa efektive afatgjate në mënyrë që të parandalohen situatat e ngjashme në të ardhmen. Për më tepër, duhet të vazhdohet me ripranimin e këtyre personave si dhe riintegrimin e qëndrueshëm të tyre. Për këtë qëllim, ky raport thekson nevojën për shpenzimin më efektiv të fondit për riintegrim me qëllim të shfrytëzimit të plotë të burimeve të disponueshme për këtë proces, si dhe rëndësinë e ngritjes së kapaciteteve të nivelit komunal në mënyrë që të arrihet një menaxhim efektiv i procesit të riintegrimit në këtë nivel.

Sa i përket konkluzioneve të dala nga nën-Komiteti për Drejtësi, Liri dhe Siguri 2017, autoritetet kosovare duhet të vazhdojnë të ndërmarrin hapa konkret në trajtimin e migrimit të parregullt nga Kosova, siç është ngritja e vetëdijesimit të targetuar mbi pasojat e migrimit të parregullt.

Sa i takon fushës e shpërlarjes së parave dhe financimit të terrorizmit, raporti i KE-së për Kosovën 2016 thekson rëndësinë e bashkëpunimit ndërmjet Njesisë së Inteligjencës Financiare në Ministrinë e Financave dhe organeve kyçe kundër pastrimit të parave, si dhe bashkëpunimin dhe bashkëveprimin më të mirë, në veçanti të Policisë dhe Prokurorisë. Në fushën e financimit të terrorizmit, raporti i KE-së për Kosovën 2016 thekson se korniza legjislative e Kosovës për sekuestrim dhe konfiskim nuk përmban dispozitat specifike për të mundësuar autoritetet të marrin masat e nevojshme parandaluese dhe ndëshkuese për të ngrirë dhe, nëse është e nevojshme, konfiskuar pa vonesë, fondet ose asete të tjera të lidhura me aktivitete terroriste në pajtim me rezolutat relevante të OKB-së.

Konkluzionet e dala nga takimi i nën komitetit për drejtësi, liri dhe siguri theksojnë nevojën për vazhdimin e përpjekjeve për fuqizimin e kapaciteteve të Njesisë së Inteligjencës Financiare (NjIF), përfshirë bashkëpunimin ndër-institucional me autoritetet për zbatimin e ligjit dhe subjektet raportuese, veçanërisht në fushën e trajtimit të transaksioneve të dyshimta financiare.

Sa i takon fushës së luftimit të narkotikëve, raporti i KE-së për Kosovën 2016 thekson se mungesa e magazinimit të sigurt për narkotikët dhe prekursorët e konfiskuar para shkatërrimit të tyre mbetet një çështje shqetësuese. Raporti thekson se mungon një metodë adekuate për trajtimin, magazinimin dhe shkatërrimin e prekursorëve. Për më tepër zbatimi i mëtutjeshëm i policimit të udhëhequr nga inteligjenca është i nevojshëm si dhe Kosova duhet të intensifikoj luftën kundër kultivimit të drogave dhe trafikimit.

Sa i takon fushës së luftimit të krimit të organizuar Kosova është në një fazë të hershme në këtë drejtim. Raporti thekson se numri i dënimeve përfundimtare, hetimeve financiare dhe konfiskimeve përfundimtare të aseteve mbetet i ulët, ndërsa ngrirja e aseteve është rritur. Krimi i organizuar vazhdon pa u ndëshkuar në veri të Kosovës. Në përgjithësi, ka pasur pak progres në përbushjen e rekomandimeve të identifikuara të vitit të kaluar.

Konkluzionet nga takimi i nën komitetit për drejtësi, liri dhe siguri, theksojnë nevojën e vazhdimin të përpjekjeve për mbështetjen e arritjeve të shënuara në ndërtimin e një shërbimi policor profesional, të pavarur dhe të specializuar në vend, përfshirë ofrimin e trajnimeve të rregullta specializuese, si dhe resurseve relevante për pajisje të specializuara dhe staf. Gjithashtu, rekomandohet të vazhdohet me aktivitetet për ngritjen e vetëdijesimit dhe specializimin e shërbimeve policore dhe të prokurorisë në ngritjen e kapaciteteve të tyre për luftimin e krimit kibernetik.

Sa i takon luftës kundër terrorizmit, raporti i KE-së për Kosovën 2016, thekson që Kosova duhet të zhvilloj trajnime të specializuara në teknikat e hetimeve për prokurorë dhe policë, dhe se agjencitë e zbatimit të ligjit në Kosovë Gjithashtu nuk kanë ekspertizë dhe pajisje për të hetuar raste të ndërlikuara terrorizmit. Gjithashtu sfidë mbetet mungesa e programeve për de-radikalizim dhe ri-integrim, duke pasur parasysh numrin e lartë të qytetarëve të Kosovës të kthyer nga zonat e konfliktit.

Konkluzionet e nën komitetit për drejtësi, liri dhe siguri rekomandojnë vazhdimin e zbatimit të qëndrueshëm të strategjisë kundër terrorizmit dhe strategjisë për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm dhe radikalizimit që shpie në terrorizëm, në veçanti veprimet që i përkasin Ministrisë së Arsimit në mënyrë që të fuqizohen masat parandaluese.

Sa i takon fushës së bashkëpunimit juridik ndërkombëtar në çështje penale dhe civile, raporti i KE-së për Kosovën 2016 thekson mungesën e konkludimit të marrëveshjeve në këtë fushë me qëllim të intensifikimit të bashkëpunimit juridik ndërkombëtarë. Nëse i referohemi konkluzioneve të dala nga takimi I nënkomitetit për drejtësi, liri dhe siguri 2017, tek fusha e bashkëpunimit juridik ndërkombëtar, institucionet e Kosovës duhet të vazhdojnë përpjekjet në zbatimin e Konventës së Hagës për heqjen e kërkesës për legalizimin e dokumenteve zyrtare të huaja 1961 ("Konventa Apostille"), si dhe të konsiderohet aderimi me instrumentet e tjera të Konferencës së Hagës mbi të drejtën ndërkombëtare private, në veçanti me Konventën për aspektet civile të rrëmbimit ndërkombëtar të fëmijës, 1980.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative dhe ajo e politikave

Korniza legjislative dhe ajo e politikave në fushën e menaxhimit të kufirit

Sa i përket kornizës legjislative në fushën e menaxhimit të kufirit dhe përputhshmërisë së saj me *acquis*, një analizë e gjendjes është bërë në vitin 2013. Si pasojë, në shtator 2013 është miratuar Ligji nr. 04/L-214 për ndryshimin dhe plotësimin e ligjit nr. 04/L-072 për Kontrollin dhe Mbikëqyrjen e Kufirit Shtetëror, duke siguruar përfshirjen e dispozitave të Rregullores nr. 562/2006/KE (Kodi i Kufijve të Schengenit) si dhe të Rregullores (KE) 1931/2006 të Parlamentit Evropian dhe Këshillin që vendos rregulla mbi Trafikun Lokal Kufitar. Këto dy rregullore janë transpozuar edhe në UA nr. 08/2010 për Formën, Përbajtjen dhe Mënyrën e Vendosjes së Shenjave Paralajmëruese dhe Shenjave të Shkruara në Pikat e Kalimit të Kufirit dhe në Zonën e Kufirit, UA nr. 03/2010 për Shënjimin e Vijës Kufitare, si dhe në UA nr. 30/2012 mbi

Rregullat e Trafikut Lokal Kufitar. Gjithashtu është miratuar edhe Ligji nr. 04/L-216 për Bashkëpunim ndërmjet Autoriteteve të Përfshira në Menaxhimin e Integruar të Kufirit i cili reflekton Udhëzimet për Menaxhimin e Integruar të Kufirit mbi bashkëpunimin e jashtëm të BE-së.

Në fushën e vizave, Republika e Kosovës ka miratuar kornizën themelore ligjore. Përkatësisht Ligji nr. 04/L-219 për të Huajt dhe Udhëzimin Administrativ MPJ nr. 01/2014 për procedurat e lëshimit të vizave për të huajt nga misionet diplomatike dhe konsullore të Republikës së Kosovës që reflektojnë dispozitat e Rregullores (KE) nr. 810/2009 (Kodi i Vizave).

Sa i përket politikave në fushën e MIK-ut, Qeveria e Republikës së Kosovës, ka miratuar Strategjinë Kombëtare për MIK 2013-2018, e cila bazohet në legjislacionin vendorë dhe në aktet legislative dhe dokumentet strategjike të BE-së si: Konkluzionet e Këshillit të 4-5 dhjetorit 2006 mbi Menaxhimin e Integruar të Kufijve (2768 Takimi i Këshillit për Drejtësi dhe Punë të Brendshme, mbajtur në Bruksel), Udhëzimet për Menaxhimin e Integruar të Kufijve në bashkëpunim e jashtëm të BE 2009, rekomandimet e dala nga Katalogu i Schengenit lidhur me kontrollin e kufijve të jashtëm, (rekomandimi i këshillit të BE-së 7864/09), Dokumentin EU Blueprint për Dogana) dhe Rregullorja (KE) nr. 810/2009 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e 13 korrikut 2009 për krijimin e një Kodi të Komunitetit për Viza (Kodi i Vizave) dhe praktikatat më të mira të BE-së.

Korniza legislative dhe ajo e politikave në fushën e menaxhimit të migrimit

Sa i përket menaxhimit të migrimit, Republika e Kosovës ka miratuar legjislacionin relevant, përkatësisht Ligjin nr. 04/L-219 për të Huajt, Ligjin nr. 03/L-208 për Ripranim, Ligjin nr. 04/L-217 për Azil dhe Ligjin nr. 04/L-215 për Shtetësinë si dhe Ligji për Parandalimin dhe Luftimin e Trafikimit me Njerëz dhe Mbrojtjen e Viktimave të Trafikimit.

Ligji për të Huajt rregullon kushtet e hyrjes, lëvizjes, qëndrimit dhe punësimit të të huajve në territorin e Republikës së Kosovës. Ky ligj është transpozuar me aktet e BE-së në vijim:

- Rregulloren (KE) nr. 810/2009 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit “Mbi themelimin e Kodit të Komunitetit për vizat” – e transpozuar pjesërisht;
- Direktivën 2009/52/KE të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit “Mbi parashikimin e standardeve minimale të sanksioneve dhe masave ndaj punëdhënësve për punonjës nga vendet e treta me qëndrim të paligjshëm” – e transpozuar plotësisht;
- Direktivën 2009/50/KE të Këshillit “Mbi kushtet e hyrjes dhe qëndrimit të shtetasve të vendeve të treta me qëllim pune” – e transpozuar plotësisht;
- Direktivën 2008/115/KE të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, “Mbi standardet dhe procedurat e përbashkëta në vendet e anëtare për kthimin shtetasve të vendeve të treta me qëndrim të parregullt” – e transpozuar plotësisht;
- Direktivën 2005/71/KE të Këshillit “Mbi procedurat specifike për pranimin e shtetasve të vendeve të treta për qëllime të kërkimeve shkencore” – e transpozuar pjesërisht;
- Direktivën 2004/81/KE të Këshillit, “Mbi lejet e qëndrimit të lëshuara shtetasve të vendeve të treta që janë viktimat të trafikimit të qenieve njerëzore ose që kanë qenë subjekt i një veprimi për lehtësimin e imigracionit të paligjshëm, të cilët bashkëpunojnë me autoritetet kompetente” – e transpozuar pjesërisht;
- Direktivën 2004/114/KE të Këshillit, “Mbi kushtet e pranimin të shtetasve të vendeve të treta për qëllim studimi, programe të shkëmbimit për nxënës, trajnim pa pagesë ose shërbim vullnetar” – e transpozuar pjesërisht;
- Direktivën 2003/109/KE të Këshillit, në lidhje me statusin e shtetasve të vendeve të treta që janë rezidentë afatgjatë – e transpozuar pjesërisht;
- Direktivën 2003/86/KE të Këshillit, “Mbi të drejtën e bashkimit familjar,” e transpozuar plotësisht;
- Direktivën 96/71/KE të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, në lidhje me transferimin e punëtorëve në kuadër të ofrimit të shërbimeve – e transpozuar plotësisht;

- Direktivën 2011/98/BE të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, “Mbi procedurën unike të aplikimit për leje unike për shtetasit e vendeve të treta për qëndrim dhe punë në territorin e një Shteti Anëtar dhe në një sërë të drejtash të përbashkëta” – e transpozuar pjesërisht;
- Direktivën 2001/51/KE të Këshillit që plotëson dispozitat e Nenit 26 të Konventës që zbaton Marrëveshjen e Schengenit të 14 Qershorit, 1985– e transpozuar pjesërisht;
- Direktivën 2002/90/KE të Këshillit mbi definimin e lehtësimit të hyrjes, tranzitit dhe qëndrimit të paautorizuar – e transpozuar plotësisht.

Ligji për Ripranim përcakton rregullat dhe procedurat për ripranimin e një personi i cili është shtetas i Republikës së Kosovës ose i huaji, i cili nuk përmbush kushtet në fuqi për hyrje apo qëndrim në territorin e shtetit kërkues. Zbatimi i legjislacionit për ripranim ka përparësi sa i përket bashkëpunimit për ripranim me vendet me të cilat Kosova ende nuk ka nënshkruar marrëveshje dypalëshe për ripranim. Ligji në fjalë është përafëruar me aktet e BE-së dhe ato ndërkombëtare në vijim:

- Direktivën 2008/115/KE të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit mbi standardet dhe procedurat e përbashkëta të Shteteve Anëtare për rikthimin e qytetarëve të vendeve të treta që qëndrojnë ilegalisht;
- Konventën Evropiane mbi të Drejtat e Njeriut;
- Konventën e OKB-së mbi Statusin e Refugjatit (Konventën e Gjenevës, 1951) si dhe Protokollin Zbatues të saj (Protokollin e Nju Jorkut, 1967);
- Konventën e OKB-së mbi të Drejtat e Fëmijës; dhe
- Kartën e të Drejtave Themelore të Bashkimi Evropian.

Gjithashtu deri më tani Qeveria e Republikës së Kosovës ka nënshkruar 21 marrëveshje bilaterale të Ripranimit.

Ligji për Shtetësinë përcakton mënyrat e fitimit, humbjes dhe rifitimit të shtetësisë së Republikës së Kosovës.

Njëlloj, janë miratuar një sërë dokumentesh strategjike siç janë Strategjia dhe Plani i Veprimit Kombëtar 2013-2018 për Menaxhimin e Integruar të Kufirit, të cilat bazohet në legjislacionin vendor dhe në aktet legjislativë dhe dokumentet strategjike të BE-së si: Konkluzionet e Këshillit të 4-5 dhjetorit 2006 mbi Menaxhimin e Integruar të Kufijve (Takimi i Këshillit për Drejtësi dhe Punë të Brendshme, mbajtur në Bruksel), Udhëzimet për Menaxhimin e Integruar të Kufijve në Bashkëpunimin e Jashtëm të BE-së, 2009, rekomandimet e dala nga Katalogu i Schengenit lidhur me kontrollin e kufijve të jashtëm, (rekomandimi i Këshillit të BE-së 7864/09), Dokumentin EU Blueprint për Dogana) dhe Rregulloren (KE) nr. 810/2009 të Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të 13 korrikut 2009 për Krijimin e një Kodi të Komunitetit për Viza (Kodi i Vizave), si dhe praktikat më të mira të BE-së. Gjithashtu janë miratuar Strategjia Shtetërore dhe Plani i Veprimit për Migrim 2013-2018 dhe Strategjia Kombëtare për Ri-integrimin e Personave të Riatdhesuar 2013-2018 të cilat bazohen në legjislacionin vendor dhe në aktet ndërkombëtare, si: Deklaratën Universale mbi të Drejtat e Njeriut, Konventën e Gjenevës 1951 në lidhje me Statusin e Refugjatit dhe Protokollin e saj i vitit 1967, Konventën e Nju Jorkut për Personat pa Shtetësi, Konventën e OKB-së për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit Kundër Gruas, Konventën e OKB-së 1984 kundër Torturës dhe Trajtimit ose Ndëshkimit Tjetër Mizor, Johuman dhe Poshtëruës, Konventën Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut dhe Protokollin e saj, Konventën e OKB-së mbi të Drejtat e Fëmijës si dhe Konventën Ndërkombëtare për të Drejtat Civile dhe Politike dhe Protokollin e saj.

Gjithashtu është miratuar Profili i zgjeruar dhe ai i lehtë i migrimit i cili është një dokument gjithëpërfshirës, me të dhëna standarde për migrimin dhe të dhëna lidhur me fushat e tjera të cilat potencialisht ndikojnë në fenomenin e migrimit siç janë: situata ekonomike dhe sociale, tregu i punës, kapitali njerëzor, arsimimi, tregtia etj.

Korniza legjislativë dhe ajo e politikave në fushën e azilit

Në fushën e Azilit, Republika e Kosovës ka miratuar kornizën themelore ligjore dhe të politikave në fushën e Azilit. Me konkretisht është miratuar Ligji për Azil në korrik të vitit 2013. Ky ligj është harmonizuar pjesërisht me Direktivën 2003/9/KE-të Këshillit mbi Kushtet e Pranimit për Azil-kërkues; Direktivën 2004/83/KE të Këshillit mbi Standardet Minimale për Kualifikimin dhe Statusin e Shtetasve të Vendeve të Treta apo Personave pa Shtetësi si Refugjatë apo Persona që kanë Nevojë për Mbrojtje Ndërkombëtare (Direktiva mbi Kualifikimet); Direktivën 2011/95/BE të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit mbi Standardet dhe Kualifikimin e Shtetasve të Vendeve të Treta apo Personave pa Shtetësi si përfitues të Mbrojtjes Ndërkombëtare, për një Status Uniform të Refugjatit ose për Personat e Kualifikuar për Mbrojtje Shtesë (Recast); dhe Direktivën 2005/85/KE të Këshillit mbi Procedurat e Azilit.

Korniza legjislativë në fushën e luftimit të pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit

Baza themelore ligjore në luftë kundër shpërlarjes së parave dhe financimit të terrorizmit janë dispozitat e Kodit Penal nr. 04/L-082 të Republikës së Kosovës, Ligji nr. 05/L-096 për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe luftimin e Financimit të Terrorizmit i cili e ka shfuqizuar Ligjin nr. 03/1-196 dhe Ligjin nr. 04/1-178 për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Parandalimin e Financimit të Terrorizmit, Ligji nr. 03/L-15 për Deklarimin, Prejardhjen dhe Kontrollimin e Pasurisë.

Ligji për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Parandalimin e Financimit të Terrorizmit, ka për qëllim zbatimin e Direktivës së BE-së 2015/849 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 20 maj 2015 për parandalimin e përdorimit të sistemit financiar për qëllime të pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit, që ndryshon Rregulloren e BE-së nr. 648/2012 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, dhe shfuqizon Direktivën 2005/60/EC të Parlamentit Evropian dhe Këshillit dhe Direktivën e Komisionit 2006/70/EC dhe me standardet ndërkombëtare të përcaktuara nga Task Forca për Veprim Financiar (FATF).

Ligji për Deklarimin, Prejardhjen dhe Kontrollimin e Pasurisë, i cili rregullon procedurën e deklarimit dhe kontrollin e pasurisë, të hyrat dhe detyrimet e zyrtarëve të lartë publik, anëtarëve të familjes si dhe parasheh sanksionet në rast të shkeljeve. Ky ligj gjithashtu rregullon procedurën e deklarimit, kontrollit dhe prejardhjes së dhuratave të pranuar nga të gjithë personat zyrtarë.

Sa i përket kornizës së politikave në fushën e shpërlarjes së parasë dhe financimit të terrorizmit, Qeveria e Kosovës ka miratuar Strategjinë Kombëtare për Parandalimin dhe Luftën Kundër Ekonomisë Joformale, Shpërlarjes së Parasë, Financimit të Terrorizmit dhe Krimeve financiare 2014-2018. Ky dokument strategjik shërben si udhërrëfyes për drejtimin dhe kontrollimin e aktiviteteve të institucioneve përkatëse kombëtare në lidhje me rreziqet e mundshme në të ardhmen sa përket ekonomisë joformale, pastrimit të parave, financimit të terrorizmit dhe krimeve financiare në Kosovë.

Korniza legjislativë në fushën e luftës kundër narkotikëve

Baza themelore ligjore sa i përket veprave penale kundër narkotikëve rregullohet me dispozitat e kapitullit XXIII të Kodit Penal nr. 04/L-082 të Republikës së Kosovës si dhe Kodin nr. 04/L-123 e Procedurës Penale. Për më tepër, është miratuar Ligji nr. 02/L-128 për Barnat Narkotike, Substancat Psikotrope dhe Prekursorë, si dhe UA nr. 10/2010 për administrimin dhe përdorimin e metadonit për programe mbajtëse.

Ligji për Barnat Narkotike, Substancat Psikotrope dhe Prekursorë ka për qëllim përcaktimin e masave të përgjithshme preventive dhe luftën kundër abuzimit me bimë narkotike, barnat narkotike, substancat psikotrope dhe prekursorë. Duke marrë parasysh që ky Ligj është miratuar në vitin 2008 nuk ka marrë në bazë legjisacionin e BE-së gjatë hartimit, mirëpo Ligji bazohet në Konventat si në vijim:

- Konventa e ndarë e Kombeve të Bashkuara për droga narkotike (New York 30 mars 1961), siç është amendamentuar nga Protokollin I vitit 1972 (Gjenevë, 25 mars 1972);
- Konventa e Kombeve të Bashkuara për substancat psikotropike (Vienë 21 shkurt 1971);

- Konventa e Kombeve të Bashkuara kundër trafikut të paligjshëm të drogave narkotikë dhe substancave psikotropike (Vjenë, 20 dhjetor 1988). Kjo Konventë vlen gjithashtu për bashkëpunim gjyqësor në çështje penale.

Sa i përket kornizës së politikave në luftën kundër narkotikeve, Republika e Kosovës ka hartuar dhe miratuar Strategjinë e re Kombëtare dhe Planin e Veprimit kundër Narkotikëve 2018-2022. Qëllimi i kësaj strategjie është zhvillimi i politikave për marrjen e përgjegjësive për mbrojtjen e individit dhe shoqërisë, dhe problemet që janë pasojë e keqpërdorimit të drogave si dhe ngritja e vetëdijes së individit dhe shoqërisë në përgjithësi e cila mundëson marrjen e vendimeve dhe përgjegjësive lidhur me keqpërdorimin e drogave.

Korniza legjislative në fushën e luftimit të krimit të organizuar dhe bashkëpunimit policor

Në vijim janë aktet kryesore ligjore për parandalimin dhe luftimin e krimit të organizuar në Republikën e Kosovës:

Kodi Penal i Republikës së Kosovës me qëllim të reflektimit të *acquis* të BE-së, është përafuar pjesërisht me aktet në vijim:

- Vendimin Kornizë për luftimin e krimit të organizuar (Vendimi Kornizë 2008/841/JHA),
- Vendimin Kornizë për vendosjen e sanksioneve penale kundër falsifikimit të euro-së (Vendimi Kornizë 2000/383/JHA, i ndryshuar me Vendimin Kornizë 2001/888/JHA) dhe
- Vendimi Kornizë për luftimin e mashtrimit dhe falsifikimit të mjeteve që nuk përfshijnë pagesa me para të gatshme (Vendimi Kornizë 2001/413.JHA),
- Direktivën 2001/36 te BE-se për parandalimin dhe luftimin e trafikimit me qenie njerëzore
- Direktivën 2011/93E BE-se për luftimin e abuzimit seksual dhe shfrytëzimit seksual të fëmijëve,
- Vendimin Kornizë të Këshillit 2004/757/JHA për dispozitat minimale për elementet përbërëse të veprave penale dhe dënimet në fushën e trafikut të drogës të paligjshëm;

Kodi i Procedurës Penale, i cili për të reflektuar *acquis* të BE-së është përafuar me legjislacionin Evropian lidhur me çështjet e procedurës penale si në vijim:

- Direktivën 2010/64/BE për të Drejtën në Interpretim dhe Përkthim në Procedurën Penale; Direktivën 2012/29/BE për të Drejtën në Informim në Procedurën Penale;
- Direktivën 2012/29/BE që themelon standardet minimale për të drejtat, mbështetjen dhe mbrojtjen e viktimave të krimit dhe që zëvendëson Vendimin Kornizë të Këshillit 2001/220/JHA
- Direktivën 2013/48/BE, për të Drejtën e Qasjes në Mbrojtës/ Avokat në procedurën penale dhe në procedurën e Urdhër Arrestit Evropian, dhe në të Drejtën e Informimit të një personi të tretë për kufizimin e lirisë dhe të komunikojë me personat e tretë dhe me autoritetet konsullore lidhur me kufizimin e lirisë;
- Vendimin kornizë të Këshillit 2005/212/JHA dhe Vendimin kornizë të Këshillit 2000/383/JHA.

Ligji për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Parandalimin e Financimit të Terrorizmit përcakton masat, autoritetet kompetente dhe procedurat për zbulimin dhe parandalimin e shpërlarjes së parave dhe financimit të terrorizmit.

Ligji për Mbrojtjen e Dëshmitarëve rregullon masat e posaçme dhe urgjente, mënyrat dhe procedurat për mbrojtjen e dëshmitarëve dhe bashkëpunëtorëve të drejtësisë.

Ligji për parandalimin dhe luftimin e krimit kibernetikë ka për qëllim parandalimin dhe luftimin me masa konkrete, parandalimin, zbulimin dhe sanksionimin e shkeljeve përmes sistemeve kompjuterike, duke ofruar respektimin e të drejtave të njeriut dhe mbrojtjen e të dhënave personale

Ligji për Administrimin e Pasurisë së Sekuestruar dhe Konfiskuar nr. 03/L-141 është i përafuar me Vendimin Kornizë të Këshillit 2005/212/JHA, Vendimin Kornizë të Këshillit 2007/845/JHA, dhe Vendimin Kornizë të Këshillit 2006/783/JHA.

Ligji për Bashkëpunimin Juridik Ndërkombëtar në çështjet Penale, rregullon kushtet dhe procedurat për bashkëpunim juridik ndërkombëtar në çështje penale mes Republikës së Kosovës dhe shteteve të tjera. Ky ligj është përafuar me Vendimin Kornizë të Këshillit 2003/577/JHA, Vendimin Kornizë të Këshillit 2006/783/JHA për aplikimin e parimit të pranimit të përbashkët të urdhrave të konfiskimit, Vendimin Kornizë të Këshillit 2007/845/JHA; Vendimin Kornizë të Këshillit 2001/413/JHA; si dhe Vendimin Kornizë të Këshillit 2007/845/JHA.

Ligji për Mbrojtjen e Informatorëve ka për qëllim krijimin e bazës ligjore për nxitjen e zyrtarëve për paraqitjen e veprimeve kundërligjore, ku si përkufizim i informatorit ka kuptimin: çdo person, i cili si qytetar apo i punësuar, informon në mirëbesim autoritetin përkatës brenda institucioneve publike në nivelin qendror apo lokal, institucione, ndërmarrje publike apo private për çdo dyshim të arsyeshëm për ekzistimin e veprimit kundërligjor.

Ligji për Policinë rregullon autorizimet dhe detyrat e Policisë së Republikës së Kosovës, organizimin e saj dhe çështje të tjera lidhur me aktivitetet dhe veprimet e Policisë së Republikës së Kosovës.

Ligji për Barnat narkotike, Substancat Psikotrope dhe Prekursorë rregullon prodhimin, qarkullimin në shumicë dhe pakicë, importin, eksportin, kalimin transit, transportin, blerjen, furnizimin, shitjen, posedimin, konsumimin, përdorimin dhe propagandimin e bimëve prej të cilave mund të përfitohen narkotikët, barnat narkotike, substancat psikotrope dhe prekursorët. b) Përcakton obligimet e autoriteteve kompetente të cilat kanë lidhshmëri me këto substanca; c) Bënë klasifikimin e bimëve, barnave narkotike, substancave psikotrope dhe prekursorëve në bazë të rrezikshmërisë së tyre, gjatë përdorimit në mjekësi dhe veterinar; d) Përcakton masat e përgjithshme për parandalimin dhe luftimin e keqpërdorimit të bimëve, barnave narkotike, substancave psikotrope dhe prekursorëve; e) Përcakton masat ndëshkimore në rast të shkeljeve të dispozitave të këtij ligji, dhe akteve normative në bazë të këtij ligji. Ky ligj është përafuar pjesërisht me Rregulloren (KE) nr. 1258/2013 e Parlamentit Evropian dhe Këshillit e 20 nëntorit 2013 që e amendamenton Rregulloren (KE) e 273/2004 e 11 shkurt 2004 për prekursorë.

Ligji për parandalimin dhe luftimin e trafikimit me njerëz dhe mbrojtjen e viktimave të trafikimit është përafuar pjesërisht me Direktivën 2011/36/BE mbi parandalimin dhe luftimin e trafikimit me qenie njerëzore dhe mbrojtjen e viktimave të tyre.

Ligji për Kompensimin e viktimave të krimit, qëllimi i të cilit është krijimi dhe funksionalizimi i programit për kompensim të viktimave të krimit. Ky ligj është përafuar pjesërisht me Direktivën e Këshillit 2004/80/KE lidhur me kompensimin e viktimave të krimit, ku ky ligj reflekton kërkesën e direktivës, lidhur me procedurat për kompensim të viktimave të krimit në rastet ndër-kufitare si dhe themelimin e autoriteteve vendimmarrëse dhe asistuese në rastet e kompensimit të viktimave.

Ligji për Kontrollin dhe Mbikëqyrjen e Kufirit Shtetëror rregullon kontrollin kufitar, kompetencat e policisë brenda shtetit, bashkëpunimi ndërmjet organeve shtetërore të cilat kanë kompetencë në menaxhimin kufitar.

Ligji për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale ka për qëllim ekzekutimin e sanksioneve penale, sanksioneve kundërvajtëse dhe masave të trajtimit të detyrueshëm, dhe aplikimi i masës së paraburgimit

Ligji për Agjencinë e Kosovës për Inteligjencë, i cili në bazë të neneve 65 (1) dhe 129 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës themelon Agjencinë e Kosovës për Inteligjencë e cila ka për qëllim të mbledh, analizojë dhe shpërndajë informata inteligjente në mënyrë të shpejtë dhe përgjegjshme.

Ligji për Prokurorin e Shtetit themelon dhe rregullon organizimin, juridiksionin, funksionimin, kompetencat dhe detyrat e Prokurorit të Shtetit. Me qëllim të harmonizimit me Ligjin për Gjykata janë plotësuar dispozitat për organizimin dhe definimin e qartë të shkallëve të prokurorisë dhe përcaktimin e ushtrimit të funksioneve në kuadër të këtyre niveleve të prokurorit të shtetit. Një ndër ndryshimet kryesore në kuadër të ligjit për Prokurorin e Shtetit, ndërlidhet me emërimin e prokurorëve të rinj. Gjithashtu, thjeshtëzimi i procedurave për seleksionimin e prokurorëve dhe roli i theksuar i Këshillit janë bërë në përputhje me standardet evropiane duke pasur parasysh nevojat dhe pengesat në terren si dhe përmbushjes së qëllimit në rritjen e numrit të kuadrove të rinj që bëhen pjesë e sistemit gjyqësor.

Ligji për Klasifikimin e Informacioneve dhe Verifikimin e Sigurisë qëllimi i së cilit është themelimi i një sistemi unik për klasifikimin dhe ruajtjen e informacioneve që kanë të bëjnë me interesat e sigurisë së Kosovës si dhe për verifikimin e sigurisë së personave që kanë qasje në këto informacione.

Ligji për Gjykatat rregullon organizimin, funksionimin dhe juridiksionin e gjykatave në Republikën e Kosovës.

Ligji për Mbrojtjen e të Dhënave Personale përcakton të drejtat, përgjegjësitë, parimet dhe masat lidhur me mbrojtjen e të dhënave personale dhe themelon institucionin që është përgjegjës për mbikëqyrjen e legjitimitetit të përpunimit të të dhënave.

Ligji për përgjimin e komunikimeve elektronike rregullon procedurat dhe kushtet mbi përgjimin e komunikimeve elektronike që realizohen për nevoja të procedurës penale nga institucionet shtetërore të themeluara me ligj, dhe procedurat dhe kushtet e përgjimit për nevojat e sigurisë së Republikës së Kosovës dhe qytetarëve të saj të themeluara me ligj.

Sa u përket strategjive dhe politikave përkatëse, Kosova ka miratuar dokumentet e nevojshme strategjike për luftimin e krimit të organizuar:

- Strategjia Kombëtare dhe Plani i Veprimit i Republikës së Kosovës Kundër Krimit të Organizuar;
- Strategjia Kombëtare dhe Plani i Veprimit i Republikës së Kosovës kundër Narkotikëve 2018-2022;
- Strategjia Kombëtare dhe Plani i Veprimit Kundër Trafikimit me Qenie Njerëzore 2015-2018;
- Strategjia për kontrollimin dhe mbledhjen e armeve të vogla dhe të lehta 2017-2022;
- Strategjia Policia e Udhëhequr nga Inteligjenca.

Korniza legjislative në fushën e luftimit të terrorizmit

Sa u përket luftës kundër terrorizmit, ekziston korniza themelore ligjore, përkatësisht dispozitat e Kodit Penal nr. 04/L-082 të Republikës së Kosovës dhe Kodit nr. 04/L-123 të Procedurës Penale. Për më tepër, është hartuar Ligji nr. 05/1-096 për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Luftimin e Financimit të Terrorizmit, si dhe Ligji nr. 05/1-002 për Ndalimin e Bashkimit në Konflike të Armatosura jashtë Territorit të Vendit.

Ligji për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Parandalimin e Financimit të Terrorizmit përcakton masat, autoritetet kompetente dhe procedurat për zbulimin dhe parandalimin e shpëlarjes së parave dhe luftimin e financimit të terrorizmit.

Ligji për Ndalimin e Bashkimit në Konflike të Armatosura jashtë Territorit të Vendit, i cili përcakton veprën penale të bashkimit apo pjesëmarrjes në ushtrinë ose policinë e huaj, në formacionet e jashtme paraushtarake ose parapolicore, në organizimet grupore apo individualisht, në çfarëdo forme të konflikteve të armatosura jashtë territorit të Republikës së Kosovës.

Sa i përket kornizës së politikave në fushën e shpëlarjes së parasë dhe financimit të terrorizmit, Qeveria e Kosovës ka miratuar aktet në vijim:

Strategjia Kombëtare e Republikës së Kosovës kundër Terrorizmit 2018-2022, e cila ka për qëllim edhe fuqizimin e mekanizmave institucional të dedikuar për parandalim dhe luftim të terrorizimit, ngritjen e bashkëpunimit dhe koordinimit institucional në nivel vendi por edhe ngritjen e bashkëpunimit ndërkombëtar.

Strategjia Kombëtare për Parandalimin dhe Luftën kundër Ekonomisë Joformale, Shpëlarjes së Parasë, Financimit të Terrorizmit dhe Krimeve Financiare 2014-2018 shërben si dokument strategjik shërben si udhërrëfyes për drejtimin dhe kontrollimin e aktiviteteve të institucioneve përkatëse kombëtare në lidhje me rreziqet e mundshme në të ardhmen sa përket ekonomisë joformale, pastrimit të parave, financimit të terrorizmit dhe krimeve financiare në Kosovë.

Strategjia për Parandalimin e Ekstremizmit të Dhunshëm dhe Radikalizmit që Shpie në Terrorizëm 2015 – 2020, ka për qëllim adresimin e faktorëve shtytës dhe tërheqës që ndikojnë në radikalizimin e popullsisë, në veçanti të rinjve. Përmes arritjes së katër objektivave strategjike: Identifikimi i hershëm - i shkaqeve, faktorëve dhe grupeve të targetuara; Parandalimi - i ekstremizmit dhe radikalizimit të dhunshëm; Intervenimi - me qëllim të parandalimit të rrezikut nga radikalizmi i dhunshëm; De-radikalizimi dhe riintegrimi - i personave të radikalizuar si dhe objektivat specifike/masat në kuadër të tyre Qeveria e Republikës së Kosovës ka për qëllim që të parandaloj dhe zvogëloj rrezikun nga radikalizmi dhe ekstremizmi i dhunshëm.

Korniza legjislative në fushën e bashkëpunimit juridik ndërkombëtar në çështje penale dhe civile

Në vijim janë aktet kryesore ligjore në fushën e bashkëpunimit juridik ndërkombëtar në çështje penale dhe civile në Republikën e Kosovës

Ligji për Bashkëpunimin Juridik Ndërkombëtar në çështjet Penale, rregullon kushtet dhe procedurat për bashkëpunim juridik ndërkombëtar në çështje penale mes Republikës së Kosovës dhe shteteve të tjera. Ligji përcakton se: bashkëpunimi juridik ndërkombëtar mund të realizohet edhe në lidhje me organizatat apo institucionet ndërkombëtare, atëherë kur është i nevojshëm. Në mungesë të një marrëveshje ndërkombëtare ndërmjet Republikës së Kosovës dhe shtetit të huaj, bashkëpunimi juridik ndërkombëtar mund të ofrohet mbi bazën e parimit të reciprocitetit. Procedurat gjyqësore të ofrimit të bashkëpunimit juridik ndërkombëtar rregullohen me dispozitat e procedurës penale, përveç nëse ndryshe është paraparë me këtë ligj. Republika e Kosovës duhet të zbatoj formalitetet dhe procedurat e përmendura shprehimisht nga shteti kërkues, nëse formalitetet dhe procedurat e tilla nuk janë në kundërshtim me parimet themelore të së drejtës vendore. Ky ligj është përafshuar me:

- Vendimin Kornizë të Këshillit 2003/577/JHA mbi ekzekutimin e urdhërave të ngrirjes së pronës ose dëshmive në Bashkimin Evropian;
- Vendimin Kornizë të Këshillit 2006/783/JHA mbi aplikimin e parimit të njohjes reciproke të urdhërave të konfiskimit;
- Vendimin Kornizë të Këshillit 2007/845/JHA i 6 Dhjetorit të 2007 lidhur me bashkëpunimin në mes të Zyrave të Konfiskimit të Aseteve të Shteteve Anëtare në fushën e gjurmimit dhe identifikimit të të ardhurave, ose pasurisë tjetër të lidhur, nga/me krimin;
- Vendimin Kornizë të Këshillit 2001/413/JHA i 28 majit të 2001 mbi luftimin e mashtrimit dhe falsifikimit të mënyrave të pagesave që nuk përfshijnë para të gatshme.

Korniza institucionale

Korniza institucionale në fushën e menaxhimit të kufirit

Agjencitë kryesore të Republikës së Kosovës të përfshira në MIK, duke i kategorizuar ato sipas funksionit të tyre, kontroll të personave dhe kontroll të mallrave, janë: Policia e Kosovës; Dogana e Kosovës dhe Agjencia e Ushqimit dhe Veterinarisë (AUV).

Policia e Kosovës, më saktësisht Departamenti për Kufij i Policisë së Kosovës operon me 1.317 punonjës dhe është përgjegjës për menaxhimin dhe kontrollin në PKK, përgjatë Kufirit të Gjelbër dhe Kufirit të Kaltër, brenda Republikës së Kosovës lidhur me çështjet kufitare; sigurinë në aeroportet ndërkombëtare në bashkëpunim me operatorin e aeroportit dhe autoritetet relevante të autorizuar; parandalimin e akteve terroriste në partneritet me të gjitha agjencitë për zbatimin e ligjit, përcaktimin e së drejtës së çdo personi që dëshiron të hyjë apo të lëshojë Kosovën lidhur me kërkesat për viza dhe hyrje, mbylljen e përkohshme të kufijve (mbështetur në vendimin e Qeverisë) si dhe dhënien e autorizimit të përkohshëm për të kaluar Kufirin e Gjelbër dhe të Kaltër. Ky departament është i organizuar në nivel qendror, dhe lokal. Në nivel lokal përfshihet, Rajoni i Veriut, Lindjes, Perëndimit dhe Aeroporti Ndërkombëtar i Prishtinës, si dhe Stacionet Policore në të gjitha Pikë Kalimet Kufitare dhe Stacionet Policore për Mbikëqyrje të kufirit të gjelbër/kaltër.

Dogana e Kosovës ka përgjegjësi të zbatojë procedurat dhe operacionet të cilat kërkohen nga Kodi për Dogana dhe Akciza për mallrat që hyjnë, dalin dhe kalojnë nëpër territorin e Kosovës, si dhe të adresojë çfarëdo parregullsie në këtë aspekt (duke përfshirë edhe shqiptimin e gjobave).

AUV, përveç tjerash, ka përgjegjësi që të kontrollojë kafshë dhe mallrat e tjera ushqimore që hyjnë, dalin dhe kalojnë në PKK-të e Republikës së Kosovës.

Në mënyrë që të sigurohet bashkëpunimi dhe koordinimi adekuat në mes këtyre agjencive, janë themeluar edhe strukturat e nevojshme për këtë qëllim. Bëhet fjalë për Bordin Ekzekutiv për MIK i cili përbëhet nga Koordinatori Nacional për MIK; Drejtori i Departamentit të Policisë për Kufij; Drejtori i Përgjithshëm i Doganës së Kosovës; Kryeshefi i Agjencisë së Ushqimit dhe Veterinarisë së Kosovës; Sekretari i Përgjithshëm i MIE; dhe përfaqësues nga institucionet tjera në rast nevojë.

Për më tepër, MIK-ut i shërben Gjithashtu edhe Qendra Kombëtare për Menaxhim Kufitar që ka funksionin e koordinimit të aktiviteteve dhe operacioneve që dalin nga kërkesat e autoriteteve të përfshira në MIK, duke i ofruar atyre mbështetje dhe lehtësuar shkëmbimin e informatave QKMK ka për detyrë që përmes sistemit të fotografimit, regjistrimit dhe mbikëqyrjes përmes kamerave TVQM (CCTV) dhe lexuesit automatik të tabelave (ANPR), të monitorojë aktivitetet në Pikat e Kalimit Kufitar (PKK), të informojë me kohë personat përgjegjës për aktivitetet e dyshimta në PKK dhe vijën e gjelbër/kaltër, dhe të bashkërendoj veprimet e autoriteteve të përfshira në kontrollin dhe mbikëqyrjen e kufirit. Në kuadër të qendrës funksionon Gjithashtu Njësia e Përbashkët për Inteligjencë, Analizë të Rrezikut dhe Kërcënime (NjPIARK) që ka për detyrë grumbullimin, vlerësimin, analizimin, krahasimin dhe harmonizimin e të dhënave dhe informatave ndërmjet të gjitha autoriteteve të përfshira në MIK dhe në baza të këtyre informatave harton analiza të përbashkët të rrezikut dhe kërcënimeve në baza javore, mujore dhe vjetore.

Sa i përket bashkëpunimit ndërkombëtar në fushën e menaxhimit të kufirit, deri me tani janë nënshkruar 23 Marrëveshje dhe Protokolle për Bashkëpunim Policor në fushën e Kufirit me Shqipërinë, Maqedoninë, me Malin e Zi dhe me Serbinë. Ndërsa janë nënshkruar 12 marrëveshje për bashkëpunim doganor me Shqipërinë, Malin e Zi, Finlandën, Hungarinë, Maqedoninë, Slloveninë, Turqinë, Francën, Italinë, Poloninë, Austrinë dhe Britaninë e Madhe.

Përpos nevojës për përafrimin e legjislacionit vendorë me atë të BE-së, ekzistojnë edhe një sërë aspektesh tjera që duhet përmirësuar në mënyrë që menaxhimi i kufijve të jetë më efikas. Në aspektin teknik, Sistemi për Menaxhimin e Kufijve tani është avancuar dhe ka përfunduar zbatimin këtij avancimi, duke u ndërlidhur dhe ndërvepruar me bazat e të dhënave të sistemeve të tjera brenda dhe jashtë Policisë së Kosovës si dhe është lënë mundësia që në të ardhmen të ndërlidhet edhe me sisteme të tjera në baza të nevojës dhe

planifikimeve. Ky sistem tani është me efikas dhe me i sigurt ne kontrollin e dokumenteve pasi qe tani te gjitha dokumentet biometrik ky sistem mund ti lexon dhe regjistron. Gjithashtu, duke marrë parasysh rëndësinë e QKMK-së si qendër që mbledh në një vend zyrtarët e policisë, doganave dhe agjencisë së ushqimit dhe veterines, ekziston nevoja që kjo qendër të avancohet tutje si në aspektin teknik ashtu edhe në atë të ngritjes së kapaciteteve përmes hartimit të planeve adekuate të zhvillimit.

Korniza institucionale në fushën e politikës së vizave

Përgjegjëse kryesore për zbatimin e regjimit të vizave është Ministria e Punëve të Jashtme (MPJ). Që nga 1 korriku 2013, Qeveria e Republikës së Kosovës ka vendosur regjim vizash për shtetasit e 88 shteteve që planifikojnë të hyjnë në Republikën e Kosovës. Departamenti Konsullor përkatësisht Divizioni i Vizave në këtë ministri është përgjegjës për dhënien e vendimit lidhur me miratimin, refuzimin, revokimin ose anulimin e vizës (pas marrjes së rekomandimit nga Drejtoria për Migrim dhe të Huaj, DSHAM dhe vlerësimit të lëndës në tërësi). Regjimi i vizave vazhdon të zbatohet me legjislacion të kompletuar dhe sistem funksional të KVIS në 15 misione diplomatike të Kosovës dhe 7 PKK.

Korniza institucionale në fushën e menaxhimit të migrimit

Republika e Kosovës ka avancuar kornizën institucionale me qëllim të arritjes së standardeve ndërkombëtare në fushën e migrimit si dhe përmirësimit të bashkëpunimit rajonal dhe ndërkombëtar.

Institucionet përgjegjëse për mbikëqyrje dhe zbatim të politikës të migrimit në Republikën e Kosovës janë siç përshkruhen në vijim.

Ministria e Punëve të Brendshme (MPB) është përgjegjëse kryesore për parandalimin dhe luftën e migracionit të parregullt nëpërmjet menaxhimit të integruar të kufijve, kontrollit të te huajve në procedurat e aplikimit për vize për të hyre në Republikën e Kosovës, kjo në bashkëpunim të ngushtë me institucionet tjera relevante, të kontrollit kufitar mbi kushtet dhe kriterëve për të hyre, qëndruar dhe transit në Republikën e Kosovës, për pajisjen e të huajve me leje qëndrimi; për kontrollin e ligjshmërisë së qëndrimit të te huajve në territor dhe marrjen e masave të largimit vullnetar, largimit me forcë, deportimin, ndalimin e të huajve të parregullt në territor dhe kthimin e tyre në vendin e origjinës apo në vendin transit nga kane ardhur; për zbatimin e Marrëveshjeve për Ripranim me vendet e tjera, si dhe informimin e tyre mbi mundësitë e përfitimit nga programi i riintegrimit në Kosove, për bashkëpunimin rajonale dhe me gjere në fushën e shkëmbimit të të dhënave statistikore mbi migracionin e parregullt, për identifikimin dhe trajtimin e viktimave të trafikuar në bashkëpunim me institucionet tjera.

Strukturat e MPB-së që realizojnë detyrimet dhe përgjegjësitë në fushën e migracionit janë: Departamenti për Shtetësi Azil dhe Migracion (Divizioni për të Huaj, Divizioni për Shtetësi, Divizioni i Azilit, Divizioni për Ripranim dhe Kthim, Divizioni për Planifikim, Strategji dhe Statistika), Departamenti për Riintegrim e Personave të Riatdhesuar dhe Policia e Kosovës, (Drejtoria për Migrim dhe të Huaj, Departamenti për Hetimin e Krimit të Organizuar) etj. Gjithashtu, është funksionale baza e të dhënave për menaxhimin e të dhënave të migracionit.

Departamenti për Shtetësi, Azil dhe Migracion (DSHAM) harton politikat, strategjitë, planet e veprimit dhe siguron koordinim të ngushtë me institucionet dhe organizatat tjera përkatëse si dhe zhvillon Direktiva administrative, procedurale dhe udhëzime operationale në bashkëpunim me Departamentin Ligjor. Gjithashtu kontribuon në përpunimin dhe zbatimin e marrëveshjeve bilaterale në fushën e migracionit. Kujdeset për ripranimin e personave që kthehen nga shtetet dërguese, shqyrton dhe vendos për aplikimet për shtetësi dhe vendos rastet e privimit, gjithashtu për aplikimet për azil dhe mbrojtje ndërkombëtarësi dhe aplikimet për leje të hyrjes. DSHAM mbikëqyr edhe Qendrën për Azil dhe Qendrën e Mbajtjes për të Huaj, si dhe koordinon dhe bashkëpunon me ministrinë dhe komunitat përkatëse në lidhje me personat e ripranuar.

Departamenti për Riintegrimin e Personave të Riatdhesuar (DRPR) është përgjegjës për menaxhimin e programit për riintegrimin e personave të riatdhesuar, koordinon procesin e ri-integrimit në nivelin qendror dhe lokal, përfshirë ofrimin e shërbimeve për riintegrim të qëndrueshëm të shtetasve gra dhe burra të riatdhesuar. Në kuadër të këtij departamenti funksionon edhe Sistemi për menaxhimin e Rasteve (SMR) në të cilin vendosen të dhënat dhe përcjellë rastet e përfituesve nga Programi për Riintegrimin e Personave të Riatdhesuar, i cili funksionon që nga viti 2010. Strukturat vendimmarrëse dhe koordinuese që merren me riintegrimin e personave të riatdhesuar në nivel qendror dhe lokal janë: Departamenti për Riintegrim në kuadër të MPB-së, Zyrat Komunale për Kthim dhe Komunitete, dhe Komisionet Komunale për Riintegrim. Gjithashtu, funksionon edhe Komisioni për rishqyrtimin e ankesave të personave të riatdhesuar në nivel qendror. Për më tepër, është funksionalizuar edhe Sistemi për Menaxhimin e Rasteve me qëllim të menaxhimit të çështjeve të riintegrit.

Policia Kufitare - Është përgjegjëse për menaxhimin dhe kontrollin e kufijve kundër migrimit të parregullt dhe kontrabandimit me migrantë. Policia Kufitare bashkëpunon dhe ndërvepron me organet të cilat kanë kompetencë në çështjet me azil, refugjatë dhe qëndrimin e të huajve, me qëllim të arritjes së kontrollit dhe menaxhimit efektiv të migrimit, si dhe mbikëqyrë pikë kalimet kufitare dhe vijën e gjelbër dhe blu. Drejtoria për Migrim dhe të Huaj është përgjegjëse për plotësimin e kërkesës fillestare për azilkërkuesit.

Drejtoria për Migrim dhe të Huaj (PK) - si drejtori e specializuar brenda Policisë Kufitare, është e ngarkuar me trajtimin e qëndrimeve të parregullta brenda Kosovës, kontrollin e hyrjes dhe lëvizjes në Republikën e Kosovës. Kjo Drejtori kryen inspektime të lokacioneve të dyshimta me qëllim të parandalimit dhe identifikimit të 94Kosove 22/11/2013 qëndrimeve të parregullta të shtetasve të huaj. Drejtoria për Migrim dhe të Huaj është përgjegjëse për plotësimin e kërkesës fillestare për azilkërkuesit dhe gjithashtu me ekzekutimin e vendimeve për deportimin e të huajve.

Drejtoria për Hetimin e Trafikimit (PK) - Si organ i specializuar i Policisë së Kosovës është i ngarkuar me përgjegjësinë e hetimit, arrestimit dhe ndjekjes penale të trafikantëve dhe kryesve të veprave penale të trafikimit me njerëz.

Korniza institucionale në fushën e azilit

Sa i takon kornizës institucionale, si institucion përgjegjës për menaxhimin e fushës së Azilit është Departamenti për Shtetësi, Azil dhe Migrim në kuadër të Ministrisë së Punëve të Brendshme, më konkretisht Divizioni për Azil. Në kuadër të këtij Departamenti ekziston Qendra për Azilkërkues e cila është funksionale, me kapacitet për të akomoduar deri në 50 azilkërkues. Qendra për Azilkërkues organizon akomodimin, kontrollin mjekësor, ndihmën mjekësore dhe sociale të grave dhe burrave të cilët kërkojnë mbrojtje ndërkombëtare. Qendra është e tipit të hapur që nënkupton se azilkërkuesit e akomoduar janë të lirë të lëvizin duke respektuar rregullat e brendshme të Qendrës. Qendra në fjalë funksionon 24/7 dhe me kapacitete të plota.

Korniza institucionale në fushën e luftimit të pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit

Institucionet kryesore të përfshira në parandalimin dhe luftimin e shpëlarjes së parasë dhe financimin e terrorizmit janë:

Njësia e Inteligjencës Financiare e themeluar me Ligjin 05/L-096 si institucion qendror i pavarur kombëtar përgjegjës për kërkimin, marrjen, analizimin dhe shpërndarjen tek autoritet kompetente dhe bërjen publike të informacionit në lidhje me pastrimin potencial të parave dhe financimin e terrorizmit.

Ministria e Financave e cila përmes mekanizmave të saj, Doganës së Kosovës, dhe Administratës Tatimore, përmes ushtrimit të funksionit të tyre të kontrollit të mallrave dhe personave në pikat e kalimit kufitar dhe brenda territorit të Kosovës kontribuojnë në parandalimin, identifikimin, raportimin, hetimin dhe bllokimin e burimeve të financimit të aktiviteteve terroriste dhe shpëlarjes së parave.

Ministria e Punëve të Brendshme, përmes drejtorisë kundër krimeve ekonomike brenda PK, është përgjegjëse për hetimin dhe luftimin e të gjitha formave të krimit ekonomik, përfshirë shpëlarjes e parasë dhe financimit të terrorizmit.

Prokuroria Speciale e Republikës së Kosovës dhe Prokurori i Shtetit siç përcaktohet në Ligjin për PPP/LFT, veprat penale të pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit të përshkruara në nenin 56 dhe 57 të këtij Ligji hyjnë në kompetencën ekskluzive të Prokurorisë Speciale të Republikës së Kosovës, të themeluar me Ligjin mbi Prokurorinë Speciale të Republikës së Kosovës. Përderisa veprat tjera penale të përshkruara në këtë ligj hyjnë në kompetencën e prokurorëve të shtetit siç përshkruhet në Ligjin mbi Prokurorin e Shtetit dhe në Kodin e Procedurës Penale të Kosovës.

Koordinatori Kombëtar për Luftimin e Krimeve Ekonomike i cili ofron mbështetje administrative dhe funksionale për hartimin, rishikimin, miratimin, zbatimin dhe monitorimin e Strategjisë Kombëtare për luftimin e krimeve ekonomike 2014-2018.

Korniza institucionale në fushën e luftimit e narkotikëve

Me qëllim të parandalimit dhe luftimit narkotikëve në Republikën e Kosovës, institucionet kryesore të përfshira në këtë fushë janë:

Ministria e Punëve të Brendshme e cila përmes Policisë së Kosovës si Agjencia për zbatimin e ligjit në kuadër të MPB-së, ka përgjegjësinë e plotë në luftimin kundër përdorimit, blerjes, posedimit, shitjes, shpërndarjes, importimit, eksportimit, përpunimit, kultivimit, dhe përgatitjes së substancave ose preparateve që janë të shpallura të rrezikshme si droga. Drejtoria për Hetimin e Trafikimit të Drogave është organi përgjegjës brenda PK-së që kryen hetime lidhur me drogat. Drejtoria përbëhet nga 96 zyrtarë që punojnë në ekipe të ndryshme përfshirë Njësinë për Parandalimin dhe Hetimin. Kjo Drejtori mbështetet nga departamente tjera brenda PK-së si dhe agjenci tjera (Doganat, Agjencia e Kosovës për Inteligjencë, Inspektorët e Shëndetit, dhe Agjencia e Kosovës për Pajisje dhe Produkte Medicinale, Agjencia Kosovare për Forenzikë, Departamenti i Mjekësisë Ligjore etj).

Koordinatori Nacional i cili është personi përgjegjës mandati i të cilit është të koordinojë, bashkërendojë, monitorojë dhe të raportojë për zbatimin e politikave, aktiviteteve dhe veprimeve lidhur me drogat.

Sekretariati i MPB-së është organ i ri, roli i të cilit është mbledhja e informacioneve dhe të dhënave nga institucionet tjera me qëllim të analizimit dhe vlerësimit të atyre informatave si dhe përgatitja e raporteve analitike për Koordinatorin Nacional.

Ministria e Financave – përmes Doganave të Kosovës si agjenci e zbatimit të ligjit, ka rol në kontrollimin e të gjitha mallrave që hyjnë dhe dalin nga Kosova. Dogana e Kosovës për shkak të prezencës kapilare në të gjithë territorin e Kosovës dhe rolit funksional të saj në kontrollimin e mallrave në Kufi është institucion i rëndësishëm e cila bashkë me Policinë e Kosovës bën kontrollimin dhe identifikimin e tregtive dhe transporteve të paligjshme. Strategjia Shtetërore e Menaxhimit të Integruar të Kufirit dhe Plani Veprues, duhet të përcillet me qëllim të përforcimit të bashkëpunimit dhe koordinimit të dy organeve kryesore që luftojnë përdorimin, tregtinë, transportin dhe prodhimin e drogave të paligjshme.

Ministria e Drejtësisë përgatit dhe zhvillon legjislacionin në fushën e drejtësisë; 2. Koordinon dhe zhvillon bashkëpunimin juridik ndërkombëtar në çështjet penale; 3. funksionalizon kapacitet e plota të Agjencisë për administrimin e pasurisë së sekuestruar ose konfiskuar, për menaxhim efikas të sendeve të konfiskuar. 4. Angazhohet në ngritjen e kapaciteteve profesionale dhe teknike të shërbimit korrektues për të luftuar të gjitha dukurit negative në burgje duke përfshirë luftën kundër narkotikëve me qëllim të krijimit të një ambienti të sigurt për personat e burgosur. 5. Përmes shërbimit sprovues mbikëqyr ndihmon kryerësit me dënime alternative dhe të varurit nga droga të cilit i nënshtrohen trajtimit të detyrueshëm rehabilitues që zbatohet në liri.

Ministria e Shëndetësisë merr pjesë në parandalimin, trajtimin, rehabilitimin mjekësor të individëve. Këtë e realizon përmes akteve ligjore, strategjive, planeve përkatëse, protokolleve klinike, trajnimeve dhe sigurimit të materialit dhe medikamenteve.

Këshilli Gjyqësor i Kosovës siguron që gjykatat në Republikën e Kosovës do të jenë të pavarura, profesionale si dhe të pa anshme. KGJK-Gjithashtu është kompetent edhe për inspektimin dhe administrimin e gjykatave. Gjykatat- Sigurohen që të gjykojnë çështjet penale ndaj personave të akuzuar që merren me trafikim. Këshilli Gjyqësor i Kosovës do të identifikoj gjyqtarët për specializimin e tyre me qëllim të gjyqimit të rasteve lidhur me trafikim.

Korniza institucionale në fushën e luftimit të krimit të organizuar dhe bashkëpunimit policor

Me qëllim të parandalimit dhe luftimit të krimit të organizuar në Republikën e Kosovës, detyrë dhe përgjegjësi në këtë fushë kanë këto institucione:

Ministria e Punëve të Brendshme ka rol funksional në arritjen e objektivave të caktuara në fushën e parandalimit dhe luftimit të krimit të organizuar. Policia e Kosovës si agjenci për zbatimin e ligjit në kuadër të MPB-së, ka përgjegjësinë e plotë në luftimin e të gjitha formave të krimit të organizuar. Policia e Kosovës dhe Dogana, së bashku me institucionet tjera janë akter kyç në parandalimin dhe luftimin e aktiviteteve kriminale jo vetëm në Kufirin e Kosovës por edhe në gjithë territorin e Kosovës. Drejtoritë përgjegjëse për luftimin dhe parandalimin e krimit të organizuar në kuadër të Policisë së Kosovës janë:

- Drejtoria kundër Krimit të Organizuar
- Drejtoria kundër trafikimit me Narkotik,
- Drejtoria për Hetimin e Trafikimit me Qenie Njerëzore
- Drejtoria për Hetimin e Krimeve Ekonomike dhe Korrupsionit, e cila në kuadër të Divizionit të Hetimeve është e organizuar si në vijim: Sektori i Hetimeve të Krimeve Ekonomike; Sektori i hetimeve të Korrupsioni; dhe Sektori i Hetimeve të Krimeve Financiare;
- Drejtoria për Mbrojtjen e Dëshmitarëve
- Njësia kundër Terrorizmit
- Sektori i Hetimeve të Krimeve Kibernetike.

Ministria e Financave, e cila përmes Doganave, Njesisë së Inteligjencës Financiare dhe Administratës Tatimore ndihmon në parandalimin e qarkullimit ndërkufitarë të mallrave dhe materialeve të cilat kanë për qëllim veprimtaritë që ndërlidhen me të gjitha format e krimit të organizuar.

Ministria e Drejtësisë – e cila angazhohet në forcimin dhe funksionalizimin e sundimit të ligjit, krijon kushte të nevojshme për prokuroritë në parandalimin e krimit dhe harton plane dhe programe për risocializimin dhe ri-integrimin e të burgosurve dhe kryesve me dënime alternative.

Koordinatori Nacional është organ individual përgjegjës për koordinimin, bashkërendimin, monitorimin dhe raportimin e zbatimit të politikave, aktiviteteve dhe veprimeve lidhur me luftën kundër krimit të organizuar.

Sekretariati që ka për detyrë themelore dhe përgjegjësi për mbledhjen e informacioneve dhe të dhënave nga institucionet tjera, me qëllim të analizimit dhe vlerësimit të atyre informatave, si dhe përgatitja e raporteve analitike për Koordinatorin Nacional.

Agjencia Kosovare për Inteligjencë mbledh, vlerëson dhe përcjell informacione në lidhje me kërcimet nga aktivitetet kriminale.

Këshilli Gjyqësor i Kosovës siguron që gjykatat në Kosovë të jenë të pavarura, profesionale dhe të paanshme, me qëllim që sistemi gjyqësorë të jetë sa më efikas në luftë kundër krimit të organizuar dhe formave tjera të kriminalitetit.

Këshilli Prokurorial i Kosovës siguron që sistemi prokurorial në Kosovë të jetë i pavarur, i paanshëm dhe profesional në ushtrimin e ndjekjes, hetimit dhe zbulimit të veprave penale dhe të përfaqëson në gjykata aktet akuzuese në emër të shtetit

Prokuroritë dhe Gjykatat janë institucionet përgjegjëse për ndjekjen penale të kryesve ndëshkimin adekuat të tyre, për konfiskimin e pasurisë dhe asetëve të fituara me anë të aktiviteteve kriminale.

Përveç harmonizimit të legjislacionit me Acquis të BE-se dhe forcimit të mekanizmave për parandalimin dhe luftimin e të gjitha formave të krimit të organizuar, prioritet në këtë fushë mbetet ofrimi i rezultateve konkrete në hetimet e të gjitha formave të krimit dukë përfshirë këtu ngritjen e numrit të urdhërave për konfiskimin e përhershëm të asetëve. Prioritet tjetër në këtë fushë mbetet ndërlikdhja e bazave të të dhënave të institucioneve të sundimit të ligjit si dhe krijimi i një baze të të dhënave për regjistrat penal si dhe specializimi i prokurorëve dhe gjyqtarëve të specializuar në të gjitha fushat e krimit të organizuar. Përkundër faktit se Republika e Kosovës ka pasur rezultate në fushën e bashkëpunimit ndërkombëtar policor, si në shkëmbimin e informatave dhe Gjithashtu në pjesëmarrjen në hetime dhe operacione ndërkombëtare të përbashkëta, prioritet në fushën e bashkëpunimit policor vazhdon të mbetet anëtarësimi në organizata ndërkombëtare të zbatimit të ligjit si dhe nënshkrimi i marrëveshjeve ndërkombëtare me shtetet e treta.

Korniza institucionale në fushën e luftës kundër terrorizmit

Institucionet kryesore të përfshira në parandalimin dhe luftimin e terrorizmit janë:

Ministria e Punëve të Brendshme, e cila përmes mekanizmave të saj, ndihmon në sigurimin e informacioneve si dhe ndërmerr aktivitetet në parandalimin, mbrojtjen, ndjekjen dhe reagimin ndaj të gjitha aktiviteteve terroriste.

Agjencia Kosovare për Inteligjencë, e cila mbledhë, analizon dhe shpërndan informacione me qëllim të parandalimit të aktiviteteve terroriste që zhvillohen në dëm të sigurisë së Republikës së Kosovës dhe sigurisë globale.

Njësia e Inteligjencës Financiare, e cila është përgjegjëse për kërkimin, marrjen, analizimin dhe shpërndarjen tek autoritet kompetente dhe bërjen publike të informacionit në lidhje me financimin e terrorizmit.

Ministria e Financave, e cila përmes mekanizmave të saj, Doganës së Kosovës, Njesisë së Inteligjencës Financiare dhe Administratës Tatimore, përmes ushtrimit të funksionit të tyre të kontrollit të mallrave dhe personave në pikat e kalimit kufitar dhe brenda territorit të Kosovës kontribuojnë në parandalimin, identifikimin, raportimin, hetimin dhe bllokimin e burimeve të financimit të aktiviteteve terroriste.

Koordinatori Nacional për luftën kundër terrorizmit, i cili është organ individual përgjegjës për koordinimin, bashkërendimin, monitorimin dhe raportimin e zbatimit të politikave, aktiviteteve dhe veprimeve lidhur me luftën kundër terrorizmit.

Përkundër faktit se Republika e Kosovës ka shënuar rezultate të prekshme në luftën kundër terrorizmit, sfidë mbeten kapacitetet e limituara në luftën kundër terrorizmit, si dhe niveli i pamjaftueshëm i bashkëpunimit me shtetet fqinje dhe shtetet anëtare të BE-së për këtë problematikë. Me qëllim të kompletimit të kornizës së politikave në këtë fushë Republika e Kosovës mbetet të miratojë Strategjinë për parandalimin a radikalizmit dhe ekstremizmit të dhunshëm.

Mbështetja e donatorëve

Ministria e Punëve të Brendshme momentalisht mbështetet nga Komisioni Evropian përmes instrumentit të IPA-së si dhe nga donatorë tjerë bilateral në këto fusha:

Projektet aktuale në kuadër të IPA-së

Fuqizimi i Menaxhimit efektiv të Migrimit dhe Azilit

Përshkrimi: Mbështetje për institucionet e Kosovës për menaxhimin e flukseve të migrimit dhe azilit nga dhe drejt Kosovës.

Përfituesi: Ministria e Punëve të Brendshme, Ministria e Diasporës, Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale
Periudha: 2016-2018

Digjitalizimi i librave të regjistrimit civil.

Projekti kundër Krimit Ekonomik në Kosovë (PECK II)

Përshkrimi: Mbështetje institucioneve të Kosovës në luftën kundër korrupsionit dhe pastrimit të parave.

Përfituesit: Zyra e Kryeministrit, Njësia e Inteligjencës Financiare, Agjencia Kundër Korrupsionit, dhe Ministria e Financave

Periudha: 2016-2018

Fuqizimi i institucioneve të Kosovës në luftën kundër trafikimit të qenieve njerëzore

Përshkrimi: Mbështetje në avancimin dhe përmirësimin e luftës kundër trafikimit me njerëz në mënyrë më efektive. Qëllimi specifik i projektit është që të ngritë nivelin e koordinimit dhe zbatimit të masave në luftën kundër trafikimit me qenie njerëzore. Gjithashtu, ky projekt i cili pritet të fillojë në fillim të vitit 2017, do të mbështesë edhe strehimoret për viktimat e trafikimit me qenie njerëzore me grante.

Përfituesi: MPB/MPMS

Periudha: 2017-2019

Mbështetje në luftën kundër krimit financiar/shpëlarjes së parave

Përshkrimi: Projekti ka për qëllim ngritjen e kapaciteteve të të gjitha institucioneve të zbatimit të ligjit në luftën kundër krimit financiar dhe konfiskimin e rimëkëmbjen e aseteve, si dhe në parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm dhe radikalizmit

Përfituesi: MPB/MF

Periudha: 2017-2019

Ngritja e kapaciteteve të Agjencisë të Kosovës për Forenzikë dhe Policisë së Kosovës në ofrimin e shërbimeve forenzike

Përshkrimi: Projekti ka për qëllim ngritjen e kapaciteteve dhe koordinimit të të gjitha shërbimeve forenzike, përfshirë këtu edhe ngritjen e kapaciteteve në analizën e ADN-se, si dhe mbështetje në fushën e eksplozivëve dhe armeve të zjarrit.

Përfituesi: MPB (AKF dhe PK)

Periudha: 2017-2019

Mbështetje për Regjistrimin civil dhe sigurinë e dokumenteve

Përshkrimi: Vazhdimësi e mbështetjes së ofruar deri më tani për Agjencinë e Regjistrimit Civil në nivelin qendror dhe komunal

Përfituesi: MPB/ARC

Periudha: 2017-2019

Mbështetje për reforma në polici në harmoni me standardet e BE-së

Përshkrimi: Ndhimë në zbatimin e reformave në polici, duke përfshirë zbatimin e policimit të udhëhequr nga inteligjenca, luftimin e krimit kibernetik, ofrimin e trajnimeve dhe pajisjeve lidhur me teknika te avancuara te hetimit ne fushën e trafikimit me narkotike, qenie njerëzore, etj; krijimin e një sistemi te paralajmërimit te hershem te drogave te reja; adresimin e çështjes se uljes se moshës mesatare ne policinë e Kosovës.

Përfituesi: MPB/PK

Periudha: 2017-2020

Misioni BE-së për Sundimin e Ligjit (EULEX) mbështet dhe ndihmon autoritetet e Kosovës në fushën e sundimit të ligjit, veçanërisht në fushën e policisë, gjyqësorit, dhe doganës. Si mision teknik, EULEX monitoron dhe këshillon autoritetet e Kosovës përderisa i mbetet një numër i kufizuar i përgjegjësive ekzekutive, si në rastin e Zyrës së Prokurorisë Speciale. Detyra e këtij institucioni është të merret me raste sensitive si rastet e krimeve të luftës, terrorizmit, krimit financiar dhe korrupsionit, si dhe krimit të organizuar.

Ministria e Punëve të Brendshme, përveç mbështetjes së Komisionit Evropian është vazhdimisht përfituese e projekteve të mbështetjes nga ICITAP, që e ndihmon Kosovën në fuqizimin e sundimit të ligjit në Kosovë dhe ndërtimin e kapaciteteve të institucioneve të gjyqësorit, prokurorisë dhe të sundimit të ligjit për luftimin e krimit të organizuar, trafikimit me qenie njerëzore, korrupsionit, shpëlarjes së parasë dhe terrorizmit. Programi i ICITAP-it financohet nga Byroja e Çështjeve Ndërkombëtare të Narkotikëve dhe Zbatimit të Ligjit në kuadër të Departamentit të Shtetit të SHBA-se.

ICITAP aktualisht mbështet Kosovën me këto programet e listuar në vijim.

Mbështetje për menaxhimin ekzekutiv të policisë së Kosovës – ky program ofron këshilla për Drejtorin e përgjithshëm të Policisë së Kosovës lidhur me bashkëpunimin me Policinë e Serbisë, shtrirjen e sundimit të ligjit në veri të Kosovës, ngritjen e nivelit të profesionalizmit, llogaridhënies dhe integritetit brenda nivelit ekzekutiv dhe të mesëm në polici.

Mbështetje për Ministrinë e Punëve të Brendshme për përmirësimin e praktikave të menaxhimin ekzekutiv, si dhe mbështetje për Inspektoratin policor të Kosovës në ngritjen e kapaciteteve për hetimin e krimit dhe korrupsionit dhe për kryerjen e inspektimeve për pajtueshmërinë e performancës.

Mbështetje në fushën e luftimit të trafikimit me njerëz dhe hetimet komplekse kriminale, që ka për qëllim të përmirësoj kapacitete e MPB-së për të parandaluar dhe luftuar trafikimin e qenieve njerëzore dhe përmirësimin e kapaciteteve të departamentit për hetimin e krimit brenda PK-së, për të kryer hetime të rasteve komplekse duke përdorur teknika moderne hetimore.

ICITAP gjithashtu ofron mbështetje në fushën e menaxhimit të integruar të kufirit si dhe në fushën e sigurisë në bashkësi. Për më tepër, MPB përfiton nga mbështetja e ofruar nga UNDP, veçanërisht përmes projektit për minimizimin e rrezikut nga armët e zjarrit dhe eksplozivëve. Gjithashtu, MPB është përfituese e projektit për ‘Mbështetje në procesin e integritetit evropian’ i cili mbështet departamentin për integrim evropian dhe koordinim të politikave brenda MPB-së lidhur me ngritjen e kapaciteteve të koordinimit në procesin e liberalizimit të vizave. Projekti gjithashtu ofron mbështetje për departamentin për shtetësi, azil dhe migrim, si dhe departamentin për ri-integrim të personave të riatdhesuar.

Për më tepër, në fushën e migracionit, Ministria e Punëve të Brendshme përfiton nga projekti “Mbështetje për Autoritetin Qeveritar për Monitorimin e Lëvizjeve të Migrimit” i financuar nga Agjencia zvicerane për zhvillim dhe bashkëpunim dhe i zbatuar nga Qendra ndërkombëtare për zhvillimin e politikave të migracionit. Projekti ka për qëllim ngritjen e kapaciteteve të Autoritetit Qeveritar për Migracion në hartimin dhe përgatitjen politikave të migracionit përmes asistencës teknike dhe trajnimeve.

Objektivat prioritare afatmesme

Me qëllim të përmbushjes së obligimeve të dala nga MSA dhe dokumentet e mekanizmat e tjerë të aderimit në BE në fushat në kuadër të fushëveprimit të kapitullit 24, fokusi gjatë periudhës 2018-2021 do të jetë në këto prioritete afatmesme:

Mnaxhimi i kufirit

- Avancimi i bashkëpunimit ndërkombëtar me autoritete si Frontex, Selec etj.;
- Hapja e pikë-kalimeve kufitare të reja me vendet fqinje;

Politika e vizave:

- Shtirirja e SIVK-ut në misionet tjera diplomatike dhe konsullore të Republikës së Kosovës.

Azili:

- Krijimi i një sistemi të qëndrueshëm të bashkëpunimit në mes të institucioneve të nivelit qendror dhe lokal për azilkërkues që kërkojnë mbrojtje ndërkombëtare.

Menaxhimi i migracionit

- Avancimi i bashkëpunimit ndërkombëtar në luftimin e migrimit të parregullt; dhe
- Promovimi i migrimit të rregullt dhe atij qarkorë.

Lufta kundër shpëlarjes së parave dhe financimit të terrorizmit

- Azhurnimi / ndryshimi i Procedurave Standarde të Operimit për të siguruar zbatimin e plotë dhe korrekt të Ligjit mbi Parandalimin e Pastrimit të Parasë dhe Financimit të Terrorizmit dhe proceseve efikase të punës në NjIF-K;
- Vlerësimi i dytë i Rrezikut Kombëtar të Pastrimit të Parave dhe Financimit të Terrorizmit;
- Anëtarësimi i Kosovës në Moneyval.

Luftimi i narkotikëve

- Avancimi i bashkëpunimit me EMCDDA.

Lufta kundër krimit të organizuar

- Krijimi i një bazë të të dhënave për regjistrat penal, përfshirë evidencën për personat e dënuar;
- Rritja e numrit të prokurorëve dhe gjyqtarëve dhe specializimi i tyre në fushën e krimit të organizuar;
- Vlerësimi në baza vjetore i kërcënimeve nga krimi i organizuar dhe krimeve të rënda (SOCTA);
- Ngritja e kapaciteteve teknike të laboratorëve të Agjencisë së Kosovës për Forenzikë, dhe
- Rritja e numrit të urdhrave për konfiskim të aseteve dhe në përgjithësi përmirësimi i rezultateve në konfiskimin e përhershëm të aseteve të përfituara në mënyrë të paligjshme.

Lufta kundër terrorizmit

- Ngritja e kapaciteteve teknike, logjistike dhe teknologjike në fushën e terrorizmit;
- Fokusimi në parandalimin e ekstremizmit dhe radikalizmit të dhunshëm.

3.26. Kapitulli 25 i *acquis*-së: Shkenca dhe kërkimet shkencore

Acquis për këtë kapitull nuk kërkon transpozimin e rregullave të BE në rendin ligjor kombëtar por kërkon nga shtetet anëtare të sigurojnë kapacitetet e nevojshme zbatuese për të ndjekur objektivat dhe aktivitetet e BE-së në fushën e kërkimit dhe zhvillimit teknologjik. Kapacitetet e nevojshme zbatuese lidhen me ekzistencën e kushteve të nevojshme për pjesëmarrjen në programet e BE-së për hulumtim dhe inovacion për të lehtësuar integrimin në Zonën Evropiane të Kërkimit (ERA), kontribuimin në Zonën e Bashkimit për Inovacion (IU) dhe Strategjisë Evropë 2020 në përgjithësi.

Kërkesat e MSA-së

Sipas nenit 118 të MSA-së palët duhet të inkurajojnë bashkëpunimin në hulumtime shkencore dhe zhvillimin teknologjik mbi bazën e përfitimit të ndërsjellë duke marrë parasysh burimet e disponueshme, qasjen adekuate në programet përkatëse duke iu nënshtruar niveleve të përshtatshme të mbrojtjes efektive të të drejtave të pronësisë intelektuale, industriale dhe tregtare. Bashkëpunimi duhet të marrë në konsideratë fushat prioritare që lidhen me *acquis* e BE-së në fushën e kërkimit dhe zhvillimit teknik.

Në Raportin e KE-së për Kosovën 2016 ka pasur pak progres në fushën e hulumtimit. Kosova ka ndërmarrë veprime të kufizuara për zhvillimin e kapaciteteve të saj për hulumtim dhe inovacion. Cilësia e programeve pasuniversitare është mjaft e kufizuar. Buxheti për hulumtime mbetet ende i pamjaftueshëm dhe është nën 0.2% të PBB-së. Ligji për veprimtari kërkimore-shkencore ende nuk është duke e zbatuar në mënyrë të duhur për shkak të mungesës së fondeve. Kosova gjithashtu duhet të forcojë kapacitetet e saja administrative në hulumtim dhe inovacion. Sa i përket pjesëmarrjes në Programin e BE-së për hulumtim dhe inovacion "Horizon 2020", autoritetet kosovare ishin të përfshira në më shumë se 50 propozime, ku 9 prej tyre janë mbajtur për financim. Në krahasim me vitet e mëparshme, ky është zhvillim pozitiv.

Sipas konkluzioneve të Nënkomitetit për Inovacion, Shoqëri Informativë, Politika sociale dhe Punësim 2017, sa i përket *shkencës dhe hulumtimit*, Kosova duhet të rrisë dhe të stimulojë nivelin e pjesëmarrjes në Horizon 2020, duke përfshirë edhe rritjen e numrit të propozimeve aplikimeve, do të përmirësojë koordinimin e Pikave Kombëtare të Kontaktit për Horizon 2020, Kosova do të sigurojë fonde për zbatimin aktivitetëve të dala nga Ligji për Hulumtime Shkencore, gjithashtu do të sigurohet miratimi dhe zbatimi i ligjit për Inovacion dhe Transfer të teknologjisë. Do forcojnë kapacitetin e punës kërkimore dhe inovacionit përmes reformës së institucioneve të arsimit të lartë dhe rritjen e investimeve në kërkime, si në sektorin publik ashtu edhe në atë privat.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

Shkenca dhe hulumtimet në Kosovë rregullohen me Ligjin nr. 04/L-135 për Veprimtarinë Kërkimore. Ky ligj ka përfshirë praktikën e mira evropiane të cilat e përkrahin hulumtimin shkencor me fokus në zhvillimin ekonomik dhe social. Gjithashtu, ligji posedon dispozita që rregullojnë lidhjen e hulumtimit shkencor me ekonominë dhe industrinë. Si strukturë përgjegjëse për administrimin e prioritetëve kombëtarë të kërkimit është Këshilli Kombëtar i Shkencës, ndërsa Departamenti për Shkencë dhe Teknologji në Ministrinë e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë është institucioni kryesor për politikëbërje në fushën e shkencës dhe hulumtimeve.

Korniza institucionale dhe ajo e politikave

Për zhvillimin e mëtutjeshëm të hulumtimit dhe inovacionit, në zbatim është zbatimi i Programit Kornizë për Kërkim Shkencor dhe Inovacion 'Horizon 2020' të Bashkimit Evropian, program ky i cili ofron mbështetje për aktivitete të kërkimit shkencor dhe inovacionit. Tashmë ekzistojnë pikat e kontaktit nëpër të gjitha fushat në kuadër të këtij programi. Në funksion të pjesëmarrjes në programin Horizon 2020, gjatë vitit 2016 autoritetet kosovare ishin të përfshira në më shumë se 50 propozime, ku 9 prej tyre janë mbajtur për financim. Në funksion të rritjes së pjesëmarrjes në këtë program MASHT do të ndajë një buxhet për mbulimin e shpenzimeve të ekspertëve për zhvillimin e projekteve për çdo aplikacion që i plotëson kushtet për aplikim në programin Kornizë. Kosova gjithashtu është pjesë e Strategjisë Evropiane dhe Strategjisë Ballkanike për Inovacion, Hulumtim, Zhvillim.

Objektivat prioritarë afatmesme

Sa i përket legjislacionit primar, Kosova në periudhën afatmesme do të punojë në hartimin dhe miratimin e Ligjit për Financimin të Veprimtarisë Kërkimore Shkencore. Gjithashtu duhet të krijohet një mekanizëm ndërministror i cili do të menaxhojë lidhjen ndërmjet inovacionit dhe hulumtimit (lidhja hulumtim-industri dhe ekonomi).

Për ngritjen e kapaciteteve në fushën e hulumtimit shkencor dhe të inovacionit të vazhdohet me ndarjen e bursave të PHD (20 bursa vjetore) për studente të dyja gjinive që studiojnë në 500 Universitetet me të

mira te Botes. Ne kete menyre do te behet i mundshëm ndërkombëtarizimi i shkencës kosovare. Në kuadër të këtij synimi, do të bëhet edhe pajisja e institucioneve shkencore me infrastrukturë të nevojshme për hulumtime shkencore.

Gjatë periudhës afatmesme në sektorin e shkencës MASHT ka paraparë përkrahje për Projekte kerkimore-shkencore, pajisjen e Institucioneve kërkimore-shkencore të vendit me pajisje laboratorike, financimin e mobiliteteve afatshkurtër, financimin e botimit dhe publikimin e punimeve shkencore, dhënien e shpërblimit vjetor për te arriturat në shkencë, miratimin e Ligjit për inovacion dhe transfer të teknologjisë.

3.27. Kapitulli 26 i *acquis*-së: Arsimi dhe kultura

Fushat e arsimit dhe trajnimit, rinisë, sportit dhe kulturës janë kryesisht kompetencë e Shteteve Anëtare. Traktati mbi Funksionimin e Bashkimit Evropian (TFBE) parashikon që Bashkimi të inkurajojë bashkëpunimin ndërmjet Shteteve Anëtare dhe mbështetjen duke plotësuar veprimet e tyre, duke respektuar plotësisht përgjegjësinë e tyre për përbajtjen e mësimin, organizimin e sistemeve të arsimit dhe trajnimit profesional, dhe diversitetin kulturor kombëtar dhe rajonal.

Acquis për arsim dhe kulturë përbëhet kryesisht nga një kornizë bashkëpunimi, duke përdorur programe dhe metodën e hapur të koordinimit (MHK) për të lëvizur drejt konvergjencës së politikave kombëtare dhe arritjen e objektivave të përbashkëta. Në fushën e arsimit, trajnimit dhe të rinjve, Shtetet Anëtare duhet të kenë kornizën ligjore, administrative dhe financiare, si dhe kapacitetet e nevojshme zbatuese në vend për të siguruar menaxhim të shëndoshë, duke përfshirë menaxhimin financiar, të programeve të decentralizuara të BE-së. *Acquis* përmban gjithashtu një Direktivën për edukimin e fëmijëve të punëtorëve emigrantë dhe vendimeve të Gjykatës Evropiane të Drejtësisë për rastet që lidhen me mosdiskriminimit ndërmjet shtetasve të një shteti anëtar të BE-së dhe një shtetasi tjetër të BE-së.

Objektivat e sistemeve të arsimit dhe trajnimit miratuar në vitin 2001, si dhe procesi i Kopenhagës për trajnim profesional dhe të procesit të Bolonjës për arsimin e lartë, japin udhëzime për përmirësimin e cilësisë së sistemeve të arsimit dhe trajnimit. Programi i punës "Edukimi dhe Trajnimi 2010" dhe korniza strategjike "Edukimi dhe Trajnimi 2020" i integrojnë të gjitha veprimet në nivel evropian, dhe kontribuojnë në përmirësimin e cilësisë së sistemeve të arsimit dhe trajnimit. Objektivat e përbashkëta për politikën rinore të BE-së janë përcaktuar në Strategjinë e BE-së Rinisë (2010-2018) e cila bazohet në një metodë të hapur të koordinimit. Në fushën e sportit, Komunikata e Komisionit e vitit 2011 "Zhvillimi i dimensionit evropian në sport" propozon veprime konkrete për të mbështetur dhe të koordinuar masat e politikave, me qëllim të miratimit të mundshëm të Planit shumëvjeçar të Punës së BE-së për sportin nga Këshilli.

Sa i përket politikës kulturore, Shtetet Anëtare duhet të mbështesin parimet e parashikuara në nenin 167 të TFEU dhe në veçanti, të sigurohen që angazhimet e tyre ndërkombëtare lejojnë zhvillimin dhe zbatimin e politikave dhe instrumenteve që synojnë ruajtjen dhe promovimin e diversitetit kulturor. Në përputhje me këto parime, Konventa UNESCO-s për Mbrojtjen dhe Zhvillimin e Larmisë së Shprehjeve Kulturore është një element kryesor i *acquis* në fushën e kulturës. Komunikimi Komisioni në Agjendën Evropiane për kulturë në një botë të globalizuar prezantuar një dialog të strukturuar me sektorin e kulturës dhe një metode të hapur të koordinimit, në mënyrë që të zbatohen tri grupe të përbashkëta të objektivave: diversitetit kulturor dhe dialogut ndërkulturor; kultura si një katalizator për kreativitet; dhe kultura si një komponentë kyçe në marrëdhëniet ndërkombëtare.

Kërkesat e MSA-së

Sa i përket MSA-së neni 107 kërkon bashkëpunimin në mes të palëve me synim të ngritjes së nivelit të arsimit në përgjithësi, arsimin profesional, trajnimit si dhe zhvillimit të politikave për punën e të rinjve në Kosovë me qëllim të zhvillimit të shkathhtësive, punësimit, gjithëpërfshirjes sociale dhe zhvillimit ekonomik në Kosovë. Një nga prioritetet për sistemin e arsimit të lartë duhet të jetë arritja e standardeve adekuate të cilësisë së institucioneve dhe programeve në përputhje me objektivat e procesit të Bolonjës dhe Deklaratën

e saj. Palët duhet të bashkëpunojnë me qëllim të sigurimit që qasja në të gjitha nivelet e arsimit dhe trajnimit në Kosovë është bëhet pa diskriminim mbi bazën e gjinisë, prejardhjes racore apo etnike, fesë ose besimit, paaftësisë, moshës ose orientimit seksual. Gjithashtu nevojat e nxënësve me aftësi të kufizuara në Kosovë duhet të adresohen.

Ndërsa neni 108 i MSA-së kërkon bashkëpunimin ndërmjet palëve me synim promovimin e bashkëpunimit kulturor për të rritur kapaciteteve të operatorëve dhe ngritjen e mirëkuptimit ndërmjet individëve dhe minoriteteve. Ky bashkëpunim duhet të mbështesë diversitetin kulturor në vend në bazë të parimeve të Konventës së UNESCO-s për mbrojtjen dhe promovimin e diversitetit të shprehjeve kulturore.

Bazuar në Raportin e KE-së për Kosovën 2016, kërkon që të bëhet zbatimi i Kornizës së Kurrikulës së Kosovës dhe kurrikulës bazë në vend. Duhet të sigurohet funksionimi i pavarur i institucioneve të arsimit të lartë dhe të miratohet një Ligj i ri për Arsimin e Lartë sipas standardeve ndërkombëtare. Kërkohet edhe fuqizimi i kapaciteteve në fushën e hulumtimit dhe kërkimit përmes reformës së institucioneve të arsimit të lartë. Raporti gjithashtu vë theks të veçantë në përmirësimin e cilësisë së arsimit në të gjitha nivelet si dhe përmirësimin e qasjes në arsim cilësor për të gjitha grupet e marginalizuara.

Sipas konkluzioneve të Nënkomitetit për Inivacion, Shoqëri Informativë, Politika sociale dhe Punësim 2017, sa i përket Arsimit Kosova do të zbatojë Planin Strategjik për Arsim 2017-2021, do të miratohet Ligji për Arsimin e Lartë i rishikuar. MASHT do të sigurojë rritjen e numrit të kopshteve publike për fëmijë 0-5 vjeç në përputhje ERA. Deri në fund të 2017 do të fillojë zbatimi i kurrikulës bërthamë.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

Arsimi

Fusha e *arsimit të lartë*, rregullohet me Ligjin nr. 04/L-037 për Arsimin e Lartë i cili pritet të miratohet pasi që ka pas kërkesa që të rishikohet, dhe ky ligj është baza kryesore për organizimin e sistemit të arsimit të lartë në Kosovë.

Kosova zyrtarisht nuk i është bashkuar procesit të Bolonjës ende, por aplikimi për praninë formale është dorëzuar në vitin 2014. Baza ligjore harmonizon praktikat aktuale arsimore me prioritetet e deklaratave të Grupit të Bolonjës, sidomos në lidhje me harmonizimin e dispozitave të caktuara të ligjit me Ligjin No. 03/L-060 për Kualifikime Kombëtare dhe Kornizën Kombëtare për Kualifikime, lehtësimin të njohjes së mësimin paraprak dhe kualifikimeve të fituara në vendet tjera përmes qendrës NARIC.

Ligji nr. 04 /L-138 për Arsim dhe Aftësim Profesional, Ligji nr. 04/L-143 për Arsimin dhe Aftësimin për të Rritur në Republikën e Kosovës dhe Ligji nr. 03/L-060 për Kualifikimet Kombëtare përbëjnë kornizën kryesore ligjore për rregullimin e *arsimit profesional dhe aftësimin e të rriturve* në Kosovë. Ligji për arsimin profesional konsiderohet të jetë pjesërisht i harmonizuar me *acquis* (respektivisht Vendimin e Këshillit 63/266/EEC) ndërsa zbatimi i tij bëhet përmes 3 Udhëzimeve administrative që rregullojnë fushën e arsimit dhe aftësimin profesional dhe arsimit për të rritur.

Arsimi parashkollor rregullohet me Ligjin nr. 02/L-52 për Edukimin Parashkollor dhe me Ligjin nr. 04/L-032 për Arsimin Para-universitar. Tek niveli i arsimit parashkollor është rritur përqindja e fëmijëve të cilët marrin shërbime në edukimin e hershem për moshën 0-5 vjeç. Ndërsa moshën e fëmijëve 0-6 vjeç të cilët marrin shërbime edukative është 15.48% (në shkallë bruto) e regjistrimit në nivelin e arsimit parashkollor dhe parafillor dhe që përfshinë të gjitha moshat e fëmijëve të nivelit parashkollor.

Çështja e *braktisjes së shkollës* është e rregulluar me UA nr. 19/2012 për Krijimin dhe Fuqizimin e Ekipeve për Parandalim dhe Reagim ndaj Braktisjes dhe Mos-Regjistrimit në Arsimin e Obliguar.

Kultura

Legjislacioni që rregullon sferën e kulturës përfshinë Ligjin nr. 02/L-57 për Institucionet e Kulturës; Ligjin nr. 04/L-065 për të Drejtat e Autorit dhe të Drejtat e Përafërta; Ligjin nr. 04/L-075 për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit nr. 203/24 për Sport; Ligjin nr. 04/L-056 për Ansablin e Këngëve dhe Valleve Shota; Ligjin nr. 04/L-59 për Filarmoninë, Operën dhe Baletin; Ligjin nr. 2004/22 për Kinematografinë; Ligjin nr. 02/L-88 Për Trashëgiminë Kulturore; Ligjin nr. 04/L-106 për Teatrot.

Korniza institucionale dhe ajo e politikave

Sa i përket mekanizmave të jashtëm për sigurim të cilësisë së arsimit të lartë, në vitin 2014 është konfirmuar anëtarësimi i plotë i Kosovës në ENQA (Rrjetin Evropian të Agjencive të Sigurimit të Cilësisë). Kosova zbaton Udhëzimet Standarde të Cilësisë dhe ka adoptuar praktikën e zbatueshme në Zonën Evropiane të Arsimit të Lartë. Në anën tjetër Agjencia e Akreditimit të Kosovës ka vazhduar vlerësimin e jashtëm të institucioneve dhe programeve.

Kosova si rezultat i një marrëveshjeje midis Komisionit Evropian dhe MASHT-it merr pjesë në programin e Bashkimit Evropian për arsim Tempus që nga viti 2003. Programi Tempus, ka kontribuar në vazhdimësi drejtpërdrejtë në zhvillimin e kurrikulave, bashkëpunimin me shoqërinë, menaxhimin e universitetit, trajnimin e mësimit dhe si dhe projektet për sigurimin e cilësisë, të cilat mbulojnë pothuaj tërë sektorin e arsimit të lartë në Kosovë. Pasardhës i Tempusit tashmë është programi Erasmus+ i cili zbaton projektet përmes Zyres Erasmus+ për Kosovën. Kjo zyre është e përqendruar në fushën e arsimit të lartë dhe kontribuon në ngritjen e vetëdijes, dukshmërisë, përshtatshmërisë, qëndrueshmërisë, qasjes efektive në dimension ndërkombëtar të Programit Erasmus+. Sfidë aktuale e rritjes së pjesëmarrjes në skemat relevante të Erasmus+ është se institucionet e arsimit të lartë nuk kanë kapacitete adekuatë (për shembull themelimi apo konsolidimi i zyrave për bashkëpunim dhe projekteve, mekanizmat e bashkëpunimit në nivel të Fakulteteve) për shkrim të projekteve në adresim të nevojave të zhvillimit të institucioneve dhe programeve të tyre.

Dokumenti bazë strategjik i cili përcakton objektivat zhvillimore në sistemin e Arsimit në Republikën e Kosovës është Plani Strategjik i Arsimit në Kosovë 2017-2021, i miratuar nga Qeveria e Kosovës. Ky është një dokument strategjik gjithëpërfshirës, i cili përfshinë të gjitha nivelet e arsimit në Kosovë, duke filluar nga niveli para-fillor deri të niveli universitar. Dokumente tjera strategjike në funksion të zhvillimit të arsimit janë: Strategjia e Komunikimit; Strategjia Kundër Braktisjes së Shkollimit; Strategjia për Shkollat Promovuese të Shëndetit 2009-2018, Strategjia për Integrimin e Komunitetit Rom, Ashkali dhe Egjiptian 2017-2017 dhe Strategjia për Zhvillimin e Arsimit Parauniversitar 2007-2017.

Përveç shkollave profesionale janë ngritur 4 qendra të Kompetencës. Sistemi i paraparë me legjislacionin në fuqi për Arsim dhe Aftësim Profesional është 3+1+1 është në përputhje me kërkesat e tregut të punës. Janë hartuar 142 planprograme mësimore të shtrirë në 17 fusha-sektorë dhe 29 standarde të profesionit dhe është bërë pilotimi i kornizës së kurikulit. Megjithatë, në zhvillimin e aftësimin profesional ka mungesë të bashkëpunimit mes shkollave profesionale dhe bizneseve për realizimin e mësimin praktik.

Programet e reja shkollore janë qenësore për reformimin e sistemit të arsimit, andaj MASHT me fillimin e vitit shkollor 2017/18 ka filluar zbatimin e programeve të reja lëndore për klasat 0, 1, 6, 10 në të gjitha shkollat e nivelit parauniversitar, si dhe pilotimin e programeve të reja lëndore për klasat 2, 7, 11 në 95 shkolla. Në anën tjetër janë trajnuar edukatorët e të gjitha grupeve edukative për zbatimin e dokumentit të Standardeve të Zhvillimit dhe të Mësuarit në Fëmijërinë e Hershme dhe janë botuar dokumentet plotësuese për ta zbatuar këtë dokument. Janë bërë analiza dhe vlerësime për procesin e zbatimit të kurrikulës së re nga Divizioni i Planprogrameve dhe teksteve shkollore i MASHT, nga Instituti Pedagogjik i Kosovës dhe nga Projekti i Binjakëzimit.

Për të avancuar *menaxhimin e cilësisë në arsimin parauniversitar*, MASHT ka vënë theksin tek udhëzimet e ngritjes së cilësisë së brendshme, zbatimin e mekanizmave për vlerësim të cilësisë së jashtme dhe ngritjen e kapaciteteve të Inspektoratit të Arsimit, gjithashtu ky inspektorat është anetaresuar në SICI (The Standing International Conference of Inspectorates). Në aspektin e fuqizimit të mekanizmave të jashtëm për matje të cilësisë, MASHT ka realizuar Testin e Arritshmërisë për nxënësit e klasës së nëntë dhe Testin e Maturës Shtetërore. MASHT i ka dhënë gjithashtu prioritet zhvillimin profesional të mësimeve dhe për modernizimin trajnimit të mësuesve në përputhje me kornizën e re kurikulare të Kosovës.

Sa i përket *arsimit të fëmijëve me nevojë të veçanta*, deri më tani janë funksionalizuar ekipet vlerësuese pedagogjike për vlerësimin e nevojave të fëmijëve me nevojë të veçanta në 28 komuna, është hartuar udhëzuesi me instrumente të vlerësimit dhe janë trajnuar të gjitha ekipet vlerësuese. Janë trajnuar 2500 mësime, zyrtarë të arsimit, drejtorë të shkollave dhe prindër për arsimin gjithëpërfshirës. MASHT ka plotësuar infrastrukturën ligjore përmes rishikimit të 3 udhëzimeve administrative dhe ka zhvilluar nivelin e 5-të të kualifikimit “Asistent për fëmijë/nxënës me nevojë të veçanta arsimore” (përshtatur sipas Kornizës vetërregulluese të Pearson), i cili ka filluar të zbatohet nga Qendra e Kompetencës në Ferizaj dhe mbështetet nga Lux-development.

Është hartuar programi “Mësimdhënia sipas fushave të aktiviteteve”, program ky për nxënësit që kanë dëmtime të rënda dhe të shumëfishta.

Gjithashtu MASHT ka ndarë edhe 33 bursa për studentet e komuniteteve RAE në Universitete Publike. Masa të ndryshme janë ndërmarrë për të *parandaluar braktisjen*, që konsistojnë në dhënie të teksteve falas për nxënësit e arsimit të obliguar (për klasat 1 deri 9), financimin e transportit për fëmijët me aftësi të kufizuara, lirim nga pagesa e arsimit joformal për rastet sociale, masat afirmative për komunitetet romë, ashkali dhe egjiptas (bursat, krijimi i lehtësive për regjistrim në klasat e 10-ta, mbështetja financiare e qendrave arsimore që ndihmojnë fëmijët në rritjen e performancës së të nxënësve, etj.). Gjithashtu, nxënësit e komuniteteve turk dhe boshnjak janë furnizuar me tekste shkollorë falas në gjuhën e tyre edhe për vitin shkollor 2017/2018 për klasat 1-5. Tufje, MASHT angazhohet në ri-integrimin në arsim të rasteve të referuara nga strehimoret dhe qendrat për punë sociale; mbledhjen, përpunimin dhe analizimin e të dhënave statistikore, etj.

Mbështetja e donatorëve

Projektet për sektorin e Arsimit:

- Bazuar në projektin **IPA -II, 2014 dhe 2016 për investime infrastrukturore** në ndërtimin e kopshteve për fëmijë, ku EU ka shprehë gatishmërinë e investimit në vlerë prej 5 mil. euro për ndërtimin e kopshteve për fëmijë me kusht të participimit të MASHT me një vlerë financiare prej 1 mil. Euro, të cilën MASHT e ka planifikuar në dy vitet **2017 dhe 2018** nga 500,000.00 € në secilin vit.
- **IPA 2017 Arsimit, punësimi dhe politikat sociale (4.5 milion total, kontributi i BE 3,8 milion)**
- Qëllimi kryesor i këtij aktiviteti është të përmirësojë punësueshmërinë përmes arsimit dhe kualifikimit profesional të cilësisë që do të çonte në rritjen e pjesëmarrjes në tregun e punës sidomos të (të rinjve dhe grave).

Projekti për Përmirësimin e Sistemit të Arsimit -Kosovo Education System Improvement Project) KESIP (Program i Bankës Botërore- huamarrje), Project: Education Support Improvement Project (ESIP) 2014 - 2018, € 1,804,587.19.

Objektivat prioritare afatmesme

Arsimi

- Te vazhdohet me plotësimin dhe miratimin e legjislacionit primar dhe sekondar sa i përket arsimit të lartë si psh: Ligji për Arsimin e Lartë dhe UA-t relevante për këtë fushë;
- Për avancimin e arsimit të lartë në vend, MASHT do të fokusohet në profilizimin e institucioneve të arsimit të lartë për nevojat e tregut të punës përmes zhvillimit të strategjive të universiteteve.

Arsimi parauniversitar

- Në fushën e arsimit parauniversitar do të bëhet rishikimi i Ligjit për Edukim Parashkollor;
- Hartimi i strategjisë ndërsektoriale për edukimin në fëmijërinë e hershme;
- Përmirësimi i cilësisë në arsimim në të gjitha nivelet dhe përmirësimi i qasjes në arsim për grupet e marginalizuara;
- Zbatimi i kukurikules së re të Arsimit Parauniversitar në të gjitha shkollat në Kosovë;
- Funkcionalizimi i Agjencisë për Kurikula, Standarde dhe Vlerësim.

Ngritja institucionale

- Përmirësimi i inspektoratit të arsimit, në përputhje me legjislacionin Evropian dhe standardet ndërkombëtare.
- Lidhja e sistemit të gradave të mesimdhënësve me paga sipas sistemit të licencimit.
- Për avancimin e mëturëshëm të standardeve të profesionit planifikohet të vazhdohet me hartimin e standardeve të reja, planifikohet që në Komunat në të cilat nuk ka fare institucione parashkol
- Kurrikulat e AAP dhe arsimit për të rriturit do të harmonizohen me Kornizën e Kurrikulës për arsim parauniversitar dhe me Kornizën.

3.28. Kapitulli 27 i acquis-së: Mjedisi

Ky kapitull mbulon politikat mjedisore të BE-së të cilat kanë për qëllim të promovojnë zhvillimin e qëndrueshëm dhe mbrojtjen e mjedisit për brezat e tanishëm dhe të ardhshëm. Ato janë të bazuara në veprimin preventiv sipas parimit 'ndotësi paguan', për të luftuar dëmin mjedisor në burim, ndarjen e përgjegjësisë dhe integrimin e mbrojtjes së mjedisit në politikat tjera të BE-së. Acquis përfshin mbi 200 akte ligjore që mbulojnë legjislacionin horizontal dhe sekondar. Pajtueshmëria me acquis kërkon investime të konsiderueshme. Për aplikimin dhe zbatimin e acquis është e domosdoshme një administratë e fortë dhe e pajisur mirë - në nivel kombëtar dhe lokal.

Kërkesat e MSA-së

MSA, në nenet 115, 116 dhe 117 përcakton bashkëpunimin e Republikës së Kosovës me BE-në në fushën e Mjedisit, Ndryshimeve Klimatike dhe Mbrojtje Civile si në vijim:

- Neni 115 - Mjedisi: Palët do të zhvillojnë dhe forcojnë bashkëpunimin në fushën e mjedisit me detyrën shumë të rëndësishme të ndalimit të degradimit të mëtejshëm mjedisor dhe fillimin e përmirësimit të gjendjes mjedisore me qëllim të zhvillimit të qëndrueshëm në Kosovë. Në veçanti, palët do të krijojnë bashkëpunim, me qëllim të fuqizimit të strukturave dhe procedurave administrative të Kosovës, për të siguruar planifikimin strategjik për çështjet mjedisore dhe koordinimin midis akterëve relevantë, në përfrimin gradual të legjislacionit të Kosovës me acquis të BE-së dhe të përshtatur me acquis të Euratom;
- Neni 116 - Ndryshimet klimatike: Palët do të bashkëpunojnë me qëllim që të ndihmohet Kosova në zhvillimin e politikave për ndryshime klimatike respektivisht për zbutje (zvogëlim të emetimeve të gazrave serrë) dhe përshtatje ndaj tyre (ndryshimeve klimatike), duke marrë në konsideratë politikat tjera përkatëse ku përfshihen sektorët si energjia, transporti, industria, bujqësia, shëndetësia, arsimit, etj. Një bashkëpunim i tillë, gjithashtu do të mbështesë përfrimin gradual të legjislacionit të Kosovës me acquis të BE-së mbi ndryshimet klimatike, në veçanti për monitorimin, raportimin dhe verifikimin efektiv të rezultateve, për emetimet e gazrave serrë, si dhe përfshirjen e Kosovës në mekanizmat ndërkombëtar;

- Neni 117 - Mbrojtja civile: Palët do të zhvillojnë dhe forcojnë bashkëpunimin e tyre në përmirësimin e parandalimit, përgatitjes dhe reagimit ndaj katastrofave natyrore dhe atyre të shkaktuara nga faktori njeri. Në veçanti bashkëpunimi do të synoj rritjen e kapaciteteve të mbrojtjes civile, të Kosovës dhe në përafrimin gradual të Kosovës me acquis të BE-së lidhur me menaxhimin e katastrofave.

Kërkesat nga Raporti i KE-së për Kosovën

Nga Raporti i KE-së për Kosovën 2016, në nënpikën 5.2.3 Mjedisi dhe ndryshimet klimatike, vlerësohet se Kosova është në një fazë të hershme të përgatitjes në këtë fushë. Në sektorin e mjedisit disa përparime janë arritur veçanërisht në planifikimin e projekteve të infrastrukturës. Megjithatë, nevojiten përpjekje të konsiderueshme për të zbatuar legjislacionin në të gjitha fushat e mjedisit dhe ndryshimeve klimatike.

Meqenëse shumica e rekomandimeve të vitit të kaluar nuk janë zbatuar, atëherë në vitin e ardhshëm, Kosova duhet në veçanti t'i kushtojë vëmendje që të siguroj matjen dhe raportimin e cilësisë së ajrit në kohë reale, të siguroj krijimin e autoritetit të menaxhimit të pellgjeve lumore dhe përgatitjen e planeve të menaxhimit të pellgjeve lumore, si dhe përfundimin e rrjetit të monitorimit të burimeve ujore, duke përfshirë monitorimin e ujërave tokësorë. Për më tepër, duhet të zbatohet strategjinë për Ndryshimet Klimatike posaçërisht komponentët e përshtatjes dhe të zhvillimit të emetimit të ulët, në përputhje me kornizën 2030 të BE-së për politikën e klimës dhe të energjisë.

Kërkesat nga Nënkomiteti për Infrastrukturë

Nga konkluzionet e Nën-Komitetit "Infrastruktura" të mbajtur me 16 shkurt 2017, për sektorin e Mjedisit në Kosovë si veprime pasuese të cilat duhet vazhduar të përmbushen janë cekur këto aktivitete:

- Qeveria e Kosovës duhet të vazhdojë përafrimin e mëtejshëm të kornizës ligjore horizontale me acquis të BE-së në të gjithë sektorët në përputhje me praktikën më të mirë të BE-së;
- Në sektorin e Ajrit të miratohet Plani i Veprimit për Cilësinë e Ajrit 2017-2019, dhe të fillojë raportimi dhe monitorimi i cilësisë së ajrit në kohë reale në Kosovë, dhe të bëhet instalimi i softverit qëndror për monitorimin e cilësisë së ajrit në kohë reale. Gjithashtu, të bëhet identifikimi i burimeve të ndotjes së ajrit dhe të fillojë zbatimin efektiv të masave reduktuese;
- Nga sektori i Mbeturinave, komunat të zbatojnë Master Planin për Menaxhimin e Mbeturinave, operatori i magazinimit të mbetjeve të rrezikshme të jetë funksional dhe të përgaditet Plani për Menaxhimin e Mbeturinave;
- Në sektorin e Ujit të miratohet Strategjia dhe Plani i Veprimit për Ujërat e Kosovës, të fillojë identifikimi dhe monitorimi i zonave të rrezikshme sa i përket ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore, dhe të fillojë hartimi i Planit Menaxhues i pellgut lumor "Drini i Bardhë";
- Tek Natyra, të miratohet Plani i Veprimit për Biodiversitetin 2017-2020, dhe të fillojë me përgatitjen e Librit të Kuq për Faunën; dhe
- Tek Ndryshimet Klimatike, të miratohet Strategjia dhe Plani i Veprimit për Mjedisin dhe Ndryshimet Klimatike 2017-2019.

Legjislacioni horizontal

Gjendja aktuale

Korniza legjislative, e politikave dhe ajo institucionale

Kosova është angazhuar në përafrimin e legjislacionit të saj me acquis të BE-së, në fushën e mjedisit dhe sa i përket kornizës ligjore horizontale në direktivat për Vlerësimin Strategjik Mjedisor (Direktiva nr. 2001/42/KE) dhe për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis (Direktiva nr. 85/337/KEE) dhe Direktiva mbi Pjesëmarrjen e Publikut (Direktiva nr. 2003/35/KE), janë raportuar si të transpozuar tërësisht. Sa i përket Direktivës për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis, ajo është transpozuar 100% në Ligjin për Vlerësim të Ndikimit në Mjedis dhe zbatohet në vend që nga 31 Dhjetor 2010. Ndërsa, Direktiva mbi Vlerësimin

Strategjik Mjedisor dhe Direktiva mbi Pjesëmarrjen e Publikut janë tërësisht të zbatueshme që nga viti 2011. Me qëllim të përcaktimit të procedurave dhe kriterëve për dhënien e licencës për personat fizik dhe juridik vendas ose të huaj për hartimin e raportit për vlerësimin e ndikimit në mjedis, MMPH ka miratuar Udhëzim Administrativ nr. 10 /2017 për Licencim të Hartuesve të Raporteve për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis, i miratuar me datën 27.07.2017.

Direktiva mbi Themelimin e Infrastrukturës për Informim Hapësinor (INSPIRE Direktiva nr. 2007/2/KE) është duke u transpozuar në Projektligjin për Krijimin e Infrastrukturës Kombëtare të Informacionit Hapësinor në Republikën e Kosovës, i cili do të ofrojë kornizën ligjore për krijimin e infrastrukturës për informimin hapësinor dhe aktualisht drafti përfundimtar është i përgatitur. Përpjekjet e zbatimit të kësaj direktive planifikohen të realizohet gjatë periudhës 2017-2020.

Zbatimi i Direktivës mbi Përgjegjësinë e Mjedisit (Direktivës nr. 2004/35/KE) dhe Direktiva e Krimit Mjedisor (Direktiva nr. 2008/99/KE) janë në fazat e hershme të tyre. Masat e synuara për sigurimin e zbatueshmerisë së plotë të këtyre direktivave janë të planifikuara të realizohen gjatë periudhës 2017-2020.

Autoriteti përgjegjës për zbatimin e legjislacionit horizontal mjedisor është Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, respektivisht Departamenti i Mbrojtjes së Mjedisit/ Divizioni për Mbrojtjen nga Ndotja Industriale.

Mbështetja e donatorëve

Sa i përket përkrahjes së donatorëve, në mbështetje të MMPH-së është duke u zhvilluar projekti “Programi Mjedisor i Kosovës 2016-2020” i financuar nga SIDA, me vlerë prej EUR 6,810,000, i cili përbëhet nga tetë (8) komponente që përfshinë fuqizimin e kapaciteteve institucionale për monitorim, konservimin e biodiversitetit përmes librit të kuq të specieve shtazore në Kosovë; fuqizimin e menaxhimit të parqeve natyrore ndërkuftare; vendosjen e sistemit të monitorimit të ujërave nëntokësore në Kosovë; fuqizimin e kapaciteteve për zbatimin e legjislacionit mjedisor në nivel lokal dhe qendror; studimin për ujërat nëntokësore të pellgut të lumit Drini i Bardhë; mbështetje në hartimin e planit të menaxhimit të pellgut të Drinit të Bardhë dhe mbështetje të Këshillit Ndërministror të Ujërave.

Cilësia e ajrit

Gjendja aktuale

Korniza legjislative, e politikave dhe ajo institucionale

Për transpozimin e mëtutjeshëm të Direktivës Kornizë të cilësisë së Ajrit nr. 2008/50/KE, është përgatitur drafti i Ligjit nr. 03/L160, për Mbrojtjen e Ajrit nga Ndotja, dhe është dërguar në Qeveri për miratim.

Progres i konsiderueshëm është arritur në transpozimin e Direktivës shtesë të IV, për Cilësinë e Ajrit (4th Daughter Directive). Nxjerrja e Udhëzimit Administrativ nr. 21/2013 për Arsenin, Kadmium, Merkur, Nikel dhe Hidrokarburet Aromatike Policiklike në Ajër ka siguruar pothuajse transpozimin e plotë të kërkesave të Direktivës. Gjithashtu, Qeveria e Kosovës me vendimin nr. 02/84, me datë 15.04.2016 ka miratuar UA nr. 03/2011 për Normat e cilësisë së ajrit nga burimet e lëvizshme (plotësim-ndryshim) e cila transponon Direktiven nr. 70/220/KEE për masat që do të merren kundër ndotjes së ajrit nga emetimet e automjeteve.

Në fazat fillestare të zbatimit është Direktiva nr. 1999/32/KE mbi Përmbajtjen e Sulfurit në Lëndë Djegëse të Lëngëta. Transpozimi kësaj direktive është bërë përmes UA nr. 07/2012 për Cilësinë e karburanteve të lëngëta të naftës, si dhe Ligjit nr. 03/L-138 për Plotësimin dhe Ndryshimin e Ligjit nr. 2004/05 për Tregtinë me Naftë dhe Derivate të Naftës.

Direktiva e Këshillit të BE nr. 1999/13/KE mbi kufizimin e emetimeve të komponimeve organike të paqëndrueshme për shkak të përdorimit të tretësve organikë në aktivitete të caktuara dhe instalimet, është vlerësuar si e transpozuar pothuajse tërësisht. Instrumenti kryesor i transpozimit është UA nr. 04/2009 për kontrollin e emisioneve të bashkëdyzimeve organike të avullueshme, gjatë deponimit, mbushjes dhe transportimit të karburanteve. Sa i përket transpozimit të Fazës së II-të Direktivës, është në fazën e hershme të saj, deri më tani pak definicione janë transpozuar në UA- të e lartpërmendura.

Shumica e obligimeve të vendosura në Direktivën për Përmbajtjen e Sulfurit në Lëndët Djegëse të Lëngëta, veçse janë të zbatueshme në vend, por legjislacioni vendor është larg nga ajo që mund të konsiderohet si e përafëruar me kërkesat e BE-së.

Zbatueshmëria e Direktivës Faza II VOCs Stacionet e Benzinës është mjaft e avancuar, për zbatimin e këtij legjislacioni është në fuqi Strategjia për Cilësinë e Ajrit për vitin 2013-2022.

Autoriteti kompetent i përcaktuar për cilësinë e ajrit është Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor respektivisht Departamenti i Mbrojtjes së Mjedisit/ Divizioni për Mbrojtjen nga Ndotja Industriale, Agjencioni për Mbrojtjen e Mjedisit/ Instituti Hidrometeorologjik me gjithsejtë 9 zyrtarë. Institucionet tjera që ndërlidhen me këtë fushë janë kryesisht: Ministria e Zhvillimit Ekonomik (MZHE), Ministria e Tregtisë dhe Industrisë (MTI), Ministria e Infrastrukturës (MI), Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural (MBPZHR), Ministria e Shëndetësisë (MSH), Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal (MAPL), dhe Ministria e Integritimit Evropian (MIE).

Mbështetja e donatorëve

Sa i përket përkrahjes së donatorëve, është duke u zhvilluar projekti tre (3) vjeçar 2017-2020 i financuar nga Qeveria Japoneze dhe i zbatuar nga Agjencia Japoneze për bashkëpunim Ndërkombëtar (JICA) "Projekti për Zhvillimin e kapaciteteve për kontrollin e ndotjes së ajrit". Projekti përfshin komponentën e vlerësimit të stacioneve monitoruese të cilësisë së ajrit dhe mundësinë për plotësim me analizere të ri, kompletimin dhe kalibrimin e tyre si dhe trajnimin e stafit. Një komponentë e projektit është edhe krijimi i inventarit të emisioneve në ajër si dhe trajnimet për modelim dhe parashikim të cilësisë së ajrit. Komponenta e fundit e projektit është zhvillimi i softverit qendror për përcjelljen e cilësisë së ajrit në kohë reale nga të gjitha stacionet e monitorimit.

Menaxhimi i mbeturinave

Gjendja aktuale

Korniza legjislative, e politikave dhe ajo institucionale

Republika e Kosovës ndodhet në fazën e hartimit dhe rishqyrtimit të legjislacionit për administrimin të mbeturinave që mbështetën në direktiva dhe rregullore të BE-së.

Ligji nr. 04/060 për Mbeturinën ka transpozuar shumicën e dispozitave të direktivës përkatëse të mbeturinave Direktiven nr. 2008/98/KE. Është bërë një progres i mirë në harmonizimin e dispozitave të UA nr. 16/2013 për Vlerat Kufitare të Përqendrimeve për komponentët e rrezikshme në mbeturina me Direktivën nr. 91/689/KE për mbeturina të rrezikshme. Gjithashtu Direktiva nr. 86/278/KEE për lymin e ujërave të ndotura është transpozuar në UA nr. 29/2014 për Menaxhimin e lymit nga trajtimi i ujërave të ndotura. Ndërsa UA nr. 20/2012 për Export, Import dhe Tranzit të mbeturinave ka transpozuar dispozitat nga Rregullorja nr. 1013/2006/KE për tranzit të mbeturinave.

UA nr. 27/2014 për Menaxhimin e mbeturinave nga ambalazhet dhe paketimet është instrumenti kryesor i transpozimit. Transpozimi i dispozitave të mbetura të direktivës, siç janë dy definicione në lidhje me kthimin e energjisë dhe marrëveshjes vullnetare, si dhe kërkesave të Nenit 6 në lidhje me obligimet për publikimin e masave dhe objektivave për kthimin dhe riciklimin planifikohen të bëhen në të ardhmen.

Miratimi i UA nr. 19/2012 për Menaxhimin e Automjeteve Mbeturinë dhe Komponentët e Tyre, rezulton se ka transpozuar gati tërësisht dispozitat e Direktivës nr. 2000/53/KE për Automjetet Mbeturinë (ELV).

Ndërsa, transpozimi i Direktivës mbi Kufizimet për Substancat e Rrezikshme dhe Direktiva për Mbeturinën nga Pajisjet Elektrike dhe Elektronike janë transpozuar tërësisht përmes miratimit të UA nr. 25/2014 për Menaxhimin e Mbeturinave nga Pajisjet Elektrike dhe Elektronike dhe Kufizimin e Përdorimit të Substancave të Rrezikshme në Pajisjet Elektrike dhe Elektronike.

Transpozimi i plotë i Direktivës së Deponive është siguruar përmes legjislacionit primar dhe sekondar, siç janë: Ligji nr. 04/L-060 për Mbeturinën, UA nr. 15/2012 për Menaxhimin e deponive të mbeturinave, në të cilin plotësisht është transpozuar Direktiva për deponi nr. 1999/31/KE. Gjithashtu edhe dispozitat e UA nr. 08/2010 për Menaxhimin e Mbeturinave Biodegraduese, UA nr. 01/2009 mbi Kushtet për Përcaktimin e Lokacionit dhe Ndërtimin e Deponive, si dhe UA nr. 09/12 mbi Licencimin e menaxhimin e mbeturinave, janë harmonizuar në masë të mirë me legjislacionin e BE- së për mbeturina.

Për më tepër, UA të tjera të miratuara në sektorin e mbeturinave janë UA të cilat vazhdojnë transpozimin e mëtutjeshëm nga direktivat e fushave për menaxhimin e deponive, automjeteve mbeturinë, import dhe tranzit të mbeturinave, administrimin e mbeturinave nga pajisjet elektrike dhe elektronike dhe mbeturinave që përmbajnë azbest, menaxhimin e mbeturinave nga industria ekstraktive, mbeturinave medicinale - patologjike, dhe mbeturinave që përmbajnë materie me ndotës organik të qëndrueshëm, për ambalazhin dhe ambalazhet, kategorive të mbeturinave të rrezikshme, etj.

Me qëllim të parandalimit dhe reduktimit të efekteve negative në mjedis, dhe rrezikut për shëndetin e njeriut, është aprovuar nga Qeveria Koncepti Dokumenti për administrimin e mbeturinave nga industria e nxjerrjes së mineraleve, datë 05.04.2017 me nr. 09/140.

Për zbatimin e legjislacionit për mbeturina, aktualisht në fuqi janë: Strategjia për Menaxhimin e Mbeturinave për vitin 2013-2022 dhe Plani i Veprimtë për vitin 2013-2017, e cila me theks të veçantë i jep parimeve për menaxhimin e mbeturinave, të cilat i përshkruan Direktiva e Mbeturinave nr. 98/2008/KE, dhe parimit “ndotësi paguan”.

Gjithashtu, Master Plani për menaxhimin e mbeturinave i cili është në fuqi, ka për detyrë të i ndihmojë komunat në organizimin e menaxhimit të mbeturinave të ngurta. Ka përfunduar Vlerësimi dhe plani reformues i menaxhimit të mbeturinave të ngurta në Kosovë si dhe ka përfunduar Studimi i parafizibilitetit për deponinë e mbeturinave komunale në komunën Dragashit.

Sipas Ligjit për Mbeturina, Neni 13, autoriteti kompetent i përcaktuar për administrimin e mbeturinave është Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor (MMPH) dhe Komunat e Republikës së Kosovës. Në kuadër të MMPH funksionon Departamenti i mbrojtjes së mjedisit, respektivisht, Divizioni për kemikate dhe mbeturina, si dhe Agjencioni për Mbrojtjen e Mjedisit/ me gjithsejtë 8 zyrtarë. Institucionet e tjera që përfshihen në forma të ndryshme në sektorin e mbeturinave janë kryesisht: Ministria e Zhvillimit Ekonomik (MZHE), Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural (MBPZHR), Ministria e Shëndetësisë (MSH), Ministria e Tregtisë dhe Industrisë (MTI), Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal (MAPL), dhe Ministria e Integritit Evropian (MIE). Ndërsa komunat sipas Ligjit për Mbeturina janë kompetente për menaxhimin e mbeturinave të ngurta, mbeturinat vëllimore, mbeturinat nga konstruktimi dhe demolimi i objekteve ndërtimore.

Mbështetja e donatorëve

Sa i përket përkrahjes së donatoreve në këtë sektorë, me IPA 2018 janë planifikuar investime në fushën e menaxhimit të mbeturinave. Objektivat e kësaj asistence do të jenë:

- Zhvillimi i infrastrukturës për një qasje të integruar në menaxhimin e mbeturinave, në përputhje me zbatimin e hierarkisë së mbeturinave dhe parimin "ndotësi paguan";
- Mbyllja e deponisë së vjetër në Pejë dhe hapja e celules së re;
- Të mbështesë aktivitetet përgatitore të nevojshme për të kompletuar dokumentacionin për kërkesat për financim; dhe
- Të ngritet kapaciteti organizativ dhe institucional i strukturave për menaxhim të mbeturinave në mënyrë që të zbatohen me lehtësi reformat për një menaxhim të qëndrueshëm të mbeturinave.

Cilësia e ujërave

Gjendja aktuale

Korniza legjislative, e politikave dhe ajo institucionale

Korniza legjislative e fushës së ujërave është plotësuar në vitin 2013 me miratimin e Ligjit nr. 04/L-147 për Ujërat e Kosovës, i cili ka siguruar transpozimin e pjesshëm të Direktivës nr. 2000/60/KE.

Transpozimi i Direktivës nr. 91/271/KEE për trajtimin e Ujërave të Ndotura Urbane është bërë pjesërisht përmes miratimit të UA nr. 30/2014 për Kushtet, Mënyrat, Parametrat dhe Vlerat Kufizuese të Shkarkimit të Ujërave të Ndotura në Rrjetin e Kanalizimit Publik dhe në Trupin Ujor, e cila siguron transpozimin e definicioneve dhe kërkesave të vendosura në Nenin 5, 12 dhe Aneksin II.

Direktiva 98/83/KE për Cilësinë e Ujit për përdorimin për Konsum Njerëzor është transpozuar pjesërisht përmes UA nr. 16/2012 për Cilësinë e Ujit për Konsum Njerëzor, e cila ka transpozuar shumicën e dispozitave të direktivës në fjalë, për të cilën është përgjegjës Ministria e Shëndetësisë, përkatësisht Instituti Kombëtar i Shëndetit Publik.

Përafrimi i legjislacionit vendor me Direktivën nr. 91/676/KE në Lidhje me Mbrojtjen e Ujërave Kundër Ndotjes të Shkaktuar nga Nitratet nga Burimet Bujqësore është në fazat e hershme të saj, me vetëm disa dispozita të transpozuara.

Direktiva nr. 2007/60/KE mbi Vlerësimin dhe Menaxhimin e Rrezeve të Përmblyjeve është në fazat e hershme të zbatimit të saj. Lidhur me koordinimin dhe zbatimin e kërkesave që rrjedhin nga direktiva në fjalë, si dhe Direktiva nr. 2000/60/KE për Krijimin e një Kornize për Veprimet që duhet të Ndërmarrë Komuniteti Evropian në Fushën e Politikës së Ujërave, koordinimi i aktiviteteve dhe veprimeve përkatëse bëhet nga Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor në bashkëpunim me Ministrinë e Punëve të Brendshme, saktësisht Agjencinë për Menaxhimin e Emergjencave, si dhe në këtë proces komunat kontribuojnë në nivel lokal.

Për përafrimin e mëtutjeshëm dhe zbatimin e legjislacionit ujqor janë miratuar UA nga fusha e mbrojtjes nga veprimet e dëmshme të ujërave, strukturën e pagesave të ujitmënyrën e përcaktimit të prurjes së pranueshme ekologjike, mbrojtjen e Zonave Erozeve, projektimin, ndërtimin dhe shfrytëzimin e digave, etj.

Autoriteti kompetent i përcaktuar për menaxhimin dhe mbrojtjen e ujërave është Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor respektivisht Departamenti për Mbrojtjen e Mjedisit dhe Ujërave, Autoriteti Rajonal i Pellgjeve Lumore, Agjencioni për Mbrojtjen e Mjedisit, me gjithsejtë 30 zyrtarë. Institucionet tjera që kanë të bëjnë me fushën e ujërave janë kryesisht: Ministria e Zhvillimit Ekonomik (MZHE), Ministria e Shëndetësisë (MSH), Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural (MBPZHR) Ministria e

Administrimit të Pushtetit Lokal (MAPL), Ministria e Integritimit Evropian (MIE), si dhe Zyra e Rregullatorit për ujë dhe kanalizim (ZRRUK).

Mbështetja e donatorëve

Sa i përket përkrahjes së donatorëve, në Mars 2017 është përruruar Fabrika për trajtimin e Ujërave në Badoc, dhe në maj 2017 është përruruar fabrika për trajtimin e Ujërave në Shkabaj.

Gjithashtu është duke u zhvilluar projekti “Prishtina III”, nga i cili projekt direkt përfiton komuna e Prishtinës, Fushë Kosovës dhe Gracanics, ndërsa indirekt 8 komunat ku operon KUR Prishtina. Vlera e këtij projekti është EUR 35 mil (EUR 20 mil kredi nga KfW, EUR 5 mil me IPA 2010, EUR 5 mil nga Qeveria e Kosovës dhe EUR 5 mil nga Komuna e Prishtinës).

Projekti “Prishtina II”, i cili përfshin rehabilitimin e rrjetave të ujësjellësit në 30% të qytetit të Prishtinës dhe 70% të qytetit të Fushë Kosovës, si dhe rehabilitimin e Fabrikës në Badoc i cili ka një rëndësi të veçantë sepse ka qenë një prej fabrikave më të vjetra të ujit, është në zbatim e sipër. Vlera e këtij projekti është EUR 17 mil (EUR 11 mil grant nga WBIF/EU dhe EUR 6 milion kredi nga Qeveria Gjermane).

Mbrojtja e natyrës

Gjendja aktuale

Korniza legislative, e politikave dhe ajo institucionale

Deri më tani Kosova ka nënshkruar Rezolutën për zhvillimin e Qëndrueshëm të Regjionit të Harkut Dinarik dhe Marrëveshjen mes shteteve të rajonit Dinarik për ruajtjen më të mirë të natyrës në kuadër të Regjionit të Harkut Dinarik.

Në legjislacionin për natyrën janë transpozuar Direktivat në vijim:

- Direktiva nr. 2009/147/KE për ruajtjen e zogjve të egër e ndryshuar me Direktivën nr. 2013/17/BE;
- Direktiva e Këshillit nr. 92/43/KEE e 21 majit 1992 “Për ruajtjen e vendbanimeve natyrore, florës dhe faunës së egër”, e ndryshuar me Direktivën nr. 97/62/KE, Direktivën nr. 2006/105/KE dhe Rregulloren (KE) nr. 1882/2003;
- Direktiva e Këshillit nr. 1999/22/KE e 29 marsit 1999 lidhur me mbajtjen e kafshëve në kopshtet zoologjike;
- Rregulloren (KE) nr. 338/97 për mbrojtjen e llojeve të florës dhe faunës së egër duke rregulluar tregtinë e tyre, me amendamentet;
- Rregulloren (KEE) nr. 3254/91 që ndalon përdorimin e kurtheve në Komunitet dhe futjen në Komunitet të gëzofit dhe prodhimeve të disa llojeve të faunës së egër me origjinë nga vendet që i kapin ato duke përdorur metodat e kurtheve që nuk plotësojnë standardet humane ndërkombëtare të kapjes;
- Rregulloren (BE) nr. 995/2010 e Parlamentit Evropian dhe Këshillit që përcakton obligimet e operatorëve të cilët qesin drurin dhe prodhimet e drurit në treg;
- Rregulloren (KE) nr. 2173/2005 mbi krijimin e një skeme të licencimit FLEGT për importet e lëndës drusore në Komunitetin Evropian;
- Direktiva nr. 83/129/KEE lidhur me importin në shtetet anëtare të lëkurës së disa llojeve të vegjlish të fokave dhe produkteve që dalin prej tyre; dhe
- Rregulloren nr. 348/81/KEE për rregullat e përbashkëta për importin e balenave dhe produkteve të tjera të cetaceve dhe amendamentet.

Direktivat e përmendura me sipër në masë të ndryshme janë transpozuar përmes Ligjit nr. 03/L-233 për Mbrojtjen e Natyrës, Ligjit nr. 04/L-086 për Parkun Kombëtar "Bjeshkët e Nemuna", Ligjit nr. 04/L-087 për Parkun Kombëtar "Sharri", Ligjit nr. 2003/3 për Pyjet e Kosovës me ndryshimet dhe plotësimet 2004/29 dhe 2010/03-L-153; Ligjit nr. 2006/41 për Gjuetinë. Gjithashtu edhe një numer i madh i akteve nënligjore dhe vendimeve që dalin nga këto ligje (10 UA dhe 6 vendime).

Direktiva 2013/17/BE për ruajtjen e zogjve të egër është transpozuar 97% dhe atë në Ligjin për Mbrojtjen e Natyrës, Ligjin për Gjuetinë, UA për shpalljen e llojeve të egra të mbrojtura dhe strikt të mbrojtura dhe Vendimi për shpalljen nën mbrojtje të Ligatinës së Hencit/Radevës si Zonë e Veçantë e Mbrojtur për zogjtë.

Për sa i përket Direktivës për ruajtjen e vendbanimeve natyrore, florës dhe faunës së egër, dispozitat e kësaj Direktive janë transpozuar në tërësi 100% me Ligjin për Mbrojtjen e Natyrës dhe UA për llojet e vendbanimeve natyrore, hartat e vendbanimeve natyrore, tipat e vendbanimeve natyrore të rralla dhe të kërcënuara si dhe masat për mbrojtjen dhe ruajtjen e tipave të vendbanimeve natyrore.

Sa i përket Direktivës lidhur me mbajtjen e kafshëve në kopshtet zoologjike, transpozimi në legjislacionin kombëtar është 80% përmes Ligjit për Mbrojtjen e natyrës dhe UA për kushtet e mbajtjes, mënyrën e shenjzimit dhe evidentimit të shtazëve të mbrojtura në internim.

Kuadri strategjik për mbrojtjen e natyrës në Republikën e Kosovës përbëhet nga Strategjia dhe Plani i Veprimit për Biodiversitetin 2011-2020; Strategjia e Pyjeve 2010-2020; Strategjia Kombëtare për sektorin e produkteve pyjore jo drurore 2014-2020 dhe Strategjia e Mbrojtjes së Klimës në Sektorin e Pylltarisë në Kosovë.

Direktiva e Zogjve të Egër dhe Direktiva e Vendbanimeve janë transpozuar plotësisht. Dispozitat e Ligjit për Mbrojtjen e Natyrës nr. 03/L-233 dhe UA për shpalljen e llojeve të egra të mbrojtura dhe strikt të mbrojtura nr. 18/2012 kanë siguruar harmonizimin e kornizës ligjore kombëtare me kërkesat e këtyre dy Direktivave.

Transpozimi i Direktivës është siguruar me Ligjin për Mbrojtjen e Natyrës nr. 03/L-233 dhe UA nr. 14/2012 për kushtet e mbajtjes, mënyrën e shenjzimit dhe evidentimit të shtazëve të mbrojtura në internim.

Si masa zbatuese të legjislacionit për mbrojtjen e natyrës kanë përfunduar edhe:

- Raporti për gatishmërinë e Kosovës për NATURA 2000;
- Raporti për identifikimin e regjioneve biogeografike; dhe
- Emërimi i Grupit Koordinues për themelimin e rrjetit kombëtar të zonave NATURA 2000.

Autoriteti kompetent i përcaktuar për mbrojtjen e natyrës është Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, respektivisht departamenti i mbrojtjes së mjedisit, divizioni për mbrojtjen e natyrës, Agjencioni për Mbrojtjen e Mjedisit, me gjithsejtë 15 zyrtarë. Institucionet tjera që kanë të bëjnë me fushën e natyrës janë kryesisht: Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural (MBPZHR), Ministria e Kulturës, Rinise dhe Sportit (MKRS), Ministria e Zhvillimit Ekonomik (MZHE), Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal (MAPL), Ministria e Integritimit Evropian (MIE) dhe Komunat.

Kontrolli i ndotjes industriale

Gjendja aktuale

Korniza legjislative, e politikave dhe ajo institucionale

Transpozimi i Direktivës nr. 2010/75/KE për Emisionet Industriale, në legjislacionin e Kosovës është mjaft i avancuar deri 69%. Dispozitat e Ligjit nr. 03/L-043 për Parandalimin dhe Kontrollin e Integruar të

Ndotjes, UA nr. 06/2007 mbi Rregullat dhe Normat e Shkarkimeve në Ajër nga Burimet e Palëvizshme të Ndotjes, Ligji nr. 03/L-025 për Mbrojtjen e Mjedisit si dhe Ligji nr. 02/L-30 për Mbeturinën, janë identifikuar si instrumente kryesore të transpozimit.

Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor është autoriteti përgjegjës për transpozimin dhe zbatimin e kësaj Direktive.

MMPH ka identifikuar 30 instalime të cilat duhet të pajisen me LMI, në bazë të Ligjit nr. 03/L-043 për Parandalimin dhe Kontrollin e Integruar të Ndotjes. MMPH ka ende punë për të bërë në kompletimin dhe vlerësimin e të gjitha instalimeve, për të cilat zbatohet ky ligj.

Sa i përket inspektimit mjedisor ky autoritet është krijuar dhe është operacional. Inspektorati i Mjedisit siguron dhe kontrollon përputhshmërinë e operatorëve me kushtet e LMI.

Miratimi i UA nr. 10/2011 për Pengimin e Aksidenteve të Mëdha ku përfshihen Substancat e Rrezikshme ka siguruar transpozim të pjeshëm me Direktivën SEVESO III (Direktiva 2012/18/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të datës 4 korrik 2012 për Kontrollin e Rreziqeve të Mëdha të Aksidenteve ku Përfshihen Substancat e Rrezikshme).

UA nr. 06/2007 mbi Rregullat dhe Normat e Shkarkimeve në Ajër nga Burimet e Palëvizshme të Ndotjes ka siguruar transpozimin e disa dispozitave të Direktivës nr. 2004/42/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të 21 prillit 2004 mbi kufizimin e emetimeve të komponimeve organike të paqëndrueshme për shkak të përdorimit të tretësve organikë në ngjyra të caktuara dhe llaqe dhe produkteve për përfundim të automjeteve.

Për zbatimin e Ligjit nr. 03/L-043 për Parandalimin dhe Kontrollin e Integruar të Ndotjes, fillimisht është hartuar legjislacioni sekondar me pesë (5) UA të miratuara si UA për procedurat e zhvillimit dhe miratimit të dokumenteve të referimit për teknikat më të mira të mundshme, UA për Përmbajtjen dhe Mënyrën e Mbajtjes së Regjistrit të Lejeve të Lëshuara të Integruara, UA për formën, përmbajtjen dhe mënyrën e plotësimit të aplikacionit për leje të integruar, dhe UA për kushtet e lejes për llojet specifike të operimeve dhe impianteve.

Me qëllim të parandalimit dhe zvogëlimit të ndikimeve negative në mjedis, si dhe përcaktimit të kriterëve dhe kushteve për procedurat e dhënies së lejes mjedisore për veprimtari me të vogla, janë miratuar dy udhëzime administrative:

- UA nr. 01/2017 për Leje Mjedisore Komunale, i miratuar me datën 02.05.2017;
- UA nr. 07/2017 për Leje Mjedisore, i miratuar me datën 09.06.2017.

Në anën tjetër, me qëllim të zbatimit të legjislacionit të transpozuar të BE-së, në fuqi janë Strategjia për Mbrojtjen e Mjedisit 2013 – 2022 dhe Plani i Kosovës për Veprim në Mjedis për vitin 2013-2017.

Autoriteti kompetent i përcaktuar për kontrollin e ndotjes industriale është Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, Departamenti i Mbrojtjes së Mjedisit, respektivisht Divizioni për Mbrojtjen nga Ndotjes Industriale me asistencë të Agjencisë për Mbrojtjen e Mjedisit/me gjithsejtë 15-20 zyrtarë. Institucionet tjera që sipas nevojës, ndërlihen me këtë fushë janë kryesisht: Ministria e Zhvillimit Ekonomik (MZHE), Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal (MAPL), Ministria e Tregtisë dhe Industrisë, Operatorët Industrial, etj.

Mbështetja e donatorëve

Sa i përket përkrahjes nga donatorët në këtë fushë MMPH përfiton nga projekti nga JICA 2017-2020 me vlerë rreth 4 milion USD për zhvillimin e kapaciteteve për kontrollin e ndotjes së ajrit.

Kimikadet

Gjendja aktuale

Korniza legjislative, e politikave dhe ajo institucionale

Kosova është duke bërë progres gradual drejt transpozimit të Rregullores nr. 1907/2006/KE REACH dhe Rregullores nr. 1272/2008/KE (CLP) për Klasifikimin, Paketimin dhe Etiketimin e Substancave të Rrezikshme. Niveli i transpozimit nuk është shumë i madh pasi që në fushën e kimikateve kanë ndryshuar dispozitat e shumta ekzistuese me qëllim të harmonizimit global të rregullave për kimikate. Gjerë më tani është arritur transpozim i mjaftueshem sa për të funksionuar pa pengesa të mëdha tregu i kimikateve, sidomos janë transpozuar dispozitat më të nevojshme për zbatim që është siguruar përmes UA nr. 10/2012 për listën Teknike të sigurisë nga kimikadet dhe mënyrën e plotësimit të sajë, dhe UA nr. 17/2014 për Klasifikimin, Etiketimin dhe Paketimin të Kimikateve të Rrezikshme, Ligjit nr. 04/L-197 për kimikate, si dhe me shpalljen e Vendimit të Ministrit nr. 4222-14-564295 për Listën e substancave të rrezikshme nga Rregullorja nr. 1272/2008 /KE - CLP.

Me qëllim të përcaktimit të kushteve për menaxhimin dhe mbikëqyrjen e kimikateve të rrezikshme për parandalimin dhe zvogëlimin e ndikimeve negative të tyre në shëndetin e njeriut dhe në mjedis gjatë prodhimit, magazinimit, përdorimit dhe qarkullimit ndërkufitar të tyre, është në fuqi UA nr. 08-2016 për Qarkullimin e Kimikateve të Rrezikshme, Kushteve e Magazinimit dhe Procedurat për Marrjen e Lejes dhe Licencë.

Transpozimi i Direktivës për Asbest (Direktiva e Këshillit nr. 87/217/KEE e 19 mars 1987 mbi parandalimin dhe reduktimin e ndotjes së mjedisit nga asbest e ndryshuar nga Direktiva nr. 91/692/KEE dhe Rregulloren (KE) 807/2003), është bërë në shkallë 82%. Lidhur me këtë ekziston UA nr. 07/2009 për administrimin e mbeturinave që përmbajnë azbest i cili është ndryshuar dhe është plotësuar me UA nr. 22/2015 për menaxhimin e mbeturinave që përmbajnë azbest.

Rregullorja (KE) nr. 689/2008 për eksport import të kimikateve, respektivisht Rregullorja nr. 649/2012/BE për export import –PIC procedure, është e transpozuar nëpërmes UA nr. 23/2015 për eksport,import dhe tranzit të kimikateve të caktuara të rrezikshme PIC- proceduara.

Gjithashtu transpozimi i plotë është bërë nga Rregullorja nr. 648/2004/KE për Detergjentet, e transpozuar në Rregulloren e Kosovës nr. 02-2015 për detergjentet me Vendimin nr. 4222-14_564295 për listën CLP të substancave të rrezikshme (Direktiva nr. 1272/2008/KE, CLP).

Deri më tani ende nuk është hartuar ndonjë program, strategji apo plan rreth menaxhimit të kimikateve. Autoriteti kompetent i përcaktuar për kontrollin e ndotjes nga kimikadet është Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor respektivisht Departamenti i Mbrojtjes së Mjedisit, divizioni për kemikate dhe mbeturina, si dhe Agjencioni për Mbrojtjen e Mjedisit / me gjithsejtë 4 zyrtarë. Institucionet tjera që kanë të bëjnë me fushën kemikateve janë kryesisht: Ministria e Zhvillimit Ekonomik (MZHE), Ministria e Tregtisë dhe Industrisë, Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal (MAPL), dhe Ministria e Integrimit Evropian (MIE).

Mbrojtja nga zhurma

Gjendja aktuale

Korniza legjislative, e politikave dhe ajo institucionale

Në funksion të përafrimit të mëtejshëm të legjislacionit vendor me acquis të BE-së në fushën e mbrojtjes nga zhurma, Kosova ka marrë vendim për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit nr. 02/L-102 për Mbrojtjen nga Zhurma, i cili pritet të miratohet në Kuvend gjatë vitit 2018. Përmes këtij Ligji do të bëhet transpozimi i plotë i Direktivës nr. 2002/49/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e datës 25 qershor 2002, në lidhje me vlerësimin dhe menaxhimin e zhurmës në mjedis.

Për të zbatuar ligjin në fjalë, për fillim planifikohet hartimi i legjislacionit sekondar që del nga ky ligj dhe ngritja e kapaciteteve njerëzore për zbatimin e këtij legjislacioni, si në nivelin qendror ashtu edhe në nivelin lokal.

Autoriteti kompetent për mbrojtjen nga zhurma në mjedis është Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor respektivisht Departamenti i Mbrojtjes së Mjedisit/ Divizioni për Mbrojtjen nga Ndotja Industriale, dhe Agjencioni për Mbrojtjen e Mjedisit/ Instituti Hidrometeorologjik me gjithsejtë 4 zyrtarë. Institucionet tjera që ndërlidhen me këtë fushë janë kryesisht: Ministria e Shëndetësisë (MSH), Ministria e Tregtisë dhe Industrisë (MTI), Ministria e Infrastrukturës (MI), Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal (MAPL), dhe Komunitet.

Pylltaria

Gjendja aktuale

Korniza legjislative, e politikave dhe ajo institucionale

Korniza ligjore në sektorin e pylltarisë përbëhet nga Ligji nr. 2005/49 për Pyjet, Ligjin nr. 02/L-53 për Gjuetinë dhe ligjet e tjera si Ligji nr. 2010/03/-L-233 mbi Mbrojtjen e Natyrës, Ligji nr. 2010/03 -L- 230 mbi Vlerësimin Strategjik Mjedisor, Ligji nr. 2006/02- L41 mbi Mbrojtjen nga Zjarri, Ligji nr. 02/L-26 për Tokën Bujqësore, Ligji nr. 03/L-029 për Inspektionin Bujqësor, Ligji nr. 10/ 03/-L- 163 mbi Minierat dhe Minerat, Ligji nr. 2004/13 për Materialin Fidanor, Ligji nr. 04/L-147 për Ujërat e Kosovës dhe Ligjin nr. 2011/04-L- 040 për rregullimin e Tokës.

Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural (MBPZHR), në drejtim të përmirësimit të strukturës organizative, strukturës të menaxhimit me pyje, toka pyjore dhe kafshë të egra, ka një bazë të konsoliduar të legjislacionit sekondar (deri më tani ekzistojnë 38 UA të cilat rregullojnë këtë sektor).

Politikat, strategjitë dhe planet e veprimit për zhvillimin e sektorit pyjor në Kosovë të miratuara nga Qeveria e Kosovës janë të përmbledhura në dokumentin "Strategjia për Zhvillimin e Pylltarisë 2010/2020". Qëllimi i kësaj strategjie është shfrytëzimi i qëndrueshëm i resurseve pyjore përmes ofrimit të një kornize institucionale dhe rregullative duke siguruar mekanizmat e përhershëm financiar për zhvillimin e sektorit.

Me qëllim të harmonizimit të legjislacionit vendor me atë të BE-së, MBPZHR, është në proces të Plotësim-ndryshimit të Ligjit për Pyjet e Kosovës nr. 2003/3 si dhe akteve nënligjore për zbatimin ligjit. Ky draft Ligj do të merr parasysh Rregulloret e BE-së si: Rregulloren (BE) nr. 691/2011 e Parlamentit dhe e Këshillit Evropian e datës 6 korrik 2011 për Mjedisin Evropian dhe Llogaritë Ekonomike; Rregulloren (BE) nr. 995/2010 e Parlamentit dhe e Këshillit Evropian e datës 20 tetor 2010 e cila përcakton obligimet e operatoreve të cilët plasojnë drurin dhe produktet drunore në treg, gjithashtu e ashtuquajtur "EU TR".

Gjatë kësaj periudhe parashihet edhe plotësim-ndryshimi i Ligjit për Gjuetinë 02/L-53, me të cilin rregullohet menaxhimi i qëndrueshëm, kultivimi, mbrojtja, gjuetia dhe shfrytëzimi i faunës së egër si pasuri natyrore me interes të përgjithshëm. Ligji për Gjuetinë do të përafrohet me konventat ndërkombëtare dhe direktivat e BE si: Konventa Evropiane për mbrojtjen e llojeve të kafshëve të egra dhe mjediseve të tyre (Konventa e Bernës), Konventa për mbrojtjen e llojeve migruese të kafshëve të egra (Konventa e Bonit), Konventa ndërkombëtare për tregtinë me bimë dhe kafshë të rrezikuara (CITES), Konventa e Kombeve të

Bashkuara për llojlojshmërinë biologjike (Konventa e Rios), Direktiva e BE-së nr. 92/43/KEE për ruajtjen e mjediseve natyrore dhe florës e faunës së egër, dhe Direktiva e BE-së nr. 79/409/KEE për shpezët. Për të përmirësuar politikat sektoriale dhe për të promovuar menaxhimin e qëndrueshëm të prodhimeve pyjore jo drunore MBPZHR ka përfunduar inventarizimin nacional dhe të përcaktimit të kuotave vjetore për vjeljen e produkteve pyjore jodrunore.

Sa i përket zbatimit të politikave brenda sektorit të pylltarisë dhe ndërmarrjes së masave për zbatimin e legjislacionit, gjatë vitit 2018 pritet të bëhet miratimi i Programit Nacional për Pyllëzimin e sipërfaqeve të zhveshura 2016-2025, i cili përcakton veprimet, masat dhe buxhetin për pyllëzimin e tokave pyjore sipas politikave, strategjive të miratuara dhe të përafuara me legjislacionin e BE-së si dhe praktikave të mira menaxhuese.

Avancimi dhe funksionalizimi i Sistemit Informativ Pyjor të Kosovës (FIS-KOS) i cili integron edhe sistemet tjera në programet, softuerët dhe të gjitha procedurat administrative në menaxhimin e pyjeve nga niveli lokal deri të ai qendror mbetet një nga përkushtimet e MBPZHR në vitet në vazhdim.

Autoriteti kompetent i përcaktuar për Pylltarinë është Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural si organi më i lartë i administrimit dhe menaxhimit të pyjeve në Kosovë, respektivisht Departamenti i Pylltarisë dhe Agjencia Pyjore e Kosovës. Numri i të punësuarve në departament të Pylltarisë është 7 ndërsa, APK si autoritet ekzekutiv ka 140 të punësuar. Institucionet tjera që kanë të bëjnë me fushën e pylltarisë janë kryesisht: Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinore (MMPH), Ministria e Zhvillimit Ekonomik (MZHE), Ministria e Tregtisë dhe Industrisë, Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal (MAPL), dhe Ministria e Integrimit Evropian (MIE).

Ndryshimet klimatike

Gjendja aktuale

Korniza legjislative, e politikave dhe ajo institucionale

Qeveria e Kosovës ka transpozuar Rregulloren e BE nr. 525/2013 të Parlamentit dhe Këshillit Evropian për mekanizmin për monitorimin dhe raportimin e gazrave serrë me miratimin e UA nr. 01/2016 për Mekanizmin e Përcjelljes së Emisioneve të Gazrave Serë dhe UA nr. 09/2015 për Përcjelljen e Emisioneve të Gazrave Serë.

MMPH ka përgjegjësi për definimin dhe zbatimin e politikave dhe masave për të kufizuar emisionet gazrave serrë në përputhje me Ligjin nr. 03/L-160 për Mbrojtjen e Ajrit nga Ndotja.

Deri më tani është përgatitur Inventari i gazeve serrë. Mekanizmat për zbatimin, monitorimin dhe obligimet e raportimit janë rregulluar me dy udhëzimet e lartpërmendura.

Miratimi i UA nr. 16/2013 për Substancat që dëmtojnë shtresën e ozonit dhe gazrat serë të fluoruara do të avancojnë zbatimin e Rregullores së F-Gazeve. MMPH, Ministria e Tregtisë dhe Industrisë dhe Doganat e Kosovës ndajnë përgjegjësinë mbi zbatimin e këtij UA.

Progresi në transpozimin e Direktivës së Cilësisë së Benzinë dhe Derivateve të Naftë vazhdon më tej. Me miratimin e UA nr. 07/2012 për Cilësinë e Naftës dhe Karburanteve të Lëngëta Rrjedhëse, në periudhën paraprake vlerësohet si transpozim i nivelit më të lartë. Megjithatë, nuk ka plane të sakta për përafrimin e legjislacionit kombëtar me dispozitat e Direktivës mbi Monitorimin (Neni 8 dhe 8.a), i cili do të bëhet nga Ministria e Tregtisë dhe Industrisë.

Zbatimi i Direktivës së Cilësisë së Benzinë dhe Karburanteve të Naftës nr. 2009/30/KE është mjaft e përparuar. Megjithatë, janë ende të nevojshme përpjekjet për kryerjen e vlerësimit të plotë të konsumit kombëtar të karburantit dhe të krijimit të bazës së të dhënave për cilësinë e karburantit.

Zbatimi i Rregullores mbi Standardet e Emetimit për Makinat e Reja të Pasagjerëve mbetet në një fazë të hershme. MMPH dhe Ministria e Brendshme janë autoritetet kompetente për rregullimin e standardeve të performancës së emisionit për automjete të reja të lehta komerciale. Në këtë drejtim, autoritetet e përcaktuara duhet të intensifikojnë përpjekjet e tyre në krijimin e sistemit për mbledhjen dhe monitorimin e të dhënave.

Transpozimi i plotë i Direktivës së Informimit të Konsumatorit nr. 2011/83/BE është bërë përmes UA nr. 19/2013 mbi Disponueshmërinë e të Dhënave për Ekonominë e Karburantit dhe Emetimet e CO2 nga Makinat e Reja të Pasagjerëve.

Për zbatimin e legjislacionit për Ndryshimet Klimatike janë në fuqi 5 UA dhe një rregullore nga fusha që kanë të bëjnë me substancat që dëmtojnë shtresën e ozonit dhe gazrat serë të fluoruara, mekanizmin e Përcjelljes së Emisioneve të Gazrave Serë, qasje në informata për shpenzimin ekonomik të karburanteve dhe emisionin CO2 të automjeteve të reja personale, zbatimin e mekanizmave fleksibil për zhvillim të pastër, mekanizmin për monitorimin dhe raportimin e gazrave serrë, etj.

Autoriteti kompetent i përcaktuar për ndryshime klimatike është Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor respektivisht Departamenti i Mbrojtjes së Mjedisit/ Divizioni për Mbrojtjen nga Ndotja Industriale, dhe Agjencioni për Mbrojtjen e Mjedisit/ Instituti Hidrometeorologjik me gjithsejtë 9 zyrtarë. Institucionet tjera që ndërlidhen me këtë fushë janë kryesisht: Ministria e Zhvillimit Ekonomik (MZHE), Ministria e Tregtisë dhe Industrisë (MTI), Ministria e Infrastrukturës (MI), Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural (MBPZHR), Ministria e Shëndetësisë (MSH), Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal (MAPL), dhe Ministria e Integritimit Evropian (MIE). Për më tepër, me datë 21.08.2015 me vendim të Qeverisë 05/45 është themeluar Komiteti Kombëtar për Ndryshime Klimatike.

Mbrojtja civile

Gjendja aktuale

Korniza legjislative, e politikave dhe ajo institucionale

Fusha e menaxhimit të fatkeqësive në vendin tonë është e rregulluar me Ligjin nr. 04/L-27 për mbrojtje nga fatkeqësitë natyrore dhe fatkeqësitë tjera dhe një numër i rregulloreve dhe Udhëzimeve Administrative të miratuara deri më sot. Pastaj është Ligji nr. 04-L-230 për Agjencinë e Menaxhimit Emergjent, Ligji nr. 04/L-012 për Mbrojtje nga Zjarri dhe Ligji nr. 04/L-049 për Zjarrfikje dhe Shpëtim.

Nga legjislacioni sekondar i cili mbulon fushën e parandalimit dhe reagimit në raste të aksidenteve kimike (në industri) i cili pjesërisht transponon Direktivën nr. 2012/18/BE- Seveso III, janë në fuqi :

- UA për nr. 05/2011 për metodologjinë e vlerësimit të rrezikut nga aksidentet kimike si dhe masat për eliminimin e pasojave;
- UA nr. 10/2011 për pengimin e aksidenteve të mëdha ku përfshihen substancat e rrezikshme; dhe
- UA nr. 17/2012 për regjistrin e impianteve në të cilët është vërtetuar prezenca e substancave të rrezikshëm.

Deri më tani Kosova ka hartuar Planin e Reagimit Kombëtar, si dhe Strategjinë për Reduktimin e Rrezikut të Katastrofave dhe Planin e Veprimit 2016 - 2020.

Autoriteti kompetent i përcaktuar për Mbrojtje Civile është: Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinore (MMPH)- Departamenti i Mbrojtjes së Mjedisit respektivisht Divizioni për Mbrojtjen nga Ndotja Industriale, AMMK- Instituti Hidrometeorologjik; Ministria e Punëve të Brendshme dhe Agjencia për Menaxhimin e Emergjencës me gjithsejtë 7 zyrtar. Institucionet tjera që kanë të bëjnë me fushën mbrojtjes civile janë kryesisht: Ministria e Zhvillimit Ekonomik (MZHE), Ministria e Punëve të Jashtme, Ministria e Financave, Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit rural, Ministria e Tregtisë dhe Industrisë, Instituti Kombëtar i Shëndetit Publik; njësia e zjarrfikësve të Kosovës, Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal (MAPL), dhe Ministria e Integritimit Evropian (MIE).

Objektivat prioritarë afatmesme

Në planin afatmesëm parashihen të realizohen aktivitetet si në vijim:

- Transpozimi i Direktivës nr. 2004/35 EC mbi Përgjegjësitë Mjedisore, Direktivës nr. 2003/04 EC për Qasje në Informacion, Direktivës nr. EC/66/2010 Eko-etiketë, Rregullorën e EC/1221/2009 EMAS, si dhe Rregullorën nr. 2011/832/BE EMAS Global;
- Krijimi i Inventarit të ndotësve të ajrit dhe funksionalizimi i softwerit që tregon matjet në kohë reale;
- Ndërtimi i objektit për deponimin e përkohshëm të mbeturinave të rrezikshme në nivel vendi, ku do të vendosen edhe mbeturinat e rrezikshme të cilat dalin nga procesi i çmontimit të objekteve në lokacionin e TC Kosova "A" si dhe funksionalizimi i Operatorit për administrimin e mbeturinave të rrezikshme;
- Ndërtimi i impiantit për klasifikimin e mbeturinave në Ferizaj, Prizren dhe ndërtimi i deponisë së re në Pejë;
- Programi i monitorimit të ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore;
- Ndërtimi i fabrikës (impiantit) për trajtimin e ujërave të ndotura (zeza) në Prizren.

3.29. Kapitulli 28 i acquis-së: Mbrojtja e konsumatorit dhe e shëndetit

Legjislacioni i BE për kapitullin e Mbrojtjes së Konsumatorit dhe Shëndetit Publik konsiston në masa rregullatore, rekomandime, koordinim dhe mbështetje për aktivitetet e vendeve anëtare përfshirë mbështetjen financiare. Kapitulli ka të bëjë me interesat e qytetarëve sa i përket politikave të sigurisë së konsumatorit, interesit ekonomik dhe shëndetit publik.

Acquis në fushën e **mbrojtjes së konsumatorit** përfshin mbrojtjen e konsumatorit, sigurinë e produkteve, shitjen e produkteve konsumuese dhe garancionet e tyre, kushtet e padrejta të kontratës, shitjen në distancë, shitjen derë më derë, marketingun keq informues, praktikën e padrejta komerciale, kreditë e konsumatorit, dhe bashkëpunimin dhe zbatimin ndër-kufitar. Këtu bën pjesë edhe Sistemi i Alarmimit Rapid të BE-së (RAPEX).

Në fushën e **shëndetit publik**, legjislacioni i BE-së merret me çështjet që lidhen me kontrollin e duhanit, sëmundjeve të transmetueshme, gjakun, indet, qelizat dhe organet, sëmundjet mentale, parandalimin e abuzimit me drogën, dhe diagnostikimet për kancer. Acquis e kësaj fushe gjithashtu rregullon të drejtat e pacientëve në shërbimin shëndetësor ndërkufitar, promovimin e ambientit të shëndetshëm dhe parandalimin e lëndimeve.

Zbatimi i politikave për mbrojtjen e konsumatorit dhe shëndetit publik kërkon kapacitete adekuate administrative dhe infrastrukturë në të gjitha nivelet e organizimit administrativ. Për mbrojtjen e konsumatorit kjo nënkupton mbikëqyrje efektive të tregut dhe mekanizma gjyqësor dhe jo-gjyqësor adekuat për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve dhe ankesave. Politikën e BE gjithashtu synojnë angazhimin e publikut në konsultimet e politikave dhe aktivitetet e vetëdijesimit në mbrojtjen e konsumatorit.

Kërkesat e MSA-së

Sa i përket **mbrojtjes së konsumatorit**, Neni 81 i MSA-së obligon Kosovën të krijoj politika për mbrojtjen aktive të konsumatorëve, në përputhje me të drejtën e BE-së, duke përfshirë rritjen e informimit dhe zhvillimit të organizatave të pavarura në Kosovë, harmonizimin e legjislacionit të mbrojtjes së konsumatorit në Kosovë me atë ekzistues në BE, mbrojtjen efikase ligjore për konsumatorët në mënyrë që të përmirësohet cilësia e mallrave të konsumit dhe ruajtja e standardeve të duhura të sigurisë, monitorimi i rregullave nga autoritetet kompetente dhe sigurimi i qasjes së kompensimit përkatës ligjor në rastet e mosmarrëveshjeve si dhe shkëmbimi i informatave mbi produktet e rrezikshme.

Bazuar në **Raportin e KE-së për Kosovën 2016** sfidë mbetet plotësimi i kornizës ligjore për Mbrojtjen e Konsumatorit, krijimi i kornizës së politikave, krijimi i mekanizmit për inspektimin e ankesave si dhe ngritja e kapaciteteve administrative për trajtimin e plotë të ankesave të konsumatorëve si dhe duhet të punohet tutje në rritjen e ndërgjegjësimit të konsumatorëve mbi të drejtat e tyre.

Sa i përket Shëndetin Publik, **Raporti i KE-së për Kosovën 2016** nënvizon faktin se buxheti dhe shpenzimet e ulëta mbesin një problem. Shpenzimet publike mbesin fuqishëm të fokusuar në investime kapitale dhe kujdes shëndetësor, duke u nisur nga preventiva dhe parandalimi i shkaktarëve të sëmundjeve që nisin nga faktori njeri, biznesi, pakujdesi, informimi / ndërgjegjësimi / vetëdijësimi i pamjaftueshëm. Duhet të rriten kontrolli, standardizimi dhe matja e cilësisë së produkteve e performancës së shërbimeve shëndetsore, përfshirë buxhetin për kujdesin parësor, mallrat dhe shërbimet.. Përgatitjet për zbatimin e sigurimeve të obligueshme shëndetësore kanë qenë të ngadalta. Planet për fillimin e përfitimeve të skemës së ofrimit të barnave jashtë spitalore janë konsiderueshëm jashtë afateve të parapara dhe nuk do të jenë funksionale me datën e propozuar për fillimin e mbledhjes së premieeve në Janar 2017. Implementimi i Ligjit për kontrollin e duhanit duhet të fuqizohet, ndërsa angazhimi dhe kujdesi i Komisionit ndërministror për kontrollin e zbatimit të Ligjit duhet ta tejkalojë formalitetin dhe trajtën deklarative të veprimit. Infrastruktura për sëmundjet ngjitëse dhe sistemi i raportimit të sëmundjeve ngjitëse duhet të zhvillohet më tutje. Në fushën e produkteve me origjinë njerëzore (gjaku, qeliza, inde, organe), ligji për transplantimin e indeve dhe qelizave duhet të zbatohet. Plani i Veprimit për ushqyeshmëri 2015-2020 qëllim adresimin e problemeve me ushqimin është finalizuar por duhet të miratohet nga Qeveria.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

Mbrojtja e konsumatorit

Legjislacioni bazë për fushën e mbrojtjes së konsumatorit përbëhet nga Ligji nr. 04/l-121 për Mbrojtjen e Konsumatorit i miratuar më 20 Nëntor 2012. Përmes këtij ligji rregullohen dhe mbrohen të drejtat themelore të konsumatorëve gjatë blerjes së mallrave, shërbimeve dhe formave tjera në tregun e lirë si dhe detyrimet e shitësit, prodhuesit dhe furnizuesit.

Ligji transponon plotësisht Direktivën 97/7/KE për Kontratat nga Distanca dhe Direktivën 2006/114/KE në lidhje me Reklamat Mashtruese dhe Krahasuese si dhe pjesërisht Direktivën 2009/22/KE për Mbrojtjen Kolektive të Konsumatorëve, Direktivën 1999/44/KE për Aspektet e Caktuara të Shitjes së Mallrave për Konsumatorin dhe Garancionet tjera Ndërlidhëse, Direktivën 2005/29/KE mbi Praktikën Mashtruese ndaj Konsumatorëve, Direktivën 2008/48/KE mbi Marrëveshjet e Kredive për Konsumatorët dhe Direktivën 98/6/KE për Indikatorët e Çmimeve.

Legjislacioni dytësorë për zbatimin e ligjit bazë për Mbrojtje të Konsumatorit përbëhet nga:

- Rregullorja nr. 09/2013 për Etiketimin, Prezantimin dhe Reklamimin e Produkteve Ushqimore e cila transponon pjesërisht Direktivën 2000/13/KE në lidhje me Etiketimin, Prezantimin dhe Reklamimin e Produkteve Ushqimore;
- Rregullorja nr. 05/2014 për Përcaktimin e Çmimeve dhe Shitjes së tyre me Zbritje e cila transponon pjesërisht Direktivën 98/6/KE për Përcaktimin e Çmimeve.

Ligji për Mbrojtje të Konsumatorit është në proces të plotësim-ndryshimit dhe me 15 Dhejtor 2017 është miratuar në qeveri. Ky ligj do të transpozojë plotësisht Direktivën 85/374/KE mbi Përgjegjësinë për Produkte të Dëmtuara, Direktivën 2002/65/KE për Tregtimin e shërbimeve financiare në distancë, Direktivën 2008/122/KE për Mbrojtjen e Konsumatorëve në lidhje me aspekte të caktuara të ndarjes kohore, produkteve të pushimit afatgjatë, rishitje dhe shkëmbim kontratash, Direktivën 2011/83/BE për të drejtat e konsumatorëve, Direktivën 2005/29/KE për praktikën e padrejta tregtare; Direktivën 98/06/KE për treguesit e cmimeve mbi produktet e ofruar, Direktivën 93/13/KEE për kushtet e padrejta në kontratë, Direktivën 199/44/KE për shitjen e mallrave të konsumit dhe garancive ndërlidhëse, Direktivën 2008/48/KE për marrvëshjet e kredive për konsumator, Direktivën 2008/122/KE për kohëndarje, vakacionet afatgjatë, rishitje dhe shkëmbimi i kontratave, Direktivën 2009/22/KE gjyqësori ndaj mbrojtjes së interesave të konsumatorit.

Mbrojtja e konsumatorit në fushën e *shërbimeve financiare*, aktualisht në kuadër të Bankës Qendrore të Republikës së Kosovës, është e rregulluar me Ligjin nr. 04/L-155 mbi Sistemin e Pagesave për Shfrytëzuesit e Shërbimeve të Pagesave, i cili transponon pjesërisht Direktivën 2007/64/KE për Shërbimet e Pagesave në Tregun e Brendshëm. Ndërsa për adresimin e ankesave të shfrytëzuesve të sigurimeve, baza ligjore konsiston në Ligjin nr. 04/L-018 për Sigurimin e Detyrueshëm nga Autopërgjegjësia, i cili transponon pjesërisht Direktivën Evropiane 2009/13/KE si dhe Rregulloren nr. 2001/25 mbi Licencimin, Mbikëqyrjen dhe Rregullimin e Kompanive të Sigurimit dhe Ndërmjetësuesit të Sigurimit. Tutje, ekziston edhe Rregullorja për Normën Efektive dhe Kërkesat për Shpalesje e cila transponon pjesërisht Direktivën 2008/48/KE për Marrvëshjet e Kredive Konsumuese që ndër të tjera definojnë kalkulimin e normës efektive.

Gjithashtu, në kuadër të kornizës rregullative për mbrojtjen e konsumatorëve të shërbimeve financiare, është edhe Rregullorja për Procesin e Brendshëm të Trajtimit të Ankesave, e cila përcakton rregullat për trajtimin e ankesave nga ana e institucioneve financiare me qëllim të krijimit të një fushëveprimi të barabartë për të gjitha institucionet financiare dhe për të siguruar trajtim të drejtë të konsumatorëve.

Për më tepër, sipas Ligjit për Mbrojtjen e Konsumatorit, interesat e konsumatorit janë të mbrojtura edhe nga ligjet tjera të cilat rregullojnë fusha të ndryshme të të drejtave të konsumatorit si: Ligji për Tregti, Ligji për Sigurinë e Përgjithshme të Produkteve, Ligji për Mbikëqyrjen e Tregut, Ligji për Kërkesat Teknike për produktet dhe Vlerësimin e Konformitetit, Ligji për Sigurinë e Ushqimit, Ligji për Mbrojtjen e Konkurrencës, Ligji i Metrologjisë, Ligji i Standardizimit, Ligji për Turizmin dhe Shërbimet turistike, Ligji për Komunikime Elektronike, Ligji për Energjinë.

Mbrojtja e shëndetit

Legjislacioni bazë që rregullon këtë fushë konsiston nga Ligji nr. 04/L-156 për Kontrollin e Duhanit, i cili synon mbrojtjen e shëndetit publik, të gjeneratave të tanishme dhe të ardhshme nga pasojat shkatërruese shëndetësore, sociale, ekonomike dhe mjedisore të konsumimit të duhanit dhe ekspozimit ndaj tymit të duhanit. Me këtë ligj përcaktohen masat për ndalimin, kufizimin e përdorimit të produkteve të duhanit, përbërësve të duhanit, parandalimin e pasojave të dëmshme nga përdorimi i produkteve të duhanit dhe mbikëqyrjen për zbatimin e ligjit. Ligji në fjalë transponon pjesërisht Direktivën 2001/37/KE lidhur me Prodhimin, Prezentimin dhe Shitjen e Produkteve të Duhanit, Direktivën 2003/33/KE lidhur me Reklamimin dhe Sponsorizimin e Produkteve të Duhanit si dhe Rekomandimin e Këshillit të vitit 2002 për Parandalimin e Pirjes së Duhanit dhe Iniciativat për Përmirësimin e Kontrollit të Duhanit.

Korniza legjislative në fushën e Mbrojtjes së Shëndetit përbehet edhe nga ligjet në vijim:

- Ligji nr. 04/L-192 për Transplantim të Indeve dhe Qelizave i cili ka hyrë në fuqi në Qershor të vitit 2014. Ligji përcakton kushtet dhe rregullat për kryerjen e transplantimit të indeve dhe qelizave në fushën e mjekësisë për njerëz. Ai adreson sfidën e evidentuar në raportin e progresit për mungesën e legjislacionit për produkte me origjinë humane, qelizat dhe indet. Ky ligj transponon pjesërisht

Direktivën 2004/23/KE për Vendosjen e Standardeve të Kualitetit dhe Sigurisë për Dhurimin, Prokurimin, Testimin, Procedimin, Ruajtjen, Magazinimin dhe Distribuimin e Qelizave dhe Indeve Njerëzore.

- Ligji për mbrojtjen e te ushqyerit nr. 05/L-023 është miratuar nga Kuvendi i Kosovës me 24.10.2015 dhe ka hyre ne fuqi me 09.12.2015, i cili ka për qëllim që të kontribuoj në sigurimin e të ushqyerit adekuat të foshnjës. Ky ligj transponon pjesërisht Direktivën 2006/141/KE për Formula Qumështore dhe Formula Pasuese.
- Ligji nr. 02/L-101 për Transfuzionin e Gjakut, Kontrollin e Gjakut dhe Produktet e tij. Ky ligj nuk përcakton strukturë unike të organizimit të QKTGJK dhe njërive për transfuzionin e gjakut andaj edhe raportimi për veprimtari profesionale të njërive karshi QKTGJK nuk është e rregulluar.

Ligje të tjera të cilat kontribuojnë në rregullimin e fushës së mbrojtës së shëndetit përfshinë edhe Ligjin 02/L-78 për Shëndetësi Publike; Ligjin 02/L-76 për Shëndetin Riprodhues, Ligjin 02/L-109 për Sëmundjet Ngjitëse. Legjislacioni zbatues përbehet nga UA nr. 06/2013 për Frytnimin e Asistuar Mjekësor; UA nr. 05/2011 për Parandalimin dhe Kontrollin e Infeksioneve brenda Spitalore dhe UA nr. 05/2010 për Vaksinoprofilaks, Seroprofilaks dhe Kimioprofilaks.

Korniza institucionale dhe ajo e politikave

Mbrojtja e konsumatorit

Institucion përgjegjëse për fushën e Mbrojtjes së Konsumatorit është Departamenti për Mbrojtjen e Konsumatorit (DMK), i cili vepron në kuadër të Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë. DMK është përgjegjës për hartimin dhe sigurimin e zbatimit të dokumenteve strategjike të politikave dhe legjislacionit në fushën e mbrojtjes së konsumatorit, zhvillon sistemin e trajtimit të ankesave të konsumatorëve dhe mjeteve alternative për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve, ofron mbështetje në zhvillimin e fushatave për ndërgjegjësimin e konsumatorit dhe punon në sensibilizimin dhe njoftimin e vazhdueshëm të konsumatorit. Aktualisht DMK realizon aktivitetet nën përgjegjësi të tij nëpërmjet veprimtarisë së 3 nëpunësve civil.

Organi kryesor zbatues për këtë fushë është Inspektorati i Tregut, i cili është organ i pavarur dhe vepron në kuadër të Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë. Inspektorati i tregut aktualisht veprimtarinë e tij e ushtron mbi bazën e Ligjit nr. 03/L-181 për Inspektoratin dhe Mbikëqyrjen e Tregut dhe është përgjegjës për mbikëqyrjen e zbatimit të afër 15 ligjeve dhe mbi 30 akteve nënligjore në një numër të fushave ndër të cilat është edhe Mbrojtja e Konsumatorit. Inspektorati i tregut shqyrton ankesat të cilat vijnë përmes Departamentit për Mbrojtje të Konsumatorit dhe ankesat të cilat parashtrohen direkt në inspektorat. Ankesat shqyrtohen nga sektori për çështje juridike i cili pastaj lëndën e përcjellë tek inspektorët e fushës përkatëse për trajtim të më tej. Në inspektoratin e tregut në zyrat qendrore të MTI-së veprojnë 16 inspektorë të cilët janë të ndarë në katër sektorë (sektori i tregut, sektori i naftës, sektori i sigurisë dhe sektori për çështje juridike).

Mbrojtja e konsumatorëve të **sektorit financiar** dhe trajtimi i ankesave të tyre bëhet në kuadër të Divizionit për Shqyrtimin e Ankesave të Shfrytëzuesve të Shërbimeve Financiare në BQK duke u bazuar në memorandumun e mirëkuptimit të nënshkruar në mes të MTI dhe BQK. Divizioni për shqyrtimin e ankesave të shfrytëzuesve të shërbimeve financiare në kuadër të BQK-së, në pajtim me rregulloren për trajtimin e ankesave shqyrton ankesat e paraqitura nga shfrytëzuesit e shërbimeve dhe produkteve bankare, të sigurimeve, pensione dhe shërbimeve tjera financiare. Divizioni i ankesave aktualisht punëson 1 person.

Organ tjetër i rëndësishëm në fushën e Mbrojtjes së Konsumatorit është Këshilli për Mbrojtjen e Konsumatorit i themeluar në bazë të Ligjit për Mbrojtje të Konsumatorit. Këshilli përbëhet nga 7 anëtarë të cilët janë përfaqësues të MTI-së, Agjencisë së Veterinës dhe Ushqimit (AVUK), Odës Ekonomike të Kosovës (OEK), Aleanca Kosovare e Biznesit (AKB), Shoqata për Mbrojtjen e Konsumatorit (SHMK) dhe një ekspert

të pavarur. Përgjegjësitë e Këshillit për Mbrojtjen e Konsumatorit janë këshillëdhënëse në fushën e mbrojtjes së konsumatorit dhe Gjithashtu Këshilli është përgjegjës për hartimin e Programit për Mbrojtjen e Konsumatorit si dhe monitorimin e zbatimit të Programit për Mbrojtje të Konsumatorit. Këshilli aktualisht është në proces të rritjes së numrit të anëtareve, gjë që pritet të ndodhë gjatë vitit 2018.

Në funksion të koordinimit të aktiviteteve për mbrojtjen e konsumatorit, pranimin dhe zgjidhjen efikase të ankesave nga konsumatorët, Departamenti për Mbrojtjen e Konsumatorit bashkëpunon ngushtë me Inspektoratin e Tregut (MTI), Inspektoratin e Metrologjisë (MTI), Agjencinë e Ushqimit dhe Veterinarisë (AVUK), Inspektoratin e Administratës Tatimore (ATK-MF), Inspektoratin Shëndetësorë (MSH), Inspektoratin e Autoritetit të Aviacionit Civil (MI), Inspektoratin e Transportit (Ministria e Transportit dhe Telekomunikacionit), Inspektoratin e Mjedisit (MMPH), Inspektoratin e Arsimit (MASHT), Komisionin e Pavarur për Media, Zyrën e Rregullatorit për Komunikime Elektronike dhe Postare, Zyrën Rregullative të Ujit dhe Mbeturinave si dhe Zyrën Rregullative të Energjisë.

Në Kosovë aktualisht është e regjistruar dhe vepron organizata 'Konsumatori'. Organizatat për mbrojtjen e konsumatorit duhet të luanj një rol në fushën e shërbimeve me interes të përgjithshëm ekonomik, duke rregulluar mundësit për ta që të marrin pjesë në adresimin e shqetësimeve që kanë të bëjnë me konsumatorët nëpërmjet Këshillit për Mbrojtjen e Konsumatorit, i cili është përgjegjës ti bëjë rekomandime Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë të ngritë çështjet në të cilat konsumatorit i paraqiten vështirësi në marrjen e shërbimeve si ujit, rrymës, internetit, etj. Për më tepër, organizatat për mbrojtjen e konsumatorit mund të deponojnë kërkesë në Ministrinë e Tregtisë dhe Industrisë për iniciimin e procedurës për mbrojtjen kolektive të interesave të konsumatorëve.

Departamenti për Mbrojtje të Konsumatorit posedon gjithashtu Programin për Mbrojtjen e Konsumatorit 2016-2020, i miratuar në fund të vitit 2015, i cili synon të avancoj fushën e mbrojtjes së konsumatorit duke e shndërruar atë në një mbrojtje cilësore, të vazhdueshme dhe gjithëpërfshirëse në relacion me shëndetin publik, ambientin, tregun e qëndrueshëm dhe krijimin e kushteve të favorshme për biznesin. Gjithashtu programi parashih zbatimin efektiv të legjislacionit, respektivisht transpozimin e legjislacionit të BE-së që kanë të bëjnë me mbrojtjen e konsumatorit.

Mbrojtja e shëndetit

Organ kryesor në fushën Mbrojtjes së Shëndetit është Ministria e Shëndetësisë. Organet kompetente për zbatimin dhe monitorimin e ligjit për kontrollin e duhanit janë: Inspektoratet qendrore të ministrive të linjës: Inspektorati Shëndetësor (MSH), Inspektorati Sanitar (AVUK), Inspektorati i Tregut (MTI), Inspektorati i Punës (MPMS), Inspektorati i Arsimit (MASHT), Inspektorati i Transportit (MTT), Policia e Kosovës, Agjencia Kundër Korrupsionit dhe Inspektoratet komunale. Kapacitetet administrative aktuale për zbatimin e ligjit për kontrollin e duhanit janë aktualisht të pamjaftueshme.

Qendra Kombëtare për Transfuzionin e Gjakut të Kosovës është organ kompetent qendror për aktivitetet për transfuzion të gjakut. Institucion përgjegjës për transfuzionin e gjakut dhe produktet e tij janë edhe njësitë për transfuzionin e gjakut të nivelit dytësor në kuadër të shtatë spitaleve rajonale. Inspektorati Shëndetësor vepron në kuadër të Ministrisë së Shëndetësisë dhe ka të punësuar 20 inspektor.

Këshilli Ndërmintor për Kontroll të Duhanit është themeluar nga Qeveria e Kosovës në bazë të Ligjit për Kontrollin e Duhanit dhe ka 15 anëtarë: përfaqësuesit e Ministrisë së Shëndetësisë; Arsimit, Shkencës e Teknologjisë; Financave; Punës dhe Mirëqenies Sociale; Drejtësisë; Punëve të Brendshme; Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor; Infrastrukturës; Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural; Kulturës, Rinisë e Sporteve; profesionistë shëndetësor, përfaqësues të mjeteve të informimit dhe shoqëria civile. Ky këshill është kompetent për propozimin e masave parandaluese, të vetëdijesimit, edukimit dhe njëkohësisht bënë monitorimin e zbatimit të tyre.

Institucionet e tjera për zbatim të legjislacionit në fushën e shëndetësisë janë edhe Instituti Kombëtar për Shëndetësi Publike, Komunitat/Inspektoratet, Institucionet shëndetësore dhe Bordi Nacional për Kontrollin e Kancerit.

Sa i përket kornizës së politikave, institucioni kompetent për zhvillim të politikave për mbrojtje të shëndetit është Ministria e Shëndetësisë. Ky institucion për zbatim të legjislacionit posedon një numër strategjisë, programe dhe plan veprimi si në vijim:

Strategjia Sektoriale Shëndetësore 2017-2021 përcakton tri objektiva strategjike për zhvillimin e sektorit të shëndetësisë përfshirë: Ruajtja dhe përparimi i shëndetit, sigurimi i financimit të qëndrueshëm shëndetësor dhe riorganizimi i sektorit të shëndetësisë. Ministria e Shëndetësisë ka zbatuar edhe Strategjinë për shëndetin e nënës, fëmijës, adoleshentit dhe shëndetin riprodhues 2011-2015. Kjo strategji ka adresuar zbatimin e masave për përmirësimin e shëndetit të nënës, fëmijës dhe shëndetit riprodhues. Synim i strategjisë ka qenë ulja e vdekshmërisë së nënave dhe fëmijëve. Në funksion të zbatimit të kësaj objekteve specifike janë zhvilluar aktivitetet të planifikimit familjar, kujdes efektiv perinatal, promovim dhe edukim shëndetësor si dhe është bërë trajnimi i profesionistëve shëndetësor. Të gjitha këto aktivitete kanë ndikuar në uljen e vdekshmërisë së nënave dhe fëmijëve prej 17% në vitin 2012 deri në 12% në vitin 2014 .

Programi i zgjeruar i imunizimit paraqet dokumentin që përcakton vaksinat e obliguara me ligj me të cilat imunizohen fëmijët e moshës së caktuar në interval kohor të caktuar. Me qëllim të adresimit të pabarazive, Ministria e Shëndetësisë në bashkëpunim me partneret relevant dhe mbështetur nga Organizata Botërore e Shëndetësisë (OBSH) ka filluar procesin e riorientimit të programit me qëllim të rritjes së nivelit të vaksinimit të fëmijëve Romë, Ashkali dhe Egjiptias. Për këtë qëllim janë duke u zhvilluar një varg aktivitete që do të ndikojnë në përfshirjen e këtyre fëmijëve në kuadër të vaksinimit të rregullt.

Mbështetja e donatorëve

Mbrojtja e konsumatorit

Departamenti për Mbrojtjen e Konsumatorit do të mbështetet në kuadër të projektit që do mbështesë "Lëvizjen e lirë të mallrave" e cila është vazhdimësi nga mbështetja paraprake për këtë fushë. Ky projekt hyn në kuadër të marrëveshjes financiare IPA 2016 të sektorit "Konkurrueshmëri dhe Inovacion", dhe planifikohet të fillojë zbatimin në fillimin e vitit 2018, me kohëzgjatje prej 3 vite, në vlerë prej 3.5 milion euro. Projekti synon të mbështesë aktivitetet për ngritje të vetëdijes, të përafroj mëtej legjislacionin me acquis-in e BE-së, të mbështesë Departamentin e Mbrojtjes së Konsumatorit në pjesëmarrjen aktive në organizatat relevante evropiane dhe ndërkombëtare dhe të trajnoj stafin punues.

Mbrojtja e shëndetit

Sektori i shëndetësisë mbështetet nga projekti "Kujdesi shëndetësor i qasshëm dhe cilësor" 2017-2019 që financohet nga Qeveria Zvicerane/SDC. Buxheti i projektit është € 6,074,720 dhe do të fokusohet në Kujdesin Parësor Shëndetësor dhe ka për qëllim përmirësimin e shëndetit të popullsisë së Kosovës duke përmirësuar qasjen në shërbime shëndetësore, cilësinë e shërbimeve, menaxhimin shëndetësorë duke të fuqizuar nevojat e pacientëve (veçanërisht të grupeve të cënueshme).

Qeveria e Luksemburgut do të vazhdojë të përkrahë përmes projektit Mbështetja e sistemit shëndetësorë të Kosovës KOS 017 (faza e 2-të) 2015-2018. Projekti do të vazhdojë të mbështesë sektorin e shëndetësisë në zhvillimin e Sistemit të Informimit Shëndetësor për 35% të institucioneve shëndetësore në Kosovë me buxhet prej €6,000,000.

Fondi Global do të vazhdojë të mbështesë aktivitetet në parandalimin e TB dhe financimin e vazhdimin të projektit "Parandalimi i HIV në Kosovë" në shumën prej €1,105,095.

Emiratet e Bashkuara Arabe do të mbështesin Ndërtimin e spitalit të Kirurgjisë Pediatricë në QKUK në vlerë prej €22,000,000

Sektori i shëndetësisë do të vazhdojë të mbështetet përmes projektit “Mbështetje e sistemit shëndetësor” 2013-2017 që financohet nga Qeveria Italiane. Buxheti i mbetur i projektit do të jetë € 628,869. Dhe do të fokusohet në zhvillimin e kardiokirurgjisë me qëllim të funksionalizimit të klinikës së kardiokirurgjisë përmes trajnimeve të stafit profesional, ofrimit të ekspertizës nga ekspertët italian dhe blerjes së pajisjeve.

Objektivat prioritarë afatmesme

Mbrojtja e konsumatorit

- Forcimi dhe zhvillimi i mëtutjeshëm i kapaciteteve administrative në Departamentin e Mbrojtjes së Konsumatorit;
- Rritja e vazhdueshme e nivelit të përfshirjes së shoqatave të konsumatorëve si dhe akterëve relevant në fushën e mbrojtjes së konsumatorit;
- Bashkëpunimi me shoqatat vendore, organizatat evropiane dhe ndërkombëtare në lidhje me mbrojtjen e konsumatorit dhe anëtarësimin e Kosovës në mekanizmat rajonal dhe evropian të kësaj fushe.

Mbrojtja e shëndetit

Në aspektin legjislativ, në planin afatmesëm, do të vazhdojë harmonizimi i legjislacionit primar dhe sekondar me Acquis në fushën e të drejtave të pacientëve në kujdesin shëndetësor ndër kufitar, shëndetin mendor, gjaku, indet, dhe qelizat, parandalimi i lëndimeve, duhani, ushqyeshmëria, aktiviteti fizik dhe psikik.

Sa i përket kapaciteteve institucionale, në 3 vitet e ardhshme do të behet funksionalizimi i Autoritetit shtetëror respektivisht Divizioni për Biomjekësi që përcaktohet në bazë të Ligjit për Transplantimin e Indeve dhe Qelizave.

Sa i përket masave zbatuese, do të fokusohet në zbatimin e Strategjive ekzistuese me theks të veçantë strategjitë për: luftimin e kancerit, promovim dhe edukim shëndetësor, kujdesin parësor shëndetësor, shëndetin mendor, programin e imunizimit shëndetin e nënës, fëmijës, adoleshentit dhe shëndetin riprodhues, vaksinimin, cilësisë së shërbimeve edhe HIV-AIDS.

3.30. Kapitulli 29 i acquis-së: Unioni Doganor

Acquis në fushën e bashkimit doganor përbëhet thajse ekskluzivisht nga legjislacioni i cili është direkt detyrues për Shtetet Anëtare. Ai përfshin Kodin Doganor të BE-së dhe dispozitat e tij zbatuese, nomenklaturës së kombinuar, tarifës të përbashkët doganore dhe dispozitat për klasifikimin tarifor, lirim nga detyrimet doganore, pezullime doganore dhe kuota të caktuara tarifore dhe dispozita të tjera të tilla si ato në kontrollin doganor të mallrave të falsifikuara, prekursorëve të drogës, eksporti i mallrave kulturore si dhe mbi asistencën reciproke administrative në çështjet doganore dhe transitit. Shtetet anëtare duhet të sigurojnë se ekzistojnë kapacitetet e nevojshme të zbatimit dhe fuqizimit, duke përfshirë lidhjet me sistemet përkatëse të kompjuterizuara doganore të BE-së. Shërbimet doganore duhet gjithashtu të sigurojnë kapacitete të mjaftueshme për të zbatuar rregullat të veçanta të përcaktuara në fushat e lidhura me acquis të tilla si tregtia e jashtme.

Kërkesat e MSA-së

Angazhimet në fushën e doganave janë marrë në përputhje me detyrimet që rrjedhin nga Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit, nenet 17, 18, 19, 39, 48, 75, 93 dhe 104. Nenet 17, 18, 19, 39, 48 dhe 93 parashikojnë në veçanti forcimin e bashkëpunimit me vendet e rajonit që kanë nënshkruar MSA, ndërsa neni 49 dhe Protokollin 3 përcakton rregullat e origjinës për zbatimin e dispozitave të kësaj Marrëveshje.

Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit, në veçanti neni 104 i referohet doganave. Ky nen parashikon, detyrimin që palët do të vendosin një bashkëpunim në këtë fushë me synim garantimin e përputhjes me dispozitat që do të miratohen në fushën e tregtisë, dhe për të arritur përafrimin e sistemit doganor të Kosovës me atë të BE-së, duke ndihmuar kështu në hapjen e rrugës për marrjen e masave liberalizuese të planifikuara në këtë Marrëveshje dhe për përafrimin gradual të legjislacionit të Kosovës për doganat me atë të *acquis* të BE-së. Bashkëpunimi do të marrë parasysh në mënyrën e duhur fushat prioritare që lidhen me *acquis* të BE-së në fushën e doganës. Në këtë fushë protokollit 4 vendos rregullat e asistencës të ndërsjellë administrative mes Palëve në fushën e doganës. Gjithashtu, me qëllim të sigurimit të tregtisë së lirë, Dogana do të zhvilloj kapacitetet administrative në fushën e luftimit të ekonomisë joformale, në fushën e mbrojtjes së pronësisë intelektuale (Kreu VI, Neni 4.3).

Ndërsa në kuadër të protokollit 3 Kosova duhet që pas hyrjes në fuqi të MSA-së të nënshkruajë dhe ratifikojë Konventën Pan Euromed për Rregullat Preferenciale të Origjinës, si konventë që zbaton MSA-në për pjesën e tregtisë.

Fusha e Doganës karakterizohet si një ndër fusha kyçe në zbatimin e detyrimeve të dala nga MSA mbi lëvizjen e lirë të mallrave nga njëra anë zbatimin e masave lehtësuese tregtare si dhe luftimin e evazionit fiskal, kontrabandës dhe piraterisë për një zhvillim të qëndrueshëm ekonomik. Këtu mbulohet legjislacioni i harmonizuar/adoptuar me *Acquis*, dokumentet strategjike, strukturimi i Administratës doganore, kapacitetet administrative dhe sundimi i ligjit.

Bazuar në Raportin e KE-së për Kosovën 2016, për çështjet që lidhen me doganën, Kosova duhet të vazhdojë të zbatoj legjislacionin doganor në përputhje me praktikën e BE-së, të përforcojë masat e ndërmarrja për luftën kundër ekonomisë jo formale dhe të parandaloj çdo ndikim në punën e institucionit. Raporti nënvizon se Dogana e Kosovës vepron në të gjithë Kosovën, por në një masë të kufizuar në veri. Mospërputhjet në mes të kodit doganor dhe akcizës dhe kodit penal vazhdojnë të pengojnë luftën kundër krimit doganor.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

Dogana në vitet e fundit ka bërë progres të dukshëm dhe ka ndërmarrë një numër hapash pozitive në proceset e modernizimit dhe zhvillimit, që kanë për qëllim përafrimin e procedurave dhe sistemeve të administratës me ato të BE-se.

Dogana e Kosovës ka vazhduar të përmirësoje legjislacionin e saj. Gjatë periudhës së raportimit gusht 2016 – shtator 2017 janë aprovuar disa akte nënligjore të brendshme (duke përfshirë edhe ato që vetëm janë ndryshuar) prej të cilave më të rëndësishmet janë listuar më poshtë:

- Udhëzimet e brendshme për përmbajtjen dhe formatin e formave standarde të verifikimit; të përcaktuara nga artikulli 33 i ligjit nr. 05/L-096 për parandalimin e shpëlarjes së parasë, dhe luftën kundër terrorizmit dhe financimit;
- UA nr. 442/2016 për pagat, ndihmat dhe shpërblimet e aplikueshme në Doganën e Kosovës. Qëllimi i kësaj direktive është që të rregullojë sistemin e pagave, ndihmave dhe shpërblimeve të aplikueshme në Doganën e Kosovës;
- UA nr. 37/2016 që rregullojnë punësimin dhe menaxhimin e burimeve njerëzore. Ky udhëzim rregullon statusin, rregullat e menaxhimit për marrëdhëniet e punës për zyrtarët e doganës, principet, kriteret dhe procedurat për praninë në punë, kushtet e punës, të drejtat dhe detyrimet;
- UA nr. 38-2017 mbi të drejtën e autorizimit për të fituar statusin e operatorit të autorizuar ekonomik. Ky udhëzim definon kushtet dhe kriteret që duhen përfunduar për të aplikuar për të drejtën e autorizimit dhe për të fituar statusin e operatorit të kualifikuar ekonomik;

- UA nr. 40-2017 në zbatimin e normës së interesit dhe administrimit të borxhit. Qëllimi I këtij udhëzimi administrativ është të përcaktojë rregullat dhe procedurat në zbatimin e normës së interesit kur pagesa e shumës së detyrimeve nuk është zgjidhur brenda periudhës së specifikuar kohore, ashtu sikurse edhe në administrimin e buxhetit;
- UA nr. 42-2017 në procedurën e kthimit të të hyrave, dhe qëllimi I këtij udhëzimi është që të rregullojë procedurën për kthimin e të hyrave, dhe të forcojë procedurën standarde duke përcaktuar dokumentet shoqëruese, periudhën kohore për procedimin e kthimit të të hyrave dhe transferimin pas sjelljes së verdiktit deri në fazën e dorëzimit në thesar.

Dogana e Kosovës ka menaxhuar me sukses zbatimin e ndryshimeve të përshkruara në MSA, vazhdimisht është duke organizuar trajnime për bizneset dhe dhomat e tregtisë, me qëllim që ti informojë dhe tu shpjegojë bizneseve mbi mundësitë e ofruara nga kjo marrëveshje.

Në vitin 2017 ka hyrë në fuqi udhëzimi administrativ 38-2017 në dhënien e autorizimit për të fituar statusin e operatorit të autorizuar ekonomik. Kështu Dogana e Kosovës është duke promovuar vazhdimisht AEO-në në komunitetin e biznesit.

Që nga prilli 2017, Dogana ka filluar të zbatojë udhëzimin administrativ nr. 01/2017 mbi cilësinë e lëndës djegëse të naftës. Laboratori i Doganës është i akredituar për këtë qëllim dhe tani analizat e cilësisë janë kryer në mostrat e përzgjedhura nga sistemi i selektimit. Një ekip i veçantë i zyrtarëve të doganës merret me analizat dokumentare nga të gjitha çështjet e importimit të karburantit.

Aplikacioni SEED mbetet një nga mjetet më të rëndësishme për shkëmbimin e informacionit parambërritjes me Malin e Zi, Shqipërinë, Serbinë dhe Maqedoninë.

Në përgjithësi, legjislacioni i Kosovës në fushën e detyrimeve doganore është vlerësuar të jetë në përputhje me *acquis* dhe kornizën doganore të BE-së.

Dogana e Kosovës si legjislacion primar zbaton Kodin Doganor dhe të Akcizave të Kosovës Ligjit nr. 03/L-109 i datës 10 nëntor 2008 dhe ndryshuar me ligjin nr. 04/L-099, i datës 3 maj 2012. Ky ligj është pjesërisht në harmoni me Kodin Doganor të BE-se, me konkretisht me Rregulloren e Këshillit (KEE) 2913/92/ "Për Themelimin e Kodit Doganor Komunitar" (GZ L 302, 19.10.1992, f. 1-50) e amendamentuar dhe korrigjuar si vijon:

Ndryshuar nga:

- Rregullorja (KE) nr. 82/97 e Parlamentit dhe Këshillit Evropian më 19 dhjetor 1996
- Rregullorja (KE) nr. 955/1999 e Parlamentit dhe Këshillit Evropian më 13 prill 1999
- Rregullorja (KE) nr. 2700/2000 Parlamentit dhe Këshillit Evropian më 16 nëntor 2000
- Rregullorja (KE) nr. 648/2005 e Parlamentit dhe Këshillit Evropian më 13 prill 2005
- Rregullorja e Këshillit (KE) nr. 1791/2006 më 20 nëntor 2006

Ndryshuar nga:

- Akti i Pranimi të Austrisë, Suedisë dhe Finlandës (miratuar nga Vendimi i Këshillit 95/1/KE, Euratom, ECSC)
- Akti në lidhje me kushtet e pranimi të Republikës Çeke, Republikës së Estonisë, Republikës së Qipros, Republikës së Letonisë, Republikës së Lituanisë, Republikës së Hungarisë, Republikës së Maltës, Republikës së Polonisë, Republikës së Sllovenisë dhe Republikës së Sllovakisë dhe përshtatjen me Traktatet përmes të cilave është themeluar Bashkimi Evropian Gazeta Zyrtare nr. L236 faqe 33 e datës 23.9.2003

Korrigjuar nga:

- Korrigjimi, GZ L152, 11.6.1997, fq. 34 (2913/92)
- Korrigjimi, GZ L 179, 8.7.1997, fq. 11 (82/97)

Dispozitat zbatuese të Kodit të Doganës janë të përfshira në udhëzimin administrativ 11/2009 të vitit 2009, të nënshkruar nga Ministria e Financave. Me hyrjen në fuqi të Kodit Doganor dhe të Akcizave nr. 03/L-109, janë nxjerr 64 akte nënligjore (Udhëzime Administrative dhe Udhëzime të Brendshme).

Nga aspekti i dokumenteve strategjike Dogana e Kosovës operon bazuar në Strategjinë Operative. Kjo strategji përcakton qëllimet dhe objektivat e parapara nga Qeveria e Republikës së Kosovës, të gjeturat e dala nga Raporti i Progresit, DPSA-të, Plani i Veprimit për MSA dhe Blueprint për Dogana.

Dogana e Kosovës operon në tërë territorin doganor të Kosovës, përfshirë edhe në pjesën veriore në dy pikat kufitare me Serbinë, në zbatim të Kodit Doganor dhe të Akcizave të Kosovës (nr. 03/L 109) duke unifikuar procedurat doganore.

Korniza institucionale dhe ajo e politikave

Dogana e Kosovës është autoriteti në kuadër të Ministrisë së Financave që është përgjegjës për zbatimin e politikave doganore në Republikën e Kosovës. Dogana përbëhet nga Drejtoria e Përgjithshme e Doganës dhe nga Rajonet Doganore. Dogana e Kosovës është themeluar në gusht të vitit 1999 nga shtylla e UNMIK-ut, për të siguruar aplikimin e drejtë e të njëtrajtshëm konform rregullave doganore dhe dispozitave të tjera të aplikueshme për mallra, të cilat janë subjekt i mbikëqyrjes doganore. Me 12 dhjetor 2008 Shërbimi Doganor i UNMIK-ut u shndërrua në Doganën e Kosovës. Kodi i ri doganor i miratuar me 11 nëntor 2008 nga Kuvendi i Kosovës, mundësoi këtë tranzicion. Kodi doganor në fjalë është ndryshuar në vitin 2012 dhe është në pajtim me standardet ligjore të Bashkimit Evropian dhe ndër të tjera ka si objektiv edhe zhvillimin ekonomik të Republikës së Kosovës.

Dogana e Kosovës është përgjegjëse për të siguruar aplikimin e drejtë e të njëtrajtshëm konform rregullave doganore dhe dispozitave të tjera të aplikueshme për mallra. Krahas përgjegjësisë për të grumbulluar detyrimet doganore, Dogana e Kosovës është institucion kyç edhe për vjeljen e TVSH-së dhe Taksave mbi Akcizën të cilat vjelën nëpër kufij, dhe për më tepër është përgjegjëse për mbrojtjen e shoqërisë nga kontrabandimi i mallrave të tjera të ndaluara dhe me efekt të dëmshëm të krimit ekonomik, dhe evazionit fiskal.

Dogana Kosovës është zhvilluar në bazë të standardeve të BE-së dhe është i financuar tërësisht nga Buxheti i Konsoliduar i Kosovës dhe aktualisht i ka rreth 591 punëtorë. Dogana investon në stafin e saj ashtu që të mbajë hapin me zhvillimet e reja, gjithnjë në pajtim të Strategjisë Operative të Doganës dhe Blue-print Doganor (Dokumenti i Unionit Evropian).

Viti 2017 ka qenë një vit i suksesshëm për Doganën e Kosovës në skenën ndërkombëtare, pasi që Kosova ka arritur të bashkohet në Organizatën e Doganës Botërore, duke u renditur në 181 anëtarët e saj.

Dogana e Kosovës vjelë rreth 58% e të hyrave të Buxhetit të Konsoliduar të Kosovës. FMN ka lavdëruar vazhdimisht Shërbimin për performancën e tij, duke e krahasuar në një nivel me Shërbimet e Evropës Perëndimore.

Dogana ka zhvilluar reforma të brendshme në mënyrë që ti përshtatet nevojave të biznesit, të zvogëloj shpenzimet e tyre dhe ul numrin e procedurave burokratike të cilat reforma në mënyrë indirekte do kontribuojnë edhe si masa parandaluese të anti-korrupsionit.

Në aspektin e lehtësimit të tregtisë, Dogana bënë përpjekje të vazhdueshme për të ruajtur një ekuilibër mes kontrollit dhe lehtësimit të tregtisë, duke krijuar kushte të përshtatshme për procedurat e zhdoganimit dhe

përshpejtimin e tyre. Kanali i gjelbër dhe kanali i kaltër ju mundëson bizneseve legjitime të përfundojnë procedurat doganore brenda 30 minutave nga momenti i hyrjes në kontroll doganor. Gjithashtu, së fundi është prezantuar konceptin *Paperless* për zhdoganimin e mallrave. Me qëllim të ngritjes së mëtejshme të performancës dhe lehtësimit të tregtisë do të vazhdoj reformimi për gjithë administratën dhe do të rris numrin e bizneseve që do të përdorin kanalin Gjelbër. Dogana ka përgatitur infrastrukturën për eliminimin e regjistrimit të bizneseve për eksportimport, shitjen e mallrave online, si dhe është zbatuar projekti E-Payment.

Një hap i rëndësishëm është edhe prezantimi i Linjës së Sigurt (thirrje telefonike falas) e cila ka rezultuar me rritjen e veprave dhe rritjen e informatave për vepra korruptive. Mbi 95% e informacionit të marrë nga qytetarët ka rezultuar me saktësi. Meqenëse ky mekanizëm ka treguar rezultatet e para, do të vazhdohet tutje me njoftimin e opinionit publik për një partneritet më të fuqishëm dhe më të besueshëm për të luftuar dukuritë negative.

Me qëllim të ngritjes së bashkëpunimit ndërkombëtar doganor, Kosova ka nënshkruar 12 marrëveshje/memorandume dypalëshe me vendet e rajonit dhe të BE-së, ndërsa marrëveshjet e tjera janë në negociim e sipër. Gjithashtu, Kosova synon marrjen e statusit joformal të vëzhguesit në Konventën e Përbashkët të Transitit, si dhe në organizata ndërkombëtare me karakter doganor. Ndërsa, me qëllim të zbatimit të Protokollit 4 të MSA për asistencës administrative në çështje doganore, Dogana ka shkëmbyer pikën e kontaktit me OLAF, përmes së cilës do të shkëmbehen informata me qëllim të parandalimit, hetimit dhe luftimit të aktiviteteve ilegale ndër-kufitare.

Sa i përket mbrojtjes së të Drejtës së Pronësisë Intelektuale (DPI), Dogana e Kosovës zbaton Ligjin për Masat Doganore për Mbrojtjen e të Drejtave të Pronësisë Intelektuale (Ligji nr. 03/L 170) si pjesë e Këshillit Shtetërorë për Pronësi Intelektuale, që synon të rris nivelin e bashkëpunimit dhe koordinimit ndër-institucional. Si tërësi, secili nga institucionet e lartpërmendura ngërthen në vete përgjegjësi të caktuara të cilat kontribuojnë në zhvillimin vital të sektorit të DPI-së.

Me gjithë progresin e arritur në sektorin e DPI-së, akoma ekziston nevoja për përmirësim të mëtutjeshëm të bazës ligjore, kapaciteteve institucionale dhe veprimeve tjera teknike. Prandaj, ligji për Masat Doganore për Mbrojtjen e të Drejtave të Pronësisë Intelektuale është në proces të amendmentimit, ligji ka kaluar aprovimin nga Qeveria dhe do të dërgohet në kuvend.

Krijimi i sistemeve me qëllim që të lehtësohet puna e kompanive, gjithashtu është një ndër prioritetet e Doganës së Kosovës.

Të gjitha këto sisteme të krijuara reflektojnë në transparencë, si dhe eliminojnë diskrecionin dhe vendimmarrjen e zyrtarit doganor. Dogana është duke punuar edhe në një numër të moduleve të reja, të cilat do të avancojnë dhe modernizojnë më tutje organizatën tonë, përfshirë: sistemin për përzgjedhjen e lëndëve për auditim, sistemin për arkiv dhe menaxhim të kërkesave/ankesave (case management), portali tregtar i cili do të ofrojë qasje më transparente për subjektet gjatë procedurës së zhdogimit të mallrave.

Krijimi i sistemeve lehtëson punën e oficerëve doganor, si dhe ofron kapacitete shtesë:

- Sistemi për **menaxhimin e depove doganore 'online'** – mundëson mbikëqyrjen elektronike- online e të gjitha depove doganore të autorizuar. Ky sistem i mundëson Doganës, kontroll të saktë dhe azhur në të gjitha hyrjedaljeve nga depot dhe procedurat doganore, në këtë mënyrë Dogana ushtron kontroll 24 orë pranë depove pa prezencë fizike.
- Sistemi për **Lojërat e fatit** – mundëson evidentimin dhe mbikëqyrjen e aktivitetit të subjekteve të autorizuar për veprimtari të lojërave të fatit. Sistemi i ofron Doganës fleksibilitet në gjetjen e të dhënave të kompanive dhe pagesave të tyre në kohë reale.
- Deklarimi **'online' i mjeteve monetare** – është krijuar mundësia që deklarimi i mjeteve monetare, pritet ndërlidhja e këtij sistemi me BQK dhe njësinë e inteligjencës financiare. Sistemi ka

mundësuar heqjen e formularëve klasik, të cilët plotësoheshin nga oficerët dhe tani sistemi mundëson përcjelljen dhe kalkulimet automatike të deklarimeve monetare.

- Sistemi për **evidentimin e kundërvajtjeve doganore** – sistemi mundëson menaxhimin e tërë procesit të kundërvajtjeve doganore, duke filluar nga faza e inicimit e deri në përmbylljen e lëndës.
- **Shitja Online (e-auction)** – kemi zhvilluar sistemin i cili mundëson shitjen online të mallrave të konfiskuara. Aktivizimi është bërë gjatë vitit 2017.
- Sistemi për **Autorizime dhe Normativa** – është krijuar sistemi i cili evidenton dhe menaxhon të gjitha autorizimet për procedura me ndikim ekonomik (depo doganore, përpunim i brendshëm, etj.), në procedurë të përpunimit doganor.
- Sistemi për **evidentimin e garancineve bankare** – është krijuar sistemi i cili menaxhon të gjitha garancionet bankare në nivelin e gjithë institucionit.
- Sistemi për **menaxhimin e kthimit të akcizës për prodhues** – sistemi mundëson menaxhimin e autorizimeve për subjektet prodhuese.
- Sistemi për **Sektorin e Rishqyrtimit të Vendimeve** – mundëson evidentimin dhe menaxhimin e lëndëve (ankesave), të cilat paraqiten në sektorin e rishqyrtimit të vendimeve.
- Sistemi për **bashkëpunim ndërkombëtar** – evidenton dhe menaxhon të gjitha kërkesat të cilat kanë të bëjnë me shkëmbimet ndërkombëtare.
- Sistemi për **përzgjedhje ASG** – ky sistem mundëson përzgjedhjen automatike të lëndëve për kontrolle të dyta.
- Sistemi për **selektim të ngarkesave në procedurë të thjeshtëzuar** – është krijuar sistemi i cili në mënyrë të rastësishme përzgjedh për kontrolle detale një numër të ngarkesave, të cilat janë të autorizuar për procedurë të thjeshtëzuar.

Objektivat prioritarë afatmesme

Në planin afatmesëm prioritetet kryesore **ligjore** parashikohet të realizohen janë:

- Miratimi i UA për zbatim të Kodit Doganor.

Në planin afatmesëm prioritetet kryesore **zbatuese** parashikohet të realizohen janë:

- Avancimi të një sistemi modern dhe efikas për mbledhjen e të hyrave dhe ofrimin e lehtësirave tregtare;
- Mbrojtja e qytetarëve të Kosovës nga importi i mallrave të ndaluara, dhe lufta efikase kundër krimit të organizuar dhe kontrabandës;
- Përmirësimi i etikës doganore dhe parandalimi i korrupsionit dhe çdo lloj konflikti të interesit.

3.31. Kapitulli 30 i acquis-së: Marrëdhëniet me jashtë

Acquis në këtë fushë përbëhet kryesisht nga legjislacioni i BE-së që drejtpërdrejt është i aplikueshëm dhe nuk kërkon transpozim në legjislacionin kombëtar. Ky legjislacion i BE-së rezulton në thelb nga angazhimet shumëpalëshe dhe dypalëshe të BE-së në fushën e tregtisë, si dhe nga një numër i masave tregtare autonome. Në fushën e kredive të eksportit dhe mallrave me përdorim të dyfishtë, disa Direktiva t kërkojnë ndryshime në legjislacionin kombëtar.

Në këtë kontekst, vendeve candidate u kërkohet që në mënyrë progresive të harmonizojnë politikat e tyre drejt vendeve të treta si dhe të harmonizojnë qëndrimet e tyre brenda organizatave ndërkombëtare (p.sh. OBT, OECD) me politikat dhe pozicionet e miratuara nga Bashkimi Evropian dhe shtetet anëtare.

Në fushën e politikës së zhvillimit dhe ndihmës humanitare, shtetet anëtare të BE-së duhet të përputhin me legjislacionin e BE-së dhe angazhimet ndërkombëtare dhe të sigurojnë kapacitetin për të marrë pjesë në zhvillimet dhe në politikat humanitare të BE-së.

Kërkesat e MSA-së

Detyrimi për përafrimin e legjislacionit me atë të Bashkimit Evropian buron nga neni 74 MSA-së, dispozitë nga cila Kosova ka jo vetëm detyrimin për të sjellë legjislacionin e saj kombëtar në përputhje me të drejtën e BE-së, por edhe të sigurohet se ajo të zbatohet.

Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit (MSA) përfshin një pjesë kryesore të tregtisë së lirë midis Kosovës dhe BE-së. Ajo përfshin dispozita në disa fusha që kërkojnë se palët duhet të veprojnë në përputhje me rregullat ose detyrimet ndërkombëtare. Gjithashtu, MSA rregullon edhe bashkëpunimin ekonomik me BE dhe vendet tjera që kanë MSA në fuqi, bashkëpunimin doganor (protokolli për bashkëpunim doganor), zbatimin e rregullave të OBT-së për tregti të lirë etj. Detyrimet e Kosovë ssipas përcaktimeve të MSA-së për politikën tregtare dhe bashkëpunimin ekonomik në mënyrë të përmbledhur për këtë kapitull janë nenet si vijon: 20, 23, 24, 27, 31, 33, 38, 39, 45, 60, 64, 74, 75, 76, 94,104. Këto obligime në këtë program adresohen nga kapitujt përkatës për lëvizjen e lire të mallrave, doganat, politikat ekonomike dhe monetare etj.

Gjendja aktuale dhe perspektiva

Në kuadër të marrëdhënieve ekonomike dhe kornizës së përgjithshme të perspektivës së integritit në BE, Kosova aktualisht përfiton nga masat preferenciale tregtare të BE-së për eksportin e Kosovës. Për më shumë rreth bashkëpunimit ekonomik me BE-në ju lutem shihni kapitullin e kritereve ekonomike dhe atë për politika ekonomike dhe monetare. Gjithashtu Republika e Kosovës tashmë është anëtare e Bankës Botërore, Fondit Monetar Ndërkombëtar dhe disa institucioneve ndërkombëtare financiare. Kosova Gjithashtu përfiton nga sistemi tregtar preferencial unilateral i SHBA për eksportet e disa produkteve në SHBA. Ndërsa brenda bashkëpunimit ekonomik me vendet tjera, Kosova ka nënshkruar disa marrëveshje bilaterale për eliminimin e tatimit të dyfishtë. Marrëveshja për Eliminimin e Tatimit të Dyfishtë (METD) është marrëveshje / konventë në mes të dy shteteve për tatimin apo eliminimin e Tatimit të Dyfishtë. Pra, ka për qëllim të përcaktoj shtetin se cili ka të drejtën e tatimit për të njëjtat të ardhura ose kapital, në rastet kur një person është i tatueshëm në të dy shtetet.

Kosova ka në zbatim 10 marrëveshje dypalëshe për Eliminimin e Tatimit të Dyfishtë të cilat janë aktualisht në fuqi. Disa nga këto konventa ishin lidhur edhe nga ish-Republika Socialiste Federative Jugosllave me shtetet tjera. Vendet me të cilat Republika e Kosovës ka nënshkruar marrëveshje për Eliminimin e Tatimit të Dyfishtë janë: Belgjika në fuqi nga 13.04.2012, Britania e Madhe në fuqi nga SFR Jugosllavia 01.04.1982 ndërsa në fuqi në RKS nga 06.09.2010, Finlanda në fuqi nga SFR Jugosllavia 1987 ndërsa në fuqi në RKS nga 08.09.2011, Gjermania në fuqi nga SFR Jugosllavia 26.05.1983 ndërsa në fuqi në RKS nga 02.04.2010, Holanda në fuqi nga SFR Jugosllavia 06.02.1983, Hungaria në fuqi nga 12.03.2014, Maqedonia në fuqi nga 11.04.2013, Sllovenia në fuqi nga 18.06.2015, Shqipëria në fuqi nga 11.03.2015 dhe Turqia e ratifikuar nga Kosova 07.11.2012. Gjatë vitit 2017, është arritë që të nënshkruhet marrëveshja në mes të Kosovës dhe Zvicrës e cila

Marrëveshja e CEFTA-s

Marrëveshja CEFTA (*Central European Free Trade Area*) është marrëveshja e tregtisë së lire në të cilën marrin pjesë tetë vende të rajonit të Ballkanit Perëndimor: Kosova, Shqipëria, Maqedonia, Mali i Zi, Serbia, Bosnja dhe Hercegovina dhe Moldavia. Kosova ka nënshkruar marrëveshjen e CEFTA-së në vitin 2006 si UNMIK e cila ka hyrë në fuqi nga viti 2007.

Marrëveshja e parë e CEFTA-së u nënshkrua nga Polonia, Hungaria, Çekia dhe Sllovakia në Dhjetor 1992 dhe hyri në fuqi në Korrik 1994. Nëpërmjet CEFTA-së këto vende pjesëmarrëse u mobilizuan për t'iu qasur institucioneve politike, ligjore dhe ekonomike të Bashkimit Evropian, duke forcuar në këtë mënyrë demokracinë dhe ekonominë e tyre të tregut. Meqenëse në 2007 të gjitha palët e mëparshme të CEFTA-së kishin hyrë në Bashkimin Evropian dhe kishin dale nga CEFTA, u vendos që CEFTA të shtrihej në pjesën e Ballkanit të mbetur jashtë BE-së.

Vlen të ceket që deri tani është negociuar tregtia e lirë e mallrave dhe se aktualisht janë duke u zhvilluar negociatat për shërbimet midis vendeve të CEFTA-së (Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina, Maqedonia, Moldavia, Serbia, Mali i Zi dhe Kosova). Negociatat janë të ndara në 6 grupe dhe kanë filluar në vitin 2014 me një fokus kryesor në shërbimet profesionale, turizëm, mjedis, shërbime rekreative, komunikim, shërbimet në ndërtim dhe shërbimet e distribuimit, arsimit dhe ato shëndetësore.

Negociatat e shërbimeve me vendet e CEFTAs kanë përfunduar në muajin dhjetor 2016 dhe gjithsej kanë qenë 9 raunde të negociatave. Pritet aprovimi i Protokollit Shtesë 6 në vitin 2018.

Gjithashtu gjatë këtij viti 2017, negociatave në kuadër të CEFTA-s janë mbajtur takime të grupit punues për Njohjen e Kualifikimeve Profesionale në Vendet e Rajonit (Anëtarëve të CEFTA-së) ku janë caktuar pozicionet nga përfaqësuesit për profesionet përkatëse dhe është konstatuar se është e nevojshme të fillohen sa më parë negociatat në sektorët e zgjedhur si: Mjekët e Përgjithshëm, Dentistët, Inxhinierët e Ndërtimtarisë dhe Arkitektët. Negociatat pritet të fillojnë në fillim të vitit 2018.

Marrëveshjet e tjera

Republika e Kosovës deri më tani ka nënshkruar rreth 70 marrëveshje të karakterit ekonomik, përfshirë ato me SHBA-të, Unionin Ekonomik Belgjikë-Luksemburg, Slloveninë dhe Emiratet e Bashkuara Arabe (7 marrëveshje).

Marrëveshje për *Transportin Rrugor Ndërkombëtar të Udhëtarëve dhe Mallrave* kemi të nënshkruar me 9 shtete, ndër to edhe me Belgjikën, Zvicrën, Austrinë, Italinë. Marrëveshje në fushën e *Bashkëpunimit në Nxitjen e investimeve*, kemi të nënshkruar me Unionin Ekonomik të Belgjikës dhe Luksemburgut dhe SHBA-të.

Me Gjermaninë (Banka Gjermane për Zhvillim KfË) kemi të nënshkruar disa marrëveshje financiare. Marrëveshje mbi *Bashkëpunimin dhe Ndihmën Reciproke në Çështjet doganore*, kemi të nënshkruar me 7 shtete ndër to edhe me Finlandën, Austrinë, Slloveninë, Turqinë.

Republika e Kosovës planifikon të vazhdojë edhe në të ardhmen bashkëpunimin në fushën ekonomike me Belgjikën, Holandën dhe Gjermaninë.

Më specifikisht, Kosova deri më tani ka nënshkruar këto marrëveshje të karakterit ekonomik:

- Marrëveshjen mbi punën fitimprurëse të anëtarëve të familjeve të anëtarëve të Misionit diplomatik apo postit konsullor ndërmjet qeverisë së Republikës së Kosovës dhe qeverisë së shtetit të Panamës, të nënshkruar në vitin 2017.
- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë mbi bashkëpunimin dhe ndihmën reciproke në çështjet doganore (publikuar më 13.11.2009)
- Marrëveshja për nxitje të investimeve ndërmjet Shteteve të Bashkuara të Amerikës dhe Kosovës (publikuar më 15.09.2009)
- Marrëveshja në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Turqisë lidhur me bashkëpunimin ekonomik (publikuar më 29.05.2009)
- Marrëveshja për "Bashkëpunimin në Zhvillim" në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Austrisë, e nënshkruar në Prishtinë më 9 tetor 2009, publikuar më 02.04.2010, është në fuqi prej 1 Majit 2010;
- Marrëveshja për Kredi dhe Financim, e datës 28 të 12. 2009, Ndërmjet KfË Frankfurt am Main ("KfË) Dhe Republika e Kosovës E përfaqësuar nga Ministria e Ekonomisë dhe Financave ("Huamarrësi") Dhe Operator Sistemi, Transmisioni dhe Tregu sh.a. KOSTT, Prishtinë ("Agjencii për Ekzekutimin e Projektit") Për EUR 33,500,000. (Publikuar më 07 Prill 2010);

- Marrëveshja ne mes te Qeverise se Republikes se Kosovës dhe Qeverise se Republikes se Austrisë per promovimin dhe mbrojtjen e investimeve. është nënshkruar në Prishtinë më 22 janar 2010. (publikuar më 25.02.2010). Hyja në fuqi më datë 1 shkurt 2012;
- Marrëveshja në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Turqisë në bashkëpunim dhe ndihmë reciproke në çështje doganore (publikuar më 25.02.2010)
- Marrëveshja në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Turqisë në transportin rrugor ndërkombëtar të ushtarëve dhe mallrave (publikuar më 03.06.2010)
- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Këshillit Federal të Zvicrës për bashkëpunim financiar dhe teknik, dhe ndihmë humanitare (publikuar më 09.12.2010)
- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Malit të Zi në lidhje me bashkëpunim dhe ndihmë reciproke në çështje doganore (publikuar më 06.09.2010);
- Marrëveshja në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Finlandës mbi bashkëpunimin dhe ndihmën reciproke në çështjet doganore, e nënshkruar në Helsinki më 03 Qershor 2010 (publikuar më 15.06.2010)
- Marrëveshja ndërkombëtare ndërmjet Mbretërisë së Belgjikës (unionit ekonomik belgo-luksemburgas) dhe Republikës së Kosovës (publikuar më 02.04.2010)
- Marrëveshja për bashkëpunim ekonomik ndërmjet Qeverisë së Republikës së Maqedonisë dhe Qeverisë së Republikës së Kosovës (publikuar më 02.04.2010)
- Marrëveshja Ndërkombëtare Dypalëshe për “Promovimin Reciprok dhe Mbrojtjen e Investimeve” ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Unionit Ekonomik të Belgjikës dhe Luksemburgut, e nënshkruar në Prishtinë më 9 mars 2010. Publikuar me 03 Qershor 2010);
- Marrëveshja Ndërkombëtare Dypalëshe për “Transportin Ndërkombëtar Rrugor”, ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Mbretërisë së Belgjikës, e nënshkruar në Bruksel më 18 qershor 2010. (publikuar më 06.09.2010);
- Marrëveshja për “Financimin e Projektit ndërmjet” Kfë Frankfurt am Main dhe Republikës së Kosovës (Pranësi)-Ministria e Ekonomisë; dhe Financave-, Agjencia për ekzekutimin e projektit - Kompania Ujësjellësit Regional Prishtina për 10,862,500 EUR – Furnizimi me Ujë dhe Largimi i Ujërave të Zeza, Prishtinë, Faza e II-të. Nënshkruar në Prishtinë më 07 Shtator 2010, (Publikuar më 30 Maj 2011);
- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë mbi transportin ndërkombëtar rrugor të udhëtarëve dhe mallrave (publikuar më 17.10.2011)
- Marrëveshja për ndihmë reciproke në çështjet doganore në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Sllovenisë (publikuar më 08.09.2011)
- Marrëveshja për ndihmë financiare ushtarake në mes të Qeverisë së Republikës së Turqisë dhe Qeverisë së Republikës së Kosovës (publikuar më 17.10.2011)
- Marrëveshja ndërmjet Republikës së Kosovës dhe Konfederatës Zvicerane për promovimin reciprok dhe mbrojtjen e investimeve (publikuar më 17.11.2011)
- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Kroacisë për transport rrugor ndërkombëtar të udhëtarëve dhe mallrave (publikuar më 17.10.2011)
- Marrëveshja mbi transportin rrugor të udhëtarëve dhe mallrave, në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Bullgarisë (publikuar më 08.09.2011)
- Ratifikimi i Marrëveshjes ndërkombëtare për shmangien e tatimit të dyfishtë dhe parandalimin e evazionit fiskal në lidhje me tatimin mbi të ardhurat dhe mbi kapitalin, ndërmjet r. së Kosovës dhe Maqedonisë (publikuar më 06.06.2011)
- Marrëveshja për Financimin e Projektit ndërmjet Kfë-Frankfurt Am Main – e Republikës federale te Gjermanisë dhe Republika e Kosovës e përfaqësuar nga Ministria e Financave (Përfituesi) dhe Fondi për Sigurimin e Dispozitave te Kosovës, e nënshkruar ne Prishtine me 30 Shtator 2011. Publikuar ne Gazetën Zyrtare me 23 Dhjetor 2011;
- Marrëveshja ndërmjet Qeverise së Republikës së Kosovës dhe Qeverise së Dukës se Madhe të Luksemburgut “për Zbatimin e Fondacionit Caritas” për strategjinë rajonale të Luksemburgut për

Ballkanin (2011-2013) “zbutja e varfërisë përmes zhvillimit të qëndrueshëm”, është nënshkruar në Luksemburg më 21 Qershor 2011. (Publikuar më 08 Shtator 2011)

- Marrëveshja “për Promovimin Reciprok dhe Mbrojtjen e Investimeve” ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Këshillit Federal Zviceran e nënshkruar me 27 Tetor 2011. (Publikuar me 17 Nëntor 2011)
- Marrëveshja për “Transportin Ndërkombëtar Rrugor të Udhëtarëve dhe të Mallrave” ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Këshillit Federal Zviceran me datë 21 nëntor 2011. (Publikuar me 23 Dhjetor 2011);
- Marrëveshja në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Austrisë mbi bashkëpunimin dhe ndihmën reciproke në çështjet doganore. Nënshkruar më 14 Shtator 2012 (publikuar më 09.10.2012). Hyrja në fuqi prej 01 Dhjetor 2013;
- Marrëveshja e bashkëpunimit financiar në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Turqisë (publikuar më 07.09.2012)
- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Turqisë për promovimin dhe mbrojtjen e ndërsjellë të investimeve (publikuar më 01.10.2012)
- Marrëveshja ndërmjet Republikës së Kosovës dhe Republikës së Turqisë mbi shmangien e tatimit të dyfishtë dhe parandalimin e evazionit fiskal në lidhje me tatimin mbi të ardhurat (publikuar më 08.11.2012)
- Ligji nr. 04/1-132 për Ratifikimi n e Marrëveshja s financiare për kredi dhe projekt ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës, përfaqësuar nga ministria për financa dhe Bankës Gjermane KfW lidhur me fabrikën e ujit në Shkabaj (publikuar më 18.10.2012)
- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Kroacisë për bashkëpunim ekonomik (publikuar më 03.12.2012). Hyrja në fuqi me datën 23 Shtator 2013;
- Marrëveshja për “Bashkëpunim Ekonomik dhe Teknik” ndërmjet Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Shteteve të Bashkuara të Amerikë, e nënshkruar me datën 29.03.2012 nga Presidentja e Republikës së Kosovës;
- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Sllovenisë për “Transportin Ndërkombëtar rrugor të Mallrave dhe Njerëzve” nënshkruar në Lublane, me datë 26 Qershor 2013.
- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Agjencisë për Zhvillim Ndërkombëtar të Shteteve të Bashkuara të Amerikës për “Fondin e Mirëbesimit”, nënshkruar në Prishtinë, me datë 4 dhjetor 2013.
- Marrëveshja Amendamenti i Marrëveshjas së Grantit për Objektivat Zhvillimore I Amendamenti 1 ndërmjet Shteteve të Bashkuara të Amerikës dhe Republikës së Kosovës (publikuar më 19.12.2013).
- Marrëveshja ndërmjet Kosovës dhe Bankës Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim rreth bashkëpunimit dhe aktiviteteve të Bankës Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim në Kosovë (publikuar më 08.04.2013).
- Ligji nr. 04/1-207 për Ratifikimi n e Marrëveshjas kornizë ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Bankës Evropiane për Investime që rregullon aktivitetet e bankës evropiane... (publikuar më 22.08.2013).
- Ligji nr. 04/1-222 për Ratifikimi n e neneve të Marrëveshja s themeluese të Bankës për Zhvillim të Këshillit të Evropës dhe anëtarësimin e Kosovës në BERZH (publikuar më 29.10.2013)
- Ligji nr. 04/1-207 për Ratifikimin e Marrëveshjas kornizë ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Bankës Evropiane për Investime që rregullon aktivitetet e bankës evropiane. (publikuar më 22.08.2013)
- Marrëveshja në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Austrisë për “Transportin Rrugor Ndërkombëtar të Mallrave dhe në Transport të Kombinuar”, nënshkruar më 21 qershor 2013, publikuar më 13 Mars 2014. Hyrja në fuqi më 1 shtator 2014);
- Marrëveshja në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Austrisë për “Transportin Ndërkombëtar të Udhëtarëve në Transport jo të Rregullt dhe në Transport të

Rregullt" nënshkruar më 21 qershor 2013, publikuar më 19 Mars 2014). Hyrja në fuqi më 1 shtator 2014;

- Marrëveshja financiare ndërmjet qeverisë së republikës së Kosovës dhe Bankës Gjermane për Zhvillim KfW, për përmirësimin e sistemeve të ngrohtores qendrore, 14 nëntor 2011. Publikuar ne Gazetën Zyrtare me: 24 Janar 2012;
- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Turqisë për "Tregti të Lirë "nënshkruar në Ankara nënshkruar në Ankara më 27.09.2013. nga ana jonë ende nuk është ratifikuar)
- Marrëveshja për alokim të mjeteve financiare, ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Gjermanisë (publikuar më 18.03.2013)
- Marrëveshja për bashkëpunim doganor në mes Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Italisë nënshkruar më datë 25.06.2013
- Marrëveshja Financiare ushtarake e bashkëpunimit, ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Turqisë, si dhe Protokollit për zbatimin e asistencës me mjete, e nënshkruar më 07 Nëntor 2013 në Prishtinë dhe më 30 Nëntor 2013 në Ankara. Hyrja në fuqi nga 20 Maj 2015;
- Marrëveshja Kornizë për bashkëpunim mes së Republikës së Kosovës dhe Bankës Islamike për Zhvillim, *Marrëveshja për financimin e rrugës M2*. nënshkruar më 21 Maj 2013.
- Marrëveshja mes Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë për heqjen e tatimit të vlerës së shtuar në import për librat, produktet e përafërta me librin, gazetatat, revistat, periodikët si dhe materialët e ngjashme të shtypit të publikuara në Republikën e Shqipërisë apo në Republikën e Kosovës (nënshkruar 28 mars 2014, hyrja në fuqi më 20 qershor 2014);
- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë për shmangien e tatimit të dyfishtë lidhur me tatimet mbi të ardhurat dhe mbi kapitalin dhe për parandalimin e evazionit fiskal (nënshkruar më 28 mars 2014).
- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Sllovenisë për "Shmangien e tatimit të dyfishtë dhe parandalimin e evazionit fiskal në lidhje me tatimin mbi të ardhurat dhe kapitalin", nënshkruar më datë 26 qershor 2013; publikuar më 7 prill 2014, hyrja në fuqi më 16 prill 2014)
- Marrëveshja kornizë për ekonomi, tregti, bashkëpunim kulturor shkencor dhe teknik mes Republikës së Kosovës dhe Togos (nënshkruar më 21 korrik 2014).
- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Republikës së Çekisë për "Shmangien e tatimit të dyfishtë dhe parandalimin e evazionit fiskal në lidhje me tatimin mbi të ardhurat" nënshkruar në Prishtinë, më 26 nëntor 2013; (dekretuar më 24 mars 2014).
- Marrëveshja për Shmangien e tatimit të dyfishtë dhe parandalimin e evazionit fiskal lidhur me tatimet mbi të ardhurat dhe mbi kapitalin, në mes Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Hungarisë, e nënshkruar në Prishtinë më 03 tetor 2013, (publikuar më 13.01.2014) Hyrja në fuqi nga 12 Mars 2014;
- Financimi dhe Projekt-Marrëveshja për mënjanimin e ujërave të zeza në jugperëndim të Republikës së Kosovës, Faza III-të, në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Bankës Gjermane KfW, Frankfurt am Main, është nënshkruar në Prishtinë, më 24 Tetor 2014. (Publikuar më 09 Korrik 2015)
- Marrëveshja për Rregullimin reciprok të transportit rrugor ndërkombëtar të udhëtareve dhe mallrave, në mes Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Italisë, e nënshkruar në Prishtinë 24 korrik 2014 (publikuar më 19.09.2014); hyrja në fuqi nga data 26 Mars 2015.
- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Turqisë për "Bashkëpunim financiar ushtarak", si dhe Protokollit i zbatimit në lidhje me Marrëveshjen. Është nënshkruar në qytetin e Budvës në Mal të Zi më 16 Tetor 2014. (Marrëveshja dhe Protokollit në fjalë janë nënshkruar për një periudhë të kohëzgjatjes për 5 vite) Është publikuar në Gazetën Zyrtare më 07 Maj 2015. Hyrja në fuqi më 23 Korrik 2015;

- Marrëveshja për Bashkëpunim Ekonomik, në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Emirateve të Bashkuara Arabe, e nënshkruar më 26 prill 2015 (publikuar më 04.06.2015)
- Marrëveshja për Hapjen e Kalimit Kufitar të Përbashkët Kotlovë – Kuqishtë për Trafikun rrugor ndërkombëtar të udhëtarëve në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Malit të Zi, e nënshkruar më 26 mars 2014 (publikuar më 07.05.2015)
- Marrëveshja për Bashkëpunimin Ekonomik në mes Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Sllovenisë, e nënshkruar më 10 prill 2015 (publikuar më 07.05.2015. marrëveshja hyn në fuqi nga data 18 Dhjetor 2015;
- Marrëveshja për Zbatimin e asistencës financiare të Bashkimit Evropian për Kosovën në kuadër të instrumentit të asistencës para anëtarësimit IPA II në mes Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Komisionit Evropian, e nënshkruar më 30 janar 2015 (publikuar më 03.04.2015)
- Marrëveshja për Bashkëpunim në nxitjen dhe lehtësimin e Tregtisë, në mes Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Republikës së Maqedonisë, e nënshkruar në Shkup më 22 Janar 2015 (publikuar më 09.03.2015)
- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Kosovës Republikës së Kosovës Republikës dhe Federale të Gjermanisë për Bashkëpunim Financiar 2014 (Projekti i subvencioneve). Është nënshkruar në Prishtinë, më 08 Shtator 2015. Hyrja në fuqi nga data 05 Tetor 2015
- Marrëveshja e huas lidhur me financimin e projektit "Modernizimi i shërbimeve të Kardiologjisë Invazive në Qendrën Klinike Universitare të Kosovës" në mes të Republikës së Kosovës duke vepruar përmes Ministrisë së Financave dhe UNICREDIT BANK AUSTRIA AG;
- Marrëveshja për Bashkëpunim Ekonomik, në mes të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Emirateve të Bashkuara Arabe, e nënshkruar më 26 prill 2015 (publikuar më 04.06.2015);
- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Qeverisë së Mbretërisë së Bashkuar të Britanisë së Madhe dhe Irlandës Veriore për "Shmangien e Tatimit të dyfishtë dhe Parandalimin e Evazionit Fiskal Lidhur me Tatimet Mbi të Ardhurat dhe Mbi Kapitalin". Është nënshkruar më 04 Qershor 2015 në Prishtinë. Publikuar në Gazetë Zyrtare më 09 Korrik 2015
- Kontratën për Grant (Marrëveshja për dhënie të grantit) të nënshkruar në Prishtinë, më datë 29 janar 2015, ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës, përfaqësuar nga Ministria e Financave, dhe Zyrës së Jashtme të Komonuelthit, përfaqësuar nga Ambasada e Britanisë së Madhe në Prishtinë.
- Marrëveshja ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe SHBA-ve për te përmirësuar përputhshmërinë e rregulloreve tatimore në nivelin ndërkombëtar dhe zbatimin e rregulloreve të FATCA-s, e nënshkruar më 26 shkurt 2015, në Prishtinë. Hyrja në fuqi nga data 04 Nëntor 2015;
- Deklarata e përbashkët ndërmjet Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë "Për Bashkëpunim në Fushën e Zhvillimit Rajonal në Zonat Ndërkufitare Kosovë-Shqipëri". Nënshkruar në Tiranë më 23 mars 2015.
- Marrëveshja për "Bashkëpunim në Nxitjen dhe Lehtësimin e Tregtisë" në mes Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë, e nënshkruar në Prizren më datë 11 janar 2014. Hyrja në fuqi më 11 mars 2015.
- Protokoll për zbatimin e Marrëveshjes kuadër mes Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë "Për Bashkëpunimin në nxitjen dhe Lehtësimin e Tregtisë". Nënshkruar në Tiranë më 23 mars 2015.

3.32. Kapitulli 31 i *acquis*-së: Politika e jashtme, e sigurisë dhe ajo e mbrojtjes

Politika e Përbashkët e Jashtme dhe e Sigurisë dhe Politika Evropiane për Siguri dhe Mbrojtje bazohet në akte ligjore, duke përfshirë marrëveshjet ndërkombëtare të cilat janë ligjërish të detyruesë, dhe në dokumente politike. *Acquis* përbëhet nga deklaratat politike, vendimet dhe marrëveshjet përkatëse. Në kuadrin e Politikës së Jashtme të Përbashkët dhe të Sigurisë (PJPS), shtetet anëtare duhet të jenë në gjendje të zhvillojnë dialog politik lidhur me deklaratat e BE-së, të marrin pjesë në veprimet e BE-së dhe të aplikojnë sanksione dhe masa kufizuese. Vendet aspirante duhet që në mënyrë progresive të harmonizohen me

deklaratat e BE-së, dhe të aplikojnë sanksionet dhe masat kufizuese atëherë kur një gjë e tillë kërkohet nga BE.

Bazuar në Titullin II të MSA-së, Dialogu Politik ndërmjet Republikës së Kosovës dhe Bashkimit Evropian zhvillohet kryesisht përmes Këshillit për Stabilizim Asocim (KSA). Nga ana e Republikës së Kosovës KSA udhëhiqet nga Ministri i Punëve të Jashtme ndërsa takimet e KSA-së mbahen së paku një herë në vit. Si rezultat Ministria e Punëve të Jashtme e Republikës së Kosovës koordinon aktivitetet për përgatitjen e qëndrimit zyrtar të RKS-së në këto takime, respektivisht organizon takimet dhe shpërndanë konkluzionet e dala nga KSA tek institucionet relevante.

Gjendja aktuale

Integrimi evropian i Kosovës është objektiv strategjik nacional, dhe garanci për paqen, stabilitetin dhe prosperitetin e rajonit. Në këtë aspekt, qeveria e Republikës së Kosovës ka vullnet të plotë për të ndërmarrë të gjitha reformat e duhura në kuadër të procesit të integrimit evropian. Më tej, Kosova mbështet fuqimisht politikën e jashtme të sigurisë dhe mbrojtjes së BE-së, e cila synon forcimin e rolit të Bashkimit Evropian si një entitet me influencë politike gjithnjë në rritje në politikën ndërkombëtare.

Korniza ligjore në fushën e politikës së jashtme, sigurisë dhe mbrojtjes është e vendosur dhe vazhdon të konsolidohet me ligjet e nevojshme me synim të trajtimit të të gjitha çështjeve që derivojnë nga kjo fushë. Korniza ligjore në fjalë është në përputhje me parimet dhe objektivat e BE-së dhe ndër të tjera përbëhet nga Ligji për Parandalimin e Shpëlarjes së Parave dhe Financimit të Terrorizmit; Ligjit për Ndalimin e Bashkimit në Konfliktet të Armatosura Jashtë Territorit të Vendit; Strategjisë Kombëtare për Parandalimin dhe Luftimin e Ekonomisë Joformale, Pastrimit të Parave, Financimit të Terrorizmit dhe Krimeve Financiare 2014-2018, Strategjisë Kundër Terrorizmit dhe Planit të Veprimit 2012-2017, Urdhrit Administrativ për parandalimin dhe zbulimin e shpëlarjes së parasë dhe Urdhrit Administrativ për parandalimin dhe zbulimin e financimit të terrorizmit.

Ndër prioritetet kryesore të politikës së jashtme të Kosovës mbetet avancimi i partneritetit strategjik me Bashkimin Evropian dhe NATO-n, përfshirë vendosjen e marrëdhënieve kontraktuale me këto organizata, në rrugën drejt integriteteve Euro-Atlantike.

Në të njëjtën kohë, Ministria për Forcën e Sigurisë së Kosovës, në bashkëpunim me Zyrën Ligjore të Zyrës së Kryeministrit dhe ministritë e linjës, kanë hartuar Projektligjin për plotësimin dhe ndryshimin e ligjeve që kanë të bëjnë me Forcat e Armatosura të Kosovës. Ky Projektligj është shqyrtuar dhe harmonizuar edhe me këshilltarët e Ekipit të NATO-së si dhe është mbështetur nga Departamenti i Mbrojtjes së SHBA-ve.

Me këtë Projektligj plotësohen dhe ndryshohen 39 (tridhjetë e nëntë ligje) që ndërlidhen me rekomandimet e dala nga Analiza e Rishikimit Strategjik të Sektorit të Sigurisë. Çështjet që ndërlidhen me plotësimet dhe ndryshimet kanë të bëjnë kryesisht me emrin, misionin, detyrat dhe strukturën e Ministrisë për Forcën e Sigurisë së Kosovës dhe Forcën e Sigurisë së Kosovës

Objektivat prioritarë afatmesme:

- Hartimi dhe miratimi i Strategjisë për Punë të Jashtme;
- MPJ do të hartojë një plan veprimi për zhvillimin sa më efikas të Dialogut Politik në mes të RKS dhe BE. Ky plan veprimi do të përfshijë aktivitete konkrete afatshkurtra dhe afatmesme për koordinimin ndër-institucional brenda RKS dhe koordinimin e institucione të BE-së/EEAS për zbatimin e këtij dialogu;
- Sa i përket bashkëpunimit me organizatat ndërkombëtare, Republika e Kosovës do të vazhdojë të jetë anëtare aktive në organizata ndërkombëtare (Komisionin e Venedikut, Bankën Botërore, Fondin Monetar Ndërkombëtar, Bankën Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim, Frankofoninë, etj). Republika e Kosovës gjithashtu do të vazhdojë të luajë rol proaktiv në vijë me të gjitha obligimet në

organizatat rajonale si partner i barabartë (SEECp, RCC etj.). Gjithashtu, RKS ka për objektiv edhe anëtarësimin në organizata tjera ndërkombëtare. Republika e Kosovës aspiron të jetë pjesë përbërëse organizatave shumëpalëshe në nivel rajonal dhe global, e në veçanti e BE-së, NATO-së, OSBE-ës dhe OKB-së. Si rezultat MPJ do të intensivikojë lobimin si dhe bashkëpunimin me ministrinë dhe institucionet e Republikës së Kosovës për realizimin e anëtarësimeve që konsiderohen të nevojshme për mirëqeverisje dhe përmirësimin e standardeve të jetesës për qytetarët e saj.

- Qeveria e Kosovës do të funksionalizojë tutje mekanizmat për zbatimin e masave kufizuese të cilët do të veprojnë konform kërkesave të BE-së si pjesë e zbatimit të suksesshëm të Dialogut Politik në mes të RKS dhe BE. Njëkohësisht, ky është ndër veprimet signifikante në drejtim të përafrimit të Politikës së Jashtme të RKS me atë të BE-së;
- Miratimi i akteve të brendshme ligjore nga MFSK.

3.33. Kapitulli 32 i *acquis*-së: Kontrolli financiar

Ky kapitull mbulon dy fusha kryesore të politikave: (a) kontrollin e brendshëm të financave publike (KBFP) dhe auditimin e jashtëm (AJ) dhe (b) mbrojtjen interesave financiare të BE-së dhe mbrojtjen e Euros nga falsifikimi. Për sa i përket fushës së KBFP-së dhe Auditimit të Jashtëm, nuk ka legjislacion specifik të BE-së që do të përdorej në përafrimin e ligjeve kombëtare. Në vend të kësaj, vendet angazhohen që të përvetësojnë standardet ndërkombëtare të kontrollit dhe auditimit të jashtëm të definuara nga Organizata Ndërkombëtare për Institucionet Supreme të Auditimit (INTOSAI) si dhe praktikatat e mira të BE-së.

Kontrolli i brendshëm i Financave Publike është pjesë e integruar e menaxhimit të financave publike dhe përfshinë gjithë buxhetin publik. Në veçanti, parimet e Kontrollit Financiar kërkojnë ekzistencën e i) sistemeve efektive dhe transparente të kontrollit dhe menaxhimit financiar (përfshi inspektimet dhe kontrollet financiare adekuate ex-ante, të vazhdueshme dhe ex-post); ii) sistemeve funksionale të pavarura të auditimit të brendshëm; iii) strukturave përkatëse organizative (përfshi koordinimin qendror); dhe iv) auditimit të jashtëm funksional dhe financiarisht të pavarur, ndër të tjera, duke vlerësuar cilësinë e sistemeve të krijuara të KBFP-së. Në fushën e **auditimit të jashtëm** vendet kandidate pritët që të zbatojnë standardet INTOSAI, në veçanti Deklaratat e Limës dhe Meksikës për pavarësinë funksionale, financiare dhe institucionale si dhe zbatim të auditimeve të financiare (të rregullsisë) dhe performacës.

Sa i përket **mbrojtjes financiare të interesave të BE-së**, Traktati për Funkcionimin e BE-së (neni 325) kërkon që vendet anëtare të ndërmarrin masa kundër mashtrimeve që ndikojnë në interesat financiare të BE-së. Vendet anëtare obligohen të koordinojnë veprimet dhe të bashkëpunojnë me Komisionin Evropian. Mbrojtja e interesave të BE-së përfshin përafrimin e legjislacionit kriminal vendor me Konventën për Mbrojtjen e Interesit Financiar të BE-së (PFI Convention) dhe tri protokollet e saj për bashkëpunim midis autoriteteve kombëtare dhe Komisionit. Vendet kandidate kërkojnë të nominojnë një shërbim kombëtar kundër mashtrimit si pikë kontakti për të facilituar koordinimin me Komisionin dhe vendet anëtare.

Sa i përket **mbrojtjes së euros kundër falsifikimit**, ky kapitull adreson aspektet jo-penale, ndërsa aspektet penale adresohen në kapitullin 24. Principet kryesore kundër falsifikimit të parasë janë të definuara në Konventën e Gjenevës dhe detajuar më tutje në *acquis* relevante. Legjislacioni relevant përfshinë procedura për mbledhjen, ruajtjen dhe shkëmbimin e informatave për bankënotat e falsifikuara, ndalimin e metaleve të ngjashme me monedhat e euros, obligimin që institucionet financiare të kontrollojnë autenticitetin, tërheqjen nga qarkullimi të bankënotave false dhe bashkëpunimin në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar.

Kërkesat e MSA-së

Detyrimet e Republikës së Kosovës për Kapitullin e Kontrollit Financiar rrjedhin nga Neni 97 i MSA.

Neni 97 kërkon që bashkëpunimi mes palëve të përqendrohet në fushat prioritare që lidhen me *acquis* të BE-së në fushën e kontrollit të brendshëm financiar publik. Në veçanti Palët të bashkëpunojnë me qëllim

të zhvillimit të mëtejshëm të zbatimit të kontrollit efikas të brendshëm dhe sistemit funksionalisht të pavarur të auditimit të brendshëm në sektorin publik në Kosovë, në përputhje me kornizën e pranuar ndërkombëtarisht dhe praktikatat e mira të BE-së. Gjithashtu, bashkëpunimi duhet të përqendrohet në krijimin dhe forcimin e njëjësive qendrore harmonizuese për menaxhimin financiar dhe kontroll.

Në fushën e Auditimit të Jashtëm, Neni 97 kërkon që palët të bashkëpunojnë veçanërisht me qëllim të zhvillimit të mëtejshëm të auditimit të jashtëm të pavarur funksional në Kosovë në përputhje me standardet e pranuar ndërkombëtare dhe praktikatat e mira të BE-së. Bashkëpunimi gjithashtu të fokusohet në ngritjen e kapaciteteve të Zyrës së Auditorit të Përgjithshëm.

Raporti i KE-së për Kosovën 2016 konstaton se në fushën e Kontrollit Financiar duhet të bëhen përpjekje të konsiderueshme për zbatimin e KBFP-së në të gjitha nivelet e administratës dhe në ndërmarrjet në pronësi publike. Gjithashtu, nënvizon se duhet të fillojë zbatimi i aktiviteteve të përcaktuara në strategjinë e KBFP 2015-2017. Në të njëjten kohë duhet të sigurohen veprime sistematike në gjetjet dhe rekomandimet e auditimit të jashtëm. Ndikimi i auditimit të jashtëm duhet të përmirësohet më tej. Të ngriten kapacitetet administrative në NjQH si dhe Kosova të ndajë fonde të mjaftueshme për certifikimin dhe trajnimin e vazhdueshëm profesional të auditorëve.

Harmonizimi i legjislacionit të Kosovës me atë të BE-së në mbrojtjen e interesave financiare të BE-së mbetet i dobët. Gjithashtu, Raporti nënvizon se Kosova nuk ka marrëveshje formale bashkëpunimi me Komisionin Evropian dhe Bankën Qendrore Evropiane për mbrojtjen e euros nga falsifikimi.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

Në Kosovë, ekziston një kornizë gjithëpërfshirëse legjislative që rregullon fushën e Kontrollin të Brendshëm të Financave Publike, duke përfshirë: ligjet, udhëzimet, rregulloret, standardet e tjera ndërkombëtare, politikatat e Qeverisë së Kosovës.

Baza ligjore **për Kontrollin e Brendshëm të Financave Publike** është përcaktuar nga Ligji nr. 03/L-048 për Menaxhimin e Financave Publike dhe Përgjegjësitë (LMFPP), ndryshim dhe plotësim i Ligjit nr. 03-L-048, nr. 2010/03-L-221 ndryshim plotësimi i LMFPP nr. 03-L-048, nr. (2012/04-L-116); ndryshim, plotësim i LMFPP nr. 03-L-048, nr. 2013/04-L-194. Korniza ligjore ekzistuese për Kontrollin e Brendshëm të Financave Publike përmban parimet e përgjithshme dhe i referohet standardeve të INTOSAI, Kornizës COSO, Standardeve të Institutit të Auditimit të Brendshëm (IIA).

Legjislacioni primar në fushën e *Auditimit të Brendshëm* përfshin Ligjin për Menaxhimin e Financave Publike dhe Përgjegjësitë nr. 03/L-048 dhe Ligjin nr. 3/L-128 për Auditim të Brendshëm, ndërsa legjislacioni sekondar përfshin:

- Doracaku për AB;
- UA nr. 22/2009 për përcaktimin e kriterëve dhe procedurën e pajisjes me licencë të përkohshme të auditorëve të brendshëm të sektorit publik, i cili përcakton kushtet për licencimin e auditorëve me licencën të përkohshme;
- UA nr. 23/2009 për Themelimin dhe funksionimin e Njësive të Auditimit të Brendshëm (NjAB) në Sektorin Publik, i cili përcakton kriteret për krijimin e funksionit të auditimit të brendshëm;
- UA nr. 11/2010 për funksionimin e komiteteve të auditimit në subjektin e sektorit publik, prezanton mënyrën e krijimit dhe funksionit të komiteteve të auditimit;
- UA nr. 05/ 2012 për Procedurën e pajisjes me licencë profesionale të auditorëve të brendshëm të sektorit publik, prezanton kriteret për licencimin e auditorëve të brendshëm me licencën profesionale e cila licencë jepet pas certifikimit;

- UA MF-nr. 04/2016 për programin kombëtar të trajnimit dhe çertifikimin e auditorëve të brendshëm në sektorin publik

Legjislacioni primar në fushën e *Menaxhimit Financiar dhe Kontrollit* përfshin Ligjin nr. 03/L-048 MFPP, ndërsa legjislacioni sekondar përfshin:

- Rregulli financiar i Thesarit nr. 01/2010 për Kontrollin e Brendshëm të Financave Publike nga 30.07.2010, prezanton kornizën COSO dhe parimet e llogaridhënies në kontekstin e zinxhirit të përgjegjësisë në sektorin publik të Kosovës. Shumica e dispozitave në këtë rregullore janë përcaktuar në Ligj. Për shembull llogaridhënia e deputetëve të Kuvendit dhe Kryesuesve ekzekutiv të qeverisë qendrore dhe lokale, e tërë terminologjia e MFK-së dhe interpretimi i saj në kontekstin e sektorit publik në Kosovë.
- Rregulli financiar nr. 01/2013/MF për Shpenzimin e fondeve publike trajton shpenzimet dhe kontrollin e brendshëm dhe decentralizimin e menaxhimit të shpenzimeve tek organizatat buxhetore.
- Doracaku i Procedurave të MFK-së, që është në fuqi nga viti 2011, përmban 14 procedura që synojnë mbulimin e të gjitha fushave të ciklit buxhetor. Doracaku i MFK-së do të mund të ishte përdorur nga organizatat buxhetore po të kishin sistem të duhura informative të menaxhimit, ku kontrollet janë pjesë e proceseve me pak udhëzime të ofruara nga NjQH/MFK-ja dhe nëse do të kishte llogaridhënie të rreptë dhe mekanizma raportimi. Këto kushte nuk kanë qenë në zbatim në kohën e fuqizimit të Doracakut të MFK-së.

Nga Ministria e Financave janë nxjerrë edhe disa Udhëzime Administrative (UA) në lidhje me kontabilitetin, raportimin financiar, caktimin e kostos së politikave të reja dhe menaxhimin e pasurive jo-financiare:

- UA nr. 01/2013/MF për përcaktimin e formës, përmbajtjes dhe procedurave për caktimin e kostos së nismave të reja të politikave;
- Rregulli Financiar nr. 02/2013/MF për Raportimin e borxheve nga organizatat buxhetore;
- Rregullorja nr. 03/2013 për Pasqyrat Vjetore Financiare të Organizatave Buxhetore;
- Rregullorja e MF - nr. 02/2013 për Menaxhimin e Pasurive jo-financiare nga organizatat buxhetore. Ligji mbi Auditimin e Brendshëm (Ligji nr. 03/L-128).

Përveç legjislacionit të lartpërmendur, ka edhe ligje të tjera që kanë ndërlidhje me KBFP, duke përfshirë:

- Ligjin për Ndërmarrjet Publike (Ligji nr. 03/L-087, i ndryshuar dhe plotësuar me Ligjin nr. 04/L-111);
- Ligjin për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit nr. 03/L-087 për Ndërmarrjet Publike (Nr. 04/L-111);
- Ligjin për Financat e Pushtetit Lokal (Ligji nr. 03/L-049);
- Ligjet vjetore mbi Miratimin e Buxhetit të Kosovës
- Ligjin për Prokurimin Publik (Ligji nr. 04-L-042);
- Ligjin për Administratën Shtetërore (Ligji nr. 03/L-189);
- Ligjin për Themelimin e Zyrës së Auditorit Gjeneral (Ligji nr. 03/L-075);
- Ligjin Anti-Korrupsion (Ligji nr. 2004/34);
- Ligjin mbi Shërbimin Civil (Ligji nr. 2010/03-L-149);
- Ligjin për Pagat e Nëpunësve Civil (Ligji nr. 03-L-147) dhe
- Ligjin për Qasje në Dokumente Publike (Ligji nr. 03/L-215).

Sa i përket **Auditimit të Jashtëm**, Deklarata e Limës dhe Deklarata e Meksikës theksojnë se ruajtja e objektivitetit dhe pavarësisë janë primare për funksionimin e Auditorit të Përgjithshëm. Këto dy parime janë vendimtare për institucionin tonë. Objektiviteti dhe pavarësia duhet të sigurohen me anë të zbatimit të mirë të një mandati të gjerë, të qëndrueshëm dhe ligjor; në pajtim me standardet e pranuar ndërkombtarisht të auditimit në sektorin publik dhe një kodi të brendshëm për mirësjelljen profesionale. Mandati dhe funksionimi rregullohet me anë të legjislacionit primar:

- Kushtetutës së Kosovës nenet 136, 137, 138;
- Ligjin nr. 05/L-55 për Auditorin e Përgjithshëm dhe Zyrën Kombëtare të Auditimit të Republikës të Kosovës.

Legjislacioni tjetër relevant për fushën e auditimit përfshin:

- Ligji për menaxhimin e financave publike dhe përgjegjësitë;
- Ligji për prokurim publik;
- Ligji për shërbimin civil;
- Ligji për ndërmarrjet publike;
- Ligji për pagat e Nëpunësve Civil;
- Ligji për Anti-korrupsion.

Korniza e politikave

Strategjia për Kontrollin e Brendshëm të Financave Publike për vitin 2015-2019 - qëllimi i strategjisë është të përmirësoj sistemin e MFK-së si dhe të AB-së, duke mundësuar shpenzim efikas publik, shërbime më të mira, sigurim të transparencës, shpenzim adekuat të buxhetit të Republikës së Kosovës, granteve, donatorëve dhe fondeve të huazuara. Strategjia e KBFP-së sjell një qasje moderne të menaxhimit, e cila karakterizohet nga menaxhimi i bazuar në rrezik, shfrytëzimit intensiv të menaxhimit të sistemeve të informimit, kontrolleve të integruara për zvogëlimin e rrezikut me një nivel të lartë automatizimi. Kjo qasje moderne kërkon njohuri profesionale shtesë, llogaridhënie menaxheriale dhe auditim të avancuar të brendshëm për t'i ndihmuar organizatat në arritjen e objektivave të tyre. Plani i veprimit të strategjisë është duke u zbatuar.

Që nga viti 2009 rregullisht **Zyra Kombëtare e Auditimit** ka adoptuar Strategjinë e Zhvillimit Korporativ. Tani është amendamentuar Strategjia dhe kjo paraqet rrugën e ZKA-së deri në vitin 2020 dhe është e përafuar me Strategjinë e Integritimit Evropian. Zyra në vazhdimësi kujdeset në zhvillimin profesional të auditorëve për të siguruar kualifikimet e duhura për të kryer punën tonë si auditor.

Sa i përket **mbrojtjes së euro-s kundër falsifikimit** Banka Qendrore e Kosovës në kuadër të kompetencave të saj më 14 mars, 2007 ka nxjerrë UA mbi Shmangien e Kartëmonedhave dhe Monedhave Euro të Falsifikuara nga Qarkullimi, udhëzim që vlen për të gjitha institucionet financiare që operojnë në Kosovë dhe të cilat janë të licencuara nga BQK-ja. Qëllimi i këtij Udhëzimi është vendosja e masave të nevojshme për arsye të shmangies së kartëmonedhave dhe monedhave të falsifikuara euro nga qarkullimi.

Institucionet financiare, konkretisht institucionet e kreditimit dhe çdo institucion tjetër i angazhuar me ndarjen dhe shpërndarjen e kartëmonedhave dhe monedhave publikut si një veprimtari profesionale, duke përfshirë institucionet, veprimtaria e së cilave konsiston në këmbimin e kartëmonedhave dhe monedhave të valutave të ndryshme, si p.sh. zyrat e këmbimit, do të jenë të detyruara të heqin nga qarkullimi të gjitha kartëmonedhat dhe monedhat euro të pranuar prej tyre, të cilat ata i dinë ose kanë arsye të mjaftueshme të besojnë që janë të falsifikuara. Kartëmonedhat dhe monedhat e dyshura si të falsifikuara duhet menjëherë t'i dorëzohen autoritetit kompetent (në këtë rast Policia dhe Policia ia paraqet ato Agjencisë Kosovare për Forenzikë). BQK-ja gjithashtu ka lëshuar një dokument "Këshilla të vlefshme për operuesit me para të gatshme" që përcakton veprimet hap pas hapi se si t'i trajtoni paratë e dyshuara si të falsifikuara.

Korniza institucionale

Qeveria ka krijuar një kornizë institucionale të përbërë nga organizatat e sektorit publik duke punuar me drejtimin e Njësisë Qendrore Harmonizuese, përkatësisht për Menaxhimin Financiar dhe Kontrollin (MFK) dhe Auditimin e Brendshëm (AB) si dhe nën mbikëqyrjen e auditorit të jashtëm për të krijuar një zinxhir të llogaridhënies.

Koncepti “Kontrolli i Brendshëm i Financave Publike” së pari është zyrtarizuar në vitin 1999 nga Komisioni Evropian. Ai i referohet “sistemeve të kontrollit të brendshëm të qeverisë të synuara në mbrojtjen e interesave financiare të qeverisë në tërësi”. KBFP u krijua si strategji e mirë për të ndihmuar procesin e reformës në zhvillimin e sistemeve publike të kontrollit të brendshëm në vendet të cilat dëshirojnë të bëhen kandidatë për anëtarësim në BE. Sistemi i KBFP-së përkufizohet si sistem i cili përbëhet nga elementët funksionale të Menaxhimit Financiar dhe Kontrollit (MFK) dhe Auditimit të Brendshëm (AB) bashkë me institucionet përgjegjëse për harmonizimin e këtyre funksioneve përgjatë qeverisë (NjQH (MFK + AB)).

Subjektet e sektorit publik (organizatat buxhetore)

Llogaridhënia përbëhet nga një zinxhir i pjesëmarrësve ku secili është përgjegjës për arritjen e qëllimeve të caktuara dhe secili duhet t'i jap llogaridhënie një autoriteti të nivelit më të lartë për arritjen e këtyre qëllimeve. Niveli më i lartë i autoritetit në këtë zinxhir mbahet nga qytetarët të cilët përfaqësohen nga deputetët e zgjedhur në Kuvend dhe në qeveritë komunale. Subjektet në sektorin publik bartës të KBFP janë:

- Kuvendi - Në kuadër të Kuvendit të Kosovës është krijuar Komisioni për mbikëqyrjen e financave publike i cili ka autoritetin për mbikëqyrjen e shpenzimeve të parasë publike përmes raporteve nga ZAP, NjQH etj;
- Qeveria e Kosovës - cakton kompetencat dhe përgjegjësit për Ministrat e saj për të zbatuar politikat e Qeverisë nëpërmjet rregulloreve, politikave dhe aranzhimeve administrative me menaxhmentin e lartë të organizatave buxhetore.
- Ministri i Financave - është përgjegjës për zhvillimin e rregullave dhe procedurave të detajuara për KBFP (MFK dhe AB), për trajnimin dhe ofrimin e mbështetjes teknike për të gjitha palët në lidhje me zbatimin e rregullave të MFK-së dhe AB;
- Menaxhmenti i lartë i subjektit të sektorit publik - mban përgjegjësinë e plotë për zbatimin e KBFP-së dhe është përgjegjës për performancën e tyre në përdorimin e resurseve publike për të arritur objektivat organizative.

Skema e trajnimit për fushën e menaxhimit financiar dhe kontrollit

NjQH ka krijuar skemën e trajnimit për fushën e menaxhimit financiar dhe kontrollit. Kjo skemë parasheh trajnimin e përgjegjësve për fushën e menaxhimit financiar dhe kontrollit dhe është e fokusuar në këto fusha: menaxhimin e rrezikut, vet vlerësimin, përshkrimin e proceseve, planifikimin startegjik dhe buxhetor.

Skema e çertifikimit të auditorëve të brendshëm

Programi kombëtar për trajnim dhe çertifikim të auditorëve të brendshëm është krijuar. Ky program është akredituar edhe nga Ministria për Arsim, Shkencë dhe Teknologji. Zbatimi i programi ka filluar prej shtatorit të vitit 2016. Kjo skemë prbëhet prej pjesës teorike dhe praktike.

Arsimimi i vazhduar profesional për auditor të brendshëm

Përveç skemës së çertifikimit për auditor të brendshëm NjQH ka krijuar edhe skemën e trajnimit për arsimimin e vazhduar profesional e cila është e fokusuar në planin startegjik dhe vjetor, sigurimin e cilësisë.

Në fushën e **auditimit të jashtëm**, Zyra Kombëtare e Auditimit luan një rol të rëndësishëm në mbikëqyrjen e shpenzimeve publike dhe përmirësimin e menaxhimit financiar dhe qeverisjes së mirë. Sigurimi i pavarësisë funksionale dhe financiare mbetet një prioritet në fushën e auditimit të jashtëm. Në periudhë afatshkurtër pritet të zhvillohen mëtej procedurat dhe kapacitetet administrative për kryerje të auditimeve jo-statutore²⁸ për të vlerësuar nëse programet qeveritare janë duke u menaxhuar si duhet ekonomikisht dhe në mënyrë efikase dhe nëse janë vendosur masa për matjen dhe raportimin e efikasitetit të tyre. Në periudhë afatmesme zhvillimi i qëndrueshëm institucional, ruajtja e cilësisë dhe zhvillimi i

²⁸ Auditimet jo-statutore janë auditimet e performancës që nuk janë kërkesë vjetore e parashikuar me ligj.

procedurave dhe kapaciteteve administrative për të siguruar mbrojtje efektive të interesave financiare të Bashkimit Evropian (BE) do të jetë një prej prioriteteve kyçe.

Neni 136 i Kushtetutës së Kosovës definon Auditorin e Përgjithshëm si institucioni më i lartë për kontroll ekonomik dhe financiar. Auditori i Përgjithshëm është i përzgjedhur nga Kuvendi me votë të shumicës të të gjithë deputetëve bazuar në propozimin e Presidentes/it. Kuvendi vendos në shkarkimin e Auditorit të Përgjithshëm me (2/3) e shumicës të të gjithë deputetëve nga propozimi i Presidentes/it ose në bazë të propozimit të një të tretës (1/3) të të gjithë deputetëve. Mandati i AP është pesë (5) vjeçar me mundësi vazhdimi për rizgjedhje edhe për një mandat.

Neni 137 i Kushtetutës mund të azhurnohet në pajtim me definicionet e tanishme të SNISA sa i përket rolit dhe mandatit të Institucioneve Supreme të Auditimit. Aktualisht cek se Auditori i Përgjithshëm kontrollon: (1) veprimtarinë ekonomike të institucioneve publike dhe të personave të tjerë juridikë shtetërorë; (2) përdorimin dhe mbrojtjen e fondeve publike nga organet e pushtetit qendror dhe lokal; (3) veprimtarinë ekonomike të ndërmarrjeve publike dhe personave juridikë të tjerë, tek të cilët Shteti ka një pjesë të aksioneve, ose kur huat, kreditë dhe detyrimet e tyre garantohen nga Shteti.

Mënyra e tanishme e definimit në Kushtetutë nuk është ndonjë pengesë në zhvillimin e mëtutjeshëm të auditimit të jashtëm publik. Por, mund të konsiderohet për amendamentim kur është e përshtatshme.

Me hyrjen në fuqi të Ligjit të ri nr. 05/L-055 "Për Auditorin e Përgjithshëm dhe Zyrën Kombëtare të Auditimit të Republikës së Kosovës" nga qershori i vitit 2016, është konsoliduar pavarësia funksionale, financiare dhe operative. Auditori i Përgjithshëm dhe Zyra Kombëtare e Auditimit ka liri të plotë në kryerjen dhe ushtrimin e funksioneve dhe kompetencave për të zbatuar mandatin e tij në pajtim me Kushtetutën, Ligjin dhe Standardet e Auditimit në sektorin publik të njohura ndërkombëtarisht. Sipas legjislacionit në fuqi, Auditori i Përgjithshëm është i pavarur në organizimin dhe me menaxhimin e Zyrës Kombëtare të Auditimit.

Mjetet e punës:

- Standardet Ndërkombëtare të Auditimit për Institucionet Supreme të Auditimit;
- Manuali i Auditimit të Rregullsisë;
- Udhëzuesi i menaxhimit të cilësisë të auditimit;
- Udhëzimi për Auditim të Performancës;
- Kodi Etik dhe i Mirësjelljes Profesionale;
- Strategjia për Zhvillim të Përbashkët;
- Politikat dhe strategjitë tjera sekondare;
- Rezoluta A/66/209 e miratuar nga Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara për pavarësinë e Institucioneve Supreme të Auditimit.

Skema e Çertifikimit për Auditorët e Rregullsisë

Një program i çertifikimit për Auditim të Rregullsisë është i vendosur dhe zbatohet bazuar në standardet e njohura ndërkombëtarisht të auditimit për sektor publik (SNISA). Programi është i ndarë në katër pjesë: Hyrja, Përgatitja, Pjesa Teknike dhe Zhvillim i Vazhdueshëm Profesional. Pjesa teknike kryhet nga një shoqatë vendore²⁹ e çertifikuar nga IFAC. Programi financohet nga buxheti i Kosovës. Koha që zakonisht është 3.5 vite për t'u çertifikuar dhe ky vendim i çertifikimit merret bazuar në rezultatet e provimeve, përvojën dhe rezultatet e vlerësimeve të stafit.

Skema e Çertifikimit për Auditorët e Performancës

Një program i çertifikimit për auditorë të performancës është elaboruar i bazuar në SNISA dhe ky program është në zbatim.

²⁹ Shoqata e Kontabilistëve të Çertifikuar dhe Auditorëve të Kosovës.

Sa i përket **mbrojtjes së parasë kundër falsifikimit në Republikën e Kosovës**, në vazhden e marrëdhënieve të bashkëpunimit reciprok ndërmjet Policisë së Kosovës (PK-ja) dhe Bankës Qendrore të Republikës së Kosovës (BQK-ja) me qëllim të sigurimit të mbrojtjes së parasë kundër falsifikimit në Republikën e Kosovës, më 11 shtator 2009 PK-ja dhe BQK-ja kanë nënshkruar marrëveshjen mbi themelimin e Komitetit Qendror të Analizave të Parave të Falsifikuara (Komiteti).

Komiteti është i përbërë nga tre përfaqësues të lartë të PK-së dhe tre përfaqësues të lartë të BQK-së. Përfaqësuesit e Komitetit takohen në suaza të rregullta me qëllim të shqyrtimit të çështjeve që dalin nga roli i këtij komiteti. Komiteti nuk ka fuqi vendimmarrëse.

Roli kryesor i komitetit është:

- Përforcimi i masave të nevojshme me qëllim të shmangies së kartëmonedhave dhe monedhave të falsifikuara nga qarkullimi;
- Mbledhja, analizimi dhe publikimi i të dhënave teknike dhe statistikore lidhur me kartëmonedhat dhe monedhat e falsifikuara; dhe
- Sigurimi i informatave dhe udhëzime si dhe trajnimeve për institucionet financiare, institucionet e tjera relevante dhe publikun e gjerë në lidhje me kartëmonedhat dhe monedhat e falsifikuara.

Komiteti ka kompetenca të themelojë grupe punuese sipas nevojës për të studiuar më tutje çështjet e caktuara dhe për t'i bërë rekomandime mbi atë çështje Komitetit. Grupet punuese do të kenë statusin ad hoc me mandat dhe kornizë kohore të qartë.

Në Republikën e Kosovës, organi kompetent për analizën dhe ekspertizën e parave që dyshohet të jenë të falsifikuara është Agjencia Kosovare për Forenzikë - Laboratori për dokumente dhe dorëshkrime, i cili vepron në kuadër të Ministrisë së Punëve të Brendshme (më parë kishte operuar në kuadër të PK).

Objektivat prioritarë afatmesme

Në planin afatmesëm prioritetet kryesore **zbatuese** parashikohet të realizohen janë:

Kontrolli i Brendshëm i Financave Publike

- Harmonizimi i legjislacionit dytësor me ligjin e ri të Kontrollit të Brendshëm të Financave Publike;
- Avancimi dhe integrimi i sistemeve të teknologjisë informative që përdoren në Ministrinë e Financave me qëllim të përmirësimit të cilësisë së informatave financiare;
- Përmirësimi i buxhetimit sipas programit dhe raportimit me objektiva dhe tregues të performancës (planifikimi strategjik lidhet me burimet buxhetore);
- Trajnimi për menaxherët e të gjitha institucioneve për zbatimin e llogaridhënies menaxheriale dhe trajnimi i auditorëve të brendshëm;

Auditimi i jashtëm

Në planin afatmesëm prioritetet kryesore **zbatuese** parashikohet të realizohen janë:

- Zhvillimi i mëtejshëm i relevancës së auditimit duke kryer në mënyrë gradual më shumë auditime të performancës;
- Fillimi i zbatimit të udhëheqjes sipas sistemit të menaxhimit të buxhetit;
- Zhvillimi i marrëdhënieve të punës me ekzekutivin në fushën e Reformës së Administratës Publike;
- Të vazhdohet me prodhimin e Raportit Vjetor të Auditimit në kohë, me cilësi më të mirë dhe rekomandime efektive, bazuar në relevancë më të madhe të auditimit;
- Zhvillimi i mëtejshëm i auditimeve të TI;
- Fokusim më i madh në fushat e interesit për menaxhim të decentralizuar të fondeve të IPA.

- Përmirësimi i cilësisë së Auditimeve të obligueshme të Rregullsisë dhe Auditimeve jo-statutore të Përformances përmes rritjes së kontrollit të cilësisë për fazat e planifikimit, ekzekutimit dhe raportimit.

3.34. Kapitulli 33 i *acquis*-së: Dispozitat financiare dhe buxhetore

Ky kapitull mbulon rregullat lidhur me burimet financiare të nevojshme për financimin e buxhetit të BE-së (burimet vetjake). Këto burime përbëhen kryesisht nga kontributet e shteteve anëtare, bazuar në burimet e veta tradicionale nga dogana dhe taksat bujqësore dhe të sheqerit; në burime të bazuara në tatimin mbi vlerën e shtuar dhe në burime të bazuara në nivelin e të ardhurave kombëtare bruto. Shtetet Anëtare duhet të kenë kapacitete të duhura administrative për të koordinuar në mënyrë adekuate dhe për të siguruar llogaritjen e saktë, mbledhjen, pagesën dhe kontrollin e burimeve të veta. *Acquis* në këtë fushë është drejtpërdrejt e detyrueshme dhe nuk kërkon transpozim në legjislacionin kombëtar.

Kërkesat MSA-së

Neni 74 i MSA-së kërkon përafrimin e legjislacionit të Kosovës me *Acquis* të BE-së, që përfshin edhe këtë kapitull.

Gjendja aktuale

Korniza legjislative

Aktet ligjore kryesore relevante për këtë Kapitull përfshijnë:

- Ligji nr. 03/L-048 për Menaxhimin e Financave Publike dhe Përgjegjësitë;
- Ligji nr. 05/L-109 për Plotësimin dhe Ndryshimin e Ligjit për Buxhetin e Republikës së Kosovës;
- Ligji nr. 05/L-037 për Tatimin Mbi Vlerën e Shtuar;
- UA MF-NR. 03/2015 për zbatimin e ligjit nr. 05/L-037 për tatimin mbi vlerën e shtuar;
- Ligji nr. 04/L-099 për ndryshimin dhe plotësimin e Kodit nr. 03/L-109 Doganor dhe të Akcizave të Kosovës;
- UA MF - nr. 05/2014 për plotësimin dhe ndryshimin e Udhëzimit Administrativ nr. 11/2009 për zbatimin e kodit doganor dhe të akcizave, të plotësuar dhe ndryshuar me Udhëzimin Administrativ nr. 05/2010 dhe me Udhëzimin Administrativ nr. 06/2013.

Sistemi i Tatimit mbi Vlerën e Shtuar në territorin e Republikës së Kosovës rregullohet me Ligjin nr. 05/L-037 për Tatimin Mbi Vlerën e Shtuar. Tatimi mbi Vlerën e Shtuar përfshinë aplikimin e tatimit të përgjithshëm në konsum për mallra dhe shërbime, që është saktësisht proporcional me çmimin e mallrave dhe shërbimeve, dhe e cila llogaritet në këtë çmim sipas normës së aplikueshme, ngarkohet në fazat e ndryshme të prodhimit, shpërndarjes dhe ciklit jetësor të tregtisë së mallrave dhe shërbimeve, që në fund bartet nga konsumatori i fundit.

TVSH ngarkohet me normën standarde prej tetëmbëdhjetë për qind (18%), ndërsa norma e reduktuar në TVSH llogaritet dhe paguhet prej tetë për qind (8%) për disa mallra dhe shërbime bazike, si dhe importit të tyre.

Procedurat e mbledhjes dhe të kontrollit për detyrimet doganore dhe taksat e importit kryhen nga Dogana e Kosovës. Dogana e Kosovës është nën autoritetin e funksioneve të Ministrisë së Financave, në bazë të Ligjit nr. 03/L-109 i datës 10 nëntor 2008 dhe ndryshuar me ligjin nr. 04/L-099, i datës 3 maj 2012 Kodi Doganor dhe Akcizave të Kosovës. Ky ligj është pjesërisht në harmoni me Kodin Doganor të BE-se, me konkretisht me Rregulloren e Këshillit (KEE) 2913/92/ "Për Themelimin e Kodit Doganor Komunitar".

Sa i përket Buxhetit, bazuar në nenin 5 të Ligjit nr. 03/L-048 për Menaxhimin e Financave Publike dhe Përgjegjësitë, Departamenti i Buxhetit është i autorizuar dhe përgjegjës për:

- Përgatitjen e Propozim Buxhetit të Republikës së Kosovës,
- Përgatitjen e Kornizës *Afatmesme* të Shpenzimeve,
- Zbatimin e Buxhetit të Republikës së Kosovës,
- Vlerësimin e kërkesave për ndryshimin e ndarjeve buxhetore,
- Vlerësimin e ndikimit financiar të politikave qeveritare dhe
- Ushtrimin e të gjitha përgjegjësive të tjera të cilat i janë dhënë Departamentit të Buxhetit me ligj.

Korniza institucionale

Institucioni kryesor për këtë kapitull është Ministria e Financave. Në kuadër të Ministrisë së Financave strukturat kontribuuese janë Administrata Tatimore e Kosovës, Dogana e Kosovës. Gjithashtu në kuadër të Ministrisë është Departamenti i Buxhetit, si dhe Departamenti i Politikave Ekonomike, Publike dhe Bashkëpunimin Ndërkombëtar Financiar.

Objektivat prioritetare afatmesme:

- Përgatitja e Kornizën Afatmesme të Shpenzimeve për vitin e ardhshëm fiskal 2019 si dhe vlerësimet për dy vitete ardhshme fiskale (2020-2021).

3.35. Kapitulli 34 i acquis-së: Institucionet

Ky kapitull i acquis-së nuk mbulohet nga ky program në këtë fazë të aderimit në BE.

3.36. Kapitulli 35 i acquis-së: Çështjet e tjera

Ky kapitull i acquis-së nuk mbulohet nga ky program në këtë fazë të aderimit në BE.

MATRICA E MASAVE AFATSHKURTRA

MASAT LEGJISLATIVE

Nr.	Dispozitat e MSA-së	Aktet kombëtarë që do të harmonizohen	Aktet e acquis-së së BE-së që do të transpozohen	Institucionet përgjegjëse	Institucionet mbështetëse	Afatet kohore	Niveli i harmonizimit	Buxheti		
								Gjithsej	BRK	Donatorët
1. BLOKU I: KRITERET POLITIKE										
1.1. Demokracia dhe sundimi i ligjit										
1.1.1. Kushtetuta, Parlamenti dhe sistemi zgjedhor										
1.1.1.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
1.1.1.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
1.1.1.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Rregullorja e Kuvendit të Republikës së Kosovës (regullore e re), e miratuar	N/A	Kuvendi		K4 2018	N/A	10000	10000	0
1.1.2. Administrata publike										
1.1.2.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
1.1.2.1.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Ligji për Organizimin e Administratës Publike (ligj i ri), i miratuar	N/A	MAP	ZKM MF MIE	K2 2018	N/A	60000	60000	0
1.1.2.2.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Ligji për Shërbimin Civil (ligj i ri), i miratuar	N/A	MAP	ZKM MF MIE	K2 2018	N/A	60000	60000	0
1.1.2.3.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Ligji për Pagat nga Buxheti (ligj i ri), i miratuar	N/A	MAP	ZKM MF MIE	K2 2018	N/A	58000	58000	0
1.1.2.4.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Ligji për Konfliktet Administrative, i miratuar	N/A	MAP	ZKM MD	K3 2018	N/A	60000	60000	0
1.1.2.5.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Ligji për Dhënie në Shfrytëzim të Pronës së Paluajtshme të Komunës, i miratuar	N/A	MAPL		K2 2018	N/A	14700	13500	1200
1.1.1.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
1.1.2.6.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Rregullorja për procedurat e dhënies në shfrytëzim dhe këmbimin e pronës së paluajtshme të komunes, e ndryshuar	N/A	MAPL	MD MF AKP	K4 2018	N/A	13500	13500	0
1.1.2.7.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Udhëzimi Administrativ për Plotësim-ndryshimin e Udhëzimit Administrativ	N/A	MAPL		K3 2018	N/A	13000	13000	0

		Nr.2012/01 për teleprezencën e kuvendeve të komunave përmes pajisjeve të teknologjisë informative, "Teleperzencave", i miratuar;								
1.1.2.8.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Udhëzimi Administrativ për Plotësim-ndryshimin e Udhëzimit Administrativ Nr.01/2015 për transparencë në komuna, i miratuar.	N/A	MAPL		K3 2018	N/A	13000	13000	0
1.1.3. Avokati i Popullit										
1.1.3.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
1.1.3.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
1.1.4. Mbikëqyrja civile e forcave të sigurisë										
1.1.4.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
1.1.4.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
1.2. Bashkëpunimi rajonal dhe obligimet ndërkombëtare										
1.2.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
1.2.1.	Të zbatohet neni 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10,11, 12, 13, 14, 16,17,19 i MSA-së	Koncept dokumenti për Persona të Zhdukur, i miratuar	N/A	ZKM	ZKM MD MF MPMS MSh MPB MPJ Kuvendi	K3 2018	N/A	0	0	0
1.2.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
1.2.2.	Të zbatohet neni 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10,11, 12, 13, 14, 16,17,19 i MSA-së	Rregullorja për organizim të brendshëm dhe sistemazimin e vendeve të punës në Institutin e Mjekesisë Ligjore, i miratuar	N/A	MD		K2 2018	N/A	7750	7750	0
1.2.3.	Të zbatohet neni 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10,11, 12, 13, 14,	UA për ekzaminimin mjeko-ligjor, i miratuar	N/A	MD		K3 2018	N/A	7750	7750	0

	16,17,19 i MSA-së									
2. BLOKU II - KRITERET EKONOMIKE										
2.1. Ekzistenca e ekonomisë funksionale të tregut										
2.1.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
2.1.1.	Të zbatohet neni 25, 43, 75, 93, 94, 98, 106, 107, 121, 123 i MSA-së	Projektligji për Institucionet Mikro-financiare dhe Financiare jo-bankare (plotësim-ndryshim)	N/A	MF	BQK	K1 2018	N/A	2700	2700	0
2.1.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
2.1.2.	Të zbatohet neni 25, 43, 75, 93, 94, 98, 106, 107, 121, 123 i MSA-së	Rregullorja për Menaxherët e Lartë në Sigurime (plotësim-ndryshim)	Direktiva 2009/138/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të datës 25 nëntor 2009 mbi marrjen dhe ushtrimin e veprimtarisë së sigurimeve dhe risigurimeve (Solvency II)	BQK		K4 2018	P	5524	5524	0
2.1.3.	Të zbatohet neni 25, 43, 75, 93, 94, 98, 106, 107, 121, 123 i MSA-së	Rregullorja për Trajtuesit e Dëmëve	Direktiva 2009/138/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të datës 25 nëntor 2009 mbi marrjen dhe ushtrimin e veprimtarisë së sigurimeve dhe risigurimeve (Solvency II)	BQK		K4 2018	P	5524	5524	0
2.2. Kapaciteti për t'u përballur me presionin e konkurrencës dhe forcat e tregut brenda Unionit										
2.2.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
2.2.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
2.2.1.	Të zbatohet neni 25, 43, 75, 93, 94, 98, 106, 107, 121, 123 i MSA-së	Shfuqizimi i të gjitha tarifave komunale për transferimin e pronësisë që janë në kundërshtim me UA 08/2014 për tarifën për shërbimet e regjistrimit të pasurisë së paluajtshme	N/A	MMPH	AKK	K4 2018	N/A	82000	0	112000
3. BLOKU III - STANDARDET EVROPIANE - PËRAFRIMI I LEGJISLACIONIT TË KOSOVËS ME ACQUIS-NË E BE-SË										
3.1. Korniza ligjore për përafrimin e legjislacionit të Kosovës me acquis-në e BE-së										
3.1.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.1.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
3.2. Kapitulli 1 i acquis-së: Lëvizja e lirë e mallrave										
3.2.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.2.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									

3.2.1.	Të zbatohet neni 20, 80 dhe 74 pika 3 i MSA-së	Rregullorja për Notifikimin e rregulloreve teknike dhe aktiviteteve për vlerësim të konformitetit të përcaktuara sipas marrëveshjeve ndërkombëtare (akt nënligjor i ri)	Vendimi 768/2008/KE I Parlamentit Evropian dhe Këshilli e datës 9 Korrik 2008 mbi një Kornizë të Përbashkët për Marketingun e Produkteve	MTI	MZhe MI MBPZhR MSh MMPH MPB	K4 2018	P	3080	3080	0
3.2.2.	Të zbatohet neni 20, 80 dhe 74 pika 3 i MSA-së	Rregullorja për regjistrin e Rregullave Teknike dhe Trupave të Emëruar për Vlerësimin e Konformitetit (akt nënligjor i ri)	Vendimi 768/2008/EC i Parlamentit Evropian dhe Këshillin e datës 9 Korrik 2008 mbi një Kornizë të Përbashkët për Marketingun e Produkteve	MTI	MZhe MI MBPZhR MSh MMPH MPB	K4 2018	P	3080	3080	0
3.3. Kapitulli 2 i acquis-së: Liria e lëvizjes së punonjësve										
3.3.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
3.3.1.	Të zbatohet neni 79 Paragrafi 9 i MSA-së	Negocimi i Marrëveshjeve bilaterale për sigurime sociale	Marrëveshja bilaterale me Belgjikën, e negociuar	MPMS	MPJ MIE MSh MF	K4 2018	N/A	28000	28000	0
3.3.2.	Të zbatohet neni 79 Paragrafi 9 i MSA-së	Negocimi i Marrëveshjeve bilaterale për sigurime sociale	Marrëveshjet bilatarale me Kroacinë dhe Austrinë, të inicuar	MPMS	MPJ MIE MSh MF	K4 2018	N/A	28000	28000	0
3.3.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.4. Kapitulli 3 i acquis-së: E drejta e themelimit dhe liria e ofrimit të shërbimeve										
3.4.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.4.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
3.4.1.	Të zbatohet neni 51, 56, 58 i MSA-së	UA për etapat e parapara për fitimin e të drejtës në Ushtrimin e Profesionit të Rregulluar (akt nënligjor i ri)	N/A	MASHT		K3 2018	N/A	5955	5,954.50	0
3.4.2.	Të zbatohet neni 51, 56, 58 i MSA-së	UA për detyrat dhe përgjegjësitë e KShPRr-së	N/A	MASHT		K3 2018	N/A	6845	6,845.40	0
3.4.3.	Të zbatohet neni 51, 56, 58 i MSA-së	UA për rregullat për funksionimin e Komisionit të Provimit Shtetëror, kompensimin e anëtarëve të saj, si dhe procedurat dhe mënyrën	N/A	MASHT		K4 2018	N/A	5955	5,954.50	0

		e zhvillimit të provimit shtetëror								
3.4.4.	Të zbatohet neni 51, 56, 58 i MSA-së	UA për organizimin dhe funksionimin e organit profesional për zhvillimin e standardeve të profesionit	N/A	MAShT		K4 2018	N/A	5955	5,954.50	0
3.4.5.	Të zbatohet neni 51, 56, 58 i MSA-së	UA për Menyren e Funksionimit të Pikes së Vetme të Kontaktit (akt nënligjor i ri)	Direktiva 2006/123/KE e Parlamentit Evropian dhe Këshillit e datës 12 Dhjetor 2006 për Shërbimet në Tregun e Brenshëm të BE-së.	MTI	MAShT MAP MZhE ATK	K2 2018	P	1350	1350	0
3.5. Kapitulli 4 i acquis-së: Lëvizja e lirë e kapitalit										
3.5.	Legjislacioni kornizë									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.5.	Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative									
3.5.1.	Të zbatohet neni 89 i MSA-së	UA për Parandalimin dhe Pastrimin e Parave (akt nënligjor i ri)	Direktiva (KE) 2015/849 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e 20 Majit 2015 mbi Parandalimin e Përdorimit të Sistemit Financiar për qëllim të Pastrimit të Parave apo Financimit të Terrorizmit.	MF	NjIF BQK DK ATK MD	K4 2018	P	4800	1,800	3000
3.5.2.	Të zbatohet neni 89 i MSA-së	UA për Pronarin Përfitues (akt nënligjor i ri)	Direktiva (KE) 2015/849 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e 20 Majit 2015 mbi Parandalimin e Përdorimit të Sistemit Financiar për qëllim të Pastrimit të Parave apo Financimit të Terrorizmit.	MF	NjIF BQK	K2 2018	P	4800	1,800	3000
3.6. Kapitulli 5 i acquis-së: Prokurimi publik										
3.6.	Legjislacioni kornizë									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.6.	Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative									
3.6.1.	Të zbatohet neni 79 i MSA-së	Rregullorja për Rregullat dhe Udhëzuesi Operativ për Prokurimin Publik (Plotësim-ndryshim)	Direktiva 2014/25 / BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të 26 shkurtit 2014 mbi prokurimin nga subjektet që operojnë në sektorin e shërbimeve të ujit, energjisë, transportit dhe shërbimeve postare dhe shfuqizimin e Direktivës 2004/17 / EC Teksti me rëndësi për ZEE	KRPP	OShP AQP	K4 2018	P	2500	2500	0

3.6.2.	Të zbatohet neni 79 i MSA-së	UA për Prokurimet e Centralizuara përmes e-prokurimit (Plotësim-ndryshim)	N/A	AQP		K1 2018		4000	4000	0
--------	------------------------------	---	-----	-----	--	---------	--	------	------	---

3.7. Kapitulli 6 i acquis-së: E drejta e kompanive

3.7.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.7.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
3.7.1.	Të zbatohet neni 51 i MSA-së , pika 1, 2, 3	UA për tarifat e sherbimeve si dhe procedurat per regjistrimin e Bizneseve (akt nënligjor i ri)	N/A	MTI	ATK	K4 2018	N/A	6100	1800	4300
3.7.2.	Të zbatohet neni 51 i MSA-së , pika 1, 2, 3	UA për strukturën dhe përbajtjen e raportimeve financiare vjetore (plotësim ndryshim)	Direktiva 2014/56/EU e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e datës 16 prillit 2014, për auditimet e llogarive vjetore dhe llogarive të konsoliduara.	MF	KKRF	K4 2018	P	2405	2405	0

3.8. Kapitulli 7 i acquis-së: E drejta e pronësisë intelektuale

3.8.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.8.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
3.8.1.	Të zbatohet neni 77 dhe 78 i MSA-së	Rregullorja për Kompenzime të Veçanta (rregullimi skemave rregullimi skemave private të kompenzimit) (akt nënligjor i ri)	Direktiva 2001/29/e BE-së e Parlamentit Evropian dhe Këshillit e datës 22 Maj 2001 mbi harmonizimin e aspekteve të caktuara të të drejtës së autorit dhe të drejtave të përafërta në shoqërinë e informacionit.	MKRS		K2 2018	P	9300	4,800.00	4500
3.8.2.	Të zbatohet neni 77 dhe 78 i MSA-së	Rregullorja Nr. 05/2013 për ndërmjetësim në fushën e të drejtës së autorit, e miratuar (Plotësim-ndryshim)	Direktiva 98/83/e BE-së e Parlamentit Evropian dhe Këshillit e datës 27 Shtator 1993 mbi lehtësimin e transmetimit ndërkufitar të programeve audio-vizuale, përkatësisht transmetimit me satelit dhe ritransmetimit kabllor	MKRS	MTI DK	K2 2018	P	6650	4,400.00	2250
3.8.3.	Të zbatohet neni 77 dhe 78 i MSA-së	Të miratohet mandati i Këshillit Shtetëror për Pronësi Industriale	Mandati i Këshillit Shtetëror për Pronësi Industriale, i miratuar	MTI	MTI	K2 2018	N/A	4320	4320	0

3.9. Kapitulli 8 i acquis-së: Politikat e konkurrencës

3.9.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
3.9.	<u>Konkurrenca</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.9.	<u>Ndihma shtetërore</u>									

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.9.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
3.9.	Konkurrenca									
3.9.1.	Të zbatohet neni 75 i MSA-së pika 1a dhe 1b	UA mbi kriteret për shqiptimin e masës së sanksioneve administrative (plotësim-ndryshim)	Udhëzuesi për Mënyren e Shqiptimi të Gjobave në pajtim me nenin 23(2)(a) të Rregullores No 1/2003	AKK		K4 2018	P	2500	2500	0
3.9.2.	Të zbatohet neni 75 i MSA-së pika 1a dhe 1b	UA për përcaktimin e tregut relevant (plotësim-ndryshimi)	Njoftimi i Komisionit mbi përcaktimin e tregut përkatës për përcaktimin e tregut përkatës për qëllimet e Ligjit Komunitar të Konkurrencës (OJC 372, 9.12.1997)	AKK		K4 2018	P	1250	1250	0
3.9.	Ndihma shtetërore									
3.9.3.	Të zbatohet neni 75 i MSA-së pika 1a dhe 1b	Rregullorja për Procedurat dhe Formatin e Njoftimit për Ndihmë Shtetërore, e miratuar (plotësim-ndryshim)	1. Rregullorja e Komisionit (EC) Nr 794/2004 e 21 Prillit 2004 që implementon Rregulloren e Këshillit (EC) Nr. 659/1999 2. Rregullorja e Komisionit (KE) Nr. 271/2008 e 30 Janarit 2008 që amandamenton Rregulloren (KE) Nr. 794/2004	MF	MIE	K2 2018	P	2350	2350	0
3.10. Kapitulli 9 i acquis-së: Shërbimet financiare										
3.10.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.10.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
3.10.1.	Të zbatohet neni 50, 96 dhe aneksi 6 i MSA-së	Rregullorja për adekuatshmërinë e kapitalit të bankave (plotësim-ndryshim)	Rregullorja nr. 575/2013 "Mbi kërkesat prudenciale për institucionet e kreditimit dhe shoqëritë e investimit"	BQK		K4 2018	P	7550	7200	750
3.10.2.	Të zbatohet neni 50, 96 dhe aneksi 6 i MSA-së	Manuali i Likuiditetit bankar (manual i ri)	Direktiva 2014/59/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 15 maj 2014 për themelimin e një kuadri për rikuperimin dhe zgjidhjen e institucioneve të kreditit dhe kompanive investuese dhe ndryshimin e Direktivës së Këshillit 82/891 / EEC dhe Direktivave 2001/24 / KE, 2002/47 / KE, 2004/25 / KE, 2005/56 / 2007/36 / KE, 2011/35 / BE, 2012/30 / BE dhe 2013/36 / BE, dhe Rregulloret (BE) Nr 1093/2010 dhe (EU) Nr 648/2012	BQK		K3 2018	P	7874	7,124.00	750

			të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit)							
3.10.3.	Të zbatohet neni 50, 96 dhe aneksi 6 i MSA-së	Rregullorja për menaxherët e pronave të mjeteve pensionale (plotësim-ndryshim)	Direktiva 2003/41/KE e parlamentit Evropian dhe e Këshillit të 3 Qershorit 2003"Mbi aktivitetin dhe mbikeqyrjen e institucioneve të pensioneve profesionale"	BQK		K2 2018	P	6916	5,816.00	1100
3.10.4.	Të zbatohet neni 50, 96 dhe aneksi 6 i MSA-së	Rregullorja për themelimin e fondit të pensionit (plotësim-ndryshim)	Direktiva 2003/41/KE e parlamentit Evropian dhe e Këshillit të 3 Qershorit 2003"Mbi aktivitetin dhe mbikeqyrjen e institucioneve të pensioneve profesionale"	BQK		K2 2018	P	5262	4,512.00	750
3.10.5.	Të zbatohet neni 50, 96 dhe aneksi 6 i MSA-së	Rregullorja mbi themelimin e pensionit suplementar individual nga siguruesit e pensionit (plotësim-ndryshim)	Direktiva 2003/41/KE e parlamentit Evropian dhe e Këshillit të 3 Qershorit 2003"Mbi aktivitetin dhe mbikeqyrjen e institucioneve të pensioneve profesionale"	BQK		K2 2018	P	4958	4,208.00	750
3.10.6.	Të zbatohet neni 50, 96 dhe aneksi 6 i MSA-së	Rregullorja mbi financimin dhe vlerësimin aktuarial të rregullimit pensional me benefit të definuar (plotësim-ndryshim)	Direktiva 2003/41/KE e parlamentit Evropian dhe e Këshillit të 3 Qershorit 2003"Mbi aktivitetin dhe mbikeqyrjen e institucioneve të pensioneve profesionale"	BQK		K2 2018	P	4758	4,008.00	750

3.11. Kapitulli 10 i acquis-së: Shoqëria e informacionit dhe mediat

3.11. Legjislacioni kornizë

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.11. Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative

3.11.1.	Të zbatohet neni 109, 110 dhe 111 i MSA-së	UA për kushtet që duhet të plotësojnë ofruesit e shërbimeve të tregtisë elektronike (akt nënligjor i ri)	Direktiva nr.2000/31/KE për tregtinë elektronike	MZhe	ARKEP	K4 2018	P	4000	4,000.00	0
3.11.2.	Të zbatohet neni 109, 110 dhe 111 i MSA-së	Rregullorja për mbledhjen e të dhënave për infrastrukturën brezgjere (akt nënligjor i ri)	Direktiva nr.2009/140/KE për ndryshimin e Direktivave nr.2002/21/KE për kornizën e përbashkët rregullatore për rrjetet dhe shërbimet e komunikimeve elektronike; nr.2002/19/KE për qasje në interkoneksionin e rrjeteve të komunikimeve elektronike dhe faciliteteve shoqëruese; dhe	MZhe	ARKEP	K4 2018	P	6000	6,000.00	0

			nr.2002/20/KE për autorizimin e rrjeteve dhe shërbimeve të komunikimeve elektronike							
3.11.3.	Të zbatohet neni 109, 110 dhe 111 i MSA-së	Rregullorja nr. 28 për kontratat, transparencën dhe publikimin e informatave dhe masave tjera mbrojtëse për përdoruesit fundorë për ofrimin e rrjeteve dhe shërbimeve publike të komunikimeve elektronike (plotësim-ndryshim)	1. Rregullorja nr.2015/2120 për internetin e hapur; 2. Direktiva nr.2002/22/KE për shërbimet universale; 3. Direktiva kornizë nr.2002/21/KE; 4. Direktiva nr.2009/140/KE për rregullim më të mirë; dhe 5. Direktiva nr.2009/136/KE për të drejtat e qytetarëve	ARKEP		K1 2018	P	3500	3500	0
3.11.4.	Të zbatohet neni 109, 110 dhe 111 i MSA-së	Rregullorja nr. 25 për Autorizime të Përgjithshme, (plotësim-ndryshim)	1. Rregullorja nr.2015/2120 për internetin e hapur; 2. Direktiva nr.2002/22/KE për shërbimet universale; 3. Direktiva kornizë nr.2002/21/KE; 4. Direktiva nr.2009/140/KE për rregullim më të mirë; dhe 5. Direktiva nr.2009/136/KE për të drejtat e qytetarëve	ARKEP		K1 2018	T	2800	2800	0
3.11.5.	Të zbatohet neni 109, 110 dhe 111 i MSA-së	Rregullorja nr. 20 për Kualitetin e Shërbimeve të Komunikimeve Elektronike (plotësim-ndryshim), e miratuar	1. Rregullorja nr.2015/2120 për internetin e hapur; 2. Direktiva nr.2002/22/KE për shërbimet universale; 3. Direktiva kornizë nr.2002/21/KE; 4. Direktiva nr.2009/140/KE për rregullim më të mirë; dhe 5. Direktiva nr.2009/136/KE për të drejtat e qytetarëve	ARKEP		K1 2018	T	2800	2,800.00	0
3.11.6.	Të zbatohet neni 109, 110 dhe 111 i MSA-së	Rregullorja për pronësi të mediave dhe parandalim të koncentrimin të mediave (akt nënligjor i ri)	Direktiva për Shërbimet Mediale Audio-Vizuele - AVMSD	KPM		K4 2018	P	12405	16,155.00	0
3.11.7.	Të zbatohet neni 109, 110 dhe 111 i MSA-së	Rregullorja për krijimin e fondit për stimulim të programeve (akt nënligjor i ri)	Direktiva për Shërbimet Mediale Audio-Vizuele - AVMSD	KPM		K4 2018	P	8760	8,760.00	0
3.11.8.	Të zbatohet neni 109, 110	Rregullorja për ofrimin e shërbimeve universale	Direktiva nr.2002/22/KE për shërbimet universale e	ARKEP	MZhE	K1 2018	T	5600	5,600.00	0

	dhe 111 i MSA-së	dhe përcaktimin e vlerave minimale të parametrave të kualitetit të shërbimeve, (USO) (akt nënligjor i ri)	amendamentuar me Direktiven 2009/136/KE							
3.11.9.	Të zbatohet neni 109, 110 dhe 111 i MSA-së	Ndryshimi dhe plotësimi i Rregullorës për të drejtën për shteg dhe shfrytëzimin e përbashkët të infrastrukturës.	Direktiva e BE-së Nr. 2014/61 /BE mbi masat për reduktimin e kostos për shtrirjen e rrjetit të komunikimeve elektronike	ARKEP		K4 2018	P	11200	11,200.00	0
3.12. Kapitulli 11 i acquis-së: Bujqësia dhe zhvillimi rural										
3.12.	Legjislacioni kornizë									
3.12.1.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Ligji për Bujqësi dhe Zhvillim Rural, i miratuar	1. Rregullore (EU) nr. 1305/2013 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, të datës 17 dhjetor 2013, për mbështetjen e zhvillimit rural nga Fondi Bujqësor Evropian për Zhvillim Rural (FBEZHR) dhe që shfuqizon Rregulloren e Këshillit (EC) nr. 1698/2005; 2. Rregullore (EU) nr. 1306/2013 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, të datës 17 dhjetor 2013, për financimin, menaxhimin dhe monitorimin e politikës së përbashkët bujqësore dhe që shfuqizon rregulloret e Këshillit (EEC) nr. 352/78, (EC) nr. 165/94, (EC) nr. 2799/98, (EC) nr. 814/2000, (EC) nr. 1290/2005 dhe (EC) nr. 485/2008; 3. Rregullore (EU) nr. 1307/2013 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, të datës 17 dhjetor 2013, që përcakton rregullat për pagesat direkte për fermerët sipas skemave të mbështetjes në kuadër të politikës së përbashkët bujqësore dhe që shfuqizon Rregulloren e Këshillit (EC) nr. 637/2008 dhe Rregulloren e Këshillit (EC) nr. 73/2009; 4. Rregullore (EU) nr. 1308/2013 të Parlamentit Evropian dhe të	MBPZhR		K2 2018	P	900	900	0

			<p>Këshillit, të datës 17 dhjetor 2013, që themelon organizatën e përbashkët të tregjeve në produktet bujqësore dhe që shfuqizon rregulloret e Këshillit (EEC) nr. 922/72, (EEC) nr. 234/79, (EC) nr. 1037/2001 dhe (EC) nr. 1234/2007;</p> <p>5. Rregullore (EU) nr. 231/2014 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, të datës 11 mars 2014, që krijon Instrumentin për Asistencën e Paraanëtarësimit (IPA II);</p> <p>6. Rregullore zbatuese të Komisionit (EE) nr. 447/2014, të datës 2 maj 2014, për rregullat specifike për zbatimin e Rregullores (EU) nr. 231/2014 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit për krijimin e Instrumentit për Asistencën e Paraanëtarësimit (IPA II);</p> <p>7. Direktiva nr.2001/18/EC të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, të datës 12 mars 2001, për lëshimin e qëllimshëm në mjedis të organizmave të modifikuar gjenetikiisht dhe që shfuqizon Direktiva e Këshillit nr. 90/220/EEC - Deklarata e Komisionit;</p> <p>8. Rregullore e Këshillit (EC) nr. 21/2004 të datës 17 dhjetor 2003 që krijon sistemin për identifikimin dhe regjistrimin e dheneve dhe dhive dhe që ndryshon Rregulloren (EC) nr. 1782/2003 si dhe Direktiva 92/102/EEC dhe Direktiva 64/432/EEC;</p> <p>9. Rregullore (EU) nr. 1144/2014 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, të datës 22 tetor 2014, për masat e ofrimit dhe promovimit të informacionit në</p>							
--	--	--	---	--	--	--	--	--	--	--

			<p>lidhje me produktet bujqësore të zbatuara në tregun e brendshëm dhe në vendet e treta dhe që shfuqizon Rregulloren e Këshillit (EC) nr. 3/2008;</p> <p>10. Rregullore e Këshillit (EC) nr. 834/2007 të datës 28 qershor 2007 për prodhimin organik dhe etiketimin e produkteve organike dhe që shfuqizon Rregulloren (EEC) nr. 2092/91;</p> <p>11. Rregullore (EU) nr. 1151/2012 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, të datës 21 nëntor 2012, për skemat e cilësisë për produktet bujqësore dhe produktet ushqimore;</p> <p>12. Rregullore e Këshillit (EC) nr. 1217/2009 të datës 30 nëntor 2009 për krijimin e një rrjeti për mbledhjen e të dhënave të kontabilitetit mbi të ardhurat dhe operimin e biznesit të fermave bujqësore në Komunitetin Evropian.</p>							
3.12.	Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.13. Kapitulli 12 i acquis-së: Politikat e sigurisë së ushqimit, fitosanitare dhe ato të veterinarisë										
3.13.	Legjislacioni kornizë									
3.13.1.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Ligji nr. 2004/21 për veterinarinë (plotësim-ndryshim)	Rregullorja e BE 2016/429 për sëmundjet shtazore të transmueshme	MBPZhR	MF MIE ZKM	K3 2018	P	3150	3150	0
3.13.2.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Ligji nr. 03/L-016 për ushqimin (plotësim-ndryshim)	<p>1. Rregullorja nr. 178/2002 e Parlamentit dhe Këshillit Evropian për përcaktimin e parimeve dhe kërkesave të përgjithshme të ligjit për ushqimin, krijimin e Autoritetit Evropian për Siguri Ushqimore dhe parashtrimin e procedurave që i përkasin sigurisë ushqimore;</p> <p>2. Direktiva 2001/83/EC e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e 6 nëntorit 2001 mbi</p>	MBPZhR	MF MIE ZKM	K3 2018	P	300	300	0

			<p>kodin e Komunitetit në lidhje me produktet medicinale për përdorim njerëzor;</p> <p>3. Rregullorja (KE) Nr 1223/2009 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 30 nëntor 2009 për produktet kozmetike;</p> <p>4. Direktiva 2014/40 / BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 3 prill 2014 mbi përafrimin e ligjeve, rregulloreve dhe dispozitave administrative të Shteteve Anëtare lidhur me prodhimin, paraqitjen dhe shitjen e duhanit dhe produkteve të tij, që shfuqizon Direktiva 2001/37 / EC;</p> <p>5. Konventa e Vetme për Drogat narkotike 1961;</p> <p>6. Konventa për Substancat Psikotrope 1971</p> <p>7. Direktiva e Këshillit Nr. 98/83/EC për cilësinë e ujit të destinuar për konsum njerëzor.</p>							
3.13.3.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Ligji nr. 2003/5 për farëra, i miratuar (plotësim-ndryshim)	Direktiva e Këshillit 66/402/KEE mbi marketingun e farërave të drithërave	MBPZhR	AUV MF MIE MTI ZKM	K4 2018	P	3150	3150	0
3.13.4.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Ligji nr. 2004/13 për materialin fidanor, i miratuar (plotësim-ndryshim)	<p>1. Direktiva e Këshillit 66/401/KEE mbi marketingun e farërave të bimëve foragjere</p> <p>2. Direktiva e Këshillit 66/402/KEE mbi marketingun e farërave të drithërave</p> <p>3. Direktiva e Këshillit 2002/53/KE mbi katalogun e përbashkët të varieteteve të specieve të bimëve bujqësore</p> <p>4. Direktiva e Këshillit 2002/54/KE mbi marketingun e farërave të panxharit</p> <p>5. Direktiva e Këshillit 2002/55/KE mbi marketingun e farërave të perimeve</p>	MBPZhR	AUV MF MIE MTI ZKM	K4 2018	P	3150	3150	0

			<p>6. Direktiva e Këshillit 2002/56/KE mbi marketingun e patateve për farë</p> <p>7. Direktiva e Këshillit 2002/57/KE mbi marketingun e farërave të bimëve vajore dhe bimët fijore</p> <p>8. Direktiva e Këshillit 68/193/KEE mbi marketingun e materialit për shumëzim vegetativ të hardhisë</p> <p>9. Direktiva e Këshillit 1998/56/KE mbi marketingun e materialit për shumëzimin e bimëve dekorative</p>							
3.13.5.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Ligji për pijet e forta alkoolike (akt ligjor i ri)	<p>1. Rregullorja (KE) nr. 110/2008 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit mbi definicionin, përshkrimin, prezantimin, etiketimin dhe mbrojtjen e indikatorëve gjeografik të pijeve alkoolike, e cila shfuqizon Rregulloren e Këshillit (EEC) nr. 1576/89;</p> <p>2. Rregullorja (KE) nr. 1333/2008 e Parlamentit Evropian dhe Këshillit mbi aditivët ushqimorë;</p> <p>3. Rregullorja nr. 1334/2008 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 16 dhjetor 2008 për aromatizuesit dhe përbërësit e caktuar të ushqimit me aromatizues, për përdorim në ushqime dhe që amendon Rregulloren e Këshillit (EEC) nr. 1601/91, Rregulloret (EC) nr. 2232/96 dhe (EC) nr. 110/2008 dhe Direktivës 2000/13/EC;</p> <p>4. Direktiva e Këshillit Nr. 98/83/EC e datës 3 nëntor 1998 mbi cilësinë e ujit të destinuar për konsum njerëzor;</p> <p>5. Direktiva e Këshillit 2001/110/EC në lidhje me mjaltin;</p> <p>6. Direktiva e Këshillit Nr.</p>	MBPZHR	MF MIE ZKM	K3 2018	P	1232	1232	0

			2001/111/EC në lidhje me disa sheqerna të destinuar për konsum njerëzor							
3.13.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
3.13.6.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Rregullorja mbi përcaktimin e rregullave shëndetësore për nënproduktet e kafshëve dhe derivatet e tyre, të cilat nuk janë të destinuar për konsum njerëzor (akt nënligjor i ri)	1. Rregullorja nr. 1069/2009 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit që parashtron rregullat e shëndetit në lidhje me nënproduktet shtazore dhe produkteve që rrjedhin nga to jo të destinuar për konsum njerëzor që shfuqizon Rregulloren (KE) nr. 1774/2002 (Rregullorja mbi nënproduktet shtazore) 2. Rregullorja e Komisionit nr. 142/2011 që implementon Rregulloren nr. 1069/2009 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e cila parashtron rregullat e shëndetit në lidhje me nënproduktet shtazore dhe produkteve që rrjedhin nga to jo të destinuar për konsum njerëzor dhe zbatimin e Direktives se Këshilli 97/78/KE në lidhje me mostra të caktuara dhe artikuj të cilet përjashtohen nga kontrollet veterinarë në kufi nën këtë direktivë	AUV	MBPZhR ZKM MMPH	K4 2018	P	16500	16500	0
3.14. Kapitulli 13 i acquis-së: Peshkataria										
3.14.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.14.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.15. Kapitulli 14 i acquis-së: Politikat e transportit										
3.15.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
3.15.1.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Ligji nr. 04/L-179 mbi transportin rrugor (plotësim-ndryshim)	1. Direktiva nr.1071/2009/KE për qasje në profesion të operatoreve të transportit rrugor 2. Direktiva nr.1072/2009/KE për rregullat e përbashkëta në qasje në transportin ndërkombëtar rrugor të mallrave 3. Direktiva nr.1073/2009/KE për rregullat e përbashkëta për qasje	MI	MPB	K3 2018	P	1350	1,350.00	0

			në tregun ndërkombëtar për ekuipazhin e automjetit dhe shërbimet e transportit të udhëtarëve							
3.15.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
3.15.2.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	UA për mënyrën e organizimit dhe funksionimit të këshillit për siguri rrugore dhe çështje tjera relevante (ligj i ri)	1.Direktiva-2014/37/BE për ndryshimin e Direktivës 91/671/KEE në përdorimin e rrypave të sigurisë dhe sistemet e shtërngimit të fëmijëve në automjete 2.Konventa e Vjenes -1968	MI	ZKM MASHT MPB MSh MD PSh	K3 2018	P	3440	3,440.00	0
3.15.3.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	UA për rregullat dhe mënyrën e organizimit të provimit për certifikatën e kualifikimit profesional (CKP) (akt nënligjor i ri)	1.Direktiva 2008/57/EC mbi ndërveprimin e sistemit hekurudhor brenda Komunitetit, Direktiva 2008/110/EC e për ndryshimin e Direktivës 2004/49 / EC mbi sigurinë në hekurudhat e Komunitetit (Direktiva e Sigurisë së Hekurudhave); 2.Direktiva e Komisionit 2009/149/EC që ndryshon Direktiva 2004/49 / EC për sa i përket Treguesve të Përbashkët të Sigurisë dhe metodat e zakonshme për llogaritjen e kostove të aksidenteve (Tekst me rëndësi për ZEE) 3.Direktiva 2012/34 /BE për krijimin e një zone të vetme hekurudhore Evropiane 4.Direktiva e Komisionit 2014/88 / BE për ndryshimin e Direktivës 2004/49 / EC në lidhje me treguesit e përbashkët të sigurisë dhe metodat e zakonshme të llogaritjes së kostove të aksidenteve	MI	MPB	K2 2018	P	2900	2,900.00	0
3.15.4.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Rregullorja për caqet e përbashkëta të sigurisë (akt nënligjor i ri)	Direktiva 2008/110/EC e për ndryshimin e Direktivës 2004/49 / EC mbi sigurinë në hekurudhat e Komunitetit (Direktiva e Sigurisë së Hekurudhave)	ARH	MI	K2 2018	P	3680	3,680.00	0

3.15.5.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Rregullorja për autorizimin e sigurisë për menaxher të infrastrukturës hekurudhor (akt nënligjor i ri)	Rregullorja Evropiane Nr.1169/2010/EC për dhënien e autorizimit të sigurisë	ARH	MI	K2 2018	T	3950	3,950.00	0
3.15.6.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Rregullorja për certifikimin e sigurisë të operatorëve hekurudhor (akt nënligjor i ri)	Rregullorja Evropiane Nr.1158/2010/EC për dhënien e certifikatës së sigurisë	ARH	MI	K3 2018	T	3950	3,950.00	0
3.15.7.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Rregullorja për Specifikat Teknike për Interoperabilitet (STI/TSI) infrastrukturë (akt nënligjor i ri)	Rregullorja Evropiane Nr. 1299/2014/EC për Specifikat Teknike për Interoperabilitetit për infrastrukturë	ARH	MI	K3 2018	T	3950	3,950.00	0
3.15.8.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Rregullorja për Specifikat Teknike për Interoperabilitet (STI/TSI) për operim dhe menaxhim të trafikut (akt nënligjor i ri)	Rregullorja Evropiane Nr. 2015/995/EC për Specifikat Teknike për Interoperabilitetit, Operimi dhe Menaxhimi i Trafikut	ARH	MI	K3 2018	T	3950	3,950.00	0
3.15.9.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Rregullorja për Autorizimin për Futjen në Shërbim të mjeteve lëvizëse hekurudhore (akt nënligjor i ri)	Direktiva 2008/110/EC e për ndryshimin e Direktivës 2004/49/EC mbi sigurinë në hekurudhat e Komunitetit (Direktiva e Sigurisë së Hekurudhave)	ARH	MI	K4 2018	T	3950	3,950.00	0
3.15.10.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Rregullorja për llogaritjen e kostos direkte (akt nënligjor i ri)	Rregullorja Evropiane Nr. 1370/2007/EC për Llogaritjen e Kostos Direkte	ARH	MI	K2 2018	T	3950	3,950.00	0
3.15.11.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Rregullorja për hetimin e aksidenteve dhe incidenteve hekurudhore (akt nënligjor i ri)	Direktiva 2008/110/EC e për ndryshimin e Direktivës 2004/49/EC mbi sigurinë në hekurudhat e Komunitetit (Direktiva e Sigurisë së Hekurudhave)	MI	ZKM KHAIA	K2 2018	P	5415	5,415.00	0
3.15.12.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Rregullorja për kërkesat për survejimin e performancës dhe ndërveprueshmërisë për qiellin e vetëm evropian (akt nënligjor i ri)	1. Rregullorja Zbatuese e Komisionit (BE) Nr. 1028/2014 për ndryshimin e Rregullores Zbatuese (BE) 1207/2011 që parashtron kërkesat për performancën dhe ndërveprimin e mbikëqyrjes për qiellin e vetëm evropian Tekst me rëndësi për ZEE	AAC		K2 2018	T	2202	2,202.48	0

			<p>2.Rregullorja Zbatuese e Komisionit (BE) 2017/386 për ndryshimin e Rregullores Zbatuese (BE) 1207/2011 që përcakton kërkesat për performancën dhe ndërveprimin e mbikëqyrjes për qiellin e vetëm evropian (Tekst me rëndësi për ZEE.</p> <p>3. Rregullorja e BE-së nr. 1028/2014 e cila amendon Rregulloren e BE-së nr. 1207/2011 në lidhje me kërkesat për survejimin e performancës dhe ndërveprueshmërisë së qiellin e vetëm evropian</p> <p>4. Rregullorja e BE-së nr. 1028/2014 e cila amendon Rregulloren e BE-së nr. 1207/2011 në lidhje me kërkesat për survejimin e performancës dhe ndërveprueshmërisë së qiellin e vetëm evropian</p>							
3.15.13.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Rregullore në lidhje me kërkesat për identifikim të aeroplanëve për survejim për qiellin e vetëm evropian (akt nënligjor i ri)	Rregullorja e BE-së nr. 1206/2011 në lidhje me kërkesat për identifikim të aeroplanëve për survejim për qiellin e vetëm evropian	AAC		K3 2018	T	1932	1,932.00	0
3.15.14.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Rregullore për lehtësimimin e procedurave të mirëmbajtjes për avionët e aviacionit të përgjithshëm (plotësim-ndryshim), e miratuar	Rregullorja e Komisionit (EU) 2015/1088 e datës 3 korrik 2015 që ndryshon Rregulloren (EU) Nr 1321/2014 për sa i përket lehtësimeve për procedurat e mirëmbajtjes për avionët e aviacionit të përgjithshëm	AAC		K2 2018	T	2352	2,352.00	0
3.15.15.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Rregullore mbi harmonizimin e rregullave për vlefshmërinë e vazhdueshme për fluturim, detyrave kritike të mirëmbajtjes dhe monitorimin e vlefshmërisë ajrore	Rregullorja e Komisionit (EU) 2015/1536 e datës 16 shtator 2015 që ndryshon Rregulloren (EU) Nr. 1321/2014 për sa i përket harmonizimit të rregullave për vlefshmërinë e vazhdueshme për fluturim me Rregulloren (EC) Nr 216/2008, detyrat kritike të	AAC		K2 2018	T	4342	4,342.38	0

		(plotësim-ndryshim), e miratuar	mirëmbajtjes dhe monitorimin e vlefshmërisë ajrore							
3.15.16.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Rregullore në lidhje me kërkesat thelbësore për mbrojtjen e mjedisit (plotësim-ndryshim), e miratuar	Rregullorja e Komisionit (BE) 2016/4 e datës 5 janar 2016 që ndryshon Rregulloren (EC) Nr 216/2008 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit në lidhje me kërkesat thelbësore për mbrojtjen e mjedisit	AAC		K3 2018	T	152	151.62	0
3.15.17.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Rregullore që përcakton kërkesat e përdorimit të përbashkët të hapësirës ajrore dhe procedurat operative për shmangien e përplasjeve në ajër (plotësim-ndryshim), e miratuar	Rregullorja e Komisionit (BE) 2016/583 e datës 15 prill 2016 që ndryshon Rregulloren (EU) Nr 1332/2011 që përcakton kërkesat e përdorimit të përbashkët të hapësirës ajrore dhe procedurat operative për shmangien e përplasjeve në ajër	AAC		K3 2018	T	378	378.00	0
3.15.18.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Rregullore lidhur me miratimin specifik të operimeve të avionëve me një motor me turbinë gjatë natës ose në kushtet meteorologjike me instrumente dhe kërkesat për miratimin e trajnimeve për mallrat e rrezikshme për operacionet e specializuara komerciale, operimet jo-komerciale të avionëve kompleks me motor dhe operimet e specializuara jo-komerciale të avionëve kompleks me motor (plotësim-ndryshim)	Rregullorja e Komisionit (BE) 2017/363 e datës 1 mars 2017 për ndryshimin e Rregullores (EU) Nr. 965/2012 lidhur me miratimin specifik të operimeve të avionëve me një motor me turbinë gjatë natës ose në kushtet meteorologjike me instrumente dhe kërkesat për miratimin e trajnimeve për mallrat e rrezikshme për operimet e specializuara komerciale, operimet jo-komerciale të avionëve kompleks me motor dhe operimet e specializuara jo-komerciale të avionëve kompleks me motor	AAC		K4 2018	T	1215	1,215.48	0

3.16. Kapitulli 15 i acquis-së: Energjia

3.16.	Legjislacioni kornizë									
3.16.1.	Të zbatohet neni 114 i MSA-së	Projektligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit Nr. 04/L- 016 për Eficiencën e Energjisë i miratuar	1. Direktiva nr. 2012/27/KE për eficiencë të energjisë e cila amendamenton Direktiva nr. 2009/125/KE dhe Direktiva nr. 2010/30/KE dhe shfuqizon Direktiva nr. 2004/8/KE dhe Direktiva nr. 2006/32/KE	MZhE	MMPH	K2 2018	P	4860	4860	0

3.16.2.	Të zbatohet neni 114 i MSA-së	Ligji për tregti me naftë produkte të naftës dhe karburante të ripërtitshme në Kosovë (ligj i ri), i miratuar	1. Direktiva nr. 2009/30/KE që amandamenton Direktiva 98/70/EC në lidhje me specifikimet e benzinës, naftës dhe gazit-vaj dhe futjen e një mekanizmi për të monitoruar dhe për të zvogëluar emetimet e gazit dhe amandamenton Direktiva e Këshillit 1999/32/EC në lidhje me specifikimet e karburantit të përdorur nga anijet e ujrave të brendshme dhe shfuqizimi i Direktivës 93/12/EEC 2. Direktiva nr. 2009/28/KE mbi promovimin e shfrytëzimit të energjisë nga burimet e ripërtitshme	MTI	MZhE MMPH MPB MF	K2 2018	P	1080	1080	0
3.16.3.	Të zbatohet neni 114 i MSA-së	Ligji për rezervat e obligueshme të naftës (ligj i ri), i miratuar	Direktiva nr. 2009/119/KE vendosja e obligimit mbi shtetet anëtare për të ruajtur rezervat minimale të naftës së papërpunuar dhe derivateve të naftë	MTI	MZhE MMPH MPB MF	K4 2018	P	1080	1080	0
3.16.	Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative									
3.16.4.	Të zbatohet neni 114 i MSA-së	UA për përdorimin e biokarburanteve dhe biolëngjeve (akt nënligjor i ri), i miratuar	Direktiva nr. 2009/28/KE mbi promovimin e shfrytëzimit të energjisë nga burimet e ripërtitshme	MTI		K4 2018	P	7340	1890	10250
3.16.5.	Të zbatohet neni 114 i MSA-së	Rregullorja për burime dhe praktikat përfshirë ato mjekësore, (akt nënligjor i ri), i miratuar	1. Direktiva nr. 2013/59/EURATOM për Standardet Bazë të Sigurisë, 2. Direktiva nr. 2011/70/EURATOM për menaxhimin e përgjegjshëm dhe të sigurt të lëndës djegëse të shpenzuar dhe mbetjeve radioaktive, 3. Direktiva nr. 2013/51/EURATOM për substancat radioaktive në ujë të destinuar për konsum njerëzor 4. Direktiva nr. 2006/117/EURATOM për mbikëqyrjen dhe kontrollin e transportit të mbetjeve	AKMRrSB	ZKM MSh MTI MF	K4 2018	T	3400	3400	0

			radioaktive dhe lëndës djegëse të shpenzuar, 5. Direktiva 2014/87/EURATOM për Sigurinë Bërthamore të Instalimeve Bërthamore me ndryshimet							
3.16.6.	Të zbatohet neni 114 i MSA-së	Rregullorja për autorizim (licencim, inspektim dhe njoftim për praktikat e përdorimit të substancave radioaktive), (akt nënligjor i ri) e miratuar	1. Direktiva nr. 2013/59/EURATOM për Standardet Bazë të Sigurisë, 2. Direktiva nr. 2011/70/EURATOM për menaxhimin e përgjegjshëm dhe të sigurt të lëndës djegëse të shpenzuar dhe mbetjeve radioaktive, 3. Direktiva nr. 2013/51/EURATOM për substancat radioaktive në ujë të destinuar për konsum njerëzor, 4. Direktiva nr. 2006/117/EURATOM për mbikëqyrjen dhe kontrollin e transportit të mbetjeve radioaktive dhe lëndës djegëse të shpenzuar, 5. Direktiva 2014/87/EURATOM për Sigurinë Bërthamore të Instalimeve Bërthamore	AKMRrSB	ZKM MSh MTI MF	K4 2018	T	3450	3450	0
3.16.7.	Të zbatohet neni 114 i MSA-së	Rregullorja për vendosjen e minimumit të performancës energjetike në ndërtesat e reja në ndërtesat e banimit, ndërtesat në renovim dhe ndërtesat e të gjitha llojeve tjera nga ato të banimit (akt nënligjor i ri), e miratuar	Direktiva nr. 2010/31/KE për performancën energjetike në ndërtesa	MMPH	MZhe MTI	K4 2018	P	21290	19800	3090
3.16.8.	Të zbatohet neni 114 i MSA-së	Rregullore për metodologjin e kalkulimit minimal për performace të energjisë, (akt nënligjor i ri) e miratuar	Direktiva nr. 2010/31/KE për performancën energjetike në ndërtesa	MMPH	MZhe MTI	K4 2018	T	22890	19800	3090

3.16.9.	Të zbatohet neni 114 i MSA-së	Revidimi i dizajnit të tregut dhe rregullave të tregut, (akt nënligjor i ri), e miratuar	1. Direktiva nr. 2009/72/KE lidhur me rregullat e përbashkëta për tregun e brendshme të energjisë elektrike, që shfuqizon Direktiva 2003/54/KE 2. Rregullorja nr. 714/2009/KE për kushtet për qasje në rrjetin për shërbimet ndërkufitare të energjisë elektrike 3. Direktiva nr. 2009/73/KE për rregullat e përbashkëta për tregun e brendshëm të gazit natyror 4. Rregullorja nr. 715/2009/KE për kushtet e qasjes në rrjetet e bartjes të gazit natyror, 5. Direktiva nr. 2009/28/KE mbi promovimin e shfrytëzimit të energjisë nga burimet e ripërtëritshme	KOSTT	MZhE ZRrE	K2 2018	T	6260	6260	0
3.17. Kapitulli 16 i acquis-së: Tatimet										
3.17.	Legjislacioni kornizë									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.17.	Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative									
3.18. Kapitulli 17 i acquis-së: Politikat ekonomike dhe monetare										
3.18.	Legjislacioni kornizë									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.18.	Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative									
3.19. Kapitulli 18 i acquis-së: Statistikat										
3.19.	Legjislacioni kornizë									
3.19.1.	Të zbatohet neni 95 i MSA-së	Projektligji për Statistikat Zyrtare, i miratuar (plotësim-ndryshim)	Rregullorja (KE) nr 223/2009 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 11 marsit 2009 mbi statistikave evropiane dhe shfuqizimin e Rregullores (KE, Euratom) nr 1101/2008 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit për transmetimin e të dhënave për konfidencialitetin statistikor në Zyrën e Statistikave të Komuniteteve Evropiane, Rregulloren e Këshillit (KE) nr 322/97 mbi statistikave	ZKM	ASK	K2 2018	P	1000	1000	0

			Komunitetit, dhe Vendimi i Këshillit 89/382/KEE								
3.19.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>										
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.											
3.20. Kapitulli 19 i acquis-së: Politikat sociale dhe punësimi											
3.20.	<u>Legjislacioni kornizë</u>										
3.20.1.	Të zbatohet neni 82 dhe 106 i MSA-së	Projektligji për Këshillin Ekonomiko Social (ligj i ri)	N/A	MPMS	MF MASHT	K2 2018	N/A	28500	0	68500	
3.20.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>										
3.20.2.	Të zbatohet neni 82 dhe 106 i MSA-së	Rregullorja nr.02/2014 për përcaktimin e kushteve dhe kriterëve për certifikimin dhe licensimin e personave dhe institucioneve të cilët kryejnë punë nga siguria dhe shëndeti në punë, mënyrën, kushtet dhe programin për dhënien e provimit profesional (plotësim ndryshim)	N/A	MPMS	ZKM MIE MF MSh MASHT	K2 2018	N/A	16300	0	28300	
3.21. Kapitulli 20 i acquis-së: Politikat e ndërmarrjeve dhe ato të industrisë											
3.21.	<u>Legjislacioni kornizë</u>										
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.											
3.21.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>										
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.											
3.22. Kapitulli 21 i acquis-së: Rrjetet trans-evropiane											
3.22.	<u>Legjislacioni kornizë</u>										
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.											
3.22.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>										
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.											
3.23. Kapitulli 22 i acquis-së: Politikat rajonale dhe koordinimi i instrumenteve strukturore											
3.23.	<u>Legjislacioni kornizë</u>										
3.23.1.	Të zbatohet neni 121,122,123,1 24 dhe 125 të MSA-së	Projektligji për ratifikimin e "Marrëveshjes financiare për IPA 2017, pjesa e parë, ndërmjet Republikës së Kosovës dhe Bashkimit Evropian" i miratuar	N/A	Kuvnedi	MIE	K4 2018	N/A	3000	3,000.00	0	
3.23.2.	Të zbatohet neni 121,122,123,1	Projektligji për ratifikimin e marrëveshjes për	N/A	Kuvnedi	MIE	K1 2018	N/A	1000	1,000.00	0	

	24 dhe 125 të MSA-së	anëtarësim në programin e BE-së "Evropa për qytetarët" i miratuar								
3.23.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.24. Kapitulli 23 i acquis-së: Gjyqësori dhe të drejtat themelore										
3.24.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
3.24.	Sistemi gjyqësor									
3.24.1.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Kodi Penal (Plotësim-ndryshim), i miratuar	N/A	MD	KGJK KPK AKK ZKM MPB	K1 2018	N/A	9050	9050	0
3.24.2.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Kodi i Procedurës Penale (Plotësim-ndryshim), i miratuar	N/A	MD	KGJK KPK AKK ZKM MPB	K2 2018	N/A	9050	9050	0
3.24.3.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Ligji për KGJK (Plotësim-ndryshim)	N/A	MD	KGJK	K1 2018	N/A	4700	4700	0
3.24.4.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Ligjit për KPK (Plotësim-ndryshim)	N/A	MD	KPK	K1 2018	N/A	4700	4700	0
3.24.5.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Ligji për Gjykatat (plotësim ndryshim)	N/A	MD	KGJK	K1 2018	N/A	6050	6050	0
3.24.6.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Ligji për për përgjegjësinë penale të gjyqtarëve dhe prokurorëve (ligj i ri)	N/A	MD		K1 2018	N/A	7050	7050	0
3.24.	<u>Politikat kundër korrupsionit</u>									
3.24.7.	Të zbatohet neni 83 dhe 91 i MSA-së	Ligji për Financimin e Subjekteve Politike (plotësim-ndryshim)	N/A	ZKM	Kuvendi KQZ	K4 2018	N/A	18900	18900	0
3.24.	<u>Të drejtat themelore</u>									
3.24.8.	Të zbatohet neni 3 dhe 4 i MSA-së	Projektligji për RTK-në (plotësim-ndryshim)	N/A	Kuvendi		K4 2018	N/A	3000	3000	0
3.24.	<u>Mbrojtja e minoriteteve dhe trashëgimia kulturore</u>									
3.24.9.	Të zbatohet neni 3 dhe 4 i MSA-së	Ligji për Trashëgiminë Kulturore, i miratuar	1. Direktiva 93/7/KEE, 15 Mars 1993 për kthimin e objekteve kulturore të marra jashtëligjshëm 2. Direktiva (KE) No 116/2009, 18	MKRS	ZKM MIE	K2 2018	P	37614	37614	0

			Dhjetor 2008 për eksportin e të mirave kulturore							
3.24.	Mbrojtja e të dhënave personale									
3.24.10.	Të zbatohet neni 84 i MSA-së	Ligji për Mbrojtjen e të Dhënave Personale (plotësim-ndryshim)	Rregullorja (EU) 2016/679 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, të datës 27 prill 2016, mbi mbrojtjen e personave fizikë për sa i përket përpunimit të të dhënave personale dhe qarkullimit të lirë të këtyre të dhënave	ZKM	AShMDhP	K4 2018	T	13500	13500	0
3.24.	Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative									
3.24.	Sistemi gjyqësor									
3.24.11.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Plotësim-ndryshimi i Rregullores për sistematizimin e vendeve të Punës në Sekretariatit e KGjK-së	N/A	KGjK		K4 2018	N/A	5775	5775	0
3.24.12.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Rregullorja për organizimin e bredshmëm në gjykata (plotësim-ndryshim)	N/A	KGjK		K2 2018	N/A	21300	21300	0
3.24.13.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Plotësim-ndryshimi i Rregullorës për organizimin e brendshëm dhe funksionimin e Prokurorit të Shtetit	N/A	KPK		K4 2018	N/A	3624	3624	0
3.24.14.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Plotësim-ndryshimi i Rregullores për transferimin dhe avancimin e prokurorëve	N/A	KPK		K4 2018	N/A	4796	4796	0
3.24.15.	Të zbatohet neni 83 I MSA-së	Plotësim-ndryshimi i Rregullorës për punës së Komisionit Disiplinor dhe procedurën disiplinore ndaj prokurorëve	N/A	KPK		K4 2018	N/A	4796	4796	0
3.24.16.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Plotësim-ndryshimi i Udhëzimit administrativ për përcaktimin e normës së prokurorëve	N/A	KPK		K2 2018	N/A	8173	8173	0
3.24.	Politikat kundër korrupsionit									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.24.	Të drejtat themelore									

3.24.17.	Të zbatohet neni 3 dhe 4 i MSA-së	Akt nënligjor që rregullon zbatimin e buxhetimit të përgjegjshëm gjinor, i miratuar	N/A	ZKM	MF	K4 2018	N/A	30850	30850	0
3.24.18.	Të zbatohet neni 3 dhe 4 i MSA-së	UA që përcakton kushtet dhe procedurat e veçanta për dhënien e lejes për të denuarit që punojnë jasht institucionit korrektues, dhe procedurat për punën e të denuarve jasht institucionit korrektues, i miratuar	N/A	MD	MPMS	K4 2018	N/A	29500	29500	0
3.24.19.	Të zbatohet neni 3 dhe 4 i MSA-së	UA për mbrotjen e fëmijëve në internet, i miratuar	N/A	MASHT		K1 2018	N/A	7616	7616	0
3.24.	Mbrojtja e minoriteteve dhe trashëgimia kulturore									
3.24.20.	Të zbatohet neni 3 dhe 4 i MSA-së	Rregullore për përkrahjen e projekteve për komunitete, e miratuar	N/A	MKK		K2 2018	N/A	13160	13160	0
3.24.	Mbrojtja e të dhënave personale									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.25. Kapitulli 24 i acquis-së: Drejtësia, liria dhe siguria										
3.25.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
3.25.	Menaxhimi i kufirit									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.25.	Vizat									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.25.	Siguria e dokumenteve									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.25.	Azili									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.25.	Migracioni									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.25.	Luftimi i shpëlarjes së parave dhe financimit të terrorizimit									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.25.	Luftimi i narkotikëve									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.25.	Luftimi i krimit të organizuar dhe bashkëpunimi policor									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.25.	Lufta kundër terrorizmit									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										

3.25.	Bashhkëpunimi juridik ndërkombëtar në çështje penale dhe civile									
3.25.1.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Ligji mbi të Drejtën Ndërkombëtare Private (ligj i ri)	1. Rregullorja Nr. 593/2008 i Parlamentit Evropian dhe Këshilli (17 Qershor 2008) mbi të Drejtën Kompetente për Detyrimet Kontraktuese që Inkorporon Konventën e parë të Romës; 2. Rregullorja nr. 864/2007 i Parlamentit Evropian dhe Këshilli (11 Korrik 2007) mbi të Drejtën Kompetente për Detyrimet Jashtë Kontraktuese që inkorporon Konventën e dytë të Romës; 3. Rregullorja nr. 1215/2012 i Parlamentit Evropian dhe Këshilli (12 Dhjetor 2012) mbi Kompetencën, njohjen dhe ekzekutimin e vendimeve gjyqësore në çështjet civile dhe komerciale, që inkorporon Konventën e parë të Brukselit; 4. Rregullorja nr. 2201/2003 e Këshilli (27 Nëntor 2003) lidhur me kompetencën dhe njohjen dhe ekzekutimin e vendimeve gjyqësore në çështjet martesore dhe çështjet lidhur me përgjegjësinë prindërore, që inkorporon Konventën e dytë të Brukselit, e amendementuar nga Rregullorja 2116/2004. Council regulation 4/2009 5. Rregullorja nr. 4/2009 e dates 18 Dhjetor 2008 lidhur me juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen dhe zbatimin e vendimeve dhe bashkëpunimit lidhur me çështjet e detyrimeve të mbajtjes.	MD	MPJ ZKM	K3 2018	P	7050	4050	3000
3.25.	Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative									
3.25.	Menaxhimi i kufirit									
3.25.2.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Rregullorja e punës për Qendrën trilaterale ne Plavë, e miratuar	N/A	MPB		K4 2018	N/A	500	500	0
3.25.	Vizat									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										

3.25.	Siguria e dokumenteve									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.25.	Azili									
3.25.3.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	UA nr. 16/2013 per Proceduren Standarde te Pritjes dhe Trajtimin Fillestare te azilkerkuesve (plotësim-ndryshim)	1. Direktiva 2013/33/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshilli që cakton standardet e pranimit të aplikuesve për mbrojtje ndërkombëtare (recast) 2. Direktiva 2013/32/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshilli mbi procedurat për dhënien dhe revokimin e mbrojtjes ndërkombëtare (recast)	MPB		K4 2018	P	5300	5300	0
3.25.4.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	UA nr. 17/2013 per Procedurat dhe Standardet e Shqyrtimit dhe Marrjes se Vendimit Lidhur me Kerkesen per Azil (plotësim-ndryshim)	1. Direktiva 2013/33/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshilli që cakton standardet e pranimit të aplikuesve për mbrojtje ndërkombëtare (recast) 2. Direktiva 2013/32/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshilli mbi procedurat për dhënien dhe revokimin e mbrojtjes ndërkombëtare (recast)	MPB		K4 2018	P	5000	5000	0
3.25.5.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Rregullorja nr. 02/2014 per Funkionimin e Qendres per Azilkerkues (plotësim-ndryshim)	1. Direktiva 2013/33/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshilli që cakton standardet e pranimit të aplikuesve për mbrojtje ndërkombëtare (recast) 2. Direktiva 2013/32/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshilli mbi procedurat për dhënien dhe revokimin e mbrojtjes ndërkombëtare (recast)	MPB		K4 2018	P	5000	5000	0
3.25.	Migracioni									
3.25.6.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	UA nr.01-2014 Per Procedurën e Leshimit të Lejës së Qendrimit për të huajt dhe Vërtetimit për lajmërimin e punës (plotësim-ndryshim)	1. Direktiva 2008/115/EC e Parlamentit Evropian dhe Këshilli mbi standardet dhe procedurat e perbashketa ne shtetet anetare per kthimin e shtetasve te vendeve te treta me qendrim te paligjshem	MPB		K4 2018	P	5000	5000	0
3.25.7.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Regullorja për integrimin e të huajve	1. Komunikata COM/2011/0455 e Komisionit Evropian dhe Parlamentit Evropian, Këshillit dhe komitetit Evropian Ekonomik dhe Social dhe Komitetit të	MPB		K4 2018	P	5000	5000	0

			Regjioneve - Agjenda Evropiane për Integrimin e shtetasve të vendeve të treta 2. Komunikata COM/2005/0389 e Komisionit Evropian dhe Parlamentit Evropian, Këshillit dhe komitetit Evropian Ekonomik dhe Social dhe Komitetit të Regjioneve - Agjenda e përbashkët për Integrim - Korniza për integrimin e shtetasve të vendeve të treta.							
3.25.8.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	UA për kthimin e të huajve	Komunikata COM/2011/0455 e Komisionit Evropian dhe Parlamentit Evropian, Këshillit dhe komitetit Evropian Ekonomik dhe Social dhe Komitetit të Regjioneve - Agjenda Evropiane për Integrimin e shtetasve të vendeve të treta Komunikata COM/2005/0389 e Komisionit Evropian dhe Parlamentit Evropian, Këshillit dhe komitetit Evropian Ekonomik dhe Social dhe Komitetit të Regjioneve - Agjenda e përbashkët për Integrim - Korniza për integrimin e shtetasve të vendeve të treta.	MPB		K4 2018	P	5000	5000	0
3.25.9.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Rregullorja e punës dhe e procedurave të Autoritetit Qeveritar për Migrim, të hartuara	N/A	MPB		K4 2018	NA	37800	41800	4000
3.25.10.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Rregullorja për funksionimin e Qendrës për Mbajtjen e të Huajve	1. Komunikata COM/2011/0455 e Komisionit Evropian dhe Parlamentit Evropian, Këshillit dhe komitetit Evropian Ekonomik dhe Social dhe Komitetit të Regjioneve - Agjenda Evropiane për Integrimin e shtetasve të vendeve të treta 2. Komunikata COM/2005/0389 e Komisionit Evropian dhe Parlamentit Evropian, Këshillit dhe komitetit Evropian Ekonomik	MPB		K4 2018	P	5000	5000	0

			dhe Social dhe Komitetit të Regjioneve - Agjenda e përbashkët për Integrim - Korniza për integrimin e shtetasve të vendeve të treta.							
3.25.	<u>Luftimi i shpëlarjes së parave dhe financimit të terrorizimit</u>									
3.25.11.	Të zbatohet neni 89 i MSA-së	UA për pastrimin e parasë PEP, e hartuar	Direktiva KE 215/849 e Parlamentit Evropian dhe Këshillit Evropian mbi Parandalimin e përdorimit të sistemit financiar për qëllim të pastrimit të parave apo financim të terrorizmi	MF	MPB ZKM KPK KGJK	K2 2018	P	4800	1800	3000
3.25.12.	Të zbatohet neni 89 i MSA-së	UA për Pronarin Perfitues, e hartuar	Direktiva KE 215/849 e Parlamentit Evropian dhe Këshillit Evropian mbi Parandalimin e përdorimit të sistemit financiar për qëllim të pastrimit të parave apo financim të terrorizmi	MF	MPB ZKM KPK KGJK	K2 2018	P	4800	1800	3000
3.25.	<u>Luftimi i narkotikëve</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.25.	<u>Luftimi i krimit të organizuar dhe bashkëpunimi policor</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.25.	<u>Lufta kundër terrorizmit</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.25.	<u>Bashkëpunimi juridik ndërkombëtar në çështje penale dhe civile</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.26. Kapitulli 25 i acquis-së: Shkenca dhe hulumtimet										
3.26.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.26.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
3.26.1.	Të zbatohet nenti 107 i MSA-së	Rregullore për funksionimin PKK-se për Horizon 2020	Programi i ri Kornizë i BE-së për Hulumtime dhe Inovacione 2014-2020	MASHT		K1 2018	N/A	629	629	0
3.27. Kapitulli 26 i acquis-së: Arsimi dhe kultura										
3.27.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
3.27.1.	Të zbatohet nenti 118 i MSA-së	Miratimi i Ligjit për Arsimin e Lartë (plotësim-ndryshim)	N/A	MASHT		K2 2018	N/A	0	0	0
3.27.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
3.27.2.	Të zbatohet nenti 118 i MSA-së	UA për kushtet dhe kriteret që drejton themelimin e formave duale të Arsimit dhe	N/A	MASHT		K2 2018	N/A	24660	7,560.00	17100

		aftësimi profesional, në të cilën aftësimi paraprak dhe përvoja realizohen në ndërmarrje (plotësim ndryshim)								
3.28. Kapitulli 27 i acquis-së: Mjedisi										
3.28.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
3.28.1.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	Ligji për infrastrukturë dhe informatat hapësinore (ligj i ri)	Direktiva 2007/2/KE për themelimin e infrastrukturës për informim hapësinor-INSPIRE	MMPH	MSh MTI MBPZhR	K1 2018	P	90	90	0
3.28.2.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	Ligji nr. 03/L-160 për mbrojtjen e ajrit nga ndotja (plotësim-ndryshim)	1. Direktiva 2004/70/KE për arsenin, kadmiumin, merkurin, nikelin dhe hidrokARBuret aromatike policiklike në ajrin mjedisor 2. Direktiva 2001/81/KE për kufijtë kombëtarë të emisioneve për disa ndotës atmosferik 3. Direktiva 2003/87/KE krijimit të një skeme për tregëtimin e kuotave të emisioneve të gazrave serë brenda komunitetit me të cilën amandamentohet Direktiva 96/61/KE për parandalimin dhe kontrollimin e ndotjes industrial 4. Direktiva 2004/101/KE me të cilën amandamentohet Direktiva 2003/87/KE e krijimit të një skeme për tregimin e kuotave të emisioneve të gazrave serë brenda komunitetit lidhur me mekanizmat e Kyoto Protokolit 5. Direktiva 2008/101/KE me të cilën amandamentohet Direktiva 2003/87/KE krijimit të një skeme për tregimin e kuotave të emisioneve të gazrave serë brenda komunitetit 6. Direktiva 2009/29/KE me të cilën amandamentohet Direktiva 2003/87/KE për të përmirësuar dhe zgjeruar sistemin e tregimit të emisioneve brenda komunitetit 7. Direktiva 2009/30/KE me të	MMPH	MTI MZhE MSh MF	K2 2018	P	270	270	0

		<p>cilën amandamentohet Direktiva 98/70/KE e në lidhje me specifikimet e benzinës dhe naftës si dhe naftës së gazit si dhe prezantimin e një mekanizmi për monitorimin dhe redukimin e emisioneve të gazrave serë si dhe amandamentimi i Direktivës 199/32/KE për specifikimin e karburantit të përdorur nga anijet për lundrim të brendshëm si dhe shfuqizimin e Direktivës 93/12/KEE rreth permbajtës së sulphurit në karburantet e lëngshme të caktura</p> <p>8. Vendimi 406/2009/KE për përpjekjet e shteteve anëtare në zvogëlimin e emetimeve e gazrave serë që ti plotësojnë obligimet e Komunitetit për zvogëlimin e gazrave serë deri më 2020</p> <p>9. Vendimi i Komisionit nr. 2011/278/BE për përcaktimin e rregullave kalimtare në nivel të Bashkësisë për shpërndarjen pa pagesë të kuotave të njërive të emisioneve në përputhje me nenin 10, të Direktivës 2003/87/BE për krijimin e një skeme për tregimin emisioneve të gazrave serrë me kuota</p> <p>10. Rregullorja nr. 1005/2009 për materiet të cilat e dëmtojnë shtresën e ozonit</p> <p>11. Rregullorja nr. 842/2006 të Parlamentit dhe Këshilli Evropian për gazrat serë të fluoruara të caktuara</p> <p>12. Vendimi i Këshilli nr. 97/101/BE me të cilën vendoset shkëmbimi reciprok i informatave dhe shënimeve të marra nga rrjetet dhe stacionet e veçanta të cilat masin papastërtinë e ajrit mes</p>							
--	--	---	--	--	--	--	--	--	--

			<p>shteteve anëtare</p> <p>13. Vendimi i Këshilli nr. 2001/752/BE me të cilën ndërohen shtojcat e Vendimit të Këshilli 97/101/BE për shkëmbim të informatave për të dhënat mbi ajrin</p> <p>14. Vendimi i Komisionit nr. 2004/224/BE me të cilën përcaktohet mënyra e dhënies së informatave për planet ose programet të cilat kërkohen sipas Direktivës 96/62/BE për vlerat kufitare për materiet e veqanta ndotëse në ajrin mjedisor</p> <p>15. Vendimi i Këshilli nr. 2004/461/BE me të cilën përcaktohet pyetësi për paraqitjen e raportit vjetor për cilësinë e ajrit sipas Direktivës së Këshilli 96/62/BE dhe 1999/30/BE si dhe sipas Direktivave 2000/69/BE dhe 2002/3/BE të Parlamentit dhe Këshilli Evropian (ka zëvendësuar vendimin 2001/839/BE)</p> <p>16. Vendimi nr. 280/2004/BE të Parlamentit dhe Këshilli Evropian për mekanizmin e përcjelljes së gazrave serë në Bashkësi dhe për zbatimin e Protokollit të Kyotos</p> <p>17. Rregullorja e Komisionit (BE) nr. 031/2010 për ndarjen, udhëheqjen dhe aspektet tjera të ndarjes së kuotave të emisioneve të gazrave serë sipas Direktivës 2003/87/BE për vendosjen e sistemit të tregëtimit me kuota të emisioneve të gazrave serë brenda Bashkësisë</p> <p>18. Vendimi i Komisionit nr. 2007/589/BE me të cilën mirren vendimet për përcjelljen dhe raportimin e emisioneve të gazrave serë sipas Direktivës</p>							
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

			2003/87/BE, e cila është ndryshuar dhe plotësuar me Vendim të Komisionit 2011/540/BE							
3.28.3.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	Ligji për mbeturinat nga industria e nxjerrjes së mineraleve	1. Direktiva 2006/21/EC për mbeturinat nga minierat	MMPH	MTI MF MZhE MIE KPMM	K3 2018	P	360	360	0
3.28.4.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	Ligji nr. 03/L-119 për produktet biocide (plotësim-ndryshim)	1. Rregullorja nr. 528/2012 për produkte biocide 2. Rregullorja 1907/2006 për regjistrimin, evaluimin, autorizimin dhe ndalesën e kimikateve-REACH 3. Rregullorja nr. 1272/2008 për për klasifikimin, paketimin dhe etiketimin e substancave të rrezikshme-CLP	MMPH	MSh MTI MBPZhR	K3 2018	P	360	360	0
3.28.5.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	Ligji nr. 02/L-53 për gjuetinë (plotësim-ndryshim)	1. Direktiva 92/43/KEE për ruajtjen e vendbanimeve natyrore, florës dhe faunës së egër 2. Direktiva 79/409/KEE për shpezët 3. Konventa e Bonit-për mbrojtjen e llojeve shtegëtuese të kafshëve të egra 4. Konventa e Bernit- për ruajtjen e florës dhe faunës së egër dhe habitateve natyrore Evropiane 5. Konventa e Rios-për Biodiversitet	MBPZhR	MMPH	K4 2018	P	1080	1080	0
3.28.6.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	Ligji nr. 2003/3 për pyjet e Kosovës (plotësim-ndryshim)	Rregullorja (BE) nr. 691/2011 e Parlamentit dhe e Këshilli Evropian e datës 6 korrik 2011 mbi llogaritë ekonomike mjedisore evropiane 2.Rregullorja (BE) nr. 995/2010 e Parlamentit dhe e Këshilli Evropian e datës 20 tetor 2010 për detyrimet e operatorëve të cilët vendosin drurin dhe produktet e drurit në treg	MBPZhR	MMPH	K2 2018	P	1080	1080	0

3.28.7.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	Ligji nr. 02/L-102 për mbrojtjen nga zhurma (plotësim-ndryshim)	Direktiva nr. 2002/49/KE lidhur me vlerësimin dhe menaxhimin e zhurmës në mjedis	MMPH	MSh MIE MAPL	K2 2018	P	2025	2025	0
3.28.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									
3.28.8.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	UA nr. 06/2007 për rregullat dhe normat e shkarkimeve në ajër nga burimet e palëvizshme të ndotjes (plotësim-ndryshim)	Direktiva 2010/75/EU për emisionet industriale	MMPH	MTI MZhE MSh MF	K4 2018	P	13365	13365	0
3.28.9.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	UA nr. 20/2012 për eksport, import dhe tranzit të mbeturinave (plotësim-ndryshim)	Rregullorja 1013/2006 KE për qarkullimin ndërkufitar të mbeturinave	MMPH	MTI MZhE MSh MF	K3 2018	P	13365	13365	0
3.28.10.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	UA nr. 10/2011 për pengimin e aksidenteve të mëdha ku përfshihen substancat e rrezikshme (plotësim-ndryshim)	Direktiva nr. 2012/18/BE-Seveso III	MMPH	MPB MZhE MIE	K2 2018	P	8910	8910	0
3.29. Kapitulli 28 i acquis-së: Mbrojtja e konsumatorit dhe e shëndetit publik										
3.29.	<u>Legjislacioni kornizë</u>									
3.29.	Mbrojtja e konsumatorit									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.29.	Mbrojtja e shëndetit publik									
3.29.1.	Të zbatohet neni 106 i MSA-së	Projekligji për shëndetësi (plotësim ndryshim)	N/A	MSh		K4 2018	N/A	29300	29300	0
3.29.2.	Të zbatohet neni 106 i MSA-së	Projekligji për Sigurime Shendetesore (plotësim ndryshim)	N/A	MSh		K3 2018	N/A	20950	20950	0
3.29.3.	Të zbatohet neni 106 i MSA-së	Projekligji për plotësimin dhe ndryshimin e Ligjit Nr. 02/L-38 për Inspektoratin Shëndetësor	N/A	MSh	Kuvnedi	K4 2018	N/A	28450	28450	0
3.29.4.	Të zbatohet neni 106 i MSA-së	Projekligji për plotësimin dhe ndryshimin e Ligjit Nr. 02/L-128 për barnat narkotike, substanca psikotrope dhe prekursorë	N/A	MSh	Kuvnedi	K4 2018	N/A	28450	28450	0
3.29.	<u>Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative</u>									

3.29.	Mbrojtja e konsumatorit									
3.29.5.	Të zbatohet neni 81 i MSA-së	UA për definimin e procedurës së trajtimit të ankesave të konsumatorëve	N/A	MTI		K3 2018	N/A	10150	9000	1150
3.29.	Mbrojtja e shëndetit publik									
3.29.6.	Të zbatohet neni 106 i MSA-së	UA për Praktikën e miratimit të shpërndarjes (plotësim ndryshim)	1. Direktiva 2001/83/KE Kodin Komunitar në lidhje me produktet mjekësor për përdorim të njerëzve; 2. Direktiva 2011/62 KE që plotëson Direktiva 2001/83/KE Kodin Komunitar në lidhje me produktet mjekësor për përdorim të njerëzve për parandalimin e futjes brenda rrjetit ligjor të furnizimit të produkteve mjekësore të falsifikuara/ tekst relevantë me EEA	MSh	MF	K4 2018	P	8250	8250	0
3.29.7.	Të zbatohet neni 106 i MSA-së	UA për kushtet dhe procedurat lidhur me eksperimentimin, shënjin, trajtimin, përpunimin, ruajtjen, distribuimin, garantimin e kualitetit dhe sigurisë, për dhënien e licencës së institucioneve shëndetësore për inde dhe qeliza (plotësim ndryshim)	1. Direktiva 2015/566/BE për Zbatimin e Direktivës 2004/23/KE Lidhur me Procedurat për Verifikimin e Standardeve Ekuivalente të Cilësisë dhe Sigurisë për Indet dhe Qelizat e Importuara.	MSh	MF	K4 2018	P	8250	8250	0
3.29.8.	Të zbatohet neni 106 i MSA-së	UA për Vërejtjet e Kombinuara (akt nënligjor i ri)	1. Vendimi 2003/641/KE 2. Vendimi C (2005) 1452 3. Vendimi C (2005) 1502 BE	MSh	MF	K4 2018	P	8250	8250	0
3.29.9.	Të zbatohet neni 106 i MSA-së	UA për regjistrimin e multivitaminave, mineraleve, oligomineraleve, substancave herbale, preparateve herbale dhe produkteve tjera për të cilat nuk nevojitet autorizimi për marketing (akt nënligjor i ri)	1. Direktiva 2002/46/KE Për përafrimin e ligjeve të Shteteve Anëtare në lidhje me shtesat në ushqim; 2. Rregullorja (KE) Nr 1170/2009 për ndryshimin e Direktivës 2002/46/ KE dhe Rregullorja (KE) NR 1925/2006 në lidhje me listën e vitaminave, mineraleve dhe format e tyre që mund të shtohen në ushqim, përfshirë shtesat në	MSh	MF	K4 2018	P	8250	8250	0

			ushqim; 3. Direktiva 2008/100/KE që ndryshon Direktivën 90/496/EEC për ushqeshmërinë, etiketën për përbërësit e ushqimit në lidhje me mëditjen ditore të rekomanduar, faktorët e shndërrimit në energji dhe definicionet.							
3.29.10.	Të zbatohet neni 106 i MSA-së	Udhëzim Administrativ Rregullimi i çmimit të produkteve dhe pajisjeve medicinale	Direktiva 89/105/EEC / Për transparencën e masave të rregullimit të çmimeve të produkteve mjekësore për përdorim njerëzor dhe përfshirja e tyre në sferën e shtimit të sigurimeve shëndetësore	MSh	MF MIE	K4 2018	P	8250	8250	0
3.30. Kapitulli 29 i acquis-së: Unioni Doganor										
3.30.	Legislacioni kornizë									
3.30.1.	Zbatimi i nenit 77 dhe 104 të MSA-së	Kodi Doganor dhe i Akcizave të Kosovës (Plotësim-ndryshim)	1. Rregullorja Nr.2913/92/ e dates 12 tetor 1992 lidhur me Kodin Doganor të Komunitetit Evropian (Rregullore e Keshillit (EEC) nr. 2913/92 per Themelimin e Kodit Doganor te Komunitetit (OJ L 302,19.10.1992,p.1) e amendamentuar dhe korrigjuar Rregullorja (KE) Nr.82/97 e Parlamentit dhe Këshilli Evropian me 19 dhjetor 1996 L 171 21.1.1997 3. Rregullorja (KE) Nr.955/1999 e Parlamentit dhe KE me 13 prill 1999 L 119 1 7.5.1999 3. Rregullorja (KE) Nr.2700/2000 Parlamentit dhe KE me 16 nentor 2000 L 311 17 12.12.2000 Rregullorja (KE) nr.648/2005 e Parlamentit dhe KE me 13 prill 2005 L 117 13.04.5.2005 5. Rregullorja e Këshilli (KE) Nr.1791/2006 me 20 nentor 2006 L 363 1 20.12.2006 L 363 1 20.12.2006 Plotësuar nga; Akti i hyrjes se Austrisë, Suedis dhe Finlandes C 241 21 29.8.1994 (miratuar nga Vendimi i Këshilli	MF	DK ATK	K3 2018	P	11000	11000	0

95/1 KE, Euratom, ECSC L 1 1 1
1.1995

3.30. Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.31. Kapitulli 30 i acquis-së: Marrëdhëniet me jashtë

3.31. Legjislacioni kornizë

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.31. Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.32. Kapitulli 31 i acquis-së: Politika e jashtëme, e sigurise dhe e mbrojtjes

3.32. Legjislacioni kornizë

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.32. Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.33. Kapitulli 32 i acquis-së: Kontrolli financiar

3.33. Legjislacioni kornizë

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.33. Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.34. Kapitulli 33 i acquis-së: Dispozitat financiare dhe buxhetore

3.34. Legjislacioni kornizë

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.34. Aktet nënligjore dhe aktet e tjera rregullative

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.35. Kapitulli 34 i acquis-së: Institucionet

Programi nuk mbulon këtë kapitull ne këtë faqe të aderimit në BE.

3.36. Kapitulli 35 i acquis-së: Çështjet e tjera

Programi nuk mbulon këtë kapitull ne këtë faqe të aderimit në BE.

MASAT ZBATUESE

Nr.	Dispozitat e MSA-së	Objektivat	Treguesit	Institucionet përgjegjëse	Institucionet mbështetëse	Afatet kohore	Dokumentet referuese	Buxheti		
								Gjithsej	BRK	Donatorët
1. BLOKU I: KRITERET POLITIKE										
1.1. Demokracia dhe sundimi i ligjit										
1.1.1. Kushtetuta, Parlamenti dhe sistemi zgjedhor										
1.1.1.	<u>Korniza e politikave</u>									
1.1.1.1.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Përmirësimi i mëtejshëm i kornizës së politikave në fushën e administratës së Kuvendit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Strategjia për bashkëpunim ndërkombëtar dhe ndërparlamentar, e miratuar	Kuvendi		K4 2018		10000.00	10000.00	0

1.1.1.2.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Përmirësimi i mëtejshëm i kornizës së politikave në fushën e administratës së Kuvendit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Strategjia për Komunikim dhe Marrëdhënie me Publikun, e miratuar	Kuvendi		K4 2018		7500.00	7500.00	0
1.1.1.	Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale									
1.1.1.3.	Të zbatohet neni 132 i MSA-së	Vazhdimi i funksionimit të KPSA	Një deri në dy takime të KPSA-së të mbajtura	Kuvendi		K4 2018		35040.00	35040.00	0
1.1.1.	Zbatimi në praktikë									
1.1.1.4.	Të zbatohet neni 120 dhe 132 i MSA-së	Të vazhdohet me mbikqyrjen e rregullt të funksionimit të Institucionave të pavarura	Numri i raporteve të institucioneve të pavarura për vitin 2017	Kuvendi		K4 2018		10000.00	10000.00	0
1.1.1.5.	Të zbatohet neni 120 dhe 132 i MSA	Vazhdimi i monitorimit të ligjeve	Numri i rekomandimeve të lëshuara dhe të zbatuara	Kuvendi		K4 2018		4500.00	4500.00	0
1.1.2. Administrata publike										
1.1.2.	Korniza e politikave									
1.1.2.1.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Avancimi i kornizës së politikave për RAP	Rishikimi i Strategjisë dhe Planit të Veprimit për Modernizimin e Administratës Publike, e miratuar	MAP		K1 2018		9000.00	9000.00	0
1.1.2.2.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Avancimi dhe zbatimi i kornizës ligjore për ofrimin e shërbimeve publike, procedurave administrative dhe kontrollimin e kualitetit të tyre	Platforma kryesore e Interoperabilitetit, e zhvilluar	MAP		K1 2018	SMAP PVSMAP	400000.00	400000.00	0
1.1.2.3.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Avancimi dhe zbatimi i kornizës ligjore për ofrimin e shërbimeve publike, procedurave administrative dhe kontrollimin e kualitetit të tyre	Databaza e zhvilluar dhe numri i shërbimeve që ofrohen nga AP, të identifikuar	MAP		K3 2018	SMAP PVSMAP	23500.00	13500.00	10000
1.1.2.4.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Avancimi dhe zbatimi i kornizës ligjore për ofrimin e shërbimeve publike, procedurave administrative dhe	Zbatimi i aplikimit on-line për procedurën e rekrutimit.	MAP		K4 2018	SMAP PVSMAP	27000.00	27000.00	0

		kontrollimin e kualitetit të tyre								
1.1.2.5.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Avancimi dhe zbatimi i kornizës ligjore për ofrimin e shërbimeve publike, procedurave administrative dhe kontrollimin e kualitetit të tyre	Strategjia për Zhvillim Ekonomik Lokal, e hartuar	MAPL	MAP MZhE MF MIE SKQ ZPS	K3 2018	Programi i Qeverisë 2017-2021; Prioritetet nga Plani i Punës së MAPL-së (2017-2021); Plani veprimit të strategjise për vetqeverisje lokale 2016-2026;	7350.00	6750.00	600
1.1.2.6.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Avancimi dhe zbatimi i kornizës ligjore për ofrimin e shërbimeve publike, procedurave administrative dhe kontrollimin e kualitetit të tyre	Platforma e transparencës (online) e shpenzimeve financiare, e dizajnuar	MAPL		K2 2018	Programi i Qeverisë 2017-2021; Prioritetet nga Plani i Punës së MAPL-së (2017-2021); Plani i Veprimit të SVL-së 2016-2026;	13677.00	13677.00	0
1.1.2.7.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Avancimi dhe zbatimi i kornizës ligjore për ofrimin e shërbimeve publike, procedurave administrative dhe kontrollimin e kualitetit të tyre	Transmetimi online i mbledhjeve të kuvendeve të komunave përmes modulit të teleprezencave në kuader të ueb -faqeve komunale, I realizuar	MAPL		K4 2018	Programi i Qeverisë 2017-2021; Prioritetet nga Plani i Punës së MAPL-së (2017-2021); Plani veprimit të SVL-së 2016-2026;	3150.00	3150.00	0
1.1.2.8.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Avancimi dhe zbatimi i kornizës ligjore për ofrimin e shërbimeve publike, procedurave administrative dhe kontrollimin e kualitetit të tyre	Studimi i fizibilitetit të sistemit të vetqeverisjes lokale, i përfunduar;	MAPL		K4 2018	Programi i qeverisë 2017-2021; Prioritetet nga Plani i Punës së MAPL-së (2017-2021); Plani veprimit të Strategjise	31050.00	2250.00	28800

							për vetqeverisje lokale 2016-2026; "Pakoja e Ahtisarit", Ligji për Kufijtë Administrativ të Komunave;			
1.1.2.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
1.1.2.9.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e administratës publike, me qëllim të zbatimit të standardeve dhe parimeve të BE-së për PA	Katalogu i vendeve të punës, i përditësuar	MAP		K4 2018	SMAP PVSMAP	8100.00	8100.00	0
1.1.2.10.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e administratës publike, me qëllim të zbatimit të standardeve dhe parimeve të BE-së për PA	Numri i pozitave të klasifikuara dhe pershkrimi i standardizuar e i unifikuar i detyrave të punës në SHCK për 100 vende	MAP		K4 2018	SMAP PVSMAP	8100.00	8100.00	0
1.1.2.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
1.1.3. Avokati i Popullit										
1.1.3.	<u>Korniza e politikave</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
1.1.3.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
1.1.3.1.	Të zbatohet neni 120 i MSA-së	Të avancohet funksionimi i Institucionit të Avokatit të Popullit	Zëvendësit e Avokatit të Popullit, të emëruar	Kuvendi	IAP	K1 2018	Ligji për Avokatin e Popullit	79200.00	79200.00	0
1.1.3.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
1.1.3.2.	Të zbatohen nenet 3, 4 dhe 7 të MSA-së	Trajtimi dhe adresimi i rregullt i ankesave të qytetarëve drejtuar IAP-së dhe adresimi i rekomandimeve të IAP-së	Numri i ankesave të pranuar	IAP		K4 2018		900.00	900.00	0

1.1.3.3.	Të zbatohen nenet 3, 4 dhe 7 të MSA-së	Trajtimi dhe adresimi i rregullt i ankesave të qytetarëve drejtuar IAP-së dhe adresimi i rekomandimeve të IAP-së	Numri i ankesave të trajtuara	IAP		K4 2018		7200.00	7200.00	0
1.1.3.4.	Të zbatohen nenet 3, 4 dhe 7 të MSA-së	Trajtimi dhe adresimi i rregullt i ankesave të qytetarëve drejtuar IAP-së dhe adresimi i rekomandimeve të IAP-së	Numri i rekomandimeve të dërguara autoriteteve përgjegjëse	IAP		K4 2018		900.00	900.00	0
1.1.3.5.	Të zbatohen nenet 3, 4 dhe 7 të MSA-së	Trajtimi dhe adresimi i rregullt i ankesave të qytetarëve drejtuar IAP-së dhe adresimi i rekomandimeve të IAP-së	Numri i rekomandimeve të IAP të zbatuara nga autoritetet përgjegjëse/Institucionet e qeverisë qendrore	ZKM	Kuvendi	K4 2018	Ligji për Avokatin e Popullit Ligji për Mbrojtjen nga Diskriminimi	64000.00	64000.00	0

1.1.4. Mbikëqyrja civile e forcave të sigurisë

1.1.4. Korniza e politikave

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

1.1.4. Refromat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

1.1.4. Zbatimi në praktikë

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

1.2. Bashkëpunimi rajonal dhe obligimet ndërkombëtare

1.2. Korniza e politikave

1.2.1.	Të zbatohen nenet 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17 dhe 19 të MSA-së	Përmirësimi i mëtejshëm i kornizës së politikave në fushën e bashkëpunimit rajonal dhe obligimeve ndërkombëtare të Republikës së Kosovës	Plani i veprimit për Qasje të Përbashkët, i miratuar	ZKM	Kuvendi MD PSh	K2 2018		25040.00	22820.00	2220
--------	---	--	--	-----	----------------------	---------	--	----------	----------	------

1.2. Refromat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale

1.2.2.	Të zbatohen nenet 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17 dhe 19 të MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale në fushën e bashkëpunimit rajonal dhe obligimeve ndërkombëtare	2 (dy) antropologë mjekoligjorë, të trajnuar	MD	MAShT MKRS ZKM	K4 2018		50000.00	0.00	50000
--------	---	--	--	----	----------------------	---------	--	----------	------	-------

1.2. Zbatimi në praktikë

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

2. BLOKU II - KRITERET EKONOMIKE

2.1. Ekzistenca e ekonomisë funksionale të tregut

2.1.	Korniza e politikave									
2.1.4.	Të zbatohen nenet 25, 43, 75, 93, 94, 96, 98, 106, 107, 121 dhe 123 të MSA-së	Rishikimi i kornizës strategjike për ekonominë joformale	Strategjia për Parandalimin dhe Luftimin e Ekonomisë Joformale, Pastrimin e Parave, Financimin e Terrorizmit dhe Krimeve Financiar 2019-2023, e rishikuar.	MF	MD MPB PK ATK DK NjIF	K4 2018	Konkluzionet e NK për Tregti, Industri, Dogana dhe Tatime 2017 Programi i Qeverisë 2017-2021 shtylla e II-të	15400.00	9400.00	6000
2.1.5.	Të zbatohen nenet 25, 43, 75, 93, 94, 96, 98, 106, 107, 121 dhe 123 të MSA-së	Rishikimi i kornizës strategjike për financa publike	Strategjia e Reformës për Menaxhimin e Financa Publike dhe Plani i veprimit, të rishikuar.	MF	ZKM MIE MAP ZKA KRPP ATK DK	K4 2018	Konkluzionet e NK për Ekonomi, Çështje Financiare dhe Statistika	21600.00	14100.00	7500
2.1.6.	Të zbatohen nenet 25, 43, 75, 93, 94, 96, 98, 106, 107, 121 dhe 123 të MSA-së	Rishikimi i kornizës strategjike për ekonominë joformale	Plani i veprimit për vitin 2018, i rishikuar (plani të përfshijë masat e përshtatshme korrigjuese të dalë nga vlerësimi i rrezikut)	MF	MD MPB PK ATK DK NjIF	K1 2018	Konkluzionet e NK për Tregti, Industri, Dogana dhe Tatime 2017	5350.00	2350.00	3000
2.1.	Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
2.1.	Zbatimi në praktikë									
2.1.7.	Të zbatohen nenet 25, 43, 75, 93, 94, 96, 98, 106, 107, 121 dhe 123 të MSA-së	Zbatimi i Strategjisë për Parandalimin dhe Luftimin e Ekonomisë Joformale, Pastrimin e Parave, Financimin e Terrorizmit dhe Krimeve Financiare 2014-2018	Raportet për zbatim të Strategjisë, të publikuara.	MF	MD MPB PK ATK DK NjIF	K4 2018	Konkluzionet e NK për Tregti, Industri, Dogana dhe Tatime 2017	6700.00	4700.00	2000
2.1.8.	Të zbatohen nenet 25, 43, 75, 93, 94, 96, 98, 106, 107, 121 dhe 123 të MSA-së	Zbatimi i Reformës së Menaxhimit të Financave Publike	Raporti vjetor për vitin 2017 për zbatimin e Strategjisë për Menaxhimin e Financave Publike, e hartuar.	MF	ZKM MIE MAP ZKA KRPP ATK DK	K2 2018	Konkluzionet e NK për Ekonomi, Çështje Financiare dhe Statistika	18100.00	14100.00	4000
2.1.9.	Të zbatohen nenet 25, 43, 75, 93, 94, 96, 98, 106, 107,	Zbatimi i Reformës së Menaxhimit të Financave Publike	Raporti gjashtmuor për vitin 2018 për zbatimin e Strategjisë për Menaxhimin e Financave Publike, të hartuar.	MF	ZKM MIE MAP ZKA KRPP	K4 2018	Konkluzionet e NK për Ekonomi, Çështje	11400.00	9400.00	2000

	121 dhe 123 të MSA-së				ATK DK		Financiare dhe Statistika			
2.2. Kapaciteti për t'u përballur me presionin e konkurrencës dhe forcat e tregut brenda Unionit										
2.2.	<u>Korniza e politikave</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
2.2.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
2.2.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
2.2.1.	Të zbatohen nenet 25, 43, 75, 93, 94, 96, 98, 106, 107, 121 dhe 123 të MSA-së	Vazhdimi me privatizim të NSH-ve	Numri i valëve të shitjes së aseteve në likuidim, të mbajtura gjatë vitit 2018	AKP		K4 2018	Konkluzionet e NK për Ekonomi, Çeshtje Financiare dhe Statistika 2017	2019200.00	2019200.00	0
2.2.2.	Të zbatohen nenet 25, 43, 75, 93, 94, 96, 98, 106, 107, 121 dhe 123 të MSA-së	Vazhdimi me likuidim të NSH-ve	Procedura e likuidimit e nisur për së paku 40 Ndërmarrje Shoqërore gjatë vitit 2018	AKP		K4 2018	Konkluzionet e NK për Ekonomi, Çeshtje Financiare dhe Statistika 2017	2600200.00	2600200.00	0
2.2.3.	Të zbatohen nenet 25, 43, 75, 93, 94, 96, 98, 106, 107, 121 dhe 123 të MSA-së	Harmonizimi i ofertës dhe kërkesës së tregut të punës përmes hartimit të standardeve të profesionit dhe rishikimit të kurrikulave	25 standarde të profesionit të cilat verifikohen nga AKK, të hartuara	MASHT	AKK	K3 2018	Programi për Reforma në Ekonomi 2018 - 2020	21900.00	0.00	21900
2.2.4.	Të zbatohen nenet 25, 43, 75, 93, 94, 96, 98, 106, 107, 121 dhe 123 të MSA-së	Harmonizimi i ofertës dhe kërkesës së tregut të punës përmes hartimit të standardeve të profesionit dhe rishikimit të kurrikulave	Kurrikulat të AAP për 20 profile të rishikuara dhe 40 trajnerë dhe mësimdhënës bazuar në kurrikulën bërthamë, të trajnuar	MASHT	MPMS	K3 2018	Programi për Reforma në Ekonomi 2018 - 2020	100000.00	0.00	100000
3. BLOKU III - STANDARDET EVROPIANE - PËRAFRIMI I LEGJISLACIONIT TË KOSOVËS ME ACQUIS-NË E BE-SË										
3.1. Korniza ligjore për përafrimin e legjislacionit të Kosovës me acquis-në e BE-së										
3.1.	<u>Korniza e politikave</u>									
3.1.1.	Të zbatohet neni 74 i MSA-së	Avancimi i metejshtëm i procesit të përafrimit të legjislacionit vendor me acquis të BE-së me qëllim të zbatimit të MSA-së	Manuali për rishikimin e akteve ligjore të përkthyer, i hartuar;	MIE		K4 2018	PVPQ 2018	3600.00	3600.00	0
3.1.2.	Të zbatohet neni 74 i MSA-së	Avancimi i metejshtëm i procesit të përafrimit të legjislacionit vendor me acquis të BE-së me qëllim të zbatimit të MSA-së	Kalendari vjetor i Përkthimit i Hartuar;	MIE		K2 2018	PVPQ 2018	200.00	200.00	0

3.1.3.	Të zbatohet neni 74 i MSA-së	Avancimi i metejshtëm i procesit të përafrimit të legjislacionit vendor me acquis të BE-së me qëllim të zbatimit të MSA-së	Raporti i analizës horizontale për kapacitetet e procesit të Perktimit të Acquis, i hartuar	MIE		K3 2018	PVPQ 2018	2500.00	2500.00	0
3.1.4.	Të zbatohet neni 74 i MSA-së	Avancimi i metejshtëm i procesit të përafrimit të legjislacionit vendor me acquis të BE-së me qëllim të zbatimit të MSA-së	8 (tetë) udhërrëfyese afatmesëm për kapitujt prioritarë të acquis-së (1, 3, 5, 6, 7, 8, 23 dhe 24) sipas MSA-së të hartuar	MIE		K4 2018	PVPQ 2018	88500.00	0.00	88500
3.1.	<u>Refomat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
3.1.5.	Të zbatohet neni 74 i MSA-së	Avancimi i metejshtëm i procesit të përafrimit të legjislacionit vendor me acquis të BE-së me qëllim të zbatimit të MSA-së	Së paku 4 cikle të trajnimeve për përafrim të legjislacionit të mbajtura	MIE	MAP	K4 2018	PVPQ 2018	161100.00	83650.00	77450
3.1.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
3.1.6.	Të zbatohet neni 74 i MSA-së	Avancimi i metejshtëm i procesit të përafrimit të legjislacionit vendor me acquis të BE-së me qëllim të zbatimit të MSA-së	Së paku 120 Opinione Ligjore të Përputhshmerise (OLP) me acquis të BE-së të lëshuara	MIE		K4 2018	PVPQ 2018	28400.00	28400.00	0
3.2. Kapitulli 1 i acquis-së: Lëvizja e lirë e mallrave										
3.2.	<u>Korniza e politikave</u>									
3.2.1.	Të zbatohet neni 80 i MSA-së	Përmirsimi i kornizës së politikave në fushën e inspektimeve	Koncept dokumenti për reformën e përgjithshme të inspektimeve, i miratuar	MTI	MAPL MF MMPH MIE MSh MBPZhR	K4 2018	Konkluzionet e NK Tregti	89540.00	72240.00	17300
3.2.	<u>Refomat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
3.2.2.	Të zbatohet neni 80 i MSA-së	Ngritja e kapaciteteve njerzore në Drejtorinë e Akreditimit të Kosovës	Drejtori i përgjithshëm i DAK-ut, i rekrutuar	MTI		K1 2018	Konkluzionet e NK Tregti	14400.00	14400.00	0
3.2.3.	Të zbatohet neni 80 i MSA-së	Ngritja e kapaciteteve njerzore në Inspektoriat të Tregut	4 zyrtarë, të rekrutuar	MTI		K4 2018	Konkluzionet e NK Tregti	19536.00	19536.00	0
3.2.4.	Të zbatohet neni 80 i MSA-së	Anëtarësimi dhe bashkepunimi në/me Organizata Ndërkombëtare në fushën e Infrastruktura së Cilësisë	Agjencioni i Metrologjisë së Kosovës i anëtarësuar në Byron nderkombetare të Peshave dhe Masave (BIPM), i anëtarësuar	MTI	MPJ	K3 2018	Konkluzionet e NK Tregti	16050.00	11190.00	4860
3.2.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									

3.2.5.	Të zbatohet neni 80 i MSA-së	Adoptimi i standardeve Evropiane dhe Ndërkombëtare	800 Standarde Evropiane dhe Ndërkombëtare të adoptuara si standarde Kosovare	MTI		K4 2018		21600.00	10800.00	10800
3.2.6.	Të zbatohet neni 80 i MSA-së	Baza e të dhënave të produkteve të rrezikshme plotësisht funksionale	Databaza e sistemit elektronik me listën e Produkteve të rrezikshme, e funksionalizuar	MTI		K1 2018	Konkluzionet e NK Tregti	900.00	900.00	0

3.3. Kapitulli 2 i acquis-së: Liria e lëvizjes së punonjësve

3.3.	<u>Korniza e politikave</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.3.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.3.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										

3.4. Kapitulli 3 i acquis-së: E drejta e themelimit dhe liria e ofrimit të shërbimeve

3.4.	<u>Korniza e politikave</u>									
3.4.1.	Të zbatohen nenet 51, 56, 57 dhe 58 të MSA-së	Harmonizimi i mëtutjeshëm me Direktivën e Shërbimeve	Analiza e zbrazëtive të legjislacionit horizontal për shërbime, e përfunduar	MTI	MASHT MPB MPMS MD MAPL MIE MZhE MSh ZKM MF	K1 2018		35900.00	2820.00	33080
3.4.2.	Të zbatohen nenet 51, 56, 57 dhe 58 të MSA-së	Harmonizimi i mëtutjeshëm me Direktivën e Shërbimeve	Plani i Veprimit për transpozimin e direktivës për shërbime, i përfunduar	MTI	MASHT MPB MPMS MD MAPL MIE MZhE MSh ZKM MF	K2 2018		20700.00	2820.00	17880
3.4.3.	Të zbatohen nenet 51, 56, 57 dhe 58 të MSA-së	Njohja e kualifikimeve reciproke profesionale në kuadër të CEFTA-së	Negociatat për katër profesione (doktor i përgjithshëm, dentist, arkitekt dhe inxhinjer i ndertimtarisë) me vendet e CEFTA-s, të mbajtura	MTI	MASHT MPMS	K4 2018		12000.00	4500.00	7500

3.4.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.4.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										

3.5. Kapitulli 4 i acquis-së: Lëvizja e lirë e kapitalit										
3.5.	<u>Korniza e politikave</u>									
3.5.1.	Të zbatohet neni 65 i MSA-së	Zhvillimi i politikave në fushën e të drejtave pronësore në Kosovë	Koncept dokumenti për plotësim-ndryshimin e Ligjit për Pronësi dhe të Drejta tjera Sendore, i miratuar	MD	ZKM MMPH AKP KGJK	K2 2018		8600.00	8600.00	0
3.5.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.5.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.6. Kapitulli 5 i acquis-së: Prokurimi publik										
3.6.	<u>Korniza e politikave</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.6.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
3.6.1.	Të zbatohet neni 79 i MSA-së	Përmirësimi i prokurimit publik nëpërmjet aplikimit elektronik të prokurimit	E-prokurimi në të gjitha organizatat buxhetore përfshirë prokurimet e centralizuara, i zbatuar	MF	KRPP AQP	K4 2018	Programi për Reforma në Ekonomi 2018 - 2020, Konkluzionet e NK për Ekonomi, Çështjet financiare dhe statistika 2017	86400.00	86400.00	0
3.6.2.	Të zbatohet neni 79 i MSA-së	Rritja e aktiviteve ndërgjegjësuese (punëtori, konferenca, trajnime) në lidhje me prokurimet elektronike	Trajnimet për prokurimet elektronike, të mbajtura	KRPP	AQP OSHP IKAP	K4 2018	Konkluzionet e NK Tregu i Brendshëm, konkurrenca dhe mbrojtja e konsumatorit	26000.00	20000.00	6000
3.6.3.	Të zbatohet neni 79 i MSA-së	Rritja e transparencës në shqyrtimin efektiv të ankesave nga OSHP	Numri i ankesave të shqyrtuara brenda afateve ligjore përfshirë komunat me shumicë serbe	OSHP	KGJK	K4 2018	Konkluzionet e Takimit të 2-të të Nën-komitetit Tregu i Brendshëm, konkurrenca dhe mbrojtja e konsumatorit	54000.00	54000.00	0
3.6.4.	Të zbatohet neni 79 i MSA-së	Rritja e transparencës në shqyrtimin efektiv të ankesave nga OSHP	Vendimet dhe konstatimet e ekspertit shqyrtues të publikuara	OSHP		K4 2018	Konkluzionet e NK Tregu i Brendshëm, konkurrenca dhe mbrojtja e konsumatorit	8400.00	8400.00	0

3.6.	<u>Zbatimi në praktikë</u>										
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.											
3.7. Kapitulli 6 i acquis-së: E drejta e kompanive											
3.7.	<u>Korniza e politikave</u>										
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.											
3.7.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>										
3.7.1	Të zbatohet neni 51 i MSA-së, pikat 1, 2 dhe 3	Permirësimi i sistemit elektronik	Platforma elektronike e regjistrimit të bizneseve, e funksionalizuar	MTI	MF MAP	K4 2018	Konkluzionet e NK Tregu i Brendshëm, konkurrenca dhe mbrojtja e konsumatorit, ERA	318300.00	313800.00	4500	
3.7.	<u>Zbatimi në praktikë</u>										
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.											
3.8. Kapitulli 7 i acquis-së: E drejta e pronësisë intelektuale											
3.8.	<u>Korniza e politikave</u>										
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.											
3.8.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>										
3.8.1.	Të zbatohen nenet 77 dhe 78 të MSA-së	Trajnimi i gjyqtarëve për të drejtat e autorit dhe të drejtave të pronësisë industriale	Numri i gjyqtarve të trajnuar	MKRS	MTI MKRS	K4 2018	Konkluzionet e NK Tregu i Brendshëm, konkurrenca dhe mbrojtja e konsumatorit	1370.00	1370.00	0	
3.8.2.	Të zbatohen nenet 77 dhe 78 të MSA-së	Ngritja e kapaciteteve administrative të API-së	6 zyrtarë të rekrutuar në API	MTI		K4 2018	Konkluzionet e NK Tregu i Brendshëm, konkurrenca dhe mbrojtja e konsumatorit	29304.00	29304.00	0	
3.8.	<u>Zbatimi në praktikë</u>										
3.8.3.	Të zbatohen nenet 77 dhe 78 të MSA-së	Trajtimi i aplikimeve të pagjidhura në Agjencinë për Pronësi Industriale	Backlogu i zvogluar në 90% në Agjencinë për Pronësi Industriale	MTI		K4 2018	Konkluzionet e NK Tregu i Brendshëm, konkurrenca dhe mbrojtja e konsumatorit	25200.00	25200.00	0	
3.9. Kapitulli 8 i acquis-së: Politikat e konkurrencës											
3.9.	<u>Korniza e politikave</u>										
3.9.	Konkurrenca										
3.9.1.	Të zbatohen nenet 74 dhe 75 të MSA-së	Hartimi dhe miratimi i Koncept Dokumentit për Ligjin për Konkurrencën Nr. 03 / L-229 i plotësuar	Koncept Dokumentit për Ligjin për Konkurrencën Nr. 03 / L-229 i plotësuar dhe ndryshuar me Ligjin Nr. 04 / L-226, i miratuar	MTI	AKK	K2 2018	Plani i punës i AKK	3000.00	3000.00	0	

		dhe ndryshuar me Ligjin Nr. 04/L-226								
3.9.2.	Të zbatohen nenet 74 dhe 75 të MSA-së	Plani i Veprimit për Politikën e Konkurrencës në 4 vitet e ardhshme	Plani Veprimit i miratuar dhe i konsultuar me akteret relevant	AKK		K4 2018	Konkluzionet e NK Tregu i Brendshëm, konkurrenca dhe mbrojtja e konsumatorit	21600.00	21600.00	0
3.9.	<u>Ndihma shtetërore</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.9.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
3.9.	<u>Konkurrenca</u>									
3.9.3.	Të zbatohen nenet 74 dhe 75 të MSA-së	Forcimi i kapaciteteve të Autoritetit Kombëtar të Konkurrencës në fushën e hetimeve	Shtatë (7) zyrtar të rekrutuar	AKK		K4 2018	Konkluzionet e NK Tregu i Brendshëm, konkurrenca dhe mbrojtja e konsumatorit	46200.00	46200.00	0
3.9.	<u>Ndihma shtetërore</u>									
3.9.4.	Të zbatohen nenet 74 dhe 75 të MSA-së	Funksionalizimi i departamentit	Pesë (5) zyrtar të rekrutuar	MF		K2 2018	Konkluzionet e NK Tregu i Brendshëm, konkurrenca dhe mbrojtja e konsumatorit PVPQ 2018 ERA	30000.00	30000.00	0
3.9.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
3.9.	<u>Konkurrenca</u>									
3.9.5.	Të zbatohen nenet 74 dhe 75 të MSA-së	Plani i Veprimit për Politikën e Konkurrencës në 4 vitet e ardhshme	Numri i inspektimeve të realizuara	AKK		K4 2018	Konkluzionet e NK Tregu i Brendshëm, konkurrenca dhe mbrojtja e konsumatorit	30000.00	30000.00	0
3.9.6.	Të zbatohen nenet 74 dhe 75 të MSA-së	Plani i Veprimit për Politikën e Konkurrencës në 4 vitet e ardhshme	Numri i vendimeve, konkluzioneve, rekomandimeve dhe opinioneve	AKK		K4 2018	Konkluzionet e NK Tregu i Brendshëm, konkurrenca dhe mbrojtja e konsumatorit	30000.00	30000.00	0
3.9.	<u>Ndihma shtetërore</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.10. Kapitulli 9 i acquis-së: Shërbimet financiare										
3.10.	<u>Korniza e politikave</u>									

3.10.1.	Të zbatohen nenet 50, 96 dhe aneksit 6 të MSA-së	Përgatitja e Manualit për mbikëqyrjen e sistemit të pagesave	Manuali për mbikëqyrjen e sistemit të pagesave, i aprovuar	BQK		K4 2018	Raporti për vendin 2016; Konkluzionet e NK për Ekonomi, Çështje Financiare dhe Statistika 2017	9162.00	7712.00	1450
3.10.2.	Të zbatohen nenet 50, 96 dhe aneksit 6 të MSA-së	Përgatitja e Manualit për mbikëqyrjen i bazuar ne rrezik (Sigurimet)	Manualit për mbikëqyrjen i bazuar ne rrezik (Sigurimet), i aprovuar	BQK		K3 2018	Raporti për vendin 2016; Konkluzionet e NK për Ekonomi, Çështje Financiare dhe Statistika 2017	9162.00	7712.00	1450
3.10.3.	Të zbatohen nenet 25, 43, 75, 93, 94, 96, 98, 106, 107, 121 dhe 123 të MSA-së	Aprovimi i manualit për mbikëqyrjen on-site të pensioneve	Manuali për mbikëqyrjen on-site të pensioneve, i aprovuar	BQK		K2 2018	Raporti për vendin 2016; Konkluzionet e NK për Ekonomi, Çështje Financiare dhe Statistika 2017	9162.00	7712.00	1450
3.10.4.	Të zbatohen nenet 50, 96 dhe aneksit 6 të MSA-së	Korniza e vendimeve (rezolutës) bankare për të forcuar elasticitetin e përgjithshëm të sektorit bankar	Korniza për zgjedhjen alternative të bankave që përfshinë ristrukturimin e kostos ekonomikisht të favorshme, e finalizuar	BQK		K4 2018	Raporti për vendin 2016; Konkluzionet e NK për Ekonomi, Çështje Financiare dhe Statistika 2027	9924.00	8024.00	1900
3.10.	Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale									
	Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.									
3.10.	Zbatimi në praktikë									
3.10.5.	Të zbatohen nenet 50, 96 dhe aneksit 6 të MSA-së	Zbatimi dhe fuqizimi i aftësisë paguese (solvenca I)	Rreziku sistemik lidhur me paaftësinë paguese të pjesëmarrësve, i zvogëluar	BQK		K4 2018	Raporti për vendin 2016; Konkluzionet e NK për Ekonomi, Çështje Financiare dhe Statistika 2027	6562.00	4512.00	2050
3.11. Kapitulli 10 i acquis-së: Shoqëria e informacionit dhe mediat										
3.11.	Korniza e politikave									

3.11.1.	Të zbatohen nenet 109, 110 dhe 111 të MSA-së	Krijimi i kushteve të përshtatshme për kalim në transmetim digjital tokësor	Strategjia për Digjitalizim të Transmetimit Tokësor, e miratur	KPM	MZhE ARKEP	K2 2018		7610.00	7610.00	0
3.11.2.	Të zbatohen nenet 109, 110 dhe 111 të MSA-së	Planifikimi dhe vlerësimi i brezeve frekuencore me rëndësi të posaçme ekonomike	Plani (rishikimi) i shpërndarjes dhe shfrytëzimit të brezeve frekuencore (800 MHz, 900 MHz, 1800 MHz, dhe 2100 MHz) për ofrimin e shërbimeve mobile brezgjëra, i miratur	ARKEP		K4 2018		7800.00	7800.00	0
3.11.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
3.11.3.	Të zbatohen nenet 109, 110 dhe 111 të MSA-së	Futja e masave të reja dhe ndryshimi i procedurave ekzistuese për zhvillimin e infrastrukturës së komunikimeve elektronike	Atlasi Elektronik për Infrastrukturën Telekomunikuese Brezgjërë në Kosovë, i krijuar	MZhE	ARKEP	K4 2018	Politikat e Sektorit të Komunikimeve e Elektronike - Agjenda Dixhitale për Kosovën 2013-2020	200000.00	200000.00	0
3.11.4.	Të zbatohen nenet 109, 110 dhe 111 të MSA-së	Ndërkombtarizimi i KOS-CERT	KOS-CERT i antarësuar në FIRST	ARKEP	MPB MZhE	K1 2018		3800.00	2600.00	1200
3.11.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
3.11.5.	Të zbatohen nenet 109, 110 dhe 111 të MSA-së	Shtirrja e Infrastrukturës telekomunikuese brezgjërë në viset e pambuluara	Infrastrukturës brezgjërë e vendosur: Llot 1 - Breznicë-Kozaricë Llot 2 - Pjetërshan-Dol Llot 3 - Oshlan-Hercegovë-Balincë-Liqej Llot 4 - Pouskë	MZhE	ARKEP	K4 2018	Politikat e Sektorit të Komunikimeve e Elektronike - Agjenda Dixhitale për Kosovën 2013-2020	1100000.00	1100000.00	0
3.11.6.	Të zbatohen nenet 109, 110 dhe 111 të MSA-së	Përgatitja dhe zbatimi i planit për migrim në kodin e ri	Kodi i ri telefonik (+383) shtetëror, i funksionalizuar	ARKEP		K3 2018		16800.00	16800.00	0
3.11.7.	Të zbatohen nenet 109, 110 dhe 111 të MSA-së	Krijimi i mundësive për qytetarët e vendit që të shfrytëzojnë internet me shpejtësi 30 Mbps e më tepër	70% e qytetarëve që shfrytëzojnë lidhje interneti prej 30Mbps, e arritur	ARKEP	MZhE	K4 2018		3900.00	3900.00	0
3.11.8.	Të zbatohen nenet 109, 110 dhe 111 të MSA-së	Përgatitja dhe zbatimi i projektit për krijimin e sistemit për bartshmërinë e numrave	Dokumenti për procedurat operacionale për zbatimin e Bartshmërisë së Numrave, i hartuar	ARKEP		K4 2018		22800.00	22800.00	0

3.11.9.	Të zbatohen nenet 109, 110 dhe 111 të MSA-së	Matja e parametrave të kualitetit të shërbimeve të qasjes në internet	Sistemi (pajisje dhe softere) për matjen e parametrave të kualitetit të qasjes në internet, i siguruar	ARKEP		K4 2018		203900.00	203900.00	0
3.12. Kapitulli 11 i acquis-së: Bujqësia dhe zhvillimi rural										
3.12.	<u>Korniza e politikave</u>									
3.12.1.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Zhvillimi i mëtejshëm i politikave në fushën e bujqësisë, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe acquis-së së transpozuar	Programi për bujqësi dhe zhvillim rural vjetor 2019 për masat: 101, 103, 202, 302, 303, 401, 402, 501 dhe masa e ujitjes, i miratuar	MBPZHR		K4 2018	Plani për bujqësi dhe zhvillim rural 2014-2020	8000.00	8000.00	0
3.12.2.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Zhvillimi i mëtejshëm i politikave në fushën e bujqësisë, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe acquis-së së transpozuar	Plani i Veprimit për Bujqësi Organike, i miratuar	MBPZHR	MF	K2 2018	Programi për Bujqësi dhe Zhvillim Rural 2014-2020; Raporti i KE për Kosovën 2016; Konkluzionet e takimit të NK për Bujqësi	900.00	900.00	0
3.12.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
3.12.3.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Përgatitjet teknike për akreditim të Autoritetit Menaxhues sipas rregullave të IPARD-it.	Finalizimi i Manualit horizontal për Autoritetin Menaxhues, manualeve për procedurat e Programimit, Publicitetit, Monitorimit & Raportimit, Vlerësimit dhe për procedurat e implementimit të masës për Asistencë Teknike/501	MBPZHR		K4 2018	Rregullat e IPARD-it. Marrëveshja Kornizë në mes të Kosovës dhe Komisionit Evropian	20000.00	2000.00	18000
3.12.4.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Reformimi i strukturave institucionale në fushën e bujqësisë dhe zhvillimit rural dhe ngritja e kapaciteteve të tyre, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe acquis-së së transpozuar	Pakoja e Akreditimit të AZhB-së për dy masa të PBZHR (masa 101 dhe masa 501), e finalizuar	MBPZHR		K4 2018	Marrëveshja Kornizë në mes të Kosovës dhe Komisionit Evropian; Programi për Bujqësi dhe Zhvillim Rural 2014-2020; Rregullat e IPARD-it	3000.00	3000.00	0
3.12.5.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Reformimi i strukturave institucionale në fushën e bujqësisë dhe zhvillimit	Themelimi i Drejtorisë për Koordinim me Zyret Regjionale	MBPZHR	MAP MF	K4 2018	Programi për Bujqësi dhe Zhvillim Rural	14400.00	14400.00	0

		rural dhe ngritja e kapaciteteve të tyre, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe acquis-së së transpozuar	dhe Sektori i Kontrollit të Brendshëm				2014-2020; Rekomandimet nga Raporti për Kosovën 2017			
3.12.6.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Reformimi i strukturave institucionale në fushën e bujqësisë dhe zhvillimit rural dhe ngritja e kapaciteteve të tyre, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe acquis-së së transpozuar	Njëzet 20 zyrtarë/e në kuadër të AZhB (nga projekti i BB), të rekrutuar	MBPZHR	MAP MF	K2 2018	Programi për Bujqësi dhe Zhvillim Rural 2014- 2020; Rekomandimet nga raporti i KE për Kosoven 2016	115200.00	115200.00	0
3.12.	Zbatimi në praktikë									
3.12.7.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Reformimi i strukturave institucionale në fushën e bujqësisë dhe zhvillimit rural dhe ngritja e kapaciteteve të tyre, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe acquis-së së transpozuar	4,000 fermerë për bujqësi dhe zhvillim rural, të trajnuar	MBPZHR		K4 2018	Programi për Bujqësi dhe Zhvillim Rural 2014-2020 Strategjia për Shërbime Këshilluese 2015-2020	41000.00	41000.00	0
3.12.8.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Rregullimi i mëtejshëm i tokës bujqësore dhe mbrojtjes nga ndërrimi i destinimit të tokës bujqësore	Numri i kërkesave të parashtruara, pëlqimeve dhe vendimeve të lëshuara për ndërrimin e destinimit të tokës bujqësore.	MBPZHR	MMPH MAPL	K4 2018	Programi i Qeverisë së Republikës së Kosovës 2015-2018 Ligji për Tokën Bujqësore Nr. 02L/26 Raporti i vendit 2016	3150.00	3150.00	0
3.12.9.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Rregullimi i mëtejshëm i tokës bujqësore dhe mbrojtjes nga ndërrimi i destinimit të tokës bujqësore	Sipërfaqja prej 2,370 ha e tokës bujqësore në shtatë (7) zona kadastrale, e rregulluar	MBPZHR	MMPH	K4 2018	Strategjia për konsolidim të tokës 2010-2020; Ligji për Rregullimin e tokës Nr .04/L 040 Raporti i KE për Kosovën	600.00	600.00	0

							2016 Konkluzionet e NK për Bujqësi; Dokumenti i Nënkomitetit për MSA			
3.12.10.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Rregullimi i mëtejshëm i tokës bujqësore dhe mbrojtjes nga ndërrimi i destinimit të tokës bujqësore	25 ha e tokës bujqësore në Zonën Kadastrale Celinë-Komuna e Rahovecit, e rregulluar	MBPZhR	MMPH	K4 2018	Programi i Qeverisë së Republikës së Kosovës 2015 - 2018 Ligji për Tokën Bujqësore Nr. 02L/26 Raporti i KE për vendin 2016; Konkluzionet e NK për Bujqësi; Dokumenti i Nënkomitetit për MSA	600.00	600.00	0
3.12.11.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Përmirësimi dhe avansimi i sektorit të vreshtarisë	3,200 ha me vreshta në rajonet vreshtare (Rahovec, Suharekë dhe Malishevë), të azhurnuara duke evidentuar mbjelljet e reja, shkulljet dhe rimbjelljet e vreshtave.	MBPZhR		K4 2018	Programi për Bujqësi dhe Zhvillim Rural 2014 - 2020	14400.00	14400.00	0
3.12.12.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Përmirësimi dhe avansimi i sektorit të verëtarisë	450 - 520 mostra të verës të analizuara dhe të certifikuara.	MBPZhR		K4 2018	Programi për Bujqësi dhe Zhvillim Rural 2014 - 2020	9600.00	9600.00	0
3.12.13.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Zbatimi i Programit për Pagesa Direkte: - Sektori i Drithërave, - Sektori i Hortikulturës; - Sektori i Blegtorisë	Numri i fermerëve të mbështetur për: Sektorin e drithërave rreth 12,000 fermerë dhe rreth 60,000 ha; Sektorin Hortikultura me rreth 8,000 fermerë dhe rreth 10,000 ha; Sektorin Blegtoria me rreth 9,200 fermerë dhe me rreth 165,000 krerë dhe 110,000 koshere.	MBPZhR		K4 2018	Programi për Bujqësi dhe Zhvillim Rural 2014 - 2020	21719.00	21719.00	0

3.12.14.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Zbatimi i Programit për Bujqësi dhe Zhvillim Rural: - Masa 101: Investimet në Asetet fizike të Ekonomive Bujqësore; - Masa 103: Investimet në asetet fizike në përpunimin dhe tregtimin e prodhimeve bujqësore; - Masa 302: Diversifikimi i fermave dhe zhvillimi i bizneseve; - Masa 303: Grupet Lokale të Veprimit (GLV); - Masa: Ujitja e tokave bujqësore;	Numri i projekteve, të mbështetura (300 projekte në prodhimtarinë primare; 24 projekte në industrinë e agropërpunimit; 75 projekte në diversifikim rural; 12 projekte të GLV-ve dhe 6 projekte të ujitjes)	MBPZHR		K4 2018	Programi për Bujqësi dhe Zhvillim Rural 2014 - 2020	20977.00	20977.00	0
----------	-------------------------------	--	--	--------	--	---------	---	----------	----------	---

3.13. Kapitulli 12 i acquis-së: Politikat e sigurisë së ushqimit, fitosanitare dhe ato të veterinarisë

3.13. Korniza e politikave

3.13.1.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Zhvillimi i mëtejshëm i politikave në fushën e sigurisë së ushqimit, veterinarisë dhe fitosanitarisë, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe acquis-së së transpozuar	Plani shumëvjeçar për kontrollin dhe çrrënjosjen e sëmundjeve të kafshëve, i miratuar	AUV	IBK IKShP MTI MSh	K4 2018	Ligji nr. 03/L-016 mbi ushqimin; Ligji nr. 2004/21 për veterinarinë; Pakoja higjienike.	1500.00	1500.00	0
---------	-------------------------------	---	---	-----	----------------------------	---------	---	---------	---------	---

3.13. Refomat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.13. Zbatimi në praktikë

3.13.2.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Përmirësimi i mbrojtjes së shëndetit publik dhe shëndetit të kafshëve	Fabrika për përpunimin e mbetjeve të kafshëve, me pajisje të furnizuara dhe instaluara	AUV	MBPZHR	K4 2018	Ligji nr. 2004/21 për veterinarinë; Takimi i NK për Bujqësi	4002000.00	2002000.00	2000000
3.13.3.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Përmirësimi i mbrojtjes së shëndetit publik dhe shëndetit të kafshëve	Inspektimet fitosanitare të brendshme dhe numri i mostrave të marra	AUV	MBPZHR	K4 2018	Ligji nr. 03/L-016 mbi ushqimin; Ligji nr. 2004/21 për veterinarinë; Plani vjetor kombëtar për	91025.00	91025.00	0

							kontrolle zyrtare, mostrim dhe monitorim të mbetjeve; Pakoja higjienike;			
3.13.4.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Përmirësimi i mbrojtjes së shëndetit publik dhe shëndetit të kafshëve	Kontrollat në fushën e fitosanitarisë në pikat kufitare, të raportuara	AUV	MBPZhR	K4 2018	Ligji nr. 03/L-016 për ushqimin; Pakoja higjienike; Konkluzionet e takimit të NK për për Bujqësi	107849.89	107849.89	0
3.13.5.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Përmirësimi i mbrojtjes së shëndetit publik dhe shëndetit të kafshëve	Kontrollat veterinare të brendshme dhe numri i mostrave të marra	AUV	MBPZhR	K4 2018	Ligji nr. 03/L-016 mbi ushqimin; Ligji nr. 2004/21 për veterinarinë; Plani vjetor kombëtar për kontrolle zyrtare, mostrim dhe monitorim të mbetjeve; Pakoja higjienike;	84170.00	84170.00	0
3.13.6.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Përmirësimi i mbrojtjes së shëndetit publik dhe shëndetit të kafshëve	Kontrollat veterinare në pikat kufitare dhe numri i mostrave të marra	AUV	MBPZhR	K4 2018	Ligji nr. 03/L-016 mbi ushqimin; Ligji nr. 2004/21 për veterinarinë; Plani vjetor kombëtar për kontrolle zyrtare, mostrim dhe monitorim të mbetjeve; Pakoja higjienike;	114951.52	114951.52	0

3.13.7.	Të zbatohet neni 102 i MSA-së	Përmirësimi i mbrojtjes së shëndetit publik dhe shëndetit të kafshëve	Kontrollat në fushën e sanitarisë dhe numri mostrave të marra	AUV	MBPZhR	K4 2018	Ligji nr. 03/L-016 mbi ushqimin; Ligji nr. 2004/21 për veterinarinë; Plani vjetor kombëtar për kontrolle zyrtare, mostrim dhe monitorim të mbetjeve; Pakoja higjienike;	118515.00	118515.00	0
---------	-------------------------------	---	---	-----	--------	---------	---	-----------	-----------	---

3.14. Kapitulli 13 i acquis-së: Peshkataria

3.14.	<u>Korniza e politikave</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.14.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.14.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										

3.15. Kapitulli 14 i acquis-së: Politikat e transportit

3.15.	<u>Korniza e politikave</u>									
3.15.1.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Përmirësimi i politikave në fushën e aviacionit civil	Programi kombëtar trajnues i sigurimit të aviacionit civil, i miratuar	MPB		K3 2018	Ligji për aviacionin civil; Rregullorja e MPB-së Nr.01/2009	8320.00	8320.00	0
3.15.2.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Përmirësimi i politikave në fushën e aviacionit civil	Strategjia e sektorit të aviacionit civil, e miratuar	MI	AAC	K3 2018	Ligji për aviacionin civil	17200.00	9700.00	7500
3.15.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
3.15.3.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Ngritja e kapaciteteve teknike dhe profesionale në fushën e transportit rrugor	Baza e të dhënave dhe sistemi elektronik, i krijuar dhe funksionalizuar	MI		K4 2018		13180.00	13180.00	0
3.15.4.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Ngritja e kapaciteteve teknike dhe profesionale në fushën e testimit të kandidatëve për patent shofer	Numri i kandidatëve në mënyrë elektronike, të testuar	MI		K4 2018		410000.00	410000.00	0

3.15.5.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Ngritja e kapaciteteve teknike dhe profesionale në fushën e transportit rrugor	Trajnimet për pesë (5) inspektorë (kontrollat në rrugë për mallra të rrezikshme), të mbajtura	MI		K4 2018		12600.00	12600.00	0
3.15.6.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Ngritja e kapaciteteve teknike dhe profesionale në fushën e transportit rrugor	Çmimorja për matjen e gazrave, e finalizuar	MI		K1 2018		650.00	650.00	0
3.15.7.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Ngritja e kapaciteteve teknike dhe profesionale në fushën e transportit rrugor	Aftësimi i së paku tridhjetë (30) zyrtarëve për matjen e gazrave të liruara nga automjetet, i përfunduar	MI		K2 2018		2875.00	2875.00	0
3.15.8.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Ngritja e kapaciteteve teknike dhe profesionale në fushën e transportit rrugor	Identifikimi i shtatë (7) qendrave për kontroll teknik të cilat kanë kompetencë profesionale për matjen e gazrave	MI		K4 2018		1950.00	1950.00	0
3.15.9.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Ngritja dhe përmirësimi i kapaciteteve profesionale dhe teknike në fushën e aviacionit civil	Trajnimet e avancuara nga inspektorët e sigurimit të aviacionit civil, të realizuara	MPB		K4 2018		40000.00	40000.00	0
3.15.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
3.15.10.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Zbatimi i politikave në fushën e aviacionit civil	Çertifikata për ANP "Adem Jashari", bazuar në Rregullorën e BE-së nr. 139/2014, e lëshuar	AAC		K4 2018	Ligji për aviacionin civil	6000.00	6000.00	0
3.15.11.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Krijimi i sistemit funksionues të mirëmbajtjes, duke siguruar mirëmbajtje rutinore (auto udhë)	Baza e të dhënave për gjendjen e auto-udhëve, e funksionalizuar	MI		K4 2018		0.00	0.00	0
3.15.12.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Përmirësimi i shërbimeve me qëllim të krijimit të lehtësirave në transportin rrugor dhe hekurudhor të udhëtarëve	Obligimet e shërbimeve publike në transportin hekurudhor të udhëtarëve, të zbatuara	MI		K4 2018		1031959.00	1031959.00	0
3.15.13.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Përmirësimi i sigurisë në infrastrukturën hekurudhore	Pesë (5) vendkalime hekurudhore, të përfunduara	MI	InfraKOS	K4 2018		350000.00	350000.00	0
3.15.14.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Përmirësimi i shërbimeve me qëllim të krijimit të lehtësirave në transportin ajror	Projektimi dhe ndërtimi i zgjatjes së pistes dhe ngritjes së sistemit instrumental të aterimit dhe sistemet të radio komunikimeve, të përfunduara	MI		K4 2018		2141000.00	2141000.00	0

3.15.15.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Ndërtimi i rrjetit rrugor të Kosovës, autostrada R6, pjesë e rrjetit bazik të SEETO-së	Segmenti kyçja Babush - Hani i Elezit (kufiri me Maqedoninë) i autoudhës Prishtinë - Shkup, i përfunduar	MI	MI MF	K4 2018		120000000.00	120000000.00	0
3.15.16.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Ndërtimi dhe zgjerimi i rrjetit ekzistues rrugor N9 (Prishtinë-Pejë)	16 km të segmenteve (Gjurgjicë - Kijevë dhe Pejë - Zahaq R6b/N9), të përfunduara në %	MI		K3 2018		4084680.00	4084680.00	0
3.15.17.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Përmirësimi i sigurisë rrugore. Ulja e aksidenteve për 20% krahasuar me vitin e referuar 2014	Fushatat vetëdijësuese pas vlerësimeve të bëra: 100 shkolla sa i përket gjendjes në edukimin për siguri rrugore, të vlerësuara Shpërndarja e 100,000 fletpalosje per shkolla fillore 50,000 fletpalosje per shofer Ligjërata në 200 Shkolla fillore Ligjërata ne 100 Shkolla të mesme Sponsorizimi i 3 spoteve televizive	MI	MAShT	K4 2018		62100.00	62100.00	0
3.15.18.	Të zbatohet neni 113 i MSA-së	Ngritja dhe përmirësimi i infrastrukturës hekurudhore	Faza e parë e rehabilitimit të segmenteve prioritare të linjës hekurudhore 10 (segmenti Fushë Kosovë - Hani i Elezit, kredi nga BEI), e zbatuar	InfraKOS	MF MI	K4 2018		10000000.00	10000000.00	0

3.16. Kapitulli 15 i acquis-së: Energjia

3.16.	Korniza e politikave									
3.16.1.	Të zbatohet neni 114 i MSA-së	Zhvillimi i mëtejshëm i politikave në fushën e energjisë me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe acquis-së së transpozuar	Strategjia dhe plani i veprimit për mbrojtje nga rrezatimi dhe siguria bërthamore, e miratuar	AKMRrSB	ZMK MTI MSh	K4 2018	Ligji nr. 03/L-104 për mbrojtje nga rrezatimi jonizues dhe jo-jonizues dhe siguria bërthamore	3800.00	3800.00	0
3.16.2.	Të zbatohet neni 114 i MSA-së	Zhvillimi i mëtejshëm i politikave në fushën e energjisë me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe acquis-së së transpozuar	Programi i zbatimit të strategjisë së energjisë 2017 - 2019, i miratuar	MZhE	ZKM MF MIE MMPH ZrE KOSTT KPM KEK Ngrohtoret	K2 2018	Ligji për Energji nr.05/L-081 Strategjia Kombëtare për Zhvillim 2016-2021 Programi i Qeverisë 2015-2018 Raporti i KE	3000.00	3000.00	0

							për Vendin 2016			
3.16.3.	Të zbatohet neni 114 i MSA-së	Përmiresimi i politikave në fushën e efijencës së energjisë	Plani i rishikuar i Veprimit për Burimet e Ripërtritshme të Energjisë, i miratuar	MZhE	MF	K1 2018	Raporti i KE për Vendin 2016	900.00	900.00	0
3.16.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
3.16.4.	Të zbatohet neni 114 i MSA-së	Zhvillimi kapaciteteve të AKMRrSB në fushën e mbrojtjes nga rrezatimi dhe licencimi për praktikat e rrezatimit	Gjashtë (6) zyrtar, të trajnuar	AKMRrSB	ZKM	K4 2018	Konkluzionet e NK INFRA 2017	7800.00	3900.00	3900
3.16.5.	Të zbatohet neni 114 i MSA-së	Zhvillimi kapaciteteve në AKMRrSB	Tre (3) zyrtar, të punësuar	AKMRrSB	ZKM	K4 2018	Konkluzionet e NK INFRA 2017	8100.00	8100.00	0
3.16.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
3.16.6.	Të zbatohet neni 114 i MSA-së	Ndërtimi dhe zhvillimi i kapaciteteve të reja gjeneruese të energjisë elektrike (TC "Kosova e Re")	Mbyllja financiare (Shpallja për projektim, inxhinierim dhe ndërtim, dhe sigurimi i kredive për projektin, si dhe pesë (5) studime për projektin), e përfunduar	MZhE	MF	K4 2018	Konkluzionet e DPSA "Infra" 2016 PRE 2016-2018	986000.00	986000.00	0
3.16.7.	Të zbatohet neni 114 i MSA-së	Procesi i dekomisionimit të objekteve të gazifikimit, azotikut dhe ngrohtorës në lokacionin e TC Kosova 'A'	Studimi për vlerësimin e ndikimit mjedisor dhe social si dhe plani i çmontimit për dekomisionim, (në mbështetje të asistencës teknike të KE), i përgatitur	MZhE	MMPH MPMS MF MIE ZRRrE KEK KOSTT	K4 2018	Vendimi i Qeverisë së Republikës së Kosovës Nr. 04/156	1500000.00	0.00	1500000
3.16.8.	Të zbatohet neni 114 i MSA-së	Zhvillimi i tregut të hapur, jodiskriminues dhe transparent të energjisë	Operatori i sistemit të transmisionit, i çertifikuar	ZRRrE	KOSTT	K2 2018	Konkluzionet e DPSA "Infra" 2016	1200.00	1200.00	0
3.16.9.	Të zbatohet neni 114 i MSA-së	Rritja e kapaciteteve gjeneruese të energjisë elektrike nga të gjitha burimet	Investimet e reja në gjenerimin e energjisë, të realizuara	ZRRrE	MZhE	K4 2018		900.00	900.00	0
3.17. Kapitulli 16 i acquis-së: Tatimet										
3.17.	<u>Korniza e politikave</u>									
3.17.1.	Të zbatohen nenet 39, 40, 70 dhe 105 të MSA-së	Përgaditja e koncept dokumenteve për trajtimin e Ligjit për Administratën Tatimore dhe Procedurat si dhe fushën e tatimeve (Tatimi mbi Vlerën e	Koncept Dokumenti për trajtimin e Ligjit për Administratën Tatimore dhe Procedurat si dhe fushën e tatimeve (Tatimi mbi Vlerën e Shtuar; Tatimi mbi të Ardhurat e Korporatave dhe	MF	ATK	K1 2018		29800.00	29800.00	0

		Shtuar; Tatimi mbi të Ardhurat e Korporatave dhe Tatimi mbi të Ardhurat Personale)	Tatimi mbi të Ardhurat Personale), i miratuar							
3.17.2.	Të zbatohen nenet 39, 40, 70 dhe 105 të MSA-së	Përgaditja e koncept dokumentit për Trajtimin e Legjislacionit per Lojërat e Fatit	Koncept Dokumenti për Trajtimin e Legjislacionit për Lojërat e Fatit, i miratuar	MF	ATK	K1 2018		7700.00	7700.00	0
3.17.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
3.17.3.	Të zbatohen nenet 39, 40, 70 dhe 105 të MSA-së	Modernizimi i Teknologjisë Informativë në Administratën Tatimore	Softveri i Menaxhimit të rrezikut dhe Biznesi i Inteligjencës, i zhvilluar dhe funksional	MF	ATK	K4 2018	Plani Strategjik i ATK-së 2015-2020; Plani Vjetor i Punës së ATK-së; Strategjia për parandalimin dhe luftën kundër ekonomisë joformale, pastrimin e parave dhe financimin e terrorizmit 2014-2018, Raporti për vendin 2016, Konkluzionet e NK për Tregti, Industri, Dogana dhe Tatime	80350.00	55900.00	24450
3.17.4.	Të zbatohen nenet 39, 40, 70 dhe 105 të MSA-së	Avancimi i shërbimeve ndaj tatimpaguesve drejtë krijimit të mjedisit digjital për përmbushjen e obligimeve tatimore	Numri i Shërbimeve elektronike ndaj tatimpaguesve, i rritur (si, kërkesa elektronike për aplikimin për Rimbursimin e TVSh dhe Regjistrimi i blerjeve dhe shitjeve online)	MF	ATK	K2 2018	Plani Strategjik i ATK-së 2015-2020; Plani Vjetor i Punës së ATK-së; Raporti për vendin 2016, Konkluzionet e NK për Tregti, Industri, Dogana dhe Tatime	184154.00	184154.00	0

3.17.5.	Të zbatohen nenet 39, 40, 70 dhe 105 të MSA-së	Negocimi i Marrëveshjeve për Eliminimin e Tatimit të Dyfishtë në të Ardhura dhe Kapital me shtetet anëtare të BE.	Numri i marrëveshjeve të inicuara, i rritur	MF	ATK	K4 2018	Plani Strategjik i ATK-së 2015-2020; Plani Vjetor i Punës së ATK-së;	15000.00	15000.00	0
3.17.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
3.17.6.	Të zbatohen nenet 39, 40, 70 dhe 105 të MSA-së	Ngritja e përbushjes së obligimeve tatimore përmes rritjes së numrit të bizneseve të regjistruara dhe inkasimit të borxheve tatimore	Numri i bizneseve të regjistruara dhe inkasimi i borxhit, i rritur	MF	ATK	K4 2018	Plani Strategjik i ATK-së 2015-2020; Plani Vjetor i Punës së ATK-së; Raporti për vendin 2016, Konkluzionet e NK për Tregti, Industri, Dogana dhe Tatime	1206480.00	1206480.00	0
3.17.7.	Të zbatohen nenet 39, 40, 70 dhe 105 të MSA-së	Luftimi i evazionit tatimor, shmangies tatimore dhe zgjerimi i bazës tatimore	Numri i vizitave dhe kontrollave, i rritur në krahasim me vitin paraprak	MF	ATK	K4 2018	Raporti për vendin 2016, Konkluzionet e NK për Tregti, Industri, Dogana dhe Tatime	1072700.00	1072700.00	0
3.18. Kapitulli 17 i acquis-së: Politikat ekonomike dhe monetare (referojuni Bllokut 2: Kriteret Ekonomike										
3.18.	<u>Korniza e politikave</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.18.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.18.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.19. Kapitulli 18 i acquis-së: Statistikat										
3.19.	<u>Korniza e politikave</u>									
3.19.1.	Të zbatohet neni 95 i MSA-së	Zbatimi i rekomandimeve të dala nga vlerësimi i EUROSTAT (Peer Review)	Plani i veprimit për zbatimin e rekomandimeve, i finalizuar	ASK	ZKM	K2 2018	Programi i Statistikave Zyrtare 2013-2017 si dhe Plani Vjetor 2017, ERA 2017, Raporti për Vëndin 2016, Konkluzionet e	2200.00	2200.00	0

NK për
Ekonomi,
Çështje
Financiare dhe
Statistika

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.19. Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.19. Zbatimi në praktikë

3.19.2.	Të zbatohet neni 95 i MSA-së	Përmiresimi i cilësisë dhe publikimi i statistikave afatshkurtra të biznesit	Indeksi i Vëllimit të prodhimit industrial, i publikuar	ASK		K4 2018	Programi i Statistikave Zyrtare 2013-2017 si dhe Plani Vjetor 2017, ERA 2017, Raporti për Vendlin 2016, Konkluzinet e NK për Ekonomi, Çështje Financiare dhe Statistika	9100.00	6000.00	3100
3.19.3.	Të zbatohet neni 95 i MSA-së	Përmiresimi i cilësisë së Llogarive Kombëtare (vjetore dhe tremujore)	Bruto Produktit Vendor sipas metodologjisë ESA 2010, i publikuar	ASK	BQK MF	K4 2018	Programi i Statistikave Zyrtare 2013-2017 si dhe Plani Vjetor 2017, ERA 2017, Raporti për Vendlin 2016, Konkluzinet e NK për Ekonomi, Çështje Financiare dhe Statistika	35400.00	21600.00	13800
3.19.4.	Të zbatohet neni 95 i MSA-së	Përmiresimi i cilësisë së Llogarive Kombëtare (vjetore dhe tremujore)	Tabelat ofruese-perdoruese (supply and use tables-SUT) për vitin referues 2014, të publikuara	ASK		K4 2018	Programi i Statistikave Zyrtare 2013-2017 si dhe Plani Vjetor 2017, ERA	24600.00	21600.00	3000

							2017, Raporti për Vendiin 2016, Konkluzinet e NK për Ekonomi, Çështje Financiare dhe Statistika			
3.19.5.	Të zbatohet neni 95 i MSA-së	Shkurtimi i afatit të publikimit të statistikave ekonomike	Statistikat vjetore të efijencës së energjisë, të prodhuara dhe publikuara	ASK		K3 2018	Programi i Statistikave Zyrtare 2013-2017 si dhe Plani Vjetor 2017, ERA 2017, Raporti për Vendiin 2016, Konkluzinet e NK për Ekonomi, Çështje Financiare dhe Statistika	8520.00	6120.00	2400
3.19.6.	Të zbatohet neni 95 i MSA-së	Përmirësimi i cilësisë së statistikave sociale	Anketa mbi të ardhurat dhe kushtet e jetesës (SILC), e finalizuar dhe publikuar	ASK		K2 2018	Programi i Statistikave Zyrtare 2013-2017 si dhe Plani Vjetor 2017, ERA 2017, Raporti për Vendiin 2016, Konkluzinet e NK për Ekonomi, Çështje Financiare dhe Statistika	90782.00	54469.00	36313
3.19.7.	Të zbatohet neni 95 i MSA-së	Përmirësimi i cilësisë së statistikave mbi koston e punës	Anketa e koston së punës, e publikuar	ASK		K4 2018	Programi i Statistikave Zyrtare 2013-2017 si dhe Plani Vjetor 2017, ERA	28306.00	9306.00	19000

2017, Raporti për Vendlin 2016, Konkluzionet e NK për Ekonomi, Çështje Financiare dhe Statistika

3.20. Kapitulli 19 i acquis-së: Politikat sociale dhe punësimi

3.20. Korniza e politikave

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.20. Refromat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.20. Zbatimi në praktikë

3.20.1.	Të zbatohen nenet 82 dhe 106 të MSA-së	Ndërmarrja e masave për rritjen e pjesëmarrjes së grave në tregun e punës.	Numri i grave të përfshira në masat aktive të tregut të punës, i rritur për 25% (nga 3,000 në 4,000)	APRK	MASHT MTI MK	K4 2018	Strategjia Sektoriale 2018-2022; Programi i Punësimit 2016-2018; Konkluzionet e NK për Inovacionin, Kapitalin Njerëzor, Politikat Sociale dhe Shoqërinë Informativë; ERA 2017	2000000.00	1500000.00	500000
---------	--	--	--	------	--------------------	---------	---	------------	------------	--------

3.21. Kapitulli 20 i acquis-së: Ndërmarrjet dhe politikat e industrisë

3.21. Korniza e politikave

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.21. Refromat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale

3.21.1.	Të zbatohen nenet 99 dhe 100 të MSA-së	Ristrukturimi i KIESA-s dhe zhvillimi i mëtejshëm i kapaciteteve për të përmirësuar performancën e saj në zhvillimin e sektorit privat dhe zhvillimin e NVM-ve	Struktura organizative e KIESA-s duke marrë në konsideratë fushëveprimin e përgjegjësive të KIESA, dhe rekrutimin e punonjësve të kualifikuar, i përfunduar	MTI	ZKM	K1 2018		10000.00	10000.00	0
3.21.2.	Të zbatohen nenet 99 dhe	Mbështetja e certifikimit të produktit për të	Pesë (5) projekte për certifikim të produkteve, të financuara	MTI		K4 2018		30000.00	26000.00	4000

	100 të MSA-së	përmirësuar konformitetin e produktit dhe internacionalizimin e biznesit								
3.21.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.22. Kapitulli 21 i acquis-së: Rrjetet trans-evropiane										
3.22.	<u>Korniza e politikave</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.22.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.22.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.23. Kapitulli 22 i acquis-së: Politikat rajonale dhe koordinimi i instrumenteve strukturore										
3.23.	<u>Korniza e politikave</u>									
3.23.1.	Të zbatohen nenet 121, 122, 123, 124 dhe 125 të MSA-së	Programimi dhe zbatim i instrumenteve financiare të BE-se	Marrëveshja financiare për IPA 2017 pjesa e dytë, ndërmjet Republikës së Kosovës dhe Bashkimit Evropian, e miratuar	MIE	MPJ	K4 2018		3000.00	3000.00	0
3.23.2.	Të zbatohen nenet 121, 122, 123, 124 dhe 125 të MSA-së	Programimi dhe zbatim i instrumenteve financiare të BE-se	Marrëveshja financiare trilaterale mes Bashkimit Evropian, Kosovës dhe Maqedonisë për vitin 2017, për programin e bashkëpunimit ndërkufitar IPA II mes Kosovës dhe Maqedonisë, e miratuar	MIE	MPJ	K4 2018		1000.00	1000.00	0
3.23.3.	Të zbatohen nenet 121, 122, 123, 124 dhe 125 të MSA-së	Programimi dhe zbatim i instrumenteve financiare të BE-se	Marrëveshja financiare trilaterale mes Bashkimit Evropian, Kosovës dhe Malit të Zi për vitin 2017, për programin e bashkëpunimit ndërkufitar IPA II mes Kosovës dhe Malit të Zi e miratuar	MIE	MPJ	K4 2018		1000.00	1000.00	0
3.23.4.	Të zbatohen nenet 121, 122, 123, 124 dhe 125 të MSA-së	Programimi dhe zbatim i instrumenteve financiare të BE-se	Marrëveshja financiare trilaterale mes Bashkimit Evropian, Kosovës dhe Shqipërisë për vitin 2017, për programin e bashkëpunimit ndërkufitar IPA II mes Kosovës dhe Shqipërisë, e miratuar	MIE	MPJ	K4 2018		1000.00	1000.00	0
3.23.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.23.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
3.23.5.	Të zbatohen nenet 121, 122, 123, 124	Pjesëmarrja në Programet e BE-së	Pagesa vjetore për anëtarësim në programin "Evropa për qytetarët", e kryer	MIE	MF	K4 2018		28500.00	15000.00	13500

	dhe 125 të MSA-së									
3.24. Kapitulli 23 i acquis-së: Gjyqësori dhe të drejtat themelore										
3.24.	<u>Korniza e politikave</u>									
3.24.	<u>Sistemi gjyqësor</u>									
3.24.1.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Fuqizimi i koordinimit ndërinstitucional në hetimin, ndjekjen dhe gjykimin e korrupsionit dhe krimet të organizuar	Koncept Dokumenti për Mbrojtjen e Informatorëve, i hartuar	MD	AKK ZKM KGK KPK	K3 2018	Ligji për mbrojtjen e informatorëve	9750.00	6750.00	3000
3.24.2.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Avancimi i mëtejshëm i politikave në rritjen e performancës në sistemin prokurorial	Plani Strategjik i Sistemit Prokurorial 2019 - 2021, i hartuar	KPK		K4 2018		105676.00	105676.00	0
3.24.	<u>Politikat kundër korrupsionit</u>									
3.24.3.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Përmirësimi i kornizës së politikave për luftimin e korrupsionit	Strategjia dhe Plani i Veprimit për Luftimin e Korrupsionit 2018 - 2023	AKK	ZKM MD KGJK KPK	K1 2018	Ligji për Agjencinë Kundër Korrupsionit	16800.00	16800.00	0
3.24.	<u>Të drejtat themelore</u>									
3.24.4.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përmirësimi i kornizës së politikave për mbrojtjen e të drejtave të njeriut	Strategjia dhe Plani i Veprimit për të Drejtat e Njeriut në Republikën e Kosovës (2018-2022), e miratuar	ZKM	IAP MD	K3 2018	Plani i Punës së Qeverisë (2017-2021); Ligji nr. 05/L - 019 për Avokatin e Popullit (LAP), Ligji nr. 05/L - 020 për barazi gjinore (LBGJ) dhe Ligji nr. 05/L -021 për mbrojtjen nga diskriminimi	81000.00	72000.00	9000
3.24.5.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përhapja e vlerave dhe praktikave që promovojnë barazinë gjinore, mbrojtjen e të drejtave, fuqizimin e rolit dhe pozitës së grave dhe vajzave në shoqëri	Programi i Kosovës për Barazi Gjinore 2018-2022, i miratuar	ZKM	MAPL	K4 2018	Ligji për Barazi gjinore Programi i Qeverisë	44050.00	19050.00	25000
3.24.6.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Avancimi i politikave për ekzekutimin e sanksioneve penale	Strategjia për Ekzekutimin e Sanksioneve Penale, e miratuar	MD	KPK KGJK	K2 2018	Plani Zhvillimor Strategjik i	7400.00	5400.00	2000

							Ministria e Drejtësisë			
3.24.7.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përmirësimi i kornizës së politikave për mbrojtjen e fëmijëve	Strategjia dhe Plani i Veprimit për të Drejtat e Fëmijëve (2017-2022), i miratuar	ZKM	IAP MD	K4 2018	SKZh 2016-2021 Strategjia për përmirësimin e planifikimit dhe koordinimit të politikave në Kosovë (2017-2021);	130500.00	120000.00	10500
3.24.8.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përmirësimi i kornizës së politikave për mbrojtjen e fëmijëve	Raporti i monitorimit të protokollit për parandalimin e dhunës në institucionet e arsimit parauniversitar gjatë vitit 2017	ZKM	MAShT	K4 2018	Rregullore QRK nr.21/2013	15800.00	12800.00	3000
3.24.	Mbrojtja e minoriteteve dhe trashëgimia kulturore									
3.24.9.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përmirësimi i kornizës së politikave për mbrojtjen e minoriteteve	Strategjia për Komunitete dhe Kthim, e miratuar	MKK	ZKM	K4 2018		60800.00	60800.00	0
3.24.10.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përmirësimi i politikave për minoritetet dhe projektet mbështetëse që dalin drejtpërdrejt nga këto politika	Strategjia për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të komuniteteve, e hartuar	ZKM		K4 2018	Ligji për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të komuniteteve jo shumice	70920.00	60000.00	10920
3.24.	Mbrojtja e të dhënave personale									
3.24.11.	Të zbatohet neni 84 i MSA-së	Avancimi i kornizës së politikave për mbrojtjen e të dhënave personale	Strategjia Kombëtare për Mbrojtjen e të Dhënave Personale (2017-2020), e hartuar	AShMDhP		K4 2018	Ligji 03/L-172 për mbrojtjen e të dhënave personale	113000.00	113000.00	0
3.24.	Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale									
3.24.	Sistemi gjyqësor									
3.24.12.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Administrimi më efikas i sistemit prokurorial dhe fuqizimi i administratës	Tre (3) anëtarë/e të Këshilli Prokurorial i Kosovës të përzgjedhur	Kuvendi	KPK	K4 2018		6287.76	6287.76	0
3.24.13.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Administrimi më efikas i sistemit prokurorial dhe fuqizimi i administratës	Nëntë (9) prokurorë të rinj, të rekrutuar	KPK		K4 2018		119977.20	119977.20	0
3.24.14.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Administrimi më efikas i sistemit prokurorial dhe fuqizimi i administratës	Tetë (8) prokurorë në PSRK të transferuar	KPK		K4 2018		212446.40	212446.40	0
3.24.15.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Administrimi më efikas i sistemit prokurorial dhe fuqizimi i administratës	Pesë (5) prokurorë të transferuar dhe pesë (5) avansuar në të gjitha prokuroritë	KPK		K4 2018		13860.00	13860.00	0

3.24.16.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Administrimi më efikas i sistemit prokurorial dhe fuqizimi i administratës	Njëqind e dyzet e një (141) staf administrativ të rekrutuar në sistemin prokurorial	KPK		K4 2018		1062576.00	1062576.00	0
3.24.17.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Avancimi i mëtejme i kapaciteteve në Departamentin për Cështje Administrative	Dy (2) anëtarë të KGjK-së, të emëruar	Kuvendi	KGjK	K4 2018		33720.00	33720.00	0
3.24.18.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Administrimi më efikas i sistemit gjyqësor dhe fuqizimi i administratës	Tridhjetë e dy (32) gjyqtarë në të gjitha gjykatat, të rekrutuar	KGjK		K4 2018		527760.00	527760.00	0
3.24.19.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Administrimi më efikas i sistemit prokurorial dhe fuqizimi i administratës	Njëqind e dymbëdhjetë (112) Staf mbështetës të rekrutuar	KGjK		K4 2018		944830.00	944830.00	0
3.24.20.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Avansimi i mëtejme i sistemit elektronik të menaxhimit të lëndëve.	Programi për Sistemin e Menaxhimit Elektronik të lëndëve, i funksionalizuar	KGjK		K4 2018		6454692.00	3054814.00	3399878
3.24.21.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Avancimi i mëtejme i sistemit të përmbarimit privat	Numri i kandidatëve të emëruar për përmbarues privat	MD		K4 2018	Ligji për procedurë Përmbarimore, Plani Zhvillimor Strategjik i MD	2700.00	2700.00	0
3.24.22.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Avancimi i mëtejme i sistemit të përmbarimit privat	Numri i rasteve të zgjidhura përmes procedurës së përmbarimit	MD		K4 2018	Ligji për procedurë Përmbarimore, Plani Zhvillimor Strategjik I MD	1800.00	1800.00	0
3.24.23.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Ngritja e kapaciteteve të gjyqtarëve dhe prokurorëve për zhvillimin e sistemit gjyqësor dhe prokurorial	Katër (4) trajnime të specializuara për gjyqtarë dhe prokurorë për zhvillimin e kapaciteteve për prokurim publik, në luftën kundër korrupsioni, në luftimin e krimit kibernetik dhe luftimin e shpërlarjes së parave , të mbajtura	AD	KGjK KPK	K4 2018	Programi Trajnues për vitin 2018; Plani i Punës për vitin 2018	2320.00	2320.00	0
3.24.24.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Sigurimi i zbatimit të vendimeve civile dhe penale dhe mekanizmave për zbatimin e ligjeve dhe vendimeve të gjyqësorit	Gjashtë (6) trajnime për noterë dhe gjashtë (6) për përmbarues të mbajtura	MD	AD	K4 2018	Plani Zhvillimor Strategjik i MD	16800.00	12600.00	4200
3.24.	Politikat kundër korrupsionit									
3.24.25.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Fuqizimi i kapaciteteve në luftimin e	Një (1) zyrtar në Njësitin për Luftimin e Korrupsionit dhe Krimeve Ekonomike në Prokurinë	KPK		K4 2018		5134.92	5134.92	0

		korrupsionit dhe krimeve ekonomike	Themelore të Prishtinës, i rekrutuar							
3.24.26.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Funksionalizimi i Njësitit për Përgjimin e Komunikimeve elektronike	Tre (3) zyrtarë në Njësitin për Përgjimin e Komunikimeve Elektronike, të rekrutuar	KPK		K2 2018		18869.04	18869.04	0
3.24.27.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Luftimi i korrupsionit, kontrabandës, nepotizmit dhe diskriminimit në sistemin e burgjeve	Dy (2) inspektorë në luftimin e korrupsionit dhe kontrabandës, të trajnuar	MD		K1 2018	Plani Zhvillimor Strategjik i MD	2000.00	0.00	2000
3.24.	<u>Të drejtat themelore</u>									
3.24.28.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përhapja e vlerave dhe praktikave që promovojnë barazinë gjinore, mbrojtjen e të drejtave, fuqizimin e rolit dhe pozitës së grave dhe vajzave në shoqëri	Indeksi i Barazisë Gjinore 2018, i publikuar	ZKM	ASK	K3 2018	Ligji për Barazi Gjinore; Plani strategjik i Qeverisë	33100.00	13000.00	20100
3.24.29.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Krijimi i një sistemi të qëndrueshëm financiar për njohjen dhe verifikimin e statusit të personave të dhunuar gjatë luftës çlirimtare të Kosovës	Skema e pensioneve për personat e dhunuar gjatë luftës çlirimtare të Kosovës, e zbatuar	MPMS	ZKM	K4 2018	Ligji për statusin dhe të drejtat e dëshmorëve, invalidëve, veteranëve, pjesëtarëve të ushtrisë çlirimtare të Kosovës, viktimave të dhunës seksuale të luftës, viktimave civile dhe familjarëve të tyre	0	0	0
3.24.30.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Arritja e potencialit të plotë të fëmijëve	Mekanizma për identifikimin dhe mbështetjen e fëmijëve me dhunti të vecanta/inteligjencë të jashtëzakonshme dhe talente në fusha akademike, të krijuar	MASHT		K4 2018	Koventa për të drejtat e fëmijëve	3198.00	3198.00	0
3.24.31.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Promovimi i të drejtave të fëmijëve, me synim avancimin e tyre	Realizimi i javës kundër braktisjes së shkollës	MASHT		K3 2018	PSAK	8964.00	8964.00	0

3.24.32.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Avancimi i mëtejshëm i sistemit në mbrojtjen e viktimave	Tre (3) zyrtarë në Zyrën për Mbrojtjen e Viktimave të Krimin të rekrutuar	KPK		K3 2018		17605.44	17605.44	0
3.24.33.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përmirësimi i sistemit të institucioneve korrektuese dhe ngritja profesionale e stafit të shërbimit korrektues	Tri (3) institucione korrektuese, të renovuara	MD		K4 2018	Plani Zhvillimor Strategjik i MD	613500.00	613500.00	0
3.24.34.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përmirësimi i sistemit të institucioneve korrektuese dhe ngritja profesionale e stafit të shërbimit korrektues	Qendra Diagnostifikuese për klasifikimin e personave të burgosur, e themeluar	MD		K4 2018	Plani Zhvillimor Strategjik i MD	100000.00	4000.00	96000
3.24.35.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përmirësimi i sistemit të institucioneve korrektuese dhe ngritja profesionale e stafit të shërbimit korrektues	Shtatëdhjetë (70) zyrtarë korrektues, të rekrutuar	MD		K4 2018	Plani Zhvillimor Strategjik i MD	294000.00	294000.00	0
3.24.	Mbrojtja e minoriteteve dhe trashëgimia kulturore									
3.24.36.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përmirësimi i zbatimit të legjislacionit për përdorimin e gjuhëve	Koncept dokumenti për iniciimin dhe themelimin e Byrosë shtetërore për përkthime i hartuar dhe i miratuar	ZKM	MAP MF	K4 2018	Ligji nr.02/L-37 për përdorimin e gjuhëve dhe Rregullore nr.07/2012 për Zyrën e Komisionerit për Gjuhët	64550.00	32275.00	32275
3.24.37.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Implementimi i Rregullorës për mekanizmat institucional për mbrojtje nga diskriminimi në qeveri dhe komuna	Zyrtarët për mbrojtje nga diskriminimi në nivelin lokal, të emëruar	ZKM	MAPL	K4 2018	Ligji për mbrojtje nga diskriminimi Nr.5/L-021 dhe Rregullorja për mekanizmat institucional për mbrojtje nga diskriminimi në nivelin qendror dhe lokal	21750.00	21750.00	0
3.24.38.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përmirësimi i politikave për minoritetet dhe projektet mbështetëse që	Analizë mbi punësimin e komuniteteve jo-shumice në	ZKM		K2 2018		4000.00	4000.00	0

		dalin drejtpërdrejt nga këto politika.	nivelin qendror dhe lokal në instiucionet publike							
3.24.	Mbrojtja e të dhënave personale									
3.24.39.	Të zbatohet neni 84 i MSA-së	Ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e mbrojtjes së të dhënave personale	Komisioneri dhe anëtarët e Bordit të Agjencisë për Mbrojtjen e të Dhënave Personale, të emëruar	AShMDhP	Kuvendi	K4 2018	Ligji 03/L-172 për mbrojtjen e të dhënave personale	83880.00	83880.00	0
3.24.40.	Të zbatohet neni 84 i MSA-së	Ngritja e kapaciteteve profesionale e gjyqtarëve dhe prokurorëve të sapo emëruar në fushën e mbrojtjes së të dhënave personale	Dyzet e nëntë (49) gjyqtarë dhe tetëmbëdhjetë (18) prokurorë të trajnuar për mbrojtjen e të dhënave personale	AD	AShMDhP	K4 2018	Ligji 03/L-172 për mbrojtjen e të dhënave personale	4606.00	4606.00	0
3.24.	Zbatimi në praktikë									
3.24.	Sistemi gjyqësor									
3.24.41.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Sigurimi i zbatimit të vendimeve civile dhe penale dhe mekanizmave për zbatimin e ligjeve dhe vendimeve të gjyqësorit	Regjistri i evidencës penale i centralizuar dhe funksional	KGJK		K3 2018	Rregullore për mbajtjen e Evidencës për personat e dënuar	506350.00	50000.00	456350
3.24.42.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Reduktimi i vazhdueshëm i numrit të lëndëve të grumbulluara në sistemin prokurorial	10% e numrit të lëndëve të reduktuara me procedura alternative	KPK		K4 2018	Plani vjetor i punës së Prokurorit të Shtetit	300132.00	300132.00	0
3.24.43.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Reduktimi i vazhdueshëm i numrit të lëndëve të grumbulluara në sistemin prokurorial	10% e numrit të lëndëve të reduktuara përmes rritjes së normës vjetore të lëndëve	KPK		K4 2018	Plani vjetor i punës së Prokurorit të Shtetit	1800792.00	1800792.00	0
3.24.44.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Administrimi më efikas i sistemit prokurorial dhe fuqizimi i administratës	Raporti i Prokurorit të Shtetit, i publikuar	KPK		K1 2018		2259.36	2259.36	0
3.24.45.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Administrimi më efikas i sistemit prokurorial dhe fuqizimi i administratës	Raporti i performancës së punës së Gjykatave, i publikuar	KGJK		K4 2018		43440.00	43440.00	0
3.24.46.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Administrimi më efikas i sistemit prokurorial dhe fuqizimi i administratës	Numri i masave disiplinore për prokurorë nga Komisioni Disiplinor i KPK-së, të shqiptuara	KPK		K4 2018		18528.00	18528.00	0
3.24.47.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Administrimi më efikas i sistemit gjyqësor dhe fuqizimi i administratës	Numri i masave disiplinore nga Komisioni Disiplinor i KGJK-së, të shqiptuara	KGJK		K4 2018		1800.00	1800.00	0
3.24.48.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Administrimi më efikas i sistemit prokurorial dhe fuqizimi i administratës	Numri i vendimeve të KPK-së për masat disiplinore, të vendosura	KPK		K4 2018	Rregullore për punën e Komisionit Dicipinor	4572.80	4572.80	0

3.24.49.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Administrimi më efikas i sistemit prokurorial dhe fuqizimi i administratës	Numri i vendimeve të KGJK-së për masat disiplinore, të vendosura	KGJK		K4 2018		1800.00	1800.00	0
3.24.50.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Administrimi më efikas i sistemit prokurorial dhe fuqizimi i administratës	1/3 e prokurorëve dhe prokurorive të vlerësuar	KPK		K4 2018	Rregullore për vlerësimin e performancës së prokurorëve	18550.08	18550.08	0
3.24.51.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Administrimi më efikas i sistemit prokurorial dhe fuqizimi i administratës	1/3 e gjyqtarëve dhe gjykatave të vlerësuar	KGJK		K4 2018		23400.00	23400.00	0
3.24.52.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Administrimi më efikas i sistemit prokurorial dhe fuqizimi i administratës	Vlerësimi i performancës së personelit të SKPK-së, NjSjPP-së dhe prokurorive i përfunduar	KPK		K4 2018		1937.00	1937.00	0
3.24.53.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Rritja e sigurisë fizike për prokurorë dhe personelin mbështetës të prokurorëve	Numri i prokurorëve të pajisur me masa të sigurisë	MBP		K4 2018		71000.00	71000.00	0
3.24.54.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Rritja e efikasitetit dhe efektivitetit në sekuestrimin dhe konfiskimin e pasurisë së fituar me vepër penale	10% më tepër të aseteve të sekuestruara dhe të konfiskuara të fituara përmes veprës penale	KPK		K4 2018	Plani vjetor i punës së Prokurorit të Shtetit	266616.00	266616.00	0
3.24.55.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Rritja e efikasitetit dhe efektivitetit në sekuestrimin dhe konfiskimin e pasurisë së fituar me vepër penale	Numri i vendimeve të plotfuqishme për pasuri të konfiskuar	KGJK		K4 2018		308976.00	308976.00	0
3.24.56.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Sigurimi i zbatimit të vendimeve civile dhe penale dhe mekanizmave për zbatimin e ligjeve dhe vendimeve të gjyqësorit	Numri i aktgjykimeve penale dhe civile të ekzekutuara	KGJK		K4 2018		1204080.00	1204080.00	0
3.24.57.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Sigurimi i zbatimit të vendimeve civile dhe penale dhe mekanizmave për zbatimin e ligjeve dhe vendimeve të gjyqësorit	Numri i noterëve të licencuar	MD		K4 2018		1800.00	1800.00	0
3.24.58.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Sigurimi i zbatimit të vendimeve civile dhe penale dhe mekanizmave për zbatimin e ligjeve dhe vendimeve të gjyqësorit	Numri i ankesave të zgjidhura nga komisioni disiplinor për përmbarues privat dhe noter	MD		K4 2018		10800.00	10800.00	0

3.24.59.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Sigurimi i zbatimit të vendimeve civile dhe penale dhe mekanizmave për zbatimin e ligjeve dhe vendimeve të gjyqësorit	Tridhjetë e shtatë (37) inspektime për noter dhe tridhjetë e tetë (38) inspektime për përmbaues privat, të realizuara	MD		K4 2018		32400.00	32400.00	0
3.24.60.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Sigurimi i zbatimit të vendimeve civile dhe penaletë referuara për ndërmjetësim	Numri i rasteve civile dhe penale, të zgjidhura	MD		K4 2018		1800.00	1800.00	0
3.24.	Politikat kundër korrupsionit									
3.24.61.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Sigurimi i transparencës dhe llogaridhënies në financimin e partive politike	Auditimet e pavarura të financave të partive për vitet 2013-2016, të realizuara	Kuvendi		K3 2018	Ligji për Financimin e subjekteve politike	120000.00	120000.00	0
3.24.62.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Sigurimi i transparencës dhe llogaridhënies në financimin e partive politike	Raportet vjetore financiare, deklarimit të fushatës dhe raportet e auditimit për periudhën 2013-2016, të subjekteve politike të publikuara	KQZ	Kuvendi	K1 2018	Ligji për Financimin e subjekteve politike	2221.30	2221.30	0
3.24.63.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Sigurimi i transparencës dhe llogaridhënies në financimin e partive politike	Numri gjobave ndaj subjekteve politike lidhur me mospublikimin e raportit të shpenzimeve vjetore dhe të fushatës zgjedhore	KQZ		K3 2018	Ligji për Financimin e subjekteve politike	2759.40	2759.40	0
3.24.64.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Sigurimi i transparencës dhe llogaridhënies në financimin e partive politike	Subjekte politike të gjobitura dhe gjobat e shqiptuara gjatë fushatave zgjedhore	PZAP		K4 2018	Ligji për Zgjedhjet e Pergjigthshme	6996.00	6996.00	0
3.24.65.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Rritja e efikasitetit dhe efektivitetit për hetimin dhe ndjekjen e veprave penale të korrupsionit	10% i Planit Strategjik për luftimin e korrupsionit, i zbatuar	KPK		K4 2018	Plani vjetor i punës së Prokurorit të Shtetit	253920.00	253920.00	0
3.24.66.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Rritja e efikasitetit dhe efektivitetit për hetimin dhe ndjekjen e veprave penale të korrupsionit	Numri i aktgjykimeve për raste të korrupsionit	KGJK		K4 2018		308976.00	308976.00	0
3.24.67.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Avansimi i mëtejme i sistemit të llogaridhënies dhe transparencës në deklarimin e pasurisë	Opinionet për parandalimin e korrupsionit dhe aktivitetet e prokurimit publike, të lëshuara	AKK		K4 2018	Ligji për AKK, Ligji për parandalimin e konfliktit të interesit në ushtrimin e funksionit publik	21000.00	21000.00	0

3.24.68.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Avansimi i mëtejme i sistemit të llogaridhënies dhe transparencës në shmangien e konfliktit të interesit	Numri i rasteve të paraqitura për mosdeklarim të pasurisë dhe deklarim të rrejshëm në AKK	AKK		K4 2018	Ligji për AKK, Ligji për deklarimin e pasurisë	33600.00	33600.00	0
3.24.69.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Avansimi i mëtejme i sistemit të llogaridhënies dhe transparencës në shmangien e konfliktit të interesit	Numri i rasteve të trajtuara në Prokurori për mosdeklarim ose deklarim të rrejshëm	KPK		K4 2018	Ligji për deklarimin e pasurisë	93315.60	93315.60	0
3.24.70.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Avansimi i mëtejme i sistemit të llogaridhënies dhe transparencës në shmangien e konfliktit të interesit	Numri i rasteve të shmangura të konfliktit të interesit	AKK		K4 2018	Ligji për AKK, Ligji për parandalimin e konfliktit të interesit në ushtrimin e funksionit publik	21000.00	21000.00	0
3.24.71.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Rritja e efikasitetit dhe efektivitetit për hetimin dhe ndjekjen e veprave penale të korrupsionit	Raporte monitorimi për zbatimin e Strategjisë kundër korrupsionit	AKK		K4 2018	Ligji për AKK	25200.00	25200.00	0
3.24.72.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Sigurimi i konfiskimit të pasurisë së pajustificueshme gjatë hetimeve	Numri dhe vlera e asetëve, të konfiskuara që administrohen dhe të shitura	MD	MPB KGJK	K4 2018	Plani Zhvillimor Strategjik i MD	10800.00	10800.00	0
3.24.73.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Luftimi i korrupsionit, kontrabandës, nepotizmit dhe diskriminimit në sistemin e burgjeve	Numri i rasteve të kontrabandës dhe masave disiplinore ndaj stafit të institucioneve korrektuese, të raportuara/shqiptuara	MD		K4 2018	Plani Zhvillimor Strategjik i MD	158400.00	158400.00	0
3.24.74	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Luftimi i korrupsionit, kontrabandës, nepotizmit dhe diskriminimit në sistemin e burgjeve	Numri i ndëshkimeve ndaj të burgosurve, të raportuara	MD		K4 2018	Plani Zhvillimor Strategjik i MD	158400.00	158400.00	0
3.24.75.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Luftimi i korrupsionit, kontrabandës, nepotizmit dhe diskriminimit në sistemin e burgjeve	Numri i ankesave nga të burgosurit, të trajtuara	MD		K4 2018	Plani Zhvillimor Strategjik i MD	16800.00	16800.00	0
3.24.76.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Luftimi i korrupsionit, kontrabandës, nepotizmit dhe	Katër (4) inspektive të realizuara për fushën e parandalimit të korrupsionit në burgje, të	MD		K4 2018	Plani Zhvillimor Strategjik i MD	21000.00	21000.00	0

		diskriminimit në sistemin e burgjeve	realizuara dhe rekomandimet të adresuara							
3.24.77.	Të zbatohen nenet 83 dhe 91 të MSA-së	Luftimi i korrupsionit, kontrabandës, nepotizmit dhe diskriminimit në sistemin e burgjeve	Tri (3) inspektime për: a. të drejtat e të burgurve privilegjet e jashtëligjshme dhe b. mosnjohja e të drejtave e beneficioneve	MD		K4 2018	Plani Zhvillimor Strategjik i MD	21000.00	21000.00	0
3.24.	Të drejtat themelore									
3.24.78.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përhapja e vlerave dhe praktikave që promovojnë barazinë gjinore, mbrojtjen e të drejtave, fuqizimin e rolit dhe pozitës së grave dhe vajzave në shoqëri	Mbledhja dhe raportimi i të dhenave në baza gjinore	ZKM	ASK	K3 2018	Ligji për Barazi gjinore; Plani strategjik i Qeverisë	33100.00	13000.00	20100
3.24.79.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përhapja e vlerave dhe praktikave që promovojnë barazinë gjinore, mbrojtjen e të drejtave, fuqizimin e rolit dhe pozitës së grave dhe vajzave në shoqëri	Zbatimi i buxhetimit të përgjeshëm gjinor nga institucionet e Kosovës	ZKM	MF	K3 2018	Ligji për Barazi gjinore; Plani strategjik i Qeverisë	31700.00	13500.00	18200
3.24.80.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Promovimi i mundësive të barabarta dhe lufta kundër diskriminimit	Aktivitetet promovuese për të drejtat gjinore të organizuara	ZKM		K4 2018	Ligji për Barazi gjinore	32400.00	18000.00	14400
3.24.81.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Sigurimi i mbrojtjes së të drejtave përkatëse pronësore të pjesëtarëve të komuniteteve jo shumicë, si dhe garantimi dhe fuqizimi i të drejtave pronësore për gratë.	Numri i pronave të regjistruara sipas UA (QRK) Nr.03/2016 për masat e veçanta për regjistrimin e pronës së paluajtshme të përbashkët në emër të dy bashkëshorteve	MMPH	ZKM MD	K4 2018	Ligji për barazi gjinore Nr. 05/L-020; UA (QRK) Nr.03/2016 për masat e veçanta për regjistrimin e pronës së paluajtshme të përbashkët në emër të dy bashkëshorteve;	21060.00	21060.00	0
3.24.82.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Avansimi i drejtësisë për të mitur	Numri i të miturve me masa edukuese-korrektuese, i trajtuar	MD		K4 2018	Plani Strategjik Zhvillimor i MD	145800.00	145800.00	0
3.24.83.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përmirësimi i ekzekutimit të vendimeve gjyqësore	Numri i vendimeve të shpërndara palëve, të zbatuara si dhe numri i urdhër-dëbimeve, të ekzekutuara;	AKKVP		K4 2018	Ligji 05/L-010[1] për Agjencinë	139800.00	139800.00	0

		dhe atyre administrative në fushën e të drejtave pronësore	si dhe numri i pronave nën administrim të Agjencisë dhe të përfshira në skemën e qirasë, dhe numri i pronave të dhëna me qira				Kosovare për Krahasim dhe Verifikim të Pronës			
3.24.84.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përmirësimi i ekzekutimit të vendimeve gjyqësore dhe atyre administrative në fushën e të drejtave pronësore	Numri i pronave nën administrim të Agjencisë dhe të përfshira në skemën e qirasë, dhe numri i pronave të dhëna me qira	AKKVP		K4 2018	Ligjit 05/L-010[1] për Agjencinë Kosovare për Krahasim dhe Verifikim të Pronës	139800.00	139800.00	0
3.24.85.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përmirësimi i ekzekutimit të vendimeve gjyqësore dhe atyre administrative në fushën e të drejtave pronësore	Implementimi i tridhjetë e pesë (35) vendimeve të pazbatuara për rrënimin e strukturave ilegale të ndërtuara në prona private	AKKVP		K4 2018	Ligjit 05/L-010[1] për Agjencinë Kosovare për Krahasim dhe Verifikim të Pronës	27960.00	27960.00	0
3.24.86.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Promovimi dhe fuqizimi i mbrojtjes së të drejtave të njeriut, përfshirë personat nga komuniteti LGBTI	Numri i aktakuzave të rasteve për sulme kundër komunitetit LGBTI, të ngritura	KPK	MPB KGJK	K4 2018	Kodi Penal i Kosovës	88872.00	88872.00	0
3.24.87.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Të sigurohet liria e shprehjes dhe të dëshmohen rezultate lidhur me rastet e sulmeve kundër gazetarëve	Numri i aktakuzave për rastet e sulmeve dhe kërcënimeve ndaj gazetarëve, të ngritura	KPK		K4 2018	Kodi Penal i Kosovës	88872.00	88872.00	0
3.24.88.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Zbatimi i Ligjit kundër dhunës në familje	Numri i aktakuzave të rasteve të dhunës në familje, të ngritura	KPK		K4 2018	Kodi Penal i Kosovës	88872.00	88872.00	0
3.24.	Mbrojtja e minoriteteve dhe trashëgimia kulturore									
3.24.89.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Ofrimi i mundësive për kthim për personat e zhvendosur, dhe perkrahja e projekteve në funksion të kthimit, riintegritimit dhe stabilizimit të komuniteteve	Projekte të implementuara në perkrahje të personave të zhvendosur dhe integritet të komuniteteve	MKK		K4 2018	Strategjia për Komunitete dhe Kthim 2014-2018, Udhëzuesit për perkrahjen e kthimit	8558180.48	6480000.00	2078180
3.24.90.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Ofrimi i mundësive për kthim për personat e zhvendosur	Numri i personave të zhvendosur të rikthyer, të regjistruar në komuna	MKK		K4 2018	Strategjia për Komunitete dhe Kthim 2014-2018,	39072.00	39072.00	0

							Udhëzuesit për përkrahjen e kthimit			
3.24.91.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Ofrimi i mundësive për kthim për personat e zhvendosur	Baza e të dhënave për personat e zhvendosur, e krijuar	MKK		K4 2018	Strategjia për Komunitete dhe Kthim 2014-2018	20000.00	20000.00	0
3.24.92.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Mbyllja e qendrave kolektive në Shtërcpë	Pesë (5) qendrat kolektive në Komunën e Shtërcpës, të mbyllura	MKK		K4 2018	Strategjia për Komunitete dhe Kthim 2014-2018, Udhëzuesit për përkrahjen e kthimit	3500000.00	0.00	3500000
3.24.93.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përmirësimi i integritetit të komuniteteve Rome dhe ashkali	Monitorimi i zbatimit të Strategjisë dhe Planit të veprimit për përfshirjen e komuniteteve rom dhe ashkali në shoqërinë kosovare 2017-2021	ZKM		K3 2018	Strategjia dhe Plani i veprimit për përfshirjen e komuniteteve rom dhe ashkali në shoqërinë kosovare 2017-2021	6750.00	6750.00	0
3.24.94.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Zbatimi në mënyrë konsistente i neni 147 i Kodit Penal	Numri i rasteve të hetuara , aktakuzave të ngritura dhe rasteve të zgjidhura	KPK	MPB KGJK	K4 2018	Kodi Penal i Kosovës	22500.00	22500.00	0
3.24.95.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përmirësimi i zbatimit të Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve	Numri i aplikacioneve (softuerëve) për përkthim të instaluar në institucione qendrore	ZKM	MAP	K4 2018	Ligji nr.02/L-37 për përdorimin e gjuhëve dhe Rregullore nr.07/2012 për Zyrën e Komisionerit për Gjuhët	36700.00	10000.00	26700
3.24.96.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përmirësimi i zbatimit të Ligjit për Përdorimin e Gjuhëve	Projekte vetëdijesuese për promovimin e drejtave gjuhësore dhe zhvillimin e diversitetit gjuhësor, të ndara për OJQ	ZKM		K4 2018	Ligji nr.02/L-37 për përdorimin e gjuhëve dhe Rregullore nr.07/2012 për Zyrën e Komisionerit për Gjuhët	45000.00	45000.00	0

3.24.97.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Avansimi i mëtejshëm i strukturave koordinuese lidhur me monitorimin dhe zbatimin e Strategjisë dhe alokimi i fondeve të mjaftueshme në nivel lokal për të siguruar zbatimin e duhur të strategjisë së re	Vazhdimi i projektit rreth shërbimeve sociale (Grupet e marginalizuara që prekin PAK dhe komunitetet Rom dhe Ashkali) në pesë (5) komuna (Prishtinë, Gjilan, Ferizaj, Drenas dhe Prizren)	MAPL		K4 2018	Statregjia dhe Plani i Veprimit për Përfshirjen e Komuniteteve Rom dhe Ashkali në Shoqërinë Kosovare; Rregullorja për mekanizmat institucional për mbrojtje nga diskriminimi në Qeveri dhe Komuna;	21750.00	21750.00	0
3.24.98.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Avansimi i mëtejshëm i strukturave koordinuese lidhur me monitorimin dhe zbatimin e Strategjisë dhe alokimi i fondeve të mjaftueshme në nivel lokal për të siguruar zbatimin e duhur të strategjisë së re	Komitetet Lokale të veprimit për parandalimin e punëve të rënda të fëmijëve, të funksionalizuara dhe Plani i Veprimit për parandalimin e punëve të rënda të fëmijëve në nivelin lokal	MAPL	MMPS	K4 2018	Rregullorja për mekanizmat institucional për mbrojtje nga diskriminimi në Qeveri dhe Komuna;	13300.00	13300.00	0
3.24.99.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përmirësimi i qasjes së komuniteteve në shërbime të gjendjes civile	Numri i personave nga komunitetet rome, ashkali dhe egjiptian, të regjistruar	MAPL		K4 2018	Strategjia për përfshirjen e Komunitetit Rom dhe Ashkali në shoqërinë kosovare	21750.00	10875.00	10875
3.24.100.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Barazia Gjinore në të drejtën trashëgimore	Statistika vjetore për bartjen e trashëgimisë në emër të dy bashkëshortëve, përfshirë fushatat vetëdijësuese për të drejtën e trashëgimisë	MAPL	ZKM	K4 2018	UA për regjistrimin e pronës së paluajtshme në emër të dy bashkëshortev e. nr. 04/2017; Ligji për Barazi Gjinore Nr. 05/ L- 020;	108800.00	108800.00	0

3.24.101.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Inicimi i funksionalizimit të Komitetit Konsultativ për PAK në Komuna	Komiteti Konsultativ në Komuna për persona me aftësi të kufizuara, i funksionalizuar	ZKM	MAPL	K4 2018	Strategjia Nacionale për të Drejtat e Personave me Aftësi të kufizuar në Republikën e Kosovës Ligji për Vetëqeverisje Lokale	43200.00	43200.00	0
3.24.102.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Avancimi i mbrojtjes së trashëgimisë kulturore	Zbatimi i Strategjise Kombëtare për Trashëgimi Kulturore, duke përfshirë avancimin dhe plotësimin e databazës së të dhënave, hartimin e planeve të menaxhimit për asetet e Trashëgimisë Kulturore; realizimin e projekteve të Restaurimit dhe Konservimit në fushën e Trashëgimisë Kulturore dhe ndërhyrjeve emergjente dhe Hulumtime në fushën e Trashëgimisë Kulturore	MKRS	ZKM MMPH MF MTI MIE	K4 2018	Strategjia Kombëtare për Trashëgimi Kulturore	4779398.16	4779398.16	0
3.24.103.	Të zbatohen nenet 3 dhe 4 të MSA-së	Përkrahja e nxënësve dhe studentëve të komuniteteve	Pesëqind e dyzet (540) nxënës dhe studentë përfitues të bursave	MASHT		K4 2018		192646.90	82814.50	109832
3.24.	Mbrojtja e të dhënave personale									
3.24.104.	Të zbatohet neni 84 i MSA-së	Zbatimi i kornizës ligjore në fushën e mbrojtjes së të dhënave personale	Inspektime të rregullta dhe inspektime bazuar në ankesa mbi zbatimin e dispozitave ligjore për mbrojtjen e të dhënave personale	AShMDhP	ZKM	K4 2018	Ligji 03/L-172 për mbrojtjen e të dhënave personale	116400.00	116400.00	0
3.25. Kapitulli 24 i acquis-së: Drejtësia, liria dhe siguria										
3.25.	<u>Korniza e politikave</u>									
3.25.	<u>Menaxhimi i kufirit</u>									
3.25.1.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Përmirësimi i mëtejshëm i kornizës së politikave në fushën e menaxhimit të kufirit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Strategjia e re shtetërore dhe plani i veprimit për MIK 2019-2024, e miratuar	MPB		K4 2018		39500.00	30500.00	9000
3.25.	<u>Vizat</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.25.	<u>Siguria e dokumenteve</u>									

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.25.	Azili									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.25.	Migracioni									
3.25.2.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Përmirësimi i mëtejshëm i kornizës së politikave në fushën e migracionit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafëruar	Profili i lehtë dhe i zgjeruar i migrimit për vitin 2017, i miratuar	MPB		K4 2018		45800.00	31000.00	14800
3.25.3.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Përmirësimi i mëtejshëm i kornizës së politikave në fushën e migracionit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafëruar	Plani i Reagimit për Menaxhimin e fluksit të mundshëm me migrant, i përditësuar dhe miratuar	MPB		K1 2018	Strategjia Shtetërore për Migrim 2013-2018	13900.00	8500.00	5400
3.25.4.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Përmirësimi i mëtejshëm i kornizës së politikave në fushën e migracionit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafëruar	Strategjia e re shtetërore për Migrim dhe Plani i Veprimit 2019-2024, e miratuar	MPB		K4 2018		45300.00	30500.00	14800
3.25.5.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Përmirësimi i mëtejshëm i kornizës së politikave në fushën e migracionit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafëruar	Strategjia për riintegrimin e personave të riatdhesuar dhe plani i veprimit 2018-2022, e miratuar	MPB		K1 2018		45300.00	30500.00	14800
3.25.6.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Përmirësimi i mëtejshëm i kornizës së politikave në fushën e migracionit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafëruar	Planet Komunale të Riintegrimit, të rishikuara dhe aprovuara	MPB		K4 2018	Strategjia për riintegrimin e personave të riatdhesuar dhe plani i veprimit 2018-2022	77400.00	45000.00	32400
3.25.7.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Përmirësimi i mëtejshëm i kornizës së politikave në fushën e migracionit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së	Udhëzuesi për ndihmën dhe mbështjeten e personave të riatdhesuar për riintegrim të qendrueshëm dhe pakot standarde për secilën kategori, të hartuara	MPB		K4 2018	Strategjia për riintegrimin e personave të riatdhesuar dhe plani i	16800.00	6000.00	10800

		dhe të legjislacionit të përafuar					veprimi 2018-2022			
3.25.8.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Përmirësimi i mëtejshëm i kornizës së politikave në fushën e migracionit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Udhëzuesi për trajtimin e grupeve të cënueshme gjatë procesit të riintegritimit, i miratuar	MPB		K4 2018	Strategjia për riintegrimin e personave të riadhesuar dhe plani i veprimit 2018-2022	13300.00	2500.00	10800
3.25.	<u>Luftimi i shpëlarjes së parave dhe financimit të terrorizimit</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.25.	<u>Luftimi i narkotikëve</u>									
3.25.9.	Të zbatohet neni 90 i MSA-së	Përmirësimi i mëtejshëm i kornizës së politikave fushën e luftës kundër narkotikëve, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Strategjia shtetërore dhe plani i veprimit kundër narkotikëve 2018-2023, e miratuar	MPB		K1 2018	Programi i Qeverisë 2017-2021	28700.00	15500.00	13200
3.25.	<u>Luftimi i krimit të organizuar dhe bashkëpunimi policor</u>									
3.25.10.	Të zbatohet neni 91 i MSA-së	Përmirësimi i mëtejshëm i kornizës së politikave në fushën e luftës kundër krimit të organizuar, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Strategjia për policimin e udhëhequr nga intelijenca, e miratuar	MPB		K1 2018	Programi i Qeverisë 2017-2021	25800.00	15000.00	10800
3.25.11.	Të zbatohet neni 91 i MSA-së	Përmirësimi i mëtejshëm i kornizës së politikave në fushën e luftës kundër krimit të organizuar, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Strategjia shtetërore dhe plani i veprimit kundër Krimit të organizuar 2018-2023, e miratuar	MPB		K1 2018	Programi i Qeverisë 2017-2021	25800.00	15000.00	10800
3.25.12.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	Integrimi i zvogëlimit të rrezikut në politika dhe plane zhvillimore	Plani i Veprimit për zbatimin e Strategjisë Kombëtare kundër trafikimit me qenie njerezore, i rishikuar	MPB		K4 2018	Programi i Qeverisë 2017-2021	25800.00	15000.00	10800
3.25.13.	Të zbatohet neni 91 i MSA-së	Përmirësimi i mëtejshëm i kornizës së politikave në fushën e luftës kundër krimit të organizuar, me qëllim të zbatimit të	Vlerësimi strategjik i kërcënimeve nga krimi i organizuar dhe krimeve të rënda, i hartuar	MPB		K4 2018	Programi i Qeverisë 2017-2021	7100.00	7100.00	0

		dispozitive të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar								
3.25.	Lufta kundër terrorizmit									
3.25.14.	Të zbatohet neni 92 i MSA-së	Të përforcohen strukturat e Kosovës në parandalimin dhe eliminimin e akteve terroriste dhe financimit të tyre	Manuali për metodologjinë e identifikimit të personave të radikalizuar, i hartuar	MPB		K4 2018	Strategjia kundër terrorizmit	10000.00	10000.00	0
3.25.15.	Të zbatohet neni 92 i MSA-së	Të përforcohen strukturat e Kosovës në parandalimin dhe eliminimin e akteve terroriste dhe financimit të tyre	Strategjia shtetërore dhe plani i veprimit kundër Terrorizmit 2018-2023, e miratuar	MPB		K1 2018	Programi i Qeverise 2017-2021	30500.00	19700.00	10800
3.25.	Bashkëpunimi juridik ndërkombëtar në çështje penale dhe civile									
3.25.16.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Të intensifikohet bashkëpunimi juridik ndërkombëtar	Marreveshja për Ekstradim mes Republikës së Kosovës dhe Malit të Zi, e nenshkuar;	MD	MPJ	K4 2018	Plani Zhvillimor Strategjik i MD 2018-2020	3600.00	3600.00	0
3.25.17.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Të intensifikohet bashkëpunimi juridik ndërkombëtar	Marrëveshja për Ekzekutim të Ndërsjellë të Vendimeve gjyqësore në Çështjet Penale mes Republikës së Kosovës dhe Malit të Zi, e nenshkuar;	MD	MPJ	K4 2018	Plani Zhvillimor Strategjik i MD 2018-2020	3600.00	3600.00	0
3.25.18.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Të intensifikohet bashkëpunimi juridik ndërkombëtar	Marrëveshje për Ndihmë Juridike të Ndërsjellë në Çështjet Penale mes Republikës së Kosovës dhe Malit të Zi, e nenshkuar;	MD	MPJ	K4 2018	Plani Zhvillimor Strategjik i MD 2018-2020	3600.00	3600.00	0
3.25.19.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Të intensifikohet bashkëpunimi juridik ndërkombëtar	Marrëveshje për Transferim të Personave të Dënuar mes Republikës së Kosovës dhe Italisë, e nenshkuar	MD	MPJ	K4 2018	Plani Zhvillimor Strategjik i MD 2018-2020	3600.00	3600.00	0
3.25.	Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale									
3.25.	Menaxhimi i kufirit									
3.25.20.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e menaxhimit të kufirit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Pajisjet për kontroll të kufirit, të sigurara: a. Pajisje për kontroll të dokumenteve jashtë kabinës (për autobus dhe trena), të sigurara; b. Pajisje për kontroll të dokumenteve në vijën e gjelbër, të siguruar; c. Pajisje për kontroll të	MPB		K4 2018	Strategjia Shtetërore për Menaxhimin e Integruar të Kufirit 2018-2023	5923000.00	5923000.00	0

			bagazheve, personave, veturave etj, të siguruara; d.Numri i qenëve K9 shtesë në kuadër të njësitit përkatës							
3.25.21.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Ngritja e kapacitete profesionale e prokurorëve të sapo emëruar në hetimin e krimeve ndërkufitare	Tetëmbëdhjetë (18) prokurorë të sapoemëruar (gjenerata e VII), të trajnuar	AD		K4 2018	Programi i trajnimit fillestar për Prokurorët e sapoemëruar	1530.50	1530.50	0
3.25.22.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e menaxhimit të kufirit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafëruar	Katër (4) trajnimeve të specializuara për identifikimin e dokumenteve të falsifikuara dhe tridhjetë (30) zyrtarë, të trajnuar	MPB		K4 2018	Programi i Qeverisë 2017-2021	275000.00	275000.00	0
3.25.23.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e menaxhimit të kufirit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafëruar	Ndërtimi i stacionit policor për togjet patrulluese kufitare në Vitomiricë	MPB		K4 2018	Programi i Qeverisë 2017-2021; Strategjia Shtetërore për Menaxhimin e Integruar të Kufirit 2018-2023	2724600.00	89720.00	2634880
3.25.24.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e menaxhimit të kufirit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafëruar	Funksionalizimi i pikës së kalimit kufitar në Kapi	MPB		K4 2018	Programi i Qeverisë 2017-2021; Strategjia Shtetërore për Menaxhimin e Integruar të Kufirit 2018-2023	2724600.00	89720.00	2634880
3.25.25.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e menaxhimit të kufirit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafëruar	Fillimi i ndërtimit të pikë kalimit të përbashkët për kontroll kufitar në Bërnjak dhe Stanqiq-Bellanoc;	MPB		K4 2018	Programi i Qeverisë 2017-2021; Strategjia Shtetërore për Menaxhimin e Integruar të Kufirit 2018-2023	2724600.00	89720.00	2634880

3.25.26.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e menaxhimit të kufirit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Pikë kalimet e përbashkëta të kontrollit kufitar në Merdare dhe Mutivodë, të ndertuara	MPB		K4 2018	Programi i Qeverisë 2017-2021; Strategjia Shtetërore për Menaxhimin e Integruar të Kufirit 2018-2023	2724600.00	89720.00	2634880
3.25.27.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e menaxhimit të kufirit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Databazat e MPB-së, Doganës së Kosovës dhe AUV-it në kuadër të QKMK-së, të ndërlidhura	MPB		K4 2018	Strategjia Shtetërore për Menaxhimin e Integruar të Kufirit 2018-2023	205500.00	5500.00	200000
3.25.	<u>Vizat</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.25.	<u>Siguria e dokumenteve</u>									
3.25.28.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Të përmirësohet siguria e dokumenteve, duke siguruar zbatimin e dispozitave të MSA-së dhe legjislacionit vendor	Raporti i vlerësimit të strukturës organizative, legjislacionit dhe proceseve në kuadër të ARC-së, i hartuar	MPB		K4 2018		7000.00	3000.00	4000
3.25.	<u>Azili</u>									
3.25.29.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e azilit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Tri (3) trajnime për personelin mbi pranimin, identifikimin dhe profilizimin e azilkërkuesve, sidomos të atyre pa dokumente identifikimi, të organizuara	MPB		K4 2018	Strategjia për Migrim	14000.00	6200.00	7800
3.25.30.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Ngritja e kapaciteteve të gjyqtarëve në zhvillimin dhe zbatimin e legjislacionit vendor në përputhje me parimet e së drejtës ndërkombëtare për mbrojtjen e të drejtave të refugjatëve	Pesë (5) gjyqtarë nga Departamenti për çështje administrative, të trajnuar	AD	KGJK	K4 2018	Programi trajnues 2018	546.00	546.00	0

3.25.31.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e azilit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Dy (2) trajnime për personelin mbi vendimarrjen në procedurën e azilit, të organizuara	MPB		K4 2018	Strategjia për Migrim	8500.00	3000.00	5500
3.25.	Migracioni									
3.25.32.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e migracionit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Vlerësimi i databazave ekzistuese dhe ndërveprueshmërisë së tyre në fushën e migrimit, i përfunduar	MPB		K4 2018	Profili i Migrimit	39509.80	39509.80	0
3.25.33.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e migracionit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Tetë (8) trajnime për anëtarët e Autoritetit Qeveritar të Migrimit, të organizuara	MPB		K4 2018	Profili i Migrimit	87000.00	15000.00	72000
3.25.34.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e migracionit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Tri (3) trajnime për procedurat e pranimit, mbajtjes dhe kthimit të të huajve, të organizuara	MPB		K4 2018	Strategjia për Migrim	16400.00	12500.00	3900
3.25.35.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e migracionit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Pesë (5) trajnime për pritjen, referimin dhe riintegrimin e personave të cenueshëm dhe 80 zyrtarë, të trajnuar	MPB		K4 2018		2400.00	0.00	2400
3.25.36.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e	Dy (2) trajnime për pesëdhjetë (50) zyrtarë të riintegrimin të trajnuar për pritjen dhe riintegrimin e	MPB		K4 2018	Strategjia për Riintegrimin e personave të riatdhesuar	2400.00	0.00	2400

		migracionit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	femijëve të pashoqëruar, të organizuara				dhe Plani i Veprimit 2018-2022;			
3.25.	<u>Luftimi i shpërlarjes së parave dhe financimit të terrorizimit</u>									
3.25.37.	Të zbatohet neni 89 i MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e luftës kundër krimit të organizuar dhe bashkëpunimit policor, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Kater (4) trajnimeve të përbashkëta të agjencive të zbatimit të ligjit në fushën e shpërlarjes së parave, krimit financiar dhe financimit të terrorizmit, të organizuara dhe dhjetë (10) zyrtarë, të trajnuar	MF	MPB	K4 2018	Strategjia Kombëtare dhe Plani i veprimit të Republikës së Kosovës për Parandalimin dhe luftimin e ekonomisë joformale, pastrimin e parave, financimin e terrorizmit dhe krimeve financiare 2014-2018	2000.00	2000.00	0
3.25.	<u>Luftimi i narkotikëve</u>									
3.25.38.	Të zbatohet neni 90 i MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e luftimit të narkotikëve	Kater (4) trajnime në fushën e parandalimit dhe luftimit të narkotikëve, të organizuara dhe dyzet e pesë (45) zyrtarë të Policisë së Kosovës, të trajnuar	MPB		K4 2018	Strategjia kundër narkotikeve	62000.00	62000.00	0
3.25.39.	Të zbatohet neni 90 i MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e luftimit të narkotikëve	Dy (2) trajnime të përbashkëta për agjencitë e zbatimit të ligjit në fushën e parandalimit dhe luftimit të narkotikëve, të organizuara	MPB		K4 2018	Strategjia kundër narkotikeve	6200.00	2200.00	4000
3.25.	<u>Luftimi i krimit të organizuar dhe bashkëpunimi policor</u>									
3.25.40.	Të zbatohet neni 91 i MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e luftës kundër krimit të organizuar dhe bashkëpunimit policor, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Pajisje të reja në fushën e sigurisë kibernetike, të siguara	MPB		K4 2018	Strategjia për Siguri Kibernetike	837800.00	837800.00	0

3.25.41.	Të zbatohet neni 91 i MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e luftimit të shpëlarjes së parave dhe të financimit të terrorizmit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Pesëmbëdhjetë (15) gjyqtarë dhe dhjetë (10) prokurorë, të trajnuar; dhe tetëmbëdhjetë (18) prokurorë të sapoemëruar, të trajnuar	AD	KGJK KPK	K4 2018	Programi trajnues për vitin 2018 dhe Programi i trajnimit fillestar për prokurorët e sapo emëruar	2388.00	2388.00	0
3.25.42.	Të zbatohet neni 91 i MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e luftimit të shpëlarjes së parave dhe të financimit të terrorizmit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Kater (4) trajnime në fushën kundër krimit të organizuar, të organizuara dhe dyzet e pesë (45) zyrtarë, të trajnuar	MPB		K4 2018	Strategjia kundër Krimit të Organizuar	62000.00	62000.00	0
3.25.	<u>Lufta kundër terrorizmit</u>									
3.25.43.	Të zbatohet neni 92 i MSA-së	Të përforcohen strukturat e Kosovës në parandalimin dhe eliminimin e akteve terroriste dhe financimit të tyre	Paisjet në fushën e teknologjisë informative, të avancuara	MPB		K4 2018	Strategjia kundër terrorizmit	254400.00	4400.00	250000
3.25.44.	Të zbatohet neni 92 i MSA-së	Ngritja e kapaciteteve të gjyqtarëve, prokurorëve si dhe dhe prokurorëve të sapo emëruar për luftimin e terrorizmit	Dhjetë (10) gjyqtarë dhe shtatë (7) prokurorë nga departamenti për Krime të rënda, të trajnuar; dhe tetëmbëdhjetë (18) prokurorë të sapo emëruar në PTF, të trajnuar	AD	KGJK KPK	K4 2018	Programi Trajnues për vitin 2018 Programi i Trajnimit Fillestar për prokurorët e sapo emëruar	1336.00	1336.00	0
3.25.	<u>Bashkëpunimi juridik ndërkombëtar në çështje penale dhe civile</u>									
3.25.45.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Ngritja e kapaciteteve profesionale e gjyqtarëve, prokurorëve dhe prokurorëve të sapo emëruar	Dymbëdhjetë (12) gjyqtarë, të sapo emëruar; shtatë (7) prokuror, të sapo emëruar; dyzet e nëntë (49) gjyqtarë të sapo emëruar dhe tetëmbëdhjetë (18) prokurorë të sapo emëruar, të trajnuar	AD	KGJK KPK	K4 2018	Programi Trajnues për vitin 2018, Programi i Trajnimit fillestar për gjyqatër të sapo emëruar dhe Programi i	4060.00	4060.00	0

							Trajnimit fillestar për prokurorët e sapo emëruar			
3.25.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
3.25.	<u>Menaxhimi i kufirit</u>									
3.25.46.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Të sigurohet kontrollimi i rregullt dhe sistematik i kufirit shtetëror, në përputhje me konceptin e MIK, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Numri i analizave taktike të punuara nga PK	MPB		K4 2018	Strategjia për Menaxhimin e Integruar të Kufirit	66500.00	66500.00	0
3.25.	<u>Vizat</u>									
3.25.47.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Të zbatohen me përpikmëri rregullat dhe procedurat për lëshimin e vizave	Numri i vizave të lëshuara në PKK	MPB		K4 2018	UA për Lëshimin e Vizave në PKK	1300.00	1300.00	0
3.25.48.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Të zbatohen me përpikmëri rregullat dhe procedurat për lëshimin e vizave	Numri i vizave të lëshuara shtetasve të vendeve të treta nga ana e Konsullatave dhe përfaqësive diplomatike të Republikës së Kosovës	MPJ		K4 2018	UA për Lëshimin e Vizave në PKK	647075.52	647075.52	0
3.25.	<u>Siguria e dokumenteve</u>									
3.25.49.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Të përmirësohet siguria e dokumenteve, duke siguruar zbatimin e dispozitave të MSA-së dhe legjislacionit vendor	Numri i inspektimeve në fushën e gjendjes civile dhe regjistrimit civil	MPB		K4 2018	UA për inspektoratin ARC-së	37568.00	37568.00	0
3.25.50.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Të përmirësohet siguria e dokumenteve, duke siguruar zbatimin e dispozitave të MSA-së dhe legjislacionit vendor	Numri i inspektimeve në QPD, krahasuar me periudhën e njëjtë në vitin paraprak	MPB		K4 2018	UA për inspektoratin ARC-së	1000.00	1000.00	0
3.25.51.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Të përmirësohet siguria e dokumenteve, duke siguruar zbatimin e dispozitave të MSA-së dhe legjislacionit vendor	Numri i inspektimeve në Konsullata, krahasuar me periudhën e njëjtë në vitin paraprak	MPB	MPJ	K4 2018	Ligji për gjendjen civile, UA për inspektoratin e ARC-së	5564.00	5564.00	0
3.25.52.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Të përmirësohet siguria e dokumenteve, duke siguruar zbatimin e dispozitave të MSA-së dhe legjislacionit vendor	Numri i vërejtjeve dhe rekomandimeve të shqiptuara nga Inspektorati i ARC, krahasuar me periudhën e njëjtë në vitin paraprak	MPB		K4 2018	Ligji për gjendjen civile, UA për inspektoratin e ARC-së	36768.00	36768.00	0

3.25.	Azili									
3.25.53.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Të sigurohen kushte të përshtatshme për trajtim të duhur të azilkërkuesve, duke siguruar zbatimin e dispozitave të MSA-së dhe legjislacionit të transpozuar	Numri i kërkesave për mbrojtje ndërkombëtare	MPB		K4 2018	Ligji për Azil	13200.00	13200.00	0
3.25.54.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Të sigurohen kushte të përshtatshme për trajtim të duhur të azilkërkuesve, duke siguruar zbatimin e dispozitave të MSA-së dhe legjislacionit të transpozuar	Numri i kërkesave të aprovuara, të refuzuara dhe numri i rasteve me ndërprerje të procedurës	MPB	MPB	K4 2018	Ligji për Azil	15500.00	15500.00	0
3.25.55.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Të sigurohen kushte të përshtatshme për trajtim të duhur të azilkërkuesve, duke siguruar zbatimin e dispozitave të MSA-së dhe legjislacionit të transpozuar	Numri i vendimeve nga Komisioni Kombtarë për Refugjatë	MPB		K4 2018	Ligji për Azil	1200.00	1200.00	0
3.25.56.	Të zbatohet neni 85 i MSA-së	Të sigurohen kushte të përshtatshme për trajtim të duhur të azilkërkuesve, duke siguruar zbatimin e dispozitave të MSA-së dhe legjislacionit të transpozuar	Numri i azilkërkuesve të pranuar dhe të trajtuar në Qendrën për Azilkërkues	MPB		K4 2018	Rregullorja për Qendrën për Azil	92700.00	92700.00	0
3.25.	Migracioni									
3.25.57.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Të vazhdojnë përpjekjet për parandalimin e migrimit të parregullt	Numri i planeve operacionale	MPB		K4 2018	Strategjia për Migrim	67000.00	67000.00	0
3.25.58.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Të vazhdojnë përpjekjet për parandalimin e migrimit të parregullt	Numri i personave të ndaluar për kalim ilegal në kufi	MPB		K4 2018	Strategjia për Migrim	67000.00	67000.00	0
3.25.59.	Të zbatohen nenet 85, 86,	Të përmirësohet edhe më tej bashkëpunimi	Numri i personave të ripranuar	MPB		K4 2018	Ligj për Ripranim	36000.00	36000.00	0

	87 dhe 88 të MSA-së	ndërkombëtar në fushën e ripranimit								
3.25.60.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Të përqendrohet vëmendja në riintegrimin e qëndrueshëm të personave të ripranuar	Numri i nxënësve të riintegruar në sistemin shkollor	MAShT	MPB	K4 2018	Rregullorja për Riintegrimin e Personave të Riatdhesuar	6000.00	6000.00	0
3.25.61.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Të përqendrohet vëmendja në riintegrimin e qëndrueshëm të personave të ripranuar	Numri i nxënësve perfitues të kurseve të gjuhës dhe mësimin plotësues	MAShT	MPB	K4 2018	Rregullorja për Riintegrimin e Personave të Riatdhesuar	11000.00	11000.00	0
3.25.62.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Të përqendrohet vëmendja në riintegrimin e qëndrueshëm të personave të ripranuar	Numri i plan bizneseve të aprovuara dhe ekzekutuara	MPMS	MPB	K4 2018	Rregullorja për Riintegrimin e Personave të Riatdhesuar	1816000.00	1816000.00	0
3.25.63.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Të përqendrohet vëmendja në riintegrimin e qëndrueshëm të personave të ripranuar	Numri i personave pjesëmarrës në trajnime profesionale	MPMS	MPB	K4 2018	Rregullorja për Riintegrimin e Personave të Riatdhesuar	16720.00	16720.00	0
3.25.64.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Të përqendrohet vëmendja në riintegrimin e qëndrueshëm të personave të ripranuar	Numri i të riatdhesuarve të punësuar	MPMS	MPB	K4 2018	Rregullorja për Riintegrimin e Personave të Riatdhesuar	450000.00	450000.00	0
3.25.65.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Të përqendrohet vëmendja në riintegrimin e qëndrueshëm të personave të ripranuar	Numri i personave të cënueshëm që përfitojnë nga fondi	MPB		K4 2018	Rregullorja për Riintegrimin e Personave të Riatdhesuar	56000.00	56000.00	0
3.25.66.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Të përqendrohet vëmendja në riintegrimin e qëndrueshëm të personave të ripranuar	Numri i femijëve të pashoqëruar të kthyer dhe riintegruar	MPB	MPMS	K4 2018	Rregullorja për Riintegrimin e Personave të Riatdhesuar	3500.00	3500.00	0
3.25.67.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Të sigurohet procedurë efikase për trajtimin e të huajve me qëndrim të paligjshëm në Kosovë	Numri i personave të ndaluar dhe trajtuar në Qendrën për Mbajtjen e të Huajve	MPB		K4 2018	Rregullorja për Riintegrimin e Personave të Riatdhesuar	12000.00	12000.00	0
3.25.68.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Të sigurohet procedurë efikase për trajtimin e të huajve me qëndrim të paligjshëm në Kosovë	Numri i inspektimeve në brendi të territorit të Kosovës me qëllim të parandalimit dhe identifikimit të migrantëve të parregullt	MPB		K4 2018	Ligji për të Huaj	86800.00	86800.00	0
3.25.69.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Të avancohet bashkëpunimi i autoriteteve në parandalimin dhe luftimin e migrimit të parregull	Numri i azilkërkuesve kosovarë në vendet e BE-së (Statistika krahasimore)	MPB		K4 2018		500.00	500.00	0

3.25.70.	Të zbatohen nenet 85, 86, 87 dhe 88 të MSA-së	Të avancohet bashkëpunimi i autoriteteve në parandalimin dhe luftimin e migrimit të parregull	Numri i të huajve të kthyer në vendet e origjinës	MPB		K4 2018	UA për Kthimin e të Huajve	26000.00	26000.00	0
3.25.	Luftimi i shpërlarjes së parave dhe financimit të terrorizimit									
3.25.71.	Të zbatohet neni 89 i MSA-së	Zbatimi i Strategjisë Kombëtare për Parandalimin dhe Luftimin e Ekonomisë Joformale, Pastrimit të Parave, Financimit të Terrorizmit dhe Krimeve Financiare	Numri i informatave të shkëmbyera: - Numri i raporteve të pranuar per dyshimet e financimet të terrorizmit; - Numri i rasteve të analizuara lidhur me aktivitetet financiare të individeve apo grupeve radikale dhe ekstremiste	MF	MPB KPK ATK AKK	K4 2018	Strategjisa Kombëtare e Republikës së Kosovës për Parandalimin dhe Luftimin e Ekonomisë Joformale, Pastrimit të Parave, Financimit të Terrorizmit dhe Krimeve Financiare 2014-2018; Programi i Qeverisë 2017-2021;	3550.00	3550.00	0
3.25.72.	Të zbatohet neni 89 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e luftimit të shpërlarjes së parave dhe financimit të terrorizmit	Numri i rasteve të hetuara dhe kallzimeve për shpërlarje të parave dhe financim të terrorizmit	MPB		K4 2018	Strategjia kundër terrorizmit	33500.00	33500.00	0
3.25.73.	Të zbatohet neni 89 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e luftimit të shpërlarjes së parave dhe financimit të terrorizmit	Numri i operacioneve	MPB		K4 2018	Strategjia kundër terrorizmit	2750.00	2750.00	0
3.25.74.	Të zbatohet neni 89 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e luftimit të shpërlarjes së parave dhe financimit të terrorizmit	Numri i aktakuzave të ngritura për shpërlarje të parave dhe financim të terrorizmit	KPK		K4 2018	Plani vjetor i punës së Prokurorit të Shtetit	65419.20	65419.20	0
3.25.75.	Të zbatohet neni 89 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e luftimit të shpërlarjes së parave dhe financimit të terrorizmit	Numri i aktgjykimeve të shkallës së parë dhe të dytë dhe të dhënat lidhur me aktgjykimet (liruese/dënuese etj)	KGJK		K4 2018		308976.00	308976.00	0

3.25.	<u>Luftimi i narkotikëve</u>									
3.25.76.	Të zbatohet neni 90 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e luftimit të narkotikëve	Numri i rasteve të hetuara dhe kallëzimeve penale	MPB		K4 2018	Strategjia kundër Narkotikeve	66500.00	66500.00	0
3.25.77.	Të zbatohet neni 90 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e luftimit të narkotikëve	Numri i operacioneve	MPB		K4 2018	Strategjia kundër Narkotikeve	264500.00	264500.00	0
3.25.78.	Të zbatohet neni 90 i MSA-së në fushën e luftimit të narkotikëve	Hetimi dhe ndjekja efikase kundër drogave të paligjshme dhe të prekursorëve të tyre	Numri i aktakuzave të ngritura për veprat penale të drogave të paligjshme dhe të prekursorëve të tyre	KPK		K4 2018	Plani vjetor i punës së Prokurorit të Shtetit	126960.00	126960.00	0
3.25.79.	Të zbatohet neni 90 i MSA-së	Hetimi dhe ndjekja efikase kundër drogave të paligjshme dhe të prekursorëve të tyre	Numri i aktgjyqimeve të shkallës së parë dhe të dytë dhe të dhënat lidhur me aktgjykimet (liruese/dënuese etj)	KGJK		K4 2018		308976.00	308976.00	0
3.25.80.	Të zbatohet neni 90 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e luftimit të narkotikëve	Sasia dhe lloji i drogave të konfiskuara	MPB		K4 2018	Strategjia kundër Narkotikeve	66500.00	66500.00	0
3.25.	<u>Luftimi i krimit të organizuar dhe bashkëpunimi policor</u>									
3.25.81.	Të zbatohet neni 91 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e luftimit të organizuar dhe korrupsionit	Numri i hetimeve, kallëzimeve penale dhe operacioneve	MPB		K4 2018	Strategjia kundër Krimit të Organizuar	5500.00	5500.00	0
3.25.82.	Të zbatohet neni 91 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e luftimit të organizuar dhe korrupsionit	Numri i informacioneve të shkëmbyera dhe operacioneve të përbashkëta ndërkombëtare	MPB		K4 2018	Strategjia kundër Krimit të Organizuar	5500.00	5500.00	0
3.25.83.	Të zbatohet neni 91 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e luftimit të organizuar dhe korrupsionit	Numri i rasteve të shënjuara në kuadër të top rasteve të krimit të organizuar dhe korrupsionit	KPK		K4 2018	Plani vjetor i punës së Prokurorit të Shtetit	13608.00	13608.00	0
3.25.84.	Të zbatohet neni 91 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e luftimit të organizuar dhe korrupsionit	Numri i aktakuzave të ngritura në lidhje me top rastet e krimit të organizuar dhe korrupsionit	KPK		K4 2018	Plani vjetor i punës së Prokurorit të Shtetit	126960.00	126960.00	0
3.25.85.	Të zbatohet neni 91 i MSA-së	Hetimi dhe ndjekja efikase kundër krimit të organizuar dhe krimeve të rënda me shtrirje ndërkufitare	Numri i aktakuzave të ngritura për veprat penale të krimit të organizuar dhe krimeve të rënda me shtrirje ndërkufitare	KPK		K4 2018	Plani vjetor i punës së Prokurorit të Shtetit	507840.00	507840.00	0
3.25.86.	Të zbatohet neni 91 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e	Numri i aktgjyqimeve të shkallës së parë dhe të dytë dhe të dhënat lidhur me aktgjykimet	KGJK	KPK	K4 2018		308976.00	308976.00	0

		luftimit të organizuar dhe korrupsionit								
3.25.87.	Të zbatohet neni 91 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e luftimit të organizuar dhe korrupsionit	Vlera e përafërt e pasurisë së konfiskuar	KGJK	KPK	K4 2018		308976.00	308976.00	0
3.25.88.	Të zbatohet neni 91 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e luftimit të organizuar dhe korrupsionit	Numri i viktimave të trafikimit me qenie njerëzore të trajtuara në strehimore	MPMS		K4 2018		99500.00	99500.00	0
3.25.89.	Të zbatohet neni 91 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e luftimit të organizuar dhe korrupsionit	Numri i hetimeve dhe kallëzimeve penale kundër trafikimit me qenie njerëzore	MPB		K4 2018	Strategjia kundër trafikimit me qenie njerëzore	60000.00	60000.00	0
3.25.90.	Të zbatohet neni 91 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e luftimit të organizuar dhe korrupsionit	Numri aktgjykimeve të shkallës së parë dhe të dytë lidhur me TQNj dhe kontrabandës me migrantë si dhe të dhenat rreth aktgjykimeve (dënuese, liruese etj	KGJK		K4 2018		308976.00	308976.00	0
3.25.91.	Të zbatohet neni 91 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e luftimit të organizuar dhe korrupsionit	Numri i viktimave të trafikimit me qenie njerëzore të riatdhesuara në shtetet e origjinës	MPB		K4 2018	Strategjia kundër trafikimit me qenie njerëzore	66500.00	66500.00	0
3.25.92.	Të zbatohet neni 91 i MSA-së	Vazhdimi i reformave institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale në fushën e luftimit të shpëlarjes së parave dhe të financimit të terrorizmit, me qëllim të zbatimit të dispozitave të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar	Numri i viktimave të kompensuara	MD		K4 2018	Ligji për kompenzimin e viktimave të krimit	21000.00	21000.00	0
3.25.	Lufta kundër terrorizmit									
3.25.93.	Të zbatohet neni 92 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e luftimit të terrorizmit	Numri i informacioneve të shkëmbyera me institucionet vendore dhe nderkombtare.	MPB		K4 2018	Strategjia kundër terrorizmit	14200.00	14200.00	0
3.25.94.	Të zbatohet neni 92 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e luftimit të terrorizmit	Numri i rasteve të hetuara dhe kallëzimeve penale	MPB		K4 2018	Strategjia kundër terrorizmit	67000.00	67000.00	0
3.25.95.	Të zbatohet neni 92 i MSA-së	Të dëshmohen rezultate konkrete në fushën e luftimit të terrorizmit	Numri i aktakuzave të ngritura për veprat penale të terrorizmit	KPK		K4 2018	Plani vjetor i punës së Prokurorit të Shtetit	368640.00	368640.00	0

3.25.96.	Të zbatohet neni 92 i MSA-së	Të dëshmojnë rezultate konkrete në fushën e luftimit të terrorizmit	Numri aktyvimeve për terrorizëm dhe të dhënat rreth tyre	KGJK		K4 2018		308976.00	308976.00	0
3.25.	Bashkëpunimi juridik ndërkombëtar në çështje penale dhe civile									
3.25.97.	Të zbatohet neni 83 i MSA-së	Të intensifikohet bashkëpunimi juridik ndërkombëtar	Numri i rasteve të proceduara dhe të trajtuara në çështjet e bashkëpunimit juridik ndërkombëtar, përfshirë me Serbinë	MD		K4 2018	Plani Zhvillimor Strategjik i MD 2018-2021	48000.00	48000.00	0
3.26. Kapitulli 25 i acquis-së: Shkenca dhe hulumtimet										
3.26.	<u>Korniza e politikave</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.26.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
3.26.1.	Të zbatohet neni 107 i MSA-së	Pjesëmarrja në programin e BE Horizon 2020	Termet të refernces për PKK (Pika Kombëtare e Kontaktit), të hartuara	MASHT		K2 2018	Horizon 2020, PSAK 2017-2021	19657.12	19657.12	0
3.26.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.27. Kapitulli 26 i acquis-së: Arsimi dhe kultura										
3.27.	<u>Korniza e politikave</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.27.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
3.27.1.	Të zbatohet neni 118 të MSA-së	Përmirësimi i cilësisë dhe rritja e përfshirjes së fëmijëve në edukimin parashkollor	Kurrikula për edukim parashkollor (mosha 0-5 vjeç) në shtatë (7) institucione parashkollore, e pilotuar	MASHT	MAP	K4 2018	PSAK 2017-2021 Strategjia Kombëtare për Zhvillim	74832.00	14872.00	59960
3.27.2.	Të zbatohet neni 118 të MSA-së	Përmirësimi i cilësisë dhe rritja e përfshirjes së fëmijëve në edukimin parashkollor	Tetë (8) Institucione parashkollore publike, të ndërtuara	MASHT	MAP	K4 2018	PSAK 2017-2021 Strategjia Kombëtare për Zhvillim	5358168.40	1358168.40	4000000
3.27.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
3.27.3.	Të zbatohet neni 118 të MSA-së	Zbatimi i dokumenteve kurrikulare dhe programeve të reja mesimore në arsimin para-universitar	Programet e reja lëndore për klasat 3, 8, 12, në gjuhën shqipe si dhe programi lëndor Gjuhë Shqipe për klasen e 3 për nxënësit e komunitetit jo shqiptar (serb, boshnjak, RAE, turk), të hartuara dhe kurrikulat lëndore për klasat: 0, 1, 2, 7, 6, 10, 11 në të gjitha shkollat e Republikës së Kosovës, të zbatuara	MASHT		K2 2018	Programi i Qeverisë së Republikës së Kosovës 2017-2021; Plani Strategjik i Arsimit në Kosovë 2017-2021	170624.00	170624.00	0

3.28. Kapitulli 27 i acquis-së: Mjedisi										
3.28.	Korniza e politikave									
3.28.1.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	Zhvillimi i mëtejshëm i politikave për mbrojtjen dhe përmirësimin e cilësisë së ajrit	Plani i veprimit për cilësinë e ajrit, i miratuar	MMPH	MZHE MF MIE MTI MI	K2 2018	Ligji Nr. 03/L-160 për Mbrojtjen e Ajrit nga Ndotja	8100.00	8100.00	0
3.28.2.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	Përmirësimi i sistemit të menaxhimit të mbeturinave në Kosovë	Strategjia për menaxhimin e Mbeturinave 2018-2028, e miratuar	MMPH	MZHE MF MIE MTI MI	K3 2018	Ligji Nr. 04/060 për Mbeturinat dhe Strategjia e Republikës së Kosovës për Menaxhimin e Mbeturinave 2013-2022	35840.00	35840.00	0
3.28.3.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	Përmirësimi i sistemit të menaxhimit të mbeturinave në Kosovë	Plani Menaxhimit të mbeturinave 2018 - 2020, i hartuar	MMPH	ZKM	K4 2018	Ligji Nr. 04/060 për Mbeturinat dhe Strategjia e Republikës së Kosovës për Menaxhimin e Mbeturinave 2013-2022	34020.00	34020.00	0
3.28.4.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	Përmirësimi i politikave për mbrojtjen e vlerave natyrore- biodiversitetit	Plani i veprimit për biodiversitetin 2018 -2021, i miratuar	MMPH	ZKM MBPZHR MTI	K1 2018	Ligji Nr.03/L-233 për mbrojtjen e Natyrës	810.00	810.00	0
3.28.5.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	Përmirësimi i politikave për pyllëzimin e sipërfaqeve të zhveshura	Programi nacional për pyllëzimin e sipërfaqeve të zhveshura 2018 - 2025, i miratuar	MBPZHR	MMPH MAPL APP	K4 2018	Ligji nr. 2003/3 për pyjet e Kosovës Ligji nr. 02/L-53 për gjuetinë Ligji nr. 03/L-025 për mbrojtjen e mjedisit	9720.00	9720.00	0
3.28.6.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	Përmirësimi i politikave për menaxhimin e parqeve kombëtare "Bjeshkët e Nemuna" dhe "Sharr"	Kater (4) Planet rregulluese të hollësishme për zonat e treta të mbrojtura të parqeve kombëtare, të miratuara	MMPH	MBPZHR MI	K4 2018	Ligji për Mbrojtjen e Natyrës Nr. 03-L-233 Ligji për Planifikim Hapësinor Nr. 04/L-174 Ligji	102200.00	5400.00	96800

							për Parqet Kombëtare			
3.28.7.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	Përmirësimi i politikave për ndryshime klimatike	Strategjia dhe plani i veprimit për ndryshime klimatike, e miratuar	MMPH	ZKM MZhE MF MIE MTI MI	K2 2018	Ligji nr. 03/L-025 për mbrojtjen e mjedisit Strategjia për Ndryshime Klimatike 2014-2024	2430.00	2430.00	0
3.28.8.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	Integrimi i zvogëlimit të rrezikut në politika dhe plane zhvillimore	Hartimi i Funksioneve Mbështetëse Emergjente (FME-ve) sipas Planit të Reagimit Kombëtar	MPB	AME MI MPBZhR	K4 2018	Ligji nr. 04/L-27 për mbrojtje nga fatkeqësitë natyrore dhe fatkeqësitë tjera Sistemi i Integruar i Menaxhimit Emergjent (2010) Plani i Reagimit Kombëtar (2010)	19960.00	15000.00	4960
3.28.9.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	Zhvillimi i mëtejshëm i politikave për mbrojtjen e natyrës	Libri i Kuq i Faunës, i publikuar	MMPH	MBPZhR	K4 2018	Ligji Nr.03/L-233 për mbrojtjen e natyrës	40240.00	6480.00	33760
3.28.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
3.28.10.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	Ngritja e kapaciteteve institucionale për kontrollin e ndotjes së ajrit	Numri i zyrtareve të trajnuar për kontrollin e ndotjes së ajrit	MMPH	KEK MZhE MI	K4 2018	Ligji Nr. 03/L-160 për Mbrojtjen e Ajrit nga Ndotja	12960.00	12960.00	0
3.28.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
3.28.11.	Të zbatohen nenet 115, 116 dhe 117 të MSA-së	Përmirësim i sistemit të monitorimit (kontrollit) të cilësisë së ajrit dhe instalimi i softëerit	Softëeri qendror për raportimin e të dhënave që publikohen në kohë reale, i instaluar	MMPH	MAP	K2 2018	Ligji Nr. 03/L-160 për Mbrojtjen e Ajrit nga Ndotja Strategjia dhe Plani i Veprimit për Cilësinë e Ajrit	20000.00	20000.00	0

3.29. Kapitulli 28 i acquis-së: Mbrojtja e konsumatorit dhe e shëndetit publik										
3.29.	<u>Korniza e politikave</u>									
3.29.	Mbrojtja e konsumatorit									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.29.	Mbrojtja e shëndetit publik									
3.29.1.	Të zbatohet neni 106 i MSA-së	Zhvillimi i politikave dhe standardeve për shërbime shëndetësore	Pesë (5) udhërrëfyes klinik, të miratuar	MSh	ShSKUK	K4 2018	Strategjia Sektoriale Shëndetësore 2017-2021	12500.00	9750.00	2750
3.29.2.	Të zbatohet neni 106 i MSA-së	Zhvillimi i Politikave në kujdesin parësor shëndetësor	Strategjia për Kujdes Parësor Shëndetësor, e miratuar	MSh		K4 2018	Strategjia Sektoriale Shëndetësore 2017-2021	36800.00	36800.00	0
3.29.3.	Të zbatohet neni 106 i MSA-së	Hartimi i Planit strategjik për Edukim dhe Promovim Shëndetësore	Plani strategjik për promovim dhe edukim shëndetësor, i miratuar	MSh	ZKM MF	K2 2018	Strategjia Sektoriale Shëndetësore 2017-2021	36800.00	36800.00	0
3.29.4.	Të zbatohet neni 106 i MSA-së	Zhvillimi i politikave për adresimin e problemit me semundjet e rralla	Koncept dokumenti për sëmundjet e rralla, i miratuar	MSh	ShSKUK	K4 2018	Strategjia Sektoriale Shëndetësore 2017-2021	15000.00	15000.00	0
3.29.5.	Të zbatohet neni 106 i MSA-së	Hartimi i Planit Strategjik për shëndetin e nënës dhe fëmijës	Plani strategjik për shëndet të nënës dhe fëmijës, i miratuar	MSh	ZKM MF	K4 2018	Strategjia Sektoriale Shëndetësore 2017-2021	36800.00	36800.00	0
3.29.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
3.29.	Mbrojtja e konsumatorit									
3.29.6.	Të zbatohet neni 81 i MSA-së	Ngritja e kapacitetit njerezorë të Këshillit për Mbrojtje të Konsumatorit	Këshilli për Mbrojtje të Konsumatorit, i zgjeruar (anëtarë nga BQK, Autoriteti Rregullator i Ujësjetit, ARKEP, Rregullatori i Energjisë dhe Komisioni i Pavarur për Media)	MTI	BQK ARKEP ARRU AE KPM	K2 2018	Programi për Mbrojtje të Konsumatorit 2016-2020;	4700.00	2700.00	2000
3.29.	Mbrojtja e shëndetit publik									
3.29.7.	Të zbatohet neni 106 i MSA-së	Zhvillimi i Sistemit të Informimit shëndetësor	Hardueri dhe Zhvillimi i Sistemit për gjashtë (6) Spitale të përgjithshme i kryer	MSh		K4 2018	Strategjia Sektoriale Shëndetësore 2017-2021	0.00	0.00	0
3.29.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
3.29.	Mbrojtja e konsumatorit									
3.29.8	Të zbatohet neni 81 të MSA-së	Rritja e përfshirjes së shoqatave të konsumatorëve dhe aktorëve relevantë në	Së paku tri aktivitete promovuese për mbrojtjen e konsumatorit, të realizuara	MTI	MSh	K2 2018		2000.00	2000.00	0

		fushën e mbrojtjes së konsumatorit									
3.29.	Mbrojtja e shëndetit publik										
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.											
3.30. Kapitulli 29 i acquis-së: Unioni Doganor											
3.30.	Korniza e politikave										
3.30.1.	Të zbatohen nenet 17, 18, 19, 39, 48, 75, 93, 104 dhe Protokollin i 3-të i MSA-së	Rishikimi i Planit Strategjik 2019-2021	Plani Strategjik 2019 -2021, i finalizuar	MF	DK	K4 2018	Plani i Veprimit të Qeverisë, Plani i Veprimit të MF	6300.00	6300.00	0	
3.30.2.	Të zbatohen nenet 17, 18, 19, 39, 48, 75, 93, 104 dhe Protokollin i 3-të i MSA-së	Matja e Blueprints për Dogana	Raporti me mangësitë dhe nevojat e identifikuar, i finalizuar	MF	DK	K3 2018	Blueprinti Doganor i BE-së	117000.00	117000.00	0	
3.30.	Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale										
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.											
3.30.	Zbatimi në praktikë										
3.30.3.	Të zbatohen nenet 17, 18, 19, 39, 48, 75, 93, 104 dhe Protokollin i 3-të i MSA-së	Vazhdimi i luftimit të ekonomisë joformale	Numri i operacioneve të përbashkëta të Doganës me instucionet tjera vendore si PK, Prokuroria, ATK dhe akter tjerë të zbatimit të ligjit, i rritur në krahasim me periudhën paraprake	MF	DK PK PSh ATK	K4 2018	Plani Strategjik i Doganes 2015-2018, Strategjia për parandalimin dhe luftën kundër parandalimin dhe luftën kundër ekonomisë joformale, pastrimin e parave dhe financimin e terrorizmit 2014-2018, Raporti për Vendin 2016	450000.00	450000.00	0	
3.30.4.	Të zbatohen nenet 17, 18, 19, 39, 48, 75,	Vazhdimi i luftimit të ekonomisë joformale	Numri i shkëmbimeve të informatave me vendet e BE-së, i rritur	MF	DK	K4 2018	Plani Strategjik i Doganes 2015-2018,	96000.00	96000.00	0	

	93, 104 dhe Protokollin i 3-të i MSA-së							Strategjia për parandalimin dhe luftën kundër parandalimin dhe luftën kundër ekonomisë joformale, pastrimin e parave dhe financimin e terrorizmit 2014-2018, Raporti për Vëndin 2016			
--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3.31. Kapitulli 30 i acquis-së: Marrëdhëniet me jashtë

3.31. Korniza e politikave

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.31. Refromat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.31. Zbatimi në praktikë

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.32. Kapitulli 31 i acquis-së: Politika e jashtme, e sigurisë dhe e mbrojtjes

3.32. Korniza e politikave

3.32.1.	Të zbatohen nenet 11 dhe 15 të MSA-së	Zbatimi i obligimeve në kuadër të Dialogut Politik Kosovë-BE	Strategjia për Punë të Jashtme e miratuar	MPJ		K4 2018	PVPQ 2018	900.00	900.00	0
---------	---------------------------------------	--	---	-----	--	---------	-----------	--------	--------	---

3.32.2.	Të zbatohen nenet 11 dhe 15 të MSA-së	Zbatimi i obligimeve në kuadër të Dialogut Politik Kosovë-BE	Plani I Veprimit për Zhvillimin sa më efikas të Dialogut Politik në mes të RKS dhe BE, i miratuar	MPJ		K2 2018		600.00	600.00	0
---------	---------------------------------------	--	---	-----	--	---------	--	--------	--------	---

3.32.3.	Të zbatohen nenet 3 dhe 12 i MSA-së	Përmirësimi i mëtejshëm i kornizës së politikave në fushën e mbikëqyrjes demokratike civile të Forcave të armatosura	Strategjia Kombëtare e Sigurisë, e miratuar	ZKM	MFSK MPB MPJ MD AKI MF	K2 2018	Analiza e Rishikimit të Sektorit të Sigurisë	35000.00	35000.00	0
---------	-------------------------------------	--	---	-----	---------------------------------------	---------	--	----------	----------	---

3.32. Refromat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.32. Zbatimi në praktikë

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.33. Kapitulli 32 i acquis-së: Kontrolli financiar

3.33. Korniza e politikave

Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.

3.33. Refromat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale

3.33.1.	Të zbatohet neni 97 të MSA-së	Trajnimi për menaxherët e të gjitha institucioneve për zbatimin e llogaridhënies menaxheriale	Numri i trajnimeve dhe pjesëmarrësve	MF	IKAP	K4 2018	Strategjia për KBFP dhe MFP	5400.00	5400.00	0
3.33.2.	Të zbatohet neni 97 të MSA-së	Trajnimi i Auditorëve të Brendshëm (AB) në programin për arsimim të vazhduar profesional	Numri i trajnimeve dhe pjesëmarrësve	MF	IKAP	K4 2018	Strategjia per KBFP dhe MFP	16920.00	16920.00	0
3.33.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
3.33.3.	Të zbatohet neni 97 të MSA-së	Monitorimi i Subjekteve të sektorit publik të përzgjedhura	Dhjetë (10) Organizata Buxhetore (OB), të monitoruara	MF		K4 2018	Strategjia per KBFP dhe MFP	6750.00	6750.00	0
3.33.4.	Të zbatohet neni 97 të MSA-së	Monitorimi i Njësive të Auditimit të Brendshëm (NjAB) të përzgjedhura	Dhjetë (10) Njësi të Auditimit të Brendshëm të monitoruara	MF		K4 2018	Strategjia për KBFP dhe MFP	13395.00	13395.00	0
3.33.5.	Të zbatohet neni 97 të MSA-së	Të përmirësohet edhe më tej funksioni i rishikimit të cilësisë së Kontrolli i Brendshëm i Financave Publike (KBFP)	Analiza e zbatimit të menaxhimit të rrezikut me qëllim identifikimin dhe marrjen e veprimeve që mund të rrisin pranimin/përdorimin në praktikë, e finalizuar	MF		K4 2018	Konkluzionet e NK për Ekonomi, Çështje Financiare dhe Statistika 2017	24400.00	2250.00	22150
3.33.6.	Të zbatohet neni 97 të MSA-së	Të sigurohet një ndjekje sistematike e rekomandimeve të auditimit të jashtëm	Numri i rekomandimeve të zbatuara nga OB, i rritur në krahasim me vitin paraprak	ZKA		K4 2018	Konkluzionet e NK për Ekonomi, Çështje Financiare dhe Statistika 2018	42775.00	42775.00	0
3.33.7.	Të zbatohet neni 97 të MSA-së	Përmirësimi i cilësisë së Auditimeve të obligueshme të Rregullsisë dhe Auditimeve jo-statutore të Përformances	Numri i trajnimeve profesionale sipas SNA-së, të mbajtura	ZKA		K4 2018	Konkluzionet e NK për Ekonomi, Çështje Financiare dhe Statistika 2019	27000.00	27000.00	0
3.33.8.	Të zbatohet neni 97 të MSA-së	Përmirësimi i cilësisë së Auditimeve të obligueshme të Rregullsisë dhe Auditimeve jo-statutore të Përformances	Numri i auditimeve që përdorin softuerin IDEA për rishikimet analitike dhe mostrim, i rritur	ZKA		K4 2018	Konkluzionet e NK për Ekonomi, Çështje Financiare dhe Statistika 2017, Raporti për Vendin	15494.90	15495.00	0
3.33.9.	Të zbatohet neni 97 të MSA-së	Përmirësimi i cilësisë së Auditimeve të obligueshme të	Numri i trajnimeve profesionale për auditor të performancës, të mbajtura	ZKA		K4 2018	Konkluzionet e NK për Ekonomi,	6750.00	6750.00	0

		Rregullsisë dhe Auditimeve jo-statutore të Përformances					Çështje Financiare dhe Statistika 2017, Raporti për Vendin			
3.33.10.	Të zbatohet neni 97 të MSA-së	Vendosja e bazave të bashkëpunimit me Zyrën Kombëtare të Auditimit të Suedisë (SNAO), me synim forcimin e kapaciteteve për Auditimin dhe dhënie e opinionëve për auditimet e pajtueshmërisë	Manuali për auditimet e pajtueshmërisë, i hartuar	ZKA		K4 2018		5400.00	5400.00	0
3.33.11.	Të zbatohet neni 97 të MSA-së	Zhvillimi i Auditimeve të performancës dhe të Teknologjisë së Informacionit	Numri i Auditimeve të Performancës dhe TI, i rritur	ZKA		K4 2018	Konkluzionet e NK për Ekonomi, Çështje Financiare dhe Statistika 2017	73710.00	73710.00	0
3.34. Kapitulli 33 i acquis-së: Dispozitat financiare dhe buxhetore										
3.34.	<u>Korniza e politikave</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.34.	<u>Reformat institucionale dhe ngritja e kapaciteteve institucionale</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.34.	<u>Zbatimi në praktikë</u>									
Në këtë pjesë nuk është paraparë ndonjë masë.										
3.35. Kapitulli 34 i acquis-së: Institucionet										
Programi nuk mbulon këtë kapitull ne këtë faqe të aderimit në BE.										
3.36. Kapitulli 35 i acquis-së: Çështjet e tjera										
Programi nuk mbulon këtë kapitull ne këtë faqe të aderimit në BE.										
<u>GJITHSEJ</u> (buxheti)								<u>228,078,03</u>	198,078,07	29,999,964
								5	1	